

HISTORIJSKI INSTITUT SLAVONIJE

**GRADA
ZA HISTORIJU
NARODNOOSLOBODILAČKOG
POKRETA U SLAVONIJI**

KNJIGA VIII

G R A Ā A
Z A H I S T O R I J U N A R O D N O O S L O B O D I L A C K O G
P O K R E T A U S L A V O N I J I

REDAKCIJSKI ODBOR:
Slavica Hrečkovski, Nada Lazić, Milan Vranešević

PRIREDILA:
Nada Lazić

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:
Nada Lazić

IZDANJE
HISTORIJSKOG INSTITUTA SLAVONIJE

HISTORIJSKI INSTITUT SLAVONIJE

G R A D A

Z A H I S T O R I J I

**NARODNOOSLOBODILAČKOG
POKRETA U SLAVONIJI**

KNJIGA VIII

(1. X — 15. XI 1943)

SLAVONSKI BROD, 1973.

SKRAĆENICE

AFŽ — Antifašistički front žena	NOVH — Narodnooslobodilačka vojska Hrvatske
A02 — Antifašistički odbor žena	NOV i PO — Narodnooslobodilačka vojska i partizanski odredi
AVNOJ — Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije	NOV i POH — Narodnooslobodilačka vojska i partizanski odredi Hrvatske
Bgd. — Beograd	NOV i POJ — Narodnooslobodilačka vojska i partizanski odredi Jugoslavije
br. — broj	NOVJ — Narodnooslobodilačka vojska Jugoslavije
CK — Centralni komitet	OK — Okružni komitet
CK KPH — Centralni komitet Komunističke partije Hrvatske	OK KPH — Okružni komitet Komunističke partije Hrvatske
DM — Deutsche Mannschaft	OK SKOJ — Okružni komitet Saveza komunističke omladine Jugoslavije
dok. — dokument	OZ — Operativna zona
ES — Einsatzstaffel	POC — Pokrajinski obavještajni centar
f. — film	PPK — protiv pete kolone
fk. — fotokopija	PTZ — Poglavlikov tjelesni zdrug
GŠ — Glavni štab	reg. br. — registarski broj
HA — Historijski arhiv	ROC — Rajonski obavještajni centar
HIS — Historijski institut Slavonije	SKOJ — Savez komunističke omladine Jugoslavije
HSS — Hrvatska seljačka stranka	SKP (b) — Svesavezna komunistička partija (bolševika)
IHRPH — Institut za historiju radničkog pokreta Hrvatske	SMG — Savez mlade generacije
K — kutija	sv. r. — svojom rukom
KK — Kotarski komitet	str. — strana
KNOO — Kotarski narodnooslobodilački odbor	SUP — Sekretarijat unutrašnjih poslova
KP — Komunistička partija	USAOJ — Ujedinjeni savez antifašističke omladine Jugoslavije
KPH — Komunistička partija Hrvatske	VII — Vojnoistorijski institut
KPJ — Komunistička partija Jugoslavije	VK Vojni komitet
MNOO — Mjesni narodnooslobodilački odbor	v. r. — vlastitom rukom
n. d. — navedeno djelo	VŠ — Vrhovni štab
NDH — Nezavisna Država Hrvatska	ZAVNOH — Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske
NOB — Narodnooslobodilačka borba	ZGB — Zagreb
NOF — Narodnooslobodilački front	
NOO — Narodnooslobodilački odbor	
NOP — Narodnooslobodilački pokret	
NOPO — Narodnooslobodilački partizanski odred	
NOR — Narodnooslobodilački rat	
NOV — Narodnooslobodilačka vojska	

1. X 1943.

Izveštaj Intendanture II korpusa NOV i PO Hrvatske Glavnoj intendanturi o radu, stanju i problemima — osnivanju pokretnih radionica, prehrambenih komisija, izgradnji sušionica za voće i kukuruz, osnivanju snabdjevnih centara i održavanju prvog intendantskog kursa, te o stanju zaliha živežnih namirnica u svim vojnopozadinskim područjima u Slavoniji.

I. OPŠTI PREGLED:

Od posljednjeg našeg izvještaja po E grani do sada prošlo je mjesec i pol. Razlog toga zakašnjenja je potpuna reorganizacija u našim Komandama područja i operativnim jedinicama po pitanju slanja izvještaja. Izgrađeni su formulari po uputama Glavnog štaba i dostavljeni svim našim Intendanturama u operativnim jedinicama i pozadinskim vojnim vlastima. Izvještaji od pozadinskih vlasti stigli su do 30 prošlog mjeseca, dočim izvještaji iz operativnih jedinica još uvek nisu stigli u potpunosti.

Naša Intendantura formirala je I i II sekciju prema uputstvima Glavne Intendanture. Sekcije su formirane samo nemamo za I sekciju sposobnoga druga za referenta, a i ostalo pomoćno osoblje nezado vol java u potpunosti. Rad ove Intendanture od posljednjeg izvještaja do danas kretao se kako sledi:

Održano je savetovanje sa svim, intendantima operativnih jedinica: Odredskim, Brigadnim i Diviziskim. Data su potrebna uputstva za rad i najnovija naređenja objašnjena.

Osnovane su pokretne postolarske i krojačke radionice u brigadama. Izgrađeno po ekonomskim sektorima Komandi područja 5 sušionica za voće i kukuruz po planu Glavne Intendanture. Provedena kontrola po svim Komandama područja i data uputstva najnovijim naređenjima o formiranju naših intendantura.

U svim Komandama područja osnovani su Snabdevni centri i isti su proradili.

Održan je I intendantski kurs koji je trajao 10 dana od 15 do 25 septembra tg. Slušača na kursu bilo je 19. Za I intendantski kurs bili su pozvani intendant i brigada, divizija, odreda, zamjenici komandanata područja i in-

tencianti područja. Program kursa za intendante uzet je onaj, kojega je poslala Glavna intendantura. Kurs je pokazao dobre rezultate. Od 19 polaznika svršilo je s odličnim 5 drugova, sa vrlo dobrim 3, sa dobrim 7 i 4 su bila slaba, koji ne mogu da zadovolje po intendantskoj grani rad.

Na našem oslobođenom teritoriju vršidba je u glavnom završena. Imade tu i tamo po koje selo koje još nije potpuno ovršilo žito. Razlog tome je pomanjkanje mašinskog ulja. Intendantura i Komande područja stavile su na raspolaganje sve mazivo i gorivo ulje NOO-a kako bi čim prije ovršili žito. Međutim sada ne raspoložemo ni sa najmanjom količinom ulja i vršalice su stale.

Naše operativne jedinice izvršile su unazad 2 mjeseca uza vojne akcije i ekonomske prirode vrlo uspjele akcije. Tako smo došli do prilične količine kože, raznog materijala za veš, te nešto štofa i cajga. Naše centralne radionice izradile su do sada oko 1.000 pari cipela novih, foršibano i podonito 850 pari cipela, a krojačke radionice izradile su 800 komada košulja, 200 komada gaća, 100 komada hlaća, te raznih uniformi i odijela 70 pari. Sva navedena odjeća i obuća raspodjeljena je 90% operativnim jedinicama. Kožarske radionice isto su centralizovane i u njima se planski radi, samo nemamo dovoljno materijala za izradu kože, šišarica i ulja.

U jednoj akciji na glavnu prugu dobili smo 2 vagona vune i 2 vagona duvana. Vuna je data na izradu na našem oslobođenom teritoriju i prije zime biće izrađena. S time ćemo podmiriti sve naše borce sa vunenim čarapama i rukavicama, a biće i nešto vesta.

II SADAŠNJE STANJE PO KOMANDAMA PODRUČJA:

1) P s u n j s k o p o d r u č j e :

a) Zalihe najvažnijih živežnih namirnica:

Pšenice...	kg-	76.217	Masti...	kg-	28
Brašna pšenič. ..	• kg.	2.117	Soli...	kg.	542
Kukuruza...	kg-	11.343	Pekmeza...	kg-	350
Ječma...	kg-	687	Konja...	kom.	14
Zobi...	kg-	2.735	Goveda...	kom.	11
Graha...	kg.	6.135	Svinja...	kom.	86

2) P a p u č k o - K r n d i j s k o p o d r u č j e :

a) Zalihe najvažnijih živežnih namirnica:

Pšenice...	kg.	290.410	Masti...	kg-	122
Brašna pšeničnog	kg.	11.747	Soli...	kg.	394
Kukuruza...	kg-	207	Pekmeza...	kg.	119
Ječma...	kg.	2.821	Meda...	kg.	419
Zobi...	kg.	35.547	šećera...	kg-	518
Graha...	kg-	1.491	Dvopeka...	kg-	374
Krumpira...	kg.	1.990	Konja...	kom.	54
Svinja...	kom.	48	Goveda...	kom.	36

3) Požeško područje:

Zalihe najvažnijih živežnih namirnica:

Pšenice...	kg-	103.012	Masti...	kg-	52
Kukuruza	kg-	390	Soli...	kg-	400
Ječma...	kg-	—	Konja...	kom.	30
Zobi...	kg-	12.381	Goveda...	kom.	3
Graha...	kg-	589	Svinja...	kom.	42
Krumpira ...	kg-	7.150			

4) Bilogorsko područje:

Zalihe najvažnijih živežnih namirnica:

Pšenice...	kg-	168.106	Masti...	kg-	15
Kukuruza...	kg-	1.758	Soli...	kg-	645
Ječma...	kg-	1.400	Konja...	kom.	8
Zobi...	kg-	2.374	Goveda...	kom.	4
Graha...	kg-	2.321	Svinja...	kom.	18

5) Daruvarsko područje:

Zalihe najvažnijih živežnih namirnica:

Pšenice...	kg-	7.357	Soli...	kg-	386
Brašna pšeničnog	kg-	394	Dvopeka...	kg-	100
Graha...	kg-	722	Konja...	kom.	62
Krumpira ...	kg-	100	Goveda...	kom.	79
			Svinja...	kom.	21

6) Diljsko područje:

Zalihe najvažnijih živežnih namirnica:

Pšenice...	kg-	290.151	Soli...	kg.	656
Brašna pšeničnog	kg.	2.210	Meda...	kg.	95
Ječma...	kg-	1.210	Dvopeka...	kg.	75
Graha...	kg.	123	Konja...	kom.	39
Svinja...	kom.	23	Goveda...	kom.	21

III UKUPNO	STANJE NAJVAŽNIJIH ŽIVEŽ.		NAMIRNICA		
	NA DAN 30. IX				
Pšenice...	kg.	936.253	Pekmeza...	kg.	469
Brašna pšeničnog	kg-	16.463	Meda...	kg-	586
Kukuruza...	kg-	13.598	šećera...	kg-	517
Ječma...	kg.	6.113	Dvopeka...	kg.	549

Zobi...	kg.	53.010	Konja...	kom.	207
Graha...	kg.	11.381	Goveda...	kom.	160
Krumpira...	kg.	9.248	Svinja...	kom.	238
Masti...	kg-	217	Pored toga ima malih		
Soli...	kg-	3.032	prasaca...	kom.	65

Ovo su podaci živežnih namirnica na dan 30. IX tg. prema dobivenim izvještajima. Ove živežne namirnice spremljene su u vojne magacine u režiju Komandi područja.

Na sektorima naših Komandi područja imademo 16 centralnih radionica sa 105 radnika 40 pomoćnih radionica sa 111 radnika i 8 mlinova sa 28 radnika, te pokretnih radionica u brigadama 12 sa 44 radnika, a to su postolarske i krojačke.

Ovaj broj radionica zadovoljava potrebe naše vojske, jer nemamo dovoljno materijala za izradu odjeće i obuće.

Širenjem našeg oslobođenog teritorija došli smo u posjed novih mlinova i time ćemo zadovoljiti potrebe naše vojske.

IV OPŠTE STANJE:

U nekim našim krajevima podbacila je žetva ove godine. Tako u Bilogorskom području pšenica je jako slabo sipala usled velike suše pšenica se potparila. Isto-vremeno je neprijatelj vršio ofanzivu na neoslobođeni teritorij Bilo-gore i dosta žita uništio i opljačkao. Tako nam je isto nanešena šteta u Bilogorskom području gdje su uništene sve prostorije Ekonomskih sektora i Komandi područja, a između ostalog 8 kosilica i 12 šivaćih mašina, te sav šusterski alat u dvije radionice. Sve mjere su poduzete za sušenje voća, ali ove godine šljiva je slabo rodila i nećemo imati onu količinu pekmeza i suhog voća kao lani.

Stojimo pred branjem kukuruza koji je u našim oslobođenim krajevima ove godine, usljed suše, podbacio. Grade se skloništa na konspirativnim mjestima za spremanje kukuruza.

Osnovane su prehrambene komisije u Oblasnom, Okružnim, Kotarskim, Općinskim i seoskim NOO-ima u koje je ušao i predstavnik vojske, koje vrše i sabiranje pšenice, te ostalih živežnih namirnica za našu vojsku. Predviđa se da ćemo sakupiti još oko 200 vagona pšenice. Od toga 30% zadržat će NOO-i za NOF. Naši NOO-i nisu izgradili dovoljno magacina i prema tome u saglasnosti sa NOO-ima sva će hrana predati se u vojne magacine.

Osnivanjem Snabdjevnih centara, politička situacija u našoj zemlji i u svijetu, otvara nam velike mogućnosti dobave raznog materijala za potrebe naše vojske, a to su sol, koža, razni postolarski i kožarski materijal, krojački i razni građevinarski artikli, samo što nemamo dovoljno novaca na raspolaganju i time ne možemo sve ponude iskoristiti. Svota koja ostaje kao saldo u blagajni Intendanture II Korpusa jest novac CK KPH i ne smijemo ga trošiti.

O sabirnoj akciji za svinje preko NOO-a, što sam javio u prošlom izvještaju, još nije učinjeno ništa. Komande područja sa Odredima povele su akciju za sakupljanje svinja i sakupljeno je bilo bliže 500 komada. Međutim, Bilogorskom i Papučko-krndijskom području pojavila se svinjska

kuga i tako uginulo preko 150 komada svinja. U ostalim područjima još se nije pojavila kuga. Poduzeli smo mjere za nabavu seruma i pristupilo se cijepljenju svinja. Do sada smo cijepili 100 komada svinja i cijepljenje se nastavlja. Imademo seruma još za 200 komada svinja.

Sa košenjem livada je zakašnjeno usled pomanjkanja radne snage, jer je sve bilo prebačeno na kosidbu i spremanje žita. Sijeno se preša kako bi na taj način bio lakši transport i bolje se sakrilo pred neprijateljem.

Ishrana naše vojske na oslobođenom teritoriju vrši se u glavnom iz vojnih magazina. Na same NOO-e, odnosno NOF, ne mogu se osloniti, jer su sela oslobođenog teritorija ekonomski iscrpljena i mnogim pohodima neprijatelja kroz 2 godine rata opljačkana. Operativne jedinice nalazeći se u takvom stanju mnogo puta izvršavaju konfiskaciju i rekvizaciju tako, da se konfiskacija u većini slučajeva vrši bez presude vojnog suda i to više puta od jednog narodnog neprijatelja, što se kosi s naredbom Vrhovnog štaba.

Odjeća i obuća prilično se popravlja u operativnim jedinicama tako, da danas nemamo više onoliki broj bosih i poderanih drugova. Najveća oskudica odjeće i obuće osjeća se u pozadini tako, da radni bataljoni, kuriri sa relejnih stanica, partizanske straže i drugi većinom su bos i poderani.

Ishrana ranjenika po bolnicama vrši se isto iz vojnih magacina. Oskudjevamo na stoci za klanje i masti, a nemamo niti dovoljno soli. Soli se može dobiti samo uz gotov novac. U posljednje vreme poboljšavaju ishranu naših drugova narod sa neoslobođenog teritorija.

Sa intendantskim kursevima nastaviti ćemo dalje, tako da svaki mjesec dana održimo jedan kurs, kako bi osposobili što veći kadar i vaspitali ih jednoobraznom radu.

U Bilogorskom, Papučko-krndijskom i Diljskom području pripremljeni su 6 traktora koji će u režiji Komandi područja obraditi vakantna zemljišta. Istovremeno je štab II korpusa doneo zaključak, da se puste na odsustvo pojedini drugovi iz radnih bataljona, a isto tako i operativnih jedinica, kako bi sva zemljišta zasijali sa jesenjim usjevima. Jer stanje u kojem se nalazi poljoprivreda na našem oslobođenom teritoriju dovelo bi usled nestašice radne snage u pitanje našu ekonomiju.

Blagajnu štaba Korpusa preuzela je intendantura 25. VIII tg. i prilažemo Izvod iz Dnevnika blagajne Intendanture II korpusa.¹

Naredbe i uputstva koje smo tražili od Intendanture GŠ, primili smo i po istima je postupljeno.

Smrt fašizmu — sloboda narodu !

II. pomoć, načelnika:

I.² Krajačić, v. r.

šef Intendanture:

Rade Pavlović, v. r.

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u HŠ, Slav. Brod, K 42/1, 177 — 179.

¹ Izvod nije priložen.
² Ivan

1. X 1943.

**Uputstvo Štaba II korpusa NOV i PO Hrvatske podređenim
jedinicama za uspostavu veterinarske službe u jedinicama i ustanovama
Korpusa i o povećanju brige za konje.**

Usljed sve većeg proširivanja naših operativnih jedinica, kao i povećane djelatnosti naših ustanova, upotreba konja postaje sve veća. Međutim, briga i staranje o konjima ostalo je na istom stepenu, kao kad smo bili u malim partizanskim odredima. Danas na pr. jedna brigada raspolaže sa 50—60 konja, dok se ne preduzimaju s druge strane nikakve takoreći higijenske mjere za očuvanje tih konja. Usled takvoga odnosa, veliki broj konja onesposobi se ili uquine. Ovakav nehajan odnos ne samo da će dovesti do toga da jedinice ostanu bez konja, te da nema tko da im nosi mitraljeze i drugo teško oruđe, nego to je i upropaštavanje konjogojstva za čitavi niz godina u budućnosti.

U vezi s gore rečenim, štabovi divizija i druge ustanove koje potpadaju pod štab II. Korpusa, moraće povesti najveću brigu o konjima, njihovoj ishrani, smještaju, timarenju, zalečivanju rana i svega ostalog. Ni na momenat ne treba zaboraviti da redovna ishrana, timarenje i koliko god je to moguće čuvanje od kiše i hladnoće, produžava život i povećava radnu sposobnost konja.

Da bi se pitanje konjogojstva i održavanja konja što pravilnije riješilo, u zajednici sa Oblasnim Narodno-oslobodilačkim Odborom, štab Korpusa organizovaće kurseve za veterinarske bolničare. Svaka brigada treba da raspolaže sa najmanje 2—3 takva bolničara, štabovi divizija pobrinut će se da iz svake brigade odaberu odgovarajući broj drugova i da ih do 10. o. mj., upute na Relejni stanicu u Zvečevo, odakle će biti poslani na kurs. Druge ustanove Štaba Korpusa, koje imaju na upotrebi konje, poslat će po jednoga druga u isto vrijeme na isto mesto i za istu svrhu.

Smrt fašizmu — sloboda narodu !

Politkomesar:

Komandant:
Petar Drapšin, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav Brod, K 23/1, 486.

1. X 1943.

Naredba Štaba II korpusa NOV i PO Hrvatske Štabu Istočne grupe NOP odreda o rasporedu u nove baze i daljnjem djelovanju jedinica.

U vezi sa formiranjem Brodske Brigade¹ NOV, koja je potpala pod vašu komandu, Vama se pruža mogućnost za širu i jaču delatnost na Vašem sektoru. Rad Odreda podesićete prema uputstvima koja smo vam Hali prilikom formiranja odreda. Sada u to treba uključiti i novoformiranu brigadu. Pomoću odreda obuhvatite čitav vaš teritorij. Tako Diljski N. O. P. Odred, on treba da se nalazi na Dijj-gori s bazom, a da obuhvati predele u ravnici što istočnije od planine, kao i Posavinu, koja se nalazi južno od Dilj-gore. Naročito je važno da se obuhvati taj deo Posavine zbog eventualnih komunikacija sa Bosnom, t. j. sa Motajicom.

Obavešteni smo, da na tom sektoru u neka sela zalaze četnici iz Bosne. To treba proveriti i na svaki način što pre formirati nekoliko udarnih grupa na tom sektoru. S druge strane, četničke jatake i poverenike na levoj obali Save u tome kraju treba pohvatati, izvesti pred sud i likvidirati. Štab Osječkog Odreda pomerite na istok i obratite pažnju na obuhvaćanje terena što bliže Osijeku, štab Grupe namestite tako, da budete povezani sa nama, a da se nalazite negde na sredini vašeg teritorija. To bi značilo negde oko Graca. (S nama se vezati na svaki način telefonski). Požeški odred također upućujte u Posavinu, južno od Babje Gore, na glavnu prugu, kao i samu Požešku kotlinu. S obzirom na položaj štaba korpusa, za sada, do daljnjega, jedan deo odreda treba da se nalazi u Požeškoj dolini.

Brigadu ćete operativno upotrebiti prema mogućnostima na vašem sektoru, a isto tako upotrebljavati je na onome delu sektora, koji je do sada bio najneaktivniji.

Naš uput »Zadaci partizanskih odreda« još jednom proučite i primenite ga na čitav vaš sektor. Isto tako iskoristite prisustvo pojedinih divizija¹ na vašem sektoru, da zajedno vaše jedinice učestvuju u borbi sa divizijom, da bi se što bolje borci vaših odreda i brigade, prekalili.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:

Komandant:

Napomena: Dokument nije potpisan.
Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 10/I, 417.

1 Vidi »Grada za historiju narodnooslobodilačkog pokreta u Slavoniji« (u daljnjem tekstu: »Grada«), knj. VII. HIS, Slav. Brod, 1970, dok. br. 171, str. 498.
2 Odnosi se na Dvanaestu i Desetu diviziju NOVH. Vidi dok. br. 78.

1. X 1943.

**Izvještaj X divizije NOVH Štabu II korpusa NOV i POH
i Štabu II operativne zone o izvedenim akcijama na području Mo-
slavine i Hrvatskog zagorja.**

I. RAD NAŠIH JEDINICA:

Poslije uspješno izvedenih akcija na sektoru Moslavine,¹ jedinice naše Divizije izvršile su pokret u pravcu Bilo-gore. Sam pokret je bio težak. Mostovi su bili porušeni, pa su se dešavale razne nezgode, kao na primjer: padanje konja sa mosta i upadanje u blato prilikom prelaza preko rijeke Česme. No unatoč svega toga pokret se odvijao prema planu. Jedinice XVII. Udarne brigade su bile smještene u sela Kabal i Ivančane, a jedinice XXI. brigade u selo Vukušinci. U pomenutim mjestima naše jedinice zadržale su se tokom 20. i 21. IX 1943. Pored odmaranja, sa jedinicama se vršila vojna i politička priprema za napad na neprijateljsko uporište Sv. Ivan Žabno.

U uporištu Sv. Ivan Žabno, nalazila se posada od domaćih ustaša feldžandara ili kako ih narod zove »Gestapovaca« i hrvatskih žandara. Posada je terorizirala sva okolna sela. Odluka da se uporište likvidira imala je više politički nego vojnički značaj. Napad je počeo 21. IX o. g. u 23 sata, a uporište je do kraja likvidirano 22. IX. u 21 sat. Napadala je XXI. brigada, dok se cijela XVII. brigada nalazila u zasjedi prema Bjelovaru.

Nakon likvidacije Sv. Ivan Žabno, naše jedinice su se povukle u sela: Jakopovac i Sredice, te Ladislav. U ovim selima zadržali smo se 23. IX. o. g., a 24. IX. o. g. u 8 sati jedinice XVII. Udarne brigade su se prebacile u istočni dio Kalnika i smjestile u sela: V. Poganac, i Veliku i Malu Rasinjicu. Jedinice XXI. brigade spustile su se na prugu Koprivnica — Križevci, gdje su prišle rušenju pruge na sektoru Carevdar •— Kloštar.

Dana 26. IX. jedna ustaška kolona krenula je u pravcu III. bataljona XVII. Udarne Brigade sa zadatkom da pljačka i pali sela. Zasjeda ovog bataljona dočekala je i porazila ustaše. Dana 25. i 26. IX. jedinice naše XXI. Brigade rušile su prugu Križevci •— Koprivnica.

Odlukom štaba II. Operativne Zone napadnuto je neprijateljsko uporište Varaždinske Toplice. Napad je počeo 27. IX. o. g., a završen je 29. IX. o. g. Upad u uporište izvršila je kalnička Brigada »Braće Radića«, dok je naša XVII. Udarne Brigade održala zasjedu na cesti Varaždinske Toplice — Zagreb i Varaždinske Toplice — Ludbreg. Na našu zasjedu nijesu nailazile jače snage. »Gestapovci«, koji su pokušali bijeg iz uporišta, bili su pohvatani i privedeni vojnom sudu. Istoga dana izvršila je naša XXI. Brigada napad na neprijateljski rudnik uglja Glogovac. Napad nije uspio radi toga što je jedna ustaška kolona uspjela da prođe našu zasjedu i da sa leđa napadne jedinice koje su napadale na bandu. Povlačenje je izvršeno u redu.

¹ Vidi »Građa«, knj. VII, dok. br. 134, str. 398 — 403.

Dana 27. IX. o. g. Štab Divizije je održao sastanak sa Štabom XXI. brigade. Na sastanku je Štabu XXI. Brigade ukazano na greške u pogleda slabe kontrole štabova Bataljona i propusta koje su učinile njihove jedinice u akciji na Sv. Ivan Zabno. Isto tako ukazano je na držanje pojedinih članova štaba. Očekujemo da će se poslije ovoga sastanka popraviti stanje kako u samom štabu Brigade, tako i u jedinicama.

Dana 30. IX. 1943. jedinice XXI. Brigade su se prebacile iz sela Ladislav i Večeslav u Vel. Poganac i Grabiščane, gdje se i sada nalaze.

Dana 29. IX. povukle su se jedinice XVII. Udarne brigade sa zasjede u Varaždinske Toplice, Svibovac i okolna sela.

Za sve ovo vrijeme nije se primijetilo kretanje neprijateljske vojske. Opaža se nemoć neprijatelja. On nije u stanju da reagira na naše akcije u srcu Hrvatske. U posljednje dane jedina mu je aktivna avijacija. Bombardirali su sela u kojima su se nalazile jedinice XVII. Udarne Brigade, ali nam nijesu nanijeli nikakvih gubitaka.

II. IZVEDENE AKCIJE:

Dana 21. IX. 1943. u 23 sata jedinice naše Divizije napale su neprijateljsko uporište Sv. Ivan Žabno. Napad je otpočeo sa zakašnjenjem od pola sata. Neprijatelj se ogorčeno branio iz općine, doma i žandarske kasarne. Borba je vođena i tokom dana 22. IX. 1943. do 19 sati, kada je uporište potpuno likvidirano. Za vrijeme borbe žandari su se predali, a ustašama i gestapovcima je pošlo za rukom, da se izvuku i pobjegnu. To se desilo zahvaljujući nebudnosti i slaboju kontroli kako štabova bataljona, tako i samog Štaba Brigade.

Tokom 22. IX. o. g. neprijatelj je pokušao da iz Bjelovara pritekne u pomoć napadnutom uporištu. Ali je nailaskom na zasjedu XVII. Udarne brigade svoje pokušaje krvavo platio.² U ovoj akciji je zarobljen slijedeći ratni plijen: 24 žandara, 8 gestapovaca, 87 pušaka i 1 p. m. »šoša«, jedno postolje t. m., 4.000 metaka, 50 šinjela i 35 pari odijela i obuće. Neprijatelj je na zasjedama i u uporištu imao preko 70 izbačenih iz stroja. Naši gubici su 18 ranjenih i 2 mrtva druga. Utrošili smo 4.500 metaka, 27 topovskih granata, 13 mina za teški bacač i 25 ručnih bombi.

Dana 25. i 26. IX 1943. jedinice XXI. Brigade su porušile preko 10 km. željezničke pruge Koprivnica — Križevci na sektoru Carevdar — Kloštar. Rušenje je vršeno bez ikakvih smetnji sa strane neprijatelja. Uništene su 1.1. veze.

Dana 26. IX 1943. jedna ustaška kolona naišla je na zasjedu III. bataljona XVII. Udarne brigade. Banda je pobjegla ostavivši na bojnopolju 3 mrtva ustaše, jedan puškomitraljez i dva karabina. Mi smo imali jednog lakše ranjenog druga.

Dana 27. IX o. g. jedinice naše XXI. brigade su napale na rudnik uglja Glogovac. U momentu kada su sjeverni rovovi bili likvidirani i kad se očekivao pad cijelog uporišta, jedna ustaška kolona, prošla je zasjedu II. bata-

² Isto dok. br. 167, str. 489.

ljona iste Brigade i udarila je našima sa leđa. Jedinice su se morale povući, te tako to uporište nije likvidirano. Neprijatelj je uspio da prođe našu zasjedu, prvo radi toga što smo imali male snage na zasjedama, a drugo radi nebudnosti jedinica, koje su se nalazile u zasjedama na sektoru prodora bande.

Ratnog plijena nijesmo imali. Neprijatelj je u ovoj borbi imao oko 20 mrtvih i ranjenih, dok su naši gubici bili 3 mrtva i 4 ranjena od kojih je jedan docnije umro. Posada kod dva neprijateljska teška mitraljeza bila je sva pobita i naši su se borci nalazili na 50 metara od njih, ali zbog jake neprijateljske vatre iz uporišta i udaraca neprijatelja s leđa, nijesu ih mogli uzeti.

Istoga dana XVII. Udarne Brigada nalazila se na zasjedama na cesti Zagreb — Varaždinske Toplice i Varaždinske Toplice — Ludbreg, nijesu imale naročito teškog posla. Feldžandari koji su se pokušali bijegom spasiti iz uporišta bili su pohvatani i poslije istrage postreljani. U ovoj akciji naše su jedinice zarobile 22 feldžandara, 1 t. mitraljez »švarcloze«, 4 karabina 7/9 mm i 15 francuski trometki.

Iz ovih akcija II. Operativnoj Zoni dato je 17 pušaka i p. m. »šoša« iz akcije na Sv. Ivan žabno i 15 pušaka sa zasjede kod Varaždinskih Toplica.

III. STEČENA ISKUSTVA:

Prilikom akcije na Sv. Ivan Žabno, desilo nam se gotovo isti slučaj, kao i prilikom akcije na ustašku bojnu u Kutjevu. Zahvaljujući slabom oprežu i nebudnosti, banda je uspjela da se nekažnjeno izvuče iz zgrade i pobjegne. U buduću ćemo povećati mnogo veću pažnju ovom nedostatku i vjerujemo da se ovo više neće ponoviti.

U ovoj akciji, kao i u akciji na Varaždinske Toplice, naše zasjede su kopale rovove. I borci i rukovodioci su uvidjeli korist ukopavanja i od sada ćemo nastojati da se prilikom postavljanja zasjeda naše jedinice uvijek ukopavaju kako bi se izbjegle nama nepotrebne žrtve, a neprijatelju nanijeli što veći gubitci.

Kako banda uvijek nastoji da se bjegstvom spasi iz uporišta, moramo od sada uvijek i neke manje snage postavljati u zasjedu prema uporištu. Ovo se naročito korisno pokazalo kod zasjede XVII. Udarne Brigade u akciji na Varaždinske Toplice.

Prilikom akcije na rudnik uglja Glogovac, pokazalo se da neprijatelj koristi uputstvo Ministarstva Domobranstva o neprijateljskom povlačenju stranputicama između naših zasjeda. Ponovno ćemo skrenuti pažnju našim Štabovima Brigada na taktiku (ovakovu) neprijatelja.

Sjajne pobjede naših drugova širom Jugoslavije: napredovanje Crvene Armije, vidno se opaža na raspoloženju naših drugova. Jedino bi bilo potrebno da nas drugovi iz Slavonije češće obavještavaju o akcijama naših drugova u Slavoniji.

Borbenost je na visini, to se vidi iz borbi koje smo do sada imali.

IV. DALJNJE OPERATIVNE NAMJERE:

Pošto se već duže vremena nalazimo na sektoru Kalnika i Bilo-gore, mi mislimo da ćemo u vezi s naredbom Glavnog Štaba krenuti u Zagorje,³ da se tamo rasplamsa plamen Narodno-oslobodilačke Borbe.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politički komesar:
Vlado Janić, v. r.

Komandant:
Vinko Antić, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HŠ, Slav. Brod, K 10/1, 122 — 124.

5

1. X 1943.

Naredba Štaba Desete divizije NOVH štabovima podređenih jedinica za napad na uporište Ludbreg.

šaljemo Vam plan i naredbu za napad na neprijateljsko uporište Ludbreg, koje će izvesti jedinice¹ naše Divizije, dok će ostale Brigade² i Odredi³ biti u zasjedi.

Ovo će biti jedna od najvećih akcija XVII. Udarne brigade,⁴ a bez sumnje i jedna od najvažnijih kako političkih tako i vojničkih u ovome kraju, sa čijom se likvidacijom oslobađa veliki dio Podravine, neprestano teroriziran od ustaških i njemačkih hordi, čija je uvijek polazna baza bila baš Ludbreg. To smo se i mi sami uvjerali unazad 4 dana, kad su ustaške zvijeri pošle iz ove baze, zapalili i opljačkali mirna sela: Donju i Malu Rijeku, Ribnjak i Rasinicu. Oni su, kako saznajemo, dobili zadatak da popale sva srpska sela u ovom kotaru i ostat će tamo sve dok taj zadatak ne izvrše.

Mi to nećemo dozvoliti. I sa našom Narodno-oslobodilačkom Vojskom skrat ćemo patnju i stradanja našega naroda i dokazati mu da smo zaista njegovi pravi sinovi.

Da bi taj zadatak u potpunosti likvidirali i sa minimalnim žrtvama, potrebno je da uložimo maksimum truda i da pomenuti plan detaljno razradimo sa onim nižim rukovodiocima, koji će biti bliže neprijateljskoj vatri, koji ima najbliži kontakt sa borcima i koji direktno rukovodi sa njima. Ne-mojmo dozvoliti da nam se ponove slučajevi koji su nas koštali prilično žrtava, a za koje mi sami baš snosimo najveću odgovornost, kao na pr. nije bilo dovoljno i dobrih vodiča, zakasnilo se neprijatelj nas je prvi primijetio, tako da je otpala svaka mogućnost iznenađenja. Nismo imali benzina

3 Isto dok. br. 44, str. 156 — 159.

1 Odnosi se na Sedamnaestu NOU brigadu, koja je izvela napad, i Dvadesetprvu NO brigadu, koja je bila u zasjedi prilikom napada.

2 Brigada »Braća Radić«.

3 Kalnički i Bjelovarski NOPO.

4 Izvedena 3. X 1943. god. Vidi dok. br. 21, 24, 31 i 42.

i benzinskih flaša, kao ni eksploziva ni dobrih minera, nisu nam na vreme došli izvještaji, pa nismo znali pravo stanje stvari u samom uporištu i tome slično. Te isprike odpadaju i mi treba da se na vreme za sve pobrinemo, kako bi imali sve pripremljeno i kako bi akcija što bolje uspjela. Vremena ima dosta i bolje je ne spavati jednu noć i otrčati od jedinice do jedinice, ali da akcija u potpunosti uspije.

Mineri će se dobiti iz Odreda, kao i eksploziv. Benzina ima u II. Otsjeku Kalničkog Odreda. Dosta dobrih vodiča ima u Kalničkom Odredu. Čete za vezu su prilične itd. itd. Jednom riječju mogućnosti su takove, da ako ih pravilno iskoristimo, plan za napad mora uspjeti 100%.

Što se tiče zasjeda, one treba da budu savršene i na svojem mjestu. Nećemo dozvoliti da se ponove slučajevi da borci, a i rukovodioci, po neki spavaju, kada su u pitanju stotine života naših drugova, koji se nalaze u napadu. Za takove i slične propuste krivci će biti predvedeni pred Vojni sud ma kakovu oni dužnost vršili.

Borba će se vjerovatno produžiti tokom idućeg dana i s tim treba računati. Zato će drugovi rukovodioci, a i borci budno nastojati da im se neprijatelj ne privuče opazice. Isto tako treba nastojati da se drugovi ukopaju na svojim položajima i da se vješt看 manevrom ne samo odbiju, već i da uspješno potuku neprijatelja.

Treba računati i s tim, da će neprijatelj sigurno doći i da će borba biti žestoka, ali to nikako ne znači da se neprijatelj ne može odbiti i da akcija neće uspjeti.

Veza između jedinica mora biti savršena. Tamo gdje je mogućnost da se uspostavi telefonska veza sa bataljonima, treba je uspostaviti, bez razlike koliko borba trajala. Pješaci i kuriri na konjima treba da su neumorni itd. i jedino na taj način moći će se pravovremeno reagirati na sve promjene.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
SI. odsutan

Komandant:
Vinko Antić, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HİS, Slav. Brod, K 31/1, 463.

6

1. X 1943.

Izvještaj Štaba XII NOU brigade Štabu XII divizije NOVH o borbi za Kutjevo.

Jedinice naše Brigade 29. IX bile su napadnute od neprijatelja u selu Kutjevu.¹ Borba se vodila pet i po sati. Kad je bilo primijećeno da neprijatelj kreće od pravca Kule, našim jedinicama bilo je izdano naređenje da zaposjednu slijedeći položaj.

¹ Napad su izvršili dijelovi 187. njemačke rezervne divizije.

I. bataljon koji se nalazio u sjevernom dijelu sela Kutjevo imao je zadatak zaposjesti položaje istočno od sela Kutjeva, i to kotu 321 i raskrsnicu puteva koji se odvaja za Bektež — Kulu i Kutjevo. Bataljon je prije borbe izašao na položaj ali nije zaposjeo određene položaje već je zaposjeo raskrsnicu puteva za Dobru Vodu — Bektež i Kutjevo. Neprijatelj kada je naišao na ostale naše jedinice koje su bile isturene ispred sela Kutjeva počeo je da manevriše i svoje jače snage bacio je na naše lijevo krilo te je preko kote 321 uspeo se na vis i tako došao našem I. bataljonu za leđa, i kada je otpočela borba našeg III. bataljona i neprijatelja za kotu 267 i borci III. bataljona su neprijatelja odbili i počeli progoniti. Tada je banda sa visa iznad kote 321 iskoristila momenat i spustila se za leđa jednoj četi I. bataljona koja je također učestvovala u progonu bande, ali ta četa je bila sasvim na lijevom krilu te njoj nije ostalo nikakvog osiguranja, tako da je neprijatelj mogao nesmetano zaći ovoj četi za leđa i protjerao je na suprotnu stranu, te je neprijatelj odmah produžio dalje putem i zaposjeo položaje našeg III. bataljona na koti 267. Ostale dvije čete ovog bataljona su se također morale povući te su zaposjele kotu 444 te tamo sačekale i prikupljale naše razbijene dijelove I. i III. bataljona koji su se morali povlačiti. Ovaj bataljon je u ovoj borbi imao tri ranjena od kojih su dvojica lakše ranjeni i dva nestala druga i to novaka bez oružja, koji nisu imali učešća u borbi. Utrošeno je 500 metaka a dobilo nije ništa. Gubitaka u oružju nije imao.

III. bataljon. Ovaj bataljon imao je zadatak zaposjesti položaje na južnoj strani sela Kutjeva, i to kotu 267 te držati cestu od Bekteža i Požege i jedan dio snaga postaviti kod državne pastuharne. Ovaj bataljon je primio borbu odmah po nailasku neprijatelja pod zaštitom tenkova, te su bili odmah razbijeni. Kolona koja je nastupala šumom od Kule prema koti 321 bila je puštena sasvim blizu, i tada su naši otvorili vatru i bandu potisli nazad preko ceste. Tada je neprijatelj tukao naše položaje teškim oružjem i istovremeno vršio manevar te je sa istočne strane izašao na kotu 321 i dalje produžio u pravcu raskršća koje je zaposjeo i držao dok borci našeg III. bataljona nisu izvršili juriš na bandu te ih ponovo potisli nazad. To je iskoristio neprijatelj koji se nalazio kod kote 321 i zašao za leđa našim borcima te zaposjeo kotu 267 te su naši borci u povlačenju morali se probijati i gotovo jedan dio naših snaga je bio raspršen, te su se koti 444 prikupljali zajedno sa I. bataljonom. Ovaj bataljon u borbi imao je 7 ranjenih drugova i devet nestalih od kojih se nekolicina nalazi u drugim jedinicama jer po navodima komandira nije od naših niko ostao mrtav na položaju, niti teško ranjen. U ovoj borbi utrošeno je 3800 metaka, a zaplijenjeno nije ništa. Od oružja nestao je jedan puškomitraljez koji nije ostao tamo na mjestu borbe već je nestao u putu od kote 444 do Dobre Vode, vjerovatno da je negdje zalutao.

Teška oružja. Top »Pito« koji je bio u sastavu našeg I. bataljona tukao je na tenkove i ispalio devet granata, ali pogodaka nije imao u tenkove već u jedan kamion.

Top 65 mm. tukao je također na tenkove i neprijateljsku pješadiju a i dvije granate je bacio u selo Kulu. Na tenkove je imao jedan direktan pogodak u tenk, a isto tako dobro je gađao i na pješadiju. Izbacio je 14 granata.

Teški bacač izbacio je 5 teških mina koje su također imale dobar pogodak i padale na streljački stroj.

Ostale jedinice naše Brigade nisu imale borbe.

Posluga kod topa »Pito« kada se povlačila iznesla je donekle cijev i štit od topa te ih zakonspirisali u jedan potok, dok je poslužilac koji je nosio lafet od topa i iznesao lafet. Istoga druga ćemo pohvaliti dok saznamo njegovo pravo ime pošto su isti otišli u potragu za cijevi od topa.

Iz ove borbe naše jedinice su morale da izađu kao pobjednici, a ne kao poraženi. Krivnju za ovo snosi Štab I. bataljona koji je zaposjeo krivi položaj te tako dozvolio neprijatelju da zaposjedne dominantne položaje iza naših jedinica. Borci III. bataljona zaslužuju pohvalu pošto su sav teret ove borbe snosili sami, i u momentu kada su borci ovog bataljona prešli u napad, neprijatelj je zaskočio i izbacio naše iz položaja.

Rezultat borbe je slijedeći: Utrošeno je 4.300 metaka, 14 granata topa 65 mm. 9 granata topa »Pito« i pet teških mina. Protutenkovski top pošto mu je posada jako plašljiva nije uopšte dejstvovao jer nije mogao naći položaja. U borbi je potučeno i ranjeno oko 100 bandita, i to samih Nijemaca, a naši gubici su 10 ranjenih i 11 izgubljenih od kojih većina novaka. Od oružja nestalo je jedan puškomitraljez, cijev od topa »Pito« i pet pušaka. Za sve ovo oružje kao i za ljude drugovi tvrde da nije banda uhvatila već da su se odvojili i sad se zadržavaju u drugim jedinicama.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Polit, komesar:

Komandant:
Antolović Josip, v. r.

P. S. Dana 28. IX neprijatelj iz Kule pošao je sa tenkovima da izvidi gdje su naše jedinice. Po dolasku pred selo Kutjevo tenkovi su stali vjerovatno su primijetili naša osiguranja i počeli su tući iz topova. Zatim je naš III. bataljon izvukao protivtenkovski top i tukao po tenkovima, ispalio je devet granata i po tvrđenju boraca koji su se nalazili u neposrednoj blizini tenkova, da je jedan tenk pogođen sa tri granate, te da su istoga odvukli u pravcu Kule.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 25/1, 348 — 349.

7

1. X 1943.

Izvještaj partijskog sekretara XII NOU brigade Centralnom komitetu KP Hrvatske o političkoj svijesti boraca, organizacionom stanju KP i SKOJ-a partijsko-političkoj aktivnosti u Brigadi.

I. Politička situacija:

Politička svijest boraca u odnosu prema vanjskoj i unutrašnjoj situaciji dobra je. Većina boraca pokazuje veliki interes za događaje, koji se zbivaju na unutrašnjim i vanjskim frontovima. Brzo napredovanje i velike pob-

jede Crvene Armije i naše N. O. V. stvaraju kod boraca oduševljenje. Po bataljonima i četama očekuju se i čitaju radio-vijesti sa velikim zanimanjem. Zbiivanja na frontovima predmet su stalnih razgovora među borcima. Naročiti utisak ostavili se na naše borce uspjesi N. O. V. u Primorju, Istri, Dalmaciji i Sloveniji. Razoružavanje talijanskih divizija i oslobođenje Primorske i Dalmatinske obale do Splita stvorili su kod boraca želju da i oni u ovim krajevima otpočnu sa operacijama takovih razmjera. Jedino se može tu i tamo među drugovima čuti kako govore o Englezima da je njihovo napredovanje preveć sporo i da bi oni trebali više da se angažuju u ratu i ostvare više frontova.

Prema našim unutrašnjim neprijateljima četnicima i ustašama borci imaju jasan stav, dok pojedinci nemaju određeni stav prema HSS-u, t. j. ne dijele poštene pristaše HSS-a od reakcionarne klike u vodstvu okupljene oko Mačeka. Na četnim sastancima čitaju se članci iz naše štampe u kojima se iznose djela tih izdajnika i raskrinkava njihova djelatnost. Drugovi čitanje tih članaka popraćuju sa diskusijom u kojoj se osuđuje njihov izdajnički rad. Većina boraca poznaje liniju Narodno-oslobodilačke borbe, ali nije postignuto da borci budu u stanju pred narodom raskrinkavati neprijatelje oslobodilačke borbe, koju vode narodi Jugoslavije.

Govoreći o političkoj situaciji treba istaći da je u brigadu došao priličan broj novomobilisanih boraca, koji u većini nijesu upoznati sa linijom N. O. B. No kod tih drugova se vidi da mrze neprijatelja i da uglavnom znadu tko su im neprijatelji. Ovim drugovima daje se da čitaju našu štampu i prilazi im se pojedinačno i u razgovoru im se objašnjavaju pojedini politički problemi.

II. Organizaciono stanje:

Brojno stanje partijaca u brigadi je slijedeće:

I. bataljon	64	partijca	8	kandidata	250	boraca
II. bataljon	41	<i>tt</i>	6		240	<i>tt</i>
III. bataljon	46	<i>„</i>	12		240	<i>tt</i>
IV. bataljon	74	<i>tt</i>	13		240	<i>tt</i>
Agit-prop	6	<i>tt</i>	2		17	<i>tt</i>
Minobacački vod	3			<i>;;</i>	17	<i>tt</i>
Pionirska četa	3	<i>it</i>		<i>tt</i>	60	<i>tt</i>
Jedinica pri štabu brigade	6	<i>tt</i>		<i>tt</i>	7	<i>tt</i>
Četa za vezu	13	<i>n</i>	3		60	<i>tt</i>
Regrutna četa	7	<i>tt</i>		<i>tt</i>	140	<i>tt</i>
Štab brigade	7	<i>tt</i>		<i>tt</i>	7	<i>tt</i>
Svega:	274'	<i>tt</i>	44		1.278	<i>tt</i>

1 Pogrešno zbrojeno; treba 270.

Prema ovom pregledu vidi se da se je brojno stanje partijaca u brigadi povećalo.² Ovo povećanje znatno je veće, a to pokazuje broj partijaca u rashodu koji iznosi 77. Sa dosadašnjim načinom u Partiju putem kandidatskih grupa prestalo se je i kandidatske grupe su likvidirane. Sekretari i ostali partijci upoznati su s time kako treba da se primaju novi članovi u Partiju te tako i drugi partijci, a ne samo sekretari, poklanjaju više pažnje popunjavanju kadrova.

Sastanci u ćelijama održavali su se redovno, ali se još događa da se čine propusti u održavanju političko-prosvjetnih sastanaka. Ovo je naročito slučaj u štapskim ćelijama, gdje se materijal još uvijek proučava više pojedinačno nego na zajedničkim sastancima. Plan rada postoji, a po njemu je predviđeno da sve jedinice prouče materijal za niži partijski kurs.

III. Političko-prosvjetni rad u četama i na terenu:

Političko-prosvjetni rad u četama odvija se po planu. Međutim, radi čestih pokreta i akcija taj plan nije se mogao ispuniti u potpunosti. Isto tako poteškoće u ispunjavanju plana predstavlja priliv novaka sa kojima se mora raditi najosnovnije da bi upoznali prije svega liniju Narodno-oslobodilačke borbe.

Usmene novine održavale su se u bataljonima rijetko, a tome su uzrok česti pokreti. Izdane su dvoje brigadne zidne novine, a i svaki bataljon izdao je svoje zidne novine. U bataljonske zidne novine unose se uglavnom momenti iz borbi koje je bataljon vodio. Postignuto je da se izdaju i četne zidne novine, koje se čitaju unutar bataljona dotične čete. U njima se iznosi događaje i pojave u samoj četi, te se pomoću njih iznoseći greške i nedostatke vrši ujedno i vaspitni rad. Za brigadni list naše brigade »Brigadir« vladala velika interes i on se vrlo rado čita. Članaka za isti imade dovoljno, jedino se vojni rukovodioci teško odlučuju na pisanje vojničkih članaka. Da bi se popularizirale naše borbene pjesme, osnovan je i brigadni pjevački hor, koji je do sada pokazao dobar uspjeh.

Rad u narodu sastoji se uglavnom u održavanju mitinga, koji se održavaju u većini sela kroz koja naše jedinice prolaze i u kojima se zadrže bar jedan do dva dana. Na njima se razjašnjava unutrašnja i vanjska vojna i politička situacija, a redovno se raskrinkavaju i neprijatelji Narodno-oslobodilačke borbe. Mnogo se postizava na mitinzima sa našom brigadnom glazbom, koja uvijek okuplja oko sebe omladinu iz sela. U selima u koja partizani rijetko zalaze, a to naročito vrijedi za hrvatska sela, muškarci se boje dolaziti na mitinge iz straha da ih ne mobiliziramo ili da ih kasnije ne bi ustaše progonili. Jedan od najuspješnijih mitinga održan je u Orahovici na kojem je bio prisutan rekordan broj ljudi.

IV. Rad na vojnom sektoru:

Na vojnom sektoru rad se sastoji u tome da se povećava vojno znanje rukovodioca i borbena vještina kod boraca. Pokazalo se da su borci veoma hrabri, ali da često dolazi do nepotrebnih gubitaka radi nedovoljne vještine

² Usporedi »Građa«, knj. VII, dok. br. 1, str. 8.

SECRETAR
XII. ODRUŽNA BRIGADA
N.O.V. MARVAZSKA
1.X.1943.g.

CENTRALNOG KONTROLNOG K.P. MARVAZSKA

I. Politička situacija:

Politička svijest boraca u odnosi prema vanjskoj i unutrašnjoj situaciji dobra je. Većina boraca pokazuje veliki interes za događaje, koji se zbivaju na unutrašnjim i vanjskim frontovima. Brze napredovanja i velike pobjede Crvene Armije i naše N.O.V. stvaraju kod boraca oduševljenje. Po bataljonima i četama čekuju se i čitaju radio-vijesti sa velikim zanimanjem. Zbivanja na frontovima predmet su stalnih razgovora među borcima. Narediti utisak ostavili su na naše borce uspjesi N.O.V. u Primorju, Istri, Dalmaciji i Sloveniji. Razrušavanje talijanskih divizija i oslobodjenje Primorske i Dalmatinske obale do Splita stvorili su kod boraca želju da i oni u ovim krajevima etpečno sa operacijama takevih razmjera. Jedina se može tu i tamo među drugovima čuti kako govore o Englezima da je njihove napredovanje preveliko sporo i da bi oni trebali više da se angažuju u ratu i stvore više frontova.

Prema našim unutrašnjim neprijateljima četnicima i ustašama borci imaju jasan stav, dok pojedinci nemaju određeni stav prema HSS-u, t.j. ne dijele peštene pristalice HSS-a od reakcijske klike u vodstvu skupljene oko Mačeka. Na četnim sastancima čitaju se članci iz naše štampe u kojima se iznose djela tih izdajnika i raskrinkava njihova djelatnost. Drugovi čitanje tih članaka poprađuju sa diskusijom u kojoj se osudjuje njihov izdajnički rad. Većina boraca poznaje liniju Narodno-oslobodilačke borbe, ali nije postignuto da borci budu u stanju pred naredom raskrinkavati neprijatelje oslobodilačke borbe, koju vode narodi Jugoslavije.

Govoreći o političkoj situaciji treba istaći da je u brigadu došlo priličan broj novo-mobilisanih boraca, koji u većini mjesu upoznati sa linijom N.O.B. Ne kod tih drugova se vidi da mrze neprijatelja i da uglavnom žađu ko su nam neprijatelji. Ovim drugovima daje se da čitaju našu štampu i prilazi im se pojedinačno i u razgovoru im se objašnjavaju pojedini politički problemi.

II. Organizacijsko stanje:

Brojne stanje partijaca u brigadi je sljedeće:				
I. bataljon	64	partijaca	3	kandidata 250 boraca
II. bataljon	41	"	6	" 240 "
III. bataljon	46	"	12	" 240 "
IV. bataljon	74	"	13	" 240 "
Agit-prop	6	"	2	" 17 "
Minobacački				
vod	3	"	-	" 17 "
Pionerska četa	7	"	-	" 60 "
Jedinica pri				
štabu briga-				
de	6	"	-	" 7 "
Četa za				
vezu	13	"	3	" 60 "
Regrutna				
četa	7	"	-	" 140 "
Štab briga-				
de	7	"	-	" 7 "
S v e s t a 274 " 44 " 1.278 "				

Prema ovom pregledu vidi se da se je brojne stanje partijaca u brigadi povećalo. Ove povećanje značajno je veće, a to pokazuje broj partijaca u rasparu koji iznosi 77. Sa dosadašnjim načinom primanja u Partiju putem kandidačkih grupa prestale se je i kandidatske grupe su likvidirane. Sekretari i ostali partijci upoznati su s time kako treba da se primaju novi članovi u Partiju te tako i sami drugi partijci, a ne samo sekretari, poklanjaju više pažnje popunjavanju kadrova.

Sastanci u ćelijama održavali su se redovno, ali se još događja da se čine propusti u održavanju političke presvjetnih sastanaka. Ove je naredite službu u štabskim ćelijama, gdje se materijal još uvijek proučava više pojedinačno nego na zajedničkim sastancima.

boraca za vrijeme same borbe. Imade mnogo boraca koji se ne znaju pravilno prebacivati, a jedna krupna greška kod naših puškomitraljezaca je ta da gađaju iz stojećeg stava. Ove greške i nedostaci nastoje ukloniti radom sa vojnim rukovodiocima, koji kasnije stečeno znanje prenose i na ostale borce. I ovdje rad zaostaje i ne može se ispuniti plan rada radi čestih pokreta i akcija. Potreba za što intenzivnijim vojničkim radom pokazala se je i radi stalnog priliva novaka, koji nemaju nikakvog borbenog iskustva. Da bi se omogućila bar najosnovnija vojnička izobrazba onih novaka, koji nijesu služili vojsku, osnovana je regrutska četa³ u kojoj novaci prolaze vojnu vježbu, koja traje 10 do 20 dana, i tako steknu bar najpotrebnije vojničko znanje.

Borbenost i moral kod boraca u brigadi je dobar. To se je najbolje pokazalo u akciji na neprijateljsko uporište Đulovac,⁴ gdje su borci izdržali najtežu vatru iz svih vrsta oružja i jurišajući osvajali bunkere. Disciplina se popravlja i može se reći da borbeno diciplina zadovoljava u potpunosti. Međutim, nije se još uvijek postigla i potrebna formalna disciplina.

V. Rad po o m l a d i n i S k o j :

Brojno stanje SKOJ-a u brigadi je slijedeće:

I. bataljon	34	skojevca	
II. bataljon	35		„
III. bataljon	38		„
IV. bataljon	31		

Kurir kod štaba brigade 5

Pionirska četa	6		
četa za vezu	17		„
Bacački vod	3		
Grupa pri štabu			
divizije	10		„

S v e g a : 1 7 9 „

Iz prednjega pregleda se vidi da je brojno stanje skojevaca od posljednjeg izvještaja smanjeno. To dolazi otuda što je u posljednjim borbama izbačeno iz stroja znatan broj skojevaca. U rashodu imade 35 skojevaca. U brigadi imade još oko 140 omladinaca, koji nisu obuhvaćeni organizacijom ne ubrajajući ovamo i oko 140 omladinaca koji se nalaze u regrutskoj četi. Rad SKOJ-a nije bio zadovoljavajući. Postavljeni plan rada nije se ispunjavao, a i ako je već ranije bilo postavljeno da se u organizaciju uvuče što veći broj omladinaca, ipak imade još srazmjerno velik broj omladinaca van organizacije. Glavni razlog tome jest što se je rukovodstvo skojevskih grupa i komiteta često smenjivalo. Neki su bivali ranjeni, neki odlazili na kurseve tako da su dolazili mladi i još neiskusni rukovodioci.

3 Naredbu o formiranju regrutnih četa vidi u »Gradi«, knj. VII, dok. br. 50, str. 168 — 169.
4 Izvještaj o akciji na Đulovac vidi u »Gradi«, knj. VII, dok. br. 142, str. 427 — 429.

Da bi rad SKOJ-a bio što uspješniji, objavljeno je natjecanje skojevaca u Korpusu na vojnom i kulturno-prosvjetnom polju. Da se postignu što bolji rezultati natjecanja, održan je sastanak brigadnog komiteta SKOJ-a, kojem su bili prisutni i sekretari bat. biroa.

Rad SKOJ-a kao organizacije ne osjeća se u dovoljnoj mjeri. Skojevci se više u radu ističu kao pojedinci. Tako na primjer na kulturno-prosvjetnom sektoru skojevci učestvuju kao pojedinci učestvujući u raznim priredbama, ali oni nijesu postigli da budu organizatori kulturno-prosvjetnog rada u jedinicama. Isto tako na vojnom sektoru ističu se skojevci kao veoma hrabri i disciplinirani borci, ali nijesu ostvarili da takovi postanu i ostali borci.

VI. Političko-prosvjetni rad u ćeliji:

Političko-prosvjetni rad u ćelijama odvija se po stvorenom planu, »ličenje o partiji« proučeno je već jednom u svim jedinicama. Ali pošto su neki partiji ovaj materijal teško savlađivali, ponavlja se još jednom ovaj referat. Istovremeno proučava se i ostali materijal za niži partijski kurs, kojega su neke partijske jedinice već proučile. Ovaj ostali materijal partiji mnogo lakše savlađuju. Osim ovoga materijala partijske jedinice proučavaju direktivne članke iz lista »Naprijed«⁵ i ostalu dnevnu štampu.

VII. Rad Part, biroa i štapskih ćelija:

Bataljonski biroi održavali su radne sastanke redovno. Međutim, oni još nijesu zadovoljili, jer se članovi često mjenjaju tako da u njih dolaze drugovi, koji nemaju dovoljno znanja niti iskustva. Da se sekretarima ćelija što više pomogne, proučavaju bat. biroi najprije sami materijal i onda se taj materijal proučava u ćelijama.

U bat. biroe ušli su i sekretari bataljonskih komiteta SKOJ-a tako da će se ostvariti najuža suradnja SKOJ-a i Partije u radu.

štapske ćelije održavaju radne sastanke redovno, ali se još uvijek ne vrši u svim ćelijama plansko proučavanje materijala. Pojedini vojni rukovodioci posvećuju vrlo malo pažnje vlastitoj teoretskoj izobrazbi. Kod štapskih ćelija proučava se uglavnom isti materijal, kojega proučavaju i ostale ćelije. Štabovi bataljona shvatili su ozbiljnije situaciju u kojoj se nalazimo i njihov rad kako vojnički tako i politički postao je mnogo intenzivniji. U I. bataljonu ranjen je komadant, a pošto se njegov zamjenik nije još snašao u samostalnom vršenju dužnosti komadanta, njegovo se odsustvo iz bataljona osjeća. Komadant IV. bataljona poginuo je, a dužnost je preuzeo njegov dosadašnji zamjenik, koji će po svojim sposobnostima moći da ga zamijeni. Štab II. bataljona nedavno je formiran i u početku se nije znao snalaziti, međutim se je uz pomoć ovog štaba sredio i može se reći da sada u radu zadovoljava. Kod štaba III. bataljona postojala je nekoordiniranost u radu. Na ovaj nedostatak skrenuta je pažnja štabu, a i članovi su ga sami uočili, i sada se primjećuje da taj nedostatak nestaje.

⁵ Organ KP Hrvatske. List je izlazio sedmično, a preštampan je u toku 1943. god. u štampariji Oblasnog NOO-a za Slavoniju.

Čelija u štabu brigade održala je tri radna sastanka na kojima su se rješavale tekuće stvari. Malo pažnje posvetilo se je proučavanju materijala, članovi štaba ograničili su se na to da pojedinačno proučavaju materijal. U buduće će se nastojati održavati sastanke za proučavanje materijala. Dosađašnji sekretar brigade otišao je na viši partijski kurs, a njegovu dužnost vrši sekretar III. bataljona.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

v. d. sekretara:
Klan Dragutin

»
Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 3/, CK, 5/71 — 73.

8

1. X 1943.

Izvještaj Kotarskog komiteta KPH Podravska Slatina Okružnom komitetu KPH Virovitica o političkom stanju na kotaru, organizacionom pitanju KP, SKOJ-a, AF2-a, NOO-a i o organiziranju proslave dvogodišnjice ustanka u tom kraju.

Dragi drugovi!

Održan je sastanak KK KPH Podr. Slatina 26. o. m.¹ sa ovim dnevnim redom:

- 1) Politička situacija
2) Organizaciono stanje Partije i kandidata
3) SKOJ i USAOH
4) NOO
5) AFŽ
6) Komanda Područja
7) AGITPROP
8) Vršidba i zajam po raspisu ZAVNOH-a
9) Proslava dvogodišnjice
10) Razno.

1) P o l i t i č k a s i t u a c i j a :

Nakon mjesec dana rada na ovom kotaru zaključuje se slijedeće: Na oslobođenom dijelu teritorija koji broji 25 — 30 sela stanje dosta dobro. Narod gleda na našu NOB dosta dobro, a to se vidi po tome što se posjećuju sve naše priredbe, što pomažu naše ranjene drugove u bolnicama, dok se ne čuje i ne primjećuje neraspoloženje prema našem pokretu. Dešava se u pojedinim selima da poneka žena ili čovjek istupe kao nezadovoljni, ali to je usled posledica nedostatka mnogih potreba našim selima. Uglavnom mno-

1 Odnosi se na 26. IX 1943.

gi su još bez krova, tegleće stoke i kola za rad kao i odjeće za koju narod oskudijeva. Preduzeto je da se izrade kuće pogorelcima, a za najnužnije da im se dodijeli od strane Kotarskog NOO-a² stoka i potrebna oruđa za rad u granicama mogućnosti. Na više mjesta čuje se gdje narod govori o borbama naše vojske i uspjesima na istočnom bojištu dok se postavlja pitanje šta je sa Saveznicima da ih još nema. Raspoloženje prema KP ne može se vidno osjetiti, ali je u glavnom raspoloženje dosta dobro općenito prema našem pokretu. Može se reći da je i naprama Partiji, s obzirom da Partija pomaže i sudjeluje gdje je god potrebna pomoć narodu, naprimjer: u vršidbi žita, palenju kreča za stanove, kao i o svemu drugome gdje je potrebno narodu dati neka uputstva. četničkih pojava nema, već postoji kod pojedinaca još neko sažaljenje prema mladom kralju³ za koga se kaže da nije kriv. To je uglavnom nedostatak našeg nedovoljnog dokazivanja, a također više puta netak-tičnog istupanja pred narodom.

Na neoslobodjenom teritoriju stanje se u posljednje vrijeme dosta po-pravilo ali usled neprijateljskih zasjeda i krstarenja po selima otežan je rad na većem dijelu tog terena. Reakcionarno vodstvo HSS-a već je u dosta ve-likoj mjeri raskrinkano, ali još postoji takovih elemenata koji koče kao što je Matovina⁴ kod Slatine koji je pitao Stira⁵ dali smiju ići na konferenciju koja je održavana u Voćinu.⁶ Štir mu je na to odgovorio »neka partizani pre-govaraju sa mnom, ako imaju štogod«, međutim takvi funkcioneri nemaju ve-likog uticaja na ostale HSS-ovske mase, jedino još mnogima nije jasno zašto se Maček javno napada kao izdajica. U posljednje vrijeme smo sproveli među svim našim partijskim rukovodiocima i preko ostalih antifašističkih organi-zacija, raskrinkavanje tog dijela vodstva. Najveći je nedostatak što je nemoguće doći u ta sela da se održe mitinzi veći i masovniji. Koliko smo us-pjeli, a to je samo pojedinačno preko naše štampe da učinimo. četničkih elemenata ne može se reći da ima organizovanih, ali okolna sela srpska kao što su Medinci pod uticajem Stira djeluju kao četnički elementi što se služe izdajom naših drugova koji su više puta na prolazu u tom kraju. Općenite su simpatije naprama NOV i našem pokretu, kako kod Srba tako i kod Hr-vata. U posljednje vrijeme narod je dosta demoralisan sa padom nekoliko drugova iz Mađarskog bataljona⁷ kod sela Meljana. To nam je otežalo da nismo mogli sazvati konferenciju prvaka HSS-a sa toga dijela, koju smo zaka-zali. Priliv hrvatskih masa u NOV je dosada dosta slab, ali mnogi izjavljuju da se dođe po njih i da će poći u naše redove.

2) Organizaciono stanje Partije i kandidata:

Organizaciono stanje Partije ukupno svih članova na kotaru 48 sa člano-vima Komiteta. Uspostavili smo jednu novu jedinicu u D. Meljanima kod Sla-tine sa dva člana i jednom drugaricom SKOJ-evkom koju smo primili u Partiju.

² Podravska Slatina

³ Odnosi se na Petra II Karadorđevića.

⁴ Pero, zastupnik HSS-a.

⁵ Ivan štir, ustaški bojnič, komandant XV ustaške bojne.

⁶ Odnosi se na konferenciju HSS-a u Voćinu, održanu 26. IX 1943. god.: vidi »Grada«, knj. VII, dok. br. 158, str. 465-471.

⁷ »Sándor Petöfi« (Šandor Petefi).

Zatim smo članove koji su bili izvan jedinica povezali sa jedinicama, a koji su radili u SKOJ-u, AFŽ i t. d. Imamo 10 jedinica koje broje od tri najviše do 6 članova. Te su jedinice dosta mlade i potrebna im je veća pomoć jer mnogi još nisu upućeni u osnovne stvari. Ukazuje se potreba za otvaranje nižeg kursa na ovom kotaru u najkraće vrijeme. Općinski komitet dosada je vrlo slabo radio, što je pokazalo nepraktično što je ušla za sekretara tog Komiteta drugarica Darinka⁸ koja je isuviše zaposlena kod AOŽ-a. Najveće su poteškoće u tom Općinskom Komitetu što su članovi tog Komiteta istovremeno na dužnosti u Kotarskom NOO-u i tamo su mnogo zaposleni, tako da je partijski rad u posljednje vrijeme dosta zaostao. Osim ovoga Općinskog komiteta ostale jedinice održavaju redovno sastane i pružamo im pomoć u koliko je god moguće. Od materijala se proučavaju članci, uglavnom naš direktivni materijal, dok naučni još ne proučavaju. Ukazuje se potreba za formiranje drugoga Općinskog Komiteta, ali će biti najvažnije da iz svih tih jedinica drugovi prođu niži kurs da bi se naučili rukovoditi i da bi lakše otpočeli sa proučavanjem čisto naučnog materijala.

Kotarski komitet za sada broji 6 članova, uglavnom, nas četiri sa drugaricom Darinkom i drugom Fišićem.⁹ Drug Fumić¹⁰ koji je otišao u Orahovicu na dužnost, sada otpada. Postavlja se pitanje da se primi u Komitet drug Vaso" koji ga je smenio, pošto isti ima svojih nedostataka i grešaka od ranije u Području (dok je bio). Isto tako smo mišljenja da se u Komitet primi drug Slavek¹² koji je odgovoran za polit, rad u bolnicama, a koje se nalaze na sektoru ovoga kotara. Te bolnice do sada su dosta slabo radile i postavlja se pitanje da li će ovaj Komitet imati preko njih nadzor odnosno da li će ovaj drug moći ući u Komitet.

Drug Fišić postavlja pitanje da li će on podnositi općeniti izvještaj OK ili specijalno izvještaj o stanju Partije preko ovog Komiteta?

šaljemo ranije podnete izvještaje od strane Područja.

Uz ove jedinice na terenu imamo sada sedam kandidata. S njima se radi po najnovijim direktivama.

3) SKOJ I USAOH:

Stanje SKOJ-a jeste 25 grupa sa 5 općinskih komiteta i jedan kotarski. Na neoslobođenom 4 grupe i Općinski komitet.

Nacionalni sastav svega 130, od toga 10 Hrvata ostalo Srbi. Najveći nedostatak jeste slab rad na terenu sa grupama, tako da mnogi nisu upućeni u osnovne pojmove. Partija im pruža pomoć sa češćim savjetovanjem kao i u radu na terenu.

USAOH: Brojno stanje USAOH-a broji preko 1.000 članova sa 36 odbora. S njima također je dosta slab rad što se mora potvrditi svime.

Mobilisanih je vrlo malo kako sa oslobođenog tako i sa neoslobođenog područja. Očekuje se pojačanje rada posle ovoga savjetovanja koje se održalo na Bilo-gori.

⁸ Agneza Vostrel

⁹ Srećko Fišić

¹⁰ Pavao

¹¹ Redakcija nije mogla ustanoviti o kome se radi.

¹² Isto.

4) AFŽ:

Na oslobođenom teritoriju imade 25 odbora i 2 općinska odbora. Na neoslobođenom imade sedam odbora. Od svih ima jedanaest Hrvatica odbornica, 13 Mađarica, a žena je obuhvaćeno u organizaciju oko 2.000. Sa ženama je također rad dosta slab, a razlog je što između žena na terenu nije bilo sporazuma i dovoljno volje za rad. Pored toga ispadi drugarice Darinke koja je izjavila na jednome mjestu za žene Pušine, Drenovca i Meljana da nisu zaslužne učešća na konferenciji, pogoršalo je stanje na tom dijelu. Isto tako netaktičan istup drugarice Danice kada je govorila o kralju Petru, žene su napuštale sastanak. Kako je drugaricama ukazano na njihove nedostatke i uz savjetovanje koje su imali, stanje će se verovatno popraviti.

5) NOO:

Na oslobođenom teritoriju imamo 33 odbora, dok na neoslobođenom imamo 14 Odbora. Postoje još veliki nedostaci u radu kod odbora a to ćemo riješiti sa time što će drug Sertić Franjo ući u Kotarski NOO tako da će pravilnije rad biti sproveden u odborima. Preduzeto je da se preko Kotarskog NOO-a odstrane pojedinci iz odbora koji su manje—više štetni, ili radi nemoralnog držanja ili radi preterane pasivnosti. Riješeno je također da se pojača rad sa odborima na neoslobođenom teritoriju, te da se pozabave pitanjem mobilizacije.

6) AGIT-PROP

Za rasturanje propagandnog materijala uspostavljene su veze tako da isti materijal dopire u one krajeve gdje mi ne možemo češće da dolazimo. Materijal se preko veza ubacuje i u samu Slatinu. Primjetilo se da narod traži na neoslobođenom teritoriju mitinge što je nama otežano održavati bez vojske. Riješeno je da se organizuje pisanje parola po svim selima preko partijskih jedinica i skojevskih grupa na tome sektoru. Isto tako da se pojača dopisnička služba koja do sada nije postojala, u pravom smislu. Vrš se pripreme za proslavu.

7) K o m a n d a p o d r u č j a :

U vezi sa Komandom područja nalazimo se stalno i sve nedostatke koji su u vezi s ovim Komitetom otklanjamo na vrijeme. Riješili smo pitanje preko OK dali će za partijski rad pri Komandi područja, a za ustanove na ovome kotaru drug Fišić podnositi izvještaj nama ili direktno vama.

8) V r š i d b a i z a j a m :

Po ovome pitanju riješeno je da drug Balja" kao član žetvene komisije s ostalim članovima povede računa o bržem svršavanju vršidbe tako da se napravi pravilna raspodjela vršaćih strojeva i da se pribavi materijal za pogon. Po pitanju zajma riješeno je da se prouči o zajmu letak i da se na sastancima i na mitinzima o istome govori.

9) Proslava Dvogodišnjice:

Proučavajući upute Radnog odbora za proslavu, riješeno je da se preko svih jedinica izvrši priprema i poziv naroda sa neoslobođenog teritorija na tu proslavu. Isto tako drugovi koji su u radnom odboru ispred komiteta da vrše kontrolu nad organizacijom proslave.

10) Razno:

U raznom je riješeno da se sjedište Komiteta poslije proslave premjesti iz Sekulinca, a zato vrijeme da se pronađe najbolje mjesto gdje bi se komitet smjestio, to jest u kome selu. Pored toga da se skrene pažnja skojevcima kao i AFŽ-u da se zajednički staraju za sve potrebne stvari kada su s Komitetom u zajednici na ishrani.

Pored svega gore navedenog uzelo se učešća u diskusiji po pitanju sektaštva kao i po pitanju proučavanja materijala pri samom Komitetu. Riješeno je da drugovi uza se ponesu po jednu brošuru od naučnog materijala i da u mogućem slobodnom vremenu proučavaju dok se nalaze na terenu.

S ovime je u potpunosti iscrpljen dnevni red po svim uzgrednim pitanjima.

Ujedno naš Komitet umoljava OK da nam na gore postavljena pitanja u najskorijem vremenu odgovori.

Uz borbeni pozdrav:

Sm t fašizmu — Sloboda narodu !

Za Komitet:
Balja

Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 11/1, CK, 31/164-166.

9

1. X 1943.

Izvještaj Glavnog ureda za narodno gospodarstvo Njemačke narodne skupine o pogoršanim ekonomskim i političkim prilikama Skupine u NDH u septembru 1943. god. Navodi se da su uzroci takvog stanja velika poskupljenja robe, cvjetanje crne burze, prometne teškoće, fluktuacija novca i pojačano djelovanje jedinica NOV. Sve to demoralizira članstvo Skupine, ruši standard radnika i namještenika i slabi odnose između vlasti NDH i Skupine.

I. ALLGEMEINES:

Die wirtschaftliche Lage in Kroatien hat sich verschlechtert. Dies ist auf die vergrößerte Tätigkeit der balkan-bolschewistischen Banden zurückzuführen die alle Verkehrslinien bedrohen. Der allgemeine Rohstoff und

deiiüberschiisse abzugeben wie auch ihren Militärflichten nachzukommen, kennzeichnen auch die wirtschaftlichen Verhältnisse am besten. Der schwarzhandel ist um ein Weiteres gestiegen, Preiserhöhungen folgten am laufenden Band. Die Milch wurde um 50% erhöht (der Preis ist im Normalhandel Kn 32, — pro Liter), sodass die ärmeren und kinderreichen Bürger keine Milch kaufen können. Der Kontakt mit vielen Ortsgruppen ist mit Gefahr verbunden. Die daraus entstehenden Folgen wirken sich besonders auf die deutsche Landwirtschaft in Kroatien sehr ungünstig aus. Die Erfassung der Getreiden seitens der »Agraria«¹ lässt daher viel zu wünschen übrig. Eine Anzahl von deutschen Genossenschaften musste ihre Tätigkeit einstellen.

Die Ernährungslage der Volksgenossen ist mehr als erschwert. Dies zwang den Leiter des Hauptamtes für Volkswirtschaft strenge Durchführungsbestimmungen zu erteilen, um wenigstens die Familienangehörigen der Eingrückten und jener die kein eigenes Feld haben, mit Brot zu versorgen.

II. ORGANISATION UND TÄTIGKEIT:

In Semlin wurde am 13. September 1943 die Deutsche Handelsschule mit drei Klassen errichtet, die insgesamt 60 Schüler besuchen. Die IV. Klasse wird im Schuljar 1943/44 eröffnet. Die Vorarbeiten für die Eröffnung der Landwirtschafts — und Bauernschule »Dünwald« schreitet fort.

Die Deutsche Arbeitsgemeinschaft veranstaltete vom 20 IX. 43. eine Schulung für die metallverarbeitenden Fachleute in Essegg.³ Die Deutsche Arbeitsgemeinschaft hat bis Ende des Septembers insgesamt 29.097 Mitglieder erfasst, davon 6.528 Betriebsinhaber und 22.559 Gefolgschaftsmitglieder.

Der Geschäftsführer des Hauptamtes für Volkswirtschaft und der Deutschen Arbeitsgemeinschaft Hans Hebel, wies vom 27. August bis 6. September 1943 auf Einladung der DAF—Dienststelle Tittmann, bei der Volksdeutschen Mittelstelle in Berlin. Geschäftsführer Hebel erstattete Brigadeführer Tittmann einen Bericht über die bisherigen Erfolge und Zusammenarbeit der Deutschen Arbeitsgemeinschaft mit den kroatischen Ständeorganisationen.

Alle Vorbereitungen für diese Sparwoche vom 10. X. — 17. X. 1943. sind im Gange und es wurde der Hauptverband der deutschen bäuerlichen und gewerblichen Genossenschaften mit der Durchführung derselben betraut. Trotz grosser Schwierigkeiten wird ein Erfolg erhofft.

Das Amt Landwirtschaft hat im Laufe des Monats September ein Buch über die Bewirtschaftung von Getreide, Mais, Hülsenfrüchte und Kartoffeln verfasst von Dr. Friedrich Parsche, herausgegeben. Dieses Buch das zur Aufklärung der Bauern und Landwirte über die Getreideablieferung dienen soll, ist durch das Amt für Landwirtschaft und die »Agraria« zur Verteilung gelangt. Es sind weiter die Vorarbeiten für die Herausgabe eines fach-

¹ Centralna njemačka nabavilačko-prodajna zadruga bila je ustanova koja se bavila nakupom poljoprivrednih proizvoda, a imala je podružnice u Indiji, Vinkovcima, Đakovu, Virovitici i Donjem Miholjcu. Radi velikih uspjeha i odlične organizacije posla uvrštena je u državni aparat. Svrha joj je bila sakupljanje hrane za njemačku vojsku i III Reich.

² Zemun

³ Osijek

lichen Taschenkalenders für unsere Landwirte, Bauern und Genossenschafter im Gange.

III. ROHSTOFFFRAGEN:

Die Beschaffung von Rohstoffen, besonders für Gewerbetreibende, hat sich erchwert. Monopolartikel wie Zucker, Zigaretten, Salz usw. sind in unbegrenzten Mengen im Schwarzhandel zu bekommen. Die »Agraria« kann bei einer starken Nachfrage für Kunstdünger höchstens 25% des Bedarfes decken. Bei den heutigen Verhältnissen kann die »Agraria« ihre Mitgliedsgenossenschaften mit den notwendigsten Artikeln wie z. B. Wagenfett, Säcke, Bindgarn usw. nur nach vielen Anstrengungen beliefern.

IV. VERSORGUNG MIT FERTIGWAREN:

Die Versorgung der Kaufleute mit Fertigwaren ist in diesen Monate abgefallen. Die Textilwaren die aus dem Reiche eingeführt werden, sind von 120 auf 660% im Preis gestiegen. Die einheimischen Spinnstoffe sind in den letzten zwei Monaten um das drei — und vierfache gestiegen. Die »Agraria« hat trotz aller Schwierigkeiten bis Ende September 2.778 Waggons Getreide aufgekauft u. zw. Weizen 1.910, Gerste 290, Kartoffeln 345, Hafer 233 Waggon. Sollten sich die augenblicklich herrschenden Verhältnisse in der allernächsten Zeit günstig ändern, so werden sich diese Mengen insbesondere was Kartoffeln betrifft, bedeutend erhöhen.

V. TRANSPORTFRAGEN:

Die Verkehrsschwierigkeiten werden immer grösser und wirkten sich in der letzten Zeit schon katastrophal aus. Durch das Treiben der balkanbolshewistischen Banden schrumpft der Transportraum immer mehr zusammen.

VI. ZOLLFRAGEN:

Die erweiterte Ermässigung von Zolltarifgesetzen auf Waren die im ehemaligen Jugoslawien Schutzzölle genossen haben, wurde auch in diesem Monate nicht durchgeführt, obzwar in den Tageszeitungen bekanntgegeben wurde, dass in kürzester Zeit alle Zolltarife einer Revision unterzogen werden.

VII. PREISFRAGEN:

Nach der Preiserhöhung aller Monopolartikeln vom vorigen Monat, sind in diesem Monat auch die Preise anderer Lebensartikeln gestiegen. Besonders die Preise des Obstes und der Textilwaren.

VIII. ABSATZ — UND KONKURENZFRAGEN:

Eine Konkurrenz besteht überhaupt nicht, da alle Artikel ohne Rücksicht auf Qualität und Preis mit Leichtigkeit abgesetzt werden.

IX. KREDITFRAGEN:

Die Geldflüssigkeit auf dem Markte wird immer grösser. Im Zeitabschnitt vom 15. August bis 15. September 1943, wurde der Umlauf der Banknoten über 3.000.000.000,— Kn erhöht.

Die Kaukraftverminderung des Geldes steigt von Tag zu Tag und die damit verbundene Teuerung trifft ganz besonders die Beamten, Angestellten und Arbeiter am schwersten. Das Tempo der Steigerung von Einlagen hat im dritten Viertel bei der Deutschen Zentralkreditgenossenschaft wesentlich nachgelassen. Es wurden in diesem Vierteljahr nur 12,000.000,— Kn eingelegt (im ersten Vierteljahr Kn 43,000.000,— und im zweiten Vierteljahr Kn 22,500.000,—). Um den Geldbedarf der »Agraria« und anderer angeschlossener Zentralgenossenschaften zu decken, musste die DZK* bei eigenen nicht plasierten Mitteln am 30 Juni 1943. von 130,000.000,— Kn einen Kredit aufnehmen und zwar:

bei der Kroatischen Landesbank	Kn 30,000.000,—	bei der Ersten
Kroatischen Sparkassa	Kn 25,000.000,—	
bei der Staatszentrale zur		
Finanzierung wirtschaftlicher		
Institutionen (Notenbank)	Kn 400,000.000,—	

Nachdem eine Grosszahl von wirtschaftlicher Einrichtungen ihre Geldanforderungen zur Erntezeit stellen und die in Anspruch genommenen Kredite im Laufe des Winters grössten Teils abgedeckt werden, häufen sich im Frühjahr bei der DZK grosse Summen toten Kapitals an. Um dieses Geld einigermassen zu plassieren hat sich die DZK an der »Agrar-Produkt« Broda/S, mit 25%, an die »Fruška—Gora« Wien — und Obstbauhandlung, Petexwardein, mit 30% beteiligt.

X. LOHFRAGEN:

Durch die schlechte Preispolitik und die Rationierung der Waren wurde auch die Lohnpolitik illusorisch. Die Waren sind nur im Schwarzhandel zu bekommen und demzufolge sind auch die Lohnfragen wie im vorigen Monat nicht geregelt.

XI. ARBEITERFRAGEN:

Weiterer Mangel an Facharbeitern. Die Leistungen sind in Folge schlechter Ernährung gesunken.

XII. PERSONELLE VERAENDERUNGEN:

Als Leiter der Hauptabteilung II. (Betrieb) im Amte für Landwirtschaft und gleichzeitiger stellvertretender Landesbauernführer wurde Landwirt

⁴ Kratica za Njemačku centralnu kreditnu zadruhu (Deutsche Zentral- Kreditgenossenschaft).

Josef Schaffer aus Essegg, ernannt. Der Geschäftsführer des Hauptverbandes deutschen bäuerlichen und gewerblichen Genossenschaften Filipp Huber wurde als zweiter Geschäftsführer der Zentralgenossenschaft »Agraria« überstellt. Die Geschäftsführung des Hauptverbandes übernahm der bisherige Vermögensverwalter des Hauptamtes für Volkswirtschaft Franz Krehan, der langjähriger Geschäftsführer des Genossenschaftsverbandes der Staatsangestellten in Sarajevo war. Ab 1. September 1. J. ist Prof. Dr. Rudolf Genslmayer als Sonderbeauftragter für Landwirtschaft nebenamtlich in der Wirtschaftsverbindungsstelle des Hauptamtes für Volkswirtschaft eingebaut. Der Genossenschaftsprüfer Mathias Eng, ist als Mitarbeiter des Hauptverbandes ausgeschieden, an seine Stelle wurde der bisherige Geschäftsführer der »Bauernhilfe« čačinci, Friedrich Schilling, als Prüferanwärter eingebaut.

XIII. VERHAELTNIS ZU DEN GLEICHARTIGEN EINRICHTUNGEN
DES STAATES UND STAATSFUEHRENDEN VOLKES.

Es scheint, dass sich die kroatischen Stellen in Agram, trotz der in letzter Zeit zum Ausdruck gekommenen immer grösseren Freundschaft des Deutschen Reiches unter dem Druck der Feindagitation und Feüsterpropaganda immer mehr von der Volksgruppe abwenden, was sich auch in Form von Verschleppungen der erbetenen Entscheidungen äussert.

XIV. TAETIGKEIT FUER DEN KOMMENDEN MONAT:

Durchführung der Sparwoche, Eröffnung der Bauernschule »Düneward« und Erledigung laufender Arbeiten.

Unterschrift unleserlich

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav Brod, K 4/II, 278-281.

io

1. X 1943.

Izvrještaj Ureda za financije Njemačke narodne skupine za septembar 1943. godine o rezultatima plaćanja doprinosa i novčanim problemima, povećanju cijena robi, isplaćivanju izvanrednog ratnog dodatka, te o teškoćama za smještaj izbjeglica.

I

I. Organisatorischer Aufbau, Ausbau und
Aenderungen.

Organistorisch blieb im Landesschatzamt während der Berichtszeit alles unverändert.

5 Zagreb

II. Tätigkeit während der Berichtszeit.

Im Berichtsmonat sind an Volkstumsbeiträgen Kuna 347.069.— bis zum 25. 9. 1943 eingegangen. Von den im vorigen Bericht erwähnten 129 Ortsgruppen, die in diesem Jahr noch keine Beiträge bezahlt haben, kam ein Teil, nachdem sie mit besonderem Nachdruck dazu angehalten wurden, seinen Beitragspflichten nach. Der grössere Teil jedoch liegt nach wie vor in von Banden beherrschten Gebieten und ist nicht erreichbar. Im vorigen Monat konnten als Einnahmen an Volkstumsbeiträgen noch Kuna 446.171.— gemeldet werden. Der Rückgang dieser Einnahmen ist trotz der Einzahlung einiger Ortsgruppen für mehrere Monate rückwirkend beträchtlich. Dieses liegt zum Teil daran, dass die ländlichen Ortsgruppen noch sehr stark mit ihren Feldarbeiten beschäftigt sind und sich der Einhebung der Beiträge nicht so widmen können, wie, es notwendig wäre. Solche Rückstände werden aber in den allermeisten Fällen während der Wintermonate wieder nachgeholt. Es wird deshalb später wieder eine Steigerung zu erwarten sein. Die Höhe der Monate April und Mai 1943 wird jedoch — wenn die bisherigen Beitragssätze beibehalten werden — nicht wieder erreicht werden können, da bis heute doch schon eine sehr beachtliche Zahl der Ortsgruppen von Banden besetzt und zum Teil verwüstet wurden und dadurch auf längere Zeit ausfallen.

Die Hauptbuchhaltung des Landesschatzamtes hat die Jahresschlussabrechnung für das Haushaltsjahr 1942/43 mit dem 31. März 1943 abgeschlossen. Hierüber wird ein gesonderter Bericht abgegeben. Am 29. 9. 1943 wurde mir über Agram¹ ein Fernschreiben der Volksdeutschen Mittelstelle durchgegeben, wonach ich in der Zeit vom 11. — 16. X. 1943 in Berlin zur Vorlegung der Jahresschlussabrechnung erwartet werde. Da mein Reisepass abgelaufen ist, habe ich ihn zwecks Verlängerung und Beschaffung der Sichtvermerke sofort nach Agram gereicht und beabsichtige von Semlin² aus mit Flugzeug zu reisen. Infolge der unsicheren Verkehrsverhältnisse in Kroatien bleibt es aber ungewiss, ob ich den Reisepass rechtzeitig bekomme und zur angegebenen Zeit in Berlin sein kann.

Die weitere Tätigkeit erstreckt sich auf die Erledigung laufender Angelegenheiten, die immer umfangreicher werden.

III. Personelle Veränderungen.

Da die Buchhaltung stets überlastet war und dadurch im Rückstand blieb, wurden schon seit längerer Zeit Hilfskräfte gesucht. Versuchsweise wurde deshalb einstweilen eine Absolventin der Handelsakademie eingestellt und als zweite Hilfskraft ein Dienstjahrmädel des DMB³ (Abiturientin). Die erstere soll nach einer Bewährungszeit entgültig eingestellt werden.

¹ Zagreb

² Zemun

³ Kratica za Savez njemačkih djevojaka (Deutscher Mädelsbund)

IV. T ä t i g k e i t s p l a n f ü r N o v e m b e r 1943.

Ein besonderes Augenmerk soll der Einhebung der rückständigen Beiträge zugewandt werden. Falls die Preise weiterhin steigen, wird eine Erhöhung der Beitragssätze erwogen.

V. D i e T ä t i g k e i t h e m m e n d e n S c h w i e r i g k e i t e n u n d H i n d e r n i s s e .

Die Gelder, welche die Volksgruppe normalerweise bekam gehen jetzt sehr unregelmässig ein. Schon im vorigen Bericht wurde auf die Schwierigkeiten hingewiesen, welche die Kroatische Staatsbank bei den Ueberweisungen bei der Volksdeutschen Mittelstelle macht. Dadurch hat das Landesschatzamt schon seit mehreren Monaten kein Geld mehr bekommen und ich war gezwungen bei der Deutschen Zentral—Kreditgenossenschaft einen grösseren Kredit anzufordern. So musste bis jetzt ein Kredit von rund 50,000.000.— Kuna in Anspruch genommen werden. Die Schwierigkeit besteht nun darin, dass die D. Z. K.⁴ laut ihren Satzungen zuerst keine Möglichkeit hatte einem einzelnen Kreditnehmer einen so hohen Kredit zu gewähren. Auf ihrer letzten Hauptversammlung wurde dann eine entsprechende Bestimmung in die Satzungen aufgenommen. Diese steht jedoch, wie sich später herausgestellt hat, mit dem Genossenschaftsgesetz nicht im Einklang.

Wenn das von staatlichen Organen eines Tages festgestellt wird, dann kann es für die D.Z.K. schwerwiegende Folgen haben. Sie kann laut Gesetz aufgelöst werden, würde aber mindestens für mehrere Jahre ihre Steuerfreiheit verlieren. Laut dem derzeit bestehenden Bankengesetz kann aber andererseits die Bank der Deutschen einen so hohen Kredit auch nicht geben. Denn sie darf einem einzelnen Kreditnehmer nur 10% ihres Aktienkapitals geben. Die B. D. K.⁵ hat jetzt ein A. K. von nur 5,000.000.— Kuna und dessen Erhöhung auf 50 Millionen müsste nun ernstlich erwogen werden. Aber auch das würde nicht viel nützen, da sie laut dem Bankengesetz noch lange nicht die Möglichkeit hat einen so hohen Kredit zu gewähren. Wenn sich die Volksgruppe aber wegen einem grösseren Kredit an eine Grossbank wenden wollte dann wäre eine Deckungsgarantie erforderlich, welche die Volksgruppe allein nicht gewähren kann; es sei denn, dass sie von der Vo. Mi.⁶ übernommen wird.

Das alles wäre nicht notwendig, wenn die Überweisungen der Vo. Mi. einigermassen regelmässig eintreffen würden. Ich schlage deshalb vor zu prüfen, ob es nicht möglich wäre der Volksgruppe Geld über den Beauftragten des Reichsführers SS für Kroatien zu überweisen. Eine Lösung ist dringend notwendig damit die D. Z. K. nicht in die obenerwähnte Lage gebracht wird, dann, aber damit nicht so hohe Beträge für Zinsen bezahlt werden müssen.

VI. G e i s t u n d S t i m m u n g d e r G e f o l g s c h a f t .

Die Ereignisse in Italien' haben sich stimmungsmässig auf unsere Gefolgschaft nicht schlecht ausgewirkt, sondern die Stimmung eher noch

⁴ Kratica za Njemačku centralnu kreditnu zadrugu (Deutsche Zentral-Kreditgenossenschaft).

⁵ Kratica za Njemačku banku u Hrvatskoj (Bank der Deutschen in Kroatien).

⁶ Kratica za Centralno rukovodstvo svin njemačkih skupina izvan Trećeg Reicha (Volksdeutsche Mittelstelle).

⁷ Misli se na kapitulaciju fašističke Italije, 8. IX 1943.

gehoben. Weite Kreise der Bevölkerung wussten, dass Italiener mit den Banditen in Verbindung standen, ihnen Waffen lieferten und deshalb wurde die Klärung der Lage als eine Erleichterung empfunden. An der für uns siegreichen Beendigung des Krieges zweifelt hier niemand.

VII. Verhältniss zu den gleichartigen Einrichtungen des Staates und des staatsführenden Volkes

Während der Berichtszeit hatte ich Absicht zu einer bestimmten Zeit nach Agram zu fahren und dort mit dem kroatischen Finanzminister und dem Präsidenten der kroatischen Staatsbank persönlich in Fühlung zu treten, um dadurch ein besseres Verhältnis herzustellen. Dies war aber leider nicht möglich, da im Richtung Agram zu dieser Zeit überhaupt keine Züge verkehrten. Mit sonstigen gleichartigen kroatischen Einrichtungen hatte ich während der Berichtszeit nichts zu tun.

VIII. Sonstiges.

Es wäre vor allem noch über die Gehälter der hauptamtlichen Amtswalter und Mitarbeiter zu berichten, dass es äusserst schwierig ist diese so festzulegen, damit die Gehaltsempfänger auch nur einigermaßen auskommen können. Eine Erhöhung wurde, wie schon früher berichtet am 1. VII. 1943 in der Weise vorgenommen, dass die Grundgehälter ein ausserordentlicher Aufschlag von 50% (nur der Grundgehälter) bezahlt wurde. Indessen sind die Preise weiter so angestiegen, dass dieser Aufschlag nicht mehr reichen wird. Es hat sich selbst der Staat zu ähnlichen Massnahmen gezwungen gesehen, um seine Beamten noch irgendwie bei der Stange zu halten. Die Staatsbeamten erhielten einen einmaligen Kriegszuschuss von 15. — 20.000 Kuna, womit ihnen die Möglichkeit gegeben werden soll, sich mit den notwendigsten Dingen für den Winter einzudecken. Bei meinem Aufenthalt in Berlin werde ich den Vorschlag machen die Gehälter unserer Gehaltsempfänger entweder weiter zu erhöhen, oder einen ähnlichen Kriegszuschuss auszusahlen. Ein besonderes Problem bildet auch die Versorgung der Mitarbeiter mit Lebensmitteln, da sie auf normalem Wege überhaupt nicht mehr zu solchen kommen. Die Volksgruppe musste von sich aus auch so gut wie sie konnte helfen und hat schon einige Lebensmittel verteilt.

Eine besondere Belastung für die Volksgruppe bilden nunmehr die immer zahlreicher werdenden Flüchtlinge aus den von Banden heimgesuchten Gebieten. Hierspringt im Rahmen ihrer Möglichkeiten die Deutsche Volkshilfe ein. Sie hatte noch vom vorigen Jahr einige Reserven, die aber infolge der

ausserordentlich angestiegenen Preisen nur für kurze Zeit reichen werden. Demgegenüber haben die ersten Sammlungen für das diesjährige WHW gezeigt, dass Sammelergebnisse wie im vorigen Jahr nicht mehr erreicht werden können.

Auch die Zuschüsse, welche die Deutschen Schulen erfordern werden ständig grösser, was ebenfalls durch die Entwicklung der Preise bedingt ist.

Essegg,⁹ den 1. Oktober 1943

(O r t h) ' 0
Landesschatzward

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod K 4/II, 74 — 77.

il

1. X 1943.

Izvještaj zemaljskog vode Njemačke momčadi u Osijeku o djelatnosti u septembru 1943. godine, formiranju mjesnih zaštita, rasporedu pripadnika Njemačke narodne skupine za front, gubicima Skupine na frontu i demoralizaciji zbog djelovanja NOV.

I. ORGANISATORISCHER AUFBAU AUSBAU UND AENDERUNGEN.

Die Tätigkeit der DM¹ ist wieder aufgenommen durch die Zusammenarbeit mit dem Ortsschutz.

II. DIE TAETIGKEIT IM VERGANGENEN MONAT.

Der Landesmannschaftsführung mit der Zusammenarbeit mit dem Kreisbeauftragten heute den Ortsschutz in mehreren Orten auf. In den gemischten Siedlungen verbesserten sich die Verhältnisse mit den Kroaten und leisten gemeinsam den Ortsschutz. In den demischen Siedlungen ist es schwer, da wir keine Waffen für den Kroaten aufreiben können und von ihren **Vorgesetzten** Stellen keine Waffen bekommen können.

III. PERSONALE VERAENDERUNGEN.

Keine.

III-a KRIEGS- UND FRONTEINSATZ.

Weiterer Abgang:

Zur Waffen-SS eingerückt (zugeteilt beim Ersatzkommando Südost der Waffen-SS, verschiedenen Dienststellen)	15Mann,
zur Prinz Eugen-Division	7Mann,
an den Beauftragten d. Reichsführers SS f. Kroatien	626Mann.

9 Osijek
10 Karl
1 Kratica za Njemačku momčad (Deutsche Mannschaft).

Entlassen

Aus der Dt. Schutzpolizei (untauglich)	28Mann,
Aus der Dt. Schutzpolizei (UK-gestellt)	15Mann,
aus der Waffen-SS (untauglich)	3Mann,
aus der Prinz Eugen Division (untauglich)	23Mann.

Verluste Angehörigen der Deutschen Volksgruppe

DM-Angehörige	2Mann,
Waffen-SS (gefallen)	23Mann,
vermisst	3Mann,
verstorben	2Mann,
verunglückt	3Mann.

Polizei :

(gefallen)	12Mann,
vermisst	5Mann,
verstorben	1Mann,
verunglückt	2Mann.

Das Funktionieren der Fürsorge und Feldpost gut. Das Verhalten der Fronturlauber gut.

IV. TAETIGKEITSPLAN FUER DEN NAECHSTFOLGENDEN MONAT.

Weiterer Ausbau und Organisierung des Ortsschutzes gemeinsam mit der DM.

V. DIE TAETIGKEIT HEMMENDE SCHWIERIGKEITEN UND HINDERNISSE.

Ausser den Banditenüberfällen, keine weiteren Schwierigkeiten.

VI. GEIST UND STIMMUNG BEI DEN GEFOLGSCHAFTEN.

Durch die vielen Ueberfälle der Banditen weiterhin gedrückt.

Heil Hitler!
Landesmannschaftsführer
i. V. Unterschrift

1. X 1943.

Izvještaj okružnog vođe Njemačke narodne skupine Okruga Sava — Dunav o političkom, ekonomskom i vojnom stanju na okrugu u septembru 1943. godine. Navodi se da Srbi oko Vinkovaca odlaze u NOV, Hrvati su nezadovoljni stanjem u NDH, Skupina je demoralizirana, a ima i slučajeve da pojedinci surađuju s NOV. Općem pogoršanju stanja na okrugu pridonijele su učestale akcije i propaganda NOV.

a) Pravoslaven

Seit meinem¹ letzten Lagebericht vom 27. v. M. hat sich die Lage verschlechtert.
Die Pravoslaven flüchten weiter in den Wald und schliessen sich den Banditen an. So sind aus den Ortschaften

Trpinja	232
Pačetin	50
Negoslavci über	200
Borovo	150
Petrovci	60
N. Jankovci etwa	100

Serben geflüchtet. Ausserdem gibt es mehrere Ortschaften in welchen ein kommunistischer Ausschuss besteht. Die Pravoslaven sind überzeugt, dass Deutschland den Krieg verlieren wird.

b) Kroaten

Es war anzunehmen, dass die Grosszügigkeit des Führers, punkto Einverleibung der Küstengebiete in den kroatischen Staat² in der breiteren Masse der Kroaten eine ständige Befriedung und Begeisterung zeitigen wird, doch kam es anders! Die Begeisterung währte bloss einige Tage. Die Kroaten zind wiieder so uneinig und missgestimmt wie früher und teilnahmslos an allem Geschehen.

c) Ustasche:

Diese sindauch weiterhin als verlässlich zu bezeichnen, doch wird in ihren Reihen die Sucht nach absoluter Macht stark bemerkt. Sie wollen wie im Anfang selbständig handeln und verstehen darunter ein restloses Liquidieren aller noch im Staate lebenden Serben. Aus diesem Grunde besteht seit letzterer Zeit kein gutes Einvernehmen zwischen den kroatischen Behörden und den Ustaschen, da die Behörden eine jede eigenmächtige Handlungsweise der Ustaschen unterbindet.

¹ Odnosi se na okružnog vođu Fritza Holzschuha.
² Misli se na pripojenje Dalmacije poslije kapitulacije fašističke Italije, 8. septembra 1943. godine.

d) Volksgruppenangehörige:

Die Stimmung ist grösstenteils ganz gefallen, da seit einem Monat die Propaganda der Banditen sowohl mündlich als auch durch Flugschriften hauptsächlich gegen die Deutschen gerichtet ist. Die Volksgruppenangehörigen haben für die bolschewistischen Horden nichts übrig, doch müssen sie in jenen Ortsgruppen, in welchen die Banden hausen, oder von Fall zu Fall kommen, ihren Anordnungen bedingungslos Folge leisten. Die Banditen beherrschen die meisten Ortschaften und es wird ein jeder Schritt und Tritt der Bewohner auf das gewissenhafteste kontrolliert.

Die Haltung der Volksgruppenangehörigen ist gut, besonders in letzter Zeit, da sie mit eigenen Augen sehen konnten, was für ein Unglück der Kommunismus dem Volke bringt. Die Männer, welche anfangs nur von einem Schutze der Wehrmacht sprachen, denken langsam an eine Selbstverteidigung.

e) Militärische Lage:

Die kroatische Landwehr ist ein Unglück für den Staat. Die Soldaten sind disziplinlos, die Offiziere grösstenteils unzuverlässlich, so dass sie für einen selbständigen Einsatz nicht zu gebrauchen sind. Eben dieser Tage wurde in der Kaserne in Vinkovci durch den hiesigen Bezirksvorsteher ein Landwehrangehöriger verhaftet, weil er einem kommunistischen Komitee angehört und werden weitere Untersuchungen durchgeführt. Die kroatische Landwehr weicht einer jeden Aktion gegen die Banditen aus.

f) Wirtschaftliche Lage:

Es befindet sich in den Ortschaften noch unglaublich grosse Quantitäten an Frucht, doch können diese von den staatlichen Aufkaufstellen nicht eingebracht werden, da dies die Banditen verhindern.

An die unglaubliche Preistreiberei hat man sich bereits gewöhnt und ist es ein Rätsel, wie ein Staatsbeamter oder sonstiger Beamte mit dem geringen Gehalt die hohen Preise bezahlen kann. Es ist selbstverständlich, dass alles schwärzt und schiebt und wer nicht mittut, müsste buchstäblich verhungern. Von amtlicher Seite erfuhr ich beispielsweise, dass man für eine Zigarette im Schleichhandel Kn. 50, — bezahlt.

Die Bauern klagen, dass sie ihre Felder nicht bearbeiten können da hinter jedem Buch und im Felde Banditen stecken und herumstreifen. So wurde das Maisstroh nur teilweise entfernt, da die Banditen dies nicht zulassen. Schliesslich wäre zu bemerken, dass der wirtschaftliche Stand unserer Volksgenossen in den terrorisierten Ortsgruppen zurückgeht, da die Banditen Lebensmittel und Vieh verschleppen.

g) Feindespropaganda:

Diese ist im Berichtsmonat besonders gegen die Volksgruppenangehörigen gerichtet. Die balkan-bolschewistischen Horden bearbeiten die Volksgruppenangehörigen mit allen nur erdenklichen Mitteln, um sie zu ge-

vinnen bzw. um, sie für ihre schlechte Sache mürbe zu machen. Nördlich des Saveknies in den Ortsgruppen Račinovci, Drenovci, Strošinci, Soljani, Vrbanja usw. benehmen sich die Banditen verhältnismässig ruhig. Die Bevölkerung wird nicht verschleppt. Im Bezirke Vinkovci hingegen sind die Verschleppungen auf der Tagesordnung. Die Banditen bemühen sich, für ihre Sache junge Frauen ohne Kinder und Mädchen zu werben und mussten bereits viele Volksgenossinnen nach Vinkovci und Umgebung flüchten. Dem Terror und Propaganda der Banden unterliegen manche schwache Volksgenossen. So stand Stefan Oelschläger aus Ivankovo bei den Banditen viel Unheil. Aus Cerna übergang zu den Banditen Josef Marbach, welcher im Stabe in Pauče eine grosse Rolle spielt. In Ivankovo ist bereits ein deutscher kommunistischer Ausschuss ausgehoben. Es handelte sich um feige Männer, welche glauten durch ihren Verrat ihr Leben retten zu können. Im ein vernehmen mit dem SD³ werden alle Verräter gefasst, auch deren Familienangehörige, und unbarmherzig der verdienten Strafe zugeführt.

h) B a n d e n u n w e s e n :

Am 1. 9. 43 um 3. 15 Uhr griff eine unbekannt starke Gruppe Banditen Cerna (SW Vinkovci)⁴ an.

Am selben Tage um 24 Uhr eine kleinere Gruppe Banditen in das Dorf Trpinje (NO Vinkovci) plünderten die Post und Gemeinde, vernichten in dieser alle Schriften.

Am 2. 9. wurden auf der Strecke zwischen Vinkovci — Cerna (12 km SW Vinkovci) 30 Telegrafmasten abgesägt.

Am 5. 9. um 23. 30 Uhr kam eine unbekannte Anzahl Banditen zum Bahnhof Markušica—Antin (11 km NO Vinovci) und vernichteten die Telefonanlage. Hernach raubten sie in Antin aus der Gemeindekasse Geld und zündeten dort alle Schriften an. Sie zogen sich in den Wald Durgutovica 50 km W Vinkovci) zurück.

Am 6. 9. kam eine stärkere Gruppe Banditen nach Nijemci (SO Vinkovci), bewaffnet mit LMG und SMG, besetzten den Ort, zündeten das kroatische Weizenlager an und vernichteten etwa 20 Waggon Frucht. Die Gendarmeriekaserne wurde demoliert, desgleichen die Post und Gemeinde. Die Telefonlinie wurde zerstört.

Am 8. 9. lief ein deutscher Güterzug zwischen Šid und Tovarnik auf eine Mine. Todesopfer waren keine zu beklagen. 11 Waggon und die Lokomotive entgleisten.

Am 8. 9. kamen Banditen in den Ort Ilinci (8 km Šid) und raubten vom Ankäufer der kroatischen Genossenschaft etwa einen Waggon Getreide.

Am 9. 9. um 11 Uhr explodierten unter dem Personenzug auf der Strecke Vrbanja — Otok (26 km SO Vinkovci) 2 Höllenmaschinen. Der Zug wurde von 400 bewaffneten Banditen überfallen. Ein Landwehrfeldwebel tot, 2 Passagiere verwundet. 80 Landwehrmänner entwafnet. Banditen verluste: 1

³ Kratica za sigurnosna služba (Sicher Dienst).

⁴ Na području kotara Vinkovci djelovala je Vinkovačka udarna četa koja je formirana augusta 1943. godine, a djelovala je u sastavu Diljskog NOP odreda. Nešto o njenom djelovanju vidi u „Gradi“, knj. VII, dok. br. 178, str. 515. Na istom području djelovale su i srijemske jedinice. O tome vidi n. d. dok. br. 122, str. 364 — 368 i dok. 149, str. 441 — 445.

Toten, 3 Verwundeete. Den gleichen Tag um 23 Uhr wurde die Telefonlinie Cerna — Vinkovci (12 km SW Vinkovci) zerstört.

Den gleichen Tag um 23 Uhr wurde das Gut des Vg. Anton Schindler aus Ober — Windhorst⁵ von einer balkanbolschewistischen Horde überfallen. 6 Kühe und 2 Pferde samt Geschirr wurden geraubt.

Den gleichen Datum wurde der Ortsheimatwachtführer Philipp Hilke und der kroatische Bürgermeister, beide aus Rokovci — Andrijaševci entführt.

Am 10. 9. 43 Ueberfall der Banditen auf Sl. Samac. Im Gemeindehaus sämtliche Akten vernichtet, Post beschädigt, vom Organisationsleiter Josef Gerentscher Uniform und Waffe geplündert. Der Ortsleiter Albert Gerentscher wurde von den Banditen festgenommen. Dienstuniform und Revolver wurden geraubt, nach träglich aber von den Banditen freigelassen unter der Bedingung, seine Tätigkeit für die Ortsgruppe einzustellen.

Am gleichen Tage um 20 Uhr fiel eine Gruppe in Komletinci (22 km Sid) ein. Gemeinde und Post ausgeraubt, Schriften angezündet, beurlaubte Ustaschen wurden ausgezogen. 7 Gewehre, 2 Revolver geraubt. Entführt 3 Burschen (Tschechen).

Selben Datums um 2 Uhr Ueberfall von 70 Banditen auf die Eisenbahnbrücke, (10 km SO Vinkovci) dabei 15 Landwehrmänner (Kroaten) entwaffnet und entführt.

11. 9. 43 an der Strecke Vukovar — Ilača (16 km SO Vukovar) wurden 32 Telefonmaste abgesägt.

12. 9. 43 Ueberfall auf Berkasovo (4 km NO Sid) 3 Personen ermordet, 15 mitgenommen, ein Geschäft ausgeraubt, Zivilgewehre mitgenommen. Abzug in Richtung Privina Glava (7 km NO Sid) von wo auch die Banditen kamen.

..y-'Ht-'rtN

Denselben Tag überfelen 100 bewaffnete Banditen um 2 Uhr Andrijaševci (9 km SW Vinkovci). Aus der Gemeinde 2 Militärgewehre und 2 Schreibmaschinen, sowie Schreibmaterial geraubt. Sodann Rokovci überfallen. Die Postkasse ausgeraubt, Telefonzentrale zerstört. Den gleichen Tag um 23 Uhr Ueberfall von etwa 400 bewaffneten Banditen auf den Ort Privlaka (11 km SO Vinkovci). An der Bahn von einem Güterzug Holz und Weizen angezündet. Post geplündert. Die Gemeinde geplündert, Militärgewehre sowie Einrichtungsgegenstände geraubt. Ein Kroat entführt.

Napomena: Dokument nije potpisan.
Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 2/II, 225 — 229,

2. X 1943.

Dopis Štaba II korpusa NOV i PO Hrvatske Štabu Zapadne grupe NOPO kojim se pohvaljuju borci Posavskog NOPO za uspješno političko i vojničko djelovanje protiv četnika,

štab II. Korpusa N. O. V. i P. O. Hrvatske pohvaljuje borce i rukovodioce Posavskog Odreda za njihov aktivni rad uopće, a posebno za poduhvatnost i aktivnost u pogledu hvatanja četnika i paraliziranja četničkog vojničkog i političkog djelovanja na svom sektoru.

OvčTj štab uvjeren je da će hrabri borci toga Odreda i njihovi odlučni i elastični rukovodioci i dalje ispunjavati svoje zadaće u svakom a posebno u tom pogledu.

Štab II. Korpusa N. O. V. i P. O. Hrvatske posebno pohvaljuje novo-gradišku četu Posavskog Odreda i udarnu grupu istoga Odreda zbog njihovog aktivnog djelovanja i uništavanja četnika.

Ovu pohvalu pročitati pred čitavim strojem Posavskog Odreda, novo-gradiške čete i udarne grupe Posavskog Odreda.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu !

Po naređenju komandanta
Načelnik Štaba:
Mate Jerković, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 4/1, 104.

2. X 1943.

Naredba Štaba II korpusa NOV i PO Hrvatske kojom se Posavski bataljon i čehoslovačka NO brigada »Jan žižka« stave pod komandu Štaba Zapadne grupe NOPO.

Odlukom ovog Štaba stavlja se I. Posavski Udarni bataljon pod neposrednu komandu štaba Zapadne grupe Odreda. Ovakav odnos privremenog je karaktera i trajat će do formiranja nove brigade kad će taj bataljon ući u sastav te brigade.¹

Zadaci I. Posavskog Udarne bataljona kao i sektor djelovanja ostaju i dalje isti, no štab Zapadne grupe Odreda može mu po potrebi dodjeljivati i ostale zadatke u duhu vojno političkih zadataka na sektoru grupe.

¹ Odnosi se na čehoslovačku brigadu »Jan žižka«, koja je formirana 26. X 1943. god.:
vidi dok. br. 101.

Odlukom ovog Štaba stavlja se pod neposrednu komandu štaba Zapadne grupe Odreda čehoslovačka brigada »Jan žiška«.² Za tu brigadu važi sve što je gore rečeno za I. Posavski Udarni bataljon.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu !

Politkomesar:
Služb. odsutan

Komandant
Petar Drapšin, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HŠ, Slav. Brod, K 10/1, 422.

15

2. X 1943.

Pismo člana CK KPH Anke Berus Oblasnom komitetu KPH za Slavoniju kojim ga upoznaje s odlukom CK KPH o reorganizaciji Komiteta i formiranju Povjerenstva CK KPH za slavonsku i zagrebačku oblast pod koje Oblasni komitet sada potpada.

Dragi drugovi,

kako vam je poznato iz telegrama koji su preko vašega štaba stigli za mene, CK je odlučio da izvrši reorganizaciju vašega komiteta. Drugovi Čule' i Duško² odlaze za instruktore CK, jer su nam instruktori nužno potrebni. Za sekretara vašeg komiteta dolazi drug Mičo,¹ a za komesara Korpusa drug Janie." Drug Tehek⁵ po naknadnoj odluci CK ostaje u vašem komitetu u koji ulazi i drug Janić. Neka Štab Korpusa pozove Janića na novu dužnost čim zato dobi je naređenje od Geša.* Kad drug Janić dođe, treba vaš komitet, a osobito drug Čule i Duško, koji će mu predavati dužnost, da mu svestrano pomognu da bi čim prije mogao da se uvede. Za izvršenje ovoga zadatka pravim odgovornim cijeli Komitet. Druga Čiru' iz OK Osijek pozovite odmah u Komitet.

Obavještavam vas također da je u formiranju povjerenstvo CK® za cijeli teren preko Save i da vaš komitet potpada pod direktno njegovo rukovodstvo, što ne znači da nećete do daljnjega slati i direktno izvještaje CK-u. Zato uputite odmah prepis izvještaja od vas dogovorili smo se da mi šaljete ne samo prepiše izvještaja, već da me redovito obavještavate o svim važnijim događajima i zbivanjima na vašem terenu. Međutim, i ako je od tog vremena proš-

² Brigada je postepeno formirana, a definitivno oformljena naredbom od 26. X 1943. god.
O tome vidi u »Gradi«, knj. VII, dok. br. 166, str. 488-489 i u ovoj knjizi dok. br. 70 i 101.

¹ Dušan Čalić

² Dušan Brkić

³ Savo Zlatić

⁴ Vlado

⁵ Antun Biber

⁶ Glavni štab NOV i PO Hrvatske.

⁷ Ivan Buković

⁸ Povjerenstvo CK KPH za slavonsku i zagrebačku oblast formirano je 12. X 1943. god. na Kalniku.

lo skoro mjesec dana, od vas nisam dobila ništa. Mislim da je krajnje vrijeme da shvatite da direktive imate ispunjavati i da se ovakovi samovoljni i nepravilni odnosi ne mogu trpjeti. To dokazuje da vi niste do kraja shvatili u čemu se sastojao vaš nepravilni odnos prema višem rukovodstvu koji je postojao u vašem radu od vašeg formiranja. Sada bar ne može se reći da veza i kontakt nije bio čvrst.

Izvještaje šaljite preko Štaba II Zone.

Uz drugarski pozdrav.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu !

Anka, v. r.

Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 6/1, CK, 30/321.

16

2. X 1943.

Izvještaj zamjenika politkomesara Požeškog NOPO Okružnom komitetu KPH Nova Gradiška o radu partijske organizacije i radu s narodom u pozadini.

I. POLITIČKA SITUACIJA

U pokretu, kojega je izvršio naš I. bataljon sa komesarom i komandantom Odreda po istočnom dijelu kotara, na istom je situacija, može se reći u većini slučajeva povoljna. U selu Kutjevu, Venju i Hrnjevcu, tražili su da se osnuje odbor. Inače u ostalim selima kao Bektežu gdje je bataljon bio na položaju cijelo vrijeme dok je tamo bio nije ni jedno čeljade ni na prozor provirilo. Ova sela koja se nalaze na poluoslobođenom teritoriju sa zapadne strane Požege, a u kojima je održan miting dobro su se pokazala i odaziv na mitinge je bio zadovoljavajući, bilo je i nekoliko domobrana, koji su pobjegli iz domobranstva i s kojima smo i posredno razgovarali.

II. Organizaciono pitanje.

članova K. P. ima 55. Srba 39, Hrvata 13, Nijemaca 2, Mađara 1. Radnika 11, seljaka 40, đaka 3, intelektualaca 1.

Pojačala se part, organizacija za 3 člana.

Sastanci se održavaju redovito. Proučava se K. P. Razvitak društva, Historija SKP (b).

III. Politički rad.

Politička svijest drugova partizana nije zadovoljavajuća. Četni i bataljonski sastanci se održavaju i radi se po planu.

Konferencije sa političkim rukovodiocima su održane pa po svakim bataljonom po dva.

Štabska konferencija je održana jedna.

IV. V o j n i r a d .

Zanimanje sa vojskom se vrši dnevno po planu. Regrutna četa vrši svaki dan naobrazbu prema predviđenom planu. Kurs za vojne niže rukovodioce pri štabu Odreda se održaje i prvi će biti završen 8. o. m.

V. R a d s o m l a d i n o m S. K. O. J.

Skoj organizacija se povećala za 5 drugova i sada broji 43 druga-rice. Odgovorni drug po Skoju u Odredu obilazi redovito i skoro se cijelo vrijeme nalazi po bataljonima, gdje pruža punu pomoć bataljonskim komitetima. Rad po komitetima i grupar.a je raspoređen po sektorima, samo što se drugovi još teško snalaze na svojim dužnostima. Tuže se na drugove komandujuće, da im ne daju vremena za sakupljanje drugova na sastanak. To pitanje je riješeno preko partijske organizacije. Unatoč svega gore navedenog, rad nezadovoljava, jer su drugovi pročelnici još vrlo slabog znanja pa ne mogu dobro da rukovode radom.

VI R a d s n a r o d o m .

Održano je 10 mitinga, od toga 4 u hrvatskim selima. Uspjeli su većina, a najslabiji je bio u Stražemanu gdje je narod pobjegao i nije se odazvao. Održan je jedan sastanak sa seoskom omladinom u Vučjaku (čečavačkom) na zahtjev same omladine, bilo je prisutno preko 20 omladinaca i omladinki.

Na kursu imamo dva skojevca, koji će se po povratku staviti na odgovarajuću dužnost i vjerujem da će rad krenuti na bolje.

VII. R a d š t a b s k e ć e l i j e .

Održani su redoviti sastanci. Radi se prema zaključcima, što se tiče komandanta Odreda, na posljednjem sastanku kritikovan je za ponovljene greške i kažnjen je ukorom. Isti ima svoje stalne greške kojih izgleda da se neće skoro riješiti.

VIII. R a z n o .

Potrebno bi bilo da se drug Komandant odreda smijeni jer je njegovim postupcima stvorena vrlo loša situacija u samom Odredu.

Sam manjak drugova polit, komesara bataljona i zamjenika komesara bataljona je jedan od najvećih uzroka dosta slabog stanja u odredu što se tiče političke svijesti i teoretskog znanja.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Zamj. polit, komesara:
Štef Handal

Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopija u HIS. Slav. Brod, K 4/1, CK, 6/620-621.

2. X 1943.

Izveštaj Komande Daruvarskog područja Odsjeku vojne vlasti u pozadini pri Štabu II korpusa NOV i POH o radu podređenih ustanova i partizanskih straža, te o političkom stanju na području Komande.

Od osnivanja* ove Komande Područja pa do danas članovi ove Komande na svojim redovnim sastancima i po planu rada po razdobljima bili su zaduženi po svojoj dužnosti i nastojalo se da se što više postigne po tom radu tako da bi se osjetilo po svim granama pravilno funkcionisanje toga rada.

Obzirom na to da je osnivanje ove Komande Područja posve novi posao, moralo se je najprije pristupiti izgradnji novih zgrada za smještaj svih pripadajućih ustanova pod ovu Komandu Područja. U razdoblju od uvođenja u dužnost članova ove Komande pa do danas upoznata su sva sela koja spadaju pod sektor Komande ovoga Područja sa osnivanjem iste time, što su članovi ove Komande obilazili sela, održavali mitinge u pojedinim selima te obavještavali o djelovanju ove Komande Područja.

Što se tiče samoga rada oko izgradnje novih zgrada, može se reći da je taj rad bio a još i sada je dosta opsežan obzirom za sve još naknadno predviđene radnje. Do sada dogotovljene su slijedeće zgrade, i to:

- I Komanda područja
- II Zgrada Šefa ROC-a (Instruktora)
- III Zgrada straže Područja

Komanda Područja je preseljena u novu zgradu kao i šef ROC-a (voj. instruktor) i Komanda straže pri Području. Ostale zgrade se dovršavaju i ovih dana će biti započeta izgradnja zgrade za Registraturu ovog Područja i dvije zdravstvene stanice. Za sada je Registratura Područja smještena u jednoj prostoriji Slagališta I Ekonomskog sektora gdje je do sada bila smještena ova Komanda dok se ne izgradi nova zgrada registrature.

Članovi ove Komande upoznati su sa svojom dužnosti i nastoje da odgovore po svim pitanjima na svojoj dužnosti.

Ovih dana formirana je građevna komisija kojoj je u zadatku izgradnja zgrada za seljake sela Srednji i Gornji Borci i Zaila čije su kuće nailaskom fašističkih pasa bile sve u temelj uništene. Ova Komanda ustupila je kao člana te komisije građevnog referenta koji će voditi nadzor i dati potrebne nacрте tako da se čim prije zbrinu te postradale familije.

Na zadnjem izvanrednom sastanku članova Komande predviđeni su još neki novi radovi koji su hitne prirode baš u pogledu spremanja žita. Naime, Intendantura II. Korpusa NOV d POH naredila je da se žito, tj. određena količina žita preveze i spremi u bunkere Daruvarskog područja, stoga se hitno mora pristupiti izgradnji velikih bunkera da se što veća količina

¹ Vidi »Grada«, knj. VII, dok. br. 55, str. 178-179.

žita može spremati obzirom na to što je formirana i Sabirna komisija u koju su ušli kao članovi predstavnici, i to od Komande područja jedan član po E² grani zatim jedan član Kotarskog N. O. O-a te AFŽ-a i USAOH-a. Rad te komisije se osjeća time što je već dopremljeno iz donjih sela sreza Daruvara nekoliko stotina metara pšenice a i baš noćas stiže oko 200 metara žita.

Već i samim djelovanjem te komisije na terenu moramo sami biti spremni da to možemo sve dobro spremati, jer kako se osjeća narod je konačno uvidio što treba da radi, da se djelovanje ove Komande na ovom sektoru osjeća iz dana u dan sve više i više.

PARTIZANSKE STRAŽE

Partizanske straže kontrolom drugova vojnog i političkog instruktora popravile su se po pitanju vojnom kao i po političkom. Nakon likvidacije bivšeg uporišta Đulovac³ ova je Komanda uvidjela potrebu formiranja partizanske straže u Đulovcu, to je istu i formirala. U samom mjestu Đulovcu kao većem i prometnom od ranije bila bi i nužna je potreba tamo partizanska straža od dobrih najmanje 30 vojnika, jer jačina sadanje straže je 13 drugova koji sa naporom vrše dužnost u tom mjestu. To je veće mjesto i zapravo bi tamo trebala biti Komanda mjesta, jer izvještajem komandira te straže druga Popović Nikole taj narod stalno zatražuje propusnice i koje-kakve druge stvari, htjeli bi odlaziti u Viroviticu a što su neki potkradom i učinili (Švabe).

Oružje koje je obećano ovoj Komandi do danas nije dodijeljeno iako je ova Komanda novoformirana. Partizanska straža br. 1 imala je 1 p. m. koji prema naređenju štaba II Korpusa NOV i POH mora dati štabu Daruvarskog NOP odreda. Dana 1. X partizanska straža u Đulovcu pronašla je jedan laki minobacač i isti je ova Komanda uručila drugu Brki,⁴ zamjeniku komandanta Daruvarskog NOP odreda uz napomenu da bi Daruvarski odred dao ipak 2 karabina za taj p. m. i bacač. Tako kad već drugačije nije da se ipak za dve puške pojača straža. Drug zamjenik komandanta⁵ ovog Područja telefonski je razgovarao sa šefom Vojne oblasti u pozadini drugom Momom⁶ i rečeno je da ova Komanda ne može dobiti obećane puške nego puškomitraljez da ostane u toj straži, ali povrh toga uslijedilo je naređenje da se puškomitraljez uruči Odredu.

Kako se teritorij kao oslobođen proširio, to bi bilo potrebno da se i u Vel. Bastajima formira Komanda straže koja bi imala pregled nad onim selima od Bastaja prema Daruvaru, ali budući ova komanda ne raspolaže sa potrebnim brojem oružja, to je nemoguće formiranje te straže.

Stanje obuće i odjeće u svim stražama je slabo, drugovi su bos i poderani a materijala nema iz koga bi se moglo nešto načiniti. Uvijek čim izađe koja serija opanaka, uvijek se dodijeli relejnim stanicama kao i stražama, ali ti opanci vrlo su slabi i brzo se poderu.

² Ekonomskoj

³ Vidi dok. br. 23, objašnjenje 1.

⁴ Pajo Orozović, herojski poginuo 1943. godine. O tome vidi dok. br. 38.

⁵ Mirko Nemec

⁶ Nikola Kosanović

RELEJNE STANICE

Stanje relejne stanice se također obilaskom vojnog kao i političkog instruktora ovoga Područja mnogo popravilo time što su te relejne stanice sada bliže ovoj Komandi i uvijek su pod kontrolom. Stanje obuče se popravljja, ali odjeća je vrlo slaba a kod nekih i ispod kritike. Provodi se telefonska linija iz Bilo-Gore ovamo prema Komandi Daruvarskog područja, ali linija koja je provedena do ove Komande od Centrale Zvečevo slabo funkcionise a sada baš nikako razlog nije poznat pošto niko ne popravljja, a ova Komanda nije još formirala čete za vezu jer nema referenta za vezu t. j. nema sposobnog druga kojemu bi se to moglo staviti u dužnost. Izvještaj je poslan šefu poštan-telef. sekcije da se čim prije imenuje i pošalje drug da se i to pitanje riješi da bi ta sekcija već jednom pravilno počela funkcionirati.

MOBILNI CENTAR

Mobilni centar ne postoji a riješeno je da bude pripojen registraturi budući se drugovi dolazeći u registraturu odmah upućuju, t. j. raspoređuju u jedinice. Kroz registraturu ovoga područja toliko osoba ne prolazi budući operativne jedinice kako mobilisu tako ih odmah raspoređuju u jedinice tako da kroz registraturu slabo prolaze.

BOLNICE

Pod Komandu ovoga Područja potpada V. P. bolnica IV sa četiri odjeljenja.⁷ Ishrana ranjenika nije za sada na onoj visini kako bi to trebalo da bude, ali ovih dana je ishrana poboljšana, budući je ova Komanda dobila nešto svinja razne veličine tako da će se moći izvršiti neke zamjene za stoku za klanje, a nešto će se dati i u mesnicu na proizvodnju kobasica i suhoga mesa te će se kobasice t. j. salama kao i suho meso otpremiti u bolnicu i u s. p.⁸ stanice tako da svi budu snabdjeveni. U dogovoru sa drugaricom Komesarom' te bolnice odredili smo da se bunker pri bolnici napune sa žitom tako da odjeljenja bolnice ne mogu nikada ostati bez brašna, tj. kada njima bude potrebno da oni mogu odvesti i samljeti potrebnu im količinu. Inače se nastoji da se uvijek u sporazumu i dogovoru sa upravom bolnice udovolji njihovim zahtjevima.

OB. I INFORMATIVNA SLUŽBA

Obavještajna i informativna služba na sektoru ovoga Područja odvija se sve većom brzinom tako da se uskoro može očekivati neki pozitivan rezultat. Od uporišta na sektoru ovoga područja imademo Daruvar i Končanicu. Banda van ne izlazi, naročito u dubinu oslobođenog teritorija nije op-

⁷ Bivša bolnica br. 3 na Ravnoj gori.
⁸ Suhoputne stanice, magazini za spremanje hrane.
⁹ Bogdanka Podunavac

šte zalazila već nekoliko mjeseci, tako da je narod potpuno smiren i nesmetano radi svoje poslove. Likvidacijom uporišta Đulovac oslobođeni teritorij se mnogo proširio na još više sela te time se i ova služba proširila.

RADIONICE

Radionice koje su potpale pod ovu Komandu snabdjevene su sa nešto materijala i rade. Pekare kao i mlinovi također sada stalno rade. Inače treba više političkog rada u svim radionicama što će se posvetiti, što se tiče rada u svim radionicama je zadovoljavajuće.

EKONOMSKO STANJE

U magazinima ima zalihe pšenice 12.614 kg, ječma 185 kg, graha 107 kg, krumpira 1258.70 kg. Problem je masti, ali i to će se riješiti. Ovih dana smo dobili nekoliko komada debljih svinja i inače smo dobili svinja koje će se hraniti po svim ustanovama, pa se nadamo da će i problem masti biti riješen. Ovo područje ima mogućnosti da nabavi raznog materijala u većim količinama sa neoslobođenog teritorija pa bi bilo potrebno da uvijek raspolaže sa jednom većom sumom gotovog novca tako da bi se sve nabavke mogle izvršiti. Osnovan je i II ekonomski sektor koji je isto punom parom počeo raditi i sakupljati hranu i ostalo.

Sabirna komisija se nalazi u donjim selima kotara Daruvar i organizuje stalno dopremu žita. Uspjesi Sabirne komisije po svim izgledima da će biti znatni.

POLITIČKO STANJE

Političko stanje na teritoriju ovoga Područja nije na visini kako bi to moralo odgovarati obzirom na to što je oslobođena teritorija toliko proširena. Politička svijest još nije prozrela kroz mase kako bi to odgovaralo u svemu.

Narod naročito sada ovim proširenjem oslobođene teritorije je osjetio ipak jakost i moć naše N. O. Vojske i ukazuje na svakom koraku našoj vojsci pomoć bilo to u hrani i ostalim potrebama.

četničke propagande ne osjeća se u većim mjerama jer naša Ob. i Informativna služba je prostrujala duboko među mase tako da ovi huškači i lažovi ne mogu nikako prodirati sa svojom lažnom propagandom.

Pristaša H. S. S-a imade veći broj što se naročito primjetilo zasjedanjem zadnje konferencije u Voćinu¹⁰ gdje ih je veći broj kao predstavnika prisustvovao, ali rješenje do danas nam nije poznato kako se to pitanje sa njima rješava.

PERSPEKTIVE

Nedostaci pri samom formiranju Komande ovoga područja jesu ti što se ovoj Komandi slabo ukazalo pomoći u osoblju pomoćnom na pr. referenti koji treba da budu pri Komandi još nisu imenovani niti postavljeni, a ova

¹⁰ Konferencija je održana 26. IX 1943. god. Vidi »Građa«, knj. VII, dok. br. 158, str. 465-471.

Komanda nema i ne može sada momentalno postaviti koga bilo toliko da je samo riješeno to pitanje. Obratili smo se na šefa pošt. telefonske sekcije u pogledu imenovanja referenta za vezu koji je za sada skoro najvažniji pri Komandi, da bi ustanove bile povezane tako da bi rad Komande Područja u vezi sa ostalim ustanovama mogao pravilno funkcionirati.

U pogledu političkog i ekonomskog uticaja na sela Oslobođenog 1 neoslobođenog teritorija ova Komanda moći će sve više utjecati obzirom na političku situaciju i ratne događaje u svijetu i kod nas.

Politički rad se osjeća na sektoru ovoga Područja što se opaža i pri samoj mobilizaciji ljudstva za rad. Ljudstvo se mobilizira na neizvjesno vrijeme tako da ljudi mogu pomoći i udovoljiti našim potrebama i opet na smjenu odlaziti kući i posvršavati svoje poljske i ostale poslove.

Prilaže se spisaki¹ naoružanja u kojem je unešeno sve ljudstvo i naoružanje koje potpada pod ovu Komandu.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Komandant:
Ljubomir Vukić

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav, Srod, K 48/1, 118 - 122.

3. X 1943.

Proglas Oblasnog komiteta SKOJ-a za Slavoniju omladini Slavonije povodom proslave dvogodišnjice narodnog ustanka. U proglasu se ističu njene zasluge i herojstvo u oslobodilačkom ratu i poziv da i dalje istraje na tom putu.

OMLADINO SLAVONIJE!

Došli su dani najmiliji i najljepši u povijesti omladinskog rada, stvaranja i borbe. To su dani koje će omladina Slavonije slaviti i proslavljati svake godine što svečanije i ljepše, dani kojima će omladina iz godine u godinu dati i pokazati sve veće i ljepše rezultate, svoga napora i rada — nova i velika djela. To su dani kad dični sinovi naroda ustaju u obranu svojih mladih života, svoga doma i kućnog praga — svoje porobljene domovine. Uzimaju pušku osvetnicu da osvete što je uništeno da obrane što je ugroženo, dani od 3. do 10. X 1943. jesu dani proslave svetog i uzvišenog narodnooslobodilačkog boja, dani oružanog ustanka. Na te dane zaorana je brazda u novi život, postavljen kamen temeljac za novu zgradu.

U vrijeme velikih događaja, kako u svijetu tako i kod nas, omladina Slavonije slavi dvogodišnjicu svoga rada i stvaranja, borbe i žrtava. Nepobjediva Crvena Armija rukovođena genijalnim strategom i organizatorom svetog oslobodilačkog rata Staljinom, ruši i lomi sve zapreke i prepone koje joj stoje na putu i brzo kroči na zapad. Omladina Sovjetskog Saveza predvođena svojim Lenjinskim komsomolom nežaleći svojih života progoni i uništava fašističkog porobljivača i zatirača sreće i blagostanja svoga naroda. Svakim danom oslobađa na stotine svojih sela i gradova, na hiljade i desetine hiljada svoje porobljene braće. Neprestano tutnje salve topovskih granata opaljene sa zidina Kremlja pronose glas radosti i veselja po cijeloj domovini i porobljenoj Evropi. Oni su zadivili čitav svijet svojim heroizmom i samoprijegom i pokazali fašističkim hordama i njegovim satelitima kako se brani domovina sreće i blagostanja. Fašistička neman prisiljena je na uzmak na cijeloj istočnoj fronti od Lenjingrada do Azovskog mora. Crvena Armija koja nosi na svojim leđima glavni i najveći teret herojske borbe, lomi kičmu fašističke Njemačke, ruši i uništava udarne fašističke snage. Pod njihovim udarcima lome se fašistička ratna kola ineće još dugo proći do časa kada će se širom cijelog svijeta prolomiti glas pobjede, glas koji će objaviti porobljenim narodima Evrope da je srušen najkrvaviji neprijatelj slobode i napretka — njemački fašizam.

I dok bratska Crvena armija na istoku gnječi fašizam i dok saveznička vojska potiskuje hitlerovske horde u Italiji, branioci i oslobodioci naše domovine — naša narodno-oslobodilačka Vojska odpočela je sa ofanzivom na okupatora. Velikom smionošću, odlučnošću i brzinom oslobađaju junački partizani dalmatinske, slovenske, istarske, slavonske i ostale gradove i sela. Oslobađaju svoju braću od zlikovaca i krvnika.

SLAVONSKA OMLADINO!

U ove dane navršile su se dvije godine borbe, dvije godine ljutog narodno-oslobodilačkog boja protiv fašističkih okupatora i njegovih vjernih ustaško-četničkih slugu. Hapšenja, premlaćivanja, logori, streljanja i klanja svakodnevna je bila pojava okupatorske tiranije u našoj zemlji. U tim teškim i krvavim danima, na poziv Komunističke partije, ustaje omladina na čelu sa svojim Savezom Komunističke Omladine Jugoslavije u žestoki i nepoštedni boj protiv okupatorskih hordi. Oni uzeše u ruke puške osvetnice, da osvete nevine i nedužne žrtve da obrane svoj narod od uništenja.

Kao plemeniti ali strašni osvetnici, mladi komunisti opališe prve hite na fašističke okupatore, digoše prve vlakove fašističkih pasa. Oni podoše u šume i stvoriše prve partizanske odrede — odrede mladih osvetnika. Gazeći sve poteškoće i svakodnevno prolazeći kroz nadčovječanske napore i borbe sa daleko nadmoćnijim neprijateljem, ti su odredi jačali, čeličili se i povećavali se novim borcima, novim omladincima. Oni su prerastali u nesalomljivu i neprobojnu silu — u Narodno-oslobodilačku vojsku.

Naš narod je ponosan i sretan što se u njegovoj Narodno-oslobodilačkoj vojsci, u njegovom II. Hrvatskom korpusu nalazi dvije trećine omladinaca. Omladina je pokazala i dokazala kako se treba mrziti neprijatelja, kako ga se treba uništavati. Krvlju svojih najboljih drugova pisane su i pečaćene sve veće i sve slavnije pobjede nad okupatorom i njegovim vjernim slugama. Neizbrisiva će ostati imena Branka Bjegojevića, Mihajla Funarića, Hlišića Jozze (Saša), Đure Skendera, Nade Dragosavljević, Danice Samardžić i mnoga druga u povjesti narodne borbe.¹ Oni su pokazali kako se voli i ljubi svoj narod, kako se brani rođena gruda. Njihovom krvlju i kostima osigurane su pobjede na Papuku, Ravnoj gori, Javorovici, Kolcu, Đulavesu, Virovitici, Grubišnom Polju, Našicama i na nizu drugih mjesta.

Za te borbe i pobjede slavonska omladina skupa sa omladinom naroda Jugoslavije dobiva veliko i nezaboravljeno priznanje od svoje sovjetske braće: »U napornoj borbi sa fašizmom, Vi ste prošli težak put. Stekli ste dragocjena iskustva i prekaljenost. Vaša je borba primjer za omladinu svih okupiranih zemalja u Evropi.« Ovo priznanje koje je dobila naša omladina od svoje ruske braće i junačkog komsomola, primit će čvrsto srcu i poći još odlučnije i smjelije putem novih borbi i novih pobjeda.

Omladino Slavonije!

Ti si kovač svoje sudbine. Ti si izvojsni sebi pravo sudjelovanje u svakom javnom životu. Ti si dala veliki broj političkih rukovodioca. Ti si stvorila prvu omladinsku brigadu »Jože Vlahović«.² Proširuj redove Narodno-oslobodilačke vojske i osveti žrtve koje vape za osvetom! Stvaraj nove omladinske brigade! NEKA OVI DANI PROSLAVE BUDU DANI MOBILIZACIJE SVEOPĆIH OMLADINSKIH SNAGA ZA NARODNO-OSLOBODILACKU VOJ-

¹ Navedeni su mladi skojevci iz Slavonije koji su poginuli u NOB-u. Nešto o njihovoj aktivnosti i pogibiji vidi u knjizi M. Patkovića: »Izbor iz partizanske štampe NOP-a u Slavoniji 1941-1945«, Slav. Brod, HIS, 1968, str. 57-61.

² Imala je naziv i šesnaesta NO brigada. Formirana je 29. XII 1942. god. u Gornjim Borcima kod Daruvara. Vidi »Grada«, knj. III, dok. br. 214, str. 549 — 550.

SKU! Samo učešćem u Narodno-oslobodilačkoj Vojski otklanjaš smrtnu opasnost koja Ti prijete od fašističkih okupatora i domaćih izdajica. Jedino u svojim brigadama osiguravaš ljepšu i bolju budućnost svome narodu i sebi.

HRVATSKA I SRPSKA OMLADINO!

Tebe je okupator sa svojim slugama osudio na uništenje i smrt. Izrod i izdajnik hrvatskog naroda Pavelić vrši po nalogu krvavog fašističkog okupatora masovna ubistva i mučenje srpske omladine. Nikada naša omladina neće zaboraviti Luburića i njegove pasje drugove sa krvavim ustaškim noževima. Bunari zasuti sa nejakim i nedužnim u opustjelim selima Slobostine, Dereze, popaljena i porušena sela, Vučjak, Zvečevo, šušnjari, Čenkovo, Budići, Slatinski Drenovac, Lončarica — ostali su kao pečat okupatorskog i ustaškog barbarstva. Pogani izdajnik Draža Mihajlović po naredbi istog gospodara takmiči se u zvjerstvima po Lici i Bosni sa Pavelićem. Sada, je spremio i nabrusio četničku kamu i poslao je po svom majoru Janjiću u tvoj kraj. Ne dozvoli hrvatska i srpska omladino da se ovi zlikovci usidre u tvom kraju.

Tebe, hrvatska omladino, hoće Hitler da mobilizira u borbu protiv tvoje ruske braće. Na taj način hoće da te uništi. U tom paklenom planu Hitlera pomažu pokvarena gospoda iz vrhova HSS-a koja tebe svojom politikom »odlaska u domobrane« tjeraju u sigurnu smrt. Ne dozvoli da im taj plan uspije. Svako čekanje — dobitak je za neprijatelja. USTAJ U BORBU, HRVATSKA I SRPSKA OMLADINO, PROTIV ZATIRACA TVOJE MLADOSTI! USTAJ NA ORUŽJE! MJESTO U DOMOBRANE, STUPAJ U REDOVE BORACA ZA SLOBODU!

ČEŠKA I SLOVAČKA OMLADINO!

Budi svjesna, da je borba srpske i hrvatske omladine dio borbe slavenskih naroda, na čelu sa Sovjetskom omladinom protiv smrtnog neprijatelja svih Slavena — krvavog fašizma. Stupaj zato u redove naše junačke Narodno-oslobodilačke vojske, koja se bori za tvoju sreću i blagostanje, Stupaj u sveti oslobodilački boj, pi'etvori I. češki bataljon »Jan Žižka«³ u Prvu češku brigadu⁴ i osveti porobljenu i ucviljenu domovinu Cehoslovačku.

MAĐARSKA I NJEMAČKA OMLADINO!

Vas je krvnik Hitler htio iskoristiti u svoje protunarodne i protuslvenske svrhe. S vama je on mislio uništiti slavenske narode. Operi ljagu, koju ti je nanio krvnik tvoje mladosti! Samo puškom u ruci moći ćeš to oprati! Stupaj u Narodno-oslobodilačku vojsku i partizanske odrede!

RADNIČKA OMLADINO!

Fašistička neman bacila te je u najteže i najcrnje ropstvo. Ti si najviše osjetila na svojim leđima grozno fašističko izrabljivanje. Sav tvoj trud i muku pretvara okupator u sredstva za ubistvo tvoje braće. Nikada tvoj ži-

³ čehoslovački bataljon formiran je 3. V 1943. god. Vidi »Grada«, knj. V, dok. br. 95, str. 211.

⁴ čehoslovačka brigada »Jan žižka« formirana je 26. X 1943. god. Vidi dok. br. 101.

vot nije bio teži, nego danas. Ne čekaj više ni časa! Vrš masovnu sabotazu i uništavaj sve što koristi okupatoru u borbi protiv tvoje braće i drugova! Ustaj na oružje! Ustaj u borbu, kreni putem tvojih drugova iz Borova, Broda i Đurđenovca.

SELJAČKA OMLADINO!

Fašističke razbojničke horde potukle su i poklale mnogo tvoje braće i sestara, razrušile i popalile mnogo domova, opustjela i umrtvila mnoga sela. Još uvijek vrebaju da te potpuno unište. Svojom mobilizacijom hoće da te pošalju na istočni front u sigurnu smrt. Tvoj trud hoće i ovaj puta da pojede gladni okupator. Radi tako da mu i ovaj plan, kao i svi drugi, propadne. Odgovori mu na njegove želje i najprije puškom u ruci! Sakrivaj svoju muku i trud na sigurno mjesto, u šume i planine za sebe i za svoju vojsku! Mjesto u domobrane, kreni u partizane, jer ti je tu mjesto!

INTELEKTUALNA OMLADINO!

Tvoje škole okupator je pretvorio u vojničke kasarne. One trebaju poslužiti za odgajanje pokornog robija, profesionalnih ubica i koljača nevinih i nedužnih. U njih unesoše barbarsku teoriju rasizma, oni te htjedoše otrgnuti od velikog i bratskog slavenskog stabla.

Ti si od uvijek bila lučonoša svih narodnih borbi. Velikane tvoje književnosti i umjetnosti kao što su August Cesaree, Hasan Kikić, Pavle Miškina, Ivan Lozica i još mnogi drugi ubiše zatirači kulture. Ne dozvoli da neprijatelj nastavi svoja zlodjela! Pođi putem svog najboljeg i najvećeg pjesnika Vladimira Nazora! Pođi putem svojih kolega iz brodske gimnazije! Uzimaj oružje — domovina te zove! Ustaj u borbu! Tvoje je mjesto u Narodno-oslobodilačkoj vojsci.

MLADI BORCI FRONTA I POZADINE!

Zaslugom Vašom, Vaše krvi i žuljeva, omladina slavi ove dane! Vi ste prolazili i savladali sve poteškoće i prepreke. Preko Vas su prošle najteže neprijateljske ofenzive. Vi ste iz njih izišli kao pobjednici. Vi ste postali uzor ostaloj omladini. Pojačajte borbu i uništavajte neprijatelja na svakom mjestu! Gradite čvrstu i nerazdvojnu vezu pozadine i fronta! Ostvarite parolu: »Sve za front, sve za pobjedu«. Takmičite se u radu, budite udarnici!

MLADI PARTIZANI I PARTIZANKE!

Vi ste uzdanica u sigurnu sutrašnjicu mladih. U vas su uprte oči cijelog naroda. Pred vama stoje još velike bitke. Tucite i trijbite neprijatelja na svakom mjestu i ne dajte mu da odahne. Stvarajte neprobojne redove u borbi protiv fašizma. Izučavajte svoje oružje i budite vojnici! Nastavite još brže, još čvršće putem pobjede, putem slobode! Vi ste ponos i nada svoga naroda.

MLADI KOMUNISTI !

Vi ste oni, koji nikada niste pogнули šiju, koji niste znali za prepreke i nemogućnosti, za umor i teškoće. Vi ste oni, koji ste znali samo junačkim držanjem, prezirući smrt i ne štedeći život, pokolebati i onesposobiti neprijatelja za borbu. Vi ste oni, koji ste kod omladinskih masa podigli vjeru i nadu u pobjedu. Vi ste oni, koji ste cementirali redove Narodno-oslobodilačke vojske. Nastavite sa nesmiljenom žestinom tući neprijatelja! Stavite se na čelo Ujedinjenog Saveza i vodite ga smjelo i odlučno do pobjede! Ostajte dika i ponos vašeg naroda i Vaše omladine! Vaš Vas Savez Komunističke Omladine zove da nastavite tući mrskog okupatora po primjeru Lenjinskog komsomola! Držite visoko i čvrsto zastavu pobjede — zastavu slobode!

ŽIVJELI DANI PROSLAVE — DANI SVEOPĆE MOBILIZACIJE ZA
NARODNO-OSLOBODILAČKU FRONTU HRVATSKE!
ŽIVJELA NARODNO-OSLOBODILAČKA VOJSKA
I VRHOVNI KOMANDANT TITO!
ŽIVIO SAVEZ KOMUNISTIČKE OMLADINE JUGOSLAVIJE!
ŽIVJELO ORUŽANO BRATSTVO I JEDINSTVO
HRVATSKE I SRPSKE OMLADINE!
ŽIVIO SOVJETSKI SAVEZ, ZEMLJA HEROJSKOG KOMSOMOLA!
ŽIVJELA KOMUNISTIČKA PARTIJA HRVATSKE, AVANGARDA I
ORGANIZATOR OSLOBODILAČKE BORBE U HRVATSKOJ!
ŽIVIO NAJVEĆI PRIJATELJ MLADOG NARAŠTAJA,
VELIKI STALJIN!
SLAVA MLADIM BORCIMA KOJI PADOŠE U BORBI
PROTIV FAŠISTA!

Početkom listopada 1943.⁵

OBLASNI KOMITET SKOJ-a
ZA SLAVONIJU

Original u IHRPH, Zgb.
Mikrofilm u HIS, Slav. Brod, K V, f. 1/25-28.

19

4. X 1943.

Izvještaj Vojnoinformativnog odsjeka Štaba II korpusa NOV i PO Hrvatske o vojnim uspjesima jedinica Korpusa u septembru 1943. godine.

U razdoblju od 10. IX do 4. X 1943. snage našega II. Korpusa vodile su niz sjajnih bojeva i izvršile su nekoliko uspješnih velikih akcija.

⁵ Redaktor je ovaj dokument datirao sa 3. X 1943. god.

Likvidirana su slijedeća neprijateljska uporišta:
KRNDIJA: uporište sjeverno od Đakova.
IVANJSKA¹: uporište na cesti Bjelovar — Čazma.
SV. IVAN ŽABNO²: uporište na pruzi Bjelovar — Križevci.
ĐULAVES³: uporište na pruzi Virovitica — Daruvar.
BEKETINCI: uporište na cesti Osijek — Đakovo.
CACINCI⁴: uporište na pruzi Osijek — Virovitica.
LUDBREG⁵: uporište na pruzi Varaždin — Koprivnica.
NOVI MAROF: uporište na cesti Varaždin — Zagreb.
VARAŽDINSKE TOPLICE⁶: uporište kraj Varaždina, a djelomično su likvidirana uporišta: HERCEGOVAC⁷, GLOGOVAC¹, ĐURĐEVAC, ČAĐAVICA, NOVSKA i TRENKOVO.

Neprijateljski napad na oslobođeni teritorij kod Staklene u tri kolone bio je za kratko vrijeme krvavo odbijen i odbačen u polazne baze.

U vremenu od 13. IX do 29. IX 1943. dijelovi našega Korpusa vodili su pobjednosne bojeve sa neprijateljem, koji je pokušao da izvrši ofanzivu na oslobođeni Dilj.⁹ Neprijatelj je razbijen i u panici odbačen u polazna uporišta.

U svim tim bojevima i akcijama zadobiven je veliki ratni plijen:

ZAPLIJENJENO JE:

1 top od 75 mm	60 mina za laki bacač
1 prot. tenkovski top od 37 mm	375 ručnih bombi
5 teških bacača	753.360 puščanih metaka
20 teških mitraljeza	9 civilnih pušaka
6 lakih mitraljeza	4 radio-stanice
52 puškomitraljeza	1 radio-prijemnik
13 prsnih mitraljeza	2 telefonske centrale
1.723 puške	14 telefona
15 pištolja	22 kim. kabla/
45 granata, za top 75 mm	1 motor-kotač
153 granate za top 37 mm	3,180.000 kuna
130 mina za teški bacač	1 doktorska ordinacija sa svim instrumentima.

UBIJENO NEPRIJATELJSKIH VOJNIKA

799 Nijemaca, ustaša, gestapovaca i domobrana.
Ranjeno ih je mnogo više.

¹ o, akciji na ovo uporište vidi »Grada«, knj. VII, dok. br. 134 str. 402.
² Akcija je izvedena 21/22. IX 1943. vidi »Grada«, knj. VII, dok. br. 167, str. 489 i u ovoj knjizi dok. br. 4 i 42.
³ Vidi »Grada«, knj. VII, dok. br. 142. str. 427-429, dok. br. 147, str. 434-438, dok. br. 168, str. 492 i dok. br. 179, str. 517.
⁴ Napad na ovo uporište izveden je 2. X 1943. Vidi dok. br. 21, 23 i 78.

ZAROBLJENO NEPRIJATELJSKIH VOJNIKA:
1.088 ustaša, domobrana i Nijemaca, kao i 9 oficira.

UNIŠTENO I ZAPLIJENJENO:
1 top od 75 mm sa mnogo topovskih granata
3 tenka od 12 tona
2 borna kola
3 oklopna voza
9 lokomotiva
više od 45 vagona
25 kamiona.
Sva željeznička postrojenja na željezničkim stanicama Sv. Ivan Žabno, Đulaves i čačinci.

RAZRUŠENO
željeznički most na pruzi Zagreb — Osijek kod Sladojevaca dug 15 metara, željeznički most na pruzi Zagreb — Osijek na udaljenosti od 2 km. Susine — Đurđenovac u dužini od 15 met. 12. drvena mosta na cesti Feričanci — Našice, 25 km željezničke pruge kao i 53 km. tt. žice.

Iz neprijateljskog uporišta Popovača kod Kutine, prešlo je na stranu Narodno-oslobodilačke vojske 180 domobrana sa svim svojim oficirima na čelu sa bojnikom V. Bradač Ivanom¹⁰. Prije napuštanja uporišta domobrani su razoružali žandarmerijsku stanicu i doveli sa sobom žandare sa njihovim naoružanjem.

Isti domobrani donijeli su slijedeću ratnu spremu:
4 teška mitraljeza
4 puškomitraljeza
1 laki bacač
150 pušaka
130 teških mina
80 lakih mina
30 bombi
30.000 metaka.

Nakon prelaza Varaždinskog artiljerijskog garnizona¹¹ i domobranske bojne iz Sikirevaca na stranu naše Narodno-oslobodilačke vojske ovo je optovani slučaj prelaska jedne cijele domobranske jedinice na stranu naše vojske.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Vojno-informativni odsjek
Štaba II Korpusa NOV i PO
Hrvatske

Original u VII, Bgd.
Prijepis u HIS, Slav. Brod, K 2/1, 9/1.

¹⁰ Treba Bradač Milan; vidi »Grada«, knj. VII, dok. br. 134, str. 402 i dok. br. 179, str.

¹¹ Posada garnizona u Jalkovcu na čelu s komandantom bojnikom Demetrom Vardom predala se bez borbe s cjelokupnim naoružanjem. O tome vidi »Grada«, knj. VII, dok. br. 3, str. 16 i 17.

4. X 1943.

Izvještaj Štaba Istočne grupe NOP odreda Štabu II korpusa NOV i PO Hrvatske o akcijama i stanju jedinica u drugoj polovini septembra 1943. godine.

VOJNA SITUACIJA

Odredi koji se nalaze u sastavu ove Grupe, operišu samostalno na svojim određenim sektorima. Na svakom od tih sektora, vlada posebna situacija, koju ovdje donosimo za svaki odred posebno.

1. — Na sektoru, na kojem operišu jedinice Požeškog N. O. P. Odreda, vlada ovakva situacija: za prošlih deset dana' banda je prokrstarila sa većim snagama po nekim selima oslobođene teritorije, ista banda je nešto opljačkala stoke i odvezla pšenice, narod nije pohvatala, pošto je narod na vrijeme pobjegao.

U okolnim uporištima na sektoru Požeškog N. O. P. Odreda ne može se ustanoviti jačina kao i naoružanje posada, pošto se iste mijenjaju, tj. vrše manevar. Jača posada nalazi se u Novoj Gradiški oko 150 Nijemaca, 70 ustaša i 30 domobrana. U Starom Petrovom Selu nalazi se 150 Nijemaca, legionara i domaće bande. U Trenkovu se nalazi jedna satnija Nijemaca, dok za druga uporišta nije ustanovljeno koliko je jačina posada u njima.

2. — Podravski N.O.P. Odred operisao je na svom sektoru Podravina, Virovitica — Podravska Slatina — Donji Miholjac — Valpovo. Za cijelo ovo vrijeme neprijatelj se je nalazio u def anzi vi tj nije izlazio iz svojih uporišta i nije se nikuda kretao. Primjećeno je da neprijatelj ne izlazi u cilju neke vojne akcije, tj. uništenja naših snaga, nego da opljačka bogata podravska sela i pohvata NOO-e i naše suradnike u pozadini, dok se ostalom stanovništvu ne osvećuje. Koncentracija većih neprijateljskih snaga nije se primijetila na ovom sektoru, jedino što je prije nekoliko dana neprijatelj otkinuo nešto od svojih snaga i s njima pojačao banditske snage, koje su vršile reakciju na Dilj i živčane.²

3. — Diljski N. O. P. Odred operirao je na sektoru Dilj — Živčani. Za prošlih deset dana neprijatelj se skoncentrirao na tome sektoru, i to u uporištima Slavonski Brod, Đakovo i Našice, otkale je 27. IX o. g. otpočeo ofanzivu na Dilj i živčane. Banda je pošla s naporom da opljačka magacine i spremišta koja su se tamo nalazila i razbije naše snage, čiju jačinu su oni (banda) računali na oko 1.000 boraca. Navodno da je neprijatelj pošao u jačini od 12 hiljada. Reakcija je uglavnom razbijena, kao što ćete vidjeti dalje u izvještaju.

¹ Odnosi se na vrijeme od 23. IX do 3. X 1943. god.

² Odnosi se na tzv. ofanzivu na Dilj (25. IX 1943) ili »čišćenje« Dilja, koje su poduzeli Nijemci i ustaše sa ciljem da unište Diljski NOPO i zaštite komunikacije na glavnoj željezničkoj pruzi Zagreb — Beograd. Vidi »Grada«, knj. VII, dok. br. 167 i 168, str. 490-494.

Poslije trodnevne borbe mi smo povukli Diljski Odred na odmaranje u Orahovicu (sekcija D. Miholjac raz. 1/100.000). Ovo odmaranje iskoristili smo za formiranje Brodske brigade³, koja je formirana iz Diljskog Odreda prema naređenju štaba II Korpusa dana 1. oktobra o. g. u Orahovici.

II

RAD NAŠIH ŠTABOVA I PODREĐENIH JEDINICA

Organizaciono stanje u Požeškom N. O. P. Odredu znatno se popravlja. Prilikom obilaska Požeškog Odreda mi smo ih upozorili i dali savjete na koji će se način najbolje moći da srede unutarnje prilike ovoga Odreda, koje su oni počeli da sprovode u djelo. Isti Odred poslije našeg sastanka održanoga s njima formirali su regrutnu četvu i podoficirski kurs.

Odlukom štaba II Korpusa mijenja se ime i proširuje sektor dosadašnjeg Podravskog N. O. P. Odreda, koji dobiva službeni naziv Osječki N. O. P. Odred sa sektora dosadašnjeg Podravskog N. O. P. Odreda plus srezovi Osijek, Đakovo, Vinkovci i jedan dio vukovarskog sreza. Mađarski bataljon »Petőfi Šandor« potpao je pod komandu Diljskog N. O. P. Odreda, također odlukom Štaba II. Korpusa, dok će dosadašnja Osječka četa pojačana sa valpovačkom, vinkovačkom i vukovarskom udarnom grupom sačinjavati III bataljon toga Odreda. Prilikom formiranja Brodske brigade ušao je dosadašnji komandant II bataljona ovoga Odreda u tu brigadu kao komandant njenoga III. bataljona, dok će se nižim vojnim i političkim rukovodiocima toga Odreda komandiri, polit, komesari i delegati (popuniti praznine, koje su u Diljskom Odredu nastale u rukovodiocima nakon formiranja Brodske brigade. Pri štabu dosad. Podravskog N. O. P. Odreda završena je prva klasa podoficirskog kursa, kojeg je većina drugova-kursista završila sa zadovoljavajućim uspjehom. Po završenim ispitima pozvana je druga klasa kursista.

Diljski odred iz kojega je gotovo isključivo formirana Brodska brigada stoji za sada organizaciono najslabije. Budući da su skoro svi vojni, kao i politički rukovodioci iz bivšeg Diljskog Odreda otišli u brigadu, nastala je vrlo velika oskudica u rukovodećem kadru toga Odreda, koju nastojimo popuniti rukovodiocima Osječkog N. O. P. Odreda, štab toga Odreda je vrlo mlad, ali pokazuje puno volje i želje da im Odred brzo izraste i ojača, kao i dosadašnji Diljski Odred. Vjerujemo da će ovo njihovo nastojanje uroditi korisnim plodom.

III

DISCIPLINA I MORAL

Disciplina samih jedinica u Požeškom N.O.P. Odredu je osrednja, mnogo se popravila od posljednji put, ali još uvijek nije na onoj visini na kojoj bi trebala biti. Moral je dobar. Nema nikakvih ni pojedinačnih slučajeva pljačke i otimačine. Desilo se svega nekoliko slučajeva pijanstva. Niži ruko-

³ Naredbu o formiranju Brigade od 30. IX 1943. vidi u »Građi«, knj. VII, dok. br. 171, str. 498. Bradska brigada se privremeno nalazila pod komandom Štaba Istočne grupe NOP odreda.

vodioci odnose se pravilno prema višim rukovodiocima i njihova naređenja izvršavaju.

Disciplina u Osječkom N.O.P. Odredu također zadovoljava. Da bi se moralni problem u jedinicama riješio Štab Odreda je uklonio iz njih sve ove drugarice i drugove, koji su grešili protiv pravilnog odnosa drugova i drugarica i na taj način širili nemoral.

Diljski odred također zadovoljava u pogledu discipline i morala.

Brodsko brigada je tek formirana i još se ne može o njoj ništa reći, ali vjerujemo da će ona biti na visini u tom, kao i svakom drugom pogledu.

IV

SLUŽBA VEZE

štab grupe imade telefon, ukopčan u glavne linije, te je tako vezan telefonski sa štabom Korpusa. Telefonsku vezu sa Štabovima Odreda nismo uspjeli da uspostavimo radi slabe razgranatosti telefonskih linija. Vezu između Štaba Grupe i štabova odreda održavaju kuriri. Ovakva služba veze često je radi velikih udaljenosti dosta spora. Međutim, pošto su sada sektori Osječkog i Diljskog N.O.P. Odreda bliže jedan drugome i jer će se Štab Grupe premjestiti više na istok, pitanje veze sa tim odredima i Brodskom brigadom će se znatno poboljšati, jedino veza sa požeškim N.O.P. odredom će ostati i nadalje teža.

Vezu unutar jedinica pojedinih odreda održavaju kuriri. Veza je u većini slučajeva dobra, samo kad se koji bataljon udalji, mnogo od ostalih jedinica teško je s njim upravljati iz štaba.

Posebni jedinica za održavanje veze (čete za vezu, telefonski vodovi) nema.

V

STANJE UNUTAR JEDINICA

Stanje unutar jedinica Požeškog N.O.P. Odreda je slijedeće: Bilo je oko 10 bolesnih, koji su otpušteni u razne pozadinske službe i na liječenje. Isti su bili nesposobni za operativnu jedinicu, pošto nisu mogli da putuju duže vremena. Mrtvih i ranjenih nije bilo, novopridošlih drugova i drugarica za prošlih 10 dana imade oko 70, gubitaka u oružju nije bilo, dok je utrošeno 250 komada metaka, kada je vršen napad na Trenkovo (sekcija Požega raz. 1/100.000), višak pušaka iznosi 4 komada, 250 metaka i 3 bombe, novopridošli drugovi i drugarice, koji su većinom došli dobrovoljno u naše redove, su iz Srema.

Mađarski bataljon »Petőfi šandor«, koji je dosada bio u sastavu Podravnog N.O.P. Odreda, prelazi sada u sastav Diljskog N.O.P. Odreda. Ovaj se je bataljon u ovo vrijeme, za koje je ovaj izvještaj, nalazio u Požeškom području radi popravljavanja stanja, odjeće i obuču, tako da nije vršio nikakvih oružanih akcija, niti učestvovao u pokretima koje su izvele ostale jedinice.

Pošto Osječki N.O.P. Odred (dosada Podravski) nije vršio nikakvih naročitih akcija, to u stanju njegovog ljudstva i oružja nije bilo nekih većih promjena, osim što je II bataljon istoga Odreda digao na jednom mjestu 4 puške sa 514 metaka. Izgubljenog oružja i municije nije bilo, mobilizirano je dobrovoljno 13 drugova i drugarica, dok je otpušteno 15 drugova i drugarica i poslano na raspored u Registraturi K-de P-K. Područja.

U stanju unutar jedinica Diljskog odreda nastale su velike promjene.

1. — Isključivo iz ovoga Odreda formirana je Brodska brigada, za koju je ovaj Odred dao preko 400 boraca, kao i rukovodioca.

2. — Dva dana i dvije noći borile su se jedinice ovoga Odreda sa bandom koja je ušla u reakciju na Dilj i živčane. U tim borbama odred je imao oko 40 ranjenih i oko 10 mrtvih (poslat ćemo naknadno listu gubitaka). U toj reakciji zarobljen je jedan top 75 mm, sa 45 granata, jedan njemački laki mitraljez, 320 pušaka, 2 puškomitraljeza, 2 šmajsera, sa dovoljnim brojem municije.

VI

AKCIJE

U ovom vremenskom periodu nije ni jedan od Odreda vršio nikakvih većih akcija na oružje, jedino što je Diljski odred izvršio uspješnu akciju na jedan pancar, koji je zapaljen nakon što je sva neprijateljska posada u njemu pobijena.

U noći između 22. i 23. septembra ov. g. nije uspjela akcija koju je Požeški Odred vršio na Trenkovo (sekcija Požega, raz. 1/100.000), radi slabih informativnih podataka. Mislilo se da se u uporištu nalazi samo 20 Nijemaca, naoružanih samo s puškama, dok ih je u stvari bilo oko 65, naoružanih sa teškim oružjem. Jedinice Odreda uspjele su da potisnu neprijatelja iz okolnih bunkera i on se je skoncentrirao u jednoj masivnoj kući na dva sprata, iz koje je davao ogorčen otpor. Vidjevši da se zgrada ne može osvojiti bez topa, Štab Odreda je povukao svoje snage da bi izbjegao beskorisne gubitke. Nije bilo dobiveno ništa oružja, također nije bilo gubitaka na našoj strani, dok se za neprijateljske gubitke ne zna ništa pouzdano. Utrošeno je 250 kom. municije.

22. i 23. septembra ov. g. bivši Podravski odred pravio je zasjede na cesti Meljane — Sladojevci (sekcija Podravska Slatina, raz. 1/100.000), ali na te zasjede nije naišla banda.

23. septembra o. g. II bataljon Požeškog Odreda izvukao je oko 50q pš nice, ali mjesto odakle je to izvučeno nije u izvještaju precizirano.

Između 23. i 24. septembra o. g. Podravski Odred rušio je željezničku prugu između Cabune i Bistrice (sekcija Podrav. Slatina, raz. 1/100.000). Tom prilikom je porušeno 150 metara pruge i porušeno 20 t.t. banderi, dok je sva žica i izolatori ponijeti i predani intendanturi P. K. Područja.

U noći između 24. i 25. septembra o. g. Požeški odred rušio je željezničku prugu Velika — Požega i porušio 200 metara pruge, 26 bandera.

25. septembra o. g. oko 8 časova ujutro Diljski N.O.P. Odred zajedno sa jednom diverzantskom grupom digao je u zrak pancar na željezničkoj pru-

zi Osijek — Našice kod mjesta Prandanovaca (sekcija D. Miholjac raz. 1/100.000). U panceru se nalazilo 20 ustaša sa tri oficira od kojih je jedan bio dopukovnik dr. Ilik, zapovjednik II ustaškog zdruga. Naši borci pobili su svu posadu i tom prilikom su zarobili 2 puško-mitraljeza, 2 šmajsera, 18 pušaka i oko 4.000 metaka. Naši gubici iznose 3 mrtva i 5 ranjenih.

U noći između 25. i 26. septembra o. g. Podravski N.O.P. Odred je rušio prugu kod mjesta Feričanaca (Sekcija D. Miholjac, raz. 1/100.000). Porušeno je oko 3 kim. pruge i u tolikoj dužini je porušena 1.1. veza, tako da je 250 kg. žice i 200 izolatora dopremljeno u intendanturu K-de P.-K. Područja.

27. septembra o. g. Požeški odred je napravio zasjedu između N. Gradiške i Petrovog Sela na glavnoj pruzi Beograd-Zagreb, sekcija N. Gradiška, raz. 1/100.000), ali na tu zasjedu nije nitko naišao.

27. septembra o. g. otpočela je ofenziva na Dilj i živčane, odnosno na Diljski N.O.P. Odred, koja je trajala 3 dana. Neprijatelj je skoncentrirao veće snage u uporišta Slavonski Brod, Đakovo i Našice, i odatle krenuo u tri pravca: Prva kolona, koja je nastupala od Slavonskog Broda, u jačini od 800 ljudi, preko Podvinja i Rastušja, gdje je razbijena od III bataljona Diljskog N.O.P. Odreda, koji je držao zasjede na cesti Podvinje — Rastušje (sekcija Slavonski Brod, raz. 1/100.000) i tom prilikom je zarobljen jedan top 75 mm. sa 45 granata, jedan isto takvi top sa većom količinom granata uništen, spaljena su 3 kamiona, zarobljen je 1 njemački laki mitraljez i 5 pušaka, te 1.400 pušanih metaka.

Druga kolona, koja je krenula istoga dana od Đakova u pravcu Bijela vila — Potnjani — Bračevci — Razbojište, gdje se ukotvila i toga dana nije dalje kretala. 28. septembra o. g. treća kolona je krenula oko 8 časova ujutru iz Našica za Vukojevce — gdje se pocijepala. Jedan dio te kolone je krenuo u pravcu Vukojevci — Kršinci — Tromeda — Krstovi, gdje je sačekana od I bataljona Diljskog odreda. I bataljon Diljskog odreda držao je kote 263 i 160, na koje je nastupao neprijatelj u cilju da ih zauzme, pošto je, prema izjavi jednog zarobljenog ustaškog poručnika, banda mislila da se tu nalaze naša skladišta hrane, koja su oni namjeravali opljačkati. 28. septembra o. g. otpočela je oko 9 časova borba za te položaje, koja je trajala sve do 29. septembra ujutro. U toku borbe ovi su položaji 2 puta prelazili iz ruke u ruku. Zarobljeno nije ništa, a ubijeno je oko 30 neprijateljskih vojnika i ranjeno oko 70 prema izjavi zarobljenog ustaškog poručnika.

Druga kolona, koja je nastupala, koja je krenula 28. septembra iz Bračevaca preko Bučja, Podgorja za Borovik, gdje ju je sačekao II bataljon Diljskog odreda, koji je napravio zasjedu pred Paučjem na ciglani (sekcija Slavonski Brod, raz. 1/100.000), gdje je otpočela borba 28. septembra oko 18 časova, koja je trajala do 29. septembra ujutru, dok nismo dobili naređenje da se sa svim snagama povučemo u pravcu Krndije.

29. septembra o. g. oko 7 časova ujutru pokupivši sve snage Diljskog odreda sa ostalim raznim ustanovama Diljskog područja izvršili smo pokret preko Granica, Londžice za Gradac, gdje smo stigli oko 11 časova.

28. septembra o. g. Podravski N.O.P. Odred krenuo je u Podravinu u pravcu D. Miholjac — Valpovo u cilju izvršenja nekih akcija. S obzirom na reorganizaciju toga Odreda i na promjenu imena, kao i na proširenje samoga sektora, mi smo taj Odred prebacili na sjevero-istočni dio Podravine, tj. ju-

gozapadno od Osijeka prema Đakovu. Do danas nismo od njih primili još nikakav izvještaj.

29. septembra o. g. Požeški N.O.P. Odred bio je potpao pod komandu XII Divizije i držao je zasjedu prema naređenju Štaba te Divizije.

30. septembra o. g. Diljski odred je izvršio pokret iz mjesta Gradac preko Krndije visom za Orahovicu, gdje je stigao 30. septembra o. g. oko 16 časova. Tu je ostao na odmaranju do 1. oktobra o. g. u kojem vremenu je formirana Brodska brigada.

1. oktobra o. g. Diljski N.O.P. odred izvršio je pokret iz mjesta Oraho-vice za svoj sektor, kamo je stigao 2. oktobra na večer, i to u selo Paučje.

1. oktobra o. g. Brodska brigada je potpala pod komandu XII Divizije dok se ne izvrši akcija na uporište čačince.⁵ Ta brigada je učestvovala u akciji XII Divizije na Čačince i imala prvi dan akcije zadatak da napravi obruč sa sjeverne strane oko toga uporišta. Detaljan izvještaj o svome učestvovanju u toj akciji brigada nam nije još poslala.

Dopunjavamo izvještaj o ofanzivi, koju je neprijatelj vršio na sektoru Dilj, Živčani podacima o našim gubicima u njoj, koje smo gore zaboravili navesti: 37 lakše i 5 teže ranjenih, 8 poginulih.

VII

DALJE OPERATIVNE NAMJERE

Svi Odredi namjeravaju da i nadalje krstare po svojim sektorima, postavljaju na partizanski način na pogodnim mjestima neprijatelju zasjede, da vrše diverzije na neprijateljevim komunikacionim vezama, kao i da nadalje nastave sa mobilizacijom.

Sam štab Grupe, koji premješta svoje sjedište više na istok ima u planu da izvrši neku veću kombiniranu akciju sa sadašnjim Osječkim i Diljskim odredom uz pomoć Brodske brigade.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Polit, komesar:
M.⁶ Bulović

Komandant:
Miljanović Savo, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 10/1, 132 — 135.

⁵ Akcija je izvedena 2. X 1943. Vidi dok. br. 21, 23 i 78.

⁶ Mirko

4. X 1943.

Izveštaj Zapovjedništva Glavnog stožera Hrvatskog domobranstva o napadu jedinica NOV na Ludbreg i čačince.

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE

Podr. Ludbrega: 3. X u 00.20 sati napadnut je Ludbreg¹ od jakih partizanskih snaga.² — U 11.00 sati zauzeli su part. Ludbreg. Upućeni odjel P.T Z.³ pod zapovjedništvom ustaškog bojnika Devčića iz Varaždina prema Ludbregu naišao je kod s. Štefanec (8,5 km j. od Varaždina) na jake part, snage i iste razbio. 150 partizana je poginulo⁴, 20 sa puškama zarobljeno, a 4 strojnice, 1 protuzrakoplovna strojnica, 9 stroj opuška i preko 100 pušaka zaplijenjeno. Odred je uz slabiji odpor stigao do 2 km. z. od Ludbrega te se onda uslied mraka vratio u Varaždin. Vlastiti gubici: 5 ranjenih. Njemačko SS redarstvo iz Ludbrega, djelimično se navodno prebacilo u Mađarsku, a djelimično se povlači uzduž r. Drave prema Varaždinu. Naše zrakoplovstvo je uspješno potpomagalo skupinu ustaškog bojnika Devčića.

5

Podr. Broda: 2. X s. Klokočevik (12 km. s. ist. od Broda) i oruž. ophodnja protjerala je manju part, skupinu. 2 part, su poginula, a 1 partizanka zarobljena.

Podr. Našica: 3. X part, su napali i zauzeli s. čačince⁶ (21 km z. s. z. od Našica). Njemački i naši oružnici povukli su se nakon borbe u D. Miholjac (30 km s. od Našica). Gubici još nisu poznati. Od naše strane stiglo je do sada u D. Miholjac 20 ranjenih pripadnika oružanih snaga.

C) DOGAĐAJI NA PRUGAMA:

Pruga Virovitica —

Podr. Slatina: 1. X kod želj. postaje Cabuna naišao je vlak na minu. 4 vagona su uništena, 2 osobe su poginule.

1 Vidi dok. br. 5, 24, 31 i 42.

Radid« iNOpno5redi: Kaln^Ve^44 «Šlm jednlnCa X dlvizlje NOVH * Brigada „Braća Radić«
3 Poglavnikov tjelesni zdruk.
T „ 4. je preuveličan. Gubici se odnose na Brigadu »Braća Radić« koja je u akciji na Ludbreg imala velike gubitke u ljudstvu zbog zračnog napada. Prema izvještaju navedene brigade i slovenskih naroda. Bgd., VII JNA, 1957, tom V, knj. 20, dok. br. 28, str. 109.
Slavonije5 Izostavljeni dijelovi dokumenta odnose se na područja gdje nisu djelovale jedinice iz

6 O napadu na ovo uporište vidi dok. br. 23 i 78.

Pruga Vinkovci —
Brčko:

2. X između želj. postaje Spačva i Vrbanja naišao je osobni vlak na minu. Stroj je uništen a garnitura spaljena. Žrtava nije bilo.

Po nalogu
Ministra i zapovjed. oružanih snaga
Pročelnik pothvatnog odjela:
General Dragoj lov, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIŠ, Slav. Brod, K 8/III, MNO, 3/622-623.

22

5. X 1943.

Izvještaj Štaba II korpusa NOV i POH Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o političkim prilikama i radu na oslobođenoj teritoriji, u vojnopozadinskim ustanovama, bolnicama, radionicama i komandama područja u Slavoniji.

Podnosimo redoviti mjesečni izvještaj o političkom stanju i radu u našim područjima.

OPĆA POLITIČKA SITUACIJA NA OSLOBOĐENOJ TERITORIJI

Političko stanje u narodu na oslobođenoj teritoriji kao i na poluoslobođenoj i neoslobođenoj od prošlog izvještaja pa do danas znatno se izmjenilo. Promjena međunarodne situacije na frontovima a naročito uspjesi Crvene Armije na Istočnom frontu kao i uspjesi naše Narodno-oslobodilačke Vojske znatno su utjecali na poboljšanje stanja u našem narodu. Pitanje zbližavanja i prilaska hrvatskih masa Narodno-oslobodilačkoj borbi kao i prelazak uglednih HSS-ovskih prvaka na našu stranu naročito je pojačano u posljednje vrijeme. To se naročito vidi po broju dobrovoljaca Hrvata koji danomice dolaze u NOV. Osim toga održana je konferencija prvaka iz HSS-a¹ koji su uglavnom došli sa neoslobođenog teritorija i tom prilikom jasno se je vidjelo na čijoj su strani simpatije hrvatskog naroda. Ovakovo je stanje u glavnom među hrvatskim masama na našoj teritoriji. Jasno je, da tu i tamo imade pokvarenjaka, reakcionara iz vodstva HSS-a koji još uvijek govore o

¹ Odnosi se na konferenciju koja je održana 26. IX 1943. god. u Voćinu. Vidi »Grada«, knj. VII, dok. br. 158, str. 465-471.

nekom čekanju i samim tim pomažu neprijatelja naše borbe. Pojačanim političkim radom uspjeh ćemo potpuno raskrinkati sve reakcionarne tipove.

Što se tiče djelovanja četničkih bandita, ono je vrlo slabo ili gotovo nikakvo na oslobođenoj teritoriji, dok na poluoslobođenoj i neoslobođenoj teritoriji takvog djelovanja ima. Naročito se može podvući onaj kraj naše oslobođene teritorije koja gravitira prema Savi.² Razbijanje četničkih grupa koje su se uspjele prebaciti preko Save vrlo je dobro djelovalo na narod onoga kraja i njihovo daljnje djelovanje na tom sektoru u mnogom je otežano i onemogućeno. Što se tiče naše oslobođene teritorije postoji tu i tamo po neki četnički simpatizer ali to u glavnom nije nešto naročito povezano i ne predstavlja naročitu opasnost, ali i pored toga poduzimaju se sve mjere da se iste potpuno raskrinka i ubjedi u neispravnost njihovog mišljenja.

Stanje na našoj oslobođenoj teritoriji dosta je dobro. Možemo reći da najbolje stoji Bučki kraj (Pakrački kotar) koji je od prvoga dana učestvovao u borbi i koji je dao sve od sebe što je mogao dati. Ostali krajevi također su dobri. Područja kao i operativne jedinice ulažu maksimum truda da narodu naše oslobođene teritorije koji je mnogo stradao u toku dvije godine borbe izađe u svakom pogledu u susret i da ga pomogne naročito ekonomski. Ta pomoć u toku prošlog mjeseca očitovala se je u spremanju usjeva kao i u podizanju kuća onima koji su postradali u toku ove borbe. Komande područja u sporazumu sa NOO-ima poduzimaju sve da olakšaju teret našem narodu i da ga obezbjede za zimu koja dolazi. Jasno je, da ima još čitav niz problema koje treba da rješavaju NOO-i u sporazumu sa komandama područja a to se ne radi i to samo zbog toga što nema dovoljno razumijevanja za zajedničko rješavanje zajedničkih problema za obje strane.

POLITIČKI RAD U POJEDINIM USTANOVAMA

Politički rad u pojedinim ustanovama od prošlog izvještaja znatno se popravio i to zbog toga što je u većini naših područja sa naše strane izvršena direktna kontrola, na licu mjesta date direktive za daljnji rad i uočene greške i postavljeni odgovarajući politički rukovodioci u pojedinim ustanovama. Rezultat sprovedene kontrole najbolje se je odrazio u Psunjskom području, jer je isto pravilno uočilo svoje greške i pojačalo politički rad.

a) **P a r t i z a n s k e s t r a ž e .** Partizanske straže na našoj oslobođenoj teritoriji pravile su mnoge greške i to zbog toga što je politički rad sa istima bio prilično slab i što nisu dobro poznavale svoju dužnost. Greške su se očitovale naročito u konfiskaciji imovine narodnih neprijatelja. Partizanske straže vršile su konfiskaciju i rekviziciju na svoju ruku bez da su prethodno tražile uputstva od komande područja. Politička svijest partizanskih straža bila je do sada ispod svake kritike. Mnogi drugovi stražari nisu poznavali najosnovnije i najpotrebnije stvari koje mora da poznaje svaki borac NOV-e. To dolazi od toga što mnoge partizanske straže nisu imale političke delegate a u koliko su iste delegate imale, ti drugovi nisu znali kako treba da se radi u partizanskoj straži. Osnovna greška leži na pomoćnicima

² O pojavi četnika u slavonskoj Posavini u augustu 1943. god. vidi »Grada« kni VII dok. br. 70, str. 211-216, dok. br. 74, str. 229-232 i dok. br. 79, str. 246-249.

komandanata područja koji su se pomalo birokratisali, nisu vodili gotovo nikakve kontrole nad političkim radom i životom partizanskih straža niti su im davale uputstva za rad. Takvo stanje prekinuli smo na taj način, što smo one stražare i polit, delegate kao i komandire straža smjenili i na nji hova mjesta postavili nove drugove i pozvali na strogu odgovornost pomoć-nike komandanta i dali uputstva istima kako treba da se politički radi i što treba da se radi u partizanskim stražama. Podvukli smo im da partizanske straže moraju da čitaju svu našu dnevnu štampu i da dobivaju redovite ra-dio-izvještaje, jer će na taj način najbolje upoznati sve one stvari koje mora da poznaje svaki borac. Nadamo se da će se stanje u partizanskim stražama u najskorije vrijeme popraviti.

b) V o j n o - p a r t i z a n s k e b o l n i c e . Političko stanje u vojno-partizanskim bolnicama bilo je do sada vrlo slabo i pogoršavalo se je iz daha u dan, iako svaka bolnica imade svog političkog komesara. Takvo stanje u našim bolnicama posljedica je pogrešne politike vođene sa strane sanitet-skog odsjeka, a ta politika težila je ka potpunom odvajanju bolnica od ko-mandi područja. Iako se teži da se bolnice što više osamostale ipak takovo odvajanje prerano je i štetno za same bolnice. Uprave bolnica potpuno su se odvojile od komandi područja i posljedica toga bila je da su bolnice pra-vile krupne greške kako u političkom tako i u ekonomskom pogledu, Bol-nice, odnosno uprave istih nisu dozvoljavale nikakve kontrole sa strane ko-mande područja i jasno je da se je u političkom pogledu grešilo. Ranjeni drugovi neredovno su dobivali sav propagandni materijal, a straže pri bol-nicama kao i ostalo bolničko osoblje isto tako. Takovo stanje prekinuli smo energično. Svaka bolnica u buduće podleže pod kontrolu kako političku tako i ekonomsku pod komandu područja i pomoćnik komandanta dužan je da redovito vodi računa o političkom radu i životu bolnice uopće, što se tiče stručne ljekarske službe, to bolnica treba da se obraća na sanitetski odsjek čija je dužnost da o tome vodi strogo računa. Rezultati ovakvoga rje-šenja pitanja naših bolnica već su se pokazali, a u buduće pokazat će se još bolje.

c) R a d n e g r u p e : I u radnim grupama od prošlog izvještaja do danas stanje se je popravilo, ali vrlo malo. U nekim područjima (požeško) još nisu postavljeni politički radnici u radne grupe iako su dobili naređenje za isto. U radnim grupama ostalih područja politički se radi i interes za po-litičko uzdizanje pokazuju u glavnom mlađi ljudi dok su stariji prilično ne-zainteresirani. Poboljšali smo odjeću i obuču u radnim grupama što je na-ročito djelovalo na drugove u tim grupama. Isto tako radne grupe dok rade teže poslove dobivaju veću količinu kruha. Stanje u radnim grupama popra-vit će se, ali to ide prilično sporo zato, jer se je istima do sada posvećivala prilično mala pažnja.

d) R a d i o n i c e : Politički rad u radionicama naših područja stoji na prvom mjestu. Svaka radionica, a naročito centralne radionice imaju svoje političke komesare koji se mnogo trude da što bolje i što više politički rade. Da je tome tako, najbolje se vidi iz učinjenoga posla. Postolarske radi-onice do danas napravile su nekoliko stotina pari obuće, krojačke nekoliko

stotina pari veša, a mehaničke se trude da oprave što više oružja i da srede što bolje poslove njihove struke. Radionice na našem oslobođenom teritoriju raspisale su među se utakmicu kako u svom stručnom radu tako i u kulturno-prosvjetnom. Na prvom mjestu stoje radionice Psunjskog područja koje su pohvaljene za svoj rad. Radionice toga područja imaju svoje diletantske grupe, sviračku sekciju i predvode u kulturno-prosvjetnom radu ispred ostalih područja. Radionice ostalih područja trude se da radionice Psunjskog područja stignu i prestignu.

e) **Relejne stanice:** Relejne stanice su još uvijek najbolnije pitanje i pošta još uvijek ne ide uredno. To dolazi od toga što je slab politički rad u relejnim stanicama i što nije do sada bilo gotovo nikakove kontrole nad istima. Ali postavljanjem u svako područje odgovornih drugova za vezu, to će pitanje biti riješeno. Pitanje pošte uopće, bit će najsretnije riješeno onda, kada kod nas kao i ostalim oslobođenim pokrajinama budu postavljene pošte.

f) **Komande područja:** Komande područja kao rukovodeća tijela sva nezadovoljavaju. Najbolje stoji Psunjska, zatim Bilogorska, dok je komanda Požeškog područja vrlo slaba. Da bismo sredili pitanje komande Požeškog područja pristupit ćemo izmjeni pomoćnika komandanta i zamjenika komandanta i postaviti drugove koji odgovaraju tim dužnostima. Inače komande područja u glavnom zadovoljavaju. Počela se je u područjima ukorjenjivati birokracija što smo mi spriječili i još uvijek sprečavamo na taj način, što vršimo neprekidnu i direktnu kontrolu i dajemo uputstva na licu mjesta u konkretnim pitanjima.

Osposobljavanjem NOO-a mnogi problemi nestat će ispred komandi područja i nadamo se da će iste lakše svršavati svoje svakodnevne poslove i da će moći lakše obuhvatiti teritoriju koja im je pod komandom.

Novo osnovano Daruvarsko područje vrlo lijepo se je snašlo na svojoj dužnosti i ulažu maksimum truda da stignu ostala područja.³ Svi uslovi za rad i razvitak ovog područja postoje.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

II. Pomoćnik načelnika:
Krajačić⁴, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 11/I, 651 — 653.

³ Vidi prvi izvještaj Komande Daruvarskog područja od 10. IX 1943, »Grada«, knj. VII, dok. br. 102, str. 306-310.
⁴ Josip (Prika)

5. X 1943.

Pismo Štaba XII divizije borcima i rukovodiocima Divizije u kojem im čestita na vojničkim i političkim uspjesima — proširenju slobodne teritorije poslije uspješnih akcija na Đulovec i Cačince.

Drugovi i drugarice!

U posljednjim borbama koje je vodila naša divizija postignuti su veliki vojnički i politički uspjesi, koji su se desili istovremeno kada je u ruke naše Narodno-oslobodilačke vojske pao čitav niz gradova i mjesta, koji su bili pod okupacijom Italije.

U vrlo kratkom vremenu uspjela je naša divizija likvidirati dva najtvrdja i najkrvavija neprijateljska uporišta; Đulaves¹ i čačince,² a između toga omeli smo neprijateljsku ofanzivu na Dilj³ i oteli od neprijatelja mnogo oružja i sprema.

Borci i rukovodioci XII. Divizije

Likvidacijom ovih dvaju neprijateljskih uporišta skinut je velik teret s leđa našeg naroda u Slavoniji. Svi pokolji, nasilja, pljačke i ostali zločini, koji su se desili u okolici Papuka i Bilo-gore bili su naređivani iz ovih krvavih banditskih gnijezda. Nije bilo čovjeka u okolici tih uporišta, koji nije sa strahom i zebnjom očekivao svakog časa da će biti uništen ili otjeran u logor, a njegova imovina opljačkana. Sada je narodu u okolici ovih uporišta koja ste vi oslobodili od krvavih okupatorskih slugu, pao kamen sa srca i čitav narod osjeća duboku zahvalnost prema junacima naše divizije, koji su bez straha i kolebanja očistili ta neprijateljska žarišta.

Pored toga što je likvidacijom tih uporišta skinut težak teret s leđa naših milih i dragih, koji su morali da žive u blizini tih mjesta, sama likvidacija predstavlja za čitavu narodno-oslobodilačku borbu vojničke uspjehe prvog reda.

Solidnost utvrđenja i žestina obrane opkoljenih bandita u tim uporištima jasno nam govori, da su borci naše divizije prekaljeni u svim borbama i da su dorasli, da se bore protiv najjačih utvrđenja i protiv najkrvavijih neprijatelja. Osvajanjem dvaju pancernih vozova pokazali su borci XVIII. brigade, da spadaju u red najboljih boraca ne samo u Slavoniji, nego i u ostalim dijelovima naše zemlje.

U svim ovim borbama odražava se pored vojničkog uspjeha i politička ispravnost svih tih akcija. U momentu kada je naša narodno-oslobodilačka vojska oslobađala Primorje, Gorski Kotar i Dalmaciju, naše jedinice oslobodile su dva značajna mjesta u Slavoniji. Istovremeno onesposobljene su dvije

¹ Napad na ovo uporište izvršile su jedinice XII divizije NOVH 19. IX 1943. god.; vidi „Grada“, knj. VII, dok. br. 126, str. 373-377; dok. br. 142, str. 427-429 i dok. br. 147, str. 434-438.
² Napad je izvršen 2. X 1943. Vidi dok. br. 21 i 78.
³ Dvanaesta divizija je 25. IX 1943. osujetila tzv. „čišćenje“ Dilja; o tome vidi „Grada“, knj. VII, dok. br. 167 i 168, str. 489-494.

važne pruge za saobraćaj. Pruga Osijek — Virovitica razrušena je na nekoliko mjesta, a pruga Suhopolje—Pakrac posve je onespособljena. Isto tako duboki politički smisao i značaj imalo je razbijanje neprijateljske ofanzive na Dilju. Ciljevi neprijatelja da u toj ofanzivi pohvata narod i da posve opljačka našu oslobođenu teritoriju bili su ometeni i na taj način dokazali su borci naše divizije, da su oni pravi sinovi svog naroda i da su spremni svakog momenta da stave sve na kocku kad se radi o njihovim očevima, majkama, braći i sestrama.

Drugovi i drugarice!

Naše posljednje velike pobjede imaju za čitav naš kraj ogromno značenje i pospješiti će u velikoj mjeri razvitak naše borbe, a s time i ubrzati dolazak slobode. Likvidacijom Đulovca i Cačinaca proširila se naša oslobođena teritorija i uklonjena je zapreka koja je sprečavala vezu između naroda Bilo-gore i Slavonije, te naroda Slavonije i Podravine. Likvidacijom tih uporišta učvrstilo se još više u borbi iskovano jedinstvo srpskog i hrvatskog naroda u redove naše junačke vojske.

Borcima, komandirima, komandantima i
politkomesarima XII Divizije

U ime boraca i rukovodioca naše divizije i našeg napaćenog naroda čestitamo vam na ovim ogromnim uspjesima i ponosimo se, što se u našim redovima bore takovi neustrašivi borci za koje ne postoje nikakve zapreke.

U budućim borbama nastojte, da još više razvijete svoje vrline sposobnosti i junaštvo i da se, koristeći se iskustvom ovih borbi, još više usavrši saradnja svih vrsti oružja u našoj diviziji, da na taj način postignete još veće uspjehe.

ŽIVJELI HRABRI BORCI XII DIVIZIJE N.O.V. HRVATSKE!
ŽIVILA JUNAČKA NARODNO-OSLOBODILACKA
VOJSKA HRVATSKE!
ŽIVILO BORBENO JEDINSTVO I BRATSTVO
SRPSKOG I HRVATSKOG NARODA!
SLAVA PALIM BORCIMA ZA NARODNU SLOBODU!

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
Marijan Cvetković, v. r.

Zamjenik komandanta:
Rade Knežević

5. X 1943.

Izvještaj Štaba XVII NOU brigade Štabu X divizije NOV Hrvatske o uspješno izvedenoj akciji i dobivenom ratnom plijenu u Ludbregu.

1.) Dana 2. X 1943. u 24 sata jedinice ove Brigade po naređenju štaba X. Divizije izvršile su napad na neprijateljsko uporište Ludbreg.¹ Na samo mjesto Ludberg, učestvovao je u borbi naš I, II. i III. bataljon i jedna četa pojačana sa jednim vodom IV. bataljona. Samo uporište branili su gestapovci, žandari i domobrani. Neprijatelj se ogorčeno branio iz utvrđenih kuća, ali naši borci uspjeli su da skrše otpor i da osvoje samo uporište za 8 sati i 30 minuta. Za vrijeme borbe, tj. kad je neprijatelj vidio da mu drugo ne preostaje da se brani iz uporišta, probijao se iz samog uporišta, gdje mu je uspjelo da se probije sa nepoznatim brojem vojnika. Ali svejedno su naletjeli na zasjedu XXI. Brigade i Brigade »Braće Radića« koji su ih zarobili, ali svejedno je nešto uspjelo da pobjegne u Varaždin.

Poslije likvidacije uporišta poslali smo naš III. bataljon u pomoć Brigadi »Braće Radića«, a isto tako poslali smo naš II. bataljon u zasjedu prema Obrenkovcu. Zasjeda prema Obrenkovcu prekopala je cestu i minirala most na rijeci Plitvice. Isto tako minirali smo željezni most na pruzi u samom Ludbregu.

2.) U ovoj akciji zarobljen je slijedeći ratni plijen:

Preko 400 domobrana sa 10 do 12 oficira
15 žandara
30 gestapovaca
18 mitraljeza, od toga 3 teška, 3 protuavionska, 2 laka maksima, 3 puškomitraljeza njemačka i 5 puškomitraljeza »Brno« i 2 »šoša«.
1 teški bacač sa 50 mina
oko 150.000 metaka od toga 70.000 kom. 7,9 mm, a ostalo »Manliheri«, oko 450 karabina.
130 civilnih pušaka
8 šmajsera
2 laka minobacača sa 30 mina
80 bombi
i ostale ratne spremne.

Od gore navedenog zarobljenog plijena zadržali smo kod sebe 2 laka »Maksima«, 3 njemačka mitraljeza i 5 puškomitraljeza »Brno«, 2 laka minobacača i 30 karabina i dok smo uzeli potreban broj municije, tj. oko 20.000 kom., te uniforme koja je bila potrebna za nas. Ostali plijen otišao je u selo Ribnjak gdje je predano XXI. Brigadi 50.000 metaka 7,9 mm i 13.000 manliherske municije.

1 O napadu na ovo uporište vidi dok. br. 5, 21, 31 i 42.

Ostali plijen predat je Odredu,² tj. 3 teška mitraljeza, 3 protuavionska, oko 400 karabina, 130 civilnih pušaka i oko 40.000 do 60.000 puščane municije što manliherske što mauzerske. Jedan teški bacač, dva »šoša« i sav ostali drugi plijen.

3.) U ovoj akciji neprijatelj je imao 60 mrtvih, tj. sa onima koje smo mi sami strijeljali i u samom uporištu nađeno je 15 ranjenih neprijateljskih vojnika.

4.) U ovoj akciji mi smo imali 11 mrtvih i 38 ranjenih. Od ranjenih drugova nešto je ostalo u stroju.

Podatke o poginulim i ranjenim drugovima dostavit ćemo u spisku poginulih i ranjenih.

5.) Naknadno umrlih od rana: jedan drug.

6.) Smrću heroja pao je vodnik I. voda I. čete III. bataljona drug Milan Buban, seljak, Srbin, rođ. 1924. god., selo Zrinjska, općina Vel. Grđevac, srez Grubišno Polje, član K. P.

Isto tako smrću heroja pao je drug Lež Artur, borac II. čete II. bataljona, rođ. u Zagrebu 1924. god. Hrvat, intelektualac.

Obojica drugova bili su omiljeni kod boraca i prednjačili su svojom borbenošću na svakom mjestu. U akciji na neprijateljsko uporište Ludbreg istakle su se sve naše jedinice a naročito I. i III. bataljon.

7.) Akcija je izvedena po planu. Nego naši štabovi bataljona nisu posvetili dovoljno pažnje na samog neprijatelja, tako da je uspjelo nešto da pobjegne. Veza sa našim jedinicama kao i sa Štabom Divizije funkcionirala je dobro.

8.) U ovoj akciji utrošili smo 14.863 metka, 6 topovskih granata, 15 mina za teški minobacač, 40 mina za laki minobacač, 89 bombi.

9.) Naročite napomene: Između ostalog zarobljeno 650 kom. čebadi od toga dato 150 kom. XXI. Brigadi.

280 ranaca, od toga smo uzeli 150 kom. a ostalo dato odredu.

210 torbica

720 bluza od toga smo uzeli mi i XXI. Brigada 300 kom.

620 hlača, od toga smo uzeli mi i XXI. Brigada 300 kom.

340 pari cipela, od toga smo uzeli mi i XXI. Brigada 200 pari.

227 šinjela od toga dato XXI. Brigadi 178.

55 stroža i 250 plahta.

Pored ove opreme ostalo je još kod Odreda koju nismo naveli.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
Sl. odsutan

Komandant:
Demonja Nikola, v. r. *

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 31/1, 617 — 618.

2 Kalničkom NOP odredu.

6. X 1943.

Tablica sljedovanja hrane za Narodnooslobodilačku vojsku II korpusa NOV i POH sastavljena prema naredbi Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od oktobra 1943. godine.¹

VRSTA ARTIKLA	Bolesnicima i ranjenicima	Svima ostalima mesni dani	Bezmesni dani
	grama	grama	grama
Hljeba	750	750	750
ili dvopeka	350	350	350
Govedeg mesa	300	300	—
ili ovčijeg mesa	300	300	—
ili svinjskog mesa	250	200	—
ili suhog mesa	200	150	—
Graha	170	150	170
ili pirinča	120	100	150
ili geršla	120	100	150
ili griza	120	100	150
ili makarona	120	120	170
ili rezanaca	120	120	170
ili krumpira	600	600	600
ili kupusa	500	400	450
ili brašna	150	150	150
Masti	20	15	20
ili ulja	20	15	20
ili loja	20	15	20
Soli	15	10	10
Kave	10	—	—
Šećera	20	—	—
Brašna za zapršku	10	10	20

SUHA HRANA

Hljeba	750 grama
ili dvopeka	350 grama
suhog mesa	250 grama
ili pekmeza	200 grama
ili sira	200 grama
duhana	10 grama ili 10 cigareta

¹ Naredbu br. 30 Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 6. X 1943. god. vidi u arhivi HIS, Slav. Brod, K 49/1, ft. 538.
U naredbi stoji »da se ishrana jedinica sve dok je to moguće, treba vršiti prvenstveno u selimai mjestima iz NO fonda. Djelomično ili potpunosnabdijevanje vršit će se iz vojnih magazina samo u slučaju ne bude li to moguće preko NOF. .

NAPOMENA: Oficirske škole, vojni kursevi i jedinice OZNE dobivaju 50% povišice na svim artiklima, prema gornjoj tablici, osim na kruhu i mesu.

U bezmesne dane može se izdavati pored predviđenog sledovanja plus 150 grama brašna. Predviđena količina sledovanja po ovoj tablici razumije se za jednog čovjeka za doručak, ručak i večeru.

Kuhanje jela može se kombinirati tako da se uzme pola sledovanja na pr. brašna i pola graha itd. da ne bi bila jednolična hrana.

Ova se tablica sledovanja dostavlja radi jasnijeg pregleda koliko i čega treba izdavati za kuhanje jela, i treba je dostaviti svima onima koji trebaju i izdavaju hranu, da se po njoj upravljaju.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Šef ekonomskog odsjeka
major:
Rade Pavlović, v. r.

Zamjenik komandanta
ppukovnik:
Bogdan Crnobrnja

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 12/1, 29 — 30.

26

6. X 1943.

Naredba Štaba X divizije NOV Hrvatske štabovima XVII NOU i XXI NO brigade za razmještaj na nove sektore i podjelu zaplijenjenog oružja.

Nakon potpunog istjerivanja neprijatelja sa sektora oko Ludbrega, naše će jedinice promijeniti sektor, kako bi se donekle sredile i odmorile za nove borbe i nove napore.

Brigada »Braće Radića« koja je u ovoj akciji pretrpjela najveće gubitke, premjestiće se na sektor Ludbreg, gdje će vršiti ujedno i mobilizaciju.

XVII. Udarne Brigada zauzeće sektor koji je do sada držala Brigada »Braće Radića« t. j. Gornji Martijanec, Martijanec, Hrastovsko i Selnik. Bataljon u Martijancu imaće protutenkovsku pušku a izvršiće smjenu sa bataljonom »Braće Radića« koji se tamo nalazi 7. ov. mj. u 4 časa ujutro. Ostali bataljoni XVII. kao i XXI. brigade moraju biti u zoru 7. ov. mj. na novim položajima.

XXI. brigada će svoje jedinice smjestiti u Apatovcu, V. Pogancu i 2. bat. u Vojakovcu.

Po dolasku u nova mjesta jedinice treba da se dobro obezbjede sa svih strana kako ne bi došlo do iznenađenja. Osim toga treba da se posveti pažnja kako bi se borci očistili i oprali veš da se u nova odijela ne zavuču i nakote

1 O akciji na ovo uporište vidi dok. br. 5, 21, 24, 31 i 42.

uši. Referenti saniteta brigade kontrolisaće taj posao kako se ne bi izvršio površno.

štab Divizije nalaziće se od večeras u V. Poganovcu.

štab XVII. Udarne Brigade postaraće se da ima telefonsku vezu sa svim svojim bataljonima, dok će sa štabom divizije održavati vezu preko radio-stanice, svaka 2 sata (parna).

Od zaplijenjenog oružja štab XVII. Udarne Brigade poslaće Brigadi »Braće Radića« 4 p. mitraljeza, i to: 1 Maksim, 2 Njemačka i 1 Brno.

XXI. Brigadi poslaće 3. p. mitraljeza (2 Brno i 1 njemački) i 2. kom. šmajsera, dok će u štab divizije poslati jedan šmajser.

XVII. Udarna Brigada za pojačanje svog naoružanja uzeće iz Ribnjaka jedan teški mitraljez »Švarcloze«, dok će XXI. Brigada uzeti teški minobacač.

Kako je u ovoj akciji zarobljeno dosta oružja i municije, stoga će štabovi brigada uzeti toliko oružja, koliko je to potrebno. Nesme biti ni jednog borca u našoj diviziji, pa ma u kojoj se jedinici nalazio ili na kakvoj sporednoj dužnosti a da nema puške. Na pr. bolnička četa, prateća četa, komore, telefonisti i t. d.

Na novim sektorima naročitu pažnju treba posvetiti političkom radu i mobilizaciji. Od kako je naša divizija pošla iz Slavonije², izbačen, je priličan broj drugova čija se mjesta trebaju popuniti novim borcima. Nije rečeno da sve mobilisane treba slati u jedinice II. oper. zone. Oni koji hoće da ostanu u našim jedinicama, treba im to dozvoliti.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Poltkomesar:
si. odsutan

Komandant:
Vinko Antić, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 30/1, 49.

27

6. X 1943.

Izvještaj Štaba Diljskog NOPO Štabu II korpusa NOV i PO Hrvatske o akciji na skladište municije u Gromačniku.

Noću između 5. i 6. ov. mj. jedinice našega odreda napale su najveće slagalište streljiva N.D.H. svih rodova oružja Gromačnik.

Sekcija: Slav. Brod 1 — 100.000

Neprijatelj koji se nalazio utvrđen oko magazina bio je u jačini od 2. satnije, i to domobrana, ustaša, Nijemaca itd. Prilikom napada naših jedinica neprijatelj je napuštao magazine i ostala postrojenja tako da su naše jedinice potpuno likvidirale sve bunkere grudobrane, bodljikavu žicu koja se nalazila oko magazina itd.

² Naredbom Glavnog štaba NOV i POH od 22. VIII 1943. god. X divizija NOVH stavljena je pod komandu II operativne zone (u daljnjem tekstu: OPZ); vidi »Grada«, knj. VII, dok. br. 44, str. 156-159 i dok. br. 90, str. 273-275.

Magazina je bilo 8, dva su zapaljena dok su ostali nedirnuti radi toga što se naša diverzantska grupa nije mogla da snađe da pomoću svojih eksploziva podigne magazine u vazduh.

Zaplijenjen je slijedeći ratni materijal:

4 laka mitraljeza »Maksim«, model 914, 60 karabina, 20.000 municije te oko 100 komada bombi, 4 kištre trotila koje smo predali našim diverzantima, zarobljena su 23 domobrana i veći broj ostale ratne spremne.

Pošto je ovo bio jedan smioni podvig u kojem se nije imalo vremena da se magazini nište u potpunom pošto postoji veća koncentracija neprijateljske vojske u Brodu i Sibiru te smo se morali povući, a da nismo popalili sve magazine.

Iste noći postavili smo zasjedu na pruzi Zagreb — Beograd od jedne manje naše diverzantske grupe, i to između sela Brod. Varoši i Gromačnik koji su postavili svoj aparat na samoj pruzi te gdje je oko 22 i 30 naletio jedan neprijateljski transportni vlak — odletio u vazduh.

Također su naše zasjede koje su se nalazile na glavnoj cesti Zagreb — Beograd između sela Brod Varoši i Gromačnik prekopale glavnu cestu.

Gubitaka nije bilo ni na našoj ni na neprijateljskoj strani.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Polit, komesar:
Stjepan Domankušić, v. r

Komandant:
Jergović Ivan

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 10/I, 95.

28

6. X 1943.

Dopis zapovjednika 4. gorskog zdrugu II korpusu NOV i PO Hrvatske o načinu, vremenu i mjestu razmjene zarobljenika.

U spoju spisa o razmjeni zarobljenika, izvještavamo Vas, da nam stoje na raspoloženju slijedeće građanke i građani za razmjenu:

Rupčić Ruža, Serdar Štefica, Krajačić Emica sa njenim djetetom, Garaj Otto, Dabić Andrija.

Na osnovi Vašeg dopisa br. 1794 BB od 14. 9. 1943. i Inf. br. 327 od 24. rujna 1943. izvršit ćemo razmjenu za naše zarobljenike, i to:

- 1) Rupčić Ružu za Delač Milana opkoparskog nadsatnika,
- 2) Serdar šteficu za Meleh Marijana opkoparskog satnika,
- 3) Krajačić Emicu za Mazanek Josipa opkoparskog poručnika,
- 4) Dabić Andriju za Pocrnić Ivana, pješačkog poručnika, i
- 5) Garaj Ottu za Obrtlik Martina opkoparskog zastavnika.

Stab
Divljskog ... Oureda
dne 6. 5. 1943.
broj sl.

M H G - 1111
M H H
APERO KAPANE SAGRAĐENOSTI 71
K 112 10

Stabu 1. Korpusa H. O. V. Hrvatske

Noću između 5 i 6 sv. mj. jedinice našeg Oureda napale su naj
veće skladište streljiva H. O. V. svih rodova oružja Gromačnik.
ekcija Slav. Brod 1-100.000.

Neprijatelj koji se nalazio utvrđen oko magazina bio je u
jačini od 2. satnije i to domobrana, ustaša, Nijemaca, i td. i likom
napada naših jedinica neprijatelj je napustio magazine i ostala postro-
jenja tako da su naše jedinice potpuno likvidirale sve bunkere gru-
dobrane, bodljikavu žicu koja se nalazila oko magazina i td.

Magazina je bilo 6., dva su zapaljena dok su ostali nedirnuti
radi toga što se naša diverzantska grupa nije mogla da snadje da pomo-
ću svojim eksploziv podigne magazine u vazduh.

Zapaljen je slijedeći ratni materijal:

4. laka mitraljeza Maksim model 914., 60. karabina, 20.000. municije
te oko 100. komada bombi, 4. kistrije trotila koje smo predali našim
diverzantima, zarobljena su 23. domobrana i veći broj ostale ratne spre-
me.

Često je ovo bio jedan smijoni podvig u kojem se nije smalo
vremena da se magazini ništa u potpunom posto postoji veća koncentra-
cija neprij. vojske u Brodu i Sibiru te smo se morali povuci, a da
nismo popalili sve magazine.

Iste noći poslavili smo zasjede na pruzi Zagreb-Beograd od jedne
manje naše diverzantske grupe i to između sela Brod. Varoši i Gromačnik
koji su postavili svoj aparat na samoj pruzi te gdje je oko 22 i 30.
časova naletio 1. neprijat. transportni vlak i odletio u vazduh.

Takodjer su naše zasjede koje su se nalazile na glavnoj cesti
Zagreb-Beograd između sela Brod. Varoši i Gromačnik prekopale glavnu
cestu.

Gubitaka nije bilo ni na našoj ni na neprijateljskoj strani.

Šef. Palizma Sloboda Naredu!

Polit. komesar:

Stjepan Hrvatin

Komandant:

Jugović L.

Razmjenu želimo izvršiti na dan 11. listopada 1943. u 11.00 sati kod željezničke postaje Bijela. Za izvršenje razmjene bit će upućen sa naše strane jedan častnik sa tri pratioca koji će na lijevoj ruci imati oznaku Crvenog križa. Tako isto želimo da se i sa Vaše strane učini.

Za prenos prtljage na mjesto razmjene pripremite dvojica kola.

Ovim se obavezuje da na dan 11. listopada 1943. oko željezničke postaje Bijela niti uopće u tome pravcu neće biti vođeni sa naše strane nikakvi pothvati, niti prolaz trupa. Valjanost ove obaveze važi za cijeli dan do pada mraka.

Radi osiguranja naše pratnje imati ćemo samo jedan sat na postavu sjeverno zapadno od željezničke postaje Bijela. Vi možete imati na postavu Vukaska Glavica k. 293.

Vaši pratioci neka raspolažu punomoćjem štaba II. Korpusa da napred imenovane mogu preuzeti i pripremljenom potvrdom za prijem. Mi ćemo imati iste potvrde, koje će se u trenutku razmjene potpisati i predaja izvršiti.

Osobnim ispravama naših častnika za razmjenu molim da raspolažu Vaši pratioci.

Upozorite sve Vaše postrojbe da u tome dijelu ne preduzimaju nikakve akcije toga dana, da ne bi došlo do nemilih incidenata.

Mi čašću jamčimo viteški i korektan postupak.

Za Jungića Đorđa, do sada još nije stiglo odobrenje za razmjenu. Kada isto stigne, bit ćete o tome pravovremeno obaviješteni.

O prijemu ovoga dopisa molim odgovoriti pravodobno.

ZAPOVJEDNIK GENERAL:

Potpis nečitljiv.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 11 / I 240.

29

7. X 1943.

Izvještaj Sanitetskog odsjeka Štaba II korpusa NOV i POH Sanitetskom odsjeku Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske o organizaciji i aktivnosti Sanitetskog odsjeka za septembar 1943. godine.

Pošto je u vezi sa Vašim naređenjem Br. 321/43 Šef sanitetskog odsjeka drug Dr. Žarković¹ podnio detaljni izvještaj za mjesec avgust o. g. o cjelokupnoj reorganizaciji sanitetske službe,² to će naš izvještaj za mjesec septembar biti znatno kraći.

¹ Grujica

² Odnosi se na izvještaj Sanitetskog odsjeka štaba II korpusa Sanitetskom odsjeku Glavnog štaba Hrvatske od 31. VIII 1943. god. u kojem je najavljeno formiranje divizijskih poljskih bolnica. Nešto o reorganizaciji vidi u knjizi Grujice Žarkovića: »Historija sanitetske službe NOV i POJ u Slavoniji«, Slav. Brod, HIS, 1968, str. 172-179.

1. Organizacija sanitetskog odsjeka Štaba II Korpusa

Sanitetski odsjek smješten je u zgradi sa šest soba. Pri odsjeku dovršava se zgrada za zubnu stanicu i rentgenologiju. Za trupni sanitet još uvijek nemamo referenta. Za pozadinske bolnice također nema referenta zbog malog broja liječnika. Ovim poslom još uvijek rukovodi drug Dr. Žarković.

Za epidemiologiju određen sam ja.

Za apotekarstvo imamo referenta druga apotekara Zdravkovića Boška.

U zvanju intendanta uzet je drug Stevo Polojac, koji rukovodi glavnim sanitetskim intendantima naših bolnica, provodi podjelu ratnog plijena poje-dinim bolnicama, organizira proizvodnju artikala potrebnim bolnicama kao i proizvodnju u sanitetskim radionicama.

Pri ovom odsjeku formirana je kirurška ekipa, šef ekipe je dr. Robert Kukovec.

Pri odsjeku imamo jednog druga kao kancelarisku silu. Štampanje naših formulara, brošura i pisanje zdravstveno-propagandističkih parola počeo je da vrši drug Milenko Palikuća. On ujedno pomaže u epidemiološkoj sekciji vršeći administrativni posao, crtajući mape i t. d.

Za vrijeme odsustva druga dr. Žarkovića držim kao njegov zamjenik sastanke sa referentima sekcija, na kojima raspravljamo o tekućim poslovima i budućim radovima.

2. Bolnice: reorganizacija bolnica izvršena je prema Vašim uputama, te se u svakom pogledu pokazala kao vrlo korisna. Izgradnja triju novih kirurških odjeljenja napreduje prema planu. Personalnih promjena nije bilo. Liječnički rad se odvija vrlo dobro. Politički i kulturno-prosvjetni rad u našim bolnicama je intenzivan. Održavaju se redovni sastanci, čitanje, usmene novine, izdaju se zidne novine i t. d. Moral je u bolnicama kod ranjenika, osoblja, radnika i stražara dobar.

U prilogu dostavljamo izvještaj o kretanju i brojnom stanju ranjenika i bolesnika u pozadinskim bolnicama i njihovim odjeljenima.

3. Trupni sanitet:

Referenta za trupni sanitet nema. Personalnih promena u rukovodstvu trupnog saniteta nije bilo.

Sanitet u našim odredima se sve više uređuje. Dva Vojno-sanitetska inspektora formirali su bolničarske vodove i čete. Održani su kursevi prve pomoći i kurs o suzbijanju zaraznih bolesti. Postavljeni su privremeni niži sanitetski rukovodioci.

U prilogu dostavljamo formular sa brojnim stanjem trupnog saniteta svih naših jedinica.¹

3 Nije priloženo.

4. Epidemiološka služba:

Uspostavljene su individualne karte za prijavljivanje zaraznih bolesti za vojsku i civilno pučanstvo na oslobođenoj teritoriji. Prijave već pomalo stižu. Iz izvještaja o kretanju zaraznih i ostalih bolesti, koji su još za sada prilično nepotpuni, ne razabire se neki porast slučajeva pjegavca ili trbušnog tifusa. Na protiv upada u oči izvjesni porast gonoreje, a na žalost i luesa, naročito kod civilnog pučanstva. U svrhu pobijanja zaraznih bolesti kod civilnog pučanstva uspostavljena je uska saradnja između referenata za epidemiologiju i stručnog referenta zdravstvene sekcije Oblasnog N.O.O. Po selima se sada vrši cepljenje protiv trbušnog tifusa u većim razmerima. U vojnim jedinicama započeto je sa sistematskim pregledom boraca na gonoreju. Održan je kurs o higijeni za Kotarske higijeničare. U laboratoriju epidemiološke sekcije vrše se mikroskopski pregledi razmaza na gonokoke.

Izgradnja zdravstvenih stanica dobro napreduje.

Higijenske prilike u odredima su lošije nego u Brigadama. Ali se i iz nepotpunih izvještaja vidi, da sanitetski referenti naših odreda ozbiljno nastoje oko suzbijanja zaraznih bolesti i dizanja higijene u odredima.

5. Apotekarstvo:

Potpuno je organizirana centralna apoteka. Vrš se pravilno trebovanje potrebnog materijala.

Početojese izrađivanjem lijekova za masovnu potrebu kao i sa proizvodnjom partizanskih prvih zavoja. Velika je oskudica na potrošnom kirurškom materijalu, naročito na sredstvima za anesteziju.

6. Intendantura:

Za snabdevanje bolnica osnovnim životnim namirnicama brinu se uglavnom Komande Područja. Intendant pri našem odsjeku pravilno raspoređuje ratni plijen, organizira eventualne pomoći, te intervenira kada Komanda Područja ne vrši pravilno svoje obaveze. Organizacije A. F. Ž. i U. S. A. O. H. brinu se za skupljanje svježe hrane, voća, povrća i t. d.

Mehaničke radione počele su sa izrađivanjem potrebnog sanitetskog materijala.

7. Odgoj kadrova:

Kao novo navodimo da je referent epidemiološke sekcije uredio medicinsku biblioteku, koja se sastoji iz 60 udžbenika za skoro sve grane medicine. Posebnim dopisom obavještene su sve sanitetske ustanove, u kojima ima liječnika i medicinara, da se uz revers pojedine knjige mogu posuđivati.

8. Kirurška ekipa:

Kirurška ekipa je vrlo aktivna, te radi s lijepim uspehom. Prigodom posljednjih dviju akcija izvršeno je osam laparotomija, koje su dobro uspjele. U bolnicama, koje kirurška ekipa sistematski obilazi, izvršen je do sada velik broj ostalih kirurških zahvata. Instrumentarij je kompletan.

9. R a z n o

Podatke o poginulim i ranjenim poslat ćemo Vam, čim potpuno popunimo svoje knjige. Kasnije ćemo Vam slati mjesečne izvještaje.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu !

Šef sanitetskog odsjeka:
U. z. Dr. Ibler/ v. r.

Original u VIT, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 11/I, 57 — 58.

30

7. X 1943.

Izvještaj Štaba XII divizije NOVH Štabu II korpusa NOV i PO Hrvatske o radu, stanju i izvedenim akcijama, te o rasporedu podređenih jedinica.

U vremenu od 20. do 30. IX 1943. godine jedinice ove divizije nalazile su se u glavnom u pokretu i to iz baza oko Vočina prema Dilju i živčanima, radi izvršenja nekih akcija na sektoru Diljskog N.O.P. Odreda. Radi ofanzive,⁴ koju je neprijatelj poduzeo na taj sektor te akcije se nisu mogle izvesti. Jedinice ove divizije vodile su borbu sa neprijateljem, koji je vršio ofanzivu na Dilj i Živčane i to sa dijelovima 187. njemačke divizije (u jačini do 2.500), sa 16. i 18. ustaškom bojnom iz Našica. Ofanziva je razbijena i neprijatelju je uspjelo da izvrši samo mali deo zadatka, koga je trebao da izvrši. Uspjelo mu je da popali selo Paučje, ali nije mu uspjelo da uništi Diljski Odred i pozadinske ustanove i intendantska slagališta, koja se nalaze na tom sektoru.

I. RAD ŠTABOVA I PODREĐENIH JEDINICA

Rad štabova brigada kao i štabova bataljona zadovoljava. Osjeća se u pojedinim slučajevima, da bi štabovi morali i mogli dati više od sebe, ali ni u jednom slučaju ne može se kazati da neće da rade ili da nemaju volje za rad. pogotovo štabovi bataljona preopterećeni su raznim administrativnim poslovima, koji zadaju svim članovima štaba najviše truda i muke. Preduzete su sve mjere da se za svaki štab pronađe jedno lice, koje će obavljati čisto administrativne poslove i na taj način omogućiti da se članovi štabova posvete više vojsci, t. j. vojničkoj naobrazbi sebe i svojih vojnika. Sprovesti taj plan u djelo biće moguće za jedno duže vreme, jer naše jedinice slabo raspolažu sa ljudstvom, koje bi se moglo upotrebiti za gore navedene poslove, a ono koje bi zato bilo sposobno još nije provereno. Svakako se neće dozvoliti da se od tog plana odstupi.

⁴ Stanko

¹ Vidi dok. br. 20, objašnjenje 2.

II. DISCIPLINA I MORAL

Disciplina i moral kod boraca ove divizije su dobri, pogotovo što se tiče morala. Disciplina morala bi biti na većoj visini. Sa velikim prilivom novaka osjeća se kod boraca da ta disciplina nije svjesna, da ta disciplina postoji samo onda, kada su borci pod kontrolom, dok inače vole da prave sitne greške, koje momentalno nisu štetne za našu borbu, ali tokom vremena mogle bi se izroditi u veće i nama štetne greške. Te greške bile bi u glavnom: nepotrebno puškaranje, neizvršavanje naređenja koja su izdata od strane starešina druge jedinice, lutanje po kućama i traženje nekih poboljšica u hrani, traženje rakije, prilikom akcije uzimanje sitnih stvarčica, koje su često puta za partizana nepotrebne (male salvete sa čipkama, sprave za spajanje akata itd., sve to čuva u svojoj torbi.) Na podizanju svjesne discipline mnogo se radi po svim jedinicama zajedno sa dizanjem političke svijesti, ali kao što je rečeno dolaskom velikog broja novaka i češćim menjanjem rukovodeći uspeh nije sto procentan.

III. STANJE UNUTAR JEDINICA

Na sređenju jedinica utroši se mnogo vremena pogotovu posle izvedenih akcija ili posle borbi na terenu. Svi štabovi su svjesni toga i rade na tome, da se jedinice što prije srede i da se praznine popune, kako bi bile jedinice za što kraće vrijeme opet sposobne za izvršenje svih pa i najtežih zadataka. Što se tiče uređenja jedinica, prednjače XII. Udarna i Omladinska Brigada, a što se tiče morala i borbenosti, ne može se reći koja brigada prednjači, jer u poslednje vrijeme sve brigade pokazale su visok moral i borbenost.

U borbama koje su vođene od 20. do 30. IX 1943. godine jedinice ove divizije imaju sledeće gubitke: 13 mrtvih, 47 ranjenih drugova.

Zaplenjeno je: 1 teški mitraljez, 1 laki njem. mitraljez, 2 šmajsera, 53 puške, 11.000 pušanih metaka, 1 radio-stanica, 1 radio-prijemnik (iz tenka) i ostale ratne spreme. Uništena su 3 teška tenka, dok se za 4-og ne zna sigurno. Isti se je spustio u jarugu i nije više dejstvovao. Ubijeno preko 150 njemačkih vojnika i ustaša.

IV. SLUŽBA VEZE U JEDINICAMA

Veza između pojedinih štabova i jedinica održava se kuririma i telefonom. Prilikom borbi na terenu usled stalnog pokreta jedinica i štabova veza se održavala prvenstveno i jedino kuririma. Pored divizijske radio-stanice imamo još jednu malu radio-stanicu, koja usled malog dometa retko kada dolazi do izražaja. Jedinice su skoro uvijek na tolikom odstojanju, da je do met te stanice premalen. Ista se je pokazala kao nepodesna i nesposobna za vezu između štaba divizije i brigade. Mogla bi se upotrebiti korisno između štaba bataljona i brigade, ali usled slabog kvaliteta radio-telegrafista bi se i situacija kod bataljona brže menjala nego što bi stanica to javila.

Vodovi za vezu kod brigada zadovoljavaju. Raspolazu sa izvesnom količinom telefonskog materijala, ali ta količina nezadovoljava u potpunosti.

V. IZVEDENE AKCIJE

U vremenu od 20. do 30. IX 1943. godine nije izvršena ni jedna akcija na neprijateljsko uporište. Divizija je bila u pokretu za živčane, gdje je imala u projektu izvršenje nekoliko akcija. Ali usled reakcije koja je baš onih dana usledila na sektoru Diljskog Odreda, planovi divizije nisu se mogli ostvariti i jedinice su se usled toga vratile na sektor Papuka, gdje su se spremale za predstojeću akciju.

Prilikom tog svog puta, jedinice ove divizije, i to XII. Udarne i XVIII. brigada vodile su borbu sa dijelovima njemačke 187. divizije, 16. i 18. ustaškom bojnom i 939. hrvatskom legijom.

Neprijateljska ofanziva na području Diljskog Odreda imala je zadatak, da uništi odred, popali selo Paučje, odredski logor i bolnicu te ambulantu i da uništi sve ostale pozadinske ustanove na sektoru Diljskog Odreda.

Za izvršenje tog zadatka neprijatelj je krenuo prema šumi Živčani sa pravca: Našice — Tromeda — 16. ustaška bojna, Našice — Rozmajerovac 18. ustaška bojna, Brod — Andrijevi — Paučje 939. hrv. legija, sa pravca Đakova — Paučje jedna njemačko-žandarmerijska bojna, sa pravca Podgorač — Paučje jedna njemačka bojna i sa pravca Čaglin — Paučje jedna njemačka pukovnija i jedna bojna ustaša.

Dana 25. ov. mj. jedinice XVIII. brigade prelazile su prugu Našice — Pleternica kod sela Londžica sa zadatkom da dođu u Živčane. Na tom putu kod sela Londžice I. bataljon te brigade naišao je na neprijatelja (18. ustaška bojna) u jačini od oko 350 ustaša. Neprijatelj je u prvom naletu svladan i usled naših delova koji su bili odmah upućeni neprijatelju na bokove isti se je povukao, ostavivši 4 mrtva dok je ranjene uspeo izvući. U toj borbi zarobljen je 1 ispravan teški mitraljez sa punom šaržom municije i 5 karabina. Bataljon je imao 2 mrtva i 2 ranjena druga.

Nakon završene borbe jedinice XVIII. brigade produžile su svoj put do sela Rozmajerovca u kome je bilo oko 200 ustaša. Poslije kratke borbe neprijatelj se povukao iz sela u pravcu Paučja. U toj borbi zarobljena su 2 ustaše, koji su likvidirani, i 2 karabina. Naših gubitaka nije bilo.

26. IX 1943. godine jedinice XVIII. brigade vodile su kod sela Rozmajerovca ceo dan borbu sa nadmoćnijim neprijateljem, i to 16. i 18. ustaškom bojnom. U toj borbi, u kojoj je učestvovalo i 4 tenka neprijatelj je bio prinuđen na povlačenje ostavivši na bojnopolju oko 50 ustaša i Nijemaca. Zarobljeno je 9 ustaša i 1 ustaški poručnik Prokupec Dražo, koji je predan R. O. C-u Diljskog Područja, a od zarobljenih ustaša pušten je svega jedan za koga su partizani garantovali, da nije bio krvnik.

Zaplenjeno je: 36 karabina, 2 šmajsera, 9.000 pušanih metaka, 3 pištolja i ostale ratne spremne. Naši gubici iznose 4 mrtva i 12 ranjenih drugova.

Istoga dana, t. j. 26. IX 1943. XII. Udarne brigada imala je zadatak da spreči nadiranje neprijatelja iz Našica i Čaglina u pravcu Paučja. Za izvršenje tog zadatka I bataljon krenuo je u pravcu sela Zdenkovca gdje je zasao neprijatelju iza leđa.

Čim je neprijatelj osetio naše iza leđa, počeo je bježati zajedno sa svoja 4 dvanajst tonska tenka. Bataljon je otvorio vatru, potukao nekoliko neprijateljskih vojnika i onesposobio za pokret 1 od tenkova. Posada iz

tenka je pobjegla osim trojice, koji su na bijegu ubijeni. Pošto među borcima nije bilo nekoga koji bi znao rukovati tenkom i pošto je kiša raskvasila put, a nije bilo pri ruci tegleće stoke da bi tenk izvukli i pošto je neprijatelj ponovo napao naš bataljon sa namjerom, da izvuče tenk, to su borci I. bataljona istog zapalili. Iz tenka su izvadili jedan radio-prijemnik dok top 37 mm. nisu mogli izvaditi, jer je isti uliven za tenk. Bataljon u toj borbi nije imao gubitaka.

III. bataljon iste brigade u cilju izvršenja svog zadatka trebao je zaposjesti položaje kod sela Svibokovca, ali je neprijatelj ranije zauzeo te položaje i bataljon je morao borbom da istera neprijatelja sa položaja na kome je bio utvrđen. U toj borbi ubijeno je oko 20 neprijateljskih vojnika, ali je neprijatelj pod zaštitom tenkova uspeo da iste odvuče sobom. Neprijatelj je još nekoliko puta vršio napad u cilju zauzimanja položaja, ali mu nije uspjelo. Gubici bataljona u toj borbi su 1 mrtav i 6 ranjenih. Zaplenjene su 2 puške, 250 metaka i ostalog ratnog materijala.

Nakon ovih dvodnevni borbi odlučili smo povući jedinice na sektor Gazije — Orahovica i Gradište — Kutjevo, s ciljem da jedinice odmorimo, a potom da nastavimo put kako je to predviđeno.

27. IX 1943. godine nakon dolaska XVIII. brigade u selo Gradište neprijatelj je u jačini 300 — 400 ustaša i Nijemaca sa 2 tenka i 2 borna kola napao položaj jedinica ove brigade, nastupajući od sela Kule i od sela Duboke, te nakon 5-satne borbe neprijatelj je razbijen — povraćen u svoje uporište. U toj borbi ubijeno je 38 Nijemaca i oštećen jedan tenk od 12 tona i 2 borna kola.

Zaplenjeno je 1 laki njem. mitraljez, 4 karabina, 1 radio-stanica, 4 telefona, 2 kim. kabla, 4 konja sa samarima, 46 granata za protivtenkovski top i oko 1.000 metaka.

Naši gubici u toj borbi iznose 2 mrtva i 9 ranjenih drugova.

Oružja nije izgubljeno.

28. IX 1943. godine neprijatelj u jačini 100 — 150 Nijemaca potpomognut sa 3 tenka naišao je na položaje XII. Udarne brigade kod sela Kutjeva, i nakon kratke borbe je odbijen i povraćen u svoje uporište Kulu. U toj borbi oštećen je 1 tenk koga je neprijatelj uspio odvući pod zaštitom ostalih tenkova. Neprijateljski gubici nisu poznati, a na našoj strani nije bilo gubitaka.

29. IX 1943. godine neprijatelj je sa jačim snagama ponovo napao položaje XII. Udarne brigade kod Kutjeva² potpomognut sa 4 tenka. Borba je bila žestoka i trajala je 5 i pol sati. Nakon žestokog otpora naših jedinica neprijatelj je uz velike gubitke uspio ući u selo koga su naše jedinice blagovremeno evakuisale.

U toj borbi neprijateljski gubitci iznose 36 mrtvih Nijemaca i veliki broj ranjenih koje je neprijatelj uspio izvući.

Naši gubitci znose 10 ranjenih i 11 izgubljenih od kojih većim brojem novopridošlih drugova.

Od oružja izgubljeno je 5 pušaka, nestalo je 1 pm. i cev od topa »Pito«, za koja oružja tvrdi se da neprijatelju nije palo u ruke, već je posluga od topa zakonspirisala cev u jedan jarak i povraćena je nazad da je donese, a puško-

² Vidi dok. br. 6.

mitraljezac zalutao u povlačenju preko Krndije i ima vjerovatnoće da će se još vratiti.

Ukupan rezultat desetodnevnog djelovanja ove divizije iznosi:

Zaplenjeno: 1 teški mitraljez, 1 laki mitraljez, 2 šmajsera, 53 puške, 11.000 puščanih metaka, 1 radio-stanica, 1 radio-prijemnik, 4 telefona, 2 kim. kabla i ostale ratne spremne.

Uništen je jedan tenk od 12 tona, oštećena 3 tenka i 2 bojna kola.

Ubijeno je 150 Nijemaca i ustaša, zarobljen je 1 ustaški poručnik i 9 ustaša, koji su nakon saslušanja i presude likvidirani.

Naši gubitci iznose u toku ovih 10 dana 13 mrtvih, 47 ranjenih ili nestalih drugova.

VI. Stečena iskustva:

1. U vođenim borbama na terenu zapazilo se, da ako se neprijatelj želi opkoliti ili udariti ga bočno ili sa leđa, pokret naših jedinica koje imaju ovaj zadatak mora biti brz, jer samo na taj način može se postići uspjeh. U drugom slučaju neprijatelj redovno uspije se izvuci iz teške situacije po njega, a pokreti naših jedinica, koji se odvijaju sporo i sa zakašnjenjem dolaze na cilj jedino postignu zamaranje boraca i bezciljan utrošak vremena.

2) Upotreba naših teških oruđa, a specijalno teških bacača u borbi protiv neprijatelja na terenu, za vrlo kratko vreme neprijatelj se razbije, jer se boji naših teških oruđa.

VII. Raspored jedinica i njihovo stanje

Jedinice ove divizije nalaze se sada na sektoru Levinovac — Pivnice Đulovac, Voćin — Kometnik i Macute — Bokane — Čeralije, sređuju se i vrši se priprema za sljedeće zadatke.

Zdravstveno stanje boraca kao i ishrana dobra je. Odeća i obuća donekle se popravila iz plijena od posljednje akcije, kao i dobivenim odijelom i obućom od Intendanture Štaba II. Korpusa, ali još uvijek ima veliki broj slabo obučanih, bosih i slabo obuvenih boraca.

VIII. Daljnje operativne namjere

Daljnji rad ove divizije odvijace se prema direktivama koje se dobiju od strane štaba Korpusa.

Napomena:

Cev od topa »Pito« pronađena je i top je kompletiran.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu !

Politkomesar:
s. o.

Komandant:
Mil.³ Stanivuković, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 29/1, 388-390.

3 Milan

7. X 1943.

Izvještaj Štaba X divizije NOVH Štabu II korpusa NOV i PO Hrvatske o uspješno izvedenoj akciji XVII NOU brigade na uporište Ludbreg.

Zadnji naš dopis¹ dostavili smo Vam dana 1. oktobra o. g., a pod A. br. službeno. U tom dopisu pored iznesene situacije kako vojne tako i političke na ovome terenu, rekli smo sljedeće:

»U samom uporištu Ludbreg neprijateljske snage su prilično jake, a neprijatelj je brojčan i dat će žilav otpor. Svega smo mi toga svjesni u času kada izdajemo naređenje, ali smo i čvrsto uvjereni, da ćemo zadatak, koji smo preda se dostaviti provesti u djelo.

I zaista zadatak je u potpunosti izveden. Naša XVII. Udarne brigade, koja je dobila zadatak da uporište likvidira, zadatak je 100% izvela.² Uporište je u vremenu od svega 8 sati likvidirano, i to od 0 sati do 8 sati u jutro 3. oktobra o. g. Sastav bande bio je sledeći: 200 Gestapovaca (to su presvučene ustaše i legionari), zatim 1 bojna domobrana, kojih je bilo po spisku nešto oko 700, dok je na licu bilo oko 450 — 500, i onda oko 40 — 45 žandara. Dan prije napada jedna ustaška satnija kidnula je u Varaždin. Neprijatelj je u samom uporištu imao dobro raspoređen i čvrst obrambeni sistem, niz bunkera i 4 zgrade koje upravo predstavljaju tvrđave.

Nastojeći da pod svaku cijenu zadrže uporište, gestapovci su izvršili juriš, ali bez uspjeha. Poslije toga nastalo je rasulo i gestapovci su bježali u pravcu Varaždina i Koprivnice u kojim pravcima su naišli na naše zasjede. Domobrani i jedan dio žandara su se posle toga predali. Predale su se 3 streljačke satnije, jedna pomoćna satnija i jedna strojnička satnija sa celokupnim svojim naoružanjem.

Zarobljeno oružje: 3 teška mitraljeza, 3 mitraljeza »Sentetijen«, 20 šmajsera, 14 puškomitraljeza, 1 teški minobacač, 3 mala bacača, oko 30 mina za teški bacač, 2 male radio-stanice, oko 150.000 municije mauzer i manliher.

Pored ovoga u samom mestu zarobljene su dve štamparije, jedna velika i jedna mala, koje su upućene k Vama zajedno sa dva tipografa. Osim toga šaljem Vam još jednog tipografa. Poslata su Vam jedna kola papira istim transportom, a jedna kola papira i ostalog kancelarijskog materijala poslana su G. Š-u.³

Pušaka sistem mauzer, manliher i kratuše, kao i civilnih pušaka zarobljeno je oko 700.

Gubici neprijatelja u samom uporištu su do 15 mrtvih. Na jednu ovdašnju udarnu grupu naišao je i komandant, lajtnant, Nijemac s jednim podoficijerom, pa su obojica istrebljeni.

Zarobljenih domobrana bilo 400, koji su većinom pušteni kući. Streljan je svega zastavnik Rebić, koji je dao ogorčen otpor iz stanice i poslije toga

¹ Vidi dok. br. 4.

² O akciji na Ludbreg vidi dok. br. 5, 21, 24 i 42.

³ Glavni štab NOV i PO Hrvatske.

htio da pobjegne. S njim je streljano još oko 4 — 5 krvnika, koji su ranije bili legionari.

Poslije toga što je likvidirano uporište prišlo se čišćenju domaćih bandita i petokolonaša. Među strelj anima nalazi se i logornik mesta Ludbreg, kao i tabornik, zatim načelnik vanjske općine Ludbreg, sa još nekoliko svojih suradnika. Isto tako vrši se čišćenje u ostalim selima oko samog Ludbrega.

Naše zasede prema Varaždinu junački su izdržale i pored toga što je neprijatelj poduzeo sve mjere da bi izvršio proboj naših zasjeda. Zasjedu prema pomenutom mjestu držala je Brigada »Braće Radića«. Ona je odbila neprijatelja u nekoliko navrata. Borba se vodila prsa u prsa i ništa borcima te Brigade nije smetao kombinovani napad avijacije, tenkova i ustaških krvnika u jačini od 600 — 700. Neprijatelj je toga dana tukao položaje »Braće Radića« sa 26 aviona i to: sa 9 štuka, 7 Dornijera i 10 školskih aviona. Front je bio mali svega nešto oko kilometar i pol.

Neprijatelj je u tim bitkama imao velikih gubitaka. Prema naknadno pristiglim izvještajima iz Varaždina u Varaždin su došla 2 puna kamiona mrtvih, a onda i jedan kamion ranjenih i mrtvih ustaša u broju od 28 krvnika. Pisali smo Vam ranije da je to tjelesna bojna krvnika Pavelića. Ona je pored ostalog imala na raspoloženju i 8 tenkova. Jedan tenk te bojne onesposobljen je već za vrijeme akcije na Varaždinske Toplice, 4 su uništena i oštećena sa zasjedama brigade »Braće Radića«. Sva 4 su u glavnom oštećena od naše antitenkovske puške. Sada toj bojni još ostaju na raspoloženju 3 tankete. U ovim svim akcijama naše jedinice imale su priličan broj izbačenih iz stroja. Prije svega javljamo Vam da smo izgubili antitenkovski mitraljez, a poslije toga što nam je u glavnom ubijena cjelokupna posada, t.j. posluga tog oruđa. Na životu ostala su svega trojica drugova i to dva teže ranjena. Naše jedinice imale su oko 11 mrtvih i 36 ranjenih. Od drugova koji su ranjeni, 3/4 njih su lakše ranjeni i nadamo se da će oni kroz koji dan biti vraćeni u svoje jedinice.

Zaboravili smo naglasiti da je u okršajima sa Brigadom »Braće Radića« ranjen teško u ruku i bojničnik gore već spomenute ustaške bojne.

U samom uporištu nađeno je mnogo odjeće i obuće. Tako je pored ostalog u magazinu nađeno oko 740 novih bluza, 60—80 pari novih cipela, čebadi, kao i ostale ratne spreme. U magazinima za ishranu nađena je prilična količina masti, brašna, pekmeza itd. Sav taj plijen pravovremeno je evakuisan i raspodijeljen.

Neprijateljski avioni svakodnevno nas uznemiravaju i izviđaju novooslobođeni teritorij. Likvidacijom ovog uporišta, oslobođena su sva sela i zaseoci Podravine od Varaždina do Koprivnice.

Od neprijateljskih oficira zarobljena su trojica i 4 zastavnika. Među ovima i zapovjednik bojne, rezervni satnik Ostenjak. Svi su oni izjavili želju da ostanu u redovima Narodno-oslobodilačke Vojske. Od zarobljenih domobrana u našim redovima ostalo je njih 100, koji su već raspodijeljeni po jedinicama.

Naše jedinice nalaze se i danas u samom Ludbregu, kao i u okolnim selima. Tu one drže mitinge, vrše mobilizaciju dobrovoljno zajedno sa jedinicama II Operativne Zone.

Nakon toga što smo razdijelili plijen prišli smo uništavanju pruge na sektoru Varaždin — Koprivnica i mostova na sektoru pruge Varaždin — Zagreb. Tu nam je tim lakše bilo omogućeno, jer smo u samom uporištu našli oko 500 kg. dinamita.

Poslije toga što je razrušen most na željezničkoj pruzi Zagreb — Varaždin, Varaždin je odcijepljen. Taj most bio je velik — dug oko 25 metara. Za rušenje toga mosta utrošeno je oko 100 kg eksploziva.

Uništeni su, a i dalje se uništavaju mostovi na cesti Varaždin — Koprivnica, kao i na toj pruzi.

Da bi se borci Brigade »Braće Radića« odmorili, a rukovodiocima omogućilo sređivanje jedinica, na njene ranije položaje otišla je naša XVII. Udar-na brigada, a na mjesto XVII. Udarne brigade došla je Brigada »Braće Radića« Dana 7. ov. mj. u jutro oko 6 sati Brigada »Braće Radića« u punom svom sastavu promarširala je kroz samo mesto Ludbreg sa zastavom i na čelu sa muzikom. Građani su ih dočekali s velikim oduševljenjem i ulicama su ozvanjali poklici »Slava Braći Radićima« i živila »Brigada Braće Radića«.

Kakav politički uspjeh ćemo posle svega ovoga imati zavisi od toga u kolikoj će mjeri ovdašnji politički radnici uspjeti da ovakve zamašne akcije iskoriste u svom političkom radu. Naše političko rukovodstvo čini sve da bi te naše uspjehe što bolje iskoristili.

Održavaju se mitinzi, izdaće se letak »Posebno saopštenje« i rezultati akcija od kada se nalazimo na terenu Moslavine, Bilo-gore i Kalnika.⁴ Svakodnevno izdajemo radio-vijesti. Naši Agitpropi rade punom parom.

Najozbiljnije se ovde postavlja pitanje uništenja neprijateljske špijunske mreže, kao i petokolonaša. Politički rad paralelno sa istrebljivanjem tih bandita, omogućit će nam, vjerujemo, da i to pitanje sretno riješimo. Aparat odgovoran po tom sektoru djelatnosti u pogonu je.

Drug Šibi predao je svoju dužnost drugu Krsti Bosancu i sada se nalazi u našem Štabu, na svojoj novoj dužnosti.

Prije dva dana otpremljen je za Slavoniju jedan transport naših težih ranjenika u broju od 25.

Poslije ovih akcija prišli smo sistematskom sređivanju jedinica, održavajući savjetovanje kako sa nižim tako i sa višim političkim i vojnim rukovodiocima, posle čega nastavljamo s našim daljnjim nastupom prema Zapadu.«

Smrt fašizmu — Sloboda narodu !

yj. Poltkomesar:
Ivan A. Šibi, v. r.

Komandant:
Vinko Antić, v.r.

Original u Vit, Bed.
Fotokopija u HIS⁴Slav. Brod, K 10/1, 77-78.

⁴ Divizija je po naredbi Glavnog štaba NOV i POH krenula u Moslavinu 6. IX 1943. god. Vidi »Grada«, knj. VII, dok. br. 44, str. 156-159.

7. X 1943.

Izvještaj partijskog sekretara čehoslovačke brigade NOV »Jan Žižlca z Trocnova« sekretaru Zapadne grupe NOP odreda o radu i organizacionom stanju Brigade.

Politička situacija:

Sada smo formirali dva bataljona, tako da smo tek sada počeli da radimo. Radimo po materijalu koji smo dobili od sekretara iz XVII Udarne brigade, i to smo radili još dok smo bili u bataljonu. Sada materijal malo ponavljamo radi novih drugova. Sada smo te članove KP razdijelili u bataljone te su jako razdijeljeni i razređeni partijci da ne mogu imati pregled po čitavom bataljonu, a pošto su novi drugovi to ih se ne može primiti odmah u partiju i ako su se pokazali za ovo kratko vrijeme jako dobri nekoliko drugova.

Ja bi gore navedeni naslov zamolio da nam pošalje materijal partijski da mogu opet dalje da radim, jer sa ovim formiranjem brigade smo dosta zaostali.¹

Partijce se nije još zadužilo po nekim odgovornim sektorima ali na sutrašnjem sastanku ću i to napraviti tako da bude svaki član KP odgovoran po svome sektoru.

Organizaciono stanje:

Brojno stanje brigade	446
Od toga članova:	34

od toga je 1 drugarica koja je zadužena po radu SKOJ-a.

Nacionalni **sastav: čeha 26, slovača 3, Ukrajinaca 2 i hrvata 3.**

Socijalni sastav: zemljoradnika 11, radnika 22 i kućanica 1.

SKOJ:

SKOJ-evaca u brigadi ima 60 od toga ima 6 drugarica. Kao i članovi KP tako i SKOJ, nije mogao da drži redovite sastanke pošto se formiralo rukovodstvo istog. Do sada se radilo po programu sekretara XII. Udarne brigade od kojeg smo dobili i direktive. Po ćelijama još nisu zaduženi drugovi SKOJ-evci po nekom dogovornom sektoru. Također sam naredio da se održi sutra sastanak te da se iste zaduži po nekom radu.

Brigadno rukovodstvo SKOJ-a održava često sastanke koje prenaša na pročelnike materijal a oni prenašaju na ostale SKOJ-evce. Tako da SKOJ-evci na odmaranju prenašaju na ostale drugove. U tome svemu pomažu članovi K. P.

¹ Brigada je definitivno formirana 26. X 1943; vidi dok. br. 14, objašnjenje 2.

Agit-prop.

Agit-prop brigade do sada je bio dosta slab, ali sada smo dobili dobrog druga koji na tom polju ima volju i veliku sposobnost, tako da imamo stalne zidne novine, skečeve, radio-izvještaje, pozorišne komade itd. Drugovi rado slušaju radio izvještaje što im se čita svaki dan pred strojem.

Rad po vojnom pitanju.

Što se tiče discipline sada je na dosta niskom stepenu. Došlo je preko 200 novih drugova od toga ima puno koji nisu služili vojsku. Pogotovo se to osjeća na formalnoj disciplini. Sad smo počeli da vježbamo svaki dan i to gledamo da neizostanu od vježbe novi drugovi, tako da se formalna disciplina podigne na svoju visinu, što se tiče borbene discipline s novim drugovima, još se nije ništa radilo. Čim pređemo formalnu disciplinu odmah ćemo da drugove upoznamo i pređemo gradivo borbene discipline tako da drugovi budu spremni za borbu. Vjerujem da će drugovi to shvatiti ozbiljno jer ima 60% radnika i zanatlija te brzo shvaćaju rad koji se s njima radi.

Rad sa ženama:

» U brigadi ima 20 drugarica, od toga je jedna članica K. P. 6 skojevki, 5 bolničarki a druge su borci.

Članica KP odgovorna je po SKOJ-u u brigadi, i jedina SKOJ-evka (sekretar bataljona) odgovorna po SKOJ-u u bataljonu.

š t a b s k a č e l i j a b r i g a d e .

Štabska ćelija broji 4 člana KP jer nije još kompletna. Što se tiče sloga i drugarstva najbolje se baš ne slažemo. Uvijek dolazi do prepirke između mene i zamjenika komandanta brigade. Molim da dođe netko stariji te da stvar razvidi.

Sastanke u štabu Brigade nisam nikakove održao pošto je jedan ili dva druga uvijek na terenu daruvarske kotline sa drugovima. Inače drugo nema ništa nova.

Smrt fašizmu •— Sloboda narodu!

Sekretar:
Potpis nečitljiv

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 7/1, 363.

8. X 1943.

Dopis Oblasnog NOO-a za Slavoniju svim okružnim NOO-ima u Slavoniji za akciju sakupljanja i spremanja voća za bolnice.

Na napuštenim zemljištima nalazi se voće, i to jabuke i orasi u velikim količinama, koje nitko ne pobire niti se nitko o njima stara. Orasa bi se moglo nakupiti oko 2 do 3 vagona, a jabuka daleko više, te je zbog toga potrebno, da se smjesta pristupi sabiranju toga voća. U vezi s tim potrebno je poduzeti sljedeće:

Poljoprivredne komisije, čiji je zadatak da se staraju o sakupljanju hrane i njenom spremanju, smjesta će otpočeti sa organiziranjem sabiranja voća. Da bi to sabiranje bilo što uspješnije, potrebno je za taj posao angažovati sve naše učitelje, da bi oni sa svojim đacima u toj akciji najživlje učestvovali. Isto tako potrebno je staviti se u vezu s omladinom, jer će omladina i pioniri taj posao najbrže i najbolje izvršiti. Sve sabrano voće imade se poslati u bolnice za potrebe ranjenih drugova, a bolnice će isto voće spremiti, i to jabuke zatrapiti a orahe na suhom mjestu držati. Ovoj akciji treba se smjesta pristupiti da nam se ne bi dogodilo kao sa šljivama, koje su u glavnom propale ili je iz njih ispečena rakija, a neki nesavjesni odbornici rakiju popili.

Izvestite nas svakih 10 dana o uspjehu poduzete akcije.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Za Gospodarski odsjek,
Đorđe Momčilović, v. r.

Original u VII, Bgd.
Prepis u HIS, Slav. Brod, K 2/1, 5/10.

8. X 1943.

Dopis Kotarske oblasti Županja Velikoj župi Posavje u Brodu n/S. kojim se javlja da su na području kotarske oblasti formirani NOO-i u selima, a navodi i poimeničan popis članova NOO-a.

Prema dosada prikupljenim podacima ustrojili su se »narodno oslobodilački odbori« u dole navedenim obćinama i to kako sledi:

I

Obćina Soljani:

1. — Adam Schneider, po zanimanju cipelar kao predsjednik. Isti je poreklom Niemac.

2. — Stjepan Mačko, po narodnosti Slovak.
3. — Marko Bartolović Ilijin.
4. — Marko Bartolović Perišin
5. — Ivica Bartolović, sva tri Hrvati.

»Narodno oslobodilačkom pokretu« priključili su se svi Slovaci osim Janka Čuha i Janka Horvata. Doseljenici Hercegovci kao i domoroci ostali su pasivni.

II

Obćina Vrbanja:

1. — N. Kribernik, po narodnosti Slovenac zajedno sa ženom. Po zanimanju šumski manipulant.
2. — Antun Arch, po porijeklu Slovenac. Prije je bio narednik u jugoslovenskoj vojsci, oženjen sa cigankom.
3. — Michael Wagner po porijeklu Niemac a po majci Slovak, bez zanimanja.
4. — Filipović Pejo, radnik iz Gor. Rahića, kotara Brčko, inače stalno nastanjen u Vrbanji. Po narodnosti Hrvat.
5. — Terezija Janković, rod. Arch, po zanimanju babica. Po narodnosti Slovenka.
6. — Ana Odmerek, služavka, Slovakinja. — Ista je bila u logoru u St. Gradiški radi održavanja veza sa partizanima.
7. — Bude Budisavljević, nesvršeni student veterine. Po narodnosti Srbin. Isti je bio namješten na ergeli grofa Eltza u Vukovaru.
8. — Đuro Đermić, nesvršeni student po narodnosti Hrvat.

III

Obćina Račinovci:

1. — Švajberić Mijo kao predsjednik. Po narodnosti Hrvat.
 2. — Joseph Ochs po narodnosti Niemac. Isti vrši doznaku za drva u šumama pa je nazvan ministrom šuma.
 3. — Panjićanin Stanko
 4. — Panjićanin Stjepan
 5. — Vujičić Mijo
 6. — Maroševac Luka
 7. — Ostrihon Mato, svi Hrvati.
- Kao »komandir« straže postavljen je Martin Petrović.

Selo Đurići:

1. — Klarić Mato iz Pos. Podgajaca sada stalno nastanjen u Đurićima kao predsjednik.
2. — Živković Milovan (Srbin)
3. — Luka Franjić, cestar iz Đurića, po narodnosti Hrvat.
4. — Petar Planićak
5. — Stjepan Krpan, obadva Hrvati.

Drenovci:

Luka Vitić, kao predsjednik, bivši ustaški tabornik.

U Drenovcima su se priključili partizanima manje — više svi Dalmatinci doseljenici, koji traže, da se odmah »dieli zemlja«.

Znanja i ravnani ja radi.

ZA DOM SPREMNI!

Kotarski predstojnik:
Mirko Gojsilović, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 14/III, 180 i 181.

35

8. X 1943.

Pismo Kotarskog NOO-a Nova Gradiška Seoskom NOO-u Dragalić kojim se traži da se povede kampanja za sakupljanje narodne pomoći u vidu zajma i drugih predmeta potrebnih za NOV.

Dragi drugovi, primili smo Vaš dopis u kome navodite, da ste formirali NOO u Vašem selu. — To je liepo od Vas, jer mi dugo čekamo na Vas, pošto mi znamo dobro da ste Vi svijestni NOB i zašto se mi borimo. Stoga se obraćamo na Vas, da se usko povežete sa nama kotarskim NOO. Vezu možete imati kad Vam je najzgodnije. Isto bi bilo dobro, da se možemo negdje sastati, da se usmeno razgovorimo.

Obraćamo se na Vas, da nam sakupite kaliko god možete više novaca, ponudite ga neka nam dade u zajem, mi ćemo dati priznanice, koje je izdao Vrhovni Štab N. O. V. i P. O. J. — pošto mi mislimo da više vriede naše priznanice, koje nam je izdao Vrhovni štab, nego što vriede Pavelićeve Kune. — Ove se priznanice izdaju na temelju zajma, što nam je pozajmila Engleska i Amerika i Sovjetski Savez.

Sav novac, koji se dade na priznanicu, sav će se dotičnom na koncu rata vratiti.

Stoga vas molimo, da povedete kampanju po Vašem selu kod naših ljudi, da se sakupi novac što se može više.

Isto Vas molimo, da se uhvati veza sa Novom Gradiškom i sa našim dobrim drugovima u Gradiški. — Isto, da se nastoji, da se sakupi novaca od naših drugova u Gradiški.

Isto, da se nabavlja razni materijal preko raznih veza i da se šalje na Kotarski N. O. O. Gradiška.

94

Nabavljajte nam kancelarijskog papira svakovrsnog, koverata što više, tuša, vazelina, sanitetskog materijala svakovrsnog, sapuna svakakvog, naročito za brijanje i umivanje, tinte za naliv-pera i svakog drugog materijala.

Drugovi pred vama je veliki posao i treba da krenete na posao pošto sloboda nije daleko. Šaljemo Vam nekoliko propagandnog materijala, pa ga rasturite po Vašem selu.

Drugarski Vas pozdravlja

Tajnik:

S. F. S. N.

u. z. Predsjednik:

Žakula, v. r.

Šeatović, v. r.

**Napomena: Dokument je nađen u fondu neprijateljske dokumentacije.
Original u VII, 13gd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 17/III, 85.**

36

8. X 1943.

Izvještaj informativnog oficira Moslavačkog područja Štabu II korpusa NOV i PO Hrvatske o organiziranju napada na vojni transport koji polazi iz Zagreba za Daruvar. Navodi se da su podatke za ovu akciju sakupili domobranski oficiri koji surađuju sa NOV.

I

Iz Zagreba sa Kolodvora »Sava« otprema se u Daruvar za popunu IV. gorskog zdruga, razna zimska oprema oružja, odjeće i ljudstva, i to posebnom kompozicijom do Ban. Jaruge, a od tuda kamijonima do Daruvara. Uz ostale nalaze se u kompoziciji vagoni br. 187864 i 102871, koji su natovareni slijedećom opremom:

6.000 — hlaća njemačkih
1.600 — grudnjaka (kožunčići)
400 — pulovera
400 — zimskih gaća
700 — majica
1.300 — pari cipela
900 — pari čarapa
2.400 — pari rublja
450 — gunjeva
50 — konjskih gunjeva
6 — samara
500 — porcija
500 — čuturica

U drugom vagonu (broj se ne zna) otprema se 20 puškomitraljeza, 72 strojosamokresa, 400 revolvera (astra). Sa transportom ide i 400 domobrana bez oružja. Vjerojatno da će sa ovim transportom biti otpremljeno 20,000.000 Kn, koje će imati kod sebe časnički namjesnik Bondur.

95

Sprovednik transporta je časnik Čeh (dobar čovjek), sa časničkim namjesnikom Bresinšćakom, koji također dobar čovjek. Sa njima također idu 4 domobrana pratioca. Kompoziciju će pratiti izvjestan broj Nijemaca, čiji se broj za sada ne zna. Polazak vlaka još se drži u tajnosti, ali će se naknadno doznati kad će krenuti ili po kuriru ili telefonom. Polazak vlaka bit će označen sa vremenom polaska jednog poznanca koji nosi oslobođenje od vojske. Broj vlaka bit će označen sa cijenom koštanja jednog lijeka, a broj naoružanih Nijemaca sa cijenom brašna.

Pošto se polazak vlaka drži u tajnosti, bilo bi dobro da se na primjer na stanici Dugo Selo postavi jedan čovjek, koji će po broju vagona prepoznati kompoziciju i javiti dalje.

Naknadno je stigao slijedeći izvještaj:

A — A 25

Najavljeni transport sa raznom ratnom opremom za IV. gorski zdruk polazi 11. X 43. (ponedjeljak) sa kolodvora »Sava«. Tačno vrijeme polaska kao i broj vlaka još nije poznato. Gore navedenoj opremi pridodato je još:

4 teška mitraljeza
6.000 zimskih kabanica
600 pari cipela
3.000 pari rublja
kao i veća količina municije
4 nova kamiona (Praga), sa izvjesnom količinom benzina.

Na mjesto Nijemaca, transport prati 180 novaka domobrana. Još nije poznato da li će kompoziciji biti pridodata dva oklopna vagona ili će ispred kompozicije u izvjesnom razdoblju proći panceri.

Međutim može da bude i bez te pratnje. Stoga bi bilo potrebno da se prepad predvidi u tolikoj jačini, i na taj način da se i po slučaju da pratnja bude od pancera, dođe do uspjeha. Zapovjednik vlaka će biti njemački satnik Petri. U koliko bude vlak došao bez oklopnih vagona, odnosno bez pratnje pancera, sa kompozicijom će vjerovatno putovati časnički namjesnik Slanjak, koji mi je davao ove podatke i koji je spreman da pređe k nama. On će vagon u kojem se bude nalazio, zakriti zelenim grančicama, a na svim većim stankama kao što su Sesvete, Dugo Selo, Ivanić-Grad, Novoselac, Križ, izlaziti će iz vagona povijeni preko glave zavojem i za remenom imati će novine.

U koliko nije podesno da se prepad izvrši na putu do Banove Jaruge, može se izvršiti između Ban. Jaruge i Daruvara, kuda će proći transport. Držim, međutim, da će na tom putu biti transport osiguran od čitavog zdruge, te postoji mogućnost, da sa jačim snagama, ne samo uhvatimo čitavu dragocjenu opremu, nego i čitav zdruk — a pored toga može se za isto vrijeme zauzeti Daruvar i Pakrac, jer će toga dana ostati bez većeg dijela posade.

A — A 25

S. F. — S. N.

Inf. ofic. Moslavačkog područja:
Potpis nečitak

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 10/1, 561-563.

9. X 1943.

Naredba Štaba II korpusa NOV i PO Hrvatske Štabu I diverzantskog bataljona da uz suradnju Istočne grupe NOP odreda ruši sve komunikacije na glavnoj željezničkoj pruzi Beograd — Zagreb.

U vezi sa operativnim namjerama ovoga štaba izdajemo štabu I. Diverzantskog bataljona slijedeće

N A R E Đ E N J E

1.—I. Diverzantski bataljon

Ovaj bataljon dostavit će svojim jedinicama na Papuku, Psunju i Dilju potrebnu i dovoljnu količinu eksploziva i izdat će istima naređenje da se povežu s operativnim jedinicama na tim sektorima, i to: četa sa Papuka da se poveže sa Štabom Osječkog N. O. P. O., četa sa Dilja da se poveže sa Diljskim N. O. P. a četa sa Psunja sa Požeškim N. O. P. O. u cilju omogućavanja izvršenja rušenja pruge i mostova u potpunosti.¹

Pomenuta rušenja da se izvedu u noći između 10. i 11. X o. g. Na Diijskom sektoru taj rad će se produžiti sve dotle dok nas neprijatelj jačim snagama ne prisili na povlačenje.

2. Štab Istočne grupe NOPO nalazi se u Duzluku, a štab Požeškog NOPO u Klisi kraj Nježića. Napred navedene jedinice dobile su potrebne zapovjedi za izvršenje dodjeljenih im zadataka.

NAPOMENA: POSTAVLJENI ZADATAK NA SVAKI NAČIN TREBA IZVRŠITI POŠTO JE ISTI TAKTIČKI VEZAN SA ZADACIMA OSTALIH DIJELOVA II. KORPUSA. ZA NEIZVRŠENJE POSTAVLJENOG ZADATKA BIT CE ŠTAB BATALJONA POVUČEN NA NAJSTROŽU ODGOVORNOST PRED OVAJ ŠTAB.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu !

Politkomesar:
Sl. odsutan

Komandant:
Petar Drapšin, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HŠ, Slav. Brod, K 10/1, 38.

¹ Vidi dok. br. 81 i 95.

9. X 1943.

Izvještaj Štaba Zapadne grupe NOPO Štabu II korpusa NOV i PO Hrvatske o akciji na selo Kukunjevac i pogibiji zamjenika komandanta Daruvarskog odreda.

Dne 7. ov. mj. u jutro Daruvarski Odred postavio je zasjedu kod sela Kukunjevca (sekcija Pakrac 1 : 100.000) ustašama koji su svakodnevno prolazili cestom od Pakraca prema Kukunjevcu.

I. Bataljon i mitraljesko odeljenje zaposjeo je položaj u selu Kukunjevcu, kod crkve, a II bataljon bio je zakonspirisan iznad Dobrovca u šumi. Namjera je bila da se neprijatelj propusti te da se poslije uhvati u nakrsnom vatrom sa čela i leđa. Banda je naišla oko 10 sati na zasjedu koja je bila kod crkve. II. Bataljon uputio je jednu četvu na cestu da spriječi eventualnu pomoć iz Lipika dok je II četa napala bandu sa leđa. Borba se je veoma povoljno odvijala po nas sve do momenta dok nije banda stigla kroz šumu iz Batinjana našim jedinicama iza leđa. Naime, snage koje su bile zakonspirirane iznad Dobrovca bile su izdane od tamošnjih seljaka i banda je došla za leđa našim jedinicama istim putem odakle su i naši došli na položaj.

U krvavoj i žilavoj borbi zadani su bandi vrlo teški gubitci, a nije postigao onaj cilj za kojim se išlo. Neprijatelj je imao prema primljenim podacima 59 mrtvih, naši gubitci su sledeći: 5 mrtvih i 8 ranjenih, ranjenici su svi lahko ranjeni dok su od mrtvih četvorica pala svojom krivnjom jer se nisu povlačili tamo kamo su se povlačile naše jedinice nego su se povlačili u pravcu Trokuta¹ gdje su naišli na neprijatelje. Među mrtvima nalazi se i zamjenik Komandanta Odreda drug Brko.² On se našao sa II četom II bataljona na cesti i usled svoje prevelike hrabrosti razaslao sve borce u borbu a sam se uputio prema I. četi gdje je bio i ranjen.

Jedna drugarica koja se našla u blizini njega vodila ga je prema našim položajima. Povlačili su se pod vatrom te je i drugarica bila ranjena vodeći druga Brku, tako da ga nije mogla dalje voditi. Banda kojoj je stiglo pojačanje usled toga što je naša I četa napustila položaj izvršila je juriš i došla u neposrednu blizinu druga Brke kome se je prilikom pucanja zaštopala askerica. Drug Brko dohvatio je karabin od ranjene drugarice, a njoj dao svoju askericu i tukao se dok ga banda nije opkolila i potpuno noževima izbola

Komandant Odreda³ i zam. komesara⁴ saznajući od ranjene drugarice u kakvom se položaju nalazi drug Brko izvršili su sa jednim vodom juriš na bandu, ali su dockan stigli jer je već drug Brko bio mrtav.

Ovo su podaci koje smo dobili odmah poslije svršene akcije i nisu u potpunosti te ćemo Vas naknadno izvestiti dok štab ove grupe dobije podrobniji operativni izvještaj.⁵

¹ Odnosi se na teritoriju između komunikacija Pakrac — Banova Jaruga — Novska — Okučani — Pakrac.

² Pajo Orozović

³ Jovo Milaković

⁴ Mato Jurčić

⁵ Vidi dok. br. 62

Naknadno saznajemo da je neprijatelj koji je dan prije vodio borbu sa Posavskim Odredom u toj borbi imao oko 40 mrtvih i još više ranjenih.

Isto tako saznajemo da je Posavski Odred napao voz ponovno na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd te je uništio lokomotivu i zapalio oko 20 vagona. Uhvaćena su tri domobrana i tri željezničara. Voz je bio prazan i nije bilo nikakvog plijena. Pruga je razrušena minama na nekoliko mjesta. Detaljno ćemo Vas izvijestiti čim nam stigne operativni izvještaj od Posavskog Odreda. Voz je napadnut između sela Paklenice i mjesta Novske.⁶

Smrt fašizmu — Sloboda narodu !

Polit. Komesar:
Stojan Divić

Komandant:
S. O.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HŠ, Slav. Brod, K 10/1, 227.

39

9. X 1943.

Pismo Oblasnog komiteta KPH za Slavoniju Anki Berus, članu CK KPH, o političkoj situaciji u Slavoniji.

Draga drugarice!

Mislimo, da si primila telegram druga Andrije' u kojem Ti javlja o odlasku druga Duška² i ostalih u Liku. Nadali smo se da ćeš doći ovamo zbog tih važnih promjena. Pošto Te nema, možemo Ti javiti da je kod nas održana konferencija pristalica H. S. S.,³ gdje je bilo prisutno preko 250. Bilo ih je oko dvije trećine sa neoslobođenog teritorija, šaljemo Ti rezoluciju, koju su oni izdali. Konferencija je vrlo dobro uspjela samo poslije nje nije se uspjelo istu popularizirati, što se tiče vojske, mi smo formirali Brodsku brigadu⁴ i formirat ćemo Češku brigadu,⁵ i u najkraće vrijeme imamo mogućnosti da formiramo treću brigadu i da stvorimo Diviziju samo je glavni Štab rekao, da još pričekamo. Uzroke ne znamo zbog čega je to rekao. Mobilizacija napreduje i imamo u svakoj brigadi podosta nenaoružanih boraca. Zato smo i odlučili, da pustimo na dopust nekoje muškarce, a specijalno žene, da bi mogle pomoći obrađivati kod kuća na oslobođenom teritoriju, jer je ekonomsko stanje oslobođenog teritorija katastrofalno slabo. Vojska nam je j'oš više napredovala i njena borbena sposobnost je povećana. Sa stanjem u vojsci možemo biti zadovoljni, samo je politički rad dosta šabloniziran i nije dovoljno intenzivan. To je zbog toga, što su Komesari brigada i divizija os-

⁶ Vidi dok. br. 88.

¹ Hebrang
² Brkića

³ Održane u Vodinu 26. IX 1943. god.; vidi »Grada«, knj. VII, dok. br. 158, str. 465-471.
⁴ Formirana je 30. IX 1943. god.; vidi »Grada«, knj. VII, dok. br. 171, str. 498.
⁵ Formirana 26. X 1943. god. Detaljnije vidi dok. br. 14, objašnjenje 2.

tali bez pomoći odlaskom druga Duška. Mi smo imali lijepih akcija. Kad nam je Divizija išla na Dilj, tamo je vršena ofenziva, koju je divizija podpuno razbila uništivši 3 tenka od 15 tona, zarobivši dosta oružja.⁶ Isto tako zauzeli smo čačince,⁷ koje još i danas držimo. Sad namjeravamo izvesti par akcija većih razmjera,⁸ jer smo dobili i eksploziva. To su samo akcije Divizije, dok ne brojimo akcije odreda, koji također imaju lijepih.

Proslavili smo Dvogodišnjicu ustanka. Narod se je vrlo lijepo odazvao, naročito u Novskoj gdje je bilo oko 3.000 ljudi i velikim dijelom sa neoslobođenog teritorija. Neprijatelj je pucao iz topova na zbor u Novskoj i Gradišci, ali se nitko nije razišao. Isto tako na Bučju je bilo oko 1.500 prisutnih. Izdali smo jubilarne brojeve svih naših listova.

Iz Like vratio nam se Cetinski' i ostali drugovi i u vezi sa pismom druga Andrije mi smo promijenili Okružne Komitete, nekoje. Najveću promjenu izvršili smo u O. K. Osijek i tamo je sekretar Zmajić¹⁰ i ostali članovi Gedo¹¹, Johan¹² i Živka.¹³ Ostali su uglavnom isti.

Izdali smo pismo povodom sektaštva i održali savjetovanja u Okrugu Virovitica i Gradiška, a 15. ćemo održati za Brod i Osijek. Partijske konferencije održavaju se, ali samo općinske. Još ni jedna nije bila kotarska. Najslabija tačka u našem radu jesu NOO-i. Part, organizacija kao i vojska uz sve svoje nedostatke možemo reći, da podpuno zadovoljava, dočim su NOO-i ispod prosjeka. Sad ćemo poduzeti sve da i njih podignemo, uvlačeći jake drugove iz Partije i vojske, održavajući savjetovanja i kurseve.

Druga Ćiru¹⁴ povukli smo u Oblasni Komitet. Jefto¹⁵ je otišao na sjednicu ZAVNOH-a.

Primi drugarski pozdrav od sviju nas

Smrt fašizmu — Sloboda narodu !

Dušan — Ćule¹⁶

Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 6/1, CK, 30/324.

¹A7 • ^ 9, dnosí se na 17v. - „operaciju čišćenja« Dilja koju su poduzeli Nijemci i ustaše (dijelovi s ciljem da uniste Diljski NOPO i očuvaju komunikacije. „16“-118“ ustaška bojna i 939. hrvatska legija) 25. IX 1943. gbdine
⁷ Vidi dok. br. 21, 23 i 78.
⁸ Vidi dok. br. 43.
⁹ Milo Popović
¹⁰ Josip
¹¹ Nikola Jakšić
¹² Salopek
¹³ Nemčić
¹⁴ Buković
¹⁵ Šašić
¹⁶ Čalie

9. X 1943.

Izvještaj Kotarskog komiteta KPH Donji Miholjac Okružnom komitetu KPH Virovitica o političkim i ekonomskim prilikama, organizacionom stanju KP, SKOI-a i NOO-a, te drugih antifašističkih organizacija na području kotara.

Dragi drugovi!

9. 10 održali smo sastanak komiteta u prisustvu druga Ive¹ na kome smo riješili i prodiskutovali sva pitanja po radu Partije i po radu antifašističkih organizacija.

1) Politička situacija:

Događaji koji se odigravaju u svijetu, gonjenje Nijemaca od Crvene armije, Italija koja se nalazi u kleštima saveznika, napredovanje naše NOV, zauzimanje gradova i otoka u Dalmaciji i Primorju, osnivanje novih brigada,² pad ČAČINACA,³ krstarenje PP⁴ odreda u kotaru i mitinzi, vidno nam je olakšan rad na organizovanju. Mnogi, čak i oni⁵ (još nije vrijeme) uviđaju sami da bi sa daljnim svojim takvim držanjem ostali bez naroda. Ipak postoji jedan manji dio što čekaju a takvi još šalju svoje sinove i braću u Svabobranice, dok drugi t. j. oni koji uviđaju i koji su uvjereni ili putem naših polit, radnika ili preko naše štampe pravi i jedini put, ne šalju već protivno nastoje izbaviti iz vojske domobrane te ih preporučuju i upućuju u našu vojsku. Za one što još čekaju poduzeli smo to što smo preko istaknutih HSS-ovaca i ostalih naših suradnika zadužili ih da utiču na, da ih pokrenu kao i našu štampu da im odnesu i čitaju a naročito SI. Dom,⁶ a sada i rezoluciju⁷ HSS iz Vočina.

Istina je da jedan dio ne polaže tko će osloboditi i urediti državno uređenje, već je glavno da dođe i bude mir. Kod drugih nije raščišćen pojam o KP, još nasjedaju neprijateljskoj propagandi, a to se osjeća naročito gdje mi nismo a niti naša vojska često dolazili, to mi imamo u vidu i nastojat ćemo da čim prije prodremo da istima prikažemo koje KP kao i ostalo.

Jedan dio HSS-ovaca koji su bili gore (zabušavaju), ali mi im nedamo da i dalje mirno stoje, stim što sakupimo par ljudi te i njega pozovemo da dođe, a u toku razgovora ga zamolimo neka iznese on sam pred ljude što je sve čuo gore na konferenciji HSS. Kriju da nisu bili na konferenciji, već u gostima u šumi itd. Drugovi, da li smo dobro postavili tu stvar ili ne, vi nas o tome izvijestite.

¹ Milan Posavac

² Misli se na Brodsku (vidi »Grada«, knj. VII, dok. br. 171, str. 498) i Cehoslovačku (vidi dok. br. 14, objašnjenje 2).

³ Vidi dok. br. 21, 23 i 78.

⁴ Podravski partizanski.

⁵ Misli na pristase HSS.

⁶ »Slobodni dom«, glavno glasilo hrvatske seljačke politike, izlazio od 15. VII 1943. god. na oslobođenoj teritoriji. Urednik je bio Božidar Magovac.

⁷ Vidi »Grada«, knj. VII, dok. br. 158, str. 465-471.

O mobilizaciji u ovom kotaru poslat ćemo naš predlog, koji je po našem nahođenju bio dobar, a s tim su se složili i drugovi iz KNOO-a.‘ A po tome ćemo vam poslati posebni dopis.

II) Organizaciono stanje:

a) PARTIJA:

Članstvo Partije se povećalo za 5 članova. Odlaskom druga Ive iz KK ostaje Č. J. i S.⁹ u KK. Jedna P. jedinica sastavljena je od drugarica iz K AFŽ-a od 5 članova, 2 seljakinje, 2 radnice, 1 učiteljica, 3 Hrvatice, 2 Srb. Osim KK, ima 8 članova KP.

Na sastanku KK zaključili smo da dadnemo kandidaturu šesnaestoric, a za nac. i socijalni sastav istih nismo mogli da ispitamo, već ćemo naknadno o tome javiti.

Kako KK tako i p. jedinice politički se slabo izgrađujemo, i ako je rad dosta naporan, te česte konferencije i sakupljanje hrane itd. usto je sve i slabo shvaćanje potrebe polit, izgradnje. Uvidjevši tu grešku zaključili smo da svaki od članova KP prouči dati mu materijal i rok, te ispit, moguće ne bi bilo svima potrebno ovo postaviti, ali ima nas i lijenih u tom pravcu.

b) SKOJ:

Pošto drugovi iz KK nisu duže vremena bili na terenu, rad u prošlih 20 dana slabo je napredovao. Sada se nalaze 2 člana KK na terenu, ali pretpostavke su da će drugarica Nevenka¹⁰ otići na kurs i tako će opet rad po toj liniji zabrenzati, ostaje na jednom članu. Drug je Siniša zadužen po toj liniji te će im dati punu pomoć. Sa drugaricom Nevenkom idu 2 druga na kurs SKOJ-evski te po njihovom dolasku mogao bi se očekivati bolji plod.

KK SKOJ-a 2 člana

7 skojevskih grupa sa 40 članova, 17 hrv., 23 srb.

2 općinska, svaki od 3 člana.

USAOH:

14 odbora, 156 članova SKOJ-em, 103 Srba, 41 Hrvat i 2 Mađara.

K. odbor USAOH-a 8 članova, 2 općinska odbora od 3 člana.

NOO:

Od prošlog izvještaja do 8/10. formirana su još 4 NOO-a u hrvatskim selima. Ukupan broj NOO-a kako slijedi:

11 odbora u Hrv., 3 u Srb. i 4 u mješana sela, ukupno 18 odbora, 77 članova, 27 Srba, 45 Hrvata, 5 Poljaka, 58 seljaka, 7 radnika, 7 intelektualaca, 3 gostioničara, 3 trgovca.“

⁸ Donji Miholjac

⁹ Jovanka Čović i Siniša Janjašević.

¹⁰ Stančić

¹¹ Netočan zbroj socijalnog sastava članova.

Drugovi iz KNOO-a sprovode po direktivama sa HSS-ovcima,¹² s tim što ih uvlače u NOO-e te preko njih (zadužuju ih) da utiču na ostale kako na HSS tako i na ostale poštene Hrvate. Sa njima se čitaju pojedine brošure i sav politički materijal. Također su dati zadaci za sprečavanje neprijateljske mobilizacije i mobilizaciju za NOV kao sakupljanje hrane i ostalog materijala, kao i zajam.

AFŽ:

I K. odbor 4 člana, a u plenumu 6 članova, 16 odbora, 72 Srbina, 33 Hrvata, 6 odbora u hrvatskim, 10 u srpskim selima.

Po liniji AFŽ-a organizaciono se u maloj mjeri izmijenilo. Po izjavi da zašto taj AFŽ-e ide takvo traljavo, drugarica Jovanka je izjasnila što su stalno nekakve konferencije i sakupljanje hrane i ostalog, te im tako onemogućuje da se rad po toj liniji oživi. Istina je da od toga ima svega. NOO još samo su neka sela da nije se u njih prodrlo, da SKOJ i uz pomanjanje polit, radnika ipak se pomiče dalje, a da AFŽ-e ostaje gdje je tu je i to je živa istina. Drugarica Jovanka se raduje kako će otići, a kako će stanje ostaviti a i zamjenu, što joj je sveta dužnost o tome ne.

AGIT-PROP:

U 20 dana održali smo 5 mitinga. Dva su održali (po drugi put) u hrvatskim selima PP odred gdje se je narod slabo odazvao. Po izjavi polit, rukovodioca iz PP odreda, da smo ih mi slabo polit, uzdigli, da je istina ne poričemo, a da su pojedini iz odreda pravili izgrede i brljavili samovoljno, još u prisustvu polit, komesara četnog, i to je istina. Po sakupljenim podacima što se je sve učinilo, naknadno ćemo vam poslati. Tri mitinga 2 u srpskom, 1 u hrvatskom selu održali smo Ivo i šokae.¹³ Mitinzi su uspjeli s tim što je došlo mnogo naroda, što su odobravali stav naš a osuđivali neprijatelja. Govoreno je o dvogodišnjici NOB, obuhvaćena je vanjska i nutarnja situacija, o našoj mobilizaciji a protiv neprijateljskoj, o spremanju hrane, o KP, o ciljevima naše borbe itd. Narod je oduševljeno klicao Crvenoj vojsci kao i našoj, osuđivali staru vlast kao i ustašku. Neprijatelj je u par navrata bacao letke, narod ne vjeruje mnogo tim letačima, a dokaz je i taj što su u jednom hrv. selu par dana stajali na ulicama letači, a naše plakate koje izvjesimo stoje po par dana, ljudi traže našeg materijala a naročito Sl. Dom. Ima ih koji ne vjeruju nikome. Materijala prilično ima dosta samo nam ne stižu radio-vijesti i ako stignu bude ih malo i zakasnu.

MOBILIZACIJA:

Prošlog mjes. do 8/10. mobilisano je sa našeg kotara i preko veza našeg kotara 31 borac. 14 Hrv., 13 Srb., 3 Slovenca, 1 Musliman, 28 muških i 3 ženske. Pored toga drugovi iz KNOO-a mobilisali su iz Dobrovića kotar Slatina 14 boraca.

¹² Nejasno formulirana misao, trebalo bi: Drugovi iz KNOO-a po direktivama sprovode (sa-
stanke).

¹³ Redakcija nije ustanovila o kome se radi.

EKONOMSKE PRILIKE:

Na ovom kotaru osim 2—3 sela žito je izvršeno. Jedan dio žita sa voj-skom banda je odvezla u Miholjac, od naše vojske nije se ništa proti toga poduzimalo. Osim nekih Švaba i ponekih plašljivaca nije drugi nitko vozio žito bandi. Predstojnik je dao naređenje da tko ne preda žito i porez da nema šta da traži od vlasti, a tko dođe u Miholjac, toga zatvori (to i mi hoćemo). Iz okolice Moslavine i Čađavice odvoze žito i toware ga u šlep, na Dravi i za Osijek. Narod dobrovoljno daje žito za našu vojsku, te je već sakupljeno oko 200 metara žita, a još je u toku sakupljanje.

Uz naš borbeni pozdrav

Smrt fašizmu — Sloboda narodu !

Za komitet:
šokac

Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopija u HIS. Slav. Brod, K 11/1, CK, 31/187-188.

41

10. X 1973.

Izvještaj Štaba II korpusa NOV i PO Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o organizaciji informativne službe u jedinicama Korpusa.

Prema naređenju Op. br. 151 izvještavamo Vas o slijedećem:

1. — Izvještaj Vam nije mogao biti dostavljen na vrijeme, jer je na-ređenje primljeno 25. IX 1943. godine u 14 sati.

2. Nemamo formirane izviđačke vodove i čete u našim jedinicama. Bilo kakvo naređenje za to nismo primili. Molimo da nam pošaljete forma-ciju tih jedinica, njihovu organizaciju i uputstva za rad sa istima. Mi smo sami za sada preuzeli formiranje tih jedinica, prema pravilima ratne službe.

U Štabu Korpusa nalazi se informativni oficir sa odeljenjem jačine 4—5 ljudi. Zadatak mu je prikupljanje svih podataka od informativnih ofi-cira Divizija, grupa, Odreda i Komandi Područja. Iste provjerava i sređuje radi upotrebe. Rukovodi informativnom službom u cijelom Korpusu.

U Štabu Divizija nalazi se informativni oficir sa odeljenjem jačine 10 ljudi. Zadatak mu je prikupljanje informativnih podataka o neprijatelju i njegovim uporištima, kao sve ostalog u vezi sa time. Prikupljene podatke dostavlja informativnom oficiru Štaba Korpusa. Upravlja cijelom informa-tivnom službom u diviziji.

U Štabu Brigade nalazi se informativni oficir sa odeljenjem jačine 10 ljudi. Zadatak mu je prikupljanje podataka o neprijatelju i njegovim uporiš-tima, kao i svega ostalog u vezi sa time. Prikuplja izvještaje od informativnih oficira štabova bataljona, provjerava ih i potom dostavlja informativnom ofi-ciru Štaba Divizije. Rukovodi cijelom informativnom službom u Brigadi.

U Štabu bataljona nalazi se informativni oficir sa odeljenjem jačine 10 ljudi. Zadatak mu je prikupljanje podataka o neprijatelju i njegovim uporištima, kao i svega ostalog u vezi s time. Radi u rejonu bataljona i prikupljene podatke dostavlja informativnom oficiru Štaba brigade.

Rad svih gore nabrojenih organa je neprekidan. U vrijeme kada se ne nalaze u borbi vrše prikupljanje podataka o neprijatelju i njegovim uporištima, a kada su u borbi, onda vrše osmatranje neprijatelja i sva svoja zapažanja dostavljaju najhitnije svome štabu. Sva odeljenja prikupljena, pomažu ostalim jedinicama pri hvatanju zarobljenika, iste odmah preuzimaju i u Štab bataljona radi prvog saslušanja.

Za rad gore nabrojenih organa izrađen je detaljan upit po kome će isti vršiti svoju službu.

3. Kod svake Brigade formirane su čete za vezu¹, a kod Divizije vod za vezu, koji služi za potrebe samog štaba Divizije. Jačina pomenutih četa je 50 drugova. Sastoje se iz dva voda. Vodovi imaju po dvije desetine. Signalnih desetina nemamo. Čete za vezu raspolažu sa centralama, telefonima i kablom. Materijala nemamo još dovoljno, ali se on stalno povećava. Čete su još u razvitku, jer nema još stručnjaka za rad sa istima, tj. nema izvježbanih starješina koji bi obučili ljudstvo i rukovodili se tim jedinicama. Ipak se ljudstvo trudi i svakim danom te jednice postaju bolje.

Formiranjem četa za vezu dobilo se mnogo na poboljšanju veze između jedinica i štabova. Dosadašnji rezultati nisu još zadovoljavajući, ali kad se ljudstvo dobro obuči, i kad se nakupi više materijala, dat će mnogo više koristi.

Čete za vezu potpadaju pod divizijskog referenta za vezu a nad njim se nalazi referent za vezu pri Štabu Korpusa. Komandiri četa nisu obučeni, ali kad završe kurseve, vjerujemo da će se sa njima mnogo dobiti i da će se popraviti sadanje stanje u jedinicama.

Radio-telegrafska veza funkcioniše između Štaba Korpusa i Glavnog Štaba, između Štaba Korpusa i Štabova Divizija, kao i između štabova Divizija i Brigada i to: U X. Diviziji postoji radio-telegrafska veza sa obje Brigade, a u XII. Diviziji između Štaba Divizije i dvije Brigade (po potrebi). Telegrafisti su većinom mladi svršeni kursisti i nedostaje im praksa koju će s vremenom postići. Telegrafisti pri Štabu Korpusa su dobri.

Za sad je još uvijek među jedinicama glavno sredstvo za vezu kurir, a isti ne ulaze u sastav čete za vezu.

4. — U svakoj Brigadi postoji pionirski vod. Isti ima svog vodnika i dvije desetine. Do sada im se posvećivala slaba pažnja, jer se u njih ubacivalo sve ono što nije vrijedilo u borbenim jedinicama. Isti raspolažu sa ašovima, sjekirama, testerama, maljevima i francuskim ključevima.

5. Pontonirskih vodova nemamo, ali smo pristupili organizovanju istih. Molimo uputstva za organizaciju i rad istih.

Moramo priznati da smo prije dolaska Komandanta Glavnog Štaba druga Rukavine² i ostalih drugova iz Glavnog štaba, zapostavljali i omalova-

¹ Vidi »Grada«, knj. VII, dok. br. 7. str. 33-34
² Ivo Rukavina

žavali značaj tih specijalnih rodova vojske, čuvajući ljubomorno svakog borca pješaka za njegovu jedinicu i shvaćajući naravno nepravilno i prilično primitivno značaj i snagu usamljene pješadije.

U vezi s takvim stanjem jasno je da ne možemo govoriti ni o kakvom iskustvu tih jedinica, jer je ljudstvo i pod 3. i pod 4. neobučeno i nema starješine, koji su za to specijalisti, pa se desi dosta nepravilnosti i greški.

Mišljenja smo da bi trebalo organizovati pionirske čete, koje bi se sastojale od onoliko vodova, koliko Brigada ima bataljona. U njihov sastav bi ušao i pontonirski vod ili pontonirska desetina. Vodovi ili cijela četa pridodavali bi se bataljonima. Po prestanku potrebe ušli bi ponovo u sastav svoje čete i stajali bi na raspoloženju štaba Brigade.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

šef operativnog odsjeka:

Napomena: Dokument nije potpisan.
Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 10/1, 130-131.

42

10. X 1943.

Pismo Štaba II operativne zone NOV i PO Hrvatske Štabu II korpusa NOV i POH o uspjesima X divizije na području II operativne zone.

Primili smo vaše pismo op. br. 65 od 29. IX 1943.' Moslavčane smo uzeli na odgovornost zbog labavosti izvršenja naređenja. Vjerujemo da se to u budućе neće desiti sa kursistima.²

Sa X. Divizijom i Brigadom »Braće Radića« uspjeti smo da prilično očistimo teren od neprijatelja. Tako je pored Sv. Ivana Žabno³ oslobođen u najnovije vrijeme Ludbreg⁴, a prije toga Varaždinske Toplice.⁵ Akcije X. Divizije bile su sve dosad uspješne, jedino XXI Brigada nije uspjela likvidirati rudnik Glogovac⁶ kod Koprivnice, koga je branilo 180 koturaša. Uspjeh nije bio postignut zato, što je zasjeda prema Koprivnici bila slabo postavljena, tako da je pojačanje koje je išlo iz Koprivnice uspjelo da proдре. Kod osvajanja Ludbrega naročito se istakla XVII. Ud. Brigada, koja je za 8 sati uspjela da likvidira uporište.

Sv. Ivan Žabno napadala je XXI. Brigada dok je XVII Brigada davala osiguranje prema Bjelovaru. Borba je trajala 19 sati. U toj borbi zaplijenjeno je 87 pušaka, 1 puškomitraljez sa 4000 metaka, 50 šinjela i 35 pari odijela. Zarobljeno je 24 žandara i 8 feldžandarmerista. Od pravca Bjelovara neprija-

I

1 Vidi »Grada«, knj. VII dok. br. 168, str. 490-494.
2 Isto.
3 Akcija je izvedena 21/22. IX 1943. god.
4 Vidi dok. br. 5, 21, 24 i 31.
5 Akciju je izvela 27. IX 1943. god. Brigada »Braća Radić«.
6 Akcija je izvedena 27. X 1943. god.

telj je brzo reagirao i pokušao da dođe u pomoć, ali je XVII. Brigada svaki puta neprijatelja odbila i zadala mu osjetljive gubitke. Pretpostavlja se da je neprijatelj imao 70 vojnika izbačenih iz stroja.

3. X XVII. Ud. Brigada izvršila je napad na uporište Ludbreg. Uporište je likvidirano za 8 sati. Zarobljeno je preko 400 domobrana, žandara i feldžandarmerista, sa 12 oficira. Zaplenjeno je 12 puškomitraljeza, 7 teških mitraljeza, 1 teški bacač sa 50 mina, 2 laka bacača mina, 450 pušaka, 150 civilnih pušaka, 180.000 razne puščane i mitraljeske municije, te veliku količinu vojnič. odijela i razne vojničke opreme. Među ostalim stvarima konfiskovane su dvije male štamparije, koje su obe upućene vašem štabu na raspoloženje.

Prilikom borbe za Ludbreg Brigada »Braće Radića« vršila je osiguranje prema Varaždinu. Već dva sata poslije početka borbe u Ludbregu jedna ustaška bojna pojačana sa 6 tenkova napala je položaje Brigade »Braće Radića«. Neprijatelj je u toku noći odbijen. Oko 10 sati nad položaje Brig. »Braće Radića« došla su 24 aviona među kojima 9 štuka i na jednom uskoin sektoru od 1 km sručili svu težinu bombi na položaje, koje su držali dva bataljona. Međuvremeno su ustaše preko nekih otoka u koritu r. Drave prebacili se iza leđa Brigade »Braće Radića«, te su poslije bombardovanja sa fronta i sa leđa izvršili juriš, te im je uspjelo da potisnu Brigadu »Braće Radića« od sela Šemovca na Rijeku Plitvicu. Tom prilikom posluga antitenk. mitr. bila je uništena, jedino su se spasla dvojica ranjenih, a mitraljez pao je neprijatelju u ruke. U toj borbi brigada »Braće Radića« imala je 49 mrtvih i 18 ranjenih boraca većinom od bombardovanja.

XXI Brigada davala je osiguranje prema Koprivnici odakle neprijatelj nije naišao.

Varaždinske Toplice oslobodila je Brigada »Braće Radića«. XVII. Ud. Brigada davala je osiguranje prema Zagrebu i Ludbregu, ali neprijatelja nije bilo ni u jednom pravcu. Borba je trajala 36 sati, jer su se njemački žandari uporno branili, sve dotle dok nisu počeli da gore. Nalazili su se u jednom petokatnom hotelu. Tom prilikom zarobljena su 64 domobrana konjanika koji su se predali bez borbe i 84 feldžandara. Zaplijenjeno je 160 voj. pušaka, 7 puškomitraljeza, 4 teška mitr., 2 laka bacača mina, 25.000 metaka i druge razne vojničke spremne.

Poznat vam je zadatak koji treba da izvršimo sa snagama X. Divizije. Mi produžujemo i nadamo se da ćemo izvršiti sve zadatke koje je pred nas G. š. postavio. Nema sumnje da bez X. Divizije, mi to sami ne bi mogli napraviti. Dosad je saglasnost sa štabom X. Divizije i nas bila potpuna, sigurno je da će i dalje tako ići.

Za sada nisu zapažene nikakve koncentracije neprijateljskih snaga obzirom na dolazak divizije i na akcije koje vršimo. Naprosto zato jer tih snaga nemaju. Jedino nas uznemiravaju po malo avionima. U Međimurju mađari su započeli sa mobilizacijom našega stanovništva, a prema nepotvrđenim izvještajima hapse i vode stanovništvo u konc. logore.

7 Vidi »Grada«, knj. VII, dok. br. 44, str. 156-159 i dok. br. 134, str. 398-403.

U Zagorju izgleda da se situacija nešto popravila. Tamo ima još nešto malo nijemaca ali su te snage male i ne mogu nam predstavljati neku naročitu opasnost. Tamo smo uspjeli organizirati Zagorski Partizanski odred* koji je prilično aktivan.

Poslije zauzeća Ludbrega mobilizacija novih boraca dobra je. Kod nas priliv novih boraca nije tako velik kao kod vas. Čitajući vaše pismo mi smo bili oduševljeni vašom uspjelom mobilizacijom i uspjehom formiranja novih brigada.'

I mi se nadamo da ćemo dolaskom u Zagorje probuditi zagorce i omogućiti u tom dijelu naše Zone narodni ustanak i izvršiti veću mobilizaciju boraca.

Primili smo dva primjerka ratne službe i borbene obuke što ste nam poslali, pa vas molimo da nam pošaljete što više tih knjižica jer će nam to dobro doći za uzdizanje naših nižih rukovodioca. Sad kad imate štampariju izdavanje će vam biti lakše.

Uz borbeni komunistički pozdrav

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
S. O.

Komandant:
Vlado Matetić, v.r.

Original u VII, Bed.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K \ \ / I, 106-107.

10. X 1943.

Naredba Štaba XII divizije NOV Hrvatske štabovima podređenih jedinica za napad na Pakrac.

U neprijateljskom uporištu Pakrac nalazi se IV. Bojna Gorskog Zdru-ga, jedna satnija ustaša nepoznato iz čijeg sastava jačine od 100 ljudi, 30 žandara i jedna satnija željezničke bojne. Naoružanje posade: 6 topova od kojih 4 kal. 75 mm, 2 haubice 100 mm, 2 teška bacača, 4 laka bacača, 6 teš-kih mitraljeza, 25 puškomitraljeza, oko 30 šmajsera, ostalo karabini.

U cilju likvidacije ovog uporišta¹ i sabotaže pruge i cesta u okolini ovog uporišta, štab II. Korpusa Narodno-oslobodilačke Vojske i Partizanskih Od-reda Hrvatske, stavio je pod komandu za vrijeme izvođenja ove akcije sledeće jedinice: Zapadnu Grupu Odreda sa Posavskim, Daruvarskim Odredom, I. Po-savskim Udarnim bataljonom i Češku brigadu.

⁸ Formiran je u prvoj polovini oktobra 1943. god. od udarnih grupa na području oko Krapine.
⁹ Misli se na Brodsku i Čehoslovačku brigadu; vidi »Građa«, knj. VII, dok. br. 171, str. 498. i u ovoj knjizi dok. br. 14, objašnjenje 2.
¹ O napadu na Pakrac vidi dok. br. 52, 63 i 78.

Na osnovu gore prikupljenih podataka s obzirom na broj raspoloživih snaga, štab ove Divizije izdaje

ZAPOVJEST

Sekcija: SI. Požega, Pakrac, Bjelovar i Slatina 1:100.000

1) Omladinska brigada »Jože Vlahovića« sa tri bataljona i jednom četom izabраних boraca iz sastava rezervnog bataljona imaju likvidirati uporište, i to:

a) Bataljon A. nastupa pravcem ceste Dragović — Pakrac sa zadatkom likvidacije bunkera oko kapele Sv. Josip, prva raskrsnica na ulazu u Pakrac. Zatim produžava jednom kolonom pravcem krečane kuće Blanuše građanska škola, župni dvor, dok drugom kolonom od raskrsnice produžava ulicom koja vodi pravo u centar i sastaje se sa levom kolonom kod građanske škole. Kolona, koja nastupa ulicom, koja vodi pravo za centar ima zadatak likvidirati posadu, koja bi se eventualno nalazila na pošti i sreskom sudu. Ovom bataljonu dodaje se top 65 mm.

b) Bataljon B. napada sa severne strane pravcem ceste i željezničke pruge, koja vodi od Omanovca sa zadatkom likvidacije željezničke stanice i pilane i posade u koliko se nalazi u mlinu kod mosta gdje put koji vodi iz grada preseca Pakru i ide za željezničku stanicu iza ciglane (istočno). Desna granica ovog bataljona jeste put, gdje preseca prugu a vodi od hotela Pakrac za željezničku stanicu. Ovom bataljonu dodaje se 1 protivtenkovski top.

c) Bataljon C. napada od severozapadne strane pravcem južni deo sela Prekopakre, upada u samo mjesto jednim delom sa pravca nastupanja a drugi deo tj. jedna četa za blokadu bolnice i eventualno njezinoj likvidaciji, dok ostatak toga bataljona ima likvidirati bunkere na raskrsnici u zapadnom delu grada, gdje put odvaja za Lipik. Po likvidaciji toga produžava ka hotelu »Pakrac« i preparandiji. Jedna četa uputit će se za likvidaciju vladikinog dvora. Ovom bataljonu dodaje se protivtenkovski top prvenstveno za likvidaciju bunkera na raskrsnici, a potom za likvidaciju objekata.

d) Bataljon D. naće 40—50 izabraniх boraca prvenstveno dobrovoljci sa 5 puškomitraljeza, koji imaju glavni zadatak, da se probiju u prvom naletu u centar grada i zaposjednu raskrsnice, te da svojom vatrom ne dozvole krs-tarenje neprijatelju po ulicama, pregrupisavanje ili pružanje pomoći posade u raznim objektima.

Ostatak toga bataljona sa topom »Pito« ostaje u brigadnoj rezervi.

Radi lakše, uspješnije i brže likvidacije uporišta za tučenje objekata, rušenje morala kod neprijatelja dodjeljuje se toj brigadi haubica 100 mm. i poljski top 75 mm. sa pravcem nastupanja cesta Dragović — Pakrac sa zadatkom, da u prvom vremenu tuku posadu na željezničkoj stanici i pilani, a potom gdje se ukaže njihova potreba.

2) XII Udarна brigada. Posavski Odred i I. Posavski Udarни bataljon, koji potpadaju pod komandu Štaba XII. Udarne Brigade postaviti će zasjedu, i to:

XII- Udar na brigadu sa dva bataljona postaviti će zasjedu prema neprijateljskom uporištu Lipik, na liniji kota 184 — ciglana, pa na put Filipovac Klisa. Na južni deo sela Klise isturiti jedan vod sa teškim mitraljezom sa zadatkom da kontroliše puteve ergela — Klisa, Dobrovac — Klisa.

Jednim bataljonom fingirati napad na uporište Lipik, i to: jednom četom na Majur — ergela, gdje se nalazi posada od 200 ustaša, a sa dve čete fingiran napad na Lipik i sa južne strane od pravca popovog salaša. Ukoliko bi neprijatelj iz uporišta pokušao priteći u pomoć napadnutoj posadi u Pakracu, napasti ga i tući sa boka i leđa, a naročitu pažnju obratiti da neprijatelj ne bi iskoristio potok, koji teče istočno od Pakraca i Lipika paralelno cestom Pakrac — Lipik.

Jedan bataljon ostaje u brigadnoj rezervi.

2 teška mitraljeza ostaviti u rezervnom bataljonu, jedan teški mitraljez dati dvema četama koje fingiraju napad na Lipik, a ostatak rasporediti u zasjedu s tim da se stvori plan za nakrsnu vatru celog podterena, a naročito za tučenje ceste.

Posavski Odred jednim bataljonom i Gradiškom² četom postavlja zasjedu prema uporištu Poljana u kojoj se nalazi posada oko 80 domobrana. Zasjedu postaviti na liniji cesta — željeznička pruga, koja vodi od kote 129 i na zapadni deo Brezinskog luga. Ova zasjeda ima zadatak kontrolu ceste Antunovac — Gaj.

Jednim bataljonom postaviti zasjedu severno od Novske na liniju kota 168 put za Subotski grad, Novi Grabovac sa zadatkom da spreči dolazak neprijatelja iz uporišta Novske u pomoć napadnutoj posadi. Predhodno ovaj bataljon ima izvršiti jak fingirani napad na uporište Novsku, a potom se povući na napred označeno mjesto.

1. Posavski udarni bataljon ima zadatak postaviti zasjedu prema neprijateljskom uporištu Okučani na liniji Čaprginci južni deo sela Trnakovac. Jedan vod sa 3 puškomitraljeza kontrolisaće puteve, koji vode od Rajića za Goleše i Milisavce. Jednim delom snaga fingirati napad na uporište Okučani sa severne strane.

3) XVIII. Brigada i Daruvarski NOP Odred

XVIII. Brigada

a) Bataljon A. postavlja zasjedu u selu Kip-u na cesti sa zadatkom da spreči dolazak neprijatelja, koji bi pokušao ići cestom.

b) Bataljon B. postavlja zasjedu na cesti, koja vodi od Badljevine za Dežanovac u selu Gor. Sređani, sa zadatkom da spreči dolazak bande koja bi pokušala ići cestom.

b) Bataljon C. u brigadnu rezervu.

Batajonima A. i B. dodijeliti protivtenkovske puške.

Daruvarski NOP Odred, koji potpada pod komandu Štaba XVIII. brigade postaviti će zasjedu, i to:

2 Novogradiškom

a) Bataljon A. postaviti zasjedu u severnom delu sela Miljanovca a jednu čet u uputiti na Vrbovačke vinograde radi fingiranja napada na uporište Daruvar i ujedno radi kontrole kretanja neprijatelja u uporištu.

b) Bataljon B. postavlja zasjedu na pruzi i cesti Sirač — Daruvar na liniji Pijanovo Brdo — željeznička stanica Sirač.

4) Početak napada: 12. X 1943. godine u 5 časova ujutro.

5) Znaci raspoznavanja: u toku noći 12. X 1943. godine od 5—6 časova SEDLO — SARAJEVO, a do tog vremena važe opšti znaci, kao i za dan 12. X 1943. godine važe opšti znaci.

6) Evakuacija ranjenika: Ranjenici svih brigada na divizijsko previjalište koje će se nalaziti sa kirurškom ekipom u selu Kusionjima. Ovo važi za Češku brigadu, Omladinsku i XII. Udarnu, dok ostale jedinice upućivat će svoje ranjenike u najbližu bolnicu na njihovom sektoru, osiguranja odnosno zasjede.

7) Previjališta: odrediće svaka brigada za sebe. Divizijsko previjalište bit će u Kusionjima.

8) Evakuacija plijena: Ratni plijen oružje i municija, odjeća i ostale potrebe za vojsku evakuisat će se za Bučje (Budička ćuprija) dok ostali plijen gdje to odredi intendantura Korpusa, koja će uglavnom rukovoditi evakuacijom plijena.

Intendant divizije i njegov zamjenik odgovorni su, da sav plijen ratni oružje, municija i drugi materijal za potrebe operativnih jedinica stigne, na određeno mjesto uz pratnju potrebnog ljudstva, da se plijen ne bi u putu razvlačio i gubio.

Intendant Omladinske Brigade sa svojim intendantima bataljona u svemu će pomoći intendanta divizije.

Štab divizije od ljudstva na kursu pri štabu divizije odredit će kontrolne patrole, koje će imati zadatak, da sva nepozvana lica i neovlašćena za evakuaciju plijena hapse i sprečavaju im nedozvoljeni posao.

9) Veza: štab XII. Udarne brigade povezat će se telefonski sa divizijom, a tako isto i Štab Omladinske brigade. Ostale jedinice međusobno se povezati telefonskim putem ukoliko raspolažu sa kablom i telefonima a u nedostatku toga kurire slati sa konjima ili na biciklima, gdje je za to moguće. Svaka dva sata jedinice se imaju javljati svome višem štabu, a u vanrednim slučajevima kada se zato ukaže potreba. Štab XVIII. brigade održavat će vezu sa štabom divizije putem radio-stanice, a javljat će se svakog neparnog sata ili u vrijeme koje mu naznači — odredi telegrafista divizije.

Veza sa haubicom i poljskim topom i bataljonom koji napada željezničku stanicu i pilanu održavat će se putem kurira, a za prekid artiljerijske vatre na naprijed označene ciljeve ispalit će se 2 bijele rakete od strane štaba bataljona u pravcu topa. Za ponovno dejstvo artiljerije haubice i poljskog topa, upućivati kurira.

Sve jedinice po dolasku na određena mjesta zasjede ili pošto se privuku objektima, koje trebaju napasti javiče se svome višem štabu.

10) M j e s t a š t a b o v a :

Štab divizije u selu Kraguj,
štab XII. Udarne brigade u Japagi.
Štab Omladinske u kućama iznad slova K • — Pakrac.
Štab XVIII. Brigade u Badljevini
Štab Daruvar. NOP odreda sa bataljonom u zasjedi kod pruge i ceste
Štab Posavskog Odreda u Bujavici
štab češke Brigade sa bataljonom koji kontroliše cestu Toranj — Batinjani.
Štab I. Posavskog Udar. bataljona sa bataljonom, delom koji ostaje u zasjedi, dok ostatak odlazi na osiguranje i fingiranje napada.

11) Č e š k a b r i g a d a :³ stavlja se pod komandu Omladinske brigade, a ima zadatak kontrole ceste Toranj — Batinjani — Obrež, a jednim delom snaga stegnuti obruč oko posade na Krndiji, ukoliko se banda tamo nalazi i nedozvoliti joj pristizanje u pomoć posadi Pakrac ili udar s leđa zasjedi XVIII. brigade ili Daruvarskog Odreda.

12) P o v l a č e n j e : Poslije likvidacije Pakraca, ukoliko se ne pristupi likvidaciji Lipika ili nas neprijatelj primora za vrijeme vođenja borbe, izvršit će se po pismenom naređenju ili po ugovorenom znaku izbacivanjem raketa 2 crvene, 1 zelena, 1 bijela u pravcu Lipika od mesta Štaba Divizije. Ukoliko bi se ovaj znak izdao, sve će jedinice — štabovi to ponoviti i povući se u baze:

- a) Omladinska Brigada: Kraguj, Brusnik, Šumetlica,
- b) XII. Udarne brigada G. Čaglić, Bobare, Bijela Stijena i Kovačevac
- c) XVIII. Brigada: Sirač — Pakrani
- d) Daruvarski NOP Odreda Bijela, Borci
- g) Posavski odred i I. Posavski U. bataljon u baze levo i desno od ceste, koja vodi od Okučana za Lipik u »trokutu«.*
- f) Češka brigada: Grahovljani, Branešci.

NAPOMENA:

Likvidacija uporišta ima se bezuslovno izvršiti, a potom s obzirom na situaciju u momentu pada uporišta pristupit će se likvidaciji uporišta Lipik, koje će izvršiti XII. Udarne Brigada. Odmah po likvidaciji Pakraca, svi topovi naši, kao i oni koje u toku akcije zarobimo uputiti u sastav XII. Udarne brigade radi likvidacije Lipika. XII. Udarne brigada u toku vođenja borbe u Pakracu ima prikupiti podatke o Lipiku i kada joj se izda zapovest za napad, pristupiti izvršenju.

³ Vidi dok. br. 14, objašnjenje 2.

⁴ Odnosi se na teritorij između komunikacija Pakrac — Banova Jaruga — Novska — Okučani — Pakrac.

Diverzantska četa podijelit će se, i to: svakom bataljonu Omladinske brigade koji napada uporište da će se dve grupe sa potrebnom količinom eksploziva i ostalog potrebnog materijala za rušenje pruge, demoliranje stanice, kidanje srca i miniranje vodene pumpe, kao i miniranje zgrada. Jedna jača grupa dodelit će se XII. Udarnoj brigadi za kidanje pruge i kidanje električnog voda Lipik — Pakrac.

Rušenje pruge, kidanje t.t. veza, miniranje eksplozivom imade početi kada i napad. Jedinice, koje idu u zasjedu imaju biti na pola sata na svojim mjestima prije početka akcije, po dolasku ukopati se, a sa sobom poneti sijena ili slame radi prostirke, jer je zemlja vlažna.

Štab Omladinske brigade odredit će specijalne ekipe za evakuaciju državnih ustanova, sreza, poreske uprave, pošte, suda, općinskog poglavarstva itd. Referent saniteta organizirat će i predviditi sve što je potrebno za evakuaciju apoteke i vojničke ambulante. Također treba predvidjeti sve mjere da se evakuiše sanitetski materijal iz bolnice.

Četa za vezu štaba brigade raspodijeliti ljudstvo čete za vezu koje nije potrebno na samoj liniji za kupljenje telefonskog kabla, telefona i centrala. Najstrožije se zabranjuje lupanje telefona i telefonskih centrala bez obzira na to što su centrale zbog svoje veličine i teške. One se imaju ispravne izvući osim da budu u toku borbe oštećene. Ovo isto važi i za pisane strojeve i ostala postrojenja. Zabranjuje se uništavanje lokomotiva na pilani u koliko se nađu, one se imaju izvući prugom sve dotle dokle se može, pa makar bile i neispravne.

Obratiti pažnju na minska polja da ljudstvo ne postrada, za kretanje koristiti ceste, staze i dobro ugažene puteve, jer na tim mjestima neprijatelj nije minirao zbog redovnog saobraćaja meštana.

Moral neprijatelja u uporištu je na visini. Zarobljene oficire, podoficire i ugledne funkcionere ne ubijati ,nego ih sprovesti višem štabu kao zarobljenike.

Prilog: Skica uporišta, koju umnožite u potrebnom broju i dostavite bataljonima koji vrše napad.

Potvrdite prijem naređenja.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
Marijan Cvetković, v. r.

Zamjenik komandanta:
Rade Knežević, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HİS, Slav. Brod, K 55/1, 266-269.

11. X 1943.

(Jputstvo Oblasnog komiteta KPH za Slavoniju političkim radnicima na terenu o potrebi i načinu pridobijanja pristaša HSS-a za narodno-oslobodilački pokret. U uputstvu se navode objektivne i subjektivne teškoće koje koče zbližavanje pristalica HSS-a i NOP-a, te tako štete razvoju NOB-a.

Dragi drugovi!

Održavajući Partijska savetovanja, konstatirali smo, da uz sve pisanje naše direktivne štampe »Naprijed« kao i uz sve druge upute, još uvijek nisu naše Partijske organizacije dovoljno ispravno shvatile odnos prema pristalicama HSS-a, još uvijek nisu dovoljno drugovi uložili truda da iste uvuku u NOP.

1) Zapazili smo da velika većina čak i veći broj članova O.K. nisu shvatili bit HSS-a. I ako je u »Naprijedu«, br. 18 pisano šta je HSS, drugovi ili nisu proučili, ili im se nije dovoljno pomoglo da obrade taj članak. Konstatirali smo da drugovi nisu dovoljno svjesni činjenice, da je HSS stranka koju čine većinom seljaci. Ti seljaci borili su se godinama za demokratske slobode, protiv veliko-srpske tiranije i za socijalne pravice, tj. borili su se protiv imperijalističkih ugnjetača. Razumije se da nisu te mase uvijek razumijevale uzroke socijalne nepravde i da su često puta dale se zavesti. To je još bolje shvatljivo ako uzmemo u obzir, da je u HSS-u bilo dosta razne pokvarene gospode, koji su tu borbu htjeli iskoristiti za svoj interes. Ta gospoda su pod socijalnom pravicom borili se za podjelu pljačke nad seljacima sa veliko-srpskom buržoazijom. Ta gospoda su pod demokratskom slobodom borila se da oni ugnjetavaju hrvatskog seljaka. Jasno je da su se ta gospoda služila svim mogućim sredstvima, tako su npr. organizirali listove, koji su propovijedali njihovo stanovište, potkupljivali pojedince itd. Ako uzmemo u obzir da se u HSS uvuklo i frankovaca, (to nam najbolje svjedoči sramna rabota seljačke zaštite u periodu sloma Jugoslavije),¹ onda nam je jasno, da su često puta poštene seljačke mase bile prevarene i zavedene od te gospode i od tih fašista. Ali to nije bilo tako neprestano, jer je većina HSS-a ipak sve očitljivije vidjela rabotu te gospode i sve oštrije je bio sukob između osnovne mase HSS-a i tih pokvarenjaka. Sjetimo se kako su seljaci kod Križevaca poslije sporazuma Cvetković—Maček razdijelili veleposjedničku šumu i kad im je Maček poručio da se to ne smije činiti, oni su odgovorili: »Pa zar se mi nismo zato borili!« Mnogi se sjećaju kako su poštteni zaštitari trgali svoje iskaznice, kad su vidjeli, kakvu rabotu vrši zaštita. Taj proces, tj. sukob između pokvarene gospode i seljaštva organizovanog u HSS-u bivao je sve oštriji i oštriji. Mase su uvidjele kuda ih guraju ti izrodi i došlo je tako daleko da su neke organizacije HSS-a na pr. Brod bile raspuštene.²

¹ »Seljačka zaštita« je zaposjedala razne ustanove Kraljevine Jugoslavije i razoružavala jugoslavensku vojsku, a oružje predavala ustašama.

² Sporazumom Cvetković—Maček 1939. god. formirana je Banovina Hrvatska, HSS je došao na vlast, pa su njegove pristase očekivale rješavanje političkih, ekonomskih i socijalnih pitanja. Članstvo HSS-a je ostalo razočarano donošenjem još reakcionarnijih mjera nove vlade. O diferencijaciji u HSS-u i raspuštanju organizacije u Slav. Brodu vidi rad Mile Konje vica, Raspuštanje kotarske organizacije HSS u Slav. Brodu, »Zbornik«, br. 9, Slav. Brod, HIS, 1972, str. 209-262.

Borbom kroz više od 20 godina stvorena je kod pristalica HSS-a prilična privrženost toj stranci. Naročito toj privrženosti stranci pridonijelo je i to što su Stjepan i Ante Radić uživali veliki ugled u hrvatskom narodu, jer su oni osnovali tu stranku. Ta privrženost borbenim tradicijama, HRSS i privrženost Stjepanu Radiću, omogućila je držanje pristalica HSS-a pod jedinstvenim političkim utjecajem. Iako je HSS prestao da kao stranka djeluje dolaskom okupatora, ipak je još velika tradicija braće Radića i te stranke u Hrvatskom narodu. To mi ne smijemo nikada zaboraviti, mi trebamo znati da u sadanjem momentu zavisi mnogo, kako će se razvijati NOB od stava većine pristalica HSS-a koji imaju još uvijek priličan uticaj na hrvatski narod, a prvenstveno na hrvatske seljake. Mi ne smijemo to potcijeniti i moramo se pravilno odnositi prema tom pitanju.

2) Do danas u Slavoniji mi smo postigli uspjeha u uvlačenju pristaša HSS u NOB, ali još uvijek daleko od onoga što smo mogli i što treba postići. Uzroci zbog nedovoljnog uspjeha leže: a) naš sektaški odnos prema HSS-u. Kao što stoji u »Naprijedu«, naši drugovi ne vide razliku između reacionera u HSS-u i osnovne mase HSS-a. Oni ne vide da je nužan i bezuslovan savez sa tom masom HSS-ovaca. Kada uzmemo da je osnov HSS seljaštvo, koje je danas nacionalno potlačeno, čiji sinovi ginu na Istočnom frontu i diljem naše zemlje, da te seljake njemački okupator i ustaše pljačkaju, tj. oduzimaju žito, stoku, da te seljake apse na sajmištima i u crkvama, da im pale sela, da ih svojom politikom čekanja turaju goloruke pod četničku kamu, potrebno je i moguće je uvući te pristalice HSS-a u NOP. Da bi se to postiglo treba da svi članovi Partije poznaju šta je to HSS, ko ga sačinjava, kakvi su interesi osnovne mase HSS-a, na kojima se pitanjima može iste uvući u borbu, kako treba povesti borbu protiv pokvarene gospode, koji koč aktivizaciju tih masa. Sve to znači, treba shvatiti da nisu svi HSS-ovci reacionari. Ne samo to, treba shvatiti da ima mnogo poštenih HSS-ovaca, koji stoje pod uticajem te pokvarene gospode. Kao što smo naprijed rekli, oni su taj uticaj postigli na razne načine, pa čak služeći se i lažju. Na pr. Pernar je tvrdio Kovaču kako su partizani ubili Hundrića.³ Oni plaše HSS-ovce baukom komunizma itd. To sve čak i kod poštenih HSS-ovaca stvara rezerviranost i nepovjerenje. Mi treba da to znamo i da ne osuđujemo takve odmah kao reacionare, nego da im svojim radom pokažemo tko smo i šta smo i da ih otrgnemo ispod uticaja tih reacionara. Ne smije se dogoditi kao npr. u Gradišci (sa špeharom) da izvjesnog HSS-ovca, koji nije protivnik NOB, ali koji neće da surađuje apsimo. Sve ovo znači, da treba HSS shvatiti ,da treba znati, da tu postoje kao osnov seljačke mase, koje se može uvući u borbu, da tu postoje mnogi poštenu, koji su zavedeni i koje treba razuvjeriti i konačno da tu postoje oni reacionari koje treba raskrinkavati pred masama.

Drugi isto tako zlokobni naš propust jeste potcjenjivanje značenja HSS-a. Mnogi naši drugovi uopće ne vode računa o HSS-u. Oni ne znaju šta misle pojedini funkcioneri HSS-a, oni ne znaju ni koji su to, ni koliko ih ima, a da ne govorimo da nisu pokušali ništa da ih uvuku u NOB. Takvo ignoriranje jednog vrlo važnog saveznika znači ostaviti izvan pokreta dobar dio Hrvata. Takav aljkav odnos u manjem ili većem omjeru opaža se svuda, a naročito na Požeškom i Gradiškom kotaru. Treba dnevno i konstantno biti u

³ Nikola Hundrić, jedan od vođa HSS-a, prešao je na oslobođeni teritorij.

dodiru s njima, razjašnjavajući im političke događaje, uvlačiti ih u borbu na onome na što oni pristaju, raskrinkavati kod njih zlokobni uticaj pokvarene gospode. Samo sistematskim dnevnim vođenjem računa o HSS-ovim masama mi ćemo ih povući u borbu i otrgnuti ispod uticaja pokvarene gospode.

3) Kod rada sa HSS-ovcima ne smije se biti krut, niti stvari postavljati šablonski. Nesmije se one HSS-ovce koji nisu spremni ići u oružanu borbu odmah tražiti, da ih se mobilizira, pa čak i materijalne pomoći ne treba od njih tražiti, ako oni na to nisu spremni. Treba vidjeti šta oni hoće. Početi sa najlakšim. Ako ništa drugo početi s njima, da ih se okuplja oko Slobodnog Doma,⁴ pa onda za pomoć Partizanima i tako sve dalje dok ih se ne osposobi, da ih se može mobilisati. Isto tako ni kod propagande ne smije se biti krut. Ako neki kraj još nije svjestan, da je Maček velika prepreka i opasnost za budućnost hrvatskog naroda, ne treba ga napadati kao izdajnika, već tumačiti neispravnost pojedinih Mačkovih poteza koji su toj masi shvatljivi i stvarajući s njima suradnju na onim pitanjima na koje oni pristaju. Tamo gdje je on raskrinkan, gdje mase shvaćaju njegovu reakcionarnu i izdajničku ulogu, treba ga kao takvoga i napasti.

Ima mnogo poštenih HSS-ovaca, koji slušaju direktive raznih Reberskih, Pernara, jer smatraju da to od njih traži stranačka disciplina. Treba im razjasniti da takva disciplina koja šteti hrvatskom narodu, treba da bude odbačena i da je samo ona disciplina zdrava, koja je u interesu hrvatskog naroda.

Isto tako u radu sa HSS-om treba voditi računa o poštovanju koje imaju Stjepan i Antun Radić u hrvatskom narodu. Naime braća Radići rekli su i napisali mnogo toga što je napredno i pozitivno. Kao najznačajnije jeste kod njih, da su oni bili za bratstvo svih Slavenkih naroda i da su poštovali Sovjetsku Rusiju. Iskorišćavajući njihov autoritet, može se vezati te HSS-ovce uz Sovjetski Savez i kovati jedinstvo prvo Srba i Hrvata, a onda sa svima ostalim Slavenima. Treba duboko shvatiti utjecaj, tradicije i poštovanje, koje imaju braća Radići.

Dužnost je svih naših drugova, da točno znaju sve funkcionere HSS-a, da privlače poštene u borbu, a ostale da raskrinkavaju. Nedopustivo je da mnogi možda od njih iz neobaveštenosti koče mobilizaciju, a mi nismo pokušali niti da ih privučemo k sebi, niti da prikažemo masama štetnost te politike. Na primjer Ipša⁵ uopće ne pomaže mobilizaciju, iz njegovog kraja tako reći nema partizana, a drugovi nisu prikazali tim seljacima na koje on ima uticaj, štetnost takove politike. Kao što smo rekli, ne treba takve koji nisu neprijatelji napadati kao neprijatelje, ali treba raskrinkavati njihovu politiku i njih same osvještavati. Jednom riječi o svakome funkcioneru HSS-a treba voditi računa i kao što smo rekli protivnike NOB raskrinkavati kao izdajice, zavedene koji koče borbu s jedne strane osvještavati, a s druge strane prikazivati štetnost njihove politike i treće obuhvatiti one koje se može odmah uvući u pokret. Osim toga da imamo točan pregled na svome kotaru i općini o svakom funkcioneru HSS-a i posvetiti mnogo više pažnje na uvlačenju istih u NOO. Ovdje je potrebno načiniti jednu napomenu. Mi danas

⁴ Vidi dok. br. 40, objašnjenje 6.
⁵ Mijo, vođa HSS-a na kotaru Daruvar.

nećemo da razgovaramo s nikim HSS-ovcem kao sa predstavnikom organizacije. To konkretno znači na primjer nitko ne može da s nama pregovara u ime recimo kotarske organizacije HSS-a ili općinske, nego može s nama da razgovara samo kao pristalica HSS-a. Da li će se obnoviti općinske, mjesne i ostale organizacije HSS-a, to ćemo vidjeti i to je stvar izvršnog odbora HSS-a. U koliko oni to učine i kad učine, bit će reguliran odnos i prema organizacijama HSS-a. Danas mi uvlačimo i razgovaramo sa pristalicama HSS-a ali ne sa organizacijom HSS-a.

Potrebno je za uvlačenje HSS-ovaca u borbu mnogo više nego što je učinjeno, popularizirati konferenciju pristaša HSS-a u Slavoniji 26. IX.⁶ Mi smo pisali poslije te konferencije svim komitetima iskustva sa te konferencije i nju treba koristiti također u našem radu. Kod razgovora sa HSS-ovcima treba da budu po mogućnosti pristalice HSS-a koji se nalaze u NOB, jer često puta oni prema njima imaju više povjerenja.

Mnogo više treba iskoristiti Slobodni Dom. Isto tako treba uvući poštene HSS-ovce u NOO-e.

4) Sve ovo treba imati na umu, tj. poznavati bit HSS-a znati kako se može uvući HSS-ovce u NOB, koga treba izolovati, koje su prepreke da HSS-ovci u dovoljnoj mjeri ne ulaze u NOB, koji su naši nedostaci i pogreške sve je to potrebno da se osnovne mase HSS-a uvuku u oružanu borbu. Uvući osnovne mase HSS u borbu znači uvući većinu hrvatskog naroda, znači uvući u borbu većinu hrvatskog seljaštva. Uvući hrvatsko seljaštvo u borbu znači da ćemo kroz NOB zadobiti povjerenje seljaka, da ćemo izolovati reakcionarne tipove, koji još imaju uticaj negdje više, negdje manje na hrvatsko seljaštvo i stvoriti Savez Radnika i Seljaka, a kad skujemo Savez Radnika i Seljaka, možemo vedra čela dočekati zadaće, koje će pred nas postaviti budućnost, jer je taj Savez najmoćnije oružje naše Partije u borbi za njen konačni cilj.

Primate drugarski pozdrav

Smrt fašizmu — Sloboda narodu !

Oblasni komitet K. P. H.
za Slavoniju

Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 6/1, CK. 30/325-327.

⁶ Vidi «Građa», knj. VII. dok. br. 158. str. 465-471.

11. X 1943.**Izvještaj podžupana Velike župe Baranja Ministarstvu unutrašnjih poslova NDH u Zagrebu ... o nesigurnim političkim i ekonomskim prilikama uslijed djelovanja jedinica NOV i POH na području župe. Traži oružanu intervenciju za saniranje prilika.**

Savezno sa izvješćem ove Velike župe od 1. listopada 1943. god. Prs. broj 3387, čast je ovoj Velikoj župi izvestiti o daljnjim napadajima i pojavama komunističkih i partizanskih skupina na području Velike župe Baranja, a kako su te pojave i napadi izvješćeni od područnih kotarskih oblasti i oružničkog krilnog zapovjedništva u Osijeku u sljedećem:

Prema naknadnom izvješću dogodilo se je sljedeće:

U noći od 5. na 6. rujna o. g. došlo je nekoliko naoružanih partizana¹ u kuću Mate Zalogaja, zemljoradnika u Turanovcu, kotar Virovitica, te su mu oduzeli bicikl. Iste noći došla je grupa partizana u kuću Karoly Franje iz Lukača, kotar Virovitica, te su odnели svu odjeću i obuću, vojničko odijelo, pušku, samokres, municiju i bombe. Karoly je nadporučnik u njemačkoj vojsci.

U noći od 11. na 12. rujna o. g. došli su partizani u selo Lukač kotar Virovitica, te iz skladišta Hrvatske gospodarske zadruge odnели nalazeći se novac u blagajni od 31.000 Kuna. Osim toga odvezli su 55 vreća zobi, 74 novih praznih vreća.

U noći od 13. na 14. rujna o. g. došli su partizani u kuću Ante Hodaka u Pepelanama, kotar Virovitica, te su otjerali jednu junicu.

U noći 13. rujna t. g. došli su partizani u kuću Humel Antuna iz Podgorača, kotar Našice, te su mu odveli sina Stjepana, 24 godine starog, slušača filozofije.

U noći od 10. na 11. rujna o. g. došlo je nekoliko partizana u Borovu, kotar Virovitica, te od zemljoradnika Siranovića otjerali svinjče, jednu kobilu, jedno ždrebe, kola i hamove. Iste noći otjerali su od Hinka Sirovića iz istoga sela dva konja zajedno sa kolima i hamovima, te su mu odnели cipele.

U noći od 11. na 12. rujna o. g. došli su partizani u selo Jeliman, kotar Virovitica, te od Andrije Kovača nasilno oduzeli zob, pšenicu, ječam u ukupnoj težini od 3.500 kg. Iste noći odvezli su partizani iz školske zgrade u selu Budanica, kotar Virovitica sav školski pribor. Nadalje su bili u školi Trnava, te razderali školske knjige.

U noći od 13. na 14. rujna t. g. došli su partizani u selo Pčelić kotar Virovitica, te od Jurja Horvata odnели 600 kg. gipsa.

Dana 8. rujna o. g. na željezničkoj pruzi kod Lukača, kotar Virovitica rasprsnuo se je pakleni stroj, te je na mjestu nađeno ljudsko meso i odijelo. Izgleda, da je počinitelj stradao prigodom postavljanja paklenog stroja.

¹ Odnosi se na borce Podravskog NOP odreda koji su djelovali na tom području.

U noći od 13. na 14. rujna o. g. oko 20 naoružanih partizana zapalilo je željezničku postaju Medinci — Senkovac, kotar Slatina, koja je izgorjela, pa su zatim otišli prema šumi Raževo.

U noći od 15. na 16. rujna o. g. jedna grupa naoružanih partizana došla je u selo Detkovac, kotar Virovitica, te od seljaka Andrije Kovača oduzeli sve žito, odielo, konje, svinje i zatim sa kolima odvezli u pravcu prema Krndiji.

Dana 16. rujna t. g. u 23 h. napalo je 120 naoružanih partizana postrojbom 15. Ustaške pripremne bojne, koja je sa 10 oružnika krstarećeg odjela Podr. Slatina vršila osiguranje opravke željezničke pruge Donji Meljani -- Bistrica, kotar Slatina. Prigodom okršaja poginulo je 13 partizana, a 6 je zarobljeno. Od strane naše vojske nije bilo gubitaka.

U noći od 16. na 17. rujna o. g. došli su partizani u skladište Hrvatske gospodarske zadruge u Lukaču, kotar Virovitica, te od seljaka Hajdukovića odvezli 37 metričkih centi .pšenice.

Seljaci su morali po nalogu partizana žito voziti u šumu.

U noći od 16. na 17. rujna o. g. došli su partizani u selo Pepelanu, kotar Virovitica, te sobom odvezli 4 mladića u šumu.

U noći od 14. na 15. rujna o. g. odvezli su partizani iz sela Vukosavljevice, kotar Virovitica vršaći stroj Ivana Grlice, a od Ivana Banka samo vršalicu bez stroja, a od Vendela Kovača samo motor. Iste noći prolazili su partizani kroz selo Gačište, kotar Virovitica sa nekoliko kola hrane. U selu su stali, te od crkvene občine Gačište oduzeli žito, od Eškutić Ante dvije svinje i druge sitnije stvari.

U noći od 17. rujna t. g. partizani su prigodom napadaja na selo Trapinsku, kotar Virovitica od Ivana Pleše oduzeli i odvezli 10.000 komada repe, te sav krumpir sa površine od 500 četvornih hvati.

Dana 18. rujna t. g. u 12 h. prije podne jedan vod njemačke SS. policije kod željezničke postaje Vukosavljevica, kotar Virovitica, naišao je na komunističku zasjedu. Komunisti su iz zasjede otvorili vatru, te je u borbi poginulo 9 njemačkih SS. policaja, a dva su zarobljena i odvedena u šumu. Gubitci partizana su nepoznati.

U noći od 17. na 18. rujna o. g. došli su partizani u selo Suhop. Boro-va, kotar Virovitica, te od Trevizana Stjepana otjerali svinje, konje, sve živuće namirnice, svu odjeću i obuću i s tim otišli u šumu.

U noći na 20. rujna o. g. odveli su partizani sa željezničke postaje Koska, kotar Našice, prometnoga vježbenika Milakovića Velimira. U blagajni željezničke postaje nisu našli novaca.

U noći od 21. na 22. rujna o. g. odneli su partizani seljaku Prem Gustavu iz Koške, kotar Našice, 100.000 Kuna u gotovom novcu.

U noći od 21. na 22. rujna o. g. kod mjesta Korijske, područje grada Virovitice, nađeni su partizanski letci sa naslovom »Narode Slavonije« ispisane na pisaćem stroju, a skinute na šapirografu.

U noći od 23. na 24. rujna o. g. došli su partizani u selo Sv. Ilija, kotar Virovitica, te od seljaka Križaja Bartola odneli jedno odielo, od Posavca Stjepana odielo, cipele i zimski kaput, a od Križaja Ivana jedne čizme i torbu.

Prema izvješću kotarske oblasti u Virovitici od 22. rujna o. g. nalazi se veća grupa partizana u jačini od jedne brigade u selu Pivnica i Levinovac, kotar Virovitica. Isti su prisilili pučanstvo, da im nosi potrebnu hranu, dok stoku oduzimaju prema potrebi od seljaka.

U noći od 23. na 24. o. g. došla je jedna grupa partizana u selo špišić Bukovica, kotar Virovitica, te sakupljali dobrovoljne priloge u naravi od pučanstva. Sakupili su troja kola živežnih namirnica i odveli u Bilogoru. Partizana je bio veći broj.

U isto vrijeme opljačkali su partizani mnogo stanovnika iz Suhopoljske Borove, kotar Virovitica.

U noći od 22. na 23. rujna t. g. otvorena je od strane partizana žestoka puščana i strojopušćana vatra po gradu Virovitici. Ovaj napad počeo je oko 9 h. u večer i trajao je do 2 h. u jutro. U borbi je stradao jedan hrvatski oružnik. Da li su partizani imali gubitaka nije se moglo ustanoviti.

Od 22. do 29. rujna t. g. održali su partizani sastanke u Voćinu,² kotar Podr. Slatina. Ovim sastancima prisustvovalo je 20 predstavnika bivše hrvatske seljačke stranke iz Velike župe Baranja, Posavje i Livac Zapolje, kao i predstavnici 12, 16. i 18. partizanske brigade.

U noći od 21. na 22. rujna t. g. došla su dva partizana u špišić Bukovcu, kotar Virovitica, te iz kuće Stehera Ivana i iz kuće Pfeifer Magdalene odnieli odjeću i obuću.

U noći od 24. na 25. rujna o. g. odnieli su partizani trgovcu Vjekoslavu Kovaču iz špišića Bukovice, kotar Virovitica 50 kg. omotnoga i 25 kg. novinskog papira, isplativši mu zato 3.000 Kuna.

U noći od 24. na 25. rujna o. g. došla su dva naoružana partizana u selo Bielo Brdo, kotar Osiek, te od Paje Popovića zatražili da im preda novac, crkvene zemlje, koja je izdata u zakup. Istoga su prisilili, te im je dao 255.000 Kuna crkvenog novca. Za oduzeti novac primio je od istih potvrdu.

U noći 26. rujna o. g. izvršen je napad od strane komunista na mjesto Đurđenovac, kotar Našice. Posada koja je u mjestu bila, prihvatila je borbu. Tom prilikom poginuo je jedan ustaša. Da li su partizani imali gubitaka, nije poznato. Iste noći oko 80 naoružanih partizana došlo je u selo Brođanci, kotar Valpovo, te su sobom pokupili 15 mladića, te ih odveli u smjeru sela Poganovci, kotar Našice.

U noći od 26. na 27. rujna o. g. došlo je oko 300 naoružanih partizana u u selo Gradina, kotar Virovitica, te od stanovništva oduzeli 70 kola.

U noći sa 26. na 27. rujna o. g. prisilili su partizani seljake iz mjesta Lozan, Stari Gradac, Bušetina i Okrugljača, kotar Virovitica da svojim kolima voze žito iz magazina Zakupnog dobra Okružnog ureda Zagreb. Seljaci su to žito odvezli u obližnju šumu.

U noći od 25. na 26. rujna o. g. došlo je u selo Budrovci, kotar Đakovo, 30 partizana, te su od vojnika, koji su se nalazili na dopustu odnieli vojnička odijela. Tom prilikom povelili su sa sobom oko 10 mladića i odveli u nepoznatom pravcu.

² Odnosi se na konferenciju pristaša HSS-a održanu 26. IX 1943. god. u Voćinu; vidi »Grada«, knj. VII, dok. br. 158, str. 465-471.

Dana 27. rujna o. g. oko 9 sati prije podne u blizini željezničke postaje Vukosavljevica, kotar Virovitica napali su partizani stroj opuščanom vatrom teretni vlak koj. je iz špišić Bukovice polazio pravcem Vukosavljevica. Žrtava nije bilo, a vlak se povratio natrag u Viroviticu.

Dana 27. rujna o. g. oko 22 h. u večer došla su dva partizana naoružani u občinski ured u mjestu Punitovci, kotar Đakovo. Odnieli su sav pisaci pribor, a iz občinske blagajne 5. 765 Kuna, na koju su svotu dali potvrdu.

U noći od 25. na 26. rujna o. g. došlo je oko 20 naoružanih partizana u selo Rakitovica, kotar Miholjac, te odveli sobom seljaka Josipa Aladenića. Za njegovu sudbinu se ništa ne zna.

U noći od 27. na 28. rujna o. g. došlo je 15 naoružanih partizana u selo Koritnu, kotar Đakovo, gdje su pokupili 20 komada civilnih pušaka, koje su trebale biti odpremljene u Đakovo. Prije odlazka ušli su u kuću Korajev Fabijana, te ga sobom odveli u šumu.

Iste noći odveli su partizani namještenika Vukovarske kudjeljare Teodora Teodorovića, koji se je nalazio u Koritni.

U noći od 29. na 30. rujna t. g. došli su partizani u selo Bocanjevci, kotar Valpovo, te podpuno opljačkali zdravstvenu stanicu, iz koje su odnieli pokućstvo, peći, liekove i sve odveli kolima u šumu. Iste noći oštetili su kod Bocanjevaca željezničku prugu i na željezničkoj postaji polupali brzoglas.

U noći od 29. na 30. rujna o. g. došao je neutvrđeni broj naoružanih partizana u selo Selce, kotar Valpovo, te su sobom odvezli seljaka Marka Magušića u nepoznatom pravcu. Za njegovu sudbinu se ništa ne zna.

U predvečerje 30. rujna o. g. spustio se je u blizini sela Kućanci, kotar Donji Miholjac, jedan talijanski zrakoplov, u kojem je bio talijanski pilot neustanovljenog čina. Partizani, koji su se kretali na tom području zarobili su pilota, a zrakoplov su zapalili.

U noći od 29. na 30. rujna o. g. oko 22 h. došlo je 6 naoružanih partizana u selo Vel. Kopanicu, kotar Đakovo, te su od stanovništva oduzeli 12 lovačkih pušaka, a iz poštanskog ureda 2 krugovala. Zatim su upali u občinsko poglavarstvo, te odnieli jedan šapirograf. Iste noći odnieli su iz željezničke postaje Vel. Kopanica manju svotu novaca.

U noći 30. rujna t. g. došla su dva naoružana partizana na željezničku postaju Našička Breznica, kotar Našice, gdje su u postaji uništili poslovne knjige, te sobom odnieli brzoglas.

U noći 1. listopada o. g. došlo je 6 naoružanih partizana u selo Drenje, kotar Đakovo, te su zapalili jednu kamaru konoplje i jednu kamaru lana, pa su zatim otišli u nepoznatom pravcu.

U noći od 1. na 2. listopada o. g. došlo je 700 naoružanih partizana, među kojima je bilo žena i djece, u selo Beničance, kotar Donji Miholjac, gdje su prenoćili. Drugog dana u jutro povukli su se u šumu Lacić, kotar Donji Miholjac.

U noći od 1. na 2. listopada o. g. došla je veća grupa naoružanih partizana u selo Viškovci, kotar Valpovo, te su od Vatrogasnog spremišta odnieli sva vatrogasna odijela, a od mještana dvije lovačke puške.

U noći 2. listopada o. g. došlo je oko 100 naoružanih partizana u selo Ivanovci, kotar Valpovo, te su iz ondašnje škole sav školski pribor sobom odnieli. U prolazu kroz selo Zelčin, kotar Valpovo, uhitili su dva seljaka i sobom odveli u nepoznatom pravcu.

U noći 2. listopada t. g. razorio je neutvrđen broj partizana željezničku prugu između postaje Đurđenovac i Feričanci, kotar Našice. Promet na ovom dielu pruge je obustavljen.

U noći 2. listopada t. g. došao je neutvrđeni broj naoružanih partizana u selo Semeljci, kotar Đakovo, te u občinskom uredu uništio sve spise. Poslie toga uhvatili su Josipa Švajsmuta, njemačkog nadporučnika te ga sobom odveli. Za njegovu sudbinu se ništa ne zna.

Dana 2. listopada o. g. u 4 h. u jutro velik broj naoružanih partizana napao je topovskom vatrom ustašku posadu, koja se nalazila u bunkerima oko sela čaćinaca,³ kotar Našice. Nakon kraćeg vremena razrušili su bunkere, našto se je otvorila borba iz strojnica i strojopušaka, koja je trajala do 3. X o. g. u 10 h. kada se posada uslied nadmoći partizana morala povući. Jedan ustaški častnik sa 40 momaka otišao je u smjeru Podravske Slatine, ali se za sudbinu tih ljudi ne zna. Ostali dio posade probio se preko Mikleuša i Čađavice u Donji Miholjac. Tom prilikom poginulo je 20 ustaša, dok je oko 30 ranjeno. Gubici partizana su nepoznati. U mjestu čaćinci, koje su partizani zauzeli napravili su mnogo zla, ali pobližih podataka nema.

U noći 3. listopada o. g. oko 10 h zapalili su partizani željezničku postaju S. P. Ž. kod Podgajaca, kotar Donji Miholjac, nakon čega su otišli. Postaja je potpuno izgorjela.

U noći 3. listopada o. g. veća skupina naoružanih partizana opljačkala je zadružnu mljekaru u selu Drenjski Slatinik, kotar Đakovo, te zatim otišli u nepoznatom pravcu. Iste noći veća skupina partizana došla je u selo Koritna, kotar Đakovo, te ondašnjim seljacima održala komunistički govor.

U noći 3. listopada o. g. došlo je oko 30 naoružanih partizana u selo Golinci, kotar Donji Miholjac i od stanovništva oduzela troja kola raznih živežnih namirnica, zatim otišla u nepoznatom pravcu. Iste noći došlo je oko 15 naoružanih partizana u selo Radikovci, kotar Donji Miholjac te su od stanovništva oduzeli raznih odjevnih predmeta.

Dana 4. listopada o. g. oko 9 h. na večer neutvrđen broj naoružanih partizana došao je na pustaru Bare, občine čepin, kotar Osiek, te su od pustare vlasnika Ferdinanda Speisera oduzeli 400 kom. ovaca, 100 kom. rogate marve, 30 konja, 15 kola, 15 pari hamova, 49 krmača, 50 metr. centi žita, 400 kg. djetelinskog sjemena, razne odjevne predmete i 56.000 Kuna u gotovom novcu. Sa oduzetim stvarima i sa stokom otišli su u smjeru sela Brođanci, kotar Valpovo.

Dana 5. listopada o. g. u 9 h. u jutro neutvrđeni broj partizana pripucao je na radnike, koji su obavljali berbu grožđa u vinogradima sela Velikog Na-brđa, kotar Đakovo. Njemačka policija, koja je vršila osiguranje berbe, odbila je partizane. Tom prilikom jedan je radnik poginuo i jedan je ranjen.

U posljednje vrijeme partizani skupljaju seljake sa plugovima i zapre-gom iz obližnjih sela, te ih šalju na oranje i sisanje u selo Paučje, kotar Đakovo, koje je selo na području njihove djelatnosti.

Dana 7. listopada o. g. u 8 sati u jutro napala je skupina naoružanih partizana teretni samovoz Đakovačke biskupije na putu Mandičevac, Drenjski Slatinik, kotar Đakovo, u kojem su se vozili radnici za berbu grožđa i njihovo

³ Napad na Čaćince izvršen je 2. X 1943. god.; vidi dok. br. 21, 23 i 78.

osiguranje njemačke policije iz Đakova. Tom prilikom poginulo je 14 policaja njemačke SS postrojbe i 3 radnika, dok su 4 teže ranjena. Gubici partizana su nepoznati.

Dana 7. listopada o. g. u 7 h. u večer došlo je u selo Erdut kotar Osiek veća grupa partizana, oko 60, koji su bili dobro naoružani a obučeni u uniformama njemačkih i domobranskih vojnika, te rizničkih stražara. Tom prilikom upali su u obćinsko poglavarstvo, pa su iz obćine iznieli u dvorište sve spise , te ih spalili. Zatim su ušli u zgradu rizničke straže, te od rizničara oduzeli 6 vojničkih pušaka i količinu naboja. Odveli su ih zatim u obćinu i s njih svukli rizničarske uniforme. Ista grupa provalila je u dvorac veleposjednice Cseh, te od nje pokupila sve nakite, zlatninu, odjevne predmete i 50.000 Kuna gotovog novca. Od mjesnih lovaca oduzeli su 10 lovačkih pušaka, a od mjestnog tabornika jednu vojničku pušku. U poštanskoj zgradi slupali su brzoglasni uređaji, te odnieli 2.000 Kuna, a spise pobacali.

Svi ovi napried navedeni događaji i pojave pokazuju sve to veću snagu i jaću djelatnost partizana u ugroženim dielovima ove Velike župe, kao i neodgodivu potrebu, da se ovi napadaji jednom likvidiraju brzom i jakom akcijom naših oružanih snaga, jer inače nije moguće uspostaviti javni red, mir i sigurnost u tim krajevima, uslied čega trpi u velike sve ne samo područno pućanstvo, koje živi u neprestanoj opasnosti i strahu, nego su time ugroženi i životni, državni i obći javni probitci, a da se i ne govori o tomu, uslied ovakvih prilika strada ugled državnih i ostalih javnih vlasti, kao i same države.

ZA DOM SPREMNI!

Zamjenik Velikog župana:
Podžupan:
(S. Rihtarić)

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 9/III, 540-543.

46

12. X 1943.

Izvještaj dopisnika Komande Bilogorskog područja o teroru nad stanovništvom sela Baćkovice i Brzaje.

Seljaci Podravine sve više dolaze u redove Narodno oslobodilačke vojske uvidivši laži, prevare ustaške propagande, pristupaju u redove Narodno Oslobodilačke vojske. Da se bore za oslobođenje od okupatora, došla su u redove Narodno Oslobodilačke vojske 3 druga iz same Gradine i dva druga iz okolišnih sela Detkovca, dok bi došlo i više drugova da dođu tamo naše borbene jedinice.

Vesti iz Novo Gradiškog sreza.

U Novom Gradiškom srezu oseća se jak priliv seljačkog naroda u redove Narodno Oslobodilačke vojske. Narod uvidivši nepravdu ustašku i oku-

patorske vlasti, hrli u redove Narodno oslobodilačke vojske. Tako je dana 12. ovog mj. došlo 16 drugova u područje Bilogorske komande da se stave kao borci u redove Narodno Oslobodilačke vojske.

Selo Bazije kod Virovitice.

13. X 1943. naša Diverzantska grupa digla je betonski most kod samog sela Bazija, na glavnoj cesti Barč — Virovitica, kojim se služio- okupator za prevoz kamionima iz Virovitice za Mađarsku i dalje.

Bačkovica, 8. X 1943.

Najsvirepije zverstvo i zločin okupatorskih bandi u zadnjim svojim trzajima navalili su na samo selo Bačkovicu. Te bande se nalaze na samome uporištu u Velikoj Pisanici, stale su tući iz topova i minobacača na ono par nepopaljenih kuća. Tom zgodom su banditi našli starog Kneževića i njegovu ženu, koje su zaklali i bacili u kuću koju su zapalili da pokriju svoje zločine. U ovome činu vidimo kulturu i moral njemačkog vojnika koji se osvećuje nad nevinim civilnim pučanstvom, za svoje vojničke neuspehe na ostalim bojištima.

Dana 9. X 1943, Bačkovica, Razbojničke bande privukle se i 9. na zga-rišta popaljenog sela Bačkovice kao gladni vukovi da potraže još koju žrtvu. Tom prilikom poubijali na zverski način nedužne ljude, i to na samoj ivici šume kod Lugarnice, Vučetić Mitra starog 72 godine, ženu Joku staru Jerenić 50 godina i njezinog sina Miletu starog 27 god. u kući Vukmanović Petru staru 45 godina. Izim tih žrtava pronađena je još jedna žrtva u kukuruzima blizu kuće jedna žena koju je pogodila granata u samim kukuruzima pokraj kuće. Pitamo se kako dugo može ta banda iz Pisanice još nekažnjeno vršiti svoja zverstva. Ako ima iole pravde, moramo se toj zverskoj bandi osvetiti stotruko. Za jednu našu glavu njihovih STOTINU.

Brzaja 14. X 1943. Naše selo nalazi se na raskrsnici u blizini Velike Pisanice, svaki čas letimo kao zveri u šumu. Gestapovci iz Velike Pisanice dolaze u Čađavac svaki dan, беру grah, kukuruz i vade krumpir. Sve ovo odvažaju u svoje uporište u Veliku Pisanicu, odakle trpaju na vlak i otpremaju dalje, živimo u stalnom strahu od tih njihovih naleta, jer smo udaljeni svega 3 kilometra od Čađavca. Molimo merodavne naše vojne vlasti da se zauzmu i ovu bandu, pod svaku cenu unište i oslobode ovo 4 do 5 sela koji smo ugroženi sa životima i našom imovinom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Dopisnik Komande Bilogorskog
PODRUČJA:

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 46/1, 340.

13. X 1943.

Proglas Oblasnog narodnooslobodilačkog odbora za Slavoniju narodu Slavonije da svu hranu sakupi, sagradi spremišta u kojima bi čuvali tu hranu za potrebe Narodnooslobodilačke vojske i za narod pasivnih krajeva, da obradi zemlju i obavi sjetvu.

i

NARODU SLAVONIJE

Žetva je dovršena. Snazi naše vojske i organiziranog naroda treba zahvaliti, što do sada nije opljačkan veći dio naše muke i znoja.

No ne smijemo se zavaravati. Još uvijek naša sela nisu sigurna od švapsko-ustaške pljačke, a najviše su izložena otimačini fašističkih razbojnika baš ona sela, koja još do sada nisu opljačkana i popaljena. Da bi spriječili pljačku naše hrane, dužnost nam je svo žito do posljednjeg zrna i

SVU HRANU SPREMITI U SIGURNA SKLONIŠTA.

Ne gubimo ni časa. Izgradnja suhih sigurnih i neprijatelju nepristupačnih skloništa za hranu neka nam je prvi zadatak. Ta je hrana potrebna vama samima, a još više našim junačkim borcima, koji daju sve od sebe za slobodu sviju nas. Ne smije biti niti jedne kuće, koja neće odvojiti najviše što može za svoju djecu za junačke sinove Slavonije, za slavonske partizane.

ODVOJIMO ŽITO ZA SVOJE BORCE I ZA NAPAĆENI NAROD SIROMAŠNIH KRAJEVA NAŠE DOMOVINE!

Pred nama je teška zima. Našoj oslobođenoj braći iz Like, Korduna, iz Dalmacije i drugih neplodnih krajeva naše domovine — prijeti glad. Njihova su sela popaljena po neprijatelju, sve što je sposobno za rad prihvatilo se oružja, a kod kuće su ostali starci i nejačad. Pri tome treba imati na umu, da se narod tih siromašnih krajeva prvi prihvatio oružja, prvi prolio svoju krv u teškoj borbi. Mi u Slavoniji još imamo viškova hrane. Naša je dužnost da te naše prvoborce i njihove obitelji pomognemo. Mi ih moramo pomoći!

KUKURUZ JE ZREO! GRADIMO KUKURUZANE.

U jeku je i berba kukuruza. Mi smo ga sadili okapali i njegovali. Ne dopustimo da sada propadne ijedan klip, ne dopustimo neprijatelju da izveze ijedno zrno. Još dok je berba u jeku, postarajmo se za sklanjanje kukuruza. Stavimo si u zadatak da smjesta izgradimo podesne kukuruzane — spremišta za kukuruz, kojima moramo posvetiti isto toliko pažnje, kao i gradnji spremišta za ostalu hranu.

SVE ZA S J E T V U !

Mi se moramo starati i za budućnost. Za sutrašnjicu, koja će biti bolja, koja mora biti bolja od današnjice. Predstojeća žetva,

ŽETVA 1944. G. BIT ĆE SLOBODNA ŽETVA,
U OSLOBODENOJ DOMOVINI!

Već se sada moramo starati o tome, da ta žetva bude obilna, da zadovolji potrebe cijelog naroda.

Kako ćemo to učiniti?

Iskorišćavanjem svakog pedlja obradive zemlje, zasijavanjem svih obradivih površina. Mnogo je zemlje napušteno. Selo u čijoj se blizini nalazi takova zemlja, dužno je starati se o njezinoj obradi. Posao Narodno-oslobodilačkih odbora u tom pogledu velik je, odgovornost ogromna, no oni će uz potporu naroda svoju dužnost izvršiti.

PRIPREMITE I SKLONITE HRANU DO IDUĆE ŽETVE!
SKUPLJAJTE ŽITO ZA SVOJE BORCE!
OBAVITE SAVJESNO BERBU KUKURUZA!
OBRADITE I ZASIJTE SVAKI PEDALJ OBRADIVE ZEMLJE!
PRIPREMITE IDUĆU ŽETVU, SLOBODNU ŽETVU!
NI ZRNA HRANE OKUPATORU I NJEGOVIIM SLUGAMA!
SVE ZA NAŠ NAPAĆENI NAROD, NAŠU JUNAČKU VOJSKU!

13.listopad 1943.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

OBLASNI
NARODNO-OSLOBODILAČKI ODBOR
ZA SLAVONIJU

Original u IHRPH, Zgb.
Mikrofilm u HIS, Slav. Brod, f. CK 7/19-20.

48

13. X 1943.

Izvještaj Okružnog komiteta KPH Virovitica Oblasnom komitetu SKOJ-a, NOO-a i AFŽ-a, o brojnom stanju KP u vojsci i u komandama KPH za Slavoniju o političkoj situaciji, organizacionom stanju KP, područja, te o radu s domobranima.

Politička situacija

Općenito naš utjecaj stalno raste. Vjera u pobjedu NOV jeste čvrsta sve više kod širokih masa. Vrlo je malo onih koji još vjeruju u pobjedu Ni-

126

jemaca a to su mahom ili ustaše ili kulturbundovci¹ i njihova rodbina. Utjecaj KP je još uvijek slab, a razlog mu je neprijateljska propaganda prije i sada te nedovoljno objašnjavanje uloge KP u NO borbi.

Mnoga hrvatska a gotovo sva srpska sela obuhvaćena su bilo na koji način u našu borbu. Hrvatske mase najbolje su obuhvaćene na virovitičkom kotaru a najslabije na grubišnopoljskom i slatinskom kotaru. Zadnji naleti bande naročito na virovitičkom kotaru povećali su borbenost i mržnju Hrvata prema okupatoru, tako da sada bježe pred bandom mnoga sela uz povike »evo bande« bez obzira tko ide domobrani ili Švabe. Odlazak Hrvata u domobrane sve je manji a bježanje iz domobranstva je sve veće. U samom virovitičkom kotaru ima oko 700 bjegunaca iz domobranstva sa onima koji se nisu odazvali pozivima da stupe u vojsku. Iz kasarne u Virovitici ima preko 150 bjegunaca. Svi se ti bjegunci zadržavaju u glavnom kod kuća, a vrlo malo ih ide u partizane (najviše ide omladina). Sa njima se održavaju sastanci i od njih se stvaraju udarne grupe za diverzije. Uvlačenjem u aktivnu borbu nastoji ih se povezati i okupiti te na taj način pripremiti za odlazak u partizane. Sa tim udarnim grupicama rukovodi Partija. Do sada postoje dvije takove nenaoružane grupe, a druge su u stvaranju. Odredima smo dali upute da ih pozivaju u sve akcije.

Među srpskim masama naročito na oslobođenom teritoriju (Grubišno Polje) opaža se zamorenost, a razlog je veliki naponi i sve veći zahtjevi te često nepravilan odnos prema nacionalnoj i vjerskoj tradiciji Srba. No glavni uzrok je tom slab politički rad, a što ima za posljedicu slaba zainteresiranost za konačnu pobjedu (na pr. govore »neka se svrši rat pa kako bilo, tko vladao da vladao«). Na grubišnopoljskom kotaru je jedan od razloga i česti upadi bande u sela. Preko NOO-a u tom smislu poduzeto je da se održavaju redovni masovni sastanci sela na kojima će se čitati radio-vijesti i ostali politički i propagandni materijal, raskrinkavati jugoslavenska izbjeglička vlada, te obnoviti vjerski život otvaranjem crkvi i krštenjem djece, posvećivanjem grobova itd.

Utjecaj gospodske klike iz HSS- nije za potcijeniti. Najaktivniji su Mesarov (kotar Virovitica), Matovina (kotar Slatina, Radinković (kotar Miholjac) i Mile Smolčić kotar Grubišno Polje). Svi oni propovijedaju politiku čekanja, a od njih je najaktivniji Mesarov, koji je po selima (Gradini) držao sastanke sa svojim najpovjerljivijim (još nismo tačno provjerili šta je govorio na tim sastancima, no podatke ćemo dobiti ovih dana). Kad je Mesarov saznao za konferenciju u Voćinu², on je to nazvao našom slabošću rekavši »vidite koliko su slabi kad nas trebaju«. Magovca³ naziva izdajicom i drži vezu sa Zagrebom (s Košutićem i Hercegom). Ranije je držao tu vezu preko natporučnika Cerića, a preko koga sada — to ne znamo. Radinković drži vezu s Heferom.⁴ Matovina jc išao Stira⁵ pitati da li bi smio ići u Voćin na konferenciju. štir mu je odgovorio »neka partizani pregovaraju sa mnom ako šta imaju«. Mile Smolčić, ranije ustaški načelnik, u društvu sa još nekima govori da

¹ Misli na pripadnike Njemačke narodne skupine.

² Vidi »Grada«, knj. VII, dok. br. 158. str. 465-471.

³ Božidar Magovac, urednik lista »Slobodni dom«, prešao na oslobođenu teritoriju sredinom 1943. god.

⁴ Dr Stjepan Hefer, župan Velike župe Baranja.

⁵ Ivan Štir, ustaški bojnik, zapovjednik XV ustaške bojne.

bi se trebalo da se bori protiv partizana. U vezi sa radom ovih reakcionara prikupljamo podatke, te ćemo ih u najskorije vrijeme raskrinkati u letku koji će potpisati Okružni NOO. Sa svim reaktionerima ne slažu se mnogi niži funkcioneri koje nastojimo da okupimo oko jedinstvene NOF.

Utjecaj četničke propagande i jugoslavenske izbjegličke vlade se naročito opaža u nekim selima slatinskog kotara no ne u tolikoj mjeri kako se je to raspricalo. Ne obavještenost i slab politički rad su uzrok nekih velikosrpskih tendenca, a uzrok je često i taj što su nekoja sela kao takova i provikana (Čeralije i Đurčić), premda je u njima bilo samo takovih pojedinaca. Na netaktičke istupe prema kralju Petru odgovarali su »pa šta vam je on kriv —pa on je još dijete«. Neka sela oko Slatine, kao Medinci surađuju sa štirom i bjegunci iz partizana iz tih sela služe štiru kao vodiči. Zaključili smo da hitno preko Odreda iste pohapsimo i izdamo letak sa konkretnim podacima o izdajničkoj njihovoj raboti.

Mađarske manjine sve više simpatišu našu borbu no još uvijek u malom broju dolaze u partizane. Najviše ih dolazi iz virovitičkog kotara. Na ilatinskom kotaru žale se na netaktičnost mađarskog bataljona⁶ (grub postupak i prijetnje) i vele »da će radije u srpske brigade nego među Mađare.« fašistička propaganda povukla je Mađare da se sele, no kad su ti Mađari vidjeli da su na mjesto u Mađarsku stigli u Srijem na prazna srpska imanja, mnogi su pobjegli nazad (kotar Slatina).

Veliki uspjesi Crvene Armije i saveznika, te porazi Nijemaca otvorili su oči mnogim Nijemcima, te sada sve više traže vezu i nude svoje usluge (virovitički kotar). Nije rijetko da i pojedini istaknuti funkcioneri Kulturbunda traže vezu sa nama (krajelajter iz Virovitice)/ no mi sa njima postupamo prema vašim uputama.

U gradove se vrlo malo prodrlo premda ima uslova za širi i masovniji rad i političko djelovanje. Raspoloženje u gradovima (na pr. u Virovitici) je na strani NO borbe u većini. Sektašenje je bilo jedno od uzroka slabog prodiranja, naime prodiranje se vršilo samo preko Partije. Sa većom širinom u radu i uporednim djelovanjem partije i antifašističkih organizacija nadamo se brzo prodrijeti u gradove.

Rušenje pruge od strane diverzanata i X. Divizije prekinulo je saobraćaj na podravskoj pruzi, tako da banda sada iz Virovitice sa avionom odvozi hranu i dovozi poštu. Dnevno u avionu odvezu dve krave i odgovarajuću težinu svinja i drugog.

U toku prošlog mjeseca prema nepotpunim podacima mobilizirano je za našu vojsku oko 200.

Neprijateljska uporišta na našem okrugu postoje u mjestima: Grubišno Polje, Veliki Građevac, Ivanovo Selo, Rašenica, Virovitica, Suhopolje, Slatina i Miholjac.

⁶ »Sándor Petőfi«.

⁷ Odnosi se na okružnog vođu Njemačke narodne skupine Okruga Srednja Drava — Ilova.

Organizaciono stanje Partije

O. K. biro — — —	5 članova	plenum — — — — —	1 član
K. K. Virovitica — —	5 članova	plenuma nema	
12 jedinica — — —	72 člana	3 općinska komiteta	
K. K. Gr. Polje — —	5 članova	2 općinska komiteta	
11 jedinica — — —	43 člana	od toga u plenumu 3 člana	
K. K. Slatina — — —	7 članova	1 općinski komitet	
9 jedinica — — —	32 člana		
K. K. D. Miholjac — —	3 člana		
1 jedinica — — —	3 člana		
O. K. SKOJ-a-----	5 članova		
K. K.-i SKOJ-a — —	5 članova		
U k u p n o :	185 članova	KP	

Od toga je 40 žena i 145 muškaraca, 104 Srbina, 74 Hrvata, 6 Mađara i 1 Nijemac; 33 radnika 145 seljaka i 7 intelektualaca.

Sam O. K. nije zadovoljio ranije, radi malog broja članstva i radi neplanskog rada. Drugovi su se često gubili u sitnicama, ali su uvijek pokazivali mnogo volje i truda. O. K. je konačno uspio da u nekoj mjeri obuhvati sve kotareve i da rukovodi sa radom. Pomoć koju je O. K. pružao komitetima je sve veća naročito u zadnje vrijeme, a isto tako i povezanost sa K. K. Da bi se podiglo teoretsko znanje članova Partije, organiziraće se niži partijski kursevi pri O. K. a O. K. je sastavio plan za teoretsko izdizanje članstva. Kotarski Komiteti su se osamostalili, no općenita im je mana popustljivost i neodlučnost čemu je uzrok slabo teoretsko znanje premda da su skoro svi članovi KK prošli srednje partijske kurseve, a razlog je zapravo to što slabo prate tekuću štampu.

K. K. Virovitica sektaši po primanju žena, KK Grubišno Polje i Slatina u prodiranju među hrvatske mase i neoslobođeni teritorij, a KK Miholjac se sektaški odnosio prema primanju u Partiju i NOO. Svi Kotarski komiteti su se u glavnom nepravilno odnosili prema NOO-ima i AFŽ, više su im tutorisali nego pružali neku pomoć. Ulaskom članova KK u Kotarske NOO-e mnogo je toga otklonjeno kao i čvršćim povezivanjem sa AFŽ-om i SKOJ-em.

Općinski Komiteti su tek nedavno formirani, njihov rad je još slab. Do sada je formirano na Općinskim konferencijama 6 općinskih komiteta i u vidu je još formiranje jednoga i s time bi za ovaj broj jedinica i ovo stanje bili formirani svi Općinski komiteti.

Partijskim jedinicama manjka teoretsko znanje kao i poznavanje teoretskog rada. Mnogi se gube u sitnicama. Osim na NOO-ima partijske jedinice slabo rukovode u antifašističkim organizacijama. Na općinskim konferencijama drugovi su mnogo naučili i u vezi s time ćemo u buduće održavati barem jednom mjesečno savjetovanje svih članova Partije jedne Općine.

Sastanci partijskih jedinica održavaju se redovno a isto tako općinskih i kotarskih komiteta, naročito ovi posljednji.

Sastav članova Partije je dobar, svi su to odani i požrtvovani drugovi, no mladi partijci sa malo teoretskog znanja i poznavanja organizacionih i političkih pitanja.

Ispunjene kadrovice poslat ćemo vam dok ih popravimo, jer za sve upute velika većina kadrovika dolazi nam pogrešno ili manjkavo ispunjeno.

SKOJ

O. K. SKOJ-a	— — — — —	6 članova od toga u plenumu	2
K. K. Virovitica	— — — —	5 članova	
9 grupa	— — — —	47 članova	2 općinska komiteta
K. K. Grubišno Polje	— — — —	4 člana	2 općinska komiteta
16 grupa	— — — —	104 članova	
K. K. Slatina	— — — —	5 članova	
25 grupa	— — — —	130 članova	5 općinskih komiteta
K. K. D. Miholjac	— — — —	2 člana	
7 grupa	— — — —	40 članova	2 općinskih komiteta

U k u p n o : 343 člana 11 općinskih komiteta
i 57 grupa

Na Okružnoj konferenciji izabran je novi Okružni Komitet SKOJ-a u koji su unišli 4 druga u biro a 2 u plenum. Ovako sastavljeni Okružni Komitet SKOJ-a nismo još mogli kontrolisati u radu pošto je nedavno formiran, no obećaje u ovakvom sastavu da će zadovoljiti, a to nam obećaje i to što su drugovi već na konferenciji ozbiljno shvatili svoju dužnost i dali se na posao.

Nedostatak Kotarskog komiteta Virovitica je slab rad sa hrvatskom omladinom i nedovoljan pregled nad stanjem u kotaru, po liniji manjeg otpora rađeno je u glavnom samo među srpskom omladinom, dok je raniji komitet radio samo pak među hrvatskom omladinom, a isto tako mu je slab rad sa gradom. Kotarski komitet Slatina i Grubišno Polje nisu dovoljno posvetili pažnje neoslobođenom dijelu teritorije i prodiranje je sporo i neplanski i u koliko ga postoji, usmjereno je među srpsku omladinu. Kotarski Komitet Donji Miholjac u zadnje vrijeme postigao je lijepe uspjehe organizaciono, no u mobilizaciji uz slatinski kotar bio je najslabiji, dok je virovitički u mobilizaciji naročito hrvatske omladine bio najbolji, što u glavnom nije sva zasluga omladinskih organizacija.

Rukovođenje USAOH-om je bilo do konferencije slabo i neplansko. Sam okružni Odbor USAOH-a uslijed slabog sastava nije pokazao nikakav rad. Ulas kom novih drugova u Okružni USAOH stanje se mijenja a i sama konferencija unijela je mnogo svijetla u organizacionom stanju USAOH-a. USAOH se još uvijek nije omasovio i često je druga slika SKOJ-a što proizlazi iz nepoznavanja organizacionog pitanja USAOH-a kao i širine same organizacije.

Pomoć kotarskih komiteta Partije SKOJ-u bila je dosta slaba i nekonkretna budući da ni drugovi iz Partije nisu dovoljno posvetili pažnje organizacionim principima kako SKOJ-a tako i USAOH-a.

Na Okrugu Virovitica postoji 105 Odbora USAOH-a sa oko 2.500 članova, od toga imade 600 pionira. Kao osnovne organizacije USAOH-a postoje rad-

ne čete, odbori omladinskih domova, pjevački i tamburaški zborovi, diletantske sekcije, odbori za sakupljanje hrane, odbori protiv Pavelićeve* a za našu mobilizaciju, odbori protiv šverca itd.

Postoji 12 radnih četa, 34 omladinska doma i 7 pjevačkih horova.

NOO

Okružni NOO sastoji se od 10 članova, od toga su 5 Srba, 1 Mađar i 4 Hrvata. Okružni NOO se prilično dobro snalazi u svome radu. Svi članovi zadovoljavaju i pokazuju mnogo volje. Sve probleme koji se pred njih postavljaju, rješavaju kolektivno na svojim sastancima. Njihov je rad na oslobođenom teritoriju mnogo bolji nego na neoslobođenom. Pomoć koju pružaju Kotarskim NOO-ima je dosta dobra, no često se puštaju u sitnice i rješavaju ono što bi trebali da rješavaju seoski NOO-i.

Kotarski NOO na kotaru Slatina i Grubišno Polje u glavnom dobro rade na oslobođenom a vrlo slabo na neoslobođenom. Virovitički i Miholjački NOO-i su novoformirani, no u zadnje vrijeme u svom radu pokazali su lijep uspjeh. U Okružni NOO kao i u kotarske ušli su u glavnom po 2 člana Okružnog, odnosno kotarskog komiteta Partije. Općinski NOO-i na oslobođenom teritoriju rade prilično dobro, dok na neoslobođenom su slabi i u glavnom postoje samo na papiru.

Seoski NOO-i na oslobođenom teritoriju održavaju u zadnje vrijeme seoske sastanke i više politički djeluju, dok oni na neoslobođenom su često i suviše začahureni, premda u mnogim selima postoje uslovi i na neoslobođenoj teritoriji da se odbori javno biraju. NOO-i su u očima naroda još uvijek više vlast nego političko predstavništvo. U mnogim NOO-ima biće potrebno izvršiti čišćenje neaktivnih članova, a u nekim je već u toku.

Saradnja sa antifašističkim organizacijama je prilično slaba, a naročito na neoslobođenom teritoriju, no u zadnje vrijeme uslijed pravilnijeg shvaćanja potrebe saradnje i uloge NOO-a stanje se popravlja.

Pri Okružnom NOO-u formiran je Prop-Odjel sa tehnikom koja izdaje svoj list »Nedjeljni pregled« te radio-vijesti i umnaža razni propagandni materijal radi nestašice potrebnog materijala.

Od ukupno od oko 250 sela koliko ima ovaj Okrug, obuhvaćeno je preko 120 sela, od kojih je polovica na neoslobođenom teritoriju.

AFŽ

Okružni AFŽ Izvršni Odbor sastoji se od 6 drugarica, a u plenumu ih ima 8. U ovakvom sastavu je formiran 2. X 1943. pošto raniji odbor nije zadovoljio.

Na okrugu postoji 99 seoskih odbora, od toga 47 na oslobođenom, a 52 na neoslobođenom teritoriju, a okupljaju oko 4.530 žena. Općinskih odbora ima 5, a 3 Kotarska odbora (na kotaru Virovitica ne postoji kotarski odbor AFŽ). Pomoć Okružnog odbora kotarskim i općinskim odborima bila je vrlo slaba. Rad pojedinih organizacija još uvijek se sastoji u skupljanju hrane itd.,

dok je politički rad dosta slab a uzrok mu je slaba teoretska izgradnja samih rukovodećih drugarica, a tome je uzrok i taj što je Partija pružala vrlo slabu i riekonkretnu pomoć AFŽ-u. Da bi se podigla teoretska i politička izgradnja žena, c>vih dana će se pri Okružnom AFŽ održavati kursevi. žene iz AFž organizacija vrlo su aktivne u skupljanju hrane i priloga za vojsku, u zadnje vrijeme sve se više koriste pravima koje su stekle u NO borbi (čišćenje sabotera u Đurčićima, Rijenci i Gornje Kusunje). Jedinstvo hrvatskih i srpskih žena najčvršće je na virovitičkom kotaru, dok je dosta slabo na Slatinskom. Pojedini članovi Okružnog i kotarskih odbora AFŽ su nedisciplinovani i netaktični (Slavica, Darinka) a njihova nekritičnost je uzrok da se njihove greške vrlo teško ispravljaju, Što je pak uzrok stalnih sukoba unutar samih odbora. Osim toga česte reorganizacije koje vrši Oblasni AFŽ, a često i bez naše suglasnosti su uzrok nesnalaženja samih odbora u radu.

A g i t a c i j a i p r o p a g a n d a

Agitprop komisija ne postoji (postoji svega jedan član) jer je dio našeg agitpropa dodijeljen na rad Okružnom Prop odjelu i agitpropu SKOJ-a.

Naš agitprop u suradnji sa Prop odjelom Okružnog NOO-a i agitpropom SKOJ-a organizirao je 6 zborova za proslavu dvogodišnjice narodnog ustanka u Slavoniji, na kojima je bilo prisutno na svakome od 300-1.000 naroda. Osim ovih zborova održani su zborovi i mitinzi na virovitičkom i miholjačkom kotaru od kojih su neki dobro uspjeli.

Rad tehnike u glavnom je zadovoljio, premda nestašica potrebnog materijala čini velike smetnje u radu. Od većih izdanja tehnika je u zadnje vrijeme izdala »Plitvičku rezoluciju«, »Historiju SKP(b)«, II glava, »Ratna služba« i Opća vojna obuka, (obe ove za Korpus), te ostali propagandni materijal.

Dopisnička služba je još uvijek slaba, no zaduživanjem pojedinih drugova u svim antifašističkim organizacijama krenulo je nešto bolje.

V o j s k a

B i l o g o r s k i O d r e d : Postoji 1 bataljonski biro, sa 26 članova Partije i 14 kandidata, te 28 SKOJ-evaca. Drugovi iz bataljonskog biroa kao i iz štaba Odreda osjećaju se partijski odgovorni i trse se da postavljene zadatke i vojničke i političke izvrše, pošto su svi skoro partijci, to je rad četnih čelija još uvijek slab.

Poslije zadnjih par uspješnih akcija, borbenost i disciplina u odredtu tu mnogo porasli, premda su još uvijek česti slučajevi skitanja partizana iz Odreda. Politički kadar je dobar i nastoji da sve nedostatke ukloni i njih opaža. Kao vojni rukovodioci su zadovoljili. Djelovanje Odreda u neprijateljskoj pozadini je slabo, a razlog mu je i to što na Bilogori im se pružaju mogućnosti naročito prema Bjelovaru za lagane i uspješne akcije a i radi toga što im samostalno djelovanje ometa opći plan Korpusa po kojem oni rade.

Podravski odred:

Čelija Štaba odreda	— — — —	5 članova
Čelija pri štabu odreda	— — —	6 članova
I. bataljon	— — — — —	28 članova11 kandidata
II. bataljon	— — — — —	33 člana 15 kandidata
III. bataljon	— — — — —	22 člana 9 kandidata
U k u p n o: 94 člana 39%kandidata		

U ovom Odredu postoji 70 skojevaca.

U ovom odredu partijski rad prilično zadovoljava. Bataljonski biroi pružaju dosta dobru pomoć četnim ćelijama. Teoretsko znanje kako članova partijskih ćelija tako i funkcionera je dosta slabo. Disciplina zadovoljava-juća, borbenost dobra kao i aktivnost Odreda. Političko djelovanje i mobi-lizacija dobra i pravilna. Odred je aktivan u pozadini neprijatelja i kao cje-lina zadovoljava.

Bilogorsko područje

U Komandi područja postoji 6 partijskih jedinica sa ukupno 26 čla-nova Partije. Sa jedinicama pri komandama straža, relejnih stanica i slagališ-ta radio je KK Grubišno Polje a sa jedinicama pri samoj Komandi Područ-ja O. K. Sastanci jedinica su dosta neredoviti. Teoretska izgradnja slaba. Rad Komande zadovoljava u vojničkom i ekonomskom pogledu, dok je politički rad slabiji. Odnos prema NOO-ima i narodu pravilan bez birokratizacije. Odnos prema Partiji također pravilan. Nedostatak je popustljivost prema greškama. Pomoć Partije dobra.

Papučko-krnd i j sko područje

Sa jedinicama u stražama i slagalištima radio je drug pomoćnik ko-mandanta uz malu pomoć Kotarskog Komiteta Slatina. Sastanci partijskih jedinica drže se redovno. Partijska odgovornost mnogo je slabija nego u Bi-logorskom Području a i odnos same Komande prema narodu i NOO-ima (komandant Područja). Vojnički i ekonomski područje zadovoljava dok je po-litički rad slab kao i utjecaj slab uslijed nepravilnog odnosa. Komandant Područja je vrlo vredan no diktatorski nastupa, a pomoćnik je prema nje-govim pogreškama popustljiv.

Rad sa neprijateljskom vojskom

Veze sa neprijateljskim garnizonima su slabe i povremene pošto se posade garnizona stalno mijenjaju. Propagandni materijal namijenjen do-mobranima dolazi njima u ruke, oni ga čitaju, dobro primaju i o njemu dis-

kutiraju. Moral neprijateljske vojske u Virovitici je najslabiji (domobrana), dok u ostalim garnizonima nalaze se ustaše. Uspostavili smo vezu u jednom garnizonu preko koje veze ćemo organizirati Vojni komitet.

Uz naš borbeni pozdrav

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Za Komitet:

Napomena: Dokument nije potpisan.
Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 8/1, CK, 30/531-535.

49

13. X 1943.

Izvještaj ustaškog agenta Ravnateljstvu za javni red i sigurnost NDH u Zagrebu o nesigurnim političkim prilikama na području velikog broja općina osječkog kotara zbog djelovanja jedinica NOV u septembru 1943. godine. Navodi da je potrebna oružana pomoć za normaliziranje postojećih prilika, a u protivnom izražava bojazan za daljnji opstanak ustaške vlasti na tom području.

Mjesec rujan protekao je u kotaru Osiek u znaku pojačane partizanske djelatnosti na području cijelog kotara. Od upada partizana ostala su pošteđena od kojih desetak sela osječkog kotara samo sela Sarvaš, Ernestinovo, Jovanovac, Tenje, Antunovac, Retfala i Dalj. Iz potonja dva sela otišlo je međutim nekoliko desetaka ljudi u partizane i sigurno je da u tim mjestima postoje mjestni komiteti, koji su veoma aktivni. Naše su vlasti u toku prošlog mjeseca i to vojničke, političke i upravne bile podpuno nemoćne, što je najbolja promičba za partizane.

Logornik Mišo Mazur tražio je na sve strane da mu se dodieli 300 pušaka i da se oružnički odred kod kotara pojača na 100 ljudi. Opravdano traženje ovog logornika nije naišlo na razumijevanje te isti nije dobio navedene puške.

Građanstvo u Osieku baca zbog sve veće najeзде partizana krivnju na Zagreb, te tvrdi, da u Zagrebu nitko ne poznaje prilike na terenu, te da oni snose krivnju za politički i nastali vojni položaj. Izpravni ustaše grada Osieka veoma su nezadovoljni sa današnjim stanjem, te i oni krive Zagreb zbog svih nedaća, koje su zadesile njihov kotar. Tuže se na to, da nitko ne vodi računa o glasu ustaških dužnostnika te tvrde da bi se trebalo poslušati ustaške dužnostnike, koji žele dobro narodu, domovini i državi. Među ustašama u kotaru Osiek čuju se mnogi prigovori, a najčešći je prigovor zašto su sabirni logori u Hrvatskoj samo za Srbe i protudržavne elemente a ne i za Hrvate, koji sviesno ili nesvjestno oštećuju domovinu. Mnogi izpravni Hrvati se pitaju: »Kada će se jednom pročistiti popunidbena zapovjedništva u kojima danas svaki vojni obveznik može za izvjestnu količinu živežnih namirnica dobiti povremeno ili trajno oslobođenje od vojne dužnosti! Dokle će

ustaški pokret prestati biti tužna uredovniea, za bezpotrebno izdavanje potvrda o nacionalnoj izpravnosti te pred narodnom povješću snositi odgovornost za Nezavisnu Državu Hrvatsku, a neimati pri tom prava i utjecaja u Državi, osim navlačenja sveg narodnog odiuma na sebe i prava da svakog svog dužnostnika bez ikakovih skrupula izloži teškim materijalnim i duševnim stradanjima pa mučenjima i smrti.«

Ovih prigovora a i drugih prigovora ima bezbroj. Po svemu se pak jedino vidi da ustaše i neustaše uviđaju teški položaj, te da kritiziraju današnju vrhovnu upravu.

U mnogim taborima ovog kotara uobće više ne postoji ustaški pokret, te su gotovo svi dužnostnici razriješeni dužnosti. Nekoji tabori ovoga kotara ne smiju više ni poštu primati a sve zbog partizanske djelatnosti. U koliko ovo stanje bez vojske i dalje potraje vjerovati je, da će od navedenog kotara samo još grad Osiek ostati pošteđen. Ovo stanje bi se moglo popraviti stvaranjem oružničkih jedinica po uzoru pripremnih bojni, ali na strogo vojničkom temelju. U ovom kraju bi to bilo tim lakše, jer se partizani radi ravnica ne mogu zadržavati, a provode tek pojedine plječkaške udare.

Al j m a š

U toku mjeseca rujna primjećeno je u Aljmašu kretanje nepoznatih ljudi sa i bez oružja. Po kukuruzima se čulo ponekad pucati, a nadležne oblasti su o tome obavještene, ali se nije ništa preduzelo. Posljedica svega toga bio je upad partizana u Aljmaš u drugoj polovici mjeseca rujna o. g. Tom prilikom je od mjestne straže, koja broji 15 pušaka dobivenih od Kreisleitunga odnešeno 6 pušaka, a spaljeni su svi občinski spisi. Dotične noći bila je velika oluja, koja je počela u 8 sati na večer, a straža se je skupljala oko 9 sati. Kada je dio straže bio sakupljen u občini za vrijeme najžešće oluje, kada je kidala grane sa drveća i bacala crepove sa kuća partizani su iznenada upali i razoružali one stražare koji su se do tog vremena sakupili u občini. U stvari bila je to velika smjelost partizana usuditi se doći čak u ovaj kut Drave, gdje nisu bili niti zaštićeni osim svojom odvažnošću i našom nemoći. Nakon ovog upada selo je prestrašeno, traži pojačanja u oružju a dužnostnici ne spavaju više u svojim kućama nego svaku noć mienjaju prenočište.

B i e l o B r d o

Na ovo prielazničko mjesto posvećeno je mnogo truda, kako bi ga se očuvalo od partizanskog utjecaja. U prosincu 1942. godine je redarstvo pokupilo više osoba, za koje se ustanovilo ili je postojala sumnja, da su u vezi sa partizanima. Jedni su osuđeni na logore, a drugi su poslani na rad u Njemačku. Od tada pa sve do konca srpnja o. g. vladao je u selu red i mir. Nitko nije otišao u partizane. Ova činjenica nije se svidjela partizanima, te su oni odlučili silom napakostiti selu. Jedne noći provalili su u selo, zapalili občinu, jednu vršalicu, ubili dva povjerenika, te odveli sobom nekoliko ljudi itd. Od tog doba partizani su se često dolazili provocirati u selu s očitom namjerom, da izazovu represalijske naše vlasti na stanovništvu Bjelog Brda, kako bi se to slanoštvo da izbjezne represalijama sklonulo u šumu. U

manjem dielu su partizani to i uspjeli. Selo je kažnjeno sa milijun kuna globe, a trebalo je biti streljano 20 taoca. Posljedice toga su bile, da je mnogo ljudi pobjeglo u šumu, dielom iz bojazni pred partizanima, a dielom iz straha pred represalijama. Partizani dolaze i dalje u to selo, i liepe svoje plakate i diele letke a samo selo je nemoćno.

Tokom rujna, primjećena su na obćini i na školi dva partizanska letka koji su tamo visjeli dva dana. Na letcima je stajalo, da će svojom glavom platiti onaj tko skine. Letci su sadržavali izvješće o najnovijoj situaciji, a u vezi sa kapitulacijom Italije kao i poziv Bielog Brda primjećeno je kretanje partizana u njemačkim odorama. Jednom zgodom tražili su i tabornika u njegovoj kući, no nisu ga našli jer je drugdje spavao.

Koncem rujna o. g. odveden je iz Bielog Brda pod veoma čudnim okolnostima Franjo Pavlović, učitelj. Također je odveden i taborski dužnostnik Savo Stanojević.

Za osiguranje Bielog Brda potrebno je osnivanje oružničke postaje i davanje oružja pouzdanim ljudima. U selu nema sada ni jedne puške.

Č e p i n

Selo Čepin kao osječka predstraža zahvaljuje još samo neagilnosti i neodvažnosti partizana što nije postala partizanskim plienom. čepin ima oko 100 pušaka, a ima 6.000 stanovnika, te veliki broj veleposjeda i tvornica u neposrednoj blizini čepina.

Ako bi se i došlo do jaćega napada na čepin, tada bi se desilo, da bi 25 oružnika branilo svoju postaju, 50 Niemaca svoju nastambu a 20 ustaša svoj tabor. Kudeljare, lanare, uljare i mnogobrojne pustare i cielo selo bili bi prepušteni partizanima. U toku mjeseca rujna usliedila su tri manja napadaja na čepin i svi su ovi napadaji od malobrojne posade odbijeni bez gubitaka.

Međutim, u okolici čepina je pustara Lušćić, gdje je zapaljena i tvornica kudelje, kao i nekoliko kamara naslagane kudelje. U selu djeluje veoma aktivno mjestni komitet, koji je tokom rujna odposlao više ljudi u partizane. Jednom zgodom došli su partizani u selo, te su odnieli i dvije puške. Naroćito je pak primjećeno, da mnogo djevojaka iz čepina odlazi u partizane. Redarstvo je koncem rujna uhitilo više osoba u Čepinu, no izgleda da je bez većeg uspjeha.

Za osiguranje Čepina nužno je povećati oružničku postaju, a i oružje podieliti pouzdanim ljudima toga mjesta. U protivnom slučaju Čepin će biti jedne noći poharan a tada je sve kasno.

D a l j

Do danas još partizani nisu upali u Dalj ali je u samom mjestu primjećeno u nekoliko navrata grupice od 5-6 naoružanih ljudi. Tokom rujna otišlo je 40 osoba u partizane, što svjedoći o djelatnosti mjestnog komiteta.

Ustaški tabor Dalj poslao je preko svoga logora župskoj Redarstvenoj oblasti u Osieku, popis nepoćudnih i sumnjivih osoba. Dio ovih osoba je uhićeno.

U Dalju ima sada oko 40 pušaka, od toga imaju tamošnji Niemci 20. Naši ljudi daju svake noći 20 stražara, dok Niemci daju svega 6. Mještani iz Dalja zamolili su nadležne, da im se dade jedan oružnički dočastnik, koji bi preuzeo vježbu i organizaciju straže no bez ikakvog uspjeha.

Među tamošnjim kolonistima¹ zavladao je strah jer im se Srbi otvoreno priete radi preuzimanja posjeda iseljenih i likvidiranih Srba.

E r d u t

Erdut je postao partizansko razbojište. Sredinom rujna manji broj partizana razoružao je jedan domobranski vod, koji je demontirao most od Dunava. Obćinski spisi su zapaljeni, no iz sela nitko nije odveden. Narod živi u strahu i traži upute s obzirom na situaciju koja nastaje na bojištima i u samoj domovini.

Koncem mjeseca spaljeno je dobro Ustaškog logornika Blaževića.

E r n e s t i n o v o

Jaz između tamošnjih Hrvata i Niemaca u Ernestinovu nije više onako velik kao prije dvije godine. Iseljavanje Niemaca iz jednog diela Hrvatske i Hrvata iz Njemačke kao i povlačenje njemačke vojske na bojištima, u mnogim je uzdrimalo moral njemačkog stanovništva u ovom kraju. Isti više ne ističu svoje porijeklo kao protutežu Hrvatstvu, niti se ne priznaju Niemcima, oni koji njemački ne osjećaju, čak šta više, mnogi bi se htjeli izjasniti Hrvatima. Međusobni osobni odnosi još će se poboljšati, kada će se u toku ovoga mjeseca otvoriti hrvatska škola kao posljedica dvogodišnje borbe. U selu ima njemačkog oružništva u jačini od 50 ljudi, i mjestni Ortschutz* broji oko 30 pušaka.

H r a s t i n

Obćina Hrastin osječčkog kotara je u toku prošlog mjeseca najteže stradala. 21. rujna partizani su zapalili veliku lanaru i kudeljara, koje su se nalazile kod sela Ladislavaca.³ U tvornicama nalazio se jedan vod domobrana, koji je međutim bez borbe razoružan, šteta je ogromna i nenadoknadiva. Kao represaliju tomu, njemačka je žandarmerija došla u Dopsin i uništila oko 100 kuća te su više žena i muškaraca koje su zatekli u selu povelili sa sobom.*

Sigurno je utvrđeno, da se sada na veliko organiziraju, u selu Koprivna, koje je također bez ikakove zaštite, te se očekuje dan, kada će i Koprivna doživjeti sudbinu Dopsina.

U Hrastinskoj obćini, a to su sela Hrastin, Vladislavci, Dopsin i Koprivna, nema sada ni jedne puške. Ovih dana je javljeno, da je tabornik Nagy prebjegao u Mađarsku. Ustaški tabor je u likvidaciji.

¹ Radi se o stanovništvu (Hercegovcima) koje je NDH naselila na imanja protjeranih, iseljenih ili ubijenih Srba. Vidi »Grada«, knj. II, dok. br. 55; str. 107 i knj. III, dok. br. 216, str. 555.

² Mjesna zaštita.

³ Treba: Vladislavci. Akciju je izvršio Diljski NOPO.

⁴ O represalijama nad stanovništvom Dopsina vidi »Grada«, knj. VII, dok. br. 156, str. 463.

J o v a n o v a c

U selu Jovanovac postoji samo njemački Ortschaft koji broji oko 30 pušaka. Hrvati koji su malobrojni u selu, nemaju oružja. Odnos između Hrvata i Niemaca je dobar.

U toku mjeseca rujna nisu se nikakove važnije promjene dogodile.

L a s l o v o

U toku mjeseca rujna obustavljen je rad ustaškog tabora u Laslovu. Tabornik i bilježnik Matovac, otišli su u Hrastin. U selu ima svega stotinu duša a selo nema nikakvog osiguranja. Partizani su dolazili nekoliko puta u selo, te su od jednog privatnika odnели писаћи stroj i pokupili lovačke puške.

R e t f a l a

Sama Retfala koja je nastavak Osieka, nije ugrožena, no u svim pripadajućim selima ove občine partizani su održali skupštine. Njemačka narodna skupina u Osieku obećala je 15 pušaka, s kojima bi se organizirale straže i zasjede.

U toku mjeseca rujna je iz sela Adolfovac pobjeglo 6 osoba u partizane.

S a r v a š

U selu Sarvaš ima nešto pušaka, te postoji mjestni Ortschaft. Hrvati kojih je samo nekoliko, nemaju oružja. Odnosi između Hrvata i Nijemaca su dobri.

U toku mjeseca rujna nije bilo partizanskih prepada kao ni važnijih događaja.

T e n j a

U ovoj občini Tenja su najneuređeniji odnosi između Hrvata i Niemaca o čemu je već sa strane ovoga ureda u nekoliko navrata javljeno.

U toku mjeseca rujna mnogo je ljudi otišlo u partizane, no pokušaja napada na selo nije bilo.

Ustaški tabornik se nalazi već preko mjesec dana u Varaždinu, a njegov zamjenik je bolestan. Ostali dužnostnici ne žele se eksponirati, pa je uslijed toga rad na ustaškom taboru podpuno sustavan.

U občini Tenja ima mnogo partizana koji ne dozvoljavaju branje kukuruza. Radi toga je Njemačka narodna skupina iz Osieka dala još 20 pušaka za Tenju, tako da ovdje sada imade 60 pušaka.

Te će se puške upotrijebiti za osiguranje berbe kukuruza, kao i za noćnu stražu. Jedno i drugo vrše zajednički tenjski Hrvati i Niemci.

Ovo je ukratko iznešena djelatnost partizana na području osječkog kotara u toku rujna 1943. godine. Za daljnje osiguranje potrebno je:

1) ustrojiti odmah stalne oružničke postaje sa posadom od **najmanje** 10 ljudi.

2) osnovati jedinice po selima po uzoru ustaških priprema, ali na potpunom vojničkom temelju. Organizaciju tih jedinica nazovimo ih recimo mjesnim zaštitama, voljan je preuzeti ustaški logornik iz Osieka Mišo Mazur. Za istu svrhu potrebna mu je potrebna vojnička sprema i do 400 ljudi.

3) jednu satniju ustaša ili dobrih domobrana, koju bi se razmjestilo po onim mjestima kamo se ne mogu dati puške. Sve ove postrojbe trebale bi stajati pod jednim zapovjedništvom.

4) U Osieku bi morala biti uvijek u pripravnosti jedna udarna satnija sa potrebnim vozilima za prebacivanje na mjesto gdje se ukaže potreba.

Ne udovolji li se ovom zahtjevu, kojemu bi se moglo udovoljiti, osječki kotar bit će poharan sa strane partizana, a ustaški pokret će na području ovoga kotara nestati.

Dostavlja se prednje izvješće našeg pouzdanika molbom na znanje.

Za Dom spremni!

Barilar⁵

Original u SUP-u, Zgb.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 20/111, 17/683-691.

50

14. X 1943.

Proglas Drugog zasjedanja ZAVNOH-a narodima Hrvatske, kojim ih upoznaje o uspješnim borbama antifašističkog fronta u Evropi i našoj zemlji i poziva da svi stupe u redove NOV i istraju do konačnog uništenja fašizma.

NARODIMA HRVATSKE !

Od posljednjeg zasjedanja¹ Zemaljskog antifašističkog Vijeća Narodnog Oslobođenja Hrvatske, odigrali su se u međunarodnoj i domaćoj politici krupni događaji, koji su ponovo potvrdili pravilnost linije Narodno-oslobodilačke Fronte. Fašizam je pod udarom borbenih antifašističkih snaga pretrpio nove teške poraze; Glavni hitlerov saveznik — Italija — kapitulirala je,² a najveći rat u povjesti čovječanstva ulazi u svoju odlučnu fazu, kada se ima riješiti sudbina cijelog čovječanstva, pa i naše drage domovine Hrvatske. Na obalama Dnjepra, kod Vitebska, Gomela i Kijeva biju se sudbonosne bitke. Slavom ovjenčana bratska Crvena Armija u nezadrživom jurišu probija zadnje Hitlerove obrambene linije u Rusiji. Sav svijet s novim nadama u srcu prati gigantske napore Crvene Armije i zanosno pozdravlja sve njezine po-

⁵ šifra ustaškog agenta.

¹ Prvo zasjedanje održano je 14. VI 1943. na Plitvičkim jezerima. Vidi »Građa«, knj. VI, dok. br. 51, str. 161.

² Osmog septembra 1943. godine.

bjede. Na južnoj fronti savezničke britanske i američke armije prodiru prema srcu Italije — Rimu.

Fašizam se nalazi u svom predsmrtnom hropcu! Potrebno je još nekoliko snažnih udaraca pa da ranjena fašistička zvijer bude definitivno uništena. To bi se najlakše postiglo otvaranjem toliko obećavane druge fronte. Međutim, mračne klike međunarodne reakcije u Londonu i Washingtonu — nasuprot jednodušnom raspoloženju britanske i američke demokratske javnosti — odugovlače otvaranje druge fronte, čime odgađaju konačno slamanje fašizma.

Zemaljsko Antifašističko Vijeće Narodnog Oslobođenja Hrvatske, kao istinski tumač osjećaja hrvatskog i srpskog naroda u Hrvatskoj, diže svoj glas protiv tih reakcionarnih klika i u interesu što skorije pobjede nad fašizmom i što skorijeg mira čitavog čovječanstva traži bezodvlačno otvaranje druge fronte.

Sjajnim pobjedama herojske Crvene Armije pridružuju se veličanstveni uspjesi naše Narodno-Oslobodilačke Vojske pod vodstvom legendarnog junaka druga Tita. Nakon dvije i pol godine besprimjerne nadčovječanske borbe naši su narodi, uz pomoć svoje dične vojske, oslobodili mnoge nove krajeve Hrvatske. Oslobođena je naša divna Istra, naša sunčana Dalmacija i gotovo cijela obala našeg plavog Jadrana. To je dovelo do poništenja svih izdajničkih ugovora velikosrbskih vlada i zlikovca Pavelića, kojima su ti naši drevni krajevi predani vjekovnom neprijatelju naših naroda — talijanskom imperijalizmu. Istra, Dalmacija, Hrvatsko Primorje i Jadranski otoci priključeni su Hrvatskoj, a preko nje i Jugoslaviji. Neopisivim zanosom stupaju deseci hiljada novih boraca u našu junačku Narodno-Oslobodilačku Vojsku. U hrvatskom narodu razbijen je konačno utjecaj reakcionarne gospode u vrhovima HSS, koji je kočio priliv narodnih snaga u Narodno-Oslobodilačku Frontu. Ogromna većina pristaša i prvaka HSS bori se danas u redovima Jedinstvene Narodno-Oslobodilačke Fronte. Ova je činjenica omogućila konstituiranje Izvršnog odbora HSS na oslobođenom tlu Hrvatske. Sve je to dovelo do još šireg jedinstva naših naroda, usled čega je došlo i do proširenja ZAVNOH-a, koji danas još jače izražava jedinstvo naroda Hrvatske. Danas se uz ZAVNOH zbija u neprobojne redove sav hrvatski i srpski narod Hrvatske. Odbacivši sve sitne strančarske razlike, narod je skovao svoje velebno jedinstvo. Uz srpski narod, digao se gotovo sav hrvatski narod na oružje, da sa sebe strese jaram fašističkog ropstva i udari temelje novoj bratskoj zajednici naših naroda. Ustaške bande predstavljaju danas u Hrvatskoj još samo bijednu grupu razbijenih i izbezumljenih očajnika, koji uzalud traže puta i načina, kako da spase svoje zločinačke glave pred nemilosrdnim sudom naroda!

Hrvati i Srbi!

Danas, kada se već na obzorju naziru obrisi sigurne propasti fašizma i nove slobode naših naroda, danas velikosrpska i izdajnička klika u inozemstvu, koja ima i nekakvu vladu, snuje kako da iskoristi velike tekovine naše narodne borbe. Povezavši se s klikama međunarodne reakcije u Londonu i Washingtonu, oni spremaju novi jaram hrvatskom i srpskom narodu — spremaju povratak starog zla, koje nas je tištalo u staroj Jugoslaviji. No naši na-

rodi, ni srpski ni hrvatski, nisu zaboravili niti će ikad zaboraviti one mučne aprilske dane 1941. godine, kada je ta banda ostavila naše narode u najužasnijem položaju i pobjegla u London. Naši narodi neće nikada zaboraviti strašne zločine, koje je ta ista »vlada« počinila nad njima, kada je preko svojih četnika Draže Mihajlovića, pomagala fašističke okupatore i izazvala strašni bratoubilački rat. Hrvatski i srpski narod koji je — na poziv Komunističke partije — dvije i pol godine u neravnim i ljutim bojevima znao sebe braniti, znati će sam urediti i svoju sutrašnjicu. Istim onim plamenim zanosom i čeličnom odlučnošću, kojom su naši narodi i naši borci znali uništavati fašiste, Pavelićeve ustaše i Dražine četnike, znat će se oni suprotstaviti svakom naturanju bilo kakvog oblika protunarodne vladavine izvana.

Naša borba, naše muke i naše patnje, oni beskrajni potoci prolivene krvi i nepregledne gomile leševa, nisu i ne smiju biti uzaludne. Od prvih dana Narodno-Oslobodilačkog Ustanka, hrvatski i srpski narod istakao je kao svoj osnovni cilj oslobođenje od fašističkog ropstva i stvaranje nove demokratske Jugoslavije ravnopravnih naroda. U toj novoj, snažnoj i demokratskoj Jugoslaviji živjet će u bratskoj slozi slobodna Hrvatska sa slobodnom Srbijom, sa slobodnom Slovenijom i s ostalim slobodnim zemljama Slavenskog Juga. Za te uzvišene ideale slobode i ravnopravnosti umirali su naši borci, patile su teško naše majke, žene i djeca, patio je sav naš narod. I svakog onog — pa ma tko to bio — koji pokuša da iskoristi tekovine naše borbe i da nam nametne iz vana svoju vlast — dočekat će spremne oštre bajonete naših boraca!

Narodi Hrvatske! Hrvati, Srbi i vi pripadnici nacionalnih manjina!

Dignite se svi listom kao jedan u posljednju odlučnu borbu za ostvarenje te nove i velike bratske zajednice! Svi na oružje! Stupajte u redove junačke Narodno-Oslobodilačke Vojske! Stupajte u redove Jedinствene Narodno - Oslobodilačke Fronte, koja pod rukovodstvom AVNOJ-a i ZAVNOH-a jedina može dovesti naše narode punoj slobodi, trajnom miru, sreći i blagostanju! Svi u borbu protiv njemačkih okupatora, ustaša i četnika! Svi u borbu protiv izdajničke vlade u Kairu! S nama je veliki naš slavenski brat — moćni Sovjetski Savez! S nama je snažni demokratski antifašistički Pokret savezničkih zemalja — Britanije i Amerike! Pobjeda je naša! Nitko je ne može zaustaviti!

Živjela Narodno-Oslobodilačka Borba!

živjelo bratstvo i oružano jedinstvo hrvatskog i srpskog naroda!

živjela Slobodna Hrvatska u slobodnoj demokratskoj Jugoslaviji!

živjelo Antifašističko Vijeće Narodnog Oslobođenja Jugoslavije!

Živjela Narodno-Oslobodilačka Vojska i njezin Vrhovni Komandant drug Tito!

Živio Glavni štab Narodno-Oslobodilačke Vojske i Partizanskih Odre-
da Hrvatske!

živjeli naši veliki Saveznici — Sovjetski Savez, Engleska i Amerika!

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Plaški, 14. listopada 1943.

ZEMALJSKO ANTIFAŠISTIČKO VIJEĆE
NARODNOG OSLOBOĐENJA
HRVATSKE

Dokument je prepisan iz ZAVNOH-a zbornika dokumenata 1943, Zagreb, IHRP, 1964, str.
482-484.

51

14. X 1943.

Rezolucija Drugog zasjedanja ZAVNOH-a.

R E Z O L U C I J A '

Vijećnici Zemaljskog Antifašističkog Vijeća Narodnog Oslobođenja Hr-
vatske sakupljeni na svom drugom zasjedanju u slobodnom gradu Plaškom,
dana 14. X 1943. razmotrivši sva pitanja vanjske i unutrašnje političke situa-
cije došli su do ovih zaključaka:

1. Silne pobjede bratske Crvene Armije na širokoj sovjetskoj fronti
nad hitlerovskim pljačkaškim bandama, uspjesi naših saveznika, Velike Bri-
tanije i Amerike u Sredozemlju, te sve jači polet borbe potlačenih naroda
Evrope, a u prvom redu naših naroda, stvorili su sve uvjete za konačni slom
fašizma. Pad Mussolinija i kapitulacija Italije² najjasnije ilustriraju bezizlaz-
no stanje u fašističkom taboru. Tobože nepobjediva osovina je slomljena,
čime je Hitler izgubio svog najvažnijeg i najjačeg saveznika, dok ostali nje-
govi sateliti (Finska, Rumunjska, Mađarska i t. d.) traže mogućnost izlaska iz
Hitlerovog zagrljaja.

2. Boreći se već dvadesetosam mjeseci protiv Hitlerovih rulja, Crvena
je Armija svojim besprimjernim heroizmom privukla na se devet desetina
njemačke vojne sile i time omogućila uspješne operacije Saveznika na Sredo-
zemlju i u Italiji. S druge strane naša junačka Narodno-oslobodilačka Vojska
na čelu sa drugom Titom, i besprimjerni otpor naših slobodoljubivih naroda,
doprinijeli su ogromnom prilog i padu Musolinija i uspješnim operacijama Sa-
veznika.

Najveći dio tereta protiv Hitlera snosi još uvijek Sovjetski Savez. Krajnje je
vrijeme, da naši veliki saveznici, Velika Britanija i Amerika, ispune svoje o-
baveze prema Sovjetskom Savezu i potlačenim narodima Evrope, da bi se

¹ U komisiji za izradu rezolucije radili su: Andrija Hebrang, Božidar Magovac i Duško Brkić.
² Osmog septembra 1943. god.

ubrzao pobjedonosni svršetak rata i skratile nečuvene patnje potlačenih naroda. Oštrije nego ikada do sada postavlja se i danas pitanje fronte u Evropi.

3. Opravdani zahtjev SSSR-a i potlačenih evropskih naroda za otvaranjem druge fronte, t. j. fronte koja bi privukla veće snage zajedničkog neprijatelja, nailazi na otpor međunarodne reakcije, koja nalazi podršku i u krugovima britanske i američke vlade. Međunarodna reakcija nastoji da se rat što više produži, špekulacija reakcije dobiva svoj izraz i u podržavanju protunarodnih emigrantskih vlada, koje nailaze na podršku u Londonu i Washingtonu. To je slučaj s novom Badoglijevom vladom u Italiji u kojoj sjede dva generala³ poznata po zločinima izvedenim nad našim narodom. Isti je slučaj s poljskom vladom, koja je spremila i sprema zavjeru protiv najdosljednijeg borca u antifašističkom bloku, protiv bratskog Sovjetskog Saveza, zatim s emigrantskom grčkom vladom, koja predstavlja grčki narod i konačno s izdajničkom jugoslavenskom vladom, koja već pune dvije godine podupire fašističke okupatore i na najbesramniji način vodi otvorenu borbu protiv Narodno-oslobodilačkog Pokreta.

4. Unutrašnja politička situacija u Hrvatskoj obilježena je s jedne strane, velikim pobjedama Narodno-oslobodilačke Vojske i sve snažnijim rasplamsavanjem narodnog ustanka, a s druge strane rušenjem pozicija fašističkih okupatora i demoralizacijom u redovima njihovih agenata, Pavelićevih ustaša i četnika Draže Mihajlovića. Kapitulacijom Italije, kojoj je u znatnoj mjeri doprinjela i borba naših naroda, isključen je iz naše zemlje Hitlerov saveznik — talijanski fašizam, a Narodno-oslobodilačka Vojska oslobodila je ogromne teritorije naše zemlje, skoro čitavu jadransku obalu s Hrvatskim Primorjem, veliki dio Dalmacije, Istru i otoke. Naša narodna vojska razoružala je niz talijanskih okupatorskih divizija. Poništeni su svi ugovori velikosrpskih klika i izdajnika Pavelića, kojim su južni hrvatski krajevi bili bačeni u ralje talijanskog imperijalizma. Ove pobjede pojačale su i onako snažan priliv narodnih masa, osobito hrvatskih, u Narodno-oslobodilački pokret i još više su proširile bazu oružanog narodnog ustanka u Hrvatskoj. — i Hrvati i Srbi sve što je pošteno i rodoljubno u Hrvatskoj pristupili su Narodno-oslobodilačkom Pokretu bez obzira na stranačke razlike. Mnogi pristaše i prvaci iz Hrvatske Seljačke Stranke, vidjevši da sloboda hrvatskog naroda može biti izvojevana samo putem oružane borbe, pristupili su Narodno-oslobodilačkoj Fronti. Tako se sve više izgrađuje i učvršćuje jedinstvo hrvatskih narodnih masa, kao i jedinstvo i borbeno bratstvo hrvatskog i srpskog naroda.

Sve je ovo ponovno potvrdilo pravilnost linije Narodno-oslobodilačkog pokreta, čiji je organizator i rukovodilac Komunistička Partija.

Proširenjem oružanog narodnog ustanka na sve krajeve Hrvatske i pristupanjem Narodno-oslobodilačkom Pokretu najširih redova Hrvata, razbijen je utjecaj reakcionarne gospode iz vrhova HSS, koja su svim sredstvima nastojala zakočiti priliv hrvatskih masa u Narodno-oslobodilački Pokret, izdajnička politika te gospode, politika koja je neprekidno lavirala u tri pravca: u suradnji s izbjegličkom vladom, u suradnji s ustašama i u politici mi renja s okupatorom, doživljavala je svoj potpuni slom.

³ Mario Roata i Ambrosio Vittorio.

5. U ovo sudbonosno vrijeme, Kada naši narodi vode besprimjernu borbu za svoje oslobođenje, za svoj opstanak i svoju nezavisnost, šaka izdajica i izbjeglica, koji su sebe prozvali vladom, pokušavaju na sve načine iskoristiti tekovine Narodno-oslobodilačke Borbe u svoje prljave, klikaške interes? Izbjeglička velikosrpska klika povezala se s okupatorom i pune ga dvije godine pomagala u borbi protiv naših naroda. Povezavši se s reakcionarnih grupama u Londonu i Washingtonu, ovi izdajnici žele narodima Jugoslavije nametnuti svoj protunarodni, tiranski režim i povratiti im ponovno velikosrpsku hegemoniju. Oni su se čak spremili za slučaj, da im taj plan ne uspije, pa su u posljednje vrijeme počeli kovati planove o razbijanju Jugoslavije i o stvaranju Velike Srbije, o kojoj bi četnici Draže Mihailovića vodili glavnu riječ.

U ime hrvatskog naroda, u ime svih Srba u Hrvatskoj i nacionalnih manjina Hrvatske, ponovno ističemo, da izbjeglička vlada, ma kakova ona bila, ili »činovnička« ili »privremena« ili ma kakva druga, nema nikakvog prava da govori u ime našeg naroda.

6. Isto tako ponovno podvlačimo, da izdajnik Pavelić nema nikakvog prava da govori u ime hrvatskog naroda. On je izvršio najprljaviju izdaju i najogavnije zločine nad srpskim i hrvatskim narodom. Pobivši na stotine hiljada Srba i Hrvata i stavivši se u službu tuđinca, ovaj zlikovac je pokušao od Hrvatske stvoriti instrument fašističke politike na Balkanu. No hrvatski je narod, u zajedničkoj borbi sa srpskim narodom, razbio te paklene planove i od Hrvatske stvorio poprište oružanog narodnog ustanka protiv fašizma. Time je hrvatski narod ujedno razbio klevete četničkih razbojnika, koji su pokušavali identificirati slobodoljubivi hrvatski narod s Pavelićevim ustaškim zlotvorima.

7. Hrvatski i srpski narod u Hrvatskoj su u toku herojske dvogodišnje borbe u krvi i ognju izgradili svoje jedino istinsko političko predstavništvo, Zemaljsko Antifašističko Vijeće Narodnog Oslobođenja Hrvatske, koje jedino priznaje i kojemu daje svoje puno povjerenje. U ime hrvatskog i srpskog naroda ovlašteni su da govore jedino nacionalna predstavništva, odnosno nacionalna vijeća na čelu s Antifašističkim Vijećem Narodnog Oslobođenja Jugoslavije.

Dvije teške godine borbe naših naroda za nacionalnu nezavisnost, a protiv fašističkih okupatora i njihovih pomagača, dokazale su da hrvatski i srpski narod imaju puno pravo da sami upravljaju svojom sudbinom i da sami, preko svojih političkih predstavništava izgrađenih u borbi, uređuju svoju državnu zajednicu. Naši su narodi čvrsto odlučili, da ne dopuste da im se nametne bilo kakova vlast, ili režim od bilo koga, tko s narodom nema veze, i riješili su, da se s oružjem u ruci, na čelu sa svojom slavom ovjenčanom vojskom i s Antifašističkim Vijećem Narodnog Oslobođenja Jugoslavije i Zemaljskim Antifašističkim Vijećem Narodnog Oslobođenja Hrvatske, suprotstave svakom pokušaju nametanja protunarodnog režima ili vlasti iz vana.

8. Hrvatski i srpski narod, u zajednici s ostalim narodima Jugoslavije bore se za novu demokratsku Jugoslaviju, slobodnih i ravnopravnih naroda, u kojoj će — na bazi samoodređenja biti izgrađena slobodna i demokratska Hrvatska. Srbi u Hrvatskoj dali su dosadašnjim borbama nevidene žrtve i dokaze o svojoj velikoj ljubavi prema zajedničkoj domovini, pa kao što su

se zajedno s Hrvatima borili protiv zajedničkog neprijatelja, tako će zajedno uživati i plodove pobjede i slobode. Nema, ne smije i ne će biti Hrvatske, u kojoj Srbima ne bi bila zajamčena puna ravnopravnost i jednakost. Ova nova zajednica slavenskih naroda na Jugu — nova demokratska Jugoslavija — stvara se odozdo u zajedničkoj borbi svih njezinih naroda, a ne nametanjem protunarodnih režima odozgo, od strane onih, koji s narodom nemaju veze. To je najbolje jamstvo, da će naši narodi živjeti u istinskom bratstvu, jednakosti i slobodi. U novoj zajednici naroda Jugoslavije ostvarit će se i vjekovne socijalne težnje radništva i seljaštva.

9. U toku dvogodišnjeg domovinskog rata naši su narodi podnijeli ogromne žrtve, koje su osobito teško pogodile stanovite krajeve naše domovine. Sveta je dužnost svih pravih rodoljuba i svih organizacija Narodno-oslobodilačkog Pokreta, da pruže pomoć tim našim krajevima, da aktivno porade na tome, da terete ovog oslobodilačkog rata ponesu i krajevi, koji su do sada bili od njih pošteđeni. Narodno-oslobodilački Pokret nastojat će svim raspoloživim sredstvima ne samo proširiti oružani ustanak na sve krajeve Hrvatske, nego i organizirati snošenje tereta borbe po svim tim krajevima.

10. U velikoj oslobodilačkoj borbi naših naroda, bratski Sovjetski Savez predstavljao je našeg najboljeg i najdosljednijeg saveznika, pa mu od strane naših naroda pripada za to najdublja zahvalnost. Naši narodi također visoko cijene pomoć, na koju su nailazili u antifašističkim pokretima u zemljama naših saveznika Velike Britanije i Amerike, u kojima naš narod gleda moćne saveznike u borbi protiv fašizma i svih špekulacija međunarodne reakcije.

11. Neprijatelj je oslabljen, ali nije uništen. Hitlerove razbojničke ručke još uvijek harače i pale po našoj zemlji, a njegovi pomagači i agenti još uvijek vrše najsramniju izdaju nad našim narodima. Potrebno je da se borbene redovi naših naroda još više učvrste, potrebno je da se u naše borbene redove uvrste svi poštenu rodoljubni ljudi, potrebno je, da se dalje izgrađuju i još više učvrste organi narodne vlasti. Narodno-oslobodilački odbori, i na tom narodnom poslu treba da sudjeluju sve naše organizacije i svi rodoljubi. Okupljajući i zbijajući svoje redove oko najvećeg političkog predstavništva Hrvatske, oko Zemaljskog Antifašističkog Vijeća Narodnog Oslobođenja Hrvatske, jedinstveni redovi Hrvata i Srba nastaviti će, zajedno s ostalim narodima Jugoslavije, borbu do konačne pobjede nad mrskim okupatorom i njegovim slugama, suzbijajući na tom putu svaki pokušaj unošenja razdora i nesloge među našim narodima.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Plaški, 14 listopada 1943.

ZEMALJSKO ANTIFAŠISTIČKO VIJEĆE
NARODNOG OSLOBOĐENJA
HRVATSKE

478-481. Dokument je prepisan iz »ZAVNOH-a, zbornika dokumenata 1943«, Zagreb, IHRPH, 1964, str.

14.X 1943.

Izveštaj Zapovjedništva Glavnog stožera Hrvatskog domobranstva o napadu jedinica XII divizije NOV Hrvatske na Pakrac.

Podr. Zagorja:

12. X prigodom nasilnog razviđanja smjerom Varaždin — Varaždinske Toplice jedan naš odjel protjerao je neprijateljske dielove kod s. Turčin — Kneginec (6 i 7 km j. izt. od Varaždina), ali je 9 km j. izt. od Varaždina za-
držan jakom neprijateljskom vatrom¹ sa utvrđenih postava.

Razviđanjem 13. X utvrđeno je da se neprijatelj povukao iz Varaždin-
skih Toplica u smjeru Kalnika. Kod s. Martijanec i Svibovec (11 km s. izt. i 4
km izt. od Varaždinskih Toplica) ima neprijatelj jače zasjede.²

Podr. Daruvara:

Upućenim pojačanjem i dobrom suradnjom zrakoplovstva stanje oko
Pakraca i Lipika je olakšano. U toku 12. X odbijeno je nekoliko ogorčenih
neprijateljskih juriša na Pakrac.⁴ Poznati vlastiti gubitci do 12. X u 22.00 sata
iznose: 16 mrtvih, 42 ranjena, (od kojih 3 častnika) i 16 nestalih. Za sudbinu
posade želj. vijadukta 4 km s. od Pakraca (jedan sat) se ne zna.

13. X u jutro neprijatelj⁵ je pojačao pritisak na Pakrac i Lipik, među-
tim 13. X u 20.15 sati 4. gorski zdrug javlja da je zrakoplovstvo dobro radilo
i da je pritisak partizana na Pakrac i Lipik popustio. 13. X naša skupina koja
je došla iz Daruvara preko Trojeglava (12 km s. z. od Pakraca) stigla je u Li-
pik, nakon čega se je neprijatelj javljao samo teškim oružjem sa pilane (1,5
km s. od Pakraca) i iz smjera Japage (2 km j. od Pakraca). Snage iz Lipika
djeluju radi suzbijanja neprijatelja oko Pakraca. Pojačanja upućena iz Oku-
čana i Ban. Jaruge 13. X nisu još stigla u područje Lipika.

12. X odbijen je manji part, napadaj na naše postave iztočno i jugo-
iztočno od Daruvara.

Podr. Okučana:

11. X odbijen je manji part, prepad na naše uporište izt. od s. Dragalić
<7 km izt. od Okučana).

1 U tim borbama učestvovala je XVII NOU brigade X divizije

2 Tu se nalazio III bataljon XVII udarne brigade; vidi dok.

3 Izostavljeni dio teksta odnosi se na teritoriju na kojoj

4 Vidi dok. br. 43, 63 i 78.

5 Odnosi se na jedinice XII divizije NOVH; vidi dok. br. 38

NOVH. Vidi dok. br. 115.

br. 115.

nisu djelovale jedinice Xdivizije.

i 43.

Podr. Novske:

12. X skupina od oko 100 odmetnika napala je posadu Novske/ ali je odbijena. Jedan domobran je ranjen.

Pruga Banova Jaruga — Pakrac:

Noću 12/13 X između želj. postaje Banova Jaruga i Poljana minirana je želj. pruga na tri mjesta.⁸

Po nalogu
Ministra i zapovjed. oruž. snaga
Pročelnik podhvatnog odjela
general (Dragojlov)

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K MNO 8/III, 657-658.

53

14. X 1943.

Dopis Kotarske oblasti u Osijeku Velikoj župi Baranja i Župskoj redarstvenoj oblasti u Osijeku kojim se traži da se naredba njemačke komande za osiguranje željezničke pruge Osijek — Vinkovci izvrši s time da se posiječe sve raslinje s obje strane pruge u roku od 2 do 3 dana. Za neizvršenje naredbe stanovništvo selâ uz prugu i nadležni, za taj posao snosit će odgovornost.

Njemački častnik (satnik) Degenhardt, zapovjednik postrojbe koja osigurava željezničku prugu Vinkovci — Borovo — Novi Dalj — Osiek, sa sjedištem u Borovu, dostavio je putem teklića ovoj kotarskoj oblasti nalog Armeekomando broj 707/Taj — 1943, a po kojem se uzduž željezničke pruge Vinkovci — Borovo — Novi Dalj — Osiek imade smjesta posjeći sve visoko raslinje, i to lievo i desno od pruge sa svake strane u dubini od 300 metara. Među ovo raslinje spadaju pored kukuruza, visoke trave, grmlje i t. d. i sve vočke, pa makar i osamljeno stajale, kao i može bitno drugo kakvo drveće, tako da označeni prostor ostane podpuno čist. Čišćenje toga prostora imade izvršiti stanovništvo uz prugu nalazećih se sela u najkraćem roku od (2 — 3 dana).

U tom očišćenom prostoru stanovnici sela uz željezničku prugu imadu stalno paziti na kretanje sumnjivih osoba i grupa naoružanih i nenaoružanih i svako njihovo približavanje pruzi ili napad na prugu odnosno druge željez-

⁶ To je bio fingirani napad koji je izveo Posavski NOPO; vidi dok. br. 88.

⁷ Isto kao 3.

⁸ Akciju je izvršio Posavski NOPO.

ničke objekte smjesta javiti oružničtvu, občini i zapovjedničtvu najbliže oružane postrojbe, a ovi zapovjedniku osiguranja željezničke pruge u Borovu putem brzoglasa tvornice Bata. Jednako tako obavezno je stanovništvo tih sela javiti svako saznanje o možebitnom spremanju napada na željezničke objekte, kao i sva druga opažanja u tom pogledu.

U koliko svemu ovom ne bude na vrijeme i u celosti udovoljeno, snosit će dotična naselja, kao i odgovorni djelatnici dotičnih vlasti i ustanova, najstrožu odgovornost po ratnim zakonima.

Tim povodom izdala je ova kotarska oblast nalog obćinskim poglavarstvima u Dalju, Bielom Brdu i Sarvašu, da najžurnije i najtočnije predmetnom traženju udovolje upotriebivši pri tome sve za rad sposobne muškarce i primjenivši već prije izdane odredbe o osiguranju željezničke pruge, dojavnoj službi u suradnji s vojničkim postrojbama, koje na terenu izvršuju povjerene im zadatke.

Istovremeno je upućena zamolnica i zapovjedničtvu oružničkog vođe u Osieku, da se svim raspoloživim snagama omogući i osigura provođenje predmetnog traženja.

Kako međutim oružništvo raspolaže vrlo malim brojem ljudstva, a na području, na kojem bi se imalo posjeći kukuruz, voće i ostalo raslinje, ne prestano se kreću veće grupe partizana, koji pučanstvu zabranjuju sječu kukuruza, to bez jakih oružanih snaga, koje bi trebalo odmah izaslati na teren, neće obćinama i pučanstvu biti moguće podpuno i na vrijeme udovoljiti predmetnom traženju. Stoga se moli za posredovanje, da se — u koliko nije moguće za ovu svrhu upotriebiti već postrojene borbene vojničke postave — na dotični teren za vrijeme od dan — dva izašalju jači odjeli ovdašnje dočastničke škole, P. T. S.¹ i njemačkog oružništva.

Za Dom spremni!

Kotarski predstojnik:
L. Katić, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 17/III, 96.

14. X 1943.

Izveštaj okružnog vođe Njemačke narodne skupine Okruga Donja Drava o pogoršanom stanju pripadnika Skupine i obustavi rada mnogih mjesnih skupina uslijed djelovanja NOV, neefikasnoj zaštiti od strane njemačke vojske, stavu Hrvata i Srba prema Skupini i njihovoj suradnji s NOP-om.

Die Lage des Kreises Unterdrau hat sich vieles verschleectert. Am besten ist es daraus ersichtlich, dass von 91 Ortsgruppen und 67 Stützpunkte, nur noch 14 Ortsgruppen einigermassen tätig sind. Davon in Essegg¹ 2 Orts-

¹ Kratica za Poglavnikov tjelesni sdrug.
¹ Osijek

KOTARSKA OBLAST U OSINKU

Broj: Pr. 858-1943.

Predmet: Osiguranje željezničke pruge
Vinkovci-Borovo-Dalj-Osijek.

U Osijeku, dne 14. listopada 1943.

VELIKOG ŽUPI RAVANJA - OSIEK
ŽUPSKOG NADARSTVENOG OBLASTI - OSIEK

Njemački častnik /satnik/ Degenhardt, zapovjednik postrojbe koja osigurava željezničku prugu Vinkovci-Borovo-Novi Dalj - Osijek, sa sjedištem u Borovu, dostavio je putem težišta ovoj kotarskoj oblasti naloga Armeekomando broj 707/Taj-1943. a po kojem se uzduž željezničke pruge Vinkovci-Borovo-Novi Dalj-Osijek imaju smjestiti sve visoke raslinje i to lijevo i desno od pruge sa svake strane u dubini od 300. metara. - Među ova raslinja spadaju pored kukuruza, visoke trave, grmlje i t.d. i sve voške, pa makar i osamljeno stajale, kao i možebitno druge kakve drveće, tako da označeni prostor ostane potpuno čist. - Čišćenje toga prostora imaju izvršiti stanovništvo na prugu, a kasnije se sva u najkraćem roku od 2-3 dana. -

U tom označenom prostoru stanovnici sela uz željezničku prugu imaju stalno paziti na kretanje sumnjivih osoba i grupa nasoruženih i nasoruženih i ovako njihovo približavanje prugi ili neposredno na prugu označeno drugo željezničke objekte smjestiti javiti okružništvu, obštini i zapovjedništvu najbliže oružane postrojbe, a ovi zapovjedništvu osiguranje željezničke pruge u Borovu putem brzošlase tvornice Meta. - Jednako tako obavezuje se stanovništvo tih sela javiti svake saznanje o možebitnom spremanju napada na željezničke objekte, kao i svu drugu opasnost u tom području. -

U koliko svemu ovom ne bude na vrijeme i u velikosti usvo-
ljeno, anešit da ovakva namjera, kao i odgovorni pojedinci dotičnih vlasti i ustanove, najstrožu odgovornost po ratnim zakonima. -

Tim povodom izdala je ova kotarska oblast nalog obštinskim poljoprivrednicima u Dalju, Bislom Brdu i Sarvašu, da najsturnije i na, toč-
nije predmetnom traženju usvoje upotrebivši pri tome sve na raspo-
sotne snižerke i primjenivši već prije izdana odredbe o osiguranju
željezničke pruge, dojavno službi u suradnji s vojničkim postrojbama,
koje na terenu izvršuju povjerene im zadatke. -

Istovremeno je upućena zamolnica i zapovjedništvu okružničkog
vođa u Osijeku, da sa ovim raspolaživim snagama omogući i osigura pro-
vedenje predmetnog traženja. -

Kako međutim okružništvo raspolaže vrlo malim brojem ljud-
stva, a na području, na kojem bi se imalo posjediti kukuruz, voće i ostalo
raslinje, neprestano se kreću vođe grupe partizana, koji pušastvu sa-
branjaju sva kukuruz, to bez jakih oružanih snaga, koje bi trebale od-
mah izbaciti na teren, neće običnom i pušastvu biti moguće potpuno
i na vrijeme usvojiti predmetnom traženju. - Stoga se moli za posre-
dovanje, da se - u koliko nije moguće sa ova sredstva upotrebivši već po-
stojeca i većina vojničke postave - na dotični teren sa vrijeme od dan-
ava izaslažu jači odjeli ovdješnje dočasnicike Snage, P.T.S. i njemačkog
okružništva. -

Za dom spremni

(M.P.)

Kotarski predstojnik:
L. Katić v.r.

gruppen, Rieddorf/ Hirschfeld,³ Ernestinenhof,⁴ Dalj, Johannesfeld/ Oberjosefsdorf/ Tenje, Walpasch, Miholjac, Đakovo, Petrijevi und Požega.

Von den übrigen Ortsgruppen haben wir fast keine Nachricht und sobald ein Mann irgendwie durchkommt, wird von den führenden Leuten nur gebeten, dass man keine Post in dieselben Ortsgruppen sendet, da die Ortsleitung dadurch in grosse Gefahr gebracht wird, verschleppt zu werden.

In diesem Monate wurden die zwei letzten Stützpunkte von den Banditen überfallen und vollkommen ausgeplündert, čačinci⁷ wurde am 1—9 d. M. von den Banditen in Stärke von drei Brigaden, nach heldenhafter Wehr des Ortschaftes, der sich 36 Stunden lang hielt ohne Hilfe zu bekommen überwältigt. Da wir bis heute noch keine genauen Nachrichten haben, können wir keine genauen Angaben machen. Die Verluste des Ortschaftes betragen 4 Tote und 13 Vermisste. Sämtliches Vieh und lebendes Inventar wurde verschleppt, Kleider und Lebensmittel mitgenommen, während die Hauseinrichtungen mit Holzhacken zerschlagen wurden. Die Frauen und Kinder, die im Orte zurückblieben, da sich die Männer durchschlagen konnten, sind in einer ganz verzweifelten Lage. Seit 6 Tagen haben wir gar keine weiteren Nachrichten.

Am 8 d. M. wurde der letzte deutsche Stützpunkt Gašinci von einer grösseren Macht der Banditen angefallen und eingenommen. Der Ortschaft schlug sich besonders tapfer, und nach bisherigen Nachrichten sind cca. 15 Tote, während die Zahl der Verschleppten noch unbekannt ist. Auch hier wurde alles verschleppt. Die Zahl der Flüchtlinge nach Đakovo und Esseg, wächst von Tag zu Tag. Die Not der Bevölkerung ist gross.

Ebenfalls beschuldigt die Bevölkerung die Führung der Deutschen Volksgruppe, dass sie ihnen anbefohlen hat, sich zu wehren, verspricht ihnen Hilfe und in einem jeden Fall kam die Hilfe zu spät, meistens aber garnicht. Auch ist die Bevölkerung teilweise gegen die deutsche Wehrmacht verstimmt, da unglückselige Zufälle immer eine Rolle dabei spielte, dass die Hilfe versagte. So zum Beispiel beim Angriff auf Krndia lag ein Bataillon der Deutschen Wehrmacht in Đakovo und eine Kompanie in Đakovačka Satnica, cca. 8 km. von Krndia. Der Ort Krndia wurde angegriffen, der Ortschaft schlug sich tapfer und bat um Hilfe. Die Kompanie in Satnica sollte diese Hilfe bringen und bekam aber sofort den Befehl, sich zurückzuziehen um sich in Đakovo einzuwaggonieren. Die Einwaggonierung fand aber erst nach drei Tagen statt.

Ebenfalls der zweite Fall: Major Eitzinger hat nach Gašinci eine Kompanie gegeben, zog dieselbe am 7. X. zurück, und am 8. X. wurde Gašinci überfallen und eingenommen. Die gleichen Schicksale erfuhren die Ortschaften Drenje, Gorjani, Drenjski Slatinik und viele andere.

Es ist nicht zu wundern, dass der Ortschaft die Waffen ablegt und den Anschluss mit den anderen sucht, damit sie vorübergehend den Ort vor dem Vernichten beschützen.

2 Retfala

3 Sarvaš

4 Ernestinovo

5 Jovanovac

6 Josipovac

7 O akciji na čačince vidi dok. br. 21. 23. i 78.

Die Kroaten:

Die kroatische Führung ist gegen die deutsche Polizei erbost, da die-bewusst und dementsprechend stellen sich auch die Leute, ausser einer kleinen Ausnahme (der Ustascha), in die Reihen der Banditen. Es gibt rein kroatische Ortschaften die eine grosse Zahl an Ueberläufer haben. Die andere Bevölkerung hilft indirekt mit, damit von ihnen nichts weggeholt wird. Das kroatische Heer ist vollkommen unzuverlässig, besonders die Führung, die ganz offen gegen uns Stellung nimmt. So liegt z. B. 6 km von Essegg eine kroatische Artillerie-Einheit mit 10 Geschützen im Orte Tenje, macht dort garnichts, hilft dem Ortschaft, der dort den Ort zu bewachen hat in keiner Weise, sondern verlangt noch, dass man für sie Wache steht, obschon die Einheit seit drei Monaten in diesem Orte liegt. Die deutsche Bevölkerung in Tenje kann nicht einmal auf den Feldern Anbauarbeiten verrichten und die Herbsterte einbringen. Bezeichnend ist, dass aus diesem Orte cca 300 Mann Serben zu den Banditen übergegangen sind.

Die kroatische Führung ist gegen die deutsche Polizei erbost, da dieselbe in einem halben Jahr nicht zum Schutze der Bevölkerung unternommen hat. Am besten geht es aus den Worten des kroatischen Stožernik Čamilo Krvarić hervor, die er mir sagte: Ich werden den Poglavnik bitten, dass er die deutsche Polizei hier abziehen lässt und alle Ustascha-Bataillione hierher dirigiert, und ich garantiere, in einem Monate das fruchtbarste Gebiet Kroatens, gemeint Slavonien, von Banden ohne fremde Hilfe befreit zu haben. Die Bevölkerung in der Stadt murt und sagt: die schönsten und besten Gebäude werden von den Deutschen besetzt, wir haben erwartet, dass wir eine Hilfe bekommen und haben, alles gerne hergegeben, doch sind wir nach einem halben Jahr furchtbar enttäuscht. Selbstverständlich ist das Ansehen der Truppen hier damit sehr gesunken. Am 12. d. M. wurden 5. Kl. vom Essegg fünf Grossgrundbesitzer, darunter 3 deutsche, von Banden überfallen und vollkommen ausgeplündert. Das ganze lebende Inventar wurde weggetrieben. Die Grossgrundbesitzer werden nicht in der Lage sein das Feld zu bebauen, da sie nichts mehr an Viehstand haben.

Die Serben:

Die Serben sind jetzt vollkommen deutschfeindlich eingestellt und gehen massenhaft zu den Banditen über. Es gibt kein Dorf, aus welchem nicht 50% der wehrfähigen Männer im Walde sind. Gegen die zurückgebliebenen Familien werden von Seiten des Staates keine Massnahmen getroffen. Die Banditen senden Einberufungen ein, holen ihre Leute, bestrafen sie wegen Fahnenflucht, geben ihnen Urlaub, den dieselben ungerührt in ihrem Hause zubringen. Von einem Ort zum anderen, gilt heute nur noch der Passierschein der Banditen.

Heil Hitler!

Kreisleiter:
gez. St. Hemmerling⁸ e. h.

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 1/II, 476-478.

8 Stefan Skreptschuch

15. X 1943.

Izvodi iz diskusija vijećnika iz Slavonije na Drugom zasjedanju ZAVNOH-a održanom 14. i 15. oktobra 1943. godine u Plaškom (druga radna sjednica).

DUŠKO BRKIĆ: ... Već prije dvije godine narod Slavonije na poziv Komunističke partije otpočeo je tešku ali junačku borbu za stvar slobode i nezavisnosti. Već preko dvije godine je prošlo otkako su prve temelje partizanskim jedinicama i Narodno-oslobodilačkom pokretu kod nas postavili stari i iskusni borci, drug Gregorić¹ i drugi. U početku mali i vojnički slabi partizanski odredi iz dana u dan sve više su rasli i došli u mogućnost da stvore prvu slavonsku brigadu.² Već decembra 1942. stvara se prva slavonska divizija.³ Odmah iza toga nastaje nagli porast jedinica u Narodno-oslobodilačkoj vojsci. Maja 1943. naše jedinice su tako ojačale, da se moglo stvoriti prvi slavonski korpus⁴ (živio prvi slavonski korpus!) koji je dobio ime Drugi korpus Narodno-oslobodilačke vojske Hrvatske. Plamen narodnog ustanka sve se više širio na oslobođeni teritorij, pa su naše jedinice od planinskog pojasa prešle i na sjever i jug, pa je tako naša Narodno-oslobodilačka vojska uspjela da oslobodi preko 400 sela. Pored naših divizija⁵ Drugi korpus rukovodi i sa šest partizanskih odreda,⁶ koji svakog dana tuku okupatora i njegove slugu. Junački partizanski odredi spriječili su i pljačku žetve sa oslobođenog područja. Snažnog odjeka imalo je osnivanje češke brigade⁷ u Slavoniji te bataljona Mađara/ Osim muškaraca i žene su u velikom broju uzele učešća u narodno-oslobodilačkoj borbi i Narodno-oslobodilačkoj vojsci. U preko 450 mjesta osnovani su narodno-oslobodilački odbori, a postoje i četiri okružna narodno-oslobodilačka odbora.'

Posebno moram naglasiti da se još od prvih dana u redovima partizanskih jedinica rame uz rame bore Srbi i Hrvati. Od prvoga dana nalaze se u našim jedinicama i drugovi Hrvati, radnici iz brodskih tvornica. Srbi iz Kamenskog kraja i Pokuplja pružili su prvi ruku braći Hrvatima u zajedničkoj borbi za stvar slobode i nezavisnost. Oni su jedinstvo i bratstvo zapečatili krvlju. Srpski narod Slavonije ljubomorno i budno čuva jedinstvo i oružano bratstvo srpskog i hrvatskog naroda. Više puta su izdajice i zločinci, i Nedić i Draža, slali poruke u Slavoniju, ali su ih slavonski Srbi odbili. Slavonski Srbi ne će bratoubilački rat, oni hoće slogu i ljubav srpskog i hrvatskog na-

1 Dr Pavle
2 1 slavonska brigada formirana je 11. X 1942. godine; vidi »Grada«, knj. III, dok. br. 73, str. 180-190.
3 Vidi »Grada«, knj. III, dok. br. 214, str. 549-550.
4 Korpus je formiran 17. maja 1943. god.; vidi »Grada«, knj. V, dok. br. 131, str. 298.
5 Četvrte i Desete.
6 Bilogorski, Daruvarski, Diljski, Posavski, Podravski i Požeški NOPO.
7 Formirana 26. X 1943. god.; vidi dok. br. 14. objašnjenje 2.
8 Mađarski bataljon »Sándor Petöfi« formiran je 15. VIII 1943. god.; vidi »Grada«, knj. VII, dok. br. 19, str. 58-59.
9 Nova Gradiška, Osijek, Virovitica i Slavonski Brod.

roda, hoće i žele da ušćuvaju ono što su krvlju stekli, a to je sloboda i nezavisnost. Narodi Slavonije, i Srbi i Hrvati, osuđuju londonsku izdajničku veliko-srpsku kliku, koja zajedno s okupatorima udara na našu vojsku i na naš narod. Narodi Slavonije svim će se silama boriti i protiv onoga koji potpisuje ukaz o stvaranju izdajničke velikosrpske »vlade«. Gajeći nepokolebivu vjeru i ljubav prema našem junačkom komandantu drugu Titu, Vrhovnom i Glavnom štabu, narod Slavonije ostat će vjeran oružanom bratstvu i boriti se do konačne svoje slobode. Da se što prije dokonča ovaj rat, cijeli narod Slavonije želi i traži otvaranje drugog fronta, kako bi se zajedničkim silama saveznika i junačke Crvene armije i Narodno-oslobodilačke vojske došlo što prije do slobode i nezavisnosti. (Pljesak.)

JOSIP VOJACEK na češkom jeziku pozdravlja skupštinu ZAVNOH-a i želi joj najbolji uspjeh. Naglašava kako je neobično ponosan, što može javno, po prvi put u historiji, da govori u ime čehoslovačke manjine u Hrvatskoj. Nakon toga nastavlja govor na hrvatskom jeziku. Naglašava kako su Česi i Slovaci u Slavoniji ispravno shvatili narodno-oslobodilačku borbu te su uspjeli najprije formirati svoj češki bataljon,¹⁰ koji je bio pohvaljen i od Vrhovnog štaba. Česi i Slovaci su upravo ponosni što se mogu s Hrvatima boriti za narodnu slobodu. U ime Čeha i Slovaka u Hrvatskoj optužuje izbjegličku izdajničku »vladu«, tu bandu koja je ostavila domovinu na cjedilu. Optužuje i njenog kralja koji potpomaže i drži svog ministra Dražu Mihailovića, čiji četnici ubijaju ne samo hrvatski, nego i srpski narod. I on traži otvaranje drugog fronta, koji će skratiti patnje narodima Hrvatske. Na kraju naglašava, da je osnovana čehoslovačka brigada, koja je dobila ime nepobjedivog Jana Žiške.

FRANJO BANAK u svom govoru iznosi borbu hrvatskog naroda u Podravini i Slavoniji. Naglasio je da je već prva puška, koja je pukla u planinama Slavonije, bila znak da se narod Slavonije digne na ustanak protiv okupatora i Pavelićevih ustaša. Srpski narod Slavonije na poziv Komunističke partije odmah je ustao na ustanak i vodio tešku i krvavu borbu s neprijateljem hrvatskog naroda. Hrvatski narod nije u početku učestvovao u toj borbi, ali kad se osvjedočio za zvjerstva, koja je vršio okupator skupa sa ustašama, onda je i on počeo masovno prilaziti narodno-oslobodilačkoj borbi i stupati u redove Narodno-oslobodilačke vojske. U cijeloj Podravini, može se reći, buknuo je pravi ustanak. Tamo su ustaše doživjeli puni slom. I politika gospodarske klike Hrvatske seljačke stranke doživjela je slom. Danas nema sela u Podravini koje nije dalo borce u Narodno-oslobodilačku vojsku. Na poziv Oblasnog narodno-oslobodilačkog odbora¹¹ ovih dana odazvalo se je 250 funkcionera Hrvatske seljačke stranke, koji su pristupili u narodno-oslobodilačku

¹⁰ Čehoslovački bataljon formiran je 3. maja 1943; vidi »Grada«, knj. V, dok. br. 95, str. 211.
¹¹ za Slavoniju.

borbu i donijeli rezoluciju,¹⁾ kojom osuđuju politiku čekanja. Današnja izjava Andrije Hebranga vrlo povoljno će odjeknuti u narodu Slavonije i Podravine, a naročito jak odjek imat će u hrvatskom narodu u Podravini. To će još više pojačati volju za borbu.

JEFTO ŠAŠIĆ naglašava da će ova rasprava, koja je u ZAVNOH-u provedena o slobodnoj federativnoj republici Hrvatskoj, imati silnog odjeka u narodu. Posebno se zadržava na radu izdajničke »vlade« koja je pobjegla iz zemlje, a koja je u ovim krajevima ostavila svog ministra, čiji četnici robe, pale i ubijaju. Narod nikad ne će dozvoliti da mu se vrate izdajice i ubojice i da mu ponovno zasjednu na grbaču ta vlada i monarhija. Narod će sve sile poduzeti, da se oni nikad ne povrate u zemlju. Vjeruje i siguran je, da će srpska omladina u Hrvatskoj dati sve od sebe za ostvarenje ideala za koje se narodi Jugoslavije bore.

Dokument je prepisan iz ZAVNOH-a, zbornika dokumenata 1943, Zagreb, IHRPH, 1964, str. 464-471.

15. X 1943.

Naredba Štaba II korpusa NOV i POH štabovima podređenih jedinica o upućivanju tri stotine boraca u sastav novoformirane I proleterske divizije.

Po odluci Glavnog štaba, formira se **I. Proleterska Divizija**, za koju će naš Korpus dati 300 boraca, i to:

XII. Divizija	—	—	—	—	—	—	120 boraca
X. Divizija	—	—	—	—	—	—	100 boraca
Odredi —	—	—	—	—	—	—	80 boraca

Od navedenog broja boraca za odrede, štabovi Grupa Odreda, dat će svaki po 40 b o r a c a .

Borci moraju biti naoružani sa mauzericama, dobro odjeveni i obuveni, kao i sa svom vojnom opremom. U nju ulaze najbolji sinovi svih naroda **Ju-**goslavije. Stupanje u **I** Proletersku Diviziju je na dobrovoljnoj osnovi, prema tome će gore navedeni štabovi postupiti i objasniti pravilno kolika je čast biti borac **I. Proleterske Divizije**, tj. Divizije naših najboljih sinova. Za

12 Odnosi se na konferenciju HSS-a u Voćinu, 26. IX 1943. god.; vidi »Grada«, knj. VII, dok. br. 158, str. 465-471.

1 Prema naredbi Glavnog štaba NOV i POH od 17. oktobra 1943. II korpus NOV i POH mijenja naziv u VI korpus NOV i PO Jugoslavije; vidi dok. br. 64.

dobar izbor, kao i opremu boraca biće lično odgovorni komandant i komesar gore navedenih štabova Štabu našeg Korpusa, koji će sve navedene borce prije pregledati.

Sve borce treba uputiti u Požeško Područje do uključivo 20. X 1943. odakle će biti upućeni za Baniju.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
Vlado Janić, v. r.

Komandant:
odsutan

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 7/1, 214.

57

15. X 1943.

Izveštaj Štaba Posavskog NOPO Štabu II korpusa NOV i PO Hrvatske o stanju, akcijama i političkom radu podređenih jedinica, te o radu s narodom na terenu za prvu polovinu oktobra 1943. godine.

Dostavljam izvještaj o radu i stanju jedinica u ovom Odredu u vremenu od 29. IX 1943. do 15. X 1943.

Opći dio

I. bataljon. Jedinice ovog bataljona upućene su na sektor Trokuta¹ u vezi postavljanja zasjeda kako na prugi tako i na cesti, zatim osiguranja našeg oslobođenog teritorija a isto tako i manevrisanja naših jedinica po selima Trokuta.

Da bi neprijatelju omeli saobraćaj po pruzi, postavio je ovaj bataljon zasjedu kod Kukunjevačke stanice t. j. pruga Banova Jaruga — Pakrac, gdje je dočekaio jedan voz koji je pošao u pravcu Kukunjevačke stanice. Voz je od naših snaga napadnut i borba je trajala 30 minuta i neprijatelj je uspio zajedno sa svojim žrtvama da pobjegne natrag. Od zarobljenog plijena bio je jedan karabin, jedno odijelo i jedan ustaša ubijen. Gubitci od naše strane bio je jedan drug lakše ranjen. Isto tako postavljena zasjeda na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd, gdje je uz pomoć diverzantske čete dočekala putnički voz zajedno sa II bataljonom i isti voz zapalili. Promet je bio obustavljen 5 sati.

Vojnički i politički rad je do sada zadovoljio, što se vidi po tome, što su svi zadatci, bilo vojnički bilo politički dosta dobro izvršeni.

Rukovodioci dobro izvršavaju naređenja, u situacijama snalaze se dosta dobro, ali osjeća se premalo samoinicijative.

Po svom kretanju po sektoru Trokuta zapazilo se nedovoljno snalaženje N.O.O. u organizovanju prevoza ratnog plijena, koji se prebacivao iz Tro-

¹ Teritorija između komunikacija Pakrac — Banova Jaruga — Novska — Okučani — Pakrac.

kuta za Korpus. Sam N.O.O. sela Baira pokazao je nedovoljno samoinicijative tako da je taj plijen stajao u tim selima čitav dan iako je bio vrlo opasan da stoji na jednom mjestu od neprijateljske strane. Da bi se popravilo to stanje, održan je sastanak sa cijelim selom, te dokazano im na sve ove nedostatke i dato im uputstvo za daljnji rad kao i pomoć naših jedinica, dok se osjetilo da se isti rad nešto pokrenuo.

II. bataljon. Jedinice ovog bataljona kretale su se na sektoru Trokuta. Jedinice ovog bataljona vodile su borbe, pri samom napadu na vlak, a zatim 13. 10. 1943. između sela Kukunjevca i Gaja. Iste su vodile krvavu i tešku borbu. Borba je trajala 2 sata, a jedinice su napadane od strane bande. U istoj borbi palo je 22 druga dok je 11 ranjeno. Borci ovog bataljona pokazali su hrabrost i odanost, te su se borili do tako reći zadnjeg metka. Mrtvi, tj. pali drugovi sahranjeni su u groblju Bujavica, dok je drug Đuro Nožarić, odvežen mrtav od strane svojih roditelja iz sela Korita.

Ocjena političkog rada također je dobra. U zadnje vrijeme pokazala se volja i interesovanje kod drugova, koji su imali volju za rad.

Rukovodioci su se prilično snalazili u svome poslu. Bili su ispočetka neiskusni, ali sada se može reći da rade, tj. nastoje i snalaze se u svakoj neprilici.

Polit komesari četa koji rukovode četama, bili su aktivni u svome radu. Nastojanje i sav njihov rad bio je dobar u jedinicama. Dok pol. komesar II čete Branko Bjegojević ranjen je i jedan polit, delegat poginuo, dok je zamj. komesara iste čete također poginuo. Na ovom terenu zapaženo je dosta nedostataka, sa toga pogleda, što se dešavalo da su pojedinci pušteni svojim kućama, a također informativna služba nije naročita po ovome sektoru.

Jedinice ovog Odreda prisustvovala su proslavi dvogodišnjice N.O. Borbe u Slavoniji u selu Brezovcu i kod Širinaea. Uoči ove proslave palila je vojska krijesove okolo sela gdje je kantomanovala. 3. X održani su sastanci u bataljonima na kojima je prikazan razvoj, naponi i žrtve naše dvogodišnje borbe. Palim drugovima održana je počast minutom šutnje uz razmišljanje.

Prilikom proslava potrebno je naglasiti da je u Širincima primljena ona četa, koja je bila na proslavi od ondašnjih N.O. organizacija. Govornici su ne samo općenito govorili o vojsci, nego popularizirali Posavski Odred. Uopšte na vojsku se je tamo ispravno gledalo, kao što se i treba gledati u svoju vojsku organski povezanu sa narodom i njegovim patnjama koja daje i podnaša sve patnje za svoj narod.

U zadnje vrijeme osjećaju se protekcionaški manevri druga Mije Pešuta² koji dolazi u ovaj Štab da intervenira za neke partizane iz Kozarica. Ha se puste kućama. Tako se interesirao za trojicu u dogovoru s njihovim očevima. Kako mi iste nismo htjeli otpustiti, dvojica Kozaričani su nakon par dana dezertirali kući, tako da su već petorica iz Kozarice dezertirali. Ovakvim radom mi možemo samo razrovati naše jedinice. O tome bi trebalo povesti računa. Na jedno najnovije pismeno traženje N.O.O.-a da se otpusti jedan Kozaričan iz jedinice, a na Inicijativu Pešuta, mi ćemo odgovoriti jednim oštrijim dopisom.

² Jedan od funkcionera HSS-a koji je surađivao s NOP-om.

U vezi s naređenjem Štaba XII Divizije Odred je dao osiguranje od Banove Jaruge i Novske, prilikom akcije na Pakrac.³ Borci Novogradiške čete a naročito II bataljona držali su položaj usprkos gubitcima državši se naređenja da preko naše zasjede neprijatelj ne smije proći. Gubitak od 22 druga u bataljonu uzdrmao je malo drugove, nastojat ćemo svojiskim radom i zgodnim zadatcima popraviti stanje i podići moral u toj jedinici. Drugovi su svjesni žrtava koje su dali u ovoj akciji samo da neprijatelj ne omete izvršavanje zadataka brigadama.

Povodom tog gubitka održat ćemo sastanke u Odredu, pozvati drugove da osvete žrtve i da ih svjesno podnesu. Povesti će se računa da se jedinice osvježe i ojačaju.

Budući da nije zadovoljavao na svojoj dužnosti, a kako je i prljao našu N.O.V. svojim radom, smjenjen je sa svoje dužnosti obavještajac I bataljona Kosijer Ilija. Njegovu dužnost privremeno vrši jedan zamjenik komesara čete.

STANJE U JEDINICAMA

I BATALJON: 1 četa ovog bataljona izvršila je sve zadatke koji su pred nju postavljeni. Politički rad u ovoj četi odvija se normalno. Održana su dva četna sastanka kojima su kritikovani svi nedostaci koji su zapaženi. Ova jedinica svršila je po planu rada slijedeći materijal »Vojni slom Jugoslavije«, Komunistička partija u N. O. borbi. Osim toga prikazani su događaji koji se odvijaju u unutrašnjosti isto tako i u inozemstvu, tj. uspjeh naših saveznika, Sovjetskog Saveza, te Engleske i Amerike, o značaju prelaza hrvatskih sinova u N. O. V. stvaranje AVNOJ-a, najvišeg političkog tijela u N. O. B. Prikazana je uloga četnika Draže Mihajlovića koji šire propagandu zajedno sa okupatorima, tj. bacanje letaka po tim selima i ubacivanje u naše redove, i tako žele napraviti razdor između narodnooslobodilačke vojske i naših Saveznika Engleske.

II. četa. Ova je četa borbenija od 1. čete, dok je manje disciplinirana.

Politički je rad jednak kao i u prvoj četi prema planu. Osim toga ukazano je u ovoj četi na nedostatke discipline, koje će se gledati u najskorije vrijeme ispraviti, zašto su pozvani rukovodioci ove čete na savjetovanja.

II BATALJON: Stanje u ovom bataljonu se promijenilo, s tim što je dosta drugova ranjeno i poginulo u zasjedi, a za vrijeme akcije na Pakrac, kako je to već naprijed navedeno. Nakon ove krvave borbe drugovi iz ovog bataljona nisu baš za sada raspoloženi, kao što je to prije bilo.

U ovom bataljonu održano je bataljonsko savjetovanje pol. delegata i polit, komesara, kad su drugovi zaduženi za rad prema već ranije izdanom planu.

NOVOGRADIŠKA ČETA. U ovom vremenu kretala se je u sastavu Odreda. Kako četa nije bila dulje vremena u borbama i akcijama, nastojalo se je od strane ovoga Štaba da se četi dadu zadaci zajedno sa bataljonima kako bi prošla kroz par borbi i tako očvrsnula.

Stavljeni su ozbiljni zadaci pred nju koje je ona vrlo dobro riješila.

³ Vidi dok. br. 43 . 63 i 78.

Ova četa pokazuje čvrstu i disciplinovanu cjelinu. U zadnjoj borbi na zasjedi kod Brezina vodila je čitav dan borbu sa neprijateljem u kojoj je pokazala lijepu borbenost i odlučnost.

Rukovodioci drže čvrsto jedinice u svojim rukama, jedinica je dosta disciplinirana. U četi su održana dva četna sastanka na kojima je govoreno o osnovnim greškama, koje su se dešavale u jedinici i pretresane su i ispravljene. Čitane su brošure, među ostalim Stojanka majka Knežopoljka što su drugovi sa velikim interesovanjem pratili. Govoreno je o sve masovnijem pristupanju hrvatskog naroda u NOV.

Rad rukovodioca je usklađen što se osjeća u dobrom radu. Ovoj četi se je posvećivalo dosta pažnje što je urodilo dobrim rezultatima.

REGRUTNA ČETA: U četi se je radilo na upoznavanju drugova sa najosnovnijim što partizan treba da zna, zašto se bori i tko je poveo N. O. Borbu, i što ona imade za cilj. Osim toga rađene su brošure po planu štaba Korpusa »Vojni slom Jugoslavije« i Komunistička partija u NOB. Davana je puna pomoć u radu rukovodiocima od strane štaba odreda.

POLITIČKI RAD

Budući da se je primjetilo u političkom radu prema planu ozbiljnijih nedostataka, koji iskrsavaju kao stara bolest da se brošure i politički materijal polovično ili nikako ne prouči, a zatim zabaci, organizovao sam rad po planu na taj način, što odašiljam materijal po planu II Korpusa jedinicama, svaku brošuru za određeni vremenski razmak da se prouči.

Dok istovremeno obidem jedinice i sastanke i kontrolišem rad, ujedno ih upozorim na nedostatke. Rad se je ovako poboljšao i počelo se sa temeljitim proučavanjem zadatog materijala. Sada su proučene brošure: Komunistička borba u N. O. B., »Stvaranje N. O. V. i Partizanskih odreda«. Drugovi preko tih brošura bivaju upućeni u čitav razvoj N. O. B., u važnije momente iz N. O. B. i sastava te stvaranje N. O. V. i dužnosti partizana.

Upućen je jedan dopis povodom dvogodišnjice borbe u Slavoniji, našim jedinicama u kojima je prikazan razvitak NOB u Slavoniji, njeni sadašnji rezultati, te veličinu žrtava, koje je dao naš narod u toj borbi.

KULTURNO-PROSVJETNI RAD

Naš agitprop održao je u svakom bataljonu po jedne usmene novine na kojima sam prikazao važnost našeg naoružanja znanjem kao potpunih i savjesnih ljudi. Iza toga održan je program o četničkim zlodjelima i njihovoj izdaji prema dokumentima:

Vladimir Nazor i Tito (Recitacija)
Proljeće 1943 (Ija Ehrenburg)
Ranjeni partizan (Cazi)
Puče kolan svečevoj kobili (Dedija)
Igrokaz satnik i seljak.

Počelo se je sa ozbiljnom organizacijom pjevačkih horova.

AGITPROP

Smrću druga sekretara Agitprop ostao je krnj, a u isto vrijeme uslijed napada bande na Štab u N. Grabovcu izgubio je svu arhivu i materijal potreban za rad.

Kako je sam rad u zadnje vrijeme pošao naprijed, sada će se morati ponovo sakupljati materijal potreban i preraditi.

RAD U NARODU

Održani su mitinzi u selima Lovskoj, gdje je u isto vrijeme prikazan i igrokaz »Iz logora«. Mitingu je uglavnom prisustvovala omladina, toplo je primljen.

Uljanik sudjelovalo je oko 200 ljudi. Na mitingu su govorili polit, komesar II bataljona i pol. komesar Novogradiške čete o svim događajima, u svijetu i našoj N. O. Borbi. Naglašavana je kao jedino korisna bratska borba Srpskog i Hrvatskog naroda zajednički. Miting je uspio i od mnoštva vrlo dobro primljen, uz klicanje i uzvikivanje parola.

Održan je miting u selu Brezovcu na kojem su izneseni svi nedostaci u tome selu, a naročito N. O. O.-a. Narod je dobro primio miting, i tražio je smjenjivanje N. O. Odbora.

Održan je miting u selu Bairu uz prisustvo od 30 ljudi. Na mitingu je govoreno o najnovijim događajima i izdaji četničkih banda.

RAD ŠTABOVA

I. bataljon nakon formiranja ovog štaba pokazao je dosta rada, tj. svi čla novi štaba imadu želju i nastoje, da se stanje u jedinicama popravi, tako isto i prikazivanje situacija među narodom. Sam štab ovoga bataljona nastoji da se sav dobiveni materijal prouči najprije kod nas a zatim da se proturi u jedinice. Svi članovi štaba zadovoljavaju na svojim dužnostima i vlada zajednički rad kako na donošenju zaključaka tako isto postavljanje na odgovorna mjesta.

II bataljon. Pravilan rad ovog Štaba je dosta otežan, zbog nepopunjenog rukovodstva. Nedavno je uhvaćen po bandi i zamjenik komandanta, te je s njime uhvaćena i arhiva toga bataljona. Dok se sve to ne sredi, rad će biti otežan.

Zamjenik polit, komesara održavao je partijske sastanke, dok je polit, komesar održao dva savjetovanja sa rukovodiocima u bataljonu. Rad komandanta sastojao se je u davanju uputstava i savjetovanja komandira, vodnika i desetara Odreda.

ŠTAB ODREDA. Dolaskom u štab kao novi nismo se još sredili i potpuno snašli na novim dužnostima. Iz dana u dan rad se bolje odvija našim snalaženjem i upoznavanjem svojih dužnosti.

Održana su dva kraća štabska sastanka, na kojima su se pretresali važni momenti u Odredu.

Polit, komesar obišao je jedinice, održao sastanke sa rukovodiocima Novogradiške čete, Rekrutne čete i sa Štabom I bataljona, koji je novi. Date su im upute za daljnji rad a ispravljani nedostaci u istome. Kontrolisan i organizovan je rad po planu.

Napomena: Dokument nema završetka.
Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HŠ, Slav. Brod, K 4/1, 93-96.

58

15. X 1943.

Izveštaj Komande Bilogorskog područja Odsjeku vojne vlasti u pozadini pri Štabu II korpusa NOV i POH o radu Komande, partizanskih straža, relejnih stanica i registrature, o političkom stanju na terenu te ekonomskom i sanitetskom stanju na ovom području.

Podnašamo petnaesto dnevni izveštaj o radu ove Komande za vreme od 1. X 1943. god. do 15. X 1943. godine.

1. X 1943. g. Tekući poslovi: Komandant je izvršio pregled u Registraturi, pa je izvršio i raspored novopridošlog ljudstva u partizane. U Komandi Područja je održan sastanak ljudstva na dužnosti u Komandi Područja. Pomoćnik i Zamjenik Komandanta upućeni na teren.

2. X 1943. g. Tekući poslovi: Pripremanja za proslavu dvogodišnjice naše borbe. Rešavanje drugih tekućih poslova.

3. X 1943. g. Tekući poslovi: Komandant odlazi na proslavu u Jesenah. Data su uputstva o značaju proslave dvogodišnjice naše borbe, i isto tako je skrenuta pažnja svim ustanovama, da preduzmu sve potrebno, kako bi ista proslava što bolje uspjela.

4. X 1943. g. Komandant pregledao stražu u Bukovoj. Održao je sastanak sa Narodno oslobodilačkim odborima: Pčelić, Pepelane i Pivnice. Zatražen je jedan naoružan stražar koji bi se imao uputiti na stražu pri Otsjeku Vojne vlasti u pozadini Štaba II Korpusa NOV i PO Hrvatske. Pozvat drug Solar Milan, koji se ima uputiti na novu dužnost u smislu naređenja Štaba II Korpusa a u vezi postignutog sporazuma istoga Štaba sa Oblasnim Narodno Oslobodilačkim Odborom za Slavoniju. Zamjenik Komandanta upućen prema Suhom Polju da organizira izvoz žita.

5. X 1943. g. Tekući poslovi: Teški neprijateljski bombarder bombardirao i mitraljirao je položaje oko same komande područja. Bombardiranje je trajalo oko 40 minuta. Žrtava nije bilo. Obavljanje svakodnevnih poslova.

6. X 1943. g. Tekući poslovi: Obavljanje svakodnevnih poslova. Komandant je izvršio raspored ljudstva u Registraturi t. j. novopridošlih partizana. Dobivena obavijest da banda dolazi od strane Virovitice. U 14.30 časova neprijateljski avion je mitraljirao Komandu područja. Tom prilikom je poginuo stražar sa strane pri ovoj komandi drug: Bajović Petar, o čemu je odmah obaviještena njegova familija-rodbina.

7. X 1943. g. Tekući poslovi: Jedan komandir Relejne stanice, je izgubio znake raspoznavanja, koji su važili za vreme od 7. X do 9. X o. g., a ova

159

Komanda je odmah za te dane izmjenila znakove raspoznavanja za odnosne dane. O tome je taj Otsjek izvješten zasebnim dopisom. Napominje se da izgubljeni znaci raspoznavanja nisu došli u ruke neželjenih osoba, pošto je iste još istoga dana pronašao vojni instruktor ovoga područja. Izdato je naređenje svim Stražama i Relejnim stanicama da dostavljaju petnaesto dnevne izvještaje o radu u mesto dosadašnjih desetodnevnih. Komandant i Pomoćnik odlaze u Vukosavljevicu i špišić Bukovicu skupa s Predsednikom Okružnog Narodnog Oslobođilačkog odbora.

8. X 1943. g. Tekući poslovi: Rešavanje službene pošte Stigli su ranjenici iz X. Divizije. Odmah je javljeno Rukovaocu slagališta I. Ekonomskog sektora da pripreme potrebnu hranu kao i prevozna sredstva za prevoz pomenutih ranjenika za Slavoniju. Intendant područja zajedno sa Rukovaocima slagališta upućen u Podravinu za izvlačenje žita. U vezi toga je predviđen sastanak sa Bilogorskim Odredom u ovoj Komandi. Naređeno je svim vojnim ustanovama da načine i dostave ovoj komandi glavni spisak ljudstva a prema naređenju tog Otsjeka.

9. X 1943. g. Tekući poslovi: Komandant pregledao Registraturu i tom prilikom izvršio raspored novopridošlih drugova u partizane. Stigao u ovu Komandu Komesar¹ štaba II Korpusa kome je na njegovom putu dato osiguranje. Upućen je jedan drug na kurs veterin. bolničara. Vojnom instruktoru naređeno da izvrši pregled svih vojnih ustanova, i da o tome podnese izveštaj ovoj Komandi. Intendantu saniteta pri V. P. Bolnici je naređeno, da preduzme potrebno, kako bi se izgradile što pre zgrade za naše bolesne i ranjenike.

10. X 1943. g. Tekući poslovi: Zamjenik Komandanta upućen na sednicu Okružnog N. O. O.-a.² Pristiglo 20 domobrana i jedan potpukovnik, koji su zarobljeni od strane Bilogorskog Odreda. Komandant izvršio raspored ljudstva u Registraturi. Zarobljenički logor za domobrane uspostavljen. Komandant sa pretsednikom Okružnog N. O. O.-a održao govor u selima Removac i Cjeplaka.

10. X 1943. g. Tekući poslovi: Umnožena naredba koja se odnosi na stavljanje »hitno« na službenim pismima i kovertama. Poslane potrage za raznim licima po naređenju tog Otsjeka. Solar Milan, dosadanji komandir straže u Bačkovici, upućen odnosno stavljen na raspoloženje Oblasnom N. O. O.-u, a u smislu naređenja toga Otsjeka.

11. X 1943. g. Tekući poslovi: Poslano preko N. O. O.-a 11 poziva za mobilizaciju drugova iz Removca i Jasenaša. U Komandi održan sastanak sa zamjenicima komandira straža.

12. X 1943. g. Tekući poslovi: Komandant izvršio raspored novopridošlih drugova u partizane. Izvršio pregled Relejne stanice u M. Dabčevici. Izvršio pregled straže pri zatvoru, kao i samog zatvora. Izdato naređenje straži u Đakovcu, da učini sve potrebno za premještaj te straže u V. Miletinac. Pomoćnik Komandanta upućen prema Bačkovici, da pregleda sve vojne ustanove na tom sektoru. Izdato naređenje intendantu područja, da se odmah otpočne sa pravljenjem drvenih klompi i papuča za pomoćno osoblje u raznim radionicama i drugo.

¹ Vlado Janić
² Virovitica

13. X 1943. g. Tekući poslovi: Uspostavljena telefonska linija sa Daruvarskim područjem, i otpočeo prvi telefonski razgovor. Zamjenik Komandanta upućen da pregleda sve radionice kao i da uspostavi pravljenje drvenih klompa i papuča. Komandant izvršio raspored ljudstva novopridošlih u partizane. Referentu Poštansko-telefonske sekcije dato saopštenje u pogledu njegovog rada i dužnosti a u smislu najnovijih naređenja te uputstava za rad na Relejnim stanicama kao i u pogledu telefonskih linija i drugo.

14. X 1943. g. Tekući poslovi: Održan sastanak u Komandi područja sa svim komandirima partizanskih straža i Relejnih stanica. Data im uputstva u pogledu daljnjeg rada i dužnosti. Naredba štaba II Korpusa NOV i PO Hrvatske, u predmetu: »Neka objašnjenja iz strategije« je umnožena, i dostavljena svim vojnim ustanovama ovoga područja. Na zamolbu Komande Daruvarskog područja, te Štaba Omladinske brigade »Jože Vlahovića«, ova Komanda je raspisala vojnim ustanovama potragu za izvjesnim drugovima koji su dezertirali iz navedenog Područja, odnosno Brigade.

Izdana naređenja šefu snabdevnog centra kako treba da rukovodi sa primljenim materijalom. Intendantu područja izdata uputstva o njegovom radu kako treba održavati stalne veze sa svim našim vojnim ustanovama u pogledu.³

RAD PARTIZANSKIH STRAŽA

Straža Bukova. Rad straže na vojničkom polju: Straža je pripucavala na Suho Polje i na ustaše u Borovi. U ovom periodu je uhapšeno 6 neprijateljskih elemenata. Neprijatelj nije napadao na naš oslobođeni teritorij. Straža je zarobila 5 pari cipela, 1 vojničke hlače, 5 kom. čebadi, 2 vojničke bluze, 2 šinjela, 3 vojnička odijela, 1 par čizama, 1 puška mauzer, 300 kg. masti.

Dana 5. X o. g. rušena pruga od Pčelića prema Pepelani u dužini od 1 kilometra. Istoga dana prekopana cesta na dva mjesta, i srušen most kod Pepelane. Zarobljen šverc od 280 kom. cigareta, 2 i pol litra petroleja, šibica. Drugovi su išli sa XII. Brigadom da mobilišu u selima: Bukova, Rodin Potok i Trapinska. Tom prilikom je uhapšeno 4 ustaše.

Rad straže na ekonom, polju: Sakupljeno 27 vreća pšenice dobrovoljnog priloga. Konfiskovan je jedan dućan i 1 par konja.

Rad straže na političkom polju: Održan je sastanak SKOJ-a na kome je proučavana brošura: »Mladi Komunist«. Održan je sastanak K. P. Drugovi su se objašnjavali po svim pitanjima, bila je kritika i samokritika. Miting u ovom periodu nije održavan. Straža je u tesnoj vezi sa N. O. O.-ima. Raspoloženje naroda prema NOV-i je dobro. Straža proturuje među narod sav politički materijal.

Ova straža kako u vojničkom, tako u ekonomskom i političkom pogledu, se pokazala dosta dobro. Prehrana i smještaj straže je dobar. Odjeća i obuća stražara je dobra.

Straža Đakovac: Ova straža u glavnom daje osiguranje zaprevoz ljudstva, ranjenika i raznog materijala sa teritorije ovoga Područja za Slavoniju. Straža u ovom periodu nije vršila nikakvu akciju. Ista se straža

³ Misao nezavršena u rečenici.

preselila u V. Miletinac. Smještaj straže i prehrana stražara je dobra. Straža je sarađivala sa N. O. O.-ima. Odjeća i obuća je dobra.

S t r a ž a Š i b e n i k : Rad straže na vojničkom polju: Straža se u ovom periodu nije sukobljavala sa neprijateljem. Uhapsila je dva špijuna. Banda nije upadala na naš oslobođeni teritorij.

Rad straže na ekonomskom polju: Straža je svoje potrebe kupila za novac, i to 80 kg. soli, 27 kantica pušcanog ulja, papirići, šibica i drugo. Rekvirirano nije ništa.

Rad straže na političkom polju: Održan je miting u selu Zrinjska. Uspjeh dobar. Opšte raspoloženje naroda prema našoj vojsci dobar.

Ova straža kao novo uspostavljena, još ne udovoljava svojim zadacima, kako to potreba iziskuje. Ova straža ima podršku ove Komande, i nastoji se, da se svi nedostaci otklone, kako bi se moglo otpočeti sa radom straže u ovom opsegu, kako to prilike i potrebe iziskuju.

Smještaj straže i prehrana stražara je dobra. Odjeća i obuća stražara nije zadovoljavajuća.

S t r a ž a B a č k o v i c a : Straža se je u ovom periodu sukobila sa bandom, i to 8. X o. g. u selu Bačkovici. Straža je ubila jednog bandita kojeg je banda odnela sobom. 12. X o. g. banda je upala u sela Bačkovicu i Bedeničku. U Bedeničkoj je banda iz minobacača ubila jednu našu drugaricu. Pored toga su na zvjerski način ubili jednog starca i staricu, samo za to što nisu htjeli da bježe ispred njih. Straža je uhvatila jednog gestapovca sa oružjem. 10. X o. g. banda je upala u Bačkovačka brda sa 500 bandita.

Rad straže na ekonomskom polju: Straža je u ovom periodu izvršila konfiskaciju raznih stvari i stoke — imovinu narodnih neprijatelja, tako je u selu V. Trešnjevici konfiskovano kod nekog Siladića 200 litara vina, kod ustaše Spoljarića 1 svinja, kod bandita Kakša 5 vreća žita, ovo sve u suradnji sa mjesnim N. O. O. Kod kolonista iz šandrovca od 4 državne krave, straža je zaplenila 2 krave. Od švercera iz Kloštra zaplenila je straža 5 vreća žita, a od jednog ustaše je zaplenjeno istoga dana 10 vreća žita koje je bilo namenjeno za Bjelovar. I ovo je sve u suglasnosti sa mjesnim N. O. O. izvršeno. Patrola je od ustaša Crljak Ivana iz M.Trešnjevce oduzela 2 kola sa 3 konja. Sve je ovo predato Rukovaocu Slagališta III. Ekonomskog sektora.

Rad straže na političkom polju: Straža je imala sastanak cele straže i tom prilikom je diskutovano o svim aktuelnijim pitanjima. Inače straža surađuje na svim poljima sa Narodno oslobodilačkim odborima. Straža je u pogledu smještaja i prehrane samih stražara dobro. Odjeća i obuća stražara je dobra. Straža se je prilično dobro pokazala u izvršavanju svoga zadatka.

S t r a ž a p r i o v o m e P o d r u č j u : Ova straža služi za osiguranje ove Komande kao i O. K. Virovitica.

S t r a ž a p r i B o l n i c i ovog područja. Ova straža u glavnom služi za osiguranje i bezbednost naših bolesnih i ranjenih drugova, koji su na lečenju po raznim ambulantama iste bolnice.

Č e t a z a v e z u : Ova četa broji oko 40 drugova. Do sada je uspjela uspostaviti telefonsku liniju od štaba Bilogorskog Područja, do štaba Daruvarskog Područja, kao i više lokalnih linija u samoj Bilo-gori. Za to vreme pokazala se je dosta dobra i marljiva u svome radu. Kod iste čete nedostaje obuče, odjeće a isto tako i oružje.

R a d Relejnih stanica

Sve Relejne stanice do sada otpremaju redovno i na vreme svu privatnu poštu, kao i pakete. Referentu za vezu izdata uputstva, da tačno upozna sve Relejne stanice sa njihovim radom i dužnošću u smislu primljenih naređenja i uputstava od strane Tehničkog Otsjeka pri štabu II. Korpusa. Kuriri Relejnih stanica su slabo obučeni i obuveni. Nastoji se sa strane ove Komande, da im se izrade cipele, koje su se počele izrađivati u našim radionicama.

Rad Registrature

Obavlja svakodnevne poslove. Raspoređuje novopridošle drugove u sporazumu s Komandantom Područja. Dosadašnji drug Knežević Nikola koji je radio u Registraturi stavljen je na raspolaganje Općinskom Komitetu, koji ga je s molbom tražio od ove Komande. Na ovoj dužnosti je zadovoljio. Na mjesto njegovo postavljen je drug Banović Đuro, koji je svršio kurs polit, komesara. Nadamo se da će zadovoljiti na toj dužnosti.

Političko stanje

P o l i t i č k o s t a n j e n a t e r e n u : Političko stanje kod naroda dobro. Uspjeh naše narodno oslobodilačke vojske širi se sa radošću i zadovoljstvom kod našeg naroda. Narod rado prima Narodno oslobodilačku vojsku. Stalno se održavaju sa okružnim, kotarskim, općinskim kao i sa seoskim Narodno oslobodilačkim odborima sastanci, na kojima dolazi do uske saradnje. Neki Narodno oslobodilački odbori nisu osamostaljeni. Ova komanda nastoji preko Okružnog Narodno oslobodilačkog odbora da ih se osamostali u njihovom radu. Ova komanda skupa s Narodno oslobodilačkim odborima održava mitinge po raznim selima, sa vidnim uspjehom kod naroda. Propagandni materijal redovito se šalje po oslobođenoj i neoslobođenoj teritoriji.

Političko stanje u vojnim ustanovama: Ima neko vreme da se je malo popravilo, zbog toga što se redovito održavaju sastanci preko političkog instruktora i delegata.

O b a v j e š t a j n a s l u ž b a : Na samoj neprijateljskoj strani vidi se očiti pad morala naročito kod proste vojske i civilnog stanovništva.

špijuna i sabotera na terenu ima prilično, ali preko naše Ob. službe se sprečavaju i hvataju. Neprijateljska uporišta neka su se smanjila, sa posadom, kao npr. Velika Pisanica.

E k o n o m s k o s t a n j e : Poslije reorganizacije i uspostavljanja slagališta III. Ekonomskog sektora, stanje se ekonomsko u ovome području poboljšalo. Rukovaoc I. Ekonomskog Sektora neprekidno izvlači žito iz Podravine, kao što je ovih dana uspio izvući oko 120 metara žita čak do Voćina, gdje ga je predao Komandi mjesta Voćin, da ga uruči Daruvarskom području. II. i III. Slagalište također prikuplja žito sa dobrim rezultatima.

Šusterske radionice otpočele su sa pravljenjem novih cipela za kurire i ostalo osoblje.

Zamjenik Komandanta, sa Intendantom i Radnim vodovima, išao je u Grubišno Polje skupa s Bilogorskim odredom, odakle su uspjeli izvući oko

32 kom. goveda, 20 kom. svinja i još nekog drugog sitnog materijala. Iscrpan izveštaj o tome je već poslat Otsjeku.

Ekonomsko stanje na ovome Području, prilično se poboljšalo.

Stanje odjeće i obuće ljudstva zaposlenog u radnim vodovima pri slagalištima, jeste dosta loše, pa kako je nastupilo hladno vreme, to ovaj nedostatak u odjeći i obući predstavlja ozbiljan problem. Od kože koja nam stoji na raspoloženju, opravljaju se nove cipele za drugove koji su bos, i isto tako je otpočelo i sa radom na pravljenju drvenih klompa i papuča.

S a n i t e t s k o s t a n j e : U svim odeljenjima u Bolnici Bilogorskog Područja stanje se poboljšalo. Prehrana je dobra. Dovršavaju se dve zgrade za smještaj bolesnika. Odjeća i obuća osoblja u bolnici je loša. S vremena na vreme, preko naših veza nabavljaju se potrebni lekovi i instrumenti potrebni za bolnicu.

Kako se vidi iz gornjeg izveštaja, da neke partizanske straže izvršavaju svoj zadatak kao i Relejne stanice, a neke još nisu dovoljno shvatile svoju dužnost.

Ovom Području najviše nedostaje odjeća i obuća za radno osoblje, kao i same radne snage. Sada smo se povećali za 16 drugova, koje smo dobili od Psunjskog područja. Preko Tehničkog referenta ovog Područja nastoji se da se izrađuju svi predviđeni radovi u vezi primljenih naređenja od Tehničkog Otsjeka Štaba II. Korpusa.

Bilo bi potrebno za ovo Područje, ako bi se mogla dobiti još jedna ina izvjesna količina oružja.

Članovi Komande Područja rade u saglasnosti i u dogovoru.

Imamo oko 30 zarobljenih domobrana, sa kojima se popravljaju putovi, i podižu razne zgrade. Sa Bilogorskim odredom dobra saradnja. Sa O. K. Virovitica stalno smo u vezi.

O političkom, ekonomskom, obaveštajnom, sanitetskom, tehničkom i pošt. telefonskom radu dostavljaju drugovi izveštaje na odgovarajuće otsjke.

Dostavlja se spisak brojnog stanja i naoružanja ovog područja."

Prednji izveštaj se dostavlja s molbom na nadležnost.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Komandant:
Mirko Obrić, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 46/1, 341-344.

15. X 1943.

Uputstvo Okružnog komiteta KPH Nova Gradiška svim kotarskim komitetima' o potrebi intenzivnijeg rada u komitetima KP, vojnim komitetima, o potrebi podizanja političke svijesti putem partijske štampe i o koordinaciji rada svih organizacija za rješenje problema na svom području.

Dragi drugovi!

šaljemo vam rezoluciju sa okružnog partijskog savjetovanja, koju treba da zajednički proradite, donesete zaključke o sprovođenju iste kao i da nađete najzgodniji način da ju potpuno sprovedete u život. U vezi s njom, kao povodom novih zadataka i situacije koja se pred nas postavlja, donosimo ove direktive:

1) Do kraja ovog mjeseca završit će se općinske konferencije, zato trebaju da se već prirede one konferencije koje nijesu održate. Kotarski Komiteti nijesu ovlašteni da ih sami održavaju. Početkom idućeg mjeseca otpočet ćemo sa kotarskim konferencijama. Na tim konferencijama učestvovaće po dva delegata iz svih partijskih jedinica na jednoj općini i čitavi općinski komitet zajedno sa kotarskim. Zato već sada treba raspisati na općinske komitete, odnosno svim partijskim jedinicama da svaka izabere po dva delegata, tj. dva najsposobnija partijca koji će učestvovati na kotarskoj konferenciji. Također ih treba uputiti da se spremne sa izvještajima po svim sektorima rada, da bi mogla konferencija ispasti što plodonosnija.

2) Pri komandama područja osniva se biro ćelija u koji dolaze sekretari partijskih jedinica pojedinih vojno-pozadinskih ustanova. Pošto naši kotarski komiteti još nisu tako samostalni, oni neće moći rukovoditi sa političkim radom u komandama područja, nego će biti u vezi sa Okružnim komitetom i pred njim partijski dogovorni. U koliko se u kotarskim komitetima, odnosno njihovim plenumima nalaze pomoćnici komandanata područja, dužnost im je da međusobno koordiniraju rad i zajednički rješavaju pitanja. Komande područja kao i komiteti su partijski odgovorni pred Okružnim komitetom. Kotarski komiteti dužni su da na svom području pomažu i kontrolišu rad vojno pozadinskih ustanova i da za taj rad odgovaraju.

3) Mnogim drugovima nije jasan rad sa vojnim komitetima. Ako se u vojnom komitetu nalaze članovi Partije, onda sa njima imaju isključivo pravo rukovoditi partijske organizacije. U koliko bi se od tih vojnih komiteta mogla dobiti razna obavještenja vojničke naravi, partijske organizacije treba da pomognu ROC-u ili POC-u u pogledu davanja tih informacija. Onim vojnim Komitetima u kojima nema partijaca rukovode ROC odnosno POC preko svojih ljudi i ti Komiteti ne moraju imati veze sa našim partijskim organizacijama, no svakako Partija tu treba da pomogne u koliko može i zna o pojedinim vezama i ljudima da ne bi obavještajci dobili nesigurne veze. Kad se tiče političkog rada našoj Partiji ne može oduzeti nitko pravo da širi propagandu i or

ganizira rad kako među vojskom tako i među svim slojevima naroda. Ona treba da ima svoje veze i kanale preko kojih će moći utjecati na raspoloženje neprijateljske vojske, organizirati akcije, vojničke otpore, prilaženje u našu borbu i. t. d. Pitanje rada sa neprijateljskom vojskom i domobranima je prilično zapostavljeno.

Javite nam kako radite sa domobranima i što ste u tome uspjeli.

4) Poslali smo vam dovoljan broj primjeraka I. glave Historije SKP (b) sada vam također šaljemo i drugu glavu. Historiju SKP (b) uz ostali materijel i marksističko-lenjinističke brošure i naših pisama treba proučavati po ovom planu: svaki kotarski komitet mora održavati jedanput nedjeljno teoretski sastanak biroa. U roku od 14 dana mora se jedna glava Historije proučiti, a uz tu glavu sav tekući materijal koji im stiže. Pored materijala u prvoj glavi i tekućeg materijala treba proučiti članke o Partiji koje su pisali u »Proleteru«, broj 14, 15 i 16 drug Tito, Žujović i Ranković, zatim rezoluciju o sektašenju od Oblasnog komiteta, naša rezolucija kao i »članci« u kojima se nalaze članci iz »Naprijed«.² U svakom kotarskom komitetu, tako i u općinskim partijskim jedinicama treba zadužiti po jednoga člana koji će odgovarati za plansko proučavanje materijala. U kotarskom komitetu treba odrediti jednog predavača, koji će sam proraditi I. glavu i na teoretskom sastanku, čitavu, u glavni crtama podvlačući najvažnije momente, iznijeti pred Komitet. To bi bila neka vrsta predavanja. Na osnovu tog predavanja treba razviti diskusiju na osnovu izvjesnih pogrešnih postavljanja. Pored toga treba uporedo razrađivati direktive, direktivne članke i pisma. Na tim kotarskim teoretskim sastancima treba po mogućnosti pozvati članove Partije iz kotarskog AOŽ-a, kotarskog NOO-a i članove kotarskog komiteta SKOJ-a. Deset će se da oni svi neće moći prisustvovati, ali treba nastojati da oni budu unaprijed obavješteni da dođu u što većem broju. Naravno da će uvijek po netko faliti, no treba ipak nastojati da oni dolaze. Poslije tog prvog sastanka, svaki drug treba sam u roku 14 dana da proradi. I. glavu Historije SKP (b) i nakon 14 dana treba održati ponovni teoretski sastanak na kome će se održati konferencija o I. glavi Historije, gdje će predavač voditi konferenciju i vidjeti koliko su drugovi uspjeli savladati materijal i shvatiti bitne elemente. Istoga dana, na istom sastanku poslije konferencije treba predavač da iznese II. glavu Historije kao što je bio slučaj sa prvom. Bit će potrebno da se konferencija održi prije podne, a poslije podne predavanje i prorađivanje ostalog materijala. Tako treba i u buduću raditi sa ostalim glavama Historije. Partijske jedinice u kotarskom AOŽ i u kotarskom NOO treba da po istom sistemu prorađuju materijal zato će se i kod njih zadužiti po jedan član koji će voditi računa o tome. U koliko bi prisustvovali svi članovi Partije iz kotarskih rukovodstava antifašističkih organizacija na proučavanje I. i II. glave, ne bi oni morali posebno na svojim sastancima da razrađuju Historiju, jedino ostali teoretski, propagandni i direktivni materijal.

Što se tiče općinskih komiteta oni će isto tako prorađivati materijal iz Historije SKP (b) kao i kotarski i tom razlikom što će na tim sastancima dolaziti članovi Partije sa čitave općine, a predavači neće biti iz općinskog ko-

² Organ KP Hrvatske. List je izlazio sedmično, a prešampavan je u toku 1943. godine u štampariji Oblasnog NOO-a za Slavoniju.

miteta već pojedini članovi kotarskih komiteta koji su za to sposobni, a u najmanju ruku koji su svršili srednji partijski kurs. U roku od 14 dana mora se proraditi I. glava u svim općinama. Ako u kotarskom komitetu ima dva ili tri druga koji su sposobni da održe referat iz I. glave Historije oni će raspodijeliti na općine u kojima će proraditi I. glavu. Nakon 14 dana ti predavači održat će konferenciju kao i predavanje iz II. glave pred svim partijcima jedne općine.

Zato svi članovi Partije odnosno sve partijske jedinice moraju dobiti I. glavu kao i II. Historije kako bi mogli samostalno da rade. Neka kotarski komitet razradi plan kada i gdje i tko će održavati ta predavanja i konferencije na čitavom kotaru i da nam taj izvještaj hitno podnese. Također treba popisati sav materijal na terenu i izraditi plan kako se proučava. Treba nam u svakom izvještaju iznijeti kako komiteti i partijske jedinice održavaju teoretske sastanke, šta su proučavali i koliko su uspjeli da prouče Historiju. Kotarski komiteti treba da kontrolišu općinske komitete i partijske jedinice i da po ovom sistemu prorađuju materijal. Do prvog idućeg mjeseca moraju svi kotarski komiteti i općinski komiteti sa partijskim jedinicama proraditi I. glavu Historije.

Prvu glavu Historije SKP (b) treba pravilno raspodijeliti i staviti u odgovornost drugovima da čuvaju materijal, a jednog druga zadužiti po tom pitanju.

Javljajte nam na kakove ćete poteškoće naići i ukazite na loše strane ovoga načina proučavanja materijala.

5) Veze između kotarskih komiteta i O. K. nijesu redovne a naročito K.K. Požega slabo šalju svoje kurire i izvještaje. K. K. Daruvar sa K. K. SKOJ-em treba da šalju direktne kurire do našeg O. K. najmanje dva puta nedeljno. Neka KK Daruvar održava vezu sa Tehnikom O. K. i prenosi njenu poštu zajedno sa svojom poštom. Našu poštu u opće nemojte slati preko relejne stanice. Kuriri KK Novska i KK Požega mogu i dalje dolaziti do KK Pakrac, ali s time da KK Pakrac odmah tu poštu proslijedi do nas.

Još uvijek kotarski komiteti ne podnose redovite izvještaje što treba jednom da se s tim prekine. 5, 15. i 25. mora biti izvještaj u Okružnom komitetu. Ovoga 25. treba u izvještajima tačno navesti brojno stanje po svim organizacijama, zatim stanje partijskih organizacija kao i SKOJ-evskih u vojno-pozadinskim ustanovama, jer tačnoga broja još nemamo.

6) U svojim izvještajima treba iznijeti raspoloženje u gradovima među radništvom i ostalim slojevima naroda. Treba ispitati pod kojim uslovima narod živi, koja pitanja pritiskuju radničke mase, na kojim momentima se mogu mase organizovati i zainteresirati u borbi protiv fašizma. Za takav rad nastala je povoljna situacija. Tu ne smijete biti šablonisti, već morate prema situaciji, na svakodnevnim pitanjima masa i radništva organizirati i uvlačiti u borbu. Jaz koji postoji između grada i sela treba zatrpavati vještim političkim radom i uvlačenjem gradskog radništva u današnji pokret. Tom pitanju posvetite ogroman značaj. Treba nam izvještaj o stanju i raspoloženju radništva i ostalih slojeva naroda u Požegi, Pakracu, Daruvaru i Gradiški i šta ste sve učinili.

7) Opasnost koja prijeti od četnika³ postaje svakim danom otvorenija. Mi moramo ovdje uočiti jedan novi momenat kod nas, a koji se odnosi za sada na Gradiškom kotaru: četnici se služe novim i otvorenijim metodama, paljenjem, ubijanjem i tjeranjem u logor, straše narod i govore da će se toga osloboditi kada se uvrste u četničke redove, oni prisilno mobiliziraju i sve više guraju Srbe u bratoubilački rat, da bi time oslabili pozicije našeg pokreta i prenijeli oštricu borbe koja je uperena protiv okupatora na međusobno uništavanje. Time se olakšava okupatorima a s druge strane se pojačavaju reakcionarne snage. Nije isključeno da okupatori dovedu četnike i u druga banditska uporišta. Okupatorima je stalo da preko četnika produži svoj život, omogući teror i pljačku i svoj neminovan poraz što više ublaži. Zato treba biti vrlo budan prema svim četničkim rovačenjima i raspoloženju. Svaki pokušaj treba energično suzbiti, a pojačati politički rad. Ni na jednom kotaru među srpskim elementima nije dovoljno raskrinkana uloga izdajničke jugoslavenske vlade u Londonu niti četnika kod nas. Još uvijek nije stvoreno pravo bratstvo između Srba i Hrvata kao i između Srba i Ceha, a pogotovu na daruvarskom, požeškom i novogradiškom kotaru. Stoga taj jaz i suprotnosti koje postoje treba zatrpavati uvlačenjem u zajedničku borbu, organizacije i akcije, zatim preko raznih manifestacija i zborova i naše štampe. Isto tako raskrinkavanje četnika i izdajničke vlade treba svud i na svakom mjestu da se sprovodi.

8) Do 25. ovog mjeseca treba da nam pošaljete sve karakteristike novih članova kotarskih i općinskih komiteta a zatim spisak imena članova kotarskih i općinskih komiteta jer se njihov broj vrlo često mijenja. Inače treba slati karakteristike redovno i sukcesivno za sve članove Partije. Ovo treba shvatiti kao vrlo važno i u svakoj partijskoj organizaciji treba jednog člana po tome zadužiti.

9) Naše listove »Naprijed«, »Vjesnik«⁴ i »Slobodni Dom«⁵ treba da obrađunavate i da nam novac redovno šaljete.

Dragi drugovi, ove direktive treba da zajednički proradite i primijenite na svoje prilike i izvijestite nas šta ste sve učinili. Moram vam staviti do znanja da treba mnogo pravalnije rukovoditi čitavim radom i organizacijom. Vaši komiteti nijesu do sada bili samostalna tijela koja ste zajednički na svojim sastancima proradivali direktive, donosili zajedničke zaključke sami pravilno i brzo reagirali na događaje i promjene, bavili se produbljavanjem svih pitanja i teškoća s kojima se borite, uklanjanju istih, nego ste naprosto bili oni koji ste šablonski i birokratski, a u mnogim slučajevima ni tako, prenosili naše direktive bili registratori promjena događaja i konsultacija. S time treba prekinuti i učiti se rukovoditi kao jedno tijelo iz jednog centra, a

³ U Slavoniji se u toku NOR-a nije organiziralo četništvo, a grupe i pojedinci su prebacivani iz Bosne i Srbije u područja naseljena srpskim stanovništvom, u tzv. slavonsku Posavinu oko Okučana. O pojavi četnika i njihovom djelovanju vidi »Grada«, knj. V, dok. br. 137, str. 304-305; knj. VI, dok. br. 100, str. 295-305; knj. VII, dok. br. 28, str. 82-83, dok. br. 70, str. 211-216, dok. br. 74, str. 229-232 i dok. br. 79, str. 246-249, te K. Mrzo'vić, NOP i borba protiv pokušaja stvaranja četničkih oružanih odreda u Slavoniji, »Slavonija u NOB«, Slav. Brod, HIS, 1966, str. 157-170.

⁴ Izdanje Agitpropa CK KPH. Izlazio s prekidima od 1941. do 1945.

⁵ Vidi dok. br. 40, objašnjenje 6.

ne da se raspete po trenu, gubeći se u sitnom radu i pitanjima a ne videći suštinu najvažnijih problema koje treba zajednički riješiti. Više treba zajednički raditi i zajednički se savjetovati.

Nastojte da sprovedete ove direktive.

Karakteristike koje nam budete slali pišite na mašinu.

Uz naš Komunistički pozdrav

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Za Komitet:
Milo⁶

Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 9/1, CK 30/645-648.

60

15. X 1943.

Izvještaj Njemačke komande u Vinkovcima o političkim prilikama u vinkovačkom okrugu u vremenu od 15. IX do 15. X 1943. godine. Navodi se da su glavni faktori koji su uvjetovali nesigurno stanje, demoralizaciju i dezorijentiranost stanovništva vinkovačke okoline prema Nijemcima: djelatnost NOV, opće stanje na frontu, teško ekonomsko stanje, crna berza i propaganda KP i NOV. Izvještaj navodi brojno stanje i djelokrug rada KK SKOJ-a Vinkovci, a podvlači da je potrebno provesti stroge sankcije da bi se osigurala glavna željeznička pruga od sabotažnih akcija NOV.

I. 1) Allgemeine Lage und Stimmung.

Für die derzeitige stimmungsmässige Lage und Entwicklung im hiesigen Kommandobereich müssen 4 Hauptfaktoren als gestaltend angesehen werden, und zwar, Tätigkeit der Banden, allgemeine Frontlage, Feindpropaganda und wirtschaftliche Lage.

Der allgemeine Bandenterror dem 80% der Bevölkerung im hiesigen Kommandobereich ständig ausgesetzt ist als Hauptfaktor für die deutschfeindliche Stimmung der kroatischen wie auch der serbischen Bevölkerung zu betrachten. Die wenigen deutschen Wehrmachtsteile die bisher im hiesigen Gebiet verlagert waren, waren auch nur Schutz für ihren jeweiligen Standort. Die Aktionen die durch das hiesige Batl. bisher durchgeführt wurden, fanden bei der kroatischen wie auch bei der deutschen Bevölkerung kein befriedigendes Echo, da ja nach Abzug der einzelnen Truppenteile sämtliche Orte wieder schutzlos den Banditen preisgegeben waren und daraufhin noch mehr terrorisiert wurden.

⁶ Popović

Die derzeitige Frontlage ist auch nicht dazu angetan die Stimmung der Bevölkerung zu heben und sie innerlich gegen die Banden zu stärken. Kein Kroat und kein Serbe glaubt heute mehr an einen deutschen Sieg, wenn dies auch nicht offen zum Ausdruck kommt. Hierzu kommt noch die propagandistische Wühlarbeit der Banden und der KP., die den Krieg in Kürze zu Gunsten der Bolshevisten beendet wissen wollen und die insbesondere bei der Landbevölkerung zu einem bestimmten Prozentsatz ihre Wirkung nicht verfehlt, da man den allgemeinen Zeitungsmeldungen keinen Glauben mehr schenkt und eine erfolgsversprechende Gegenpropaganda von kroatischer noch von deutscher Seite zu verzeichnen ist. Jede Propagandaaktion wäre zur Zeit auch vollkommen verfehlt, da sie bei der Bevölkerung keinerlei Anklang finden würde. Jeder einzelne Ort verlangt Schutz und wiederum Schutz und somit Befreiung vom Bandenterror.

Die Hauptfaktoren der Feindpropaganda, hier insbesondere auf dem Lande, sind die einzelnen Kreiskomitees der KP. Ihre sogenannten Radiomeldungen und Flugblätter, die wie bekannt eine vollkommene Entstellung und Verdrehung der Lage bringen, verfehlen ihre Wirkung nicht, da ihnen ja Meldungen von unserer Seite — hier insbesondere die Landbevölkerung — zum grossen Teile nicht bekannt werden.

Die Auswirkung der wirtschaftlichen Lage auf die allgemeine Stimmung zeigt sich im Schwarzhandel bei der gesamten Bevölkerung. Hierzu kommt noch die Propaganda der Banden, welche erklären, dass die gesamte Ernte nach Deutschland abgeführt werden müsse und den Landwirten in dieser Hinsicht auch verbieten ihrer Ablieferungspflicht Folge zu leisten.

2.) Innerpolitische Angelegenheiten.

a) Kroaten.

Die innenpolitische Entwicklung lässt im hiesigen Gebiet, insbesondere bei den letzten Regierungsumbildungen¹ verschiedene Tendenzen erkennen, die auch die politische Struktur der Bevölkerung aufzeigt. Die Einsetzung von Mandić² und Navratil im vergangenen Monat, hat bei der hiesigen Bevölkerung keinerlei Anklang gefunden. Navratil wird als Tscheche vollkommen abgelehnt, Mandić dagegen bezeichnet man als einen »alten Trottel« von dem nichts positives zu erwarten sei.

Die in den letzten Tagen erfolgte Regierungsumbildung wird vom grössten Teil der Bevölkerung damit abgetan, dass man eben einige Partisanen jetzt mehr dabei wären.

Während die Arbeiterschaft sich noch abwartend verhält, lassen verschiedene Äusserungen doch erkennen, dass man sich auch jetzt keine Besserung der Lage erhofft. Bei den Macek-Anhängern, deren Linksorientierung

¹ Odnosi se na reorganizaciju vlade NDH od 12. X 1943. godine, kada su osnovana i nova ministarstva. Vidi »Narodne novine«, službeni list NDH, broj 233 od 12. X 1943.

² Odnosi se na dr Nikolu Mandića koji je imenovan predsjednikom vlade NDH 2. IX 1943. god. Vidi Narodne novine, br. 200 od 2. IX 1943. god.

³ General Fridrili Navratil bio je ministar i zapovjednik oružanih snaga NDH. O njegovom imenovanju na ovu dužnost vidi isto kao pod 2.

in letzter Zeit immer deutlicher zutage trat, ist eine gewisse Befriedigung zu merken, insbesondere durch die Hereinnahme von Hefer⁴ und Kulenović⁵. In Ustascha-Kreisen und der sonstigen national eingestellten Bevölkerung weist man darauf hin, dass die neue Regierung in ihrer Tendenz eine vollkommene liberale und linksorientierte Linie aufweist. Insbesondere wird auf den Minister für die Schatzkammer T o t h⁶ verwiesen, Freimaurer Loge Liberta — welche auch in den Umsturztagen in Ungarn — Sekretär Bela Khun gewesen sein soll. Hefer als Minister für Landwirtschaft wird fast restlos abgelehnt. Im Ganzen gesehen ist bei der Bevölkerung eine grosse Interessenlosigkeit für jede Regierungsumbildung festzustellen, da man sich doch keine Besserung verspricht.

II. Staat — Ustascha — Wehrmacht

1.) Ustascha

Die etwas labile Haltung der Ustascha im hiesigen Gebiet scheint nun einer gewissen Agilität Platz gemacht zu haben, die sich besonders in ihrem Vorgehen die Serben auswirkt. Es scheint von höherer Seite das Bestreben zu bestehen, die restlichen Serben zu liquidieren, da man ihnen die Ursache für das derzeitige Chaos zu sehen glaubt. Die Ermordungen von Serben in Vukovar und Ivanci bei welchen die Täter offen erklärten im Aufträge höherer in Agram' gehandelt zu haben, weisen daraufhin. In Kreisen der Ustascha ist gegen den Grossgespan Dr. Elicker* eine grosse Verbitterung festzustellen, da E. sofort nach der Mordtat in Vukovar sich sofort per Flugzeug nach Agram begab, um den Poglavnik' zu unterrichten. In dieser Hinsicht wird von den Ustaschas auf die Ermordung des SS-Untersturmführers Petersohn hingewiesen, bei welcher er es nicht für notwendig gefunden hätte etwas gegen die Serben zu unternehmen.

3.) Kroatische Wehrmacht.

Die Interesslosigkeit der kroatischen Wehrmacht an der derzeitigen Regierungsform — hier insbesondere das Offizierkorps — hat sich besonders auf die Kampfmoral der Truppen ausgewirkt. Von einem energischen Vorgehen sowie Widerstand gegen die Banden ist keine Rede, die laufend erfolgenden Entwaffnungen zeugen vom Gegenteil. Dies bisherigen Beobachtungen lassen auch einen bestimmten Linkskurs erkennen und auch hier wieder besonders das Offizierkorps. Die Aufdeckung einer kommunistischen Zelle innerhalb der kroatischen Garnison in Vinkovci jässt weiterhin die politische Tendenz erkennen, die bei der kroatischen Wehrmacht vorherrscht.

⁴ Dr Stjepan Hefer, župan Velike župe Baranja, reorganizacijom vlade NDH i osnivanjem Ministarstva seljačkog gospodarstva i prehrane od 12. X 1943. postaje ministrom toga Ministarstva. Vidi kao pod 1.

⁵ Dr Džaferbeg Kulenović bio je potpredsjednik vlade NDH.

⁶ Dr Dragutin

⁷ Zagreb

⁸ Jakob

⁹ Odnosi se na dr Antu Pavelida, šefa ustaške NDH

III. Volksdeutsche Frage.

Das Volksdeutschtum im hiesigen Raum ist fast restlos dem Bandenterror ausgesetzt. Die Verschleppung von Ortsleitern und Ortschaftsführern hat sie auch fast vollständig demoralisiert, insbesondere, dass ihren Bitten um Hilfe in den seltensten Fällen entsprochen werden konnten. Aussprüche einzelner Volksdeutscher wie: »wenn ihr uns nicht helfen wollt oder könnt, so gehen wir zu den Partisanen« — lassen deutlich die Stimmung erkennen. Es muss jedoch hervorgehoben werden, dass die deutsche Bevölkerung in den dem Bandenterror ausgesetzten Gebieten sich moralisch und weltanschaulich besser hält, als in den rein deutschen Orten wie Neudorf,¹⁰ Jarmina die unter den Schutz der Wehrmacht stehen, wo eine vollkommene Interessenlosigkeit gegenüber der jetzigen Lage zu beobachten ist.

IV. Wirtschaft

1) Allgemein.

Die wirtschaftliche Lage im hiesigen Gebiet lässt schon fast eine inflationistische Tendenz erkennen. Die Leidtragenden dieser Entwicklung sind in erster Linie die Arbeiterschaft, sowie kleinere und mittlere Beamten. Die Preise für Lebensmittel und Gebrauchsgegenstände, die zu 90% nur im Schwarzhandel zu haben sind — der auch stillschweigend geduldet wird — steigen von Tag zu Tag. So werden z. B. bezahlt:

Für 1 kg Fett oder Speck 1200—1400 Kn.

1 kg Mehl 300 Kn.

1 paar Schuhe 8000—10.000 Kn.

1 m Stoff schlechte Qualität 496000 Kn. usw.

Holzwirtschaft

Trotz der grossen Waldbestände im hiesigen Gebiet besteht nicht die Möglichkeit die erforderlichen Holzmengen für Industrie und als Brennmaterial heranzubringen, da sämtliche Wälder von den Banden beherrscht werden.

Die Stadt Vinkovci wäre in den letzten Tagen beinahe genötigt gewesen, die Elektrizitätszentrale, stillzulegen, wenn nicht in letzter Minute unter dem Schutz der Wehrmacht die notwendigen Holzmengen für Heizung hätten beschafft werden können. Eine Stilllegung der E-Zentrale hätte nicht nur die Stromerzeugung der Stadt unterbunden, sondern auch die Wasserpumpen des Bahnhofes stillgelegt, was zu einer schweren Gefährdung des Bahntransportes führen würde.

¹⁰ Novo Selo

Erntelage — siehe diesbezüglich Sonderbericht.

V. Nachrichten aus umliegenden Ländern.

Nach Meldungen von ungarischer Seite erwartet man noch im Laufe des Monats eine Regierungsübernahme der Pfeilkreuzbewegung in Ungarn. Kommentare hierzu fehlen noch.

VI. Sicherheitspolizeiliche Arbeitsgebiete.

I.) Kommunismus.

Im Verlauf der letzten Zeit hat sich die kommunistische Agitation und Propagandatätigkeit im hiesigen Kommandobereich sehr verstärkt. Insbesondere wurden Flugblätter in deutscher und kroatischer Sprache verteilt. Hierzu kommen noch die sogenannten Rundfunkmeldungen des Bez. Komitees Vinkovci. Eine besondere Aktivität entwickelt zur Zeit die SKOJ. Nach in den letzten Tagen hier angefallenem Material erfolgte in den Monaten August — September eine Neuorganisation des Bez.—Komitees der SKOJ.

Als Führer des Bez.—Komitees—SKOJ stehen folgende Personen fest:

- (1) Beba (Deckname Arbeitsbereich Mikanovci — Ivankovo — Prkovci — Vodinci
- (2) Aca (Deckname) Arbeitsbereich Cerna — Andrijaševci — Rokovci Siskovci und Retkovci.
- (3) Nino (Deckname) Arbeitsbereich Vinkovci — Mirkovci — Laze — Privlaka und Jankovci.
- (4) Slavko (Deckname) Arbeitsbereich Orolik — Banovci — Đeletovci
- (5) Čedo (Deckname) Arbeitsbereich Podgrađe — Novo Selo — Nijemci — Komletinci und Apsevci.

In 7 Orten bestehen 14 Ausschüsse (jedenfalls — deutsch-kroatisch) mit 45 Mitgliedern, sowie 4 weitere Ortsausschüsse mit 18 Mitgliedern des SKOJ und der USAOH.

Bei der Aktion Ivankovo konnten vom hiesigen Kommando ein kroatisches und ein deutsches kommunistisches Ortskomitee ausgehoben werden. Kroat. Komitee 5, deutsches Komitee 4 Mitglieder.

Auf Grund des vorliegenden Materials und einzelner Vernehmungsprotokolle werden in Kürze weitere Festnahmen erfolgen.

VII. Bandenlage im Kommandobereich.

Die Lage im hiesigen Kommandobereich wird von Tag zu Tag schlechter. Der grösste Teil des Gebietes steht unter dem Terror der einzelnen Banden. In der Zeit vom 15. 9. — bis 15. 10. 43 wurden mehr als 70 Orte von Banditen überfallen. Hierbei ca. 20 Personen entführt, zum Teil als Geisel und 5 Personen ermordet.

Einzelne Personen wurden hierbei vollkommen ausgeplündert. Hierbei sind nicht diejenigen Orte eingerechnet, die vollkommen unter dem Terror der Banditen stehen.

Seit dem letzten Bandenlagebericht hat sich die Situation betr. Bandenstärke nur insofern verändert, als Abwanderungen aus einzelnen Gebie-

ten wie Merolina erfolgen. Stärke der abgewandei ten Banden war bisher nicht festzustellen. Zwischen Ivankaovo und Vodinci wurden die Banditen Oehlschläger und Petričić durch eine Wehrmachtsstreife gefangen. Oehlschläger war vorgesehen als polittischer Kommisar für die deutsch—kommunistische Propaganda, Petričić Hauptkurier der Strecke Merolina — Paučje, hat einen Kommissar—Kursus in Paučje besucht und war als polit.-Kommissar für die kroat.-serb.- kommunistischen Belange des Bezirkes Vinkovci vorgesehen. Das bei Betreffenden Vorgefundene Material wird z. Zt. gesichtet, bzw. ist zum Teil schon überreicht worden.

Mit der Wehrmacht wurden in der Berichtszeit Einsätze durchgeführt, und zwar:

- 14. — 17. 9. 43 Strizivojna — Vrpolje — Andrijaševci usw.
- 29. 9. 43 Jankovci
- 5./6. 10. 43 Ivankaovo
- 12. 10. 43 Koritna.

Vom 15. 9. 43 bis 14. 10. 43 erfolgten bei Aktionen 129 Festnahmen, hiervon teilweise durch die Wehrmacht.

Nach Ueberprüfung entlassen	44 Personen
Nach Semlin ¹¹ als Geiseln	47 „
Kroat. Wehrmacht überstellt	7 „
Deutsche Wehrmacht überstellt	3 „
noch vorhandene Häftlinge (politisch)	10 „
noch vorhandene Häftlinge (Partisanen)	18 „
insgesamt	129 Personen

E x e k u t i e r t

- 1 Bandit aus Paučje — (erschossen)
- 1 Bandit (Aktion Koritna) gehängt (Wehrmacht).

Auf Grund der Festnahme der Banditen Oehlschläger und Petričić, wurden von einzelnen Banden verschiedene Volksdeutsche als Geiseln ausgehoben und anschliessend der Wehrmacht bzw. dem hiesigen Komando Ultimatus zwecks Freilassung der Betreffenden gestellt.

Die Erhängung von 67 Celseln aus dem Lager Mitrovica¹² als Sühnemassnahme der Eisenbahnattentate zwischen Ilača, Tovarnik und Sid hat bisher nicht einschüchternd auf die Banditen gewirkt, was auch die neuerlichen Attentate beweisen.

Es dürfte hier nur Erfolg haben, wenn von den and der Eisenbahnstrecke gelegenen Orte, bzw. nähere Umgebung bestimmte Personen exekutiert würden.

(Unterschrift unleserlich)
SS-Obersturmführer

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 2/II, 230-236.

11 Zemun
12 Sremska

16.X 1943.

Naredba Štaba VI korpusa NOV i PO Jugoslavije Štabu I artiljerijskog divizionu VI korpusa NOV i POJ o formiranju divizionu.

Po ukazanoj potrebi, a radi celishodnije upotrebe artilerije u borbi, kao i radi lakšeg i boljeg izvođenja obuke kod artilerije, odlukom ovoga **Štaba** sva artiljerijska oruđa ovoga Korpusa formirat će artiljerijski divizion.¹

Divizion nosi naziv: **I. ARTILERIJSKI DIVIZION VI. KORPUSA**
N. O. V. i P. O. JUGOSLAVIJE. Divizion je mješovitog sastava i sastoji se iz:

- Štaba divizionu
- Voda za vezu
- I. brdske baterije
- II. poljsko-haubičke baterije.

Formacijski sastav štaba divizionu, voda za vezu kao i pojedinih baterija vidi se iz priloženih formacijskih sastava. Sprovođenje ovih formacijskih sastava u život t. j. detaljno formiranje kako štaba divizionu, tako i voda za vezu i baterija izvršit će referent artiljerije ovoga Štaba.

Artiljerijski divizion je neposredno pod komandom Štaba VI Korpusa N. O. V. i P. O. Jugoslavije. U pogledu taktičke upotrebe bit će dodeljivan prema potrebi pojedinim divizionima.

Komandant divizionu upućivat će svu svoju službenu prepisku na Štab VI. Korpusa za artiljerijski otek.

Artiljerijski divizion početak će službeno djelovati kao samostalna jedinica danom 17. X 1943. godine.

Komandant divizionu podnijet će na dan 20. X izvještaj u kolikoj mjeri je divizion formiran i u tome izvještaju navesti brojno stanje divizionu po dijelovima, t. j. štab divizionu, vod za vezu, I. brdska baterija i 2. poljska baterija. U izvještaju isto tako navesti i brojno stanje stoke, oruđa, oružja i vozova.

Nastojat svim silama da se divizion za što kraće vrijeme potpuno osposobi za vođenje borbe i neprekidno raditi na podizanju stručne spremu kako kod rukovodioca tako i kod boraca.

Sa drugovima koji se sada nalaze u divizionu otpočeti odmah sa kursom u cilju njihovog stručnog osposobljenja za rad sa artiljerijskim oruđima.

Naredba o postavljanju rukovodioca dostavit će se naknadno.

Prilog: Formacijski sastavi

Program za izvođenje nastave na kursu.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
Vlado Janić, v. r

Komandant:
Petar Drapšin, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 11/1, 265.

¹ Formiran je 17. X 1943. god. Vidi u arhivi HIS, Slav. Brod, K 11/1 —266.

16. X 1943.

**Izveštaj Štaba Zapadne grupe NOPO Štabu VI korpusa NOV
i POJ o radu, stanju i akcijama podređenih jedinica početkom oktobra 1943. godine.**

Dostavljamo Vam desetodnevni izvještaj o radu naših jedinica u prošlih deset dana i to: Posavskog NOP Odreda, Daruvarskog, Bilogorskog, I. Posavskog Udarnog bataljona i čehoslovačke Brigade.

Jedinice Posavskog NOP odreda nalazile su se na sektoru kod Psunja i Trokuta.¹ Sa jedinicama se radilo za vreme dok su bile u mestu vojnički i politički. Vojnički sa drugovima održano je nekoliko sastanaka u kojima se ukazalo na nedostatke u samim jedinicama, a zatim ispunjen vojni kadar na upražnjena mjesta koja su ostala po odlasku Komandanta² i Komesara⁵ Zapadne grupe. Drugovi su u ovim danima najviše upućivani na dobivene nove dužnosti, koje su drugovi i shvatili te primili se posla na novim dužnostima.

U prošlosti ovih deset dana ovaj Odred imao je slijedeće akcije:

Noću 29. na 30. IX o. g. jedinice Posavskog Odreda sa celim svojim snagama nalazile su se na zasjedi na cesti Okučani — Nova Gradiška, kod sela Trnave, zasjeda je bez uspjeha, razlog je tome što ništa nije naišlo. Ista je zasjeda ponovljena noću 30. IX na 1. X. o. g. Na istom mjestu i na istoj cesti zasjeda je bila u konspiraciji i čekala do 12 sati dok je u 12 sati uhvatila vezu sa Udarnim Posavskim bataljonom koji se je nalazio na istoj cesti kod sela Smrtića i Ratkovaca, a zatim povukli se u gornja sela pod Psunjem. U 17 časova naišli su neki neprijateljski kamioni na zasjedu I. Posavskog Udarnog bataljona i čula se borba, te Štab II Bataljona Posavskog Odreda uputio je jednu četvu ovog bataljona u pomoć Udarnom Posavskom bataljonu, a u koje je vreme stigao kurir od pomenutog bataljona i zatražio istu pomoć. Za ovo vreme dok je četa došla neprijatelj je bio odbijen, a četa se povukla nazad u polaznu bazu.

Noću između 2. i 3. X jedinice Posavskog Odreda postavile su zasjedu na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd zajedno sa Diverzantskom Grupom broj 1. Voz je čekan do u jutro u 6 sati. Istom prugom za ovo vrijeme voz se nije kretao, jedinice su se povukle bez uspjeha.

3. X o. g. održan je zbor t. j. Proslava dvogodišnjice Narodnog Ustanka u Slavoniji u selu Brezovcu. Jedinice ovog Odreda sve su se nalazile na ovome zboru. Iste jedinice odigrale su jedan komad, t. j. igrokaz »Brat na brata«. Sama proslava obavljena je oduševljeno, narod je došao kako iz oslobođenih tako i sa neoslobođenih sela, a zatim je određena jedna četa koja je pratila eksploziv do II. Ekonomskog Slagališta. A jedna patrola iz pomenute jedinice upućena je u Kraljevu Veliku odakle je donela jedan radio-aparat i koji se nalazi na upotrebi u štabu pomenutog Odreda.

¹ Obuhvaća teritoriju između komunikacija Pakrac — Banova Jaruga — Novska — Okučani — Pakrac.

² Branko Vuković

³ Stojan Divić

Dana 5. X o. g. jedinice Posavskog Odreda t. j. I. bataljona i novogradiška četa zaposjele su prugu Lipik — Banova Jaruga. U 9 časova naišao je voz sa jednom satnijom ustaša iz XI Bojne od kojih je naoružanje nepoznato. Ustaše su se počeli iskrcavati na željezničkoj pruzi kod stanice Kukunjevac, borci pomenute jedinice otvorili su vatru na voz i ustaše koje su se bile iskrcale. Voz je pobjegao za Lipik nakon kratke borbe. U ovoj borbi borci pomenute jedinice zarobili su 2 mauzera, 1.500 metaka, jedan mitraljeski ranac sa 24 okvira za puško-mitraljez. U ovoj borbi neprijatelj je imao 2 mrtva, 6 teško i dva lakše ranjena. Za ovo vrijeme vođenja borbe ispaljeno je 1.240 metaka, 6 mina za laki mino-bacač. Na našoj strani bio je samo jedan drug lakše ranjen.

Noću između 5. i 6. X o. g. jedinice pomenutog Odreda postavile su zasjedu na glavnoj pruzi Novska — Okučani zajedno sa diverzantskom grupom br. 1. Tokom cele noći voz nije naišao, borci su se povukli u 5.30 sati u jutro, dok su diverzanti ostavili minu na pruzi i jedan dio diverzanata ostao je da osmatra učinak same mine. U 6.50 časova voz je naišao i dignut je u vazduh od dejstva mine koja je bila podmenuta. Na ovoj pruzi saobraćaj je bio obustavljen u vremenu od 7 sati.

Poslije izvršetka ove akcije drugovi su ostali na odmaranju u selima Trokuta. U vremenu ovih deset dana gubitaka u mrtvim nije bilo.

Jedan drug je lakše ranjen. Iz bolnice u jedinicu povratio se jedan drug. Dezertiralo 2 druga Hrvata iz Marinog Sela i Kozarica o kojima se vodi računa da se pohvataju i dotjeraju nazad u jedinicu. Prilikom dezerterstva isti su ostavili svoje oružje u jedinici. Moral drugova je dobar, borbenost je dobra, disciplina je na srednjem stupnju. Jedinice se hrane po kućama, hrana je dosta dobra. U istom Odredu izvršene su dve ture pelcovanja. U istom Odredu nalazi se bosih drugova oko 50. Na ovome sektoru neprijatelj se kreće najviše cestom Lipik — Poljana, i to u većem broju. Uporišta koja se nalaze u blizini Posavskog Odreda dosta su labava i moral je dosta slab, dok jedino uporište u Pakracu je krvavo, o tome nas obavještavaju Štabovi Posav. Odreda, koji zaključuju na tome što su do danas uspostavili veze sa svima neprijateljskim uporištima dolim jednog Pakraca. U Pakracu su pokušavali par puta pa im nije uspjelo. Namjere štaba Posavskog Odreda za daljnji rad jesu, pravljenje zasjeda, rušenje pruge kao i kopanje cesta.

DARUVARSKI NOP ODRED:

Jedinice ovog Odreda nalazile su se u prošlom vremenskom razdoblju na sektoru Borci Bijela koje su dana 1. X o. g. imale čišćenje oružja, krpanje odijela i cipela kao i čišćenje vaški, a jedan bataljon je dao osiguranje u selo Španovicu za izvlačenje potrebnog materijala za Komandu Psunjskog Područja, tj. crep, letve, dasku itd., dok je jedan vod sprovodio gater iz sela Golubinjaka za Psunjsko Područje.

Dana 2. X o. g. jedinice I. bataljona pomenutog Odreda kretale su za osiguranje ceste i pruge radi prolaza naroda sa neoslobođenog teritorija za proslavu dvogodišnjice koja se održala dana 3. X o. g. u selu Borcima, a jedinice II bataljona ovog odreda krenule su preko Javornika u selo Branešće,

gdje su na dan 3. X o. g. prisustvovala proslavi dvogodišnjice ustanka koja je održana na Bučju.

Jedinice ovog odreda koje su prisustvovala ovoj proslavi pokazale su našem narodu da je vojska u pravom smislu te u tome omladina sela Doljana i Daruvarskih Batinjana darovali su po jednu zastavu jedinicama istoga Odreda.

U pogledu proslave i postupka prema narodu jedinice ovog Odreda pokazale su se odlično, dok su se pokazali nedisciplinovani prilikom završetka zbora u koje je vrijeme nastala strašna pucnjava kako iz pušaka tako isto iz puško-mi tra i jeza, te u ovome pogledu Štab ove grupe izdao je naređenje svim jedinicama koje pripadaju pod ovu grupu da dostave tačan broj ispucanih metaka za vrijeme proslave dvogodišnjice Ustanka u Slavoniji.

Dana 4. X o. g. jedinice II bataljona pomenutog Odreda prilikom polaska sa Bučja za selo Grahovljane sukobile su se sa neprijateljem koji je pošao u većem broju iz Pakraca u selo španovicu i bližnja sela t. j. Grahovljane. Borci ovog bataljona su odbili neprijatelja i prošli svojim zadatkom t. j. u sastav svog Odreda. U ovoj borbi sopstvenih gubitaka nije bilo kako u mrtvim tako niti u ranjenim.

Dana 5. X o. g. jedinice ovoga Odreda nalazile su se u blizini sela Pakračkih Batinjana, pošto su bili izvješteni da će neprijatelj iz Pakraca i Lipika kupiti marvu po bližnjim selima za svrhu svoje vojske. Pošto ista nije naišla jedinice ovog Odreda povukle su se u selo Toranj gdje su ujedno na večer održali i miting.

Dana 7. X o. g. jedinice pomenutog Odreda zaposjele su položaje na cesti Kukunjevac* — Lipik i Kukunjevac — Poljana t. j. glavna zasjeda bila je u Kukunjevcu kod crkve, a sa manjim dijelovima osigurali bokove u slučaju nailaska bande od Poljane i Gaja. Glavni zadatak je bio sačekati neprijatelja koji nailazi od Lipika. Jedan bataljon ovog Odreda je bio u konspiraciji više sela Dobrovca sa zadatkom kada neprijatelj prođe cestom za selo Kukunjevac da napadne neprijatelja sa leđa, sa kojim bi I bataljonom primio borbu koji se nalazio kod same Crkve u selu Kukunjevcu. Od ovoga bataljona koji se nalazio u konspiraciji kod sela Dobrovac određena je jedna četa da drži frontalnu borbu sa neprijateljem koji bi dopirao u pomoć iz Lipika, dok bi jedna četa udarala sa leđa onima koji su ušli u samu zasjedu. Borci I bataljona pripustili su ustaše na kratko odstojanje i otvorili na njih vatru, a jedna četa od II bataljona je sišla na samu cestu da im ne da odstupiti. Neprijatelj je u bijegu raspršio se prema Lipiku, dok su ga dočekali borci čete II bataljona sa leđa.

Neprijatelj je krenuo iz Pakraca preko Tornja i udario pomenutim jedinicama sa leđa. Borba se odvijala tri sata. U sve vrijeme ista se odvijala u prilici naše koristi dok nije neprijatelju stigla pomoć u jačini jedne bojne iz Pakraca, tj. Bobinčeva bojna.⁵ U ovoj borbi neprijatelj je imao 57 mrtvih i veći broj ranjenih. Sopstveni gubici su 5 mrtvih i 10 ranjenih, dok se među

⁴ Vidi dok. br. 38.

⁵ Bila je to I bojna IV gorskog zdruga.

mrtvim drugovima nalazi zam. komandanta Odreda Pajo Orozović zvani »Brko«.⁶

U ovoj borbi ispućano je jedna velika kolićina municije t. j. da su borci ostali bez jednog metka. Broj municije koja je ispućana nije nam taćno poznat, pošto ista jedinica nije nam ga dostavila.

Na sektoru ovog Odreda naroćitih promjena nije bilo, neprijatelj nije upadao na našu osloboćenu teritoriju.

Rad štaba pomenutog Odreda i podrećenih jedinica odnosi se vojnićki. Sva primljena narećdenja od naših pretpostavljenih prorade se u ovom Štabu a zatim se šalju na postupak. Obuka u našim jedinicama izvodi se po planu rada, u koliko nisu drugovi na izvršenju dobivenih zadataka.

Disciplina je na srednjem stupnju, moral je dobar, borbenost je dobra, jedino se pokazalo samovolje kod zam. komandanta I bataljona koji već više puta nije izvršio dobivena narećdenja koja su mu stavljena u zadatak.

U prošlosti ovih deset dana iz jedinica ovog odreda izbaćeno je iz stroja 15 drugova, od kojih je 5 mrtvih i 10 ranjenih.

U toku ovih prošlih 10 dana voćene su sledeće borbe i to: u selu Španovici i Kukunjevcu za ovo vrijeme porušena su tri mosta na cesti Banova Jaruga — Pakrac i dva kim. željeznićke pruge na pruzi Daruvar — Pakrac. Stećeno iskustvo u ovim borbama jeste, da ni u jednoj borbi se ne upušćamo u duboku borbu sa neprijateljem bez daleko isturenih patrola objavnica. U ovom Odreću ima bosih preko 20 drugova i drugarica. Ishrana se vrši po kućama. Zdravlje je dosta dobro, neke naroćite mjere za izvoćenje akcija ovaj Odred nema, jedno samo to postavljanjem zasjeda.

BILOGORSKI NOP ODRED:

Jedinice ovog Odreda u prošlosti ovih 10 dana većinom su se nalazile na osiguranjima izvoza žita iz Podravine kao i iz drugih neosloboćdenih mjesta i napravile su dvije zasjede na pruzi Pitomaća — Virovitica i na pruzi Bjelovar — Kloštar. Zasjeda na pruzi Virovitica — Pitomaća nije uspjela radi toga što je mina sabotirala i voz je prošao. Borci su otvorili vatru na isti voz i po podacima doznaje se da je u vozu ubijen jedan njemaćki potpukovnik i ranjeno 5 Nijemaca. Zasjeda koja je postavljena na pruzi Bjelovar — Kloštar u potpunosti je uspjela. Voz je srušen bez mine t. j. raskinuta pruga, na samom vozu borba se vodila pola sata. Za ovo vreme borbe ubijeno je 18 Nijemaca zarobljeno 23 neprijateljska vojnika, meću kojima se nalazi jedan potpukovnik. U ovoj akciji zarobljeno je jedan laki njemaćki mitraljez, 25 karabina, jedna radio-stanica, jedan poljski telefon, 41 par vojnićkih odijela i cipela, dva postolja za teški mitraljez, 6 ćebadi, dva šatorska krila i pet košulja, kao i pet raznih pištolja i 2.000 metaka.

Na sektor Bilogorskog Odreda u vremenu prošlih 10 dana nisu nailazile neprijateljske snage. U uporištima koja se nalaze u blizini sektora Bilogorskog Odreda nema nikakvih promjena.

Jedinice pomenutog Odreda spuštaju se sa manjim patrolama u Podravinu, sa zadatkom skidanje obuće i odjeće sa domobranaca koji se veći broj nalazi kod kuće t. j. vojni bjegunci NDH-e.

⁶ O njegovoj pogibiji vidi dok. br. 38.

Borbenost ovoga Odreda je na srednjem stupnju. Ista još nije do kraja provjerena. Moral drugova je dosta dobar, disciplina pomenutog Odreda je dosta slaba, razlog tome je što se slabo poznaje koje pretpostavljeni, a tko je potčinjeni i što je rukovodstvo većinom mlado i ne osjeća se kao vodstvo tih jedinica, a također ni odgovorni za svoju dužnost.

Mnogi od boraca samovoljno napuštaju jedinice i odlaze kući te kad im je volja sami se vraćaju u jedinice. U istoj jedinici je bilo sve dotle dok Komandant ove Grupe nije došao u istu jedinicu da borci se otpuštaju na bolovanje sa oružjem kao i na odsustvo sa oružjem, te isti švrljaju po selima sa karabinima preko leđa i puckaraju u selima na raznim veseljima kada seljaci imaju večernje sastanke. Komandant ove Grupe to im je zakratio i strogo im je skrenuo pažnju da se to više ne smije događati a također im je dao uputstva kako smiju i kako mogu puštati drugove na odsustvo, bolovanje itd.

U istome Odredu ishrana se vrši po kućama, ishrana je dosta dobra. U prošlih 10 dana isti Odred je imao gubitaka svega jednog lakše ranjenog. Ista jedinica u pomenutim danima dobila je 60 novih boraca.

I. POSAVSKI UDARNI BATALJON:

Na sektoru na kojem operiše ovaj bataljon bilo je promjena u vidu četničke harange i to četnici u Posavini na čelu sa majorom Janjićem uspjeli su na taktički način da odvuču 80 seljaka iz sela Kosovac, Gređani i Dubovac, i to da pošalju Nijemce u ista sela te podignu celo stanovništvo iz sela i potjeraju ih u logor, a u tome momentu ispane major Janić i da im kaže: javite se deseterica u četnike i familije neće biti internirane u logor i na taj način pomenuti broj javi se u četnike a Nijemci puste ostalo stanovništvo svojim kućama.

Štab Posavskog Udrnog bataljona pokušavao je na razne načine da bi sprečio ovu njihovu propagandu i odvlačenje ovih seljaka u njihove redove. Istome bataljonu nije uspjelo da to spriječi, kako vojnički tako isto i politički. Već jedino ovaj bataljon uspio je dobiti jedan mali broj ljudi na principu dobrovoljnosti, a 45 je mobilisao prisilno, koji su predani u Psunjsko područje.

Rad u samoj jedinici nižega rukovodstva nije zadovoljio, pošto niži rukovodioci t. j. komandiri četa su dobri borci, ali su samo slabi rukovodioci. Štab pomenutog bataljona nije imao mogućnosti da im pruži jaču pomoć u naobrazbi, pošto su većinom bili u pokretu.

Formalna disciplina u pomenutoj jedinci nije na visini na kojoj bi trebala biti, dok borbena disciplina je na visini. Borbenost je dobra, moral je kod drugova dobar.

U periodu prošlih 10 dana imao je pomenuti bataljon pet drugova mrtvih i pet ranjenih, tri su se druga razbolila i otišla u bolnicu, za ovo vrijeme pomenutoj jedinici pridošlo je 17 drugova, zarobljeno 8 pušaka. Municije nije bilo zarobljeno ništa, ispaljeno municije 3.500 metaka. Bačene tri mine iz lakog bacača.

Dana 30. IX o. g. pomenuti bataljon imao je zasjedu na cesti Okučani — Nova Gradiška, poslije podne na isti bataljon naišao je neprijatelj iz Okučana sa jednim kamionom u pogledu da kontroliše cestu. Jedinice ovog bataljona su otvorile vatru i onesposobile kamion za daljnje kretanje a također

potukli neprijateljsku posadu koja se vozila u kamionu. Za istim kamionom išlo je još kamiona sa posadom te isti kada su čuli pucanj zauzeli su položaje, a zatim otvorili vatru na naše drugove. Za kratko vrijeme neprijatelju je stigla pomoć iz Okučana i zašli sa leđa borcima pomenutog bataljona. Borci su se morali povući na odgovarajuće mjesto.

Dana 2. X o. g. jedinice pomenutog bataljona srušile su industrijsku prugu Prašnik, a također i vlak kao i lokomotivu koja je vukla drva iz Prašnika za Okučane. Isti vlak su onesposobili i stucali sve važnije dijelove. Isti bataljon dana 3. X o. g. prebacivao se u Posavinu preko ceste Okučani — Stara Gradiška. U njihovom prelazu naišao je jedan kamion koji su na brzinu htjeli da dočekaju ali su njihovi mitraljezi zatajili i tako je kamion uspio pobjeći.

Dana 4. X o. g. i taj bataljon je postavio zasjedu više sela Čovca na koju je naišlo u više pravaca nešto četnika i domobrana. Isti su sačekali i jednu kolonu koja je išla u pravcu njihovog položaja i u toj prilici ubijeno je 8 četnika a dva su zarobljena i 6 ranjeno. Druga zasjeda istog bataljona koja se nalazila kod sela Vrbovljana dočekala je drugu neprijateljsku kolonu te ovom prilikom ubila 5 domobrana među kojima je jedan domboranski oficir. U ovoj borbi zaplijenjeno je 3 mauzera, 5 talijanskih pušaka i jedan šmajser. U vremenu ovih borbi ovaj bataljon nanio je neprijatelju sledeće gubitke: 11 Nijemaca, 13 domobrana, jedan ustaša i 10 četnika mrtvih, 4 Nijemca, 5 domobrana, 3 ustaše i 6 četnika ranjeno.

Isti bataljon za ovo vrijeme stekao je sledeće iskustvo, i to da u buduću u svakoj borbi trebaju se postaviti osmatrači iza leđa a drugo da prije svake počete borbe treba pregledati automatska oružja da li je očišćeno, podmazano i da li je ispravno za dejstvo. Za daljnji rad isti bataljon ima u vidu sa Posavskim odredom još jedared napasti Novsku. Ista jedinica hrani se po selima i dosta je dobro obučena i obučena.

ČEHOSLOVACKA BRIGADA:

Jedinice ove Brigade nalazile su se većinom u selu Bijela i Borci. Sa jedinicama većinom se radilo vojnički i politički, a naročito na podizanju novog kadra t. j. sa desetarima, vodnicima, komandirima i polit, komesarima. U svim održanim sastancima kako sa rukovodstvom tako i sa borcima uvidilo se da drugovi kako borci tako i rukovodioci zatražuju da se izvrši sa njima neka akcija u kojoj bi se mogli obući i tako isto naoružati, pošto vide da su dosta slabo naoružani i da ih ima veći broj bez oružja nego sa oružjem.

Što se tiče vodstva u našim bataljonima pomenute brigade, dosta je slabo, razlog je taj što su štabovi bataljona novoformirani i nisu se još snašli na svojoj dužnosti, t. j. štab II bataljona je sav nov i ne žive štabskim životom te da bi se mogli poučavati jedni od drugih već između njih postoji neka nesuglasica.

Dana 7. X o. g. jedinice pomenute Brigade postavile su zasjedu na cesti Gornji Daruvar gdje su očekivali nailazak neprijatelja, a koji nije naišao za vreme njihovog držanja zasjede. Jedna jedinica pomenute brigade na dan 8. X skupljala je na Daruvarskom kotaru žito i u kojem su uspjeli sakupiti 45 metara žita te isto su dovezli i predali ga u Daruvarsko područje.

Noću između 11. i 22. X o. g. jedinice pomenute brigade zaposjele su položaj između Krndije i Pakraca koje su suzbijale neprijatelja da ne bi prodro sa leđa našim borcima koji su napadali Pakrac,⁷ t. j. borcima Omladinske brigade. Za vreme vođenja borbe na samom Pakracu neprijatelj iz uporišta sa Krndije, i to sa mosta pokušavao četiri puta da se probije dočim su ga uspjeli svaki puta odbiti i otjerati u njihove objekte. U ovoj borbi pomenuta brigada je imala 4 druga ranjena od kojih su tri lakše a jedan teže. Gubitaka u mrtvim nije imala.

Od iste brigade bilo je 10 drugova na cesti Toranj — Batinjani i Obrež koji su kontrolisali pomenute ceste. U njihovom dopisu oni nas izvještavaju da su bili opkoljeni te da su se isti teško povukli, štab iste brigade dao je pojačanje pomenutoj desetini koja je po njihovom dopisu kako izgleda posla pred bandu ali da se banda povukla i pobjegla natrag u Lipik i da su je pratili u stope do sela Klise, i da nisu sustigli neprijatelja. Na tom položaju jedinice pomenute brigade bile su do vremena kada je dat znak za povlačenje. Iste jedinice se nalaze u Grahovljanima.

Unutrašnjost same jedinice ne možemo Vam opisati pošto ga ni sami ne znamo, a istoga od pomenute brigade nismo dobili.

Mišljenje je ovog štaba da bi se trebalo t. j. u koliko bi se moglo što prije popuniti rukovodstvo pomenute brigade, pošto njihov štab Brigade nije pun i nije potpun⁸ te isti zaostaju mnogo sa svojim izvještajima a vjerovatno tako da ostaju i na svim drugim kako vojničkim tako i političkim radovima.

štab ove Grupe još do danas nije potpun i sastoji se iz dva člana štaba t. j. Komandanta i komesara, naše jedinice koje se nalaze pod komandom ovog štaba smo prekontrolisali i u mnoge jedinice trebalo bi ubaciti bar nešto novog rukovodstva, tako da bi u naš Bilogorski Odred trebao ubaciti jakog vojnika komandanta ili bar zam. komandanta, da bi mogao da uzdigne onaj Štab pošto isti štab Bilogorskog Odreda u vojničkom pogledu vrlo slabo stoji, a ni u političkom nije bolji.

što se tiče Komandanta Odreda i njegovog zamjenika, ni jedan ne zadovoljava u onoj mjeri koja se zatražuje. Drugovi ne da neće ili da se ne trse, nego jedno je krivnja ta što se još ne znaju snaći i dosta su neupućeni u svoju dužnost, a isti štab još do danas nije potpun i sastoji se iz četiri člana Štaba, komandanta, komesara i njihovih zamjenika. Obaveštajne i informativne službe nemaju nikako.

Štab Daruvarskog Odreda kako Vam je poznato je okrnjen u zadnjoj borbi t. j. prilikom pogibije druga Brke, te isto mjesto još do danas nije popunjeno.

Štab Posavskog Odreda jedino je potpun dok štab njihovog II bataljona ostao je bez zam. komandanta koji je umro skori dana, o slučaju njegove smrti izvjestićemo vas naknadno kao i borbi koja se vodila na zasjedi koju je držao Posavski Odred.

štab Posavskog Udarnog bataljona je potpun i kao štab može da zadovolji na većim dužnostima kako Vam je to već poznato, dok njihovi niži ru-

⁷ O napadu na Pakrac vidi dok. br. 43, 52, 63 i 78.
⁸ Vidi dok. br. 14, objašnjenje 2.

kovodioci t. j. komandiri trebaju dosta pomoći, a to im oni ne mogu pružiti jer su u velikom pokretu.

Što se tiče štaba ove Grupe mi bi mogli da damo mnogo više od sebe t. j. da pomognemo niže štabove samo kada bi naš Štab bio potpun da bi mi imali više vremena t. j. da više obilazimo naše jedinice i da im više pružimo bar onu pomoć koju bi im mogli da ukažemo, pošto još do danas nismo uhvatili vremena da obidemo Češku brigadu te također da iste uputimo u njihov rad. Jedino u vremenu kada je osnovan Štab ove Grupe komandant ove grupe obišao je Daruvarski i Bilogorski Odred i ukazao na nedostatke koji su se pojavljivali kod istih jedinica.

U vremenu prošlih deset dana jedinice ovog štaba Grupe uništile su sledeći broj neprijateljske vojske t. j. ubijeno je 29 Nijemaca, 13 domobranaca, jedan njemački potpukovnik, 60 ustaša, 10 četnika. Ranjeno 9 Nijemaca, 7 domobrana, 9 ustaša i 6 četnika. Zarobljeno 1 domobranski potpukovnik, 22 domobrana i 2 četnika.

Sopstveni gubitci u tom vremenskom razdoblju 10 drugova mrtvih i 17 ranjenih.

Predstojeće akcije:

Ovaj Štab imao je u vidu da se zajedničkim snagama Daruvarskog i Posavskog Odreda i Udarnog posavskog bataljona napravi jednu jaču zasedu na cesti Banova Jaruga — Lipik na ustaše koji češće prolaze u većoj snazi. A jedinicama Bilogorskog Odreda Komandant ove grupe još ranije je izdao naređenje kojega će se pridržavati sve dotle dok ga ne izvrše a t. j. na ekonomsku akciju na žlebini (Pustara u Podravini) u kojoj se nalazi preko 150 debelih svinja i dosta velik broj goveda, kao i veći broj pšenice. Zatim da prave zasedu na pruži Virovitica — Barč (Mađarska granica) na kojoj pruži je saobraćaj redovan i još do danas nije izvršena nikakova akcija i tako mislimo da će postojati mogućnost da će ujedno se naoružati i ometati saobraćaj neprijatelju koji radi svakodnevno iz Virovitice za Barč, a poslije svakog izvršetka neke akcije da se povuku uz sela duž Drave, tako da bi mogli sa svojim prolazom povući nešto naroda sa sobom i pridobiti nešto nove vojske koja bi se sama dragovoljno javila u naše redove, jer prisilna mobilizacija neodgovara u samoj Podravini pošto su mnogi već do sada koji su mobilisani pobjegli i danas se nalaze kod svojih kuća.

Ovo će se naređenje svakako izvršiti jer mislimo u koliko bude bilo mogućnosti da ćemo sami kontrolisati.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Polit. Komesar

Komandant:

Napomena: Dokument nije potpisan.
Original u VII, Egd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 10/1, 231-236.

16. X 1943.

Izvještaj Kotarske oblasti Pakrac Ministarstvu unutrašnjih poslova NDH u Zagrebu ... o napadu jedinica NOV na Pakrac.

Opaženo je sa strane mjerodavnih vojničkih vlasti, da su se u okrugu Pakrac Lipik u noći od 11. na 12. X sakupile sa vrlo velikim brojem partizanske snage¹ i to najviše oko samoga mjesta Pakraca, a sa još većim snagama zatvorio je sve prolaze prema Pakracu da spreči dolazak pojačanja. U noći od 12. X. oko 4 sata izveli su partizani² sa tri puta jačim snagama naoružani teškim oružjem napad na Pakrac, te isti ishodio sa najvećom žestinom za cijelo vrijeme danju i noću sve do 13. X. u 20 sati kada je dočuvši da dolaze pojačanje kako sa Daruvara tako sa Nove Gradiške, ali slomljeni i podpuno potučen počeo se povlačiti.³ Za ovo vrijeme izvršili su partizani sa svojim brigadama sa svih strana na okruženi Pakrac po njima 7 juriša koji su svi krvavo odbijeni. Po žestim napadaja vidilo se da partizani namjeravaju pod svaku cijenu zauzeti Pakrac ma koliko žrtava koštalo. Zahvaljujući hrabrom i junačkom držanju posade Pakraca bez razlike sviju po zapovjedništvo bojnika Bobinca⁴ i ostalih kao i građana Pakraca i španovice neprijatelj je odbijen iz mjesta Pakraca.

Unatoč hrabroga držanja kako vojske tako i građana bilo je i sa naše strane žrtava. Koliko sa vojničke strane to do sada ovoj Kotarskoj oblasti nije poznato, a sa strane pučanstva bilo je 9 mrtvih 6 teško ranjenih, odvedeni po partizanima 6, od kojih su se vratili do sada što je ovoj Kotarskoj oblasti poznato Artuković Leo nadzornik strojeva kod željezničke postaje Pakrac, Pleština Stjepan šef ložione i supruga, a za drugu trojicu je nepoznato, dok se napominje, da je Svatek Ana sa Pilane sa 5 komada djece otišla dragovoljno jer joj i muž u partizanima. Ujedno za vrijeme napada na Pakrac zapaljena su na bolničkom zemljištu 2 velika stoga (kamare) pšenične i ječmene slame vlasništvo državne bolnice u Pakracu u ukupnoj količini od 40.000 kg. u vrijednosti od 180.00 Kuna.

Prigodom povlačenja partizana iz Pilane isti su zapalili na Pilani uredoavnice i jednu šupu te su iz pilane sa 4 stroja odvezli građevni materijal i drugi alat u šumu prema svojoj komandi. Na terenu iza povlačenja istih pro-nađeno je do sada 12 partizanskih lješeva.

Za vrijeme borbe počinjena je u privatnim kućama prilično velika šteta koje će se nakon ustanovljenja ustanoviti.

O svemu se vode izvidi te će se naslov naknadno o svemu izcrpno izvjestiti.

Za Dom spremni!

Upravitelj kotara:
A. Leo v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 17/III, 114.

1. U "Pakrac učestvovala su XVI omladinska "Joža Vlahović", XII udarna XVIII
1943. dok br 43. a. te Zapadna grupa NOP odreda. Vidi Naredbu XII divizije NOVH od 10. X

2. XVI omladinska NO brigada "Joža Vlahović".
3. O borbama za Pakrac vidi dok. br. 43, 52 i 78.
4. Jure Bobinac, zapovjednik I bojne IV gorskog zdruga.

17.X 1943.

Naredba Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske o promjeni naziva II korpusa NOV i POH u VI korpus NOV i POJ i X divizije NOVH u XXVIII diviziju NOVJ.

Po odluci Vrhovnog štaba Narodno-Oslobodilačke Vojske i Partizanskih Odreda Jugoslavije II. Korpus NOVH mijenja naziv u VI. KORPUS NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE JUGOSLAVIJE.

X. Slavonska Divizija mijenja naziv u XXVIII. Diviziju

U sastav VI. Korpusa NOVJ ulaze XII. i XXVIII. Divizija, te sve ostale jedinice Narodno-Oslobodilačke Vojske i Partizanski Odredi u Slavoniji.

Gornje izmjene izvršiti odmah.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politički komesar:
V. Bakarić¹

Komandant,
generalmajor: Gošnjak², v.r.

Napomena: Iz naredbe je izdvojen samo dio koji se odnosi na Slavoniju.
Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 42/1, 124.

17.X 1943.

Izvještaj partijskog sekretara Bilogorskog NOP odreda o organizacionom stanju KP i SKOJ-a, te o političkom radu u jedinicama i na terenu.

1. Organizaciono stanje

U odredu postoji 7 partijskih ćelija, 4 četne ćelije, 2 štaba bataljona 1 štaba odreda.

Brojno stanje odreda je 340, od toga 38 članova partije, 30 **SKOJ-evaca** i 15 kandidata, svi članovi Partije su raspoređeni podjednako **po** četama **tako** isto skojevci i kandidati. Do sada nemamo u odredu ženskih članova Partije

Sastanci se ne održavaju redovito, ali to usled pokreta, inače radni se održavaju redovito, dok teoretski ne, pošto još nisu svratili dovoljnu potrebu teoretske izobrazbe. Zadnje vrijeme smo na obrazovnim sastancima prorađivali »Učenje o Partiji«, »Rad Partije u vojsci«, o uzdizanju kadrova, a ostalu

¹ Vladimir
² Ivan

našu štampu nastojimo prorađivati na zajedničkim sastancima, štabovi bataljona su politički prilično dobri, oni redovito održavaju svoje sastanke radne i obrazovne, i nastoje da se teoretski podignu, dok štab odreda ne održava redovito sastanke, ali to je radi toga što imamo mnogo posla, štabovi bataljona su mlađi i moramo mnogo njima pomagati, a i sami se još dosad teško snalazimo. Komandant i njegov zamjenik a i sam komesar ne nastoje mnogo da sebe teoretski uzdignu.

2. Politički rad

Što se tiče političke svijesti kod boraca ona je prilično dobra, obzirom na stalni priliv novog ljudstva. Borcima je prilično dobro poznato tko su NOO, AVNOJ, ZAVNOH, tko su četnici i jugoslavenska vlada u Londonu. Njima je svima poznato da je Partija organizator NOV. Inače u našem odredu za sada ne može se primjetiti dabi postojale kakve grupice koje bi stvarale nekakva rovačenja u odredu.

3. Kulturni rad

Priredbe do sada nismo održavali nikakve pošto do sada nismo mogli organizirati pošto imamo većinom seljake i s njima to ide teško, oni se srame i izgovaraju se kako to oni ne mogu i ne znaju. Zidne novine postoje, a održavaju sličice iz borbe i života partizana. Postoji i pjevački zbor.

4. Vojni rad

Što se tiče discipline, ona nije baš najbolja, ali može se zadovoljiti. Moral je dobar, borbenost je dobra, borci su prilično osposobljeni vojnički, oružjem znadu dobro raditi, zaklon također iskoristiti. Pokazalo se do sada kad smo već imali nekoliko većih borbi da smo zarobiti oružja i dosta bande pobili a nismo imali gubitaka. Poslije svake akcije održavaju se sastanci da bi se nedostaci ukazali, a dobre strane uzele za pouku.

5. Rad SKOJ-a

Sam rad SKOJ-a nije onakav kakav bi trebao da bude, pošto je sama organizacija mlada, obzirom da nemamo ni jednog skojevca starijeg koji bi znao da pravilno odvija rad sa SKOJ-em. Inače oni su dobri borci odani i vrijedni, pišu parole po kućama, izvikuju parole kod mitinga, razgovaraju sa omladinom prilikom samog dodira sa njima. SKOJ još nije na onom stupnju da on mobilizira, da širi široku propagandu i da rukovodi sa ostalom omladinom. I Partija u odredu je mlada i ne toliko spremna da bi mogla da pomaže SKOJ-u onako kako bi to trebalo.

6. Rad na terenu

Rad samog odreda na terenu bio je prilično slab. Održali smo miting u selu Kašljevcu (na OK Bjelovar). Narod je pomješan ima Srba i Hrvata. Na miting narod se slabo odazvao. Selo je veliko, ali ljudi se sakupilo oko 100 i to samo omladina i žena većinom. Ja sam govorio na tom mitingu, zašto je propala Jugoslavija ko je bio na vladi, ko je kriv zato što je i hrvatski narod kao i srpski bio pod žandarskim kundacima, a istakao sam situaciju i u svijetu i ko je poveo narod u borbu. Narod je dobro prihvatio miting i s

Lyricist

MINISTRY OF HOME AFFAIRS
APPROVED - COMMUNICATIONS UNIT
 On Per 16/2
 At 16/2

U odredbu postaviti 7 partijski istisja + četne istisja
+ staba batofona i. staba odreda.

sastanci u uzdizanju redovito ali to ustred foku
 ta, imao radu u odzvanju redovito, dok teoritski u, posto
 još uim vratili dorofuo foku te teoritski izobrazbi zadu
 onijem slu na obrazovnu sastanci na proaktivni: uiciji
 o Partiji, rad Partiji u rojici, o uzdizanju kadrova, i sta
 le uasu stauku, uastojno proaktivni na zajednički
 sastanci u, stabovi bolafona su politički priliku do
 ovi redovito odzvanju svoje sastanke radu i obrazovu,
 i uastoji da se be teoritski jedigim, dok stab odreda
 u odzvanju redovito sastanku ali toji radi toga što i uim
 mnogo foku stabovi bolafona su ustadi i moramo mnogo
 uijem pomagati, a isau se još dorad tiško malopim u
 uclant i uigov zamjenik u i sau komisar u uastoji u
 da u be teoritski uzdigim.

Isto trije političke snijesti kod boraca cuji pri-
čuo sam, obzirom na veliki broj urog fudra boner
može prelistati dobo poznato kao NEG, AVNOJ, ZAVNOJ, koje
istinski jugoslavenska vlada u Londonu ipak je ništa
prihvata da se Partija organizator rer imate u našem odno-
šajima nemoguće se primjetiti dati politojot kakav grupie
kaje bi trebalo nekako poravnati u sredinu.

[illegible]

tim smo završili da smo klicali da živi NOVH itd. Poslije smo svi pjevali Hej Slaveni i Matiju Gupca. U Lasovcu smo isto držali miting, samo je više ljudi sudjelovalo.

Inače napali smo jedan vlak¹ i sa KNOO izvezli 360 vreća bijelog brašna, dok ono što nismo mogli izvući podijelili smo u Vukosavljevcu i Turnašicu tako da je svaki dobio po nešto žita i brašna. Narod je to lijepo primio. Do sada nismo nigdje formirali Antifašističke organizacije, ali pomažemo ih koliko možemo i koliko se snalazimo.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Sekretar KPH Bilogorskog odreda

Napomena: Redaktor je izvršio jezične korekcije.
Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HŠ, Slav. Brod, K 2/1, 567-569.

66

18. X 1943.

Naredba Štaba Brodske NO brigade podređenim jedinicama za napad na protivavionsku bateriju u predgrađu Slavonskog Broda.

U predgrađu samoga Broda na pustari Dombović i Barišić nalazi se neprijateljska jedinica protivavionska Bitnica sa 4 topa, 2 protivtenkovsk;. mitraljeza, 3 puško mitraljeza i 100 karabina. Isti su postavljeni tamo za odbranu grada Broda od napada iz vazduha.

Štab ove Brigade doneo je odluku, da se ista bitnica likvidira' u toku ove noći, stoga Štab ove Brigade:

N A R E Đ U J E

I. bataljon sa svoje dve čete nastupiti će na ovaj način. Jedna četa nastupa od sela Tomice kraj reke Glogovice, i to od prilike jedno tristo metara pored same reke u pravcu pustare Barišić. Ista četa kada dolazi do same pustare, tj. do prvih stražara, likvidira stražare i opkoljava pustaru sa sviju strana tako da ni jedan neprijateljski vojnik ne može da pobjegne.

II. četa ovoga bataljona nastupa također kod sela Tomice preko kota 104 i 120 u pravcu Dombovićeve pustare. Kada dolazi do puta koji vodi Dombovićeva pustara — Osječka ulica razvija se u strelce te opkoljava pustaru sa istočne strane. III četa ovog bataljona također ide sa četom koja zaobilazi Dombovićevu pustaru i na brzinu zaposjeda most koji se nalazi na rijeci Glogovici i to na putu koji ide od Jajićeve ulice za Dombovićevu pustaru.

Topovi i mitraljezi nalaze se u međuprostoru između Dombovića pustare i Barišić pustare. Zadatak je ovoga bataljona da uništi topove i to na

¹ Vidi dok. br. 88.
² Ime sekretara nije navedeno.
¹ Vidi dok. br. 72, 80 i 95.

ovaj način: Povadiće zatvarače i uputiti u štab Brigade. Također je zadatak ovog bataljona da likvidira celo uporište tj. evakuiše sve što se tamo nalazi.

II. bataljon: Postavit će zasjedu u jačini jedne čete na putu Brod — Podvinje i to kod same malte t. j. na putu gde se kanal odvaja od reke Glogovice i prelazi preko puta. Jednu četvu postaviti će na putu Brodsko Brdo — Podvinje i to na kraj sela Podvinja. Zadatak ove čete jeste da spreči nadi- ranje neprijatelja ako bi krenuo iz Brodskog Brda. III. četa ovog bataljona ostaće uz štab bataljona kao rezerva. Štab bataljona i ista četa nalaziti će se u selu Podvinju kod same crkve.

III. bataljon: dati će zasedu u jačini jedne čete i to na putu Slav. Brod — Bukovlje kod same malte. Ostale dve čete ovoga bataljona bit će Brigadna rezerva.

Početak napada bit će 18. X 1943. u 19. časova.

Znaci za noć između 18. i 19. ov. jesu: TOPOVI — UNIŠTENI.

Previjalište će se nalaziti u mlinu Žanić koji se nalazi na putu između sela Podvinja i Podvinjskog Bukovlja.

Povlačenje će se izvršiti na ovaj način pošto će Štab I bataljona po likvidaciji neprijatelja ispaliti 3 crvene rakete.

Štab Brigade će se nalaziti u mlinu Žanić na putu između Podvinja i Bukovlja.

Povlačenje će se izvršiti na ovaj način: I. bataljon i Prateća četa u selo Kindrovo. II. bataljon selo Oriovčić. III bataljon i Bol. četa selo Crni Potok. Štab Brigade će se nalaziti u selu Kindrovu.

Komora i sve ostalo uputiti još u toku današnjeg dana u određena sela.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Polit, komesar:
Duka Balenović

Komandant:
Prilika Đuro

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 35/1, 131.

18. X 1943.

**Izvještaj Zapovjedništva II zbornog područja u Brodu n/Savi
Ministarstvu oružanih snaga NDH ... o nesigurnoj političkoj situaciji
na području, raspoloženju naroda i narodnih manjina, o akcijama NOV
i formiranju njemačke i mađarske jedinice NOV u Slavoniji.**

I. — OBĆA UNUTARNJA SITUACIJA

1) Raspoloženje naroda obzirom na unutarnju i vanjsku situaciju

a) Hrvati : Uporedo sa naglim jačanjem pobunjenika i njihove djelatnosti opada moral i raspoloženje kod našega naroda. To se naročito očitalo nakon osvojenja Tuzle po pobunjenicima. Naročito muslimani počeli su u velikom broju i djelatno sudjelovati sa pobunjenicima.

Pad Tuzle vrlo je ojačao moral kod pobunjenika, naročito u istočnoj Bosni, gdje su oni na području ovoga zapovjedništva potpunoma ovladali prostorom i zaveli svoju potpunu vlast. Razumljivo je da je odjek toga bio velik i na ostala područja. Vidi se iz toga da pobunjenici rade sustavno i po nacrtu, a koji je upravljao sa središta van našega državnog područja.

Takvim svojim radom pobunjenici dobivaju na ugledu, te na taj način dobivaju sve više pristasa, koji im prilaze bilo dragovoljno, bilo iz straha pred njihovom jakošću.

Vanjski događaji, kako na bojištima tako i politički, također u velikoj mjeri utiču da narod biva sve malodušniji ne videći za sada izgled povoljnog završetka rata. Strahovito uništavanje ljudi i tvoriva na istoku kao i približavanje anglo-američkih snaga srdcu Evrope, predmetom je razmišljanja i odlučivanja na neprijateljsku stranu mnogih do sada kolebljivih i neodređenih pripadnika hrvatskog naroda. Razvoj daljnjih događaja prati se sa najvećom napetošću.

b) Pravoslavni : Posljednji vanjski događaji kao i vojnički uspjesi pobunjenika odražuje se na raspoloženje pravoslavaca, koji sve otvorenije pokazuju svoje neraspoloženje prema našoj državi i sve više potpomažu pobunjenike, koji idu za uništenjem ovoga poredka. Pri tome budno prate borbu anglo-američkih jedinica u Italiji, nadajući se skoroj invaziji ovih neprijateljskih jedinica na naše tlo, računajući da bi u savezu sa istima sproveli svoju velikosrbsku politiku, koju u srdcu gaje bez razlike svi pravoslavci.

c) Židovi : Zbog malog broja, koji je još ostao u mješovitim bračkovima, uobče se ne zapažaju.

d) Narodne skupine :

Niemci : U glavnom su ostali i dalje u svome držanju dosljedni, ali su ipak razne okolnosti djelovale, da ih je jedan manji dio prišao otvoreno

pobunjenicima. Tako je osnovan u Slavoniji, jedan komunistički bataljon njemačke narodne skupine pod nazivom »Ernst Thälman«,¹ a pod zapovjedništvom Rudolfa Vampoticha i polit, komesara Johanna Muckera.

Mađari: Slično, kao i kod njemačke narodne manjine osnovan je od Mađara također jedan komunistički bataljon pod nazivom »šandor Petefy«,² a pod zapovjedništvom Kiš Ferenca i polit, komesara Sljeri' Karolja.

Slovaci: Od posljednjeg izvješća nema promjene.

2) Pobunjeničke akcije i poduzete mjere

Područje Srijema: Nema podataka o podhvatima Kozačke divizije. U području sjeverno od Brčkog, poduzimani su podhvat od strane snaga .5. lovačkog združenja, ali je neprijatelj izbjegavao borbu.

Područje Slavonije: Komunističke snage na području Slavonije i dalje su vrlo aktivne. Od jačih napada bio je na Cačince,⁴ kojeg je posada potpuno razbijena i tako je pobunjenicima otvoren put do ravnica D. Miholjca i Valpova. Iskorišćavajući šumsko područje približavaju se državnoj granici i ugrožavaju kako veleobratna preduzeća tako i pitanje sabiranja hrane, to će imati nepovoljnog odjeka na cjelokupno prehrambeno pitanje u zemlji.

Inače održavaju i nadalje vezu sa komunističkim skupinama u Srijemu.

Ostranoj promičbi u narodu: Strana promičba u narodu s obzirom na događaje u zemlji i van zemlje uzima sve više maha. Neprijatelj iskorišćujući teško stanje koje vlada u zemlji baca svu krivnju na novi poredak i nosioce tog poredka savezničku njemačku vojsku i ustaštvo. Tu svoju promičbu širi kako putem krugova, tako i doturanjem letaka, a na zaposjednutom području govorima, »mitinzima« i slično.

Oprilikama prehrane i prometa: Stanje prehrane od posljednjeg izvješća nije se mnogo izmijenilo. Prehrana po selima, obzirom na dobru ovogodišnju žetvu je zadovoljavajuća, te što se tiče prehrane, pučanstvo po selima, osobito u bogatijim oblastima, ne osjeća mnogo teškoće rata. Naprotiv pučanstvo u gradovima dosta oskudjeva u pojedinim živežnim namirnicama (meso, mast), te u nabavljanju istih primorano je plaćati u veći iznos trgovini nesrazmjerno visoke cijene, jer u običnoj trgovini uz oblikovane cijene iste namirnice ne mogu se nabaviti. Naša vlast u pobijanju te veći iznos trgovine je nemoćna, te uz svu strogost zakona ne može se to zlo izkorigirati, što stvara kod pučanstva, osobito onog diela, koje ovisi o mjesečnom prihodu, jedno opravdano nezadovoljstvo i oštru kritiku na račun tih nesa-

¹ Njemačka četa »Ernst Thälmann« formirana je 15. VIII 1943; vidi »Građa«, knj. VII, dok. br. 20, str. 59-60.

² Vidi »Građa«, knj. VII, dok. br. 19, str. 58-59.

³ Treba Geri

⁴ Napad na ovo uporište izvršen je 2. X 1943. god.; vidi dok. br. 21, 23 i 78.

⁵ Izostavljeni dio teksta odnosi se na područje južno od rijeke Save.

⁶ Vidi »Građa«, knj. VII, dok. br. 139, str. 417-422.

vjesnih špekulanata, koji izkorišćuju ovo teško ratno stanje za svoje osobne probitke.

Promet postaje danomice sve nesigurniji, kako željeznički tako i cestovni. Sabotažne akcije na željeznice vrše komunisti sve češće i planski, tako da su uspjeli željeznički promet na pojedinim prugama prekinuti za izvjesno vrijeme.

Materijalna šteta kod tih sabotažnih akcija na željeznice je vrlo velika uništavanjem želj. strojeva, vagona i tračnica, što se danas obzirom na ratne prilike ne može nadoknaditi.

Pobunjenici su u zadnje vrijeme ustremili svoju djelatnost na rušenje pruge Brod — Sarajevo.

0 odnosima vojske sa ustaškim organizacijama
1 građanskim vlastima:

Dobri su.

O odnosima sa savezničkim vojskama, čiji se
dielovi nalaze na našem području:

Odnosi sa savezničkom njemačkom vojskom su dobri.

II. STANJE U VOJSCI:

1. Raspoloženje, duh i stega:

Usljed sve većih uspjeha komunista, osobito u posljednje vrijeme, kao i usljed jake promičbe koju vrše komunisti, opaža se kod izvestnih jedinica opadanje morala i borbenog duha. Razlog toga je i slaba oprema i naoružanje, kao i dosta slaba prehrana. Nadalje se osjeća neraspoloženje kod naših jedinica, koje su na iztaknutijim položajima, a brojčano u omjeru prema komunistima, jako slabe, te su takove jedinice u slučaju kakovog masovnog napada komunista, unapred osuđene na propast.

2. Incidenti, neredi i izgredi:

Od posljednjeg izvješća nije bilo.

3. Utjecaj strane promičbe:

Neprijateljska promičba vrlo je aktivna u vojničkim redovima, te se posliedak iste očituje u pojedinim jedinicama demoraliziranjem iste kao i prebjezima pojedinaca i skupine na stranu komunista.

7

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

ZAPOVJEDNIK:

general Iser*

Iser, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 8/III, 509-513.

7 Isto kao 5.
8 Đuro

18. X 1943.

Izveštaj Ravnateljstva Državnih željeznica NDH Ministarstvu prometa u Zagrebu o nesigurnosti i ometanju saobraćaja na glavnoj željezničkoj pruzi Zagreb — Beograd zbog akcija jedinica NOV i traži se oružana pomoć za osiguranje i vršenje popravaka na pruzi.

U prilogu dostavljamo izvorni Partizanski letak,¹ koji je uručen našim radnicima na pruzi Dugoselo — Banova Jaruga.

Primjećujemo, da smo ustanovili, da radnici na nadz. odsjecima ovog odsjeka pruge sve više izostaju od rada. Uzrok tome je taj, što radnici stanuju u selima udaljenima od pruge 4 — 5 km. i po kojima se slobodno kreću partizanske veće ili manje bande i priete radnicima kaznama: paljenjem kućišta ili smrću, ako bi se usudili doći na posao na prugu.

Radnici su u tom nemoćni, jer nemaju nikakove zaštite i sigurnost od političkih vlasti, pošto su sela ne-zaposjednuta po vojsci.

Molimo poduzeti korake kod Ministarstva oružanih snaga, pošto na naše dopise upravljene Predstavništvu oružanih snaga, dobivamo odgovore koji ne mogu promieniti nesigurnost prometa na pruzi. Usled nedostatka radne snage, ne mogu se izpravljati uvedene lagane vožnje na prugama gdje su vršeni sabotažni čini, a broj se sabotažnih čina mjesečno sve više povisuje.

Mišljenja smo, da bi usled postojećih prilika i nedovoljnog broja vojske za osiguranje pruge, bilo uputno, da se za popravljjanje pruga dovedu stručni domobranski satovi (željeznička pukovnija Slav. Požega) ne samo za popravke pruge iza samih sabotaža, nego i za redovito održavanje pruge, nakon privremenog i žurnog popravka pruge, jer se usled nedovoljno popravljene pruge nakon sabotaža tračnice izložene kvaru i posljedice toga već se na pruzi zapažaju.

Za Dom — spremni!

Nadstojnik građevnog odsjeka:
Potpis nečitak

Original u II, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 16/III, 205.

18. X 1943.

Dopis Ravnateljstva pošta, brzojava i brzoglasa NDH u Zagrebu Kotarskoj oblasti Vinkovci o nastavku rada Poštanskog ureda u Ivan-kovu.

Na dopis 16793 od 27. IX naloženo je p.¹ uredu Ivankovo preseljenje' u p. ured Vinkovci na što je od mjestnog zapovjedništva njemačke vojske

¹ Letak nije priložen.
¹ poštanskom
i preseljenje Poštanskog ureda iz Ivankova u Vinkovce pomišljalo se poslije 13. IX 1943, kada je izvršen napad na ovaj ured.

zajamčena sigurnost mjesta i obrazložena potreba daljnjeg poslovanja p. ure-
da Ivankovo.

Savezno s time izdan je nalog pošt. uredu Ivankovo, da vrši cjelokupno
poslovanje.

Za Dom spremni!

Upravitelj :
(I. Ivančđć), v. r.

Original u Gradskom muzeju u Vinkovcima.
Prijepis u HIS, Slav. Brod, K 3/III, 4/7

70

19. X 1943.

**Naredba Štaba VI korpusa NOV i POJ o smjenjivanju rukovodilaca i
postavljanju na nove dužnosti, te o formiranju čehoslovačke NO bri-
gade.**

I. Smenjuvaju se sa dužnosti:

1. — Drug Čedo Grbić, politkomesar Posavskog Udarnog bataljona.
2. — Stojan Divić, politkomesar Zapadne Grupe N. O. P. Odreda.
3. — Mirko Bulović, politkomesar Istočne Grupe N. O. P. Odreda
4. — Stjepan Domankušić, politkomesar Brodske Brigade.

II. Postavljaju se na nove dužnosti:

1. — Drug čedo Grbić, za politkomesara Zapadne Grupe N. O. P. od-
reda.
2. — Drug Stojan Divić za politkomesara Brodske N. O. Brigade
3. — Drug Mirko Bulović za pomoćnika politkomesara VI. Korpusa.
4. — Drug Stjepan Domankušić za politkomesara Istočne **Grupe**
N. O. P. Odreda.

III. Formira se čehoslovačka N. O. Brigada »Jan žiška«.¹

U sastav Brigade ulazi I. čehoslovački Udarni bataljon i Posavski Udar-
ni bataljon. Kasnija popuna Brigade izvršiće se iz boraca Zapadne Grupe
N. O. P. Odreda.

Formiranje Brigade izvršiće se na dan 26. oktobra o. g. na mestu koje
će odrediti Štab Zapadne Grupe N. O. P. Odreda. Formiranje će izvršiti Štab
Zapadne Grupe N. O. P. Odreda, uz sudjelovanje jednog člana Štaba Korpusa

¹ O definitivnom formiranju Brigade vidi naredbu VI korpusa od 26. X 1943. dok. br. 101.

i jednog člana štaba XII. Divizije. Štab Grupe Odreda blagovremeno će obavestiti gornje štabove o mestu formiranja Brigade.

IV. Postavlja se Štab Cehoslovačke brigade »Jan žiška«, i to:

1. — Komandant: Drug Milan Joka;
 2. — Politički komesar: Drug Josip Vojaček — Taras;
- Popuna štaba Brigade izvršiće se naknadno.
Drugovi će do 30. o. mj. preuzeti svoje nove dužnosti.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
Vlado Janić, v. r.

Komandant:
Petar Drapšin, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 23/1, 258.

71

19. X 1943.

Uputstvo Oblasnog komiteta KPH za Slavoniju partijskim organizacijama na koji način treba da se pomogne AFŽ-u da bi se otklonili nedostaci u radu i tako stvorila masovna i jaka antifašistička organizacija žena u Slavoniji.

Dragi drugovi!

U dosadanjem radu partijskih organizacija na okupljanju u AFŽ postigli smo vidnih rezultata. I ako smo mi u Slavoniji imali čak i neispravan stav u prvim danima prema ženama, koji se odražavao u neprimanju žena u vojne jedinice, mi smo naš pogrešan stav ispravili i u Slavoniji je stvorena masovna organizacija AFŽ. Kolika je njena važnost — o tome nije potrebno ni govoriti. Iz te masovne organizacije AFŽ uzdigne su se i mnoge žene i za člana partije. Svi se mi sjećamo da se je na početku borbe u Slavoniji broj žena u partiji mogao izbrojiti tako rekuć na prste. Dosta teško je išlo prebrođavanje sektaštva po primanju žena u partiju. Ipak u osnovi i taj je problem prebrođen. Danas mi imamo priličan broj žena članova partije.

Kao što smo rekli, do danas u radu sa ženama naše partijske organizacije u Slavoniji, prebrođavajući poteškoće, postigle su dva ogromna uspjeha, i to:

- a) u stvaranju masovne Antifašističke organizacije žena i
- b) u osposobljavanju velikog broja žena za članove partije.

Uz te velike naše uspjehe mi moramo biti svjesni prepreka, koje se danas postavljaju pred naše partijske organizacije u radu sa ženama. Danas je stanje drugo, prepreke su druge i dužni smo, da ih uočimo, da ih otkloni-

mo , da bi dalje razvili organizaciju žena. U glavnom naše organizacije nailaze u radu sa ženama na dvije osnovne prepreke.

Prvi problem na koji nailaze naše organizacije sastoji se u tome, što nismo uspjeli da danas većinu žena članova partije potpuno prevaspitamo kao komuniste. U čemu se to sastoji? Sastoji se u nezdravoj pojavi da mnoge žene članovi partije primljene u toku ove borbe ne zadovoljavaju u svome radu kao komunisti. Ima takvih, koje ne samo da nisu najdalekovidnije i najsposobnije u svojim organizacijama ,nego su čak nedisciplinovane i u svome radu lične. Na kotaru Pakrac dvije članice partije drugarica D. i R. kad su pozvane na sastanak AOŽ nehajno su odgovorile, da će doći, ali na žalost ne samo da su se tako odnosile prema sastanku, nego nisu ni došle. To nije kod njih, a i kod drugih, slučajna pojava. Jedna druga drugarica na kotaru Požega isto tako odnosi se s visoka prema odborima AOŽ, t. j. ne ispunjava direktive dotičnog odbora čiji je član. To proizlazi iz toga što drugarice krivo shvaćaju ulogu partije, pa mjesto da one budu najbolje u toj organizaciji, da najsavjesnije izvršavaju zadatke te organizacije, one smatraju, da su direktive te organizacije za njih neobavezne, a svoju rukovodeću ulogu provode naredivanjem.

Druga nezgodna i nepartijska pojava kod drugarica, članica partije, sastoji se u pristupanju stvari sa ličnog stanovišta. Često puta kod nekih drugarica nastane povređenost, ako se premjeste iz jednog kotara u drugi, ili ako u dotičnom odboru ne zauzima mjesto, koje ona smatra, da zaslužuje. Te drugarice nemaju dovoljno povjerenja u partiju, da će ih partija razmjestiti na posao na kojem će najviše dati i koji im najviše odgovara. Iz tog nepovjerenja prema partiji one kritikuju odluku AFŽ organizacije, stvaraju netrpeljivo stanje, a često puta i grupacije. Takav je slučaj sa jednom članicom kotarskog AOŽ Požega i sa dvije drugarice iz Okružnog AOŽ Virovitica. To smo naveli samo najtipičnije primjere, da pokažemo kako mi nismo uspjeli sve te novoprimiteljne partijke da potpuno prevaspitamo kao komuniste. Da je to važan zadatak, vidimo i po tome, što tom pitanju posvećuje drug Aleksandar Ranković pažnje u svome članku u »Proleteru«,¹ br. 16: To je hitna zadaća, koju mi komunisti moramo otkloniti, jer partija se može osloniti s a m o n a o d a n e i d i s c i p l i n o v a n e članove i takve mi moramo napraviti te drugarice baš s obzirom da su to najbolje među ženama, a kao što je naglašeno u Naprijed u² br. 6. »Rad sa ženama jeste polovina partijskog rada«. Da bi podigli njihovu disciplinu i privrženost, potrebno je da bezuslovno svaka drugarica član partije bude obuhvaćena u jednu ćeliju. Ne smije biti ništa na putu da pojedine drugarice postanu neobuhvaćene ćelijom. Dalje je potrebno, da se ćelije sve, pa tako i one koje su sastavljene možda od samih žena — redovno dva puta nedjeljno sastaju. Dalje je potrebno, da se pomaže i kontroliše da drugarice teoretski rade. Do sada u tom pogledu učinjeno je vrlo malo. Posvetilo se je malo pažnje, da se žene partijke teoretski uzdignu, a treba znati da baš teorija daje svijest, koja rađa samo-disciplinu. Kao vrlo

¹ Organ CK KPJ.
² Organ KPH.

važna stvar, treba da se kontroliše, da se što češće vrši kritika i samokritika da bi se tako otklonilo lično posmatranje stvari kod nekih drugarica.

Drugi nedostatak u radu sa AFŽ jeste slaba i nekonkretna pomoć toj organizaciji. Ne treba naglašavati, da su rukovodioci u AFŽ mladi komunisti, koji niti imaju dovoljno iskustva, a niti teoretskog znanja, da bi mogli potpuno samostalno da rukovode sa tom organizacijom. Zato je dužnost da se iskusniji i stariji drugovi zadube u probleme AFŽ, da pokažu partijkama gdje su poteškoće u radu njihovih organizacija, pa im pokažu kako će nedostatke ukloniti. Toga je bilo malo u našim organizacijama. Njih se pušta da se samostalno lome na pojedinim problemima koje one ne mogu da riješe. Najčešća je pojava, da iskusniji drugovi postave drugaricama u AFŽ, treba učiniti to i to, a ne pokažu im način — i rezultat bude takav, da one ništa ne čine. Već prije dugo vremena postavljeno je pred AFŽ organizacije, da drže po selima masovne sastanke čitavog sela na kojima će se tretirati politička pitanja. Do danas možemo reći, da nigdje nije održan ni približno zadovoljavajući broj takvih sastanaka. Još uvijek se saziva cijelo selo samo onda kada se od žena nešto traži i to kod njih ubija volju za široke sastanke, što one ni ne taje. Pred AFŽ organizacije kao vrlo važno pitanje postavilo se održavanje analfabetskih tečajeva. Mi znamo, da je veliki broj žena nepismen, a mi hoćemo da žene politički uzdignemo. Najbolji način jeste da one prate štampu, t. j. da znaju čitati. U koliko mi njih politički ne vaspitamo, postoji opasnost da žene i dalje ostanu dobrim dijelom politički pasivne, pa čak i oslonac raznih protunarodnih elemenata. Eto zato, da bi ih politički uzdigli moramo ih najprije naučiti pisati, t. j. organizovati, što veći broj analfabetskih tečajeva. Taj zadatak je postavljen od strane partijskih organizacija, ali na njemu je učinjeno isto tako vrlo malo. Uzrok leži u tome, što drugarice rukovodioci u AFŽ same ga nisu mogle praktički ostvariti, a partijske organizacije i Komiteti nisu im pokazali put i način, nego su samo šablonski prenosili direktive. U zadnjim emisijama Slobodne Jugoslavije ističe se, da je potrebno organizirati masovnu kampanju za pomoć borcima NOV u odjeći i obući. To znači napraviti ili sakupiti rukavica, čarapa, džempera, skupiti odijela, cipela za borce, jer se zima približuje. Na tom pitanju može se okupiti velik broj žena, naročito sa neoslobođenog teritorija, koji nije toliko iscrpljen, a gdje postoje mnogobrojne žene koje su spremne pomoći naću vojsku. Dužnost bi bila partijskih organizacija, da redovno prateći direktivnu štampu, a u ovom slučaju Slobodnu Jugoslaviju — uoče taj zadatak, da ga prenesu na AFŽ organizaciju, da ga s njima prorade i pomognu im da ga one ispune. To nije učinila ni jedna organizacija. Sve ovo potvrđuje, da organizacije i Komiteti ne udubljuju se u zadatke AFŽ organizacije. Oni uviđaju, da su rukovodioci AFŽ mladi komunisti, koji nemaju dovoljno praktičnog iskustva i teoretskog znanja da rješavaju zadatke koji pred njima stoje. Drugovi im nisu kao takvima prišli, nego su sve direktive u glavnom šablonski prenosili, a da ne govorimo, da nisu pokazali dovoljno inicijative, da sami uvide na svome terenu kako bi što bolje pomogli tu organizaciju. Rezultat je da se jedne te iste direktive žvaču po nekoliko mjeseci bez ikakvog uspjeha.

Da bi razvili tu organizaciju, da bi skupili sve žene u AFŽ, da bi iz te masovne organizacije osposobili još daleko veći broj u članove partije, pa da bi tako naša partija osigurala si potporu i r u -

kovodstvo među ženama, potrebno je otkloniti gore navedene nedostatke.

Trebaju sve organizacije da se pozabave ovim pitanjima i da iznesu svoja iskustva u svome radu u AFŽ organizaciji.

Primitite drugarski pozdrav

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Dušan,³ v. r.

Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 6/1, CK, 30/330-331.

72

19. X 1943.

Izvještaj Glavnog stožera Hrvatskog domobranstva o akcijama NOV na području Zagorja i Slavonije.

Podr. Zagorja:

17. X. u veče na području s. Cerje Tužno (11 km j. z. od Varaždina) neprijatelj¹ je poslie jače borbe odbačen u brda zapadno od s. Cerje Tužno. Vlastiti gubitci: 2 mrtva i 5 ranjenih, a neprijateljski: 12 mrtvih i 1 zarobljen. Istog dana čula se je iz smjera Ivanec (19 km j. z. od Varaždina) borbe na buka, međutim u tom smjeru se nije moglo prodrieti. Prema izvješću I. zbornog područja Ivanec je 17. X. pao u ruke partizana² a za sudbinu naše posade (1 slaba posadna sat) se za sada ne zna. Ovo je potvrđeno i zračnim razviđanjem 18. X.

U Lepoglavi je naša posada obkoljena i vodi borbu. Posadi je zrakoplovom bačeno streljivo i okolna šuma bombardirana.

18. X. odbijen je partizanski napadaj na Klanjec (8 km j. z. od Krapine). 3 ustaše su ranjeni, a 2 oružnika i 2 domobrana nestali. Partizanski gubitci: 2 mrtva.

Noću 17/18. X dielovi XVII. Slavonske brigade ušli su u Cerje Tužno, Gredu i Jurketince (11, 10 i 9 km z. j. z. od Varaždina) i vršili prisilnu mobilizaciju.

Podr. Virovitice:

15. X. prigodom part, napadaja⁴ na vlakove kod želj postaje Vukosavljevica (10 km s. z. od Virovitice) poginulo je 5 njemačkih i 1 naš oružnik i 4 domobrana.

3 éalić

1 Odnosi se na dijelove XVII NOU brigade.

2 Akciju na Ivanec izvela je Brigada »Braća Radić« 17. X 1943. godine.

3 Izostavljeni dio teksta odnosi se na teritoriju izvan djelovanja slavonskih jedinica.

4 Akciju je izvršio Bilogorski NOPO. Vidi dok. br. 88.

Podr. Daruvara:

17. X. na području jugoistočno od Daruvara naše čete progoneći neprijatelja zauzele su nakon slabog otpora s. Buč (20 km j. izt. od Daruvara; i rastjerale jednu part, bojnu, 7 partizana je poginulo a 4 su zarobljena. Istog dana naše čete su porušile mostove i želj. prugu koja vodi na Zvečevo (23 km izt. j. izt. od Daruvara) a kojom su se služili partizani.

Noću 17/18. X. partizani su izvršili napadaj za uznemiravanje na naše postave iztočno od Daruvara, ali su bez vlastitih gubitaka odbijeni.

Podr. Broda:

18. X. partizani su napali jednu tešku bitnicu⁵ protuzrakoplovne skupine u Brodu n/S. Nakon 5 satne borbe posluga bitnice je savladana i većim dielom zarobljena. Iz partizanskog zarobljeništva pobjeglo je do sada 2 častnika (među njima zapovjednik bitnice) i 35 domobrana. Istodobno partizani su navodno napali i tvornicu vagona u Brodu što još nije provjereno.

Podr. Našica:

16. X. u s. Ledenik (12 km izt. od Našica) uhićeno je 23 vojna bjegunca i 1 partizan.

Po nalogu
Ministra i zapov. oruž. snaga
Pročelnik pothvatnog odjela
general (Dragojlov)
Dragoj lov, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod. K 8/III, MNO 3/678-680.

73

19. X 1943.

Izveštaj Župske redarstvene oblasti u Brodu n/Savi Glavnom ravnateljstvu za javni red i sigurnost u Zagrebu ... o napadu jedinica NOV na protivavionsku bateriju u predgrađu Slav. Broda.

Na nalog naslova br. 611. I. 42. Prs. od 10. I. 42. izvješćuje se:

Dne 18. listopada 1943. g. oko 18.30 sati izvršen je prepad od strane partizana na domobransku protuzrakoplovnu bitnicu,¹ koja je smještena u predgrađu Broda na Savi na Dombovićevoj livadi. Tom prilikom partizani su od-

⁵ Odnosi se na napad dijelova Brodske NO brigade na protivavionsku bateriju u predgrađu Slav. Broda. Vidi dok. br. 66, 73 i 80.
⁶ Izostavljeni dio teksta ne odnosi se na Slavoniju.
¹ Akciju su izveli dijelovi Brodske NO brigade; vidi dok. br. 66, 72 i 80.

veli oko 40 domobrana i 14 koturaša sa koturevima i streljivom. Od oružja pokušali su da odvezu brzometni top i jedna kola natovarena odorom i streljivom, ali su sve to nedaleko od mjesta prepada ostavili i pobjegli.

Žrtava sa naše strane nije bilo, a od strane partizana nije poznato.

Za Dom spremni!

Upravitelj Župske redarstvene oblasti:
(Dr. Vinek)

Original u VII Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 14/111, 207.

74

20. X 1943.

Izveštaj Štaba VI korpusa NOV i POJ Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o političkoj i vojnoj situaciji na sektoru djelovanja podređenih jedinica, o stanju unutar jedinica, rasporedu jedinica i operativnim namjerama Korpusa.

Ovaj operativni izveštaj obuhvatiće period od 10. oktobra [do 1. novembra], dok će deo izveštaja o izvršenim akcijama obuhvatiti period od 10. oktobra do 20. oktobra 1943.

1. — Opšta vojnička situacija:

Od našeg zadnjeg izveštaja Op. broj 78,¹ vojnička situacija nije se u mnogome izmenila. Neprijatelj je i dalje nemoćan prema nama. Jedino je nastala ta promena, da se oseća u pojedinim uporištima na glavnoj pruži Beograd — Zagreb, povremeni dolazak njemačke vojske. Ne znamo da li ove povremene koncentracije imaju za cilj operacije na našem sektoru ili u Bosni. Koncentracija se menja, ali primećuje se opći porast neprijateljske vojske u uporištima.

Đulaves² i čačince³ držimo u našim rukama.

Pred nas se postavlja problem vojničkog obuhvatanja čitave Podravine, počev od Virovitice pa do Osijeka. To je u glavnom slobodan teritorij i naša je zadaća da u oslobođenim mestima uspostavimo partizanske straže i da se legalizuju Narodno-oslobodilački odbori. Neprijatelj se tog terena odrekao, mi ga još nismo obuhvatili. Ipak s vremena na vreme, stanovništvo Podravine ispunjava pojedine naredbe ustaške vlasti. Slična situacija je i u Posavini. Dobijanjem oružja od našeg Glavnog Štaba, mi ćemo ovo pitanje vrlo brzo rešiti.

¹ Izveštaj od 9. X 1943. god.; vidi u arhivi HIS, K 42/1 — 75-78.

² Vidi dok. br. 23, objašnjenje 1.

³ Napad je izvršen, 2. X 1943. god.; vidi dok. br. 21, 23 i 78.

Nemačka glavna komanda za Balkan, izdala je naredbu, da se poprave sve ceste i željezničke pruge u Slavoniji. S druge strane informisani smo, da je izdala naređenje da se miniraju svi mostovi koji do sada nisu minirani. Po ovome možemo zaključiti da bi im bila želja da izvode neku ofanzivu, a s druge strane moglo bi se zaključiti da se boje naših napada, ili da će izvršiti povlačenje preko našeg terena. Realne mogućnosti za popravku željezničkih pruga i cesta su za sada nikakve.

Saobraćaj na prugama Zagreb — Osijek, Beograd — Zagreb, manji je nego ikada do sada. Pruga Osijek — Zagreb radi na delu Našice — Osijek i to potpuno neredovno i vrlo retko. Pruga Beograd — Zagreb na delu Slav. Brod — Nova Gradiška, nije radila...⁴ Takođe su pojačane diverzije na delu od Slav. Broda prema Vinkovcima.⁵ Sad više željezničari ne pitaju, kako smo to rekli u prošlom izveštaju, »kako to da prolaze vlakovi!«

Odlaskom naše XII. Udarne Brigade, na desnu obalu Save⁶, omogućice se još brži i širi razvoj naše vojske na ovom teritoriju. Mogućnost apsorbaranja se povećala. Mobilizacija za koju su uslovi odlični, još će se šire sprovesti. Za izvršenje ovog zadatka bila bi nam potrebna, privremeno, naša XXVIII. Divizija⁷

U Posavini od Županje pa do Lonje, formiraćemo četiri partizanske čete.' Na taj način obuhvatićemo i najosjetljiviji deo našega sektora, pošto se on graniči sa teritorijom gde ima četnika i pošto ti krajevi do sada nisu bili dovoljno mobilizaciono obuhvaćeni. Do sad je takva četa postojala samo ispod Nove Gradiške zapadno.

Major Janjić⁹ razvija veliku aktivnost. Do sada nije uspio ni vojnički, niti politički. Mi ćemo i dalje onemogućavati njegovu delatnost. Neke koje je mobilisao, pobjegli su iz njegovog odreda. Neke usled pasivnosti demobilizirao je sam major Janjić. U borbi protiv četnika na tom terenu ide se u dva pravca: s jedne strane mobilizacija kako vojnička, tako i politička Srba i s druge strane mobilizacija Hrvata. U štab Grupe postavljen je jedan od naših najsposobnijih politkomesara Brigade, koji je iz tog kraja, a koji će moći uspešno organizirati borbu protiv četnika na čitavom području svoje grupe. Dobro bi bilo da preko Slobodne Jugoslavije, organizuje se kampanja protiv majora Janjića, koji pokušava napraviti bratoubilačku borbu u Slavoniji.

Odlazak XII. i Omladinske Brigade,¹⁰ umanjice za izvesno vreme našu operativnu delatnost i udarnu snagu.

2. Rad naših jedinica u opštim crtama.

XXVIII. Divizija sa uspjehom izvršava zadatak na sektoru II. Operativne Zone, onako kako je to predviđeno naređenjem Glavnog štaba.”

... .

4 U originalu je tako nepotpuno.

5 Na glavnim komunikacijama Zagreb — Beograd vrlo aktivno su djelovale u to vrijeme jedinice XII divizije NOVH, Zapadna i Istočna grupa NOP odreda i I diverzantski bataljon

6 Na Motajicu u Bosnu.

7 Ranije X divizija NOVH, koja je operirala na području II operativne zone.

8 Misli na čete- Županjsku, Brodsku, Novogradišku i Lonjsku.

9 Dušan, četnički komandant, djelovao s grupom četnika oko Okučana.

10 »Joža Vlahović« (ranije Šesnaesta) naredbom Glavnog štaba NOV i 1943. god. na Zumberak.

11 Divizija je krenula iz Slavonije 6. IX 1943. god.

XII. Divizija izvršila je napad, koji nije uspeo, na neprijateljsko uporište Pakrac,¹² izvršila najznačajniju diverziju na pruzi Zagreb — Beograd, te omogućivala transport oružja iz G. Š.

Partizanski Odredi Zapadne Grupe, rušili su pruge i izveli nekoliko napada na neprijatelja. Naročito veliku delatnost pokazao je Bilogorski N. O. P. Odred. Posavski Odred učestvovao je u operacijama i akcijama XII. Divizije, dok je Daruvarski Odred razvio delatnost na sektoru Daruvarske kotline (zapadno od Daruvara).

Partizani Istočne Grupe Odreda delovali su slično kao i Zapadne Grupe. Ističemo naročito pohvalnu delatnost Osječkog Partizanskog Odreda.¹⁵

Diverzantski bataljon vršio je diverzije uzduž pruga.¹⁴ Još uvek nismo uspeli da organizujemo grupu^{14a} za Mađarsku. To će nam biti jedan od prvih zadataka.

3. Pokreti i manevri neprijatelja.

Neprijatelj je uglavnom mirovao. Jedino je izvršio pokret prilikom naše akcije na Pakrac, gdje je napao i probio zasede.¹⁵ Posle akcije napravio je ispad tenkovima iz Pakraca do Bučja. U Trokutu¹⁶ popalio je sela uzduž ceste Beograd — Zagreb na delu od Okučana do Novske. Ovo je odmazda zbog naše akcije na Pakrac, tako govore Švabe.

Primećuje se sve veći dolazak u Okučane, bivših kortešara JRZ-aša Slavonaca, kao i Srbijanaca. Oni izjavljuju da će svi slavonski koji su prebegli u Srbiju, vratiti se i da će stupiti u odred Janjića. Mi smo poduzeli mere.

4. Rad naših jedinica.

XII. Divizija radi na unutarnjem sređivanju svojih jedinica, pošto je sada sastavljena od svoje najmlađe brigade i dve nove brigade.”

U svim jedinicama vrši se vojnička obuka i naobrazba prema udžbenicima koje je izdao ovaj Štab. Politički naše jedinice nisu dovoljno radile po selima kroz koja su prolazile.

5. Disciplina i moral naših jedinica.

Moral i disciplina u glavnom zadovoljavaju, što se tiče samog morala, on nije na onoj visini na kojoj bi mogao biti, obzirom na vanrednu povoljnu spoljnu situaciju i velike uspehe koji su postignuti u Jugoslaviji. Kod rukovodioca pokazuju se izvesni znakovi nepoverenja prema novomobilisanim

¹² Vidi dok. br. 43, 52, 63 i 78.

¹³ Misli na akcije koje je Osječki NOPO izveo u prvoj polovini oktobra, i to: 3. X akcija na željeznički most dug 26 m između Gložda i D. Miholjca kad je zapaljena i željeznička stanica Podr. Jroagajci, ekonomska akcija 3/4. X na pustari Bare kod čepina (plijen: 30 komada svinja, 80 goveda, ovaca, 50 mtc. pšenice), akcija 6. X kod Mandićevca na gestapovce (vidi dok. br. 75) i kod Caćinaca 7. X — plnen: oružie.

¹⁴ Vidi dok. br. 81.

^{14a} diverzanata.

¹⁵ Odnosi se na domobranske snage, i to: I bojna 8. gorske pukovnije i II bojna 4. gorske pukovnije (bez jedne sati) pod zapovjedništvom potpukovnika Ive Snura, zaobilazno preko Trojeglave, i II bojna 8. gorske pukovnije krenula je iz Daruvara na Pakrac.

¹⁶ Odnosi se na teritoriju između komunikacija Pakrac — Banova Jaruga — Novska — Okučani — Pakrac.

¹⁷ Odnosi se na XVIII, Brodsku i Cehoslovačku NO brigadu.

borcima, a usled toga neka vrsta klonulosti, jer drugovi smatraju da sada ne mogu izvršiti onakve zadatke kao što su to činili ranije. Stalnom kontrolom i pomoću, mi ćemo ovakvo stanje brzo likvidirati. Gde bude potrebno čistićemo energično rukovodioce.

Karakteristično je za neke rukovodioce XXI. Brigade, izuzev komandanta, koji su počinili neke nemoralne akte. Radi toga je degradiran i poslat u jedinicu politkomesar XXI. Brigade i zamjenik komandanta XXI. Brigade postavljen je za operativnog oficira u bataljonu.

6. Stanje unutar Korpusa.

Unutarnje stanje Korpusa se znatno izmenilo. Prema naređenju Glavnog Štaba, Omladinska brigada otišla je za ž.¹⁸ Isto tako prema naređenju Glavnog Štaba, XII. Brigada, otišla je za M. u B.¹⁹ Ostali smo sa XVIII. Brigadom. Sada nam XII. Diviziju sačinjavaju XVIII. Brodska i čehoslovačka Brigada. Pred nama stoji zadatak da se Brigade sažive kao jedna celina. Da za kratko vreme obučimo naše rukovodioce u rukovanju jedinica, te da ih provedemo kroz manje akcije, likvidirati manja uporišta, napadati na željezničke pruge, t. j. na vlakove, a zatim preći na jača uporišta. Moraćemo rešavati takođe i takva pitanja i probleme, sa kojima smo imali posla prilikom svakog formiranja novih jedinica. Posle kratke pripreme i sitnije delatnosti, možemo sa puno pouzdanja reći da će naša novopopunjena XII. Divizija, zasijati još većim sjajem nego ranije.

Uspostavljen je saobraćaj na pruzi Zvečevo — Psunj.²⁰ Raspolažemo sa 3 parne lokomotive.

7. Služba veze:

Od našeg zadnjeg izvještaja, u pogledu službe veze nije se mnogo izmenilo. Nešto se popravila telefonska veza u brigadama. Danas što se tiče XII. Divizije, ostaje nam da organizujemo službu veze u Čehoslovačkoj i Brodskoj Brigadi, pošto nam je Glavni štab dao potreban materijal izuzev kabl.

Vezu sa Vrhovnim štabom još nemamo.

U sledećih nekoliko dana, upostavićemo radiotelefonsku vezu sa Glavnim Štabom i Banijom.

Što se tiče teritorijalne telefonske linije, ona je uspostavljena od Bjelovara, pa do Đakova (od sela Bedeničke do Đakovačke Breznice).

8. Rad štabova.

Iako je vojničko znanje naših štabova relativno poraslo, ono ipak ne zadovoljava novom razvoju naše vojske. Osnovna zadaća koja stoji pred našim štabovima jeste ta, da se teoretski vaspitaju i izdižu da bi mogli da rukuju svim rodovima oružja i da ih pravilno upotrebljavaju u borbi, a s druge

¹⁸ Isto kao 10.

¹⁹ Isto kao 6.

²⁰ Naredbu o uspostavljanju saobraćaja od 22. X 1943. god. vidi u dok. br. 92.

strane, da i neprekidno osposobljavaju niže rukovodioce, koji se usled gubitaka, stalno obnavljaju. To znači, da ranije stečeno iskustvo treba prenositi na nove rukovodioce.

Da bismo našim štabovima na licu mesta pružili što više pomoći, bićemo primorani da komandant i komesar budu stalno i naizmenično u svim našim jedinicama i ustanovama. Znači pomagati na licu mesta, a ne izgubiti kontinuitet i rukovodstvo nad čitavom teritorijom u Slavoniji kao vojničkoj celini. Ovo ćemo učiniti još i iz toga razloga, da bi našim štabovima dali novog poleta u njihovom radu.

Za šefa sudskog oteka predložili smo druga Dr. Gavriela Divjanovića, a za načelnika Štaba²¹ Radojicu Nenezića. Za šefa inženjerijskog oteka još nismo našli pogodnu ličnost.

9. Raspored jedinica i njihovo stanje.

XXVIII. Divizija nalazi se na sektoru II. Operativne Zone i u glavnom je odevena i obuvena. U bliskoj budućnosti pojaviće se potreba za popunjavanje te Divizije (izbačeni borci iz stroja u borbi ne nadoknađuju se novim).

Jedinice XII. Divizije nalaze se: XVIII. na sektoru Trokuta radi transporta. Odjevena je i obuvena. Brodska Brigada nalazi se na Dilju kod Đakova. čehoslovačka Brigada nalazi se na sektoru kod Pakraca. Brodska Brigada ima oko 20% bosih, dok je kod Čehoslovačke Brigade taj procenat oko 35%.

10. Daljnje operativne namere.

Posle oformljavanja divizije, koje će se izvršiti do 6. XI. o. g., XII. Diviziju prebacićemo na sektor Bilogore, gde ima povoljnih uporišta za na pad, s obzirom na njezin novi sastav. Tu ćemo takođe razrušiti i uništiti pruge od Grubišnjog Polja do Bjelovara, od Bjelovara do Kloštra, Pitomače i Virovitice, te deo pruge Virovitica — Barč. Posle nekoliko uspehlikih akcija na Bilo-gori, prebacićemo svoju operativnu delatnost u Istočnu Slavoniju, gde također postoje povoljni uslovi, t. j. ima i manjih uporišta.

Diverzantski bataljon razviće svoju delatnost na svim prugama, a odredi na svojim sektorima.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politički komesar:

Komandant:

Petar Drapšin, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 42/1, 81-83.

20.X 1943.

Naredba Štaba VI korpusa NOV i POJ kojom se Osječki NOPO pohvaljuje za hrabrost i uspješno izvedene akcije.

I. Pohvala jedinice.

Dana 7. X. 1943. god. jedinice Osječkog N. O. P. Odreda sačekale su u zasjedi, na cesti između Drenja i Mandićevca' (sekcija SI. Brod 1:100.000), neprijateljsku kolonu jačine 150 gestapovaca, koji su išli da obru vinograde. Sobom su vozili i traktor koji je vozio prikolicu u cilju izvlačenja toga grožđa.

Neprijateljska prethodnica, koja je brojila 25 ljudi potpuno je uništena.

U toj borbi zaplijenjeno je: 1 teški mitraljez Maksim, 2 šmajsera, 9 karabina, 2 pištolja, 15 ručnih bombi, 2.400 metaka, 13 pari odijela i cipela, 10 šinjela i torbica, 13 opasača itd. Traktor je zapaljen.

Za naprijed iznijeto

POHVALJUJEMO

rukovodioce i borce Osječkog N. O. P. Odreda, ističući ih drugim rukovodionicima i borcima za primjer. Njima pak nek ova pohvala posluži kao potstrek za još veća i smionija djela *≈* dobrobit naše domovine i našeg napaćenog naroda.

Ovu naredbu pročitati pred strojem svim borcima i sa istom upoznati sve rukovodioce.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Polit, komesar:
Vlado Janić, v. r.

Komandant:
Petar Drapšin, v.r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, 7/1, 263.

20.X 1943.

Naredba Štaba VI korpusa NOV i POJ o pohvali boraca i rukovodilaca podređenih jedinica za iskazanu hrabrost i požrtvovnost prilikom akcije na Pakrac.

I. Pohvale jedinica:

Dana 12 X 1943. napadnuto je neprijateljsko uporište Pakrac.¹ U napadu na samo uporište i na zasjedama učestvovala su slijedeće jedinice: XII.

¹ Vidi dok. br. 74.
¹ Vidi dok. br. 43, 52, 63 i 78.

Divizija N. O. V. H., Posavski N. O. P. O., čehoslovačka brigada i I. Posavski udarni bataljon. U borbi koja je trajala 39 sati naročito su se istakle slijedeće jedinice: Omladinska brigada »Jože Vlahovića«, koja je izvela 7 juriša na samo uporište, Haubička i Poljska baterija koje su joj bile pridodate, XII. Udar na brigadu, koja je držala zasjede sa južne strane uporišta, XVIII. brigada koja je bila u zasjedi sa sjeverne strane uporišta i Posavski Odred koji je bio u zasjedi kod Plavog mosta.

Jedinice u napadu pokazale su kako se bori protiv jako utvrđenog i dobro naoružanog neprijatelja, a one u zasjedi izdržale su napade brojno jačeg i bolje naoružanog neprijatelja, sve dok nisu dobili naređenje za povlačenje, i time omogućili Omladinskoj brigadi »Jože Vlahovića« nesmetanu borbu.

Za naprijed iznijeto, kao i za hrabrost, požrtvovanje, izdržljivost i borbenost, koju su jedinice u ovoj borbi pokazale iako su bile umorne i gladne,

POHVALJUJEMO

borce i rukovodioce XII. Divizije, Posavskog N. O. P. O., Poljske i Haubičke baterije ističući ih drugim borcima i rukovodiocima za primjer kako se bori za pravednu i poštenu stvar.

Ova naredba nek posluži pohvaljenim kao podstrek za nova junačka djela u Narodnooslobodilačkim borbama.

Ovu naredbu pročitati pred strojem svim borcima, a rukovodioce upoznati sa istom.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
Vlado Janić, v. r.

Komandant:
Petar Drapšin, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HŠ, Slav. Brod, K 32/1, 87.

**Pregled brojnog stanja te socijalnog i nacionalnog sastava jedinica
VI korpusa NOV i POJ.**

1 Redni broj I		Brojno stanje	Socijalni sastav							Nacionalni sastav													
			Radnika	Seljaka	Zanatlija	Namještenika	Vojno polit, lica	Intelektual.	Slobod. zvanjč	Đaka	Srba	Hrvata	Poljaka	Muslimana	Cehoslovaka	Talijana	Bugara	Nijemaca	Mađara	Slovenaca	Ukrajnaca	Rusa	Engleza
1. VI korpus NOV i PO Jugoslavije	40					6	5	12			18	9											13
2. XXVIII Divizija	2360	296	1807	147	33	9	67		1	1822	485	1	28	7	1	1	2	4	4		3		2
3. XII. Divizija	4065	789	3009	41	28	10	79	9		2727	1223	4	26				5	10	37		29		2
4. 1st. grupa odreda	2199	452	1487	150	44	23	43			1332	706		33	3			2	91	21	11			
5. Zap. grupa odreda	1813*																						
6. Diverzant. bataljon	142	11	96	26	3	3	3			103	33						4	2					
7. I divizion VI korpusa	43	1	32	7	1	2				35	7							1					
UKUPNO: ²	10662	1553	6437	115	52	204	9	1	6037	2463	5	87	10	1	1	9	109	65	11	32	13	4	

Polit, komesar:
Vlado Janjić, s. r.

Komandant:
Petar Drapšin, s. r.

Original u VII, Bgd.
Prijepis u HIS, Slav. Brod, K 1/1, 3/3

1 U originalu postoje samo podaci o brojnom stanju.
2 Zbroj u vodoravnim kolonama nije tačan.

20. X 1943.

Izvještaj Štaba XII divizije NOVH Štabu VI korpusa NOV i PO Jugoslavije o akcijama podređenih jedinica na uporišta čačince i Pakrac, radu i stanju štabova i jedinica, stečenom iskustvu, rasporedu i operativnim namjerama Divizije.

U vremenu od 1. do 20. X 1943. godine jedinice ove divizije bile su gotovo u stalnom pokretu i akcijama, sa kraćim vremenom provedenom na jednom mjestu, koje je davano jedinicama radi sređivanja i odmora, nakon izvedenih akcija i vođenja borbi.

Nakon što su jedinice ove divizije prekinule predviđeni put za Dilj¹ i nakon vođenih borbi na sektoru Diljskog Područja, oko Gradišta i Kutjeva, prebacili smo se na sjeverne obronke Papuka, te pristupili 2. X t. g. likvidaciji neprijateljskog uporišta čačinci.²

Poslije završene likvidacije ovog uporišta dat je kratak odmor jedinicama i pristupilo se sređenju istih u selima na sjevernim obroncima Papuka na liniji Đulaves — Čeralije. Za vreme bavljenja jedinica na ovome sektoru neprijatelj nije poduzimao ni jedan upad na našu oslobođenu teritoriju u cilju pljačke i uznemiravanja naših jedinica, niti se osjetila bilo kakova koncentracija ili pregrupisavanje neprijateljskih snaga u okolnim uporištima. Poslije sređenja i odmora jedinica u ovim bazama, prebacili smo diviziju na jugozapadne i sjeverne obronke Psunja, i 12. X t. g. napali neprijateljsko uporište Pakrac', a potom se jedinice nalazile u selima Bučje — Orljavac i Bijela — Borci, na kom sektoru također nisu dolazile u sukob sa neprijateljem, i ako je 17. X 1943. godine upao u našu teritoriju sa pravca Pakraca i došao do Bučja sa 3 tenka i 3 kamiona ustaša, ali su se brzo povratili natrag, te naše jedinice nisu stigle na vreme usled udaljenosti, da ga dočekaju i potuku.

Sada se jedinice nalaze na sektoru Orljavac — čečavac — šnjegatfić — Podvrško i pripremaju se za diverziju glavne pruge,⁴ koji zadatak je postavljen od strane Štaba Korpusa.

II. RAD ŠTABOVA I PODREĐENIH JEDINICA

U ovom vremenu rad štabova u glavnom se sveo na pripremanje jedinica za akcije, a potom na sređivanje jedinica i popuni nižeg rukovodećeg kadra, koji je u priličnom broju bio izbacivan iz stroja za vrijeme akcija i borbi. Također sve vreme odmora iskorišćeno je i za vojničku izobrazbu boraca i rukovodioca.

1 Vidi dok. br.30.
2 Vidi dok. br.21 i 23.
3 Vidi dok. br.43, 52 i 63.
4 Vidi dok. br.90.

Štabovi brigada, općenito uzevši zadovoljili su. Naročito u posljednje vreme ističe se štab XVIII. brigade u vrednoći i koji su uložili dosta truda na sređenju i učvršćenju svojih jedinica.

Štabovi bataljona također zadovoljavaju. Izvestan broj članova pojedinih štabova bataljona, koji nisu zadovoljavali na svojim dužnostima smjenjeni su i na njihovo mjesto postavljeni su drugi, koji će odgovarati na tim dužnostima, dok je jedan izvestan broj u borbama izbačen iz stroja i postavljen drugi na njihova mjesta.

Prilikom formiranja IV. bataljona u sastavu Omladinske Brigade uzeti su pojedini članovi štabova iz ostalih bataljona, za novo-formirani štab i popunjeni sa novim drugovima, koji će nadamo se, zadovoljiti na postavljenim mjestima uz svestranu pomoć, koju treba da imaju od štaba brigade.

Štab Divizije također zadovoljio je u ovom vremenu. Potrebno je da se više izučava vojna literatura i usavršavaju u vojnim znanjima svi vojni rukovodioci, te će se u buduće ovome posvetiti veća marljivost.

III. DISCIPLINA I MORAL

Disciplina i moral boraca ove divizije je dobar. Usled nastalog hladnog vremena, a boraca imade veliki broj bosih i slabo obučениh kao i veliki broj novodošlih drugova isto tako vrlo slabo odjeveni primjećuje se da kod boraca nema onakvog raspoloženja, koje je ranije bilo. Manje se pjesma čuje, manje se igra i uopšte nedostaje one vedrine koja je ranije postojala kod boraca. Ovome se može pridodati još neuspjela akcija na Pakrac, u kojoj je izbačeno priličan broj drugova iz stroja.

No, pored svega ovoga borbenost jedinica može se reći da je na visini. Borci sami traže, da idu u akciju gdje bi se mogli obuti i obučiti. Slušaju naređenje bez pogovora, i nije se desio ni jedan slučaj neposlušnosti. Takođe slučaja pljačke i samovolje nije bilo.

IV. STANJE UNUTAR JEDINICA

U vremenu od 1. do 20. X 1943. godine izvedene su akcije na neprijateljsko uporište Cačinci i Pakrac, u kojim akcijama smo imali povećanje u oružju, i to:

2 teška mitraljeza, 5 puškomitraljeza, 4 šmajsera, 93 puške, 150 ručnih granata, 2 pištolja, 15 lakih mina i 75.000 metaka.

Izgubljeno: 1 puškomitraljez i 20 karabina.

Uništena: 2 puškomitraljeza i 1 laki bacač, dejstvom neprijateljskih teških oruđa.

U gore označenom vremenu izbačeno je iz stroja, i to: 60 mrtvih, 177 ranjenih i 13 nestalih. Od broja ranjenih veliki dio je lako ranjen i već se vratilo ili je ostalo u svojim jedinicama.

U glavnom, jedinice su nakon posljednje akcije već srede i izvršena je popuna izbačenog rukovodećeg kadra kod Omladinske Brigade »Jože Vlahovića«, koja je u ovoj akciji imala najviše izbačenih iz stroja.

V. SLUŽBA VEZE U JEDINICAMA

Postoje kod svake brigade formirane čete za vezu, kao i kod štaba Divizije telefonski vod, ali usled nemanja dovoljno telefonskog kabla, kao i dovoljan broj telefona, te jedinice još ne mogu potpuno zadovoljiti i poboljšati službu veze. No, i sa ovim količinama sa kojima se raspolaže veza se u mnogome olakšava naročito za vreme akcija, jer se povezuju one jedinice, koje imaju najvažnije zadatke, te se dobivaju redovno izvještaji i izdaju blagovremeno potrebna naređenja od strane višeg štaba.

Pored ovoga raspolažemo sa još dve radio-stanice sa malim dometom koje su po brigadama, ali od istih se ima malo koristi. Veza sa štabom Korpusa održava se redovno putem radio-stanice, telefonom i kuririma.

Za vezu sa brigadama kao i brigade sa bataljonima, još uvijek je glavno sredstvo i najsigurnije kuriri. Kad se dobije dovoljno telefonskog materijala veza će se poboljšati.

I pored tih nedostataka i pomanjkanja materijala može se reći da je veza u ovom vremenu dobro funkcionisala.

VI. IZVEDENE AKCIJE

2. X 1943. godine napadnuto je neprijateljsko uporište čačinci i likvidacija istog izvršena je uspješno do kraja. Detaljni izvještaj podnet je pod brojem 240/43 od 6. X 1943. godine.

12. X 1943. godine napadnuto je neprijateljsko uporište Pakrac u kome se nalazila jedna bojna IV. Gor. Zdruga, jedna satnija ustaša, 30 žandara, jedna satnija željezničke bojne i oko 100 naoružanih civila ustaša iz španovice lokoline.

Naoružanje pakračke posade bilo je: 6 topova od kojih 4 kal. 65 mm., 2 haubice 100 mm, 2 teška i 4 laka bacača, 6 teških mitraljeza, 25 puškomitraljeza, oko 30 šmajsera i ostalo karabini.

Raspored neprijateljskih snaga kao i raspored oruđa u uporištu bio je takav da su gotovo sva oruđa i bunker branili prilaz drugim i međusobno se vrlo dobro pomagali. Ovakav raspored snaga i oruđa bilo je moguće neprijatelju izvršiti obzirom na pogodan položaj samog mjesta za branioc.

Raspored naših snaga za napad kao i raspored zasjeda bio je onakav, kako je predviđeno u zapovješću ovog štaba,⁵ koja je dostavljena štabu Korpusa.

Borba je bila veoma teška i trajala je 37 sati neprekidno, u kom vremenu je izvršeno 7 napada na neprijateljske položaje, ali gotovo svi ti napadi ostali su neuspješni, osim prvog napada u kome je likvidirana posada na pilani i ista zauzeta nakon 2 sata borbe.

Uporno se nastojalo i od strane boraca i rukovodioca uporište pod svaku cijenu likvidirati, ali i pored svih preduzetih mjera nije se uspjelo iz razloga što je zasjeda, koja je postavljena prema Daruvaru propustila dve neprijateljske bojne, koje su stigle u pomoć napadnutoj posadi u Pakracu,

⁵ Vidi dok. br. 43.

te se moralo izdati naređenje za povlačenje nakon 37-satne uporne i žilave borbe.

Pored ovoga i zasjede koje su bile postavljene prema Okučanima, Rajiću, Novskoj i Poljani nisu mogle izdržati jak pritisak neprijatelja, koji je pod svaku cijenu nastojao se probiti u pomoć Pakracu.

Moral neprijatelja nije se mogao slomiti i pored toga što se borba vodila tako dugo, jer je isti bio stalno obaveštavan putem radio-stanice, da mu stiže pomoć sa svih strana, koju je očekivao svakog časa.

Nakon probijanja naših zasjeda bili smo prinuđeni, da izdamo jedinicama naređenje za povlačenje, koje je izvršeno 13. X 1943. u 19 časova.

U borbama na zasjedama kao i u samom uporištu zaplenjeno je: 150 ručnih granata, 5.500 metaka, 15 lakih mina, 4 lokomotive i oko 10 vagona za šumsku prugu kao i izvesna količina građevinskog materijala.

Zarobljeno je: 12 neprijateljskih vojnika.

Uništen je na zasjedi kod Daruvara 1 neprijateljski tenk od 2 i pol tone i zapaljena pakračka pilana.

Ubijeno je 115, a ranjeno preko 170 neprijateljskih vojnika u uporištu i na zasjedama. U samom uporištu po naknadno dobivenim podacima ubijeno je 36 a ranjeno oko 50 neprijateljskih vojnika.

Naši gubici iznose: 35 mrtvih i 145 ranjenih i 10 nestalih drugova. Od broja ranjenih drugova ima veliki broj lakše, koji su već neki ostali u jedinicama. Izgubljeno je: 1 puškomitraljez i 20 pušaka, a uništena: 2 puškomitraljeza i 1 laki bacač dejstvom neprijateljskog teškog oruđa.

Ukupno u ovome 20-dnevnom periodu ubijeno je 175 i ranjeno preko 250 neprijateljskih vojnika. Zaplenjeni broj oružja u ovom vremenu vidi se iz tač. ovog izveštaja.

VII. STEČENA ISKUSTVA

1) Slaba saradnja pešadije sa teškim oružjem i ovoga puta se ispoljila. Iako su naša teška oruđa precizno gađala pojedine objekte i neprijatelja primorala da napusti iste, pešadija nije na vreme izvršila juriš, te je omogućila neprijatelju da ponovo zaposjedne objekte iz kojih je bio isteran.

2.) Gotovo svako neprijateljsko uporište napada se redovno sa više strana, i sve napadne kolone moraju pristupiti jednovremeno izvršenju svog zadatka, i time onemogućiti koncentraciju neprijateljske vatre na jednu stranu. Ako prvi napad ne uspije, mora se bez odlaganja pristupiti organizovanju drugog napada jednovremeno sa svim jedinicama, a nedopustiti da jedinice napadaju svaka na svom sektoru u izvesnom vremenskom razmaku. Viši štabovi u ovakvim situacijama moraju više požrtvovanja uložiti i na licu mjesta rukovoditi jedinicama i dati svojim potčinjenim konkretnu pomoć na licu mesta.

3.) Zasede postavljene prema jednom neprijateljskom uporištu moraju putem patrola neprestano pratiti kretanje neprijatelja u tome uporištu i blagovremeno izvestiti svoje jedinice o pokretu, pravcu i jačini neprijateljskih snaga, koje su iz uporišta krenule. Da se je ovako radilo, ne bi se desilo da neprijatelj neopaženo zaobiđe zasjedu XVIII. brigade, bacajući se 5 — 6 kim. levo od ove zasede. Dakle, u buduće treba upućivati daljnje tajne pa-

troje od zasjeda koje će kontrolisati sav predteren do samog neprijateljskog uporišta, prema kome se zasjeda postavlja.

Isto tako ako već neprijatelj od strane zasjeda bude jednom odbijen i potučen, a ostaje se i dalje na položaju odmah zasjeda treba mijenjati mjesto, na drugi već unapred pripremljen položaj, bilo to napred ili nazad, jer je već položaj zasjeda otkriven i ako ostaju i dalje na tom mjestu izložen je bombardovanju iz vazduha i sa zemlje.

4.) Redovno se dešava u gotovo svim borbama, da je velik broj nižeg rukovodećeg kadra izbačeno iz stroja, što znači, da rukovodioci postaju obični borci i ne rukovode svojim jedinicama. Ako se ovome ne stane na kraj, i ne smanji broj gubitaka u rukovodiocima, doći će naše jedinice u nezgodan položaj, obzirom da je i onako oskudica za dobrim nižim rukovodiocima kako vojnim tako i političkim.

VIII. RASPORED JEDINICA I NJIHOVO STANJE

Jedinice ove divizije nalaze se, i to: dve brigade⁶ na sektoru Orljavac — čečavac — Podvrško i polaze večeras na izvršenje dobivenog zadatka. Omladinska Brigada »Jože Vlahovića« nalazi se na putu,⁷ koji joj je određen od strane G. Š.⁸

Ishrana jedinica dosta je dobra. Zdravstveno stanje boraca u posljednje vrijeme nešto se pogoršalo iz razloga što su nastali hladni dani, a odjeća i obuća kod gotovo svih brigada je vrlo loša.

IX. DALJNJE OPERATIVNE NAMJERE

Nakon izvršenja večerašnjeg zadatka ima se u vidu likvidaciju jednog manjeg neprijateljskog uporišta u požeškoj kotlini, kako bi koliko-toliko poboljšali stanje odjeće i obuće kod naših boraca. Ovu akciju izvršićemo sa XII. Udarnom i XVIII. brigadom i pod našu komandu za tu akciju stavićemo i Požeški N. O. P. Odred.

Prilog: Brojno stanje i naoružanje te nac. i soc. sastav.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
Marijan Cvetković, v. r.

Komandant:
Mil.⁵ Stanivuković, v.r.

Original u VII Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 10/1, 239-242.

⁶ Radi se o XII NOU i XVIII NO brigadi.
⁷ za Žumberak
⁸ Glavni štab NOV i PO Hrvatske.
⁹ Milan

20. X 1943.

Izvještaj Štaba XII divizije NOVH političkom komesaru VI korpusa NOV i POJ o političkom radu i stanju u jedinicama, kultumo-prosvjetnom radu, raspoloženju naroda na terenu, moralu, ishrani i zdravlju boraca za vrijeme od 1. do 20. oktobra 1943. godine.

I. OPĆI PREGLED

Za vreme proteklog perioda jedinice ove divizije bile su u pokretu i izvršile su akciju na neprijateljsko uporište Pakrac,¹ koja nije uspjela. Politički rad u tom periodu svodio se na to da se borci pripreme za akciju i da mogu podnašati svoje poteškoće. U akciji na Pakrac imala je Omladinska Brigada »Jože Vlahovića« vrlo velik broj izbačenih starih boraca iz stroja što je u priličnoj mjeri smanjilo borbenu sposobnost brigade. Usprkos tih gubitaka moral boraca je na velikoj visini što se vidjelo naročito sada kada je pred brigadu postavljen zadatak kretanja van naše slobodne teritorije i zadržavanje na drugom do sada nepoznatom terenu, kojom prilikom su borci jednodušno primili naređenje i pripremu za taj zadatak.²

Uopće uzevši sve dosadanje napore i teškoće podnosili su naši borci odlično, premda su slabo odjeveni i obučeni.

II. POLITIČKI RAD I STANJE U JEDINICAMA

Politički rad bio je sveden na održavanje sastanka sa vojnopolitičkim rukovodiocima u vezi sa pripremama za akciju. U jedinicama proradilo se N. O. V. i P. O., a prorađuje se N. O. O.-i, AVNOJ i ŽAVNOH. Isto tako proradivao se je tekući politički materijal, kao na pr. »Napred«, »Slobodni Dom« i »Vjesnik«, Srpska Riječ¹ i »Kulturni prilozi«.

Najviše se politički radilo u Omladinskoj Brigadi »Jože Vlahovića« gdje su održani sastanci sa svim političkim rukovodiocima i sa svim štabovima. Dolaskom novih boraca mobilisanih većinom iz Srema osjetilo se među njima, da postoji izvesno četničko naziranje na našu borbu. Naročito je to zapazeno u XII. Udarnoj Brigadi, gdje su u jednom bataljonu Sremci obrazovali neke grupice, koje su na Hrvate gledali sa nepoverenjem. Neki su od njih izjavljivali »nakon oslobođenja neka si Hrvati izaberu Tita, a mi ćemo sebi kralja Petra«. Potom su odmah poduzete mjere i održani mitinzi sa tim grupicama gdje ih se uputilo u pravi cilj naše borbe i tragovi dotadašnjeg rovarjenja su se izgubili.

Pitanju stvaranja novih kadrova posvećena je veća pažnja nego što je to do sada bio slučaj tako da se stanje u XVIII. Brigadi, koja je u tom pogledu najviše šepala, sada gotovo bolje, nego u ove dvije brigade. Najsmio-

¹ Vidi dok. br. 43, 52, 63 i 78.

² Odnosi se na put Omladinske NO brigade »Jože Vlahović« u Žumberak, 20. X 1943. godine.

³ Glasilo narodnooslobodilačkog pokreta. Izdavao ga je Srpski klub vijećnika ŽAVNOH-a I (1943) — III (1945).

niji u izdizanju kadrova jesu rukovodioci Omladinske brigade »Jože Vlahoviča«, dok su najslabiji u tom pogledu rukovodioci XII. Udarne brigade, u kojoj vlada naročito velika oskudica u nižem političkom kadru.

Politička svest boraca jest dobra i osjeća se da se svaki pojedini borac svakog dana sve više interesuje o gorućim političkim problemima u koliko se jasnije vidi da je sloboda na domaku. Borbenost i moral boraca su na velikoj visini i stalno se osjeća među njima želja za novim borbama i akcijama u kojima bi mogli da uništavaju neprijatelja.

III. KULTURNO-PROSVJETNI RAD

Težište kulturno-prosvjetnog rada bilo je u ovom vremenskom razmaku prebačeno na uvježbavanje recitacija, skečeva i pozorišnih komada. Isto tako organizovane su po svim jedinicama pjevačke grupe koje znadu velik broj naših borbenih pjesama i prenose ih na borce. Zbog stalnih pokreta malo je zapeo rad na izdavanju brigadnih listova, kao i na izdavanju zidnih novina. Nastojimo da u što kraćem vremenu izdamo divizijski list, samo još do sada nailazimo na dosta teškoća. Glavno nastojanje Agit-propa pojedinih brigada jeste u tome, da se kulturno-prosvjetni i zabavni rad prenese na što šire krugove boraca i nastoji se, da se za svaku sekciju obrazuju grupe, koje će voditi računa o toj sekciji, a istovremeno obuhvaćati što veći broj samih boraca.

Pred sve drugove zadužene po kulturno-prosvjetnom radu postavljeno je da najveću pažnju obrate na stare borce i da preko njih obuhvate u kulturno-prosvjetni rad apsolutno sve novake.

IV. RAD I ZAPAZANJA NA TERENU

Stanovništvo krajeva gdje smo se kretali dobro je raspoloženo prema nama. Održan je jedan miting u selu Kipu. Narod u okolici Pakraca u selima Prekopakre i Klise pokazao je veliku ljubav prema nama i rijetko gdje se može naći kraj koji imade tako dobar narod kao okolina Pakraca. Ljudi, žene i djevojke nosili pod najvećom, artiljerijskom, minobacačkom i avionskom vatrom hranu našim borcima na položaj, a djevojke su iznosile sa bojišta naše ranjene drugove.

Primjećeno je kod stanovništva iz okolice Đulovca, da pojedini elementi ubacuju glasine prema kojima ne treba vjerovati Atlanskoj povelji i nepoverenje prema našim saveznicima.

Kod pozadinskih intendanata primjetili smo veliku birokraciju i nerazumijevanje potreba naše vojske usled čega borci naših jedinica mrze pozadinu.

V. ISHRANA, ODJEĆA, OBUĆA I ZDRAVLJE BORACA

Ishrana se vršila na kazanima i bila je dosta dobra, jedino na sektoru Kamenske, gdje je narod iscrpljen ishrana je bila nedovoljna. U samoj akciji jedinice su se dobro hranile od stanovništva samo u nekim slučajevima bilo je izuzetaka u selima koja su opljačkana.

Odjeća i obuća je vrlo loša. Tako na primjer u XVIII. Brigadi imade preko 100 bosih, u Omladinskoj 300 bosih, a u XII. Udarnoj Brigadi 400 bosih. Stanje veša je isto tako loše.

Nekih naročitih obolenja još za sada nema osim prehlada i nabijenih nogu. Provode se mjere čišćenja od ušiju i pranja rublja.

VI. RAD ŠTABOVA

Rad štabova u posljednje vreme prilično zadovoljava i nije bilo nekih grubljih ispada niti pogrešaka. Jedino u štabu Omladinske Brigade trebalo bi malo više borbenog elana.

Održavani su sastanci sa štabovima bataljona i brigada, gdje su kritički pretresene akcije i nedostaci u njima.

VII. RAZNO

U poslednjim akcijama znatno je porastao ugled drugarica kao boraca, velik broj drugarica bio je u borbama ranjen.

XVIII. Brigada imade 25.000.- Kn., XII. Udarne Brigada 50.000.- kuna, a Omladinska brigada 20.000 kuna. štab divizije imade 100.000 Kn.

U ovom periodu nije bilo dezerterstva.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politički komesar:
Marijan Cvetković, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HŠ, Slav. Brod, K 23/1, 367-368.

80

20. X 1943.

**Izvještaj Štaba Istočne grupe NOPO Štabu VI korpusa NOV i POJ
O napadu Brodske NO brigade na protivavionsku bateriju u predgrađu
Slavonskog Broda.**

Noću između 19. i 20. ov. m. jedinice Brodske brigade napale su jedinu protivavionsku bateriju, koja se nalazila u severnom predgrađu Broda,¹ a sastojala se je od 4 protivavionska topa, 2 protivtenkovska mitraljeza i posade od 120 domobrana.

Naši borci napali su ovu bateriju iznenada i tom prilikom zarobili 2 oficira, 6 podoficira, 37 vojnika, te zaplijenili 3 puško-mitraljeza (1 talijanski 1 2 Brno) 4 šmajsera i 35 karabina, te nešto municije.

¹ Vidi dok. br. 66, 72, 73 i 95.

Zarobljeno je oko 300 metaka za protivavionski mitraljez cal. 15.

Sva četiri protivavionska topa tako su teško oštećeni da neće više moći biti upotrebljavani. Protivavionski mitraljezi nisu mogli biti izvučeni, pošto su vrlo teški, oni su također uništeni.

Kako je ovo bila jedina protivavionska baterija za obranu Broda iz vazduha, to je Brod, pošto je ona potpuno uništena, ostao bez ikakve vazdušne obrane.

Za vreme ove akcije nije bilo gubitaka na našoj strani. U Brodu trajala je uzbuna čitavu noć. Tvrđavski topovi, haubice i minobacači pucali su cijelu noć.

Prilažemo spisak² zarobljenih domobrana, kao i dočasnika iz ove akcije. Svi zarobljeni dočasnici izjavili su želju da ostanu u našim redovima, dok su domobrani molili da ih se pusti kućama. I jedni i drugi odnosili su se za vreme napadaja prijateljski prema nama, tj. nisu davali otpora.

Štab Brodske brigade NOV Hrvatske molio nas je u jednom dopisu, da vas izvestimo da za zarobljeni talijanski puškomitraljez u ovoj akciji ima de vrlo malo municije (cal. 7,5 mm), te da im ju vi pošaljete, ukoliko eventualno s takvom municijom raspolazete.

Također trebalo bi im municije za protivtenkovske puške.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Za Štab Grupe:
Potpis nečitljiv

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HHS, Slav. Brod, K 10/1, 251.

20. X 1943.

i

Izveštaj Štaba VI korpusa NOV i POJ o akcijama Diverzantskog bataljona u septembru i prvoj polovini oktobra 1943. godine.

U vremenu od 10. oktobra do 20¹ oktobra 1943. kao i ono prije tog vremena za koje nije podnesen izveštaj.

10. IX 1943. Oštećen je most kod Sladojevaca. Presječena je i traverza. Kod stanice Pčelić presječene šine (pruga Virovitica — Slatina).

14. IX 1943. Između mosta na Česmi i stanice Novoselac Križ presječene su šine.

23. IX 1943. Kod Prandanovca dignut je u vazduh pancir. Lokomotiva je uništena a vagoni zapaljeni. Ubijeno je 9 ustaša od kojih **3** oficira.

² Nije priložen.

¹ Podaci su podnijet², za razdoblje od 10. IX do 15. X 1943. godine.

26. IX 1943. Na 3 mjesta presječene su šine na pruzi Zagreb — Vrbovec i na dva mjesta na pruzi Vrbovec — Križevci u dužini od 120 m.

29. IX 1943. Na pruzi Zagreb — Beograd uništen je vlak, koji se sastojao od 2 lokomotive i 14 vagona. U 6 vagona bilo je žito, a u 8 bilo je 8 haubica. Promet obustavljen 72 sata.

30. IX 1943. Između Pčelića i Sladojevaca, dignut je u vazduh jedan vlak. Oštećena je lokomotiva i jedan vagon. Jedan vagon je uništen. Promet je bio obustavljen 96 sati.

2. X 1943. Između Bjelovara i Garešnice dignut je u zrak vlak. Oštećena je lokomotiva. Bilo je 4 mrtvih od kojih 3 vojnika.

2. X 1943. Dignut je u vazduh voz između Volodera i Repušnice. Oštećena je lokomotiva i 2 vagona. Bilo je više mrtvih i ranjenih Njemaca.

3. X 1943. Na pruzi Barč — Virovitica dignut je u vazduh voz. Oštećena je lokomotiva i 3 vagona.

Prilikom akcije na Čačince dijelovi diverzantskog bataljona zapalili su 7 državnih zgrada, 22 vagona. Uništene su 2 lokomotive, željeznički most dug 12 m kod Đurđenovca, srce i pruga na 5 mjesta, motor koji je crpio vodu za rezervoar za punjenje lokomotiva vodom.

6. X 1943. Dignut je u vazduh đачki vlak kod Novske. Oštećena lokomotiva i 2 vagona. Obustava prometa 6 sati.

8. X 1943. U zajednici sa Posavskim Odredom dignut je u vazduh vlak između Novske i Rajića. Spaljeno je 10 vagona, a lokomotiva je uništena. Presječene su šine u pravcu Novske i Rajića. Spaljeno je 3 bureta nafte. Nešto brašna je izvučeno.²

Dignut je u vazduh njemački transport između Broda i Vrpolja. Uništena lokomotiva i 7 vagona. Bilo je mnogo mrtvih i ranjenih Njemaca.

Uništen željeznički most kod čačinaca dug 14 m.

5. X 1943. Uništen željeznički most kod Pčelića dug 8 m.

9. X 1943. Uništen željeznički most kod čačinaca dug 19 m. Polupano 14 srca.

10. X 1943. Uništen željeznički most između Dolaca i Ferićanaca dug 12 m. Na stanici Zdenci razbijena 2 srca.

11. X 1943. Uništena 2 željeznička mosta kod Zdenaca, i to jedan dug 18, a jedan 10 m. Razbijena još 2 srca.

Srušen most na cesti Zagreb — Beograd kod Rešetara, dug 16 m. i jedan željeznički dug 6 m.

Kod Rešetara bačen je u vazduh teretni voz. Uništena lokomotiva i 3 vagona.

13. X 1943. Između St. Petrovog sela i N. Gradiške bačen je u vazduh jedan vlak. Tačnih podataka nema.

13. X 1943. Na cesti Virovitica — Barč u s. Bazije srušen most dug 15m. Promet za Mađarsku obustavljen 3 dana.

² Vidi dok. br. 88.

Prilikom akcije na Pakrac³ izvršeno je sječenje šina na pruzi Lipik — Pakrac.

15. X 1943. U zajednici sa I. Posavskim Udarnim bataljonom dignut je u zrak vlak⁴ sa vojskom. Oštećena je lokomotiva i par vagona. Bilo je 19 mrtvih i 22 teško ranjena.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
Vlado Janić, v. r.

Komadant:

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HŠ, Slav. Brod, K 42/1, 90.

82

20. X 1943.

Dopis Kotarskog NOO-a Daruvar činovnicima Općine Daruvar kojim se pozivaju da prestanu s radom i stupe u redove NOV.

Dragi drugovi.

Poznato Vam je, da je fašizam na umoru. Krvnik Pavelić, njegovi sluge ustaše i četnici također već vide svoj krah.

Sav rodoljubivi i poštteni naš narod dao se je u borbu protiv ovih krvnika i okupio se oko svojih Narodno-oslobodilačkih odbora, koji su danas zapravo jedino narodno političko rukovodstvo.

Mnogi općinski činovnici pošli su za svojim narodom stopu u stopu i stupili u Narodno-oslobodilačku borbu.

Ovim svojim postupkom pokazali su visoku svijest i ljubav za svoj narod.

Nekolicina općinskih činovnika još se uvijek nalazi u službi i vjerno služi okupatoru, Paveliću i njegovim slugama. Među njima nalazite se i Vi.

Pozivamo Vas, da odmah po primitku ovoga dopisa stupite u redove Narodno-oslobodilačke Borbe i prestanete sa radom u današnjoj Vašoj službi, jer Vam je to sada mogućnost, a i zadnji čas da to učinite.

U koliko se ovom pozivu ne odazovete, smatraćete se saboterima Narodnooslobodilačke borbe i izdajicama svoga naroda i kao takovima nema Vam više mjesta u sadašnjem mjestu Vašeg službovanja.

Još Vas jednom pozivamo, da se ovom pozivu odazovete i pokorite, jer ćemo u protivnom protiv Vas poduzimati iste mjere kao i protiv svim izdajicama našega naroda.

Općinski činovnici iz općine Daruvar Vanjski i svih ostalih vanjskih općina koje ureduju u Daruvaru upozoravaju se, da prestanu sa poziva-

³ O napadu na Pakrac vidi dok. br. 43, 52, 63 i 78.
⁴ Transport je imao 40 vagona koji su bili puni vojske.

njem na uplatu poreza, preslušavanjem te uručivanjem vojnih poziva za neprijateljsku vojsku i slično te vršenje terora nad narodom svojih sela.

U koliko to budu i dalje činili i prema njima će mo postupati kao i protiv svih narodnih neprijatelja.

Uz naš drugarski i borbeni pozdrav:

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Tajnik:
nečitljiv potpis

Predsjednik:
Odsutan

Napomena: Dokument se nalazi u fondu neprijateljske arhive.
Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 8/III, 533.

83

20. X 1943.

Izvještaj Kotarske oblasti Novska Ministarstvu unutrašnjih poslova NDH u Zagrebu... o situaciji u selu Raiću.

1.

Oružnička postaja u Raiću je 19 — X — 1943. pod brojem Taj-39443 izviestila:

»Dana 17. listopada o. g. u 21 sati došlo je u selo Roždanik, občine Raić, oko 50 naoružanih partizana,¹ koji su opljačkali kuće ustaša i odneli razne robe, te otjerali blago.

Partizani su natjerali Humljan Julu iz sela Borovca, koja se slučajno nalazila te noći u Roždaniku, da im na svojim kolima prevozi oduzetu robu. Prema njezinoj izjavi, robu je vozila do mjesta Biela Stiena, gdje su ju partizani pustili i dalje sami tjerali svoj plien. Među partizanima prepoznala je Čekić Đuru iz Roždanika i Knežević Đuru bivšeg željezničara iz sela Donji Raić.«

II.

Oružnička postaja Raić je 17-X- 1943 pod brojem Taj-393 -43 izviestila:

»Dana 17 listopada 1943 u rano jutro došla je iz Okučana u selo Borovac njemačka vojska sa manjim odredom domobrana.

Tom prilikom zapaljeno je kod 23 vlasnika raznih zgrada i stočna hrana, te drugi predmeti.

Sa palenjem kuća i stočne hrane prestalo se je, a pučanstvo se vraća svojim domovima«.

Za Dom spremni

Zamjenjuje upravitelja Kotara
KOTARSKI PRISTAV:
(Dr. štampar)

Original u VII, Bgd.
Prijepis u HIS, Slav. Brod, K 2/III, 14/3.

1 Odnosi se na dijelove Posavskog NOPO.

21. X 1943.

Izveštaj Vojnoinformativnog odsjeka Štaba VI korpusa NOV i POJ o akcijama na glavne komunikacije Zagreb — Beograd i o uništenju protivavionske baterije u Slavonskom Brodu.

U noći 20/21. X 1943. jedinice VI. Korpusa sastavljene od jedinica divizija i partizanskih odreda¹ izvršile su organiziranu i istovremenu diverziju na dvotračnu željezničku prugu ZAGREB — BEOGRAD u dužini od 100 km uništivši na istoj pri tome mnogo podvožnjaka i mostića na 170 mjesta među kojima je bio jedan most dugačak 30 metara između mjesta Gromačnika i Sibirja. Ujedno je izvršena diverzija i na cesti ZAGREB — BEOGRAD, te dignut u vazduh most dugačak 50 metara.

DVOTRAČNA PRUGA IZMEĐU Nove Gradiške i Kapele Batrine potpuno je uništena, dignuti su u vazduh svi propusti i mostići a spojnice sinja bačene su u vazduh. Telefonsko-telegrafske veze na toj dužini potpuno su uništene. Promet je na istoj pruzi potpuno obustavljen.

Izvršen je također napad na neprijateljska uporišta Sibirj i Gromačnik.² U Sibirju su naši borci naišli pored posade toga mjesta i na dva transportna vlaka sa Nijemcima. Nakon kraće borbe uništena su oba vlaka a pobijeno je oko 150 Nijemaca. U Gromačniku kraj Slav. Broda pobili su naši borci oko 60 Nijemaca, ali su se morali povući zbog velikih neprijateljskih snaga koje su nadirale iz Slav. Broda i bile potpomognute sa tenkovima.

Uništeno je mnogo raznovrsnog materijala.

UNIŠTENJE PROTIV-AVIONSKE BAZE U SLAVONSKOM BRODU :

U sporazumu sa posadom protiv-avionske odbrane grada Slav. Broda izvršile su napad naše snage u sastavu Brodske brigade i Diljskog Odreda u noći 18. X 1943. na bazu protiv-avionske odbrane grada Slav. Broda.³ Tom prilikom su zaplijenili 3 puškomitraljeza, 4 šmajsera, 37 karabina i mnogo municije. Potpuno su uništile protiv-avionsku bateriju od 4 protiv-avionska topa od 80 mm, 2 protiv-avionska mitraljeza od 16 mm, kao i mnogo municije i drugog ratnog materijala.

¹ Željezničku prugu je porušila XII NOU brigada u zajednici s I diverzantskim bataljonom. Vidi dok. br. 90.

² Akciju je izvršio 20/21. X 1943. Diljski NOPO. Vidi dok. br. 95.

³ Vidi dok. br. 66, 72, 73 i 95.

U redove Narodno-oslobodilačke vojske pristupili su 2 oficira, 5 podoficira i 37 vojnika.

Nakon tog prelaza ostao je Slav. Brod bez protiv-avionske odbrane.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Vojno-informativni odsjek
štaba VI. Korpusa N. O. V. i P. O.
JUGOSLAVIJE

Original u VII, Bgd.
Prijepis u HIS, Slav. Brod, K 4/1, 2/4.

85

21. X 1943.

Naredba Štaba VI korpusa NOV i POJ o upućivanju boraca u sastav Prve proleterske divizije.

Da bi Proleterski Bataljon,¹ kojeg daje ovaj štab, stigao do Glavnog Štaba Hrvatske, ovaj Štab

N A R E Đ U J E :

1. — Proleterski bataljon vrši putovanje od Zvečeva do Bobara. Na put kreće dne 23. X 1943. g. u 6 sati pravcem Zvečevo — Bučje — Bjelajci — Rašaška — Bobare, gdje zanoćuje. Prije polaska uputiti intendanta koji će pripremiti hranu za Bataljon.

2. — Dne 24. X 1943. u 6 sati kreće iz Bobara nastupnim maršem (sa obezbjeđenjem) pravcem Bobare — Bijela Stijena — Kričke — Brezovac — N. Grabovac. Po dolasku u N. Grabovac ljudstvo treba nahraniti i odmoriti. Isturiti obezbjeđenje u pravcu Lipovljana.

3. — Istog dana, tj. 24. X 1943. u 19 sati stupa u vezu sa relejnom stanicom maršuje pravcem N. Grabovac — Lipovljani, Kraljeva Velika — Ivanjski Bok. Brzinu kretanja podesiti tako da ujutro bude završeno prebacivanje preko Save. Prelazak puta i pruge obezbijediti sa dijelom snaga. U šumi južno od Ivanjskog Boka predaniti.

4. — Dne 25. X 1943. u 17 sati produžice nastupni marš pravcem šuma **j.** od Ivanjskog Boka — Ilijina Greda — Kostreši — Meminska — Hrastovac — Svinjica.

5. — Dalje putovanje poduzeti preko Komande Banijskog i Kordunaškog Područja sa ciljem da se stigne što prije do Glavnog štaba.

6. — Pravać i cilj kretanja držati u tajnosti.

7. Od N. Grabovca do cilja koristiti za vodiče kurire sa relejnih stanica.

¹ Formiran u drugoj polovini oktobra 1943. god. po naredbi Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske i upućen u sastav I proleterske divizije.

8. Prelaz preko Save organizovati tako da se prebacivanje vrši po jedinicama. Obezbijediti sa dijelovima snaga mjesto prelaza sa ove i one strane Save. U slučaju potrebe sa dijelovima prebačenih snaga vršiti prihvata zaštitnice.

9. — Borbu ne prihvatati nigdje već je uvijek izbjegavati gdje je to moguće.

10. — Izbjegavati nepotrebno trčanje preko pruge, puta itd.

11. — Upute za prelaz rijeke.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
Vlado Janić, v. r.

Komadant:
Petar Drapšin, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 11/1, 100.

86

21. X 1943.

Naredba Štaba XXVIII divizije NOVJ podređenim jedinicama za napad na Zlatar u Hrvatskom zagorju.

U cilju daljnjih izvršavanja postavljenih zadataka jedinice XXVIII. Divizije i Brigade »Braće Radića« izvršice napad na neprijateljsko uporište ZLATAR.¹ Prema nepotpunim podacima uporište Zlatar brani oko 250 neprijateljskih vojnika, i to: 143 feldžandara, 50 oružnika i 67 ustaša. Isti su smješteni u četiri zgrade, i to: feldžandari u Sokolani i Dječjačkoj školi, ustaše u zgradi Agrarne štedionice i oružnici u zgradi Frankl pokraj crkve. Moral bande je dobar. U sjevernom dijelu mjesta nalazi se nekoliko nadkrivenih rovova, rovovi se isto nalaze i na mostu koji vodi za Donju Batinu (kod Hinšta).

Naoružanje: 1 top »Pito«, 4 teška mitraljeza, 14 puškomitraljeza, imaju i nekoliko lakih i teških bacača.

Banda primjenjuje svojoj odbrani postavljanje zasjeda.. Obično su do sada postavljali na putu koji iz Zlatara vodi za Medzgeričinu klijet, a isto tako i na Pulčanovom brijegu. Jedinice koje upadaju neka imaju ovo u vidu.

U cilju likvidacije neprijateljskog uporišta Zlatar, Štab XXVIII. Divizije izdaje slijedeće:

N A R E Đ E N J E :
(Sekcija Ptuj 1 : 100.000)

1. — XVII. UDARNA BRIGADA:

a) bataljon pojačan sa jednom četom b) bataljon krenuće iz svog mjesta boravka: jedna kolona krenuće putem Belac — Gornja Batina —

¹ Vidi dok. br. 94 i 115.

Zlatar koristeći zaklon kuća upašće u grad i napasti žandare koji se nalaze u zgradi Frankl, pored toga zadatak je ove kolone da sa leđa napadne rovove koji se nalaze iznad crkve kao i nadkrivene rovove koji se nalaze kod mesta na putu koji ide za Donju Batinu. Ovoj koloni treba dodijeliti teški bacač koja će ga u koliko zadatak ne izvrši tokom noći koristiti za čišćenje rovova.

Glavni upad u grad treba da uslijedi s južne strane mjesta. Zato će ova druga kolona preći cestu Zlatar — Lobor, Zlatar — Mače i upašće cestom Lovrečan — Zlatar. Zadatak ove kolone je da likvidira ustaše i feldžandare. Za izvršenje zadatka ovoj jedinici dodjeljuje se top 65 mm. Štab brigade pomoću minera, u koliko raspolaže sa eksplozivom, koristiće mrak i minirati pojedine zgrade.

Bombaške grupe i grupe sa benzinskim flašama, kao i pravilna upotreba teških automatskih oruđa odigraće u ovoj akciji najvažniju ulogu.

b) bataljon: dvije čete ovoga bataljona ostaju u rezervi kod štaba Divizije.

c) bataljon: i

d) bataljon: postaviće zasjedu na liniji Tikvenjak — K. 160 iznad Pisarića preko ceste Lovrečan — Zlatar K. 166 prema K. 174. Zadatak ovih jedinica je pored toga što moraju porušiti na ceste drveće i prekopati ceste je da bataljon koji se bude nalazio u Tikvenjaku izvrši fingirani napad na Poznanovec u kome se nalazi tvornica kože, koju brane 170 vojnika.

2. — BRIGADA »BRAĆE RADIĆA«:

a) bataljon: postavlja zasjedu prema Ivanecu na liniji K. 428 — K. 471 (Sv. Duh), Zadatak ovog bataljona je da ne propusti neprijatelja iz Ivanca.

b) bataljon: postavlja zasjedu prema Lepoglavi na križanju puteva kod Novog Golubovca i željezničke stanice Golubovec.

c) bataljon: postavlja zasjedu na križanju puteva Mihovljan — Biskupi — Golubovec i na križanju Golubovec — Risek — Biskupi. Zadatak te zasjede je da ni pod koju cijenu ne propusti bandu, koja bi nastupala od Krapine odnosno Radoboja.

3. — XXI. BRIGADA

a) bataljon: postavlja zasjedu na raskršću puteva Konjščina — Kraljevec i Hrašćina — Trgovišće kod K. 178. Zadatak ovog bataljona je da ne propusti neprijatelja koji bi nastupao od Trgovišća.

b) bataljon: ovaj bataljon postaviće zasjedu na liniji selo Pece K. 239. Zadatak ovog bataljona je da spriječi dolazak bande od Varaždina.

c) bataljon: ovaj bataljon postaviće zasjedu na liniji K. 208, K. 147, K. 230 ispred sela Vinično. Zadatak ovog bataljona je da spriječi nadiranje bande sa pravca Komin — Bisag.

d) bataljon: ostaje na položajima na kojima se i sada nalazi.

Napomena za jedinice koje se ualaze na zasjedama

Sve jedinice na svoje određene položaje moraju stići jedan _at prije početka napada. Ceste se moraju dobro prekopati, a pored toga potrebno je da se na ceste navalja što više debelog drveća kako bi prolaz motorizaciji bio sasvim onemogućen. Sve t.t. veze moraju biti prekinute odmah po dolasku na položaje.

4. — MJESTO ŠTABOVA:

Štab Divizije nalaziće se u selu Borkovec.

Štab XVII. Udarne brigade nalaziće se također u selu Borkovec.

Štab Brigade »Braće Radića« nalaziće se u selu Vučkovići.

Štab XXI. brigade nalaziće se u selu Pece.

5. — VEZA:

Štab XVII. Udarne brigade uspostaviće telefonsku vezu sa svim svojim jedinicama.

Kako je Štab Brigade »Braće Radića« i Štab XXI. brigade daleko i ne može se uspostaviti telefonska veza sa Štabom Divizije, to će pomenuta dva štaba organizovati po tri kurira na konjima, koji će donositi izvještaje svaka 2 sata, a u izvanrednim slučajevima i vanredne izvještaje.

Bataljon brigade Braće Radića koji se nalazi na zasjedi prema Ivancu, slaće svoje izvještaje direktno u Štab Divizije. Štab Brigade Braće Radića neka o ovome izvijesti štab svoga bataljona.

6. — MJESTO PREVIJALIŠTA:

Divizijsko previjalište nalaziće se u selu Belec, dok će se brigadna previjališta nalaziti u mjestima u kojima se nalaze Štabovi brigada.

7. — EVAKUACIJA PLIJENA:

Izvršiće se za selo Selnice, odakle će se odvesti dalje za Kalnik. Evakuaciju će izvršiti — odnosno organizovati intendant Divizije uz pomoć intendanta brigade, koji će im staviti na raspoloženje potrebno ljudstvo.

8. — POČETAK NAPADA:

Napad počinje 22. oktobra 1943. u 3 sata.

9. — ZNACI RASPOZNAVANJA:

Za noć: Pas — Pavelić.

U govoreni znaci: — Petar — Vlado.

Znaci za dan: Poziv: Puška u desnoj ruci u horizontalnom položaju podignuta iznad glave.

Odgovor: Kapa u lijevoj ruci isturena u stranu.

10. — ZNACI ZA POVLAČENJE:

Povlačenja nema dok se uporište u potpunosti ne likvidira, štab Divizije poslije likvidacije uporišta izdaće naređenje za daljnji rad naših jedinica.

VA2NE NAPOMENE:

Jedinice XVII. Udarne brigade koje upadaju u uporište treba da strogo povedu računa o tome da se borci ne svlače i oblače na licu mjesta u samom uporištu, nego da zarobljenike, kao i zarobljenu vojničku odjeću i obuću netaknutu sprovedu u Štab brigade. Štab brigade treba da povede računa da se po ovom postupi doslovno imajući u vidu da je naša XXI. brigada vrlo potrebna u obući i odjeći, štabovi brigada izdaće svojim jedinicama uputstva o zaštiti protiv napada iz vazduha. Pored toga treba organizovati odbranu plotunskom vatrom i vatrom iz automatskih oruđa u koliko avioni budu letjeli nisko.

Ishrana boraca neka se organizuje iz okolnih sela.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
Ivan A. Šibi, v. r

Komadant:
Vinko Antić, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS,*Slav. Brod, K 31/1, 482-484.

21. X 1943.

Pismo Povjerenstva CK KPH za Slavoniju i Zagrebačku oblast Oblasnom komitetu KPH za Slavoniju o proslavi 26-godišnjice oktobarske revolucije, uspjesima Saveznika protiv fašizma i posebno o uspjesima NOV u našoj zemlji. U pismu se poručuje i svim partijskim organizacijama da uz učešće naroda pomognu NOV na rušenju komunikacija i tako ubrzaju propast fašizma.

Dragi drugovi,

Približava se 7. Novembar, 26-godišnjica Velike Oktobarske Revolucije, u kojoj su radnici, seljaci i narodu odani intelektualci pod vodstvom S. K. P. (b) u carskoj Rusiji oborili vlast vlastele, krupnih industrijalaca i bankara i uspostavili svoju vlast. Približava se još jedna godišnjica raskidanja ropskih okova, pomoću kojih su caristički vlastodršci ugnjetavali neruske narode u bivšoj Rusiji — godišnjica nacionalnog oslobođenja neruskih narodnosti i njihova dobrovoljnog pristupanja u zajedničku Sovjetsku Domovinu. Približava se godišnjica onog Velikog Dana, od kog su kroz krv i požar interventskih rato[^] i petoljetke narodi bratskog Sovjetskog

Saveza svojom borbom i radom izgrađivali i izgradili Socijalizam na jednoj šestini Zemlje.

Ovogodišnji 7. Novembar dočekuje Sovjetske Antifašistička Fronta na čelu sa Sovjetskim Savezom u nastavku upornog i žilavog rvanja s ujedinjenom sovjetskom reakcijom, dočekuje ga u znaku razbijene fašističke osovine i slamanja udarne pesnice svjetske reakcije — Hitlerove Njemačke.

Narodi Sovjetskog Saveza slavit će ovogodišnji 7. Novembar u zagrljaju sa svojom oslobođenom ukrajinskom i bjeloruskom braćom. Topot nezadrživa, prodorna marša herojske Crvene Armije na Zapad raznose valove Dnjepra. Taj topot s radnosnim uzbuđenjem slušaju porobljeni narodi Evrope. Taj topot u jezivom strahu slušaju i njemački osvajači, njihovi sluge i pomagači. Narodima porobljene Evrope navješta on dan skorog oslobođenja, a njemačkim osvajačima i njihovim slugama i pomagačima dan skorog uništenja.

Porobljeni narodi Evrope i sve što u svijetu rodoljubivo i demokratski diše, i misli, slavit će ovogodišnji 7. Novembar, u znaku još šireg i čvršćeg zbijanja svojih redova u borbi, u oslobodilački rat protiv najvećeg neprijatelja porobljenih naroda, kulture, ljudskih sloboda i demokratskih prava — njemačkog fašizma. Porobljeni narodi Evrope u oružanom ustanku, uz ratne napore velikih Saveznika Engleske i Amerike, na čelu sa Sovjetskim Savezom izvojevat će skoro svoju nacionalnu slobodu i udariti temelje svog zdravog unutrašnjeg i međunarodnog života.

Narodi Jugoslavije dočekuju ove godine 7. Novembar ponosni na rezultate svoje dosadašnje NOB-e, priznate danas u čitavom svijetu. Naša Narodna Armija se nakon kapitulacija Italije udvostručila, njeno naoružanje silnije, prostrani novi krajevi zemlje su oslobođeni. Istra je pripojena Domovini, u NOF na čelu s AVNOJ-em okupljaju se sve širi slojevi naroda, bratstvo srpskog i hrvatskog naroda sve je čvršće, jedinstvo pozadine i fronta sve je dublje. Narodi Jugoslavije više nego ikad prije odlučni su, da se bore protiv okupatora i njegovih slugu ustaša i četnika, protiv povratka na vlast velikosrpskih režima i izbjegličke »vlade«, protiv cjelokupne reakcije i izdajica. Oni su riješeni da do kraja izvedu borbu za svoje nacionalno oslobođenje i da sami, bez uplitanja sa strane, urede svoje odnose u bratskoj zajednici svih naroda Jugoslavije. Na to im daju pravo neizmjerne žrtve, naponi i junaštvo u dosadanjem toku ovog narodno-oslobodilačkog rata.

Hrvatski narod slavit će ovogodišnji 7. Novembar u znaku jedinstva svojih redova, u znaku izoliranja izdajničke gospodske klike koja se okuplja oko Mačeka, u znaku daljnje mobilizacije u redove NOV i PO Hrvatske. Narod u Slavoniji i zagrebačkoj oblasti slavit će 7. Novembar u čišćenju daljnjih gradova i sela od njemačkih okupatora i krvavih ustaša, u još širem uklapanju svih rodoljuba, a naročito pristaša HSS-a, u NOF Hrvatske.

Dragi drugovi,

koliko je bilo potrebno i moguće. Sva prometna sredstva između Save i Drave se oduzeti iz neprijateljske upotrebe za cijelo daljnje trajanje na-

1 Cijeli red u fotokopiji izostavljen.

rodnooslobodilačkog rata. To znači: Treba ih temeljito razarati i razoriti. Neka gore željezničke stanice, šinje i pragovi, neka gore mostovi, neka se razvaljuju podloge željezničkih pruga i cesta. U toj lomljavi i plamenu slavit ćemo 7. Novembar. Moramo biti svjesni, da svaki porušeni most na željezničkoj pruži ili cesti znači očuvanje jednog pa i više sela od paleža i pljačke, moramo biti svjesni, da svaki kilometar razorene željezničke pruge znači golemu pomoć NOV i cijeloj zemlji, znači ubrzavanje našeg narodnog oslobođenja. Akcije na prometna sredstva izvodit će jedinice NOV zajedno s narodom, i to od danas stalno i uz još masovnije učesće naroda. Nama, članovima Partije na terenu i u Vojsci, dužnost je, da ove akcije planski organiziramo, da preko antifašističkih organizacija USAOH i AFŽ povedemo u te akcije čitav narod, da organiziramo natjecanje između pojedinih jedinica i sela tko će više prometnih sredstava razoriti. Naša je dužnost da ovim akcijama rukovodimo.

S ovim pismom upoznajte sve naše partijske organizacije i s njima ove zadatke detaljnije razradite.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

S drugarskim pozdravom
za Povjereništvo:
Mato

Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 6/1, CK, 30/332-333.

88

21. X 1943.

Izvještaj Štaba Zapadne grupe NOPO Štabu VI korpusa NOV i POJ o akcijama podređenih jedinica u prvoj polovini oktobra 1943. godine.

I
Dostavljamo Vam desetodnevni izvještaj o djelatnosti naših jedinica za vrijeme prošlih deset dana.

POSAVSKI ODRED:

Dana 7. X ovaj Odred izvršio je zajedno sa diverzantskom grupom diverziju pruge na glavnoj pruži Beograd — Zagreb,¹ u kojoj je diverziji dignut jedan voz u kome su uhvaćena 3 domobranca i 11 željezničara. U istome vozu zaplijenjeno je 100 kg. brašna i neka količina ostalih sitnica. Voz je spaljen među kojima vagonima je bio jedan vagon natovaren sa bačvama benzina, te isti je zajedno sa ostalim vagonima izgorio. Lokomotiva je stucana, a u istu ubačena jedna avionska bomba koja je vjerojatno dosta oštetila lokomotivu. Za ovo vreme borbe na našoj strani nije bilo gubitaka

¹ Vidi dok. br. 38 i 81.

kako u mrtvim tako isto ni u ranjenim, jer u istom vozu nije bilo nikakove neprijateljske posade.

Dana 9. X o. g. jedinice Posavskog Odreda izvršile su ekonomsku akciju u selu Lipövljanima i Staroj Subockoj od nekih Švaba u Lipovljanima zarobljeno je pokućstvo t.j. kućni namještaj i suđe jer pošto u istim kućama nije se niko nalazio, a Narodno-oslobodilački odbor je zatraživao da se istima rekvirira i da se oni pohapse što koče njihov rad u samom selu. Istoga dana jedinice su vršile rekviraciju u Staroj Subockoj od nekih ustaša koji se još i danas nalaze u Jasenovcu. Od njihovih kuća rekvirirana su tri kola, 6 konja, dva para orme, 7 komada goveda, dvije svinje, 20 vreća pšenice i jedna šivaća mašina. Iste stvari su predane u III. Ekonomski Sektor.

Dana 10. X o. g. jedinice Posavskog Odreda nalazile su se na sektoru Trokuta² koje su iste noći stigle iz ekonomske gore navedene akcije. U samo svitanje u jutro za njima neprijatelj je napravio reakciju a isti nisu bili obavješteni ni sa jedne strane te ih je neprijatelj zatekao nespripremljene i u svom naletu uspio je da ubije sekretara Agit-propa druga Milu Kalorina i njegovog konja. Također neprijatelju je pao u ruke izvjestan broj materijala sa kojima je raspolagao Agit-prop kao i pisaa mašina. Istoga dana bio je upućen zam. komandanta II. Bataljona drug Mandić Vaso u bolnicu br. 7 pošto je bio veoma bolestan da uopšte nije znao za sebe. S njime je išao jedan bolničar, Nikola Marjanović iz sela Baira i Jovo Latinović iz Gornjega Daruvara, sva tri su živi pali neprijatelju u ruke koje je banda otjerala sa sobom. Za zam. komandanta stigle su neke vijesti da je umro u putu do Novske koje još nije tačno potvrđeno.

Jedinice II bataljona Posavskog Odreda bile su u Marinom selu i kada su čule da je reakcija na Trokut prebacile su se u selo Donji Uljanik gdje su noću 10/11 održali miting. Miting je potpunoma uspio i narod ih je oduševljeno primio. I bataljon koji se nalazio u Trokutu napravio je zasjedu kod sela Bujavice pri samom povlačenju neprijatelja iz Trokuta da bi ga dočekali i potukli. Neprijatelj nije naišao istim pravcem već je naišao drugim pravcem koji je bio daleko od njih 1500 metara te isti kada su vidjeli da će neprijatelj proći, otvorili su vatru na neprijatelja iz teškog mitraljeza, a također bacili jednu minu iz lakog minobacača. Neprijatelj je u paničnom bijegu pobjegao u pravcu Poljane. U našem operativnom izvještaju nismo izvijestili kako smo dobili informacije da je neprijatelj bilo oko 2.500 vojnika dok ovo nije tačno jer sad je ustanovljeno da je neprijatelj bilo svega jedna hiljada, i prilikom neprijateljskog prolaska kroz sela Trokuta nije bilo nikakove pljačke niti kakovih drugih nasilja.

Dana 12. X o. g. Posavski Odred imao je u zadatku držati položaj na cesti Gaj — Kukunjevac na pruzi Lipik — Poljana, t. j. Plavi most i vršiti fingirani napad na Novsku.³ Iste su snage raspoređene i zauzele svoja odgovarajuća mjesta tokom noći između 11 i 12 ov. mj. Novogradiška četa držala je zasjedu od Poljane kod Plavog mosta, dok su jedinice II. Bataljona držale zasjedu na cesti niže Kukunjevca. Iste jedinice za vreme noći iskopale su roveve na istom položaju.

² Odnosi se na teritorij između komunikacija Pakrac — Banova — Jaruga — Novska — Okučani — Pakrac.

³ Odnosi se na fingirani napad prigodom akcije na Pakrac 13. X 1943. Vidi dok. br. 43.

U jutro 12. X o. g. neprijatelj je pokušavao sa manjim snagama udariti na našu Novogradišku četvu koja se nalazila na položaju kod Plavog mosta. Neprijatelj je bio odbijen. Poslije par sati neprijatelju je dolazila pomoć u tri maha dostizala, i koliko je doznato neprijatelja je u broju bilo od 250 do 300 zdrugovaca naoružani sa dva teška mitraljeza i nepoznat broj puško-mitraljeza. Svi neprijateljski napadi na Novogradišku četvu bili su odbijeni, i za ovo vrijeme gubitaka na našoj strani kako u mrtvim tako i u ranjenim nije bilo, a gubitci na strani neprijatelja nisu nam poznati,

Dana 13. X o. g. neprijatelj je naišao u 16 časova od Banove Jaruge, Kutine sa 17 kamiona i dva mala tenka, i isti udario na jedinice našega II bataljona, gdje se borba vodila puna dva sata.¹ Za vrijeme ove borbe naišla su dva neprijateljska aviona koji su vidili rovove naših boraca te su tako dali tačno ostojanja da nas je neprijatelj mogao uspješnije tući. Neprijatelj je raspolagao sa 4 teška minobacača i sa jednim brzometnim topom i nekoliko malih minobacača. Neprijatelj je uspio sa svojom vatrom da nas istjera iz rovova, pošto je mnogo minobacačkih mina palo u naše rovove i nanijeli nam dosta gubitaka. Naši su drugovi promijenili položaj, a u to vreme neprijatelj je uspio preći rijeku Bijelu, te od naših ranjenih drugova oduzeti oružje, a također nekoje poubijati. Za vreme ove borbe jedinice našeg Posavskog Odreda imale su 23 mrtva i dva izgubljena i 11 ranjenih. Drugovi koji su nestali, nestali su na putu hvatajući vezu sa čehoslovačkom Brigadom.

Štab Posavskog Odreda kritički se osvrće na čehoslovačku Brigadu da nije izvršila zadatak kako su oni između sebe bili se sporazumjeli t. j. ako jedinice Posavskog Odreda budu napadnute da čehoslovačka Brigada udari sa boka jer se nalazila u neposrednoj blizini, a tako ako bude čehoslovačka Brigada napadnuta da bi jedinice Posavskog Odreda pristupile sa boka istoj u pomoć.

Noću 13/14. X o. g. štab Posavskog Odreda nije imao veze u opšte ni sa jednom operativnom jedinicom. Slali su nekoliko kurira za hvatanje veze sa XII. U. Brigadom, a tako i sa Divizijom koje nisu našli, te su uputili jednu patrolu prema Lipiku koja je izvidila da nema naših snaga u blizini uporišta te ista patrola vratila se natrag i štab Odreda bez ikakvog naređenja u 4.30 sati u jutro izvršio je povlačenje svojih snaga na sektoru Trokuta. Ranjeni drugovi upućeni su u bolnicu, a mrtvi drugovi sahranjeni su u groblju sela Bujavice.

Dana 16. X o. g. Posavski Odred dao je jednu četvu I. Bataljonu Udarne XII. Brigade koji je kretao na put u Baniju.

Za prošlih 10 dana Posavski Odred imao je 23 mrtva, 11 ranjenih, dva izgubljena i 3 zarobljena od strane neprijatelja. U našem Operativnom izvještaju mi smo izvijestili da je isti Odred izgubio 16 pušaka dok ovo nije bilo tačno pošto su neke od istih do sada pronađene te izgubljeni broj pušaka iznosi svega 8. Za ovih 10 dana iz Posavskog Odreda dezertiralo je 5 boraca sa oružjem, te izgubljeni broj oružja sa dezerterstvom iznosi 13 pušaka. U ovim borbama ispucano je 3.300 metaka i 5 mina od lakog minobacača. Ova je municija namirena iz rezerve koju je pomenuti Odred

¹ Vidi dok. br. 52.

imao. Poslije ovih gubitaka moral u pomenutom Odredu je opao, a na tome se nastoji da se što prije uzdigne.

Prilikom naređenja o puštanju drugova na osustvo rasformirana je regrutna četa koja je bila pri tome Odredu, radi davanja oružja drugova koji su otišli na osustvo. Isti Odred ima u vidu održati mitinge u par sela na cesti Novska — Okučani.

Moral u Posavskom Odredu je malo popustio, borbenost je još uvijek dobra, disciplina je srednja, Rukovodstvo Posavskog Odreda do sada je zadovoljavalo na svojoj dužnosti, i sposobni su da rukovode sa jedinicama i većega broja nego što ih oni imaju.

U vremenu ovih deset dana izvršeno je pelcovanje protiv tifusa u svim jedinicama Posavskog Odreda. Ishrana u Posavskom Odredu vrši se po kućama, ishrana je dobra, u pomenutom Odredu nalazi se veliki broj bosih, a također i pocepanih.

DARUVARSKI ODRED:

Dana 9. X o. g. jedna jedinica Daruvarskog Odreda izvršila je počasnu paljbu na sahrani zam. komandanta Paje Orozovića zvanog Brke⁵ dok su druge jedinice nalazile se u selu Bijela i držale zasjedu na cesti i pruzi Daruvar — Sirač zbog neoslobođenih sela koja su dolazila na zbor koji je održan 10. X u selu Bijela.

Dana 11. X o. g. naše jedinice t. j. Daruvarskog Odreda držale su zasjedu u selu Pakranima i Markovcu prilikom vršenja zamjena naših drugova koji su se nalazili u zarobljeništvu u Daruvaru i neprijateljskih oficira koji su se nalazili u ropstvu kod nas.

Dana 12. i 13. X o. g. jedinice Daruvarskog Odreda nalazile su se na zasjedi na cesti i pruzi Daruvar — Doljani, koje su imale u zadatku da spriječe svaki neprijateljski pokušaj kojega bi on pokušao da se probije u pomoć napadnutoj posadi u Pakracu.* 13. X u 11 sati krenula je jedna neprijateljska jedinica pomenutom uporištu u pomoć od kojih je njihova pobočnica naišla na zasjedu, gdje se nalazio jedan vod Daruvarskog Odreda. Isti vod otvorio je vatru na neprijatelja, i neprijatelj je u paničnom bijegu pobjegao nazad u Daruvar.⁷ Na strani boraca Daruvarskog Odreda nije bilo gubitaka.

Za vreme prošlih 10 dana Daruvarski Odred najviše se nalazio na sektoru Pakrani — Bijela i Donji Borci. Sa borcima kao i sa rukovodiocima održani su vojni sastanci, koji su najviše upoznavani o naoružanju kako borci tako i rukovodstvo. Za istih 10 dana u Daruvarskom Odredu izvršeno je pelcovanje protiv tifusa. Za ovih prošlih 10 dana Daruvarski Odred nije imao nikakvih gubitaka kako u ljudstvu tako ni u oružju, a također nije imao nikakvog dobitka, jer nije imao sa neprijateljem borbe. Jedan vod za vreme akcije na Pakrac koji je imao dodir sa neprijateljem nije ništa uhvatio, pošto je neprijatelj pobjegao.

Ishrana jedinica Daruvarskog Odreda vrši se po kućama, a ista je dobra. Bosih drugova imade preko 30, a tako i veći broj pocjepane odjeće.

⁵ Poginuo je 7. X 1943. godine; vidi dok. br. 38.

⁶ Vidi dok. br. 52 i 78.

⁷ Vidi dok. br. 52.

Disciplina je dosta dobra, moral drugova je srednji, borbenost drugova je dobra.

Namjera Odreda za buduće akcije jest postavljanje zasjeda, pošto nemaju u vidu neke druge veće akcije, pošto su sva uporišta previše jaka za pomenute snage.

Stanje u samome Odredu je dosta dobro, jedino što Štab Odreda još do danas nije potpunjen t. j. mjesto pok. Paje Orozovića, zam. komandanta Odreda.

BILOGORSKI ODRED:

Pomenuti Odred u vremenu prošlih 10 dana davao je osiguranja za izvoz žita iz Podravine kao i pravljenje zasjeda na odgovarajućim mjestima. Pomenuti Odred na dan 14. X o. g. napravio je zasjedu na pruzi Pitomača — Virovitica, a u isto vrijeme postavio minu za doček voza. Pred vozom je išao pancir, koji je prešao preko mine jer je ova sabotirala, zatim naišao je teretni voz na koga su strelci i mitraljesci otvorili vatru te unesposobili lokomotivu, i voz je stao. Isti voz je imao 42 vagona sa živežnim namirnicama. Bilogorski odred za ovo vreme zarobio je 350 vreća brašna, zapalio je 3 vagona drva, i 3 vagona sijena, 3 vagona slame, 3 vagona krumpira, 2 vagona pšenice. Uništen je celi voz sa lokomotivom i 42 vagona, isti su bili spaljeni.⁸

Dana 15. X o. g. naišla je neprijateljska kolona iz Virovitice te se počela ukopavati na stanici Vukosavljevica, da pokupe ostatke od izgorelog vlaka. Jedinice Bilogorskog Odreda napale su istog neprijatelja koji se ukopavao i istjerali ga iz pomenutog položaja, a zarobili 20 karabina, 2 puškomitraljeza, jedan pištolj i jedno postolje od njemačkog mitraljeza i 700 puščanih metaka. U borbi je ubijeno 14 neprijateljskih vojnika što domobrana i gestapovaca, dok je 14 domobrana i jedan željezničar zarobljen. U ovoj borbi Bilogorski odred ispucao je 1.300 metaka. Naši gubitci u ovoj borbi jedan poginuo i tri ranjena. Ranjeni drugovi su upućeni u bolnicu na Bilogori, a mrtvi drug je sahranjen u Gakovu.

Unutrašnje stanje u Bilogorskom Odredu je dosta dobro, pošto se isto dosta podiglo na uspješnim dvema akcijama na dočekanim vozovima.

Moral je dosta dobar, borbenost je dobra, disciplina je dosta slaba. Moral i borbenost može se pokazati po tome što se borci pokazuju borbeni u akcijama a tako i sa moralom pošto su dosta zamoreni i rasuti na razna osiguranja i zasjede. Na disciplinu se osvrćemo da je slaba u tome što borci još do danas ne shvaćaju da su oni vojska koja potpada pod jedno rukovodstvo i koja mora biti u svakom svome radu tačna. Dešava se da dosta puta izbjegnu pojedinci kućama, a poslije par dana povrate se u svoju jedinicu a prilikom akcije, namiruju sami sebe u onom što im je potrebno, pa se ne može uopšte ustanoviti sve ono što pomenuti zarobi u akciji.

Rukovodstvo Bilogorskog Odreda malo zaostaje iza drugih Odreda Štab pomenutog Odreda još do danas nije potpun nedostaju informativni i obavještajni oficiri.

⁸ Vidi dok. br. 65.

Jedinice Bilogorskog Odreda hrane se po kućama, hrana je dobra. U Bilogorskom Odredu još danas može se naći 10 do 15 bosih drugova, a možda veći broj slabo obučениh. Promjena u ljudstvu nije bilo. Gubitaka za ovih 10 dana jedan mrtav i tri ranjena. Dobitak u oružju 2 puško-mitraljeza i 20 karabina.

I. POSAVSKI UDARNI BATALJON:

Na sektoru kojim krstare jedinice I. Posavskog Udarnog bataljona bilo je znatnih promjena, pošto su četnici prvih dana mobilisali ljude iz sela Gređana, Čovca, Vrbovljana i Dubovca. Mnogi od njih počeli su bježati kućama, a neki od njih su pobjegli u domobrane. Na sektoru kojim krstari ovaj bataljon poslije reakcije na Trokut neprijatelj nije upadao sa svojim snagama, već jedino je pravio zasjede iznad sela Ladjevca, Bodegraja i Borovca, a poslije diverzije koju je izvršio pomenuti bataljon na pruži Zagreb — Beograd neprijatelj je zapalio u selu Borovcu nekoliko kuća, štagljeva kao i sijena ili slame. Za vreme neprijateljskog upada t. j. reakcije na sela Trokuta pomenuti bataljon tvrdi da su Nijemcima bili vodiči četnici i da ovih nije bilo da neprijatelj t. j. Njemci ne bi bili upali u naš oslobođeni teritorij.

Rad u samoj jedinici je dosta dobar u posljednje vrijeme. U prvom vremenu bilo je nekih zapreka u bataljonu pošto niži rukovodioci nisu bili sposobni rukovodioci. Može se navesti komandir Marković Simo koji se u više akcija pokazao slabić u svojim zadacima t.j. koje nije izvršavao onako kako je morao da iste izvrši. Prilikom akcije na Novsku isti je propustio neprijateljske tenkove u sredinu grada Novske koji su omeli akciju, a bez da je on opalio i jedan metak na tenkove. Prilikom akcije na Pakrac kada je neprijatelju pošla pomoć od Okučana preko Rajića i sela Milisavaca isti je po dokazu boraca prvi pobjegao sa položaja. Pomenuti komandir je lišen čina i poslat u Daruvarski Odred za običnog borca.

Na njegovo mjesto za komandira postavljen je vodnik drug Simo Mandarić. Borci pomenute čete potpuno su zadovoljni, a svoje zadovoljstvo pokazali su na dan 15. ov. m. kada je dočekan vlak na pruži Zagreb — Beograd. Borci su se hrabro ponijeli i otvorili plotun na voz pod kojim je eksplodirala mina, a u kome se vozila neprijateljska vojska koja se vraćala iz Lipika u svoja uporišta. Prilikom povratka sa ove akcije borci su u stroju govorili sami među sobom, kako mi sada nismo bježali, jer nije ni komandir bježao pred nama kao što se to do sada događalo za vrijeme komandira Markovića. Svi su izgledi da će postavljeni komandir zadovoljiti na svojoj dužnosti.

Izvršene akcije

Dana 10. X o. g. neprijatelj u jačini od 400 vojnika Njemaca, četnika i domobrana krenuo je u pravcu našeg oslobođenog teritorija, u dva pravca.' Jedna kolona se kretala od Rajića iznad Rajčića, koju su vodili četnici preko kote 428, preko Rađenovaca za Milisavce, a druga kolona preko Borovca

za Milisavce. Kolona koja se kretala iz Borovca za Milisavce napravila je zasjedu u šumi više sela Milisavaca, kao osiguranje onima koji su išli preko kote 428. štab Uarnog bataljona dobio je izvještaj za pokret neprijatelja, te je uputio II četu svoga bataljona koja se sukobila sa neprijateljem više sela Milisavaca na koti 309 gdje se neprijatelj već bio utvrdio. Borba se vodila od 14 do 17 sati. Vreme je bilo za naše borce dosta povoljno pošto je bila kiša i gusta magla. Neprijateljsko naoružanje nije nam bilo poznato. Neprijatelja koji je zaposjeo pomenuti položaj štitile su tri haubice iz Okučana sa kojima su rukovodili četnici. Napad koji je izvršen od strane Uarnog bataljona nije uspio pošto se neprijatelj već bio utvrdio. Jedinice pomenutog bataljona su se razdelile na desetine te su manevrisale, a neprijatelj pred samu noć morao je napustiti položaj i bježao je u paničnom bijegu za Okučane.

Dana 12. X o. g. jedinice Uarnog bataljona držale su zasjedu od sela Milisavaca do sela Čaprginaca. Pomenutog dana neprijatelj nije nadirao niti sa jedne strane. 13. ov. mj. u sati neprijatelj je krenuo iz Rajića u jačini od 600 vojnika Njemaca i nekoliko vodiča četnika, od kojih je naoružanje nepoznato, jedino se zna da je neprijatelj imao dva teška bacača kao i nekoliko teških mitraljeza. Neprijatelj je za kratko vrijeme uspio da izađe na kotu 428 gdje se nalazio jedan vod uarnog bataljona koji je tom prilikom razbijen, a neprijatelj je za to vrijeme postavio svoje teško oružje i štitio druge jedinice koje su se kretale prema Lipiku i Pakracu. Komandant bataljona¹⁰ sa jednom četom pošao je pomenutom vodu u pomoć dok je isti već bio rasturen. Komandant je zajedno sa četom prihvatio položaj na koti 181 i 334 a neprijatelj je već bio prošao na kotu 333 i kretao se u pravcu Subocke. Neprijatelj se razvio u više pravaca prema Lipiku. Na ulazu u Lipik ga je dočekala jedna četa XII. U. Brigade i sa njime se tukla. Isti bataljon doznaje da je neprijatelj imao na samom ulazu u Lipik dva mrtva Njemca i tri četnika, a među četnicima doznaje se navodno da je mrtav i neki Jović.

Na dan 15. X o. g. u sporazumu sa diverzantskom grupom izvršio je diverziju pruge pomenuti bataljon na pruzi Zagreb — Beograd. Naišao je transport od 40 vagona punih vojnika.¹¹ Isti bataljon doznao je da su to oni koji su pošli u Pakrac u pomoć na čelu sa vodičima četnicima. Voz je naišao na minu i prilikom eksplozije mine borci su otvorili vatru a voz kako je išao polagano neprijatelj je imao vremena da se snađe i odmah otvori vatru na naše borce iz minobacača i teških mitraljeza.

Za vrijeme napada na voz doznaje se da je neprijatelj imao 19 mrtvih Njemaca i 22 teško ranjena. Sopstveni gubitci: jedan politdelegat mrtav i dva druga lakše ranjena.

Za prošlih 10 dana pomenuti bataljon imao je jednog mrtvog, 3 ranjena, 9 bolesnih drugova, a 7 izgubljenih za vreme neprijateljskog napada na naš vod koji je držao položaj više sela Milisavaca. Za izgubljene drugove doznajemo da su se predali neprijatelju pošto su isti iz sela Dubovca, Gorica, Donjih Bogićevaca i Vrbovljana, jer od iste sedmorice trojica su bili

¹⁰ Milan Joka
¹¹ Vidi dok. br. 81.

dobrovoljci a 4-rica su bili prisilno mobilisani. Tako da za ovo vrijeme je izbačeno iz stroja iz udarnog bataljona 20 drugova.

U vremenu prošlih 10 dana jedinice Posavskog Udarnog bataljona ispalile su 3.800 metaka. Unutrašnje stanje bataljona je sledeće:

U bataljonu ima 5 bosih, a prilikom prve kiše biće ih još 10. Moral je dobar. Disciplina je dobra, borbenost je također dobra. Jedan bataljon je brojčano dosta oslabio pošto je prilikom borbe i od bolesti izbačeno 20 drugova iz stroja, a 10 drugova dato i I. Proletersku Diviziju,¹² te isti bataljon se sastoji iz 76 ljudi.

St e č e n o i s k u s t v o :

Isti bataljon uvidio je da je neprijatelj potcjenjen za vreme napada na Pakrac,¹³ pošto su date male snage za osiguranje od neprijatelja iz Okučana i blížili uporišta a t. j. preko našeg oslobođenog teritorija. Daljnje namjere za izvođenje nekih akcija, pomenuti bataljon nema u vidu, već jedino postavljanje zasjeda.

CEHOSLOVACKA BRIGADA »JAN ŽIŠKA«.

Prilikom akcije na Pakrac, jedinice čehoslovačke Brigade imale su u zadataku da drže položaj u zasjedi od neprijateljskog uporišta na Krndiji, a drugi deo jedinica da kontroliše cestu Batinjani — Obrež. Na zasjedu koja se nalazila kod Krndije, neprijatelj je pokušavao da bi se probio pa mu to nije uspjelo. Na ovome položaju jedinice su ostale sve dotle dok nisu dobile naređenje od Štaba XVI. Omladinske Brigade za povlačenje, a po dobivenom naređenju za povlačenje, jedinice čehoslovačke brigade povukle su se u Donje Grahovljane gdje se još i danas nalaze. Jedinice pomenute brigade za sve ovo vrijeme radile su vojnički i politički, dok su na dan 17. X o. g. bile napadnute od neprijatelja koji je naišao cestom iz Pakraca. Zasjeda koja je bila u dnu sela španovice imala je borbu sa neprijateljem 15 minuta, a nakon toga zasjeda se povukla kao i cijela jedinica na Mali Javornik. U ovoj borbi imali su 4 druga mrtva. Ovi drugovi su pali kao nevojnici, pošto isti su bili na patroli te ih je neprijatelj pohvatao žive ili ih je propustio na blisko odstojanje te ih potukao iz mitraljeza, pošto su sva četvorica na jednom mjestu nađena mrtva i svi izbodeni noževima.

Pomenuta Brigada sa svojim jedinicama kada se povukla na Mali Javornik isturila je patrolu koja je osmatrala neprijatelja. Neprijatelj je ispalio nekoliko mina od kojih je jedna pala na izviđačku patrolu od koje je poginuo jedan drug a jedan ranjen. Tako da za vrijeme prošlih 10 dana je iz čehoslovačke Brigade poginulo 5 drugova, a jedan ranit. Mrtvi drugovi su sahranjeni, a ranjeni drug je upućen u bolnicu na Ravnu goru.

O disciplini moralu i borbenosti nije nam poznato, pošto isto rukovodstvo nije nam navelo ništa o tome.

¹² Vidi dok. br. 85.

¹³ Vidi dok. br. 43, 52, 63 i 78.

Štab zapadne Grupe još do danas sastoji se iz dva člana, te nije imao mogućnosti do danas da obiđe sve jedinice. U glavnom, što se tiče Posavskog Odreda u svim svojim zadacima do danas zadovoljio je u potpunosti. Poslije reakcije na Trokut i akcije na Pakrac još do danas nije ispunjeno rukovodstvo koje je za vreme akcija okrnjeno, a to jest jedan komandir, komesar i zam. komesara koji su izbačeni iz stroja kao i jedan zam. komandanta bataljona. Štab ove Grupe nastojao je u što kraćem vremenu da pomenuto rukovodstvo popuni.⁴

U posljednjim borbama štab Posavskog Odreda kao i niži štabovi pokazali su svoju sposobnost te istima bi se mogle povjeriti i veće jedinice nego one sa kojima raspolažu. Jedinice Daruvarskog Odreda nisu imale nekih akcija ili borbe sa neprijateljima u ovih deset dana, te o istima nemamo tačnog ni pregleda, a upražnjeno mjesto zam. komandanta Odreda nije još popunjeno.

Što se tiče Štaba Bilogorskog Odreda nije zadovoljio u potpunosti, jedino kad im je ukazano na njihove zadatke od strane Štaba ove Grupe isti su krenuli napred i nadamo se da će u buduću zadovoljiti na svojoj dužnosti. Njihove jedinice ispunjavaju svoj zadatak u potpunosti, tako su u posljednje vrijeme imali dosta uspješnih akcija. Rukovodstvo i članovi štaba čehoslovačke brigade ne zadovoljavaju, a borbenost, moral i disciplinu ne možemo tačno opisati pošto još nismo istu jedinicu provjerili.

Što se tiče I. Posavskog Udarnog bataljona više rukovodstvo je zadovoljilo dok njihov jedan komandir čete nije ispunjavao svoje zadatke, te je isti smjenjen sa dužnosti i upućen u Daruvarski Odred za običnog borca.

Raspored naših jedinica ostaje kod Odreda na istom, dok 26. o. mj. jedinice I. Posavskog Udarnog bataljona ulaze u sastav čehoslovačke Brigade. Formiranje pomenute brigade izvršit će se na Bučju na kome je održana proslava dvogodišnjice ustanka u Slavoniji.

Plan rada ovog Štaba jeste: prvo popuniti kadrove i srediti Posavski Odred kao i Novogradišku četvu, a u tome vremenu jedinice će da prave zasjede.

U vremenu proteklih deset dana jedinice ove Grupe nisu imale uspjeha u zapljeni oružja, jedino što je Bilogorski Odred zaplijenio 20 karabina dok su Posavski Odred i I. Posavski udarni bataljon i čehoslovačka brigada izgubili 20 karabina, te za ovo vrijeme smo na gubitku 4 karabina a na dobitku 2 puško-mitraljeza.

Štab ove Grupe iz svojih jedinica uputio je 40 drugova sa mauzerima u I. Proletersku diviziju. Ovih 40 drugova uzeti su iz Posavskog i Daruvarskog Odreda i iz I. Posavskog Udarnog bataljona. Iz Daruvarskog i Posavskog Odreda po 15 drugova, a iz I. Posavskog Udarnog bataljona 10 drugova. Svih 40 drugova su dobrovoljci.

Na sektoru ove Grupe znatnih promjena u uporištima nije bilo, jedino na dan 17. o. mj. neprijatelj je sa manjim snagama došao u našu oslobo-

dok. br. 101.

14 Brigada je definitivno formirana naredbom štaba VI korpusa od 26. X 1943. god. Vidi

đenu teritoriju do sela Bučja. Neprijatelj je došao sa dva tenka i tri kamiona. Drugih promjena nije bilo.

U koliko bude bilo nekih promjena, to ćemo izvijestiti na vrijeme.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Komandant:
B.⁴⁵ Vuković, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HŠ, Slav. Brod, K 10/1, 254-259.

21. X 1943.

Pregled brojnog stanja, naoružanja i municije jedinica Zapadne grupe NOP odreda u oktobru 1943. godine.

Jedinice štaba Zapadne grupe NOP Odreda	Brojno stanje						N a o r u ž a n j e															
	Po spisku		U rashodu		Na licu		Pušaka						Teških mitraljeza				Puško-mitraljeza					
	Muških	Ženskih	Muških	Ženskih	Muških	Ženskih	M. šmajsera	Mauzera 7,9 mm.	1 Manlihera	Talijanske	Francuske	Razne vojnič.	Švarcloze	Njemačkih	Fiat	Breda	Lakih mitraljeza	Z. B. Brno	Tenkovskih	Belgi jac	Njemački	šoša
Štab Zapadne grupe	4	—	—	—	4																	
Pri štabu Zap. grupe	23	3	1	—	22	3		14	7													
Posavski NOP Odred	438	21	70	—	368	20	3	129	89	1	2	30	1				6			2		
Daruvarski NOP Odred	467	30	66	4	401	26	6	235	27	—	—	—	1				10	1		1	1	
Bilogorski NOP Odred	305	39	52	6	253	33	1	166	8	2	4						1	7		3		
I posavski udar. bataljon	103		26		77		4	62		3							11					
Čehoslovačka brigada	473	19	63	1	410	18	1	114	22				1				1	4	1		1	
UKUPNO:	1813	112	278	12	1535	100	15	720	153	6	6	30	3				2	38	1	1	6	2

1 Pogrešno zbrojeno, treba 11.

Jedinice Štaba Zapadne grupe NOP odreda			M u n i c i j a															Bomb«																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																															
	Ba- cača	1 Revolvera	Za puške					Za teške- mitralj.			Za puško- mitraljeze				Za topove		Za b	Za revolvare	Ofanzivne	Defanzivne	1 Konja	Sedala	Samara	1 Kola																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																									
			Mauzera 7,9 mm.	Manlihera	Talijanske	Francuske	Razne vojničke	Švarcloze	1 Njemačke	Fiat	Breda	Mašinske šmajrs.	Z. B. Brno	1 Tenkovske	1 Njemačke	šoša	1 Haubice								Poljske	1 Brdske	Lake	1 Teske																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																					
Štab Zapadne grupe	3																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																</

Komadant:
B.³ Vuković, v. r.

Original u VII, Bgd.
Prijepis u HIS, Slav. Brod, K 11 /I\ 6/17.

2 Isto, treba 2902.
3 Branko

21. X 1943.

Izveštaj Štaba XII NOU brigade Štabu XII divizije NOVH o rušenju željezničke pruge i ceste na relaciji Nova Gradiška — Nova Kapela.

Prema naređenju štaba XII. Divizije NOV Hrvatske od 19. X 1943. 1943. broj: 264/1943. jedinice naše brigade imale su zadatak postaviti osiguranje prema uporištu Nova Gradiška i Cernika. Izvršiti diverziju pruge i to između Nove Gradiške, St. Petrovog Sela — Vrbova — Nova Kapela — Batrina.

II. BATALJON

Imao je zadatak postaviti osiguranje preko ceste, preko pruge na istočnu stranu sela Rešetari i to kolskim putem koji ide preko Bašće u pravcu Bara. Za izvršenje ovog zadatka ovom bataljonu pridodat je protivtenkopski top i protivtenkovska puška sa zadatkom da se postave na cestu u pravcu Nove Gradiške.

Ovom bataljonu dodjeljena je grupa diverzanata sa eksplozivom koji će ispred zasede presjeći prugu da spriječe nailazak pancera od Nove Gradiške i jedan vod pionera naoružanih sa testerama i sikirama za rušenje 1.1. veze.

Ovaj bataljon postavio je potrebno osiguranje i izvršio diverziju pruge, i to na 4 mjesta i porušen je jedan most.

Porušeno je 150 bandera.

IV. BATALJON

Ovaj bataljon imao je zadatak postaviti osiguranje prema Novoj Gradiški i Cerniku, i to na mjestu pored ceste od pustare Klačinac do Kote 190, sa zadatkom da se na cestu naruši drveća i postave prepreke, a po mogućnosti da se poruši most na rijeci Rešetarici.

Ovaj bataljon postavio je potrebno obezbjeđenje, narušio drveća na cestu, ali most nisu srušili pošto je isti bio zidan. Neprijatelj na njihove zasede nije nailazio.

III. BATALJON

Ovaj bataljon imao je zadatak dade jednu četu grupi diverzanata koja će dizati prugu između St. Petrovog sela i Vrbove, a jednu četu grupi diverzanata koja je rušila prugu od St. Petrovog sela prema Novoj Gradiški, a sa jednom četom u brigadnoj rezervi u selu Adžamovcima. Ove dve čete koje su bile pridodate grupi diverzanata za rušenje pruge postavile su potrebno osiguranje i grupa diverzanata isprekidala je prugu na 63 mjesta i izbačeno jedno srce kod željezničke stanice Zapolje.

U samom radu banda nije nailazila iz svojih uporišta radi uznemiravanja naših jedinica, već je samo iz bunkera koji se nalaze na pruži davala slabu mitraljesku vatru koja nama nije ometala naš posao.

REZULTAT AKCIJE

Pruga je porušena na 67 mjesta, od toga izbačeno 1 srce kod željezničke stanice Zapolje i porušen 1 most na pruži.

Gubitaka u ovoj akciji nismo imali.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Načelnik štaba:
Mile Puškarić, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 25/1, 357.

91

21. X 1943.

Žalba pripadnika Njemačke narodne skupine sela Kula — Josephsfeld Kotarskoj oblasti Slavonska Požega na odluku o predaji određene količine kukuruza za otkup.

Z a p i s n i k

od 20. listopada 1943. sastavljen u uredu občinskog poglavarstva Kula-Josephsfeld.

P. P.

Dolazi ovoj obćini Adam Berger kbr. 32 selski knez i Anton Stixel kbr. 22 Bauernführer obojica iz sela Kule-Josephsfeld u ime svoje i sljedećih proizvođitelja sela Kula-Josephsfeld i to:

Hingelbaum Adam kbr. 16, Eiler Magdalena kbr. 91, Bauernfreund Michael kbr. 1, Schneider Antun kbr. 4, Berger Adam kbr. 5, Merkus Georg kbr. 7, Lauer Antun kbr. 11, Mühlberg Georg kbr. 13, Kirsch Johan kbr. 19, Schodeck Petar kbr. 20, Kinder Petar kbr. 21, Stükel Antun kbr. 22, Stürmer Georg kbr. 23, Stixel Peter kbr. 24, Schweiger Antun kbr. 27, Eiler Antun kbr. 29, Stürmer Peter kbr. 30, Musler Georg kbr. 31, Berger Adam kbr. 32, Berger Franz kbr. 33, Kassal Ludvig kbr. 34, Berger Josef kbr. 35, Mülberg Viktor kbr. 36, Paus Georg kbr. 37, Reif Liza kbr. 38, Kühn Adam kbr. 39, Weber Adam kbr. 40, Schnur Karl kbr. 41, Faubel Ludvig kbr. 42, Schweiger Georg kbr. 43, Fabuel Anton kbr. 44, Bürger Anton kbr. 48, Schierholz Andreas kbr. 49, Kassal Georg kbr. 50, Lipert Johan kbr. 51, Psotka Filip kbr. 53, Kühn Andreas kbr. 55, Kühn Berta kbr. 56, Pelzer Josef kbr. 58, Fischer Peter kbr. 59, Kühn Andreas kbr. 60, Baler Konrad kbr. 62, Kassal Josef kbr. 63, Mühlberg Georg kbr. 64, Markus Josef kbr. 67, Reif Johan kbr. 70, Mühlberg Petar kbr. 73, Weber Hans kbr. 77,

PauS Franz kbr. 79, Eiler Josef kbr. 83, Reiter Adam kbr. 85, Wagner Alojzija kbr. 88, Stürmer Josef kbr. 89, Peter Kalajković kbr. 92, Eiler Anton kbr. 95, Mühlberg Anton kbr. 96, Mühlberg Nikolaus kbr. 98, Stürmer Josef kbr. 99, Stixel Mijo kbr. 103, Mühlberg Andreas kbr. 104, Kalajković Adam kbr. 106, Psotka Anton kbr. 108, Weihand Adolf kbr. 109, Weber Josef kbr.

112, Eiler Josef kbr. 115, Hingelbaum Hans kbr. 116, Reiter Adam kbr. 119, Mühlberg Adam kbr. 130, Marman Josef kbr. 133, Schierholz Stefan kbr. 80. b,

mole da se u zapisnik, u otvorenom roku primi njihova sljedeća žalba:

Svi gore navedeni su podneli molbe kotarskoj oblasti u Požegi radi odpisa dužne predaje poljodjelskih proizvoda i to kukuruza, jer je kukuruz uslied suše i drugih izvanrednih prilika u prirodu mnogo podbacio. —

Kotarska oblast u Požegi svojom odlukom od 9 listopada 1943. broj 21.130-a-1943. odbila je naše molbe sa sljedećim razlozima i obrazloženjima i to:

1. klimatske prilike ove gospodarske godine

2. izostanak najvažnijeg kopanja kukuruza pod konac mjeseca svibnja ove godine, jer su proizvođači u tom poslu bili spriječeni izvanrednim prilikama, koje su u to vrijeme na našem području vladale.

Uslied toga je kukuruz zarastao korovom, požutio i propao.

3. Kopanje kukuruza po mokrom vremenu nakon 15 lipnja ove godine, kada su proizvođači mogli nastaviti svoj rad u poljima.

4. Nastup suhog vremena pod konac mjeseca srpnja za vrijeme cvatnje, zaostalost kukuruza, uslied čega je pronađeno i neoplodenih klipova.

5. Kod molitelja koji iskazuju najveći postotak štete uzrok je i slabo obrađena negnojena zemlja, loš sastav tla, suviše vlage u tlu u proljeću, nepodesan plodored i slično.

Kotarska oblast je po svojem izaslaniku izvršila preizpitanje procjene selskih procjenitelja i pravog stanja na pojedinim zemljištima, te na osnovu navedenih razloga odbija molbe jer § 12 naredbe ministarstva narodnog gospodarstva od 30. lipnja 1943. broj 28.000 1943. ne predviđa razloge gore navedene.

Ako bi se § 12 bukvalno tumačio, onda naravno nisu predviđeni gore navedeni razlozi, ali zakonodavac to vjerovatno nije tako mislio i sigurno je, naročito prvoj rečenici § 12 mislio dati širi pojam, jer u toj rečenici stoji »Onaj posjed, koji je uslied vremenskih ili elementarnih nepogoda (tuča, požar, poplava i slično pretrpi i. t. d..« dakle tim je predviđeno da u slučaju, da se kod proizvođača odnosno njegove zemlje nešto izvanredno desi, istom omogućiti da mu se putem molbe otpiše onaj Postotak predaje, koji je uslied nekih izvanrednih prilika stradao.

Kotarska oblast u svojem obrazloženju navada da suša nije glavni uzrok nerodici kukuruza, nego razlozi ine naravi. Dopuštamo da možda je tako, ali se ipak ne može od nas zahtijevati predaju predviđene količine žitarica, jer stvarno mi nismo bili krivi nerodici kukuruza, naročito nismo

bili krivi to, da su se odnosnih dana kopanja kukuruza ovdje pojavili toliki partizani,¹ da smo morali naše selo evakuirati,¹ i tako poslom zaostati.

Kako je već gore navedeno zakonodavac u §-u 12 sigurno nije mislio samo na tuču, požar i poplavu, nego je vjerojatno zamišljao i druge izvanredne okolnosti, koje bi mogle imati utjecaja na obradu i prirodu zemljišta.

Mislimo da se ova naša žalba izvoli predložiti Velikoj Župi Livac Zapolje, koju molimo da izvoli dokinuti odluku kotarske oblasti i naše molbe uvažiti, te nam zamoljeni postotak kukuruza od globalne količine žitarica odpisati, jer mi nemamo žitarica i kukuruza da bi mogli udovoljiti predati.

Za Dom Spremni!

Adam Berger.
Anton Stixel

Original u HA, Slav. Požega.
Prijepis u HIS, Slav. Brod, K 4/III, 37/6.

92

22. X 1943.

Naredba Tehničkog odsjeka Štaba VI korpusa NOV i POJ o uspostavi željezničkog saobraćaja na uskotračnoj pruzi Zvečevo — Cikočka Rijeka isključivo za potrebe NOV i naroda oslobođenog područja.

i

1. — Saobraćaj počinje dana 26. X 1943. god.
2. — Željeznica je vlasništvo Narodno Oslobodilačke Vojske.
3. — željeznički promet reguliše štab VI. Korpusa NOV i PO Jugoslavije, odnosno njegov Tehnički odsjek.
4. — Željeznica služi u prvom redu za potrebe Narodno Oslobodilačke Vojske, a kad je to moguće i za potrebe civilnog stanovništva.
5. — Vlakovođa je odgovoran za ispravno rukovanje i postupak sa čitavom kompozicijom vlaka.
6. — Strojovođa je odgovoran za pravilno rukovanje strojem.
7. — Ulaženje u stroj zabranjuje se svima koji u stroju nemaju posla.
8. — Željezničke stanice jesu: ZVEČEVO, VUČJAK, KAMENSKA, BUČJE i CIKOČKA RIJEKA.
9. — Na ostalim mjestima vlak se ne smije zadržavati, u koliko to ne traže interesi naše Narodnooslobodilačke Vojske, o čemu donosi odluku za svaki pojedini slučaj štab VI. Korpusa N. O. V. i P. O. Jugoslavije.
10. — Vlak polazi iz Zvečeva u 4 sata u jutro, a vraća se iz Cikočke Rijeke u 16 sati poslije podne.

¹ Odnosi se na XII, XVII i XVIII NO brigadu, detaljnije vidi »Grada«, knj. VI, dok. br. 11, objašnjenje 2, str. 27.

² O izbjeglicama Njemačke narodne skupine iz Požeške kotline početkom juna 1943. god. vidi »Grada«, knj. VI, dok. br. 11. str. 26-29, a o iseljavanju pripadnika Njemačke narodne skupine iz NDH za vrijeme II svjetskog rata vidi rad Z. Krmčica u Zborniku, br. 4, Slav. Brod, HIS, 1966, str. 73-88.

11. — Nitko nema prava i ne može mijenjati propisano vrijeme kretanja vlaka za svoje lične svrhe.
12. — Vlak se zadržava na utovarnim stanicama po potrebi, na stanicama gdje stroj uzima vodu stoji vlak 10 minuta, a na ostalim stanicama 2 minute.
13. — Putnički promet boraca N. O. V. i P. O. Jugoslavije dozvoljen je samo uz propisnu objavu.
14. — Civilnom stanovništvu dozvoljena je vožnja vlakom samo uz propusnicu N. O. O.-a, ukoliko u vlaku ima mjesta.
15. — Putnici ne smiju stajati na zavoru niti na krovovima vagona. Skakanje u vlak i iz vlaka dok je u pokretu, zabranjeno je.
16. — Svi oni koji se ne pokoravaju propisima o regulisanju željezničkog prometa, potpadaju pod sankcije Ratnog Vojnog Suda.
17. — Naređenja vlakovođe obavezuju sve putnike bez razlike.
18. — Primanje robe u vlak vrši se samo uz popratnicu.
19. — Pružni čuvari dužni su da prije polaska vlaka pregledaju svoje sektore pruge i da na kraju svog sektora dočekaju vlak.
20. — Ovu naredbu treba da ima kod sebe vlakovođa i s njom će upoznati sve drugove na koje se ista odnosi i koji na pruži i željeznici rade.
21. — Pri štabu VI. Korpusa kao i kod Komandi Područja bit će također ova naredba.
22. — Ovu naredbu treba čuvati u tajnosti i u koliko se izgubi, treba odmah javiti Tehničkom otdjelu da bi na vrijeme izmijenili vozni red i onemogućili neprijatelja da ometa naš saobraćaj avijacijom.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

II. pomoćnik načelnika:

I.¹ Krajačić, v. r.

Šef tehničkog otdjeka:
si. otsutan

Dostavlja se: Načelniku Štaba VI. Korpusa NOV i POJ na uvid i odobrenje
s molbom da istu pregleda i odobri i dostavi u II. Otdjel do 24. X o. g.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

II. pomoćnik načelnika
I. Krajačić, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 12/1, 49.

1 Ivan

22. X 1943.

Izveštaj Štaba XII divizije NOV i POH Štabu VI korpusa NOV i POJ o rezultatima diverzije koju su izvršile jedinice Divizije na glavnoj željezničkoj pruzi Zagreb — Beograd između Nove Gradiške i Kapele Batrine.

Noću 20/21. X. 1943. godine jedinice ove divizije, tj. XII. Udarne¹ i XVIII. Brigada zajedno sa Požeškim NOP Odredom izvršile su diverziju na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd na otcjku između Nove Gradiške i Kapele Batrine.

Pruga je rušena (sječena) eksplozivom i to na sastavku šinja tako da su jednim sječenjem upropaštene dve sinje. Jedno sečenje je izbacilo jedan metar do jedan i pol metra šinje.

Pruga je rušena između: Nove Gradiške i Starog Petrovog sela na 67 mjesta, između Starog Petrovog sela i Vrbove na 40 mesta i između Vrbove i Bilog Briga na 56 metara.

Svega ukupno su šinje sječene na 163 mesta.

Svega utrošeno 545 kg. eksploziva.

Na stanici Zapolje uništeno jedno srce.

Između Nove Gradiške i Starog Petrovog sela srušen jedan propust, a drugi je srušen između Vrbove i Bilog Briga.

Na sektoru Gradiška — Staro Petrovo selo je srušeno bandera 150 računajući to sa obe strane pruge.

Pored toga je na cesti kod sela Završja srušen jedan drveni most i jedan drveni most na pruzi Gradiška — Staro Petrovo selo.

Na zasjede u toku akcije neprijatelj nije naišao niti pak se javljao pucnjavom iz uporišta. Nešto malo puškaranja bilo je sa bunkera na pruzi, ali bez ikakvog rezultata i ako su sječene pruge na 150 — 200 metara od nekih bunkera. Neprijatelj iz Nove Kapele izašao je na položaj kod Sičanskog potoka, ali odatle nije išao dalje niti pak se javljao.

Gubitaka na našoj strani nije bilo.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
Marijan Cvetković

Komandant:
Milan Stanivuković, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS* Slav. Brod K 29/1, 391.

¹ O akciji XII brigade vidi detaljno u dok. br. 90.

23. X 1943.

Pohvala Štaba XXVIII divizije NOVJ borcima i rukovodiocima XVII NOU brigade za hrabrost i požrtvovanje prilikom akcije na Zlatar u Hrvatskom zagorju.

P O H V A L A :

Pohvaljujemo borce, desetare, vodnike, komandire i političke rukovodioce III. čete II. bataljona XVII. Udarne brigade za herojsko držanje prilikom vršenja posljednjeg juriša na neprijateljske objekte u Zlataru.¹

Samo politički svjesna i beskrajno odana i disciplinovana vojska u stanju je da juriša onako neustrašivo, kao što je jurišala III. četa II. bataljona XVII. Udarne brigade pod kišom neprijateljskih tanadi i bombi. .

Štab Divizije obraća se svim jedinicama da slijede primjerom junačku III. četu, a III. četi izražava ovime svoju ZAHVALNOST i DIVLJENJE, ističući je kao primjer junaštva samoprijedora i požrtvovanja i discipline.

Ova se pohvala imade pročitati pred strojem u svim jedinicama XVII. Udarne i XXI. brigade.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
Ivan A. Šibi, v. r.

Komandant:
Vinko Antić, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 30/1, 382.

23. X 1943. '

Izvještaj Štaba Istočne grupe NOP odreda Štabu VI korpusa NOV i POJ o radu i stanju podređenih jedinica, te o izvedenim akcijama od 13. do 23. oktobra 1943.

I

VOJNIČKA SITUACIJA

Na sektoru istočne grupe N. O. P. Odreda neprijatelj se nalazi u defanzivi samo gde i gde napravi demonstrativni ispad, kao npr. u selu Klokočeviku i ostalim nekim selima, gdje je opljačkao narod, seljačku imovinu i otjerao nekoliko ljudi. Neprijateljske posade na našem sektoru isključivo su sastavljene od Nijemaca, legionara, ustaša i nešto domobrana. Moral

¹ O akciji na Zlatar od 22. X 1943. vidi dok. br. 86 i 115.

neprijateljskih posada je osrednji, dok kod domobrana, koji se nalaze u uporištu Belišće (Sekcija Osijek, raz. 1/100.000) je vrlo slab.

II

RAD ŠTABOVA I PODREĐENIH JEDINICA

Rad štabova, kako odreda i brigade, tako isto i bataljona, uglavnom su zadovoljavajući. U požeškom N. O. P. Odredu sam Štab odreda se popravlja i prestaju trzavice u njemu, kao što je to bilo ranije.

Štabovi bataljona u Diljskom N. O. P. Odredu malo su drsavi i neće da shvate neka naređenja, koja dobiju od štaba odreda.

Štabovi podređenih nam jedinica nisu popunjeni, kao npr. u Brodskoj brigadi do sada još nema referenta saniteta, u II. bataljonu Diljskog N. O. Odreda nema obavještajca, a u samom štabu Istočne grupe još nema informativca, referenta saniteta i intendanta. Razlog tome je što nismo mogli pronaći sposobne ljude za te dužnosti.

Podoficirski kursevi, kao i regrutne čete postoje u svim jedinicama, obuka se vrši po predviđenom planu.

Požeški i Diljski N. O. P. Odred sačinjavaju po dva bataljona, svaki po dve čete u jačini od po 70 ljudi, dok Brodska brigada ima po 3 bataljona, svaki bataljon po 3 čete, mitraljesku četvu, bolničku četvu, a sada će se po svim jedinicama formirati vodovi za vezu.

III

DISCIPLINA I MORAL

Disciplina i moral u jedinicama, moglo bi se reći da nisu najbolji, vidi se u tome što u poslednje vrijeme imade mnogo slučajeva pijanstva i dezerterstva. Tako su se u Diljskom N. O. P. Odredu nekoliko novodošlih drugova opili. Kada su bili strogo opomenuti od pretpostavljenih, oni su bojeći se kazne, dezertirali. Sličan slučaj desio se je i u Brodskoj brigadi, gdje je jedna grupa bila pijana i kartala se.

A i formalna disciplina je dosta slaba. To se vidi iz toga što drugovi partizani pozdravljaju jedino svoje rukovodioce, koje poznaju, dok pored ostalih prolaze kao da ih ne vide. Ovo se najčešće dešava u osječkom N. O. Odredu i Brodskoj brigadi. Razlog tome je što su to većinom novodošli drugovi s kojima se je do sada vojnički slabo i malo radilo.

Odnos između drugova i drugarica zadovoljava.

IV

STANJE UNUTAR JEDINICA

Borbenost drugova također zadovoljava, to se vidilo prilikom poslednjih akcija, a naročito u akciji na Sibirji Gromačnik. Kada je počela da tuče neprijateljska artiljerija, drugovi su se držali dobro i nisu paničarili, iako do sada nisu još imali takvih borbi.

U Brodskoj brigadi izbačeno je od 9. do 23. ov. mj. iz stroja 6 drugova i 3 mrtva i 3 ranjena, što će se vidi ti iz priložene liste gubitaka. Broj

novopridošlih drugova u toj brigadi za isto vrijeme iznosi 6 drugova, od toga 3 drugarice. Naoružanje Brodske brigade u toku ovog vremena povećalo se za 3 puško-mitraljeza, 4 šmajsera, 37 karabina i nešto municije. Zarobljeno je oko 300 metaka za protivavionski mitraljez 15 mm. Nije bilo gubitaka u oružju, dok je ispućano oko 4.000 metaka.

Požeški N. O. P. Odred je u toku ovog vremena izbacio iz stroja 15 drugova, koji su se ili razbolili, ili su upućeni u pozadinu, jer nisu bili više sposobni za operativnu jedinicu. Gubitka u oružju i municiji isti odred je imao, jedino je prilikom neke proslave ispućao oko 100 metaka, iako je dobio naređenje da ne ispali ni jedan metak uludo. Višak oružja iznosio ____¹ karabina i 120 metaka.

Osječki N. O. P. Odred u ovom periodu imao je 3 mrtva i 6 ranjenih. Odred za ovo vrijeme povećao je svoje brojno stanje pridolaskom Sremskih grupa, od kojih je stvoren III bataljon, sa 87 muških i 22 ženske.

Oružanje mu se povećalo za jedan laki mitraljez mod. »Maksim« 62 »Mauzera« i 12 »Manlihera«. Višak municije iznosi 3.642 mauzerska metka i 2.670 metaka za »Manliher«.

Diljski N. O. P. Odred povećao se je za 70 novopridošlih drugova, ali je od tih drugova dezertiralo 9. Isti su iz sela Brodskog Brda, a došli su kao dobrovoljci i bili su svega 4 dana u jedinici, a posle su javili neprijatelju u Brodu odnevi sa sobom 7 »Manlihera« sa 350 metaka.

Ovaj Odred imao je za ovo vreme 3 lakše ranjena i jednog teže.

V

SLUŽBA VEZE

U vezi naređenja, kojeg smo dobili, naredili smo svim jedinicama da odmah pristupe formiranju vodova za vezu. Kuriri vrše svoju dužnost ispravno.

VI

AKCIJE

Diljski N.O.P. Odred izvršio je akciju u noći između 10 — 11. oktobra o. g. s jednim bataljonom na pruži Beograd — Zagreb i tom prilikom uništeno je 2.000 mitr. stubova i pokupljena žica i izolatori, koji su predani u Slagalište Diljskog Područja.

23. X 1943.

Drugi bataljon toga odreda izvršio je iste noći akciju u selu Budrovcima i tom prilikom je zaplijenjeno 1 karabin, 3 fišeklje, 10 opasača, 20 vojničkih čebadi, 10 bluza i nekoliko pari vojničkih odela i 6 pari cipela. (Sekcija Brod, raz. 1 100.000).

12. ov. m. jedinice II bataljona istog odreda porušile su željezničku prugu Nova Kapela — Pleternica — Požega i tom prilikom je porušeno 500 metr.

¹ Broj je nečitljiv u fotokopiji.
² Diverzantskim, vidi dok. br. 81.

pruge, uništeno 1 kim., t.t. veze, izrezano 150 željezničkih pragova i spaljeno.

Požeški N. O. P. Odred je noću između 13 — 14. ov. m. porušio oko 3 kim. željezničke pruge i porušio t. t. bandere i pokupio t. t. žicu i izolatore, koji su predani Slagalištu Požeškog Područja, između Slav. Požege i Velike.

Jedinice Diljskog N. O. P. Odreda izvršile su noću između 14 — 15. ov. m. akciju na pustari Budrovci zaplenile sledeći plen: 4 vojničke puške, 6 kom. goveda i 2 para konja. (Sekcija Brod, raz. 1/100.000)

Jedinice II bataljona istog odreda izvršile su noću između 14 — 15. ov. m. akciju u selu Brodskom Slatiniku i Brodskom Stupniku. U tim selima je bila ustaška posada po kućama. Ustaše su bili naoružani »Vendlovkama« i »civiljarama«. Tom prilikom je zarobljena jedna »Mauzer« puška, 11 »Vendlovki«, 1 vojno-državni pištolj, 2 civilne puške i 90 metaka za svaku »Vendlovku«.

Noću između 15 — 16. ov. m. jedinice Osječkog N. O. P. Odreda izvršile su ekonomsku akciju na pustari »Vamoš« (Sekcija Brod, raz. 1/100.000) u kojoj je zaplenjeno 10 kom. svinja, 51 kom. goveda, 10 pari konja sa cijelom zapregom i 2 kola sitnih stvari, kao npr. eksera, štrangi itd. Iste stvari predane 1. Ekonom, slagalištu Diljskog Područja.

Jedinice Diljskog N. O. P. Odreda napravile su 15. ov. m. zasjedu na cesti Pleternica — Slav. Brod, gdje su sačekali 9 domobrana, razoružali ih, a 5 je otišlo u čehoslovačku brigadu, pošto su bili česi, dok su ostali ^ ostali u Diljskom N. O. P. Odredu.

Brodsko brigada napala je protiaviionsku bateriju u severnom predgrađu Slav. Broda.¹ Baterija se sastojala od 4 topa i 2 teška protivavionska mitraljeza cal. 15 mm. i posade od 130 domobrana. I tom prilikom je zarobljeno 3 puško-mitraljeza, 2 mod. »Brno« i 1 belgiski, 4 šmajsera i 37 karabina sa nešto municije. Navodno da su uništena 4 topa i 2 protiv-avionska mitraljeza, kao što je dao izvještaj štab brigade, dok smo mi saznali od oficira koji su dopremljeni u štab ove Grupe da su oni pogrešno s njima postupili. Za vreme ove akcije nije bilo gubitaka. (Sekcija Sl. Brod, raz. 1/100.000).

U vezi naređenja od štaba VI Korpusa za 20. i 21. ov. mj. da se poruše željezničke pruge Beograd — Zagreb i Osijek — Našice, a u vezi sa dobivenim podacima od informativne službe Diljskog N. O. P. Odreda, mi smo izvršili akciju sa svim snagama naše Grupe, osim Požeškog N. O. P. Odreda koji je za to vrijeme potpao pod direktnu komandu štaba VI Korpusa. Izvršili smo akcije na neprijateljska uporišta Sibirj i Gromačnik (Sekcija S. Brod, raz. 1/100.000. Akcija nije uspjela 100 %- pošto je za to vreme u Sibirj došao 1 njemački transportni voz, a u Gromačnik je došla, kao pojačanje jedna satnija. Za vreme borbe oko uporišta pošla je neprijateljska pomoć sa 4 tenka i usled toga su naši borci bili prisiljeni na povlačenje. U akciji je zarobljeno 13 pušaka, 18 bombi, 1 rotator, 2 njemačka pištolja, 3 pišalice mašine, dignut je 1 most na cesti u samom selu Gromačnik u dužini od 50 metara i 1 željeznički most između Slatinika i Sibirja u dužini od 30 metara. Na jednom mestu između Sibirja i Slatinika bačena je dupla pruga u zrak, i na dva mesta između Sibirja i Brodske Varoši. Također je bačena pruga u zrak između Slav. Broda i Vinkovaca. Utrošeno je 1300 metaka. Naši

³ Vidi dok. br. 66, 72, 73, 80 i 84.

gubici iznose 12 ranjenih i 3 mrtva. Od tih 12 ranjenih 8 su lakše dok su četiri teže ranjena. Neprijateljski gubici nisu tačno utvrđeni, ali postoji vjerovatnost da su dosta veliki, naročito u Sibirju, gde su naši borci napali transportni voz pun njemačkih vojnika, u kom je bilo voženo dosta ranjenika sa ostalih frontova.

VII

STEČENO ISKUSTVO

Uvideli smo da će se najbolje osnažiti jedinice i povećati njihova borbena sposobnost, kao i borbeno iskustvo, ako se i nadalje budu svršile kombinovane akcije sa brigadom i odredima zajedno na koje veće uporište.

VIII

PLAN BUDUĆIH AKCIJA

Vršiti kombinovane akcije sa svim snagama ove Grupe, koje se budu u blizini nalazile, tako da ćemo na taj način uspjeti priviknuti borce na borbe većeg stila, da bi kad iz odreda pređu u brigadu imali više borbenog iskustva.

Slati pojedine grupice na teren što jugoistočnije od Broda i Vinkovaca, kuda se sa većim jedinicama ne može krenuti, da bi pomoću njih kontrolisali i taj teren, na kojem su u više navrata četničke bande vršile nasilja i zločina nad stanovništvom i da bi mobilisali što više drugova sa tog terena u naše redove.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Polit, komesar:
M.' Bulović, v. r.

Komandant:
Miljanović Savo, v.r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 10/1; 260-262.

96

Zapisnik Kotarske oblasti Vinkovci dostavljen Ministarstvu unutrašnjih poslova NDH u Zagrebu a sastavljen na temelju pritužbe stanovnika sela Privlake zbog pljačke njemačke vojske u ovom selu. Traži se odšteta za učinjenu štetu i zaštita od samovolje vojske.

ZAPISNIK

sastavljen u uredu kotarske oblasti u Vinkovcima, dne 23. listopada 1943. godine u gornjem predmetu.¹

4 Mirko

1 Stoji: Jurić Ilija, načelnik i tabornik obć. Privlaka i dr., pritužba protiv postupka vojske.

Prisutni:

1. Ivić Ivan, rukovalac uredovanja
2. Mato Majetić, perovođa
3. a) Ilija Jurić, načelnik i tabornik obć. Privlaka, ima 39 god., oženjen, rkt., Hrvat, ratar, kao stranka,
b) Marko Matić, ratar ima 46 godina, oženjen, otac dvoje djece, rkt., Hrvat, kao stranka.
c) Ilija Neferanović, ratar, ima 52 godine, oženjen, otac dvoje djece, Hrvat, kao stranka.
d) Stjepan Majstorović, ratar, ima 47 godina, oženjen, otac jednog djeteta, vjere rkt., Hrvat, kao stranka.

Gore imenovane stranke pristupile su u ured ove oblasti nepozvane i dale u zapisnik sljedeću pritužbu:

Jučer, 22. listopada 1943. godine, oko 9 sati došla je njemačka vojska zapravo Rusi² u selo Privlaka. Odmah iza dolaska podjelili su se u skupine koje su hodale po privlačkom hataru i po selu od kuće do kuće. One skupine u hataru pronalazile su najbolje konje s kojima su seljaci obrađivali svoja polja, sami izpregli iz hamova i sobom potjerali. Otjerali su oko 42 grla. Nekojim vlasnicima, od kojih su oduzeli konje, dali su u zamjenu stare i nesposobne odnosno bolesne konje, dok većini vlasnika niesu dali zamjenu, niti potvrdu o preuzeću konja, njihovoj vrijednosti, opisu i ostalim potrebnim podacima.

Skupine, koje su hodale od kuće do kuće po selu, ulazile su u kuće bez ikakove dozvole i pitanja domara i same uzimale alkoholno piće, slaninu, kruh i suho meso. Kuće u kojima domari niesu bili, obijali su i uzimali piće i jelo.

Ista ta vojska stigla je i danas u naše selo (ali drugi ljudi). Bilo je oko 50 vojnika konjanika. Odmah iza dolaska podjelili su se u skupine od 2 — 5 vojnika i zaredali se od kuće do kuće, u koje su ulazili bez ikakve dozvole i pitanja domara, otvarali ormare, premetali rublje i druge stvari u njima, zatim posteljinu na krevetima i vršili obćenito pretres kuća, kojom prilikom odnieli su sobom zlato (dukate), novac u gotovom, prstenje, lančiće za vrat i džepne satove.

Primjerice navode: Od Ivana Kurjakovića odnieli su: 101.000 Kuna (slovima: stotinu i jednu tisuću), 10 velikih dukata i dva mala i jedan džepni sat.

Od Pavla Očevčića srednjeg odnieli su: dva zlatna prstena i jedan okovratni lančić.

Od Ilije Neferanovića odnieli su: 25.000 u gotovom (dvadeset pet tisuća).

Konje su odveli od: Antuna Tonkovića 2; Marka Tomaševića, 2; Stjepana Jurića 2; Stjepana Alića 1; Marijana Miljevića 1 konja, kola i jedno kolno sjedalo na pero i t. d.

² Bili su to tzv. Čerkezi, ruski zarobljenici koje su Nijemci mobilizirali za borbu protiv anti-fašističkih snaga u Evropi i kod nas.

Stranke mole, da se na licu mjesta obavi izvid, da se oštećeni odštete u punom iznosu i da se u buduće zaštite od samovolje i nedozvoljenog postupka. To očekuju tim prije, jer je mjesto čisto hrvatsko i jer do danas mještani niesu imali veze sa odmetnicima, te konačno i zbog toga što su skoro svi mještani pripadnici Ustaškog pokreta.

Dovršeno.

Rukovalac rada: Ivan I vic, v. r.

Perovođa: Majetić Mato, v. r.

Stranke:

Ilija Jurić, v. r.
Stjepan Majstorović, v. r.
Marko Matić, v. r.
Ilija Neferanović, v. r.

Fotokopija u Gradskom muzeju u Vinkovcima.
Prepis u HIS, Slav. Brod, K 3/III, 5/7

97

24. X 1943.

Izveštaj šefa Diverzantske sekcije Glavnog štaba NOV i POH o rezultatima diverzantskih akcija u Slavoniji od 1. VI do 15. X 1943. godine.

Od 1. VI 1943. do 15. X 1943. I Diver. Bataljon Slavonija izvršio je slijedeće diverzantske akcije, a rezultat je slijedeći:

Uništeno:

1. 76 lokomotiva i to 7 oklopnih
2. 607 vagona od toga 18 oklopnih
3. jedna auto, terezina
4. 36 željezničkih skretničkih srca
5. jedan željeznički blok
6. jedna motorna crpka
7. jedan vodocrp za napajanje lokomotiva
8. 47 sečenja šinja kao osiguranje vojnim jedinicama.

Obustavljen promet u 137 dana 1 . 3 6 0 s a t i .

Poginulih 708 raznih oficira i vojnika od toga veći broj Nijemaca.

Ranjenih 1.022 (ova statistika mrtvih i ranjenih je prema dobivenim podacima).

Stab
Šef
Diver. Sekcije Glav.
Staba Hrvatske
Dne 24.X.1943.

15-4
405 B

- 8. XI. 1943

K 41/106a
08

Šefu Informativnog Odsjeka Glavnog Staba Hrvatske
na položaju.

I Z V J E Š T A J

Od 1.VI.1943. do 15.X.1943. I. Diver. Bataljon Slavonija izvr-
šio je slijedeće diverzantske akcije, a rezultat je slijedeći;

Uništeno;

1. 76 lokomotiva i to 7 oklopnih
2. 607 vagona od toga 18 oklopnih
3. jedna auto terezina
4. 36 željezničkih skretničkih srca
5. jedan željeznički blok
6. jedna motorna crpka za napajanje lokomotiva
7. jedan vodocrp
8. 47 sečenja šinja kao osiguranje vojnim jedinicama

Obustavljen promet u 137 dana 1360 sati.

Poginulih 708 raznih oficira i vojnika od toga veći broj
Nijemaca.

Ranjenih 1022./ova statistika mrtvih i ranjenih je prema
dobivenim podacima/

Srušeno je 20 mostova razne dužine, od toga 12 željezničkih
i 8 cestovnih.

Zapaljene dvije željezničke stanice i 7 državnih magazina.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Šef Diverzantske Sekcije

G. Haniš

*I-odjel
uneti podatke
1*

Srušeno je 20 mostova razne dužine, od toga 12 željezničkih i 8 cestovnih.

Zapaljene dvije željezničke stanice i 7 državnih magazina.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

šef Diverzantske Sekcije:
I.¹ Hariš ,v. r.

Original u VIT, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 14/1, 126 a.

98

25. X 1943.

Pismo Štaba XVII NOU brigade borcima i rukovodiocima u kojem se iznose uspjesi, ali i žrtve koje su podnijeli borci ove brigade u borbi za oslobođenje Zlatara u Hrvatskom zagorju.

U nizu zadataka koji su pred nas postavljeni na ovom historiskom putu kroz Hrvatsku a specijalno kroz Hrvatsko Zagorje, postavljen je pred našu junačku Brigadu zadatak da likvidira neprijateljsko uporište Zlatar.¹ Mi smo sa mnogo volje i poleta pošli na izvršenje toga zadatka ali prilike i okolnosti pod kojima se neprijatelj nalazio, nisu nam omogućile da u potpunosti izvršimo taj zadatak.'

Ovo se ne može nikako smatrati našim neuspjehom a kamo li porazom. Mi smo oteli u ovoj akciji nove desetke karabina, kojima smo naoružali borce na ovome terenu, i time im omogućili da pojačaju svoju borbu protiv neprijatelja našeg naroda. Mi smo uništili u uporištu i na zasjedi preko 60 krvavih bandita. Pored toga zadobivena je prilična količina kože, od koje ćemo načiniti obuću za one borce koji je sada nemaju, a koja im je neophodno potrebna.

Boreći se u ovome kraju, gdje još partizani nisu vodili veće bojeve, mi smo narod upoznali sa nama i time omogućili da se svuda stvore antifašističke organizacije, a onda bolje mogućnosti za mobilizaciju.

Pored zadatka za dobivanje novog oružja i mobilizacije mi smo imali zadatak da privučemo na sebe neprijateljske jače snage, te da time olakšamo izvršenje zadatka naših jedinica u drugim krajevima, koje su pristupile izvršenju velikog plana koga je izradio naš Vrhovni Štab. Neprijateljski avioni koji su nas napadali nisu napadali naše drugove u drugim krajevima i oni su mogli lakše izvršavati svoje zadatke. Isto tako neprijatelj je morao iz Zagreba naručiti ustaške snage, koje su napadale naše zasjede, a koje bi možda na drugu stranu bile upućene.

Juriš, koga ste Vi borci XVII Udarne brigade izvršili na neprijatelja u Zlataru, bio je do sada neviđen, a što se je i pored toga neprijatelj održao, za-

¹ Ivan
¹ Vidi dok. br. 86.
² Vidi dok. br. 115.

sluga je neobično čvrstih zgrada u kojima se neprijatelj nalazio, te izvanredno teških prilaza istim zgradama.

Ovakovi juriši koga su izvršili borci I i II bataljona³ na neprijatelja u Zlataru rijetki su i trebaju da služe primjerima. Takav juriš mogu izvršiti bes-krajno odani i disciplinovani borci. To je sjajan dokaz političke svijesti tih boraca.

Štab XVII Udarne brigade N. O. V. H. pohvaljuje sve borce i rukovo-dioce jedinica I i II bataljona, koje su učestvovala u napadu na uporište, a na-ročito III. četu II bataljona za neviđeni juriš, koga je ona tada izvršila.

Pohvaljujemo borce III bataljona koji su se junački držali na zasjedi, te bez ijednog gubitka ili ranjenog odbili tri jaka neprijateljska juriša i naneli velike gubitke neprijatelju.

Kao pojedinca ističemo i pohvaljujemo mitraljesca III čete I bataljona druga Maj er Antuna, koji je svojim neverovatnim podvigom uništio posadu teškog mitraljeza i omogućio da se taj mitraljez zarobi.

Sa mnogo sućuti i poštovanja sjećamo se naših starih i dobrih drugova, naših najboljih boraca, koji su kao narodni heroji poginuli u ovoj borbi. Sje-timo se svijetloga lika našeg nezaboravnog junaka, komandira I čete II bata-ljona druga Marka Abalića, sjetimo se druga Ranka Carića, sekretara Batalj. komiteta Skoja, koji je kao omladinac svojim svjetlim primjerom pokazao kako omladina umije mrziti neprijatelja. Sjetimo se vrloga borca i druga, uvi-jek ozbiljnoga i odličnog rukovodioca vodnika II voda II čete I bataljona dru-ga Blagoja Dobrovića.

Drugovi! Obraćamo Vam se da primjerom slijedite naše narodne heroje, da primjerom slijedite III četu II bataljona da slijedite primjerom mitraljesca Maj era Antuna.

Obraćamo se na Vas da krvavo osvetimo naše junake koji su dali svoje živote za oslobođenje našeg naroda.

Neka je Slava palim borcima u napadu na Zlatar!
Da žive junački borci i rukovodioci XVII Udarne Brigade!
Smrt neprijateljima i izrodima naših naroda!

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
Bosanac T. Krsto, v. r.

Komandant:
Demonja I. Nikola, v. r.

**Original u VII Bgd.
Fotokopija u IIS, Slav. Brod, K 32/1, 62-63.**

³ Treća četa II bataljona, vidi dok. br. 94.

25. X 1943.

Izveštaj Agitpropa XII NOU brigade Agitpropu Oblasnog komiteta KPH za Slavoniju o kulturno-prosvjetnom radu na terenu i u jedinicama ove brigade.

U vremenu od 15. do 25. listopada o. g. naš Agit-prop učinio je slijedeće:

I. AGITACIJA I PROPAGANDA PUTEM ŠTAMPE

Izdavane su svakodnevno radio-vijesti na jednoj odnosno dvije stranice u 40 i više primjeraka. Osim toga izdavali smo i kratak pregled vijesti na velikim plakatima za zid.

Izdane su Zidne novine za III. bataljon, Cetu za vezu i 2 četu IV. bataljona.

Parole su pisane u mjestima Šnjegaviću, Opatovcu, Bačin dolu i Rešetarima, te Gunjavcima i Adžamovcu.

II. USMENA PROPAGANDA:

Usmene novine održane su samo za IV. bataljon u šnjegaviću.

Mitinzima su održani u Šnjegaviću, Podvrškom i Čeralijama. U šnjegaviću i Čeralijama mitinzi su dobro uspjeli i bilo je prilično dosta naroda, dok u Podvrškom nije baš uspio jer se narod nije odazvao u većem broju. Govoreno je uglavnom o međunarodnoj situaciji, četnicima i HSS-u, o ciljevima N. O. V. i t. d.

III. KULTURNO-PROSVJETNI RAD:

Pristupili smo potpunom reorganizovanju kulturno-prosvjetnog rada u našim jedinicama. Uspjeli smo ga već donekle omasoviti. U nekim četama već postoje pjevački horovi, diletantske grupe, recitacioni horovi. Pored povjerenika bataljonskih Agit-propa, po četama su zaduženi mnogi drugovi po pojedinim sektorima rada. Uče se skečevi, recitacije i pjesme. I u ostalim četama također organiziramo ovaj rad tako da bi on postao što masovniji uvlačeći u njega što veći broj boraca. Jedino se još uvijek u pojedinim jedinicama nailazi na izvjesno nerazumijevanje od strane nižih rukovodioca, tako da se drugovima odgovornim za pojedine sektore ne daje puna podrška za što uspješniji rad. Na usmenim novinama i mitinzima nastupaju pjevački horovi, daju se recitacije, a svaki puta svira naša vojna glazba. Također je naša vojna glazba svuda gdje je to bilo moguće uveseljavala vojsku i narod.

Isto tako i po pitanju suzbijanja nepismenosti radi se više. I po ovom sektoru zaduženi su pojedini drugovi u četama i nepismeni stalno uče, kad im to prilike dozvoljavaju.

Po kulturno-prosvjetnom polju raspisana je i utakmica između naših jedinica i drugovi pokazuju sve više interesovanja. Uče se novi skečevi, recitacije, pjesme i t. d.

IV. TEHNIKA:

Izdavane su svakodnevno radio-vijesti na 1 odnosno 2 stranice u 40 odnosno 60 primjeraka. Umnožen je letak »Braćo Srbi« u 30 primjeraka na 1 stranici. Umnažani su na pisačkoj mašini neki skečevi, recitacije i pjesme. Također je sređivan i štampan materijal za »Brigadir«.¹ Izdan je jedan veliki crtež koji se izvješava na zid. Raspoložemo samo s jednim trošnim šapirografom i prema tome naša tehnika ne može raditi punim kapacitetom.

V. PERSPEKTIVE:

Kako smo već napred iznijeli najveća nam je briga da naš kulturno-prosvjetni rad u jedinicama izdignemo na mnogo veći stepen. Sada štam-pamo »Brigadir« koji će u najskorije vrijeme izaći. Nastojat ćemo da naš rad uopće u buduće bude što bolji i uspješniji. Još nismo popunili ljudstvo našeg Agit-propa, a nastojat ćemo da to u najkraćem roku učinimo.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Sekretar:
Jovan Bukvić, v. r.

Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 3/1, CK 5/74.

100

25. X 1943.

Izveštaj Kotarskog komiteta KPH Slav. Požega Okružnom komitetu KPH Nova Gradiška o organizacionom stanju i radu Kotarskog komiteta.

Organizaciono stanje Partije:

Kotarski Komitet razdijeljen je prema direktivi okružnog Komiteta¹ na biro, koji se sastoji od 4 člana, i na plenumu koji se sastoji od 6 članova. Biro: socijalni sastav: 3 seljaka i 1 intelektualac, nacionalni: 3 Srbina i 1 Hrvat, po spolu svi muškarci. Biro se sastaje po dva puta nedjeljno i donša zaključke po budućem radu. članovi se po izvršenju zadatka odmah vraćaju u komitet. Pokazalo se da je biro u stanju rukovoditi radom na kotaru i da pojedini članovi zadovoljavaju.

Sastanak plenuma nije još održan. U plenumu je zastupan Požeški Odred, dok će od Komande Područja da bude kooptiran Pomoćnik Komandanta.

¹ Džepne novine Brigade.
¹ KPH Nova Gradiška.

Sa teoretskom izgradnjom komiteta započeto je na način kako je to predviđeno od Okružnog Komiteta i održan je jedan sastanak zajedno u članovima K. P. iz kotarskog N. O. O.-a, A. O. Ž.-a i Kotarskog Komiteta SKOJ-a. Održan je referat: »Historija SKP(b)«, I. gl. Pored toga komitet prorađuje sav direktivni materijal.

Postoje 3 općinska komiteta i i rajonski komitet.

Komiteti se osamostaljuju u radu i sa strane kotarskog komiteta pruža im se pomoć na taj način, što se ide na njihove sastanke i pomaže im se u radu, a isto tako, pismenim putem i razjašnjavanjem nerazumljivih im stvari. Komiteti pokazuju napredak, ali nisu još potpuno sposobni da samostalno bez naše pomoći rukovode svojim općinama, članovi imaju volju za rad, ali nisu u stanju da potpuno zadovolje, pošto su to većinom mladi članovi Partije, a i teoretski su dosta slabi. Disciplina im nije još na visini i događa se, kao na pr. kod općinskog komiteta Podsreće, da se sazove sastanak, a članovi se na njega ne odazovu, ili ne pošalju izvještaje na vrijeme. Prema tome komiteti ne mogu još da djeluju onako kako bi to trebalo i imade u njihovom radu dosta nepravilnosti i poteškoća. U rajonskom komitetu na pr. nema drugarice odgovorne po A.F.Ž.-u, te komitet nema uvid u tu organizaciju.

Teoretska izgradnja komiteta je veoma slaba. Sada se pristupilo proučavanju materijala istim načinom kao i u kotarskom komitetu i održana su dva takova sastanka s dva komiteta, gdje su bili prisutni i svi članovi Partije sa cijele općine, odnosno rejona. Proučavanje materijala postavilo se sada pred komitete kao vrlo važno pitanje i sistematskim proučavanjem nadamo se da će se podići teoretski nivo komiteta.

Na kotaru postoji 26 partijskih jedinica. Ukupno imade 124 člana K.P. Socijalni sastav: 98 seljaka, 16 radnika, 4 intelektualca, 3 si. zvanja i 3 vojnika. Nacionalni sastav: 96 Srba, 25 Hrvata, 1 Mađar, 1 Nijemac i 1 Čeh. Po spolu: 76 muških i 48 ženskih.

Članovi Partije u većini slučajeva su mladi i nisu još potpuno sposobni da rade u partijskim jedinicama i da rukovode radom antifašističkih organizacija. U nekim partijskim jedinicama nisu zastupljene sve organizacije, te partijska jedinica nema uvida o njihovom radu, niti može da s njima rukovodi. Teoretska zaostalost članova Partije također je jedan od uzroka njihovom otežanom radu. Sada se počelo sa sistematskim proučavanjem materijala zajedno sa općinskim komitetima, a u svim jedinicama su zaduženi po jedan član za proučavanje materijala, te se očekuje da će taj rad imati i uspjeha.

Članovi Partije imaju volju za rad i hoće da rade, osim nekoliko iznimaka, te ima uvjeta da se i teoretski izdignu i da postanu komunisti u pravom smislu riječi.

Od zadnjeg sastanka primljeno je u Partiju 5 novih članova, i to iz SKOJ-a.

Sve partijske jedinice i komiteti proučavaju »Historiju SKP(b)« I. glavu.

K a n d i d a t i :

Ukupno imade 15 kandidata koji proučavaju materijal i upoznaju se s ciljevima Partije. Pokazalo se da će se od njih moći dosta primiti u Partiju, jer su dosada pokazali da su odani i da vole Partiju. Još će ih se provjeriti u par zadataka i primiti ih tada u Partiju.

Socijalni sastav: 1 radnik, 13 seljaka i 1 si. zvanje. Nacionalni: 13 Srba i 2 Hrvata. Po spolu: 8 muških i 7 ženskih.

R a d s v o j s k o m :

Izveštaj Požeškog Odreda nismo primili, nego će ga drug zamjenik polit, komesara poslati direktno k Vama.

S najnovijim stanjem u Požeškom Području nismo upoznati, pošto su tamo nastale promjene u komandnom osoblju, te od novog pomoćnika nismo primili izvještaja.

Naši komiteti povezali su se sa svim partijskim jedinicama u stražama. Svi članovi partije kojih ima manje od troje u stražama povezani su s najbližom seoskom partijskom jedinicom. Na taj način sada svi članovi partije po stražama rade pod direktnom kontrolom naših općinskih komiteta.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Za komitet:

Napomena: Dokument nije potpisan.
Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 10/1, CK, 31/5-6.

101

26. X 1943.

Naredba' Štaba VI korpusa NOV i POJ o formiranju Cehoslovačke NO brigade »Jan Žižka iz Trocnova«.

1- Formira se čehoslovačka Brigada Narodno-oslobodilačke Vojske Jugoslavije »Jan Žižka«.²

2. — U sastav Brigade ulazi I. čehoslovački Udarni bataljon, I. Posavski Udarni bataljon i delovi XII. Udarne Brigade, te⁵ Zapadne Grupe Odreda i Istočne Grupe Odreda.

3. — Postavlja se Štab Cehoslovačke Brigade »Jan Žižka«.

Komandant: Milan Joka, dosadanji komandant I. Posavskog Udarne bataljona.

Polit, komesar Josip Vojaček.

Zam. Komandanta Jan Jasmin, zam. komandanta I. Cehoslovačkog Udarne bataljona.

¹ Naredba je izdana i na češkom jeziku; vidi u arhivi HIS, f. 11/1 97.
² Vidi dok. br. 70. Brigada je definitivno oformljena 20. oktobra 1943. god.
³ dijelovi

Zam. Polit, komesara Aleksandar Jovanović dosadanji zam. polit, komesara XVIII Brigade.
Načelnik Štaba: Antun Doležal, dosadanji zam. polit, komesara I. čehoslovačkog Udarnog bataljona.
Informativni oficir: Hanzl Jozef, dosadanji polit, komesar I. Čehoslovačkog Udarnog bataljona.
4. — čehoslovačka Brigada »Jan žiška« ulazi u sastav XII. Divizije VI. Korpusa.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Polit, komesar: Komandant:
si. ot. Petar Drapšin, v.r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HİS, Slav. Brod, K 3/1, 588.

102

26. X 1943.

Izveštaj Upravno-administrativnog odsjeka Oblasnog NOO-a za Slavoniju o brojnom stanju, radu, uspjesima i teškoćama NOO-a na području Slavonije.

Broj narodno-oslobodilačkih odbora u posljednje vrijeme znatno se povećao naročito na osječkom okrugu u posljednjih mjesec dana broj nov osnovanih NOO-a premašio je brojku 50. Brojno stanje Narodno-oslobodilačkih odbora¹ je slijedeće:

1 oblasni
4 okružna
15 kotarskih
61 općinski
691 seoskih

Privremeni Oblasni² izvršni NOO broji 13 članova. Okružni NOO Virovitica 9 članova — Okružni NOO Osijek 7 članova. Okružni NOO Brod 7 članova. Okružni NOO Nova Gradiška 9 članova.

Nacionalni sastav pojedinih okružnih a i samog Oblasnog nije bio dobar pa su u tom smislu izvršene izmjene i popunjenja. Od pristaša i funkcionera HSS-a uspjelo nam je privući priličan broj nižih funkcionera naročito predsjednike mjesnih organizacija. Još nemamo točan pregled čitavoga terena jer se još uvijek vrše popunjenja i preformiranja. U idućem izvještaju navest ćemo vam točan broj sela u Slavoniji, koliko je sela obuhvaćeno sa NOO-ima, kao i koliko imade ilegalnih i legalnih NOO-a.

¹ u Slavoniji
² Privremeni oblasni NOO formiran je maja 1943. godine. Vidi »Grada«, knj. V, dok. br. 158, str. 369-372.

Svi ti NOO-i prilično su mladi. Organizaciono vrlo su slabi to jest slabo su učvršćeni. No kod svih odbornika osjeća se želja i polet u radu.

Da bi naše odbornike politički i teoretski uzdigli na viši politički nivo, mi ćemo držati kurseve na koje će dolaziti pojedini odbornici.

Sada izrađujemo teme za takav kurs koji treba da počne 5. studenog o. g. Do sada smo držali jedan kurs kroz koji je prošlo oko 30 polaznika, ali on nije zadovoljio jer nije bilo nekih izrađenih tema, već se obrađivalo pojedine članke iz »Vjesnika«,³ Plitvičku rezoluciju,⁴ Poslovnik⁵ i slično.

Održali smo u posljednje vrijeme jedno savjetovanje za sve članove okružnih NOO-a kao i dva savjetovanja po okruzima, i to na okrugu Nova Gradiška i na okrugu Osijek. Ta savjetovanja nisu osobito uspjela, jer nije bila dobra organizacija istih. U najskorije vrijeme održaćemo savjetovanje na okrugu Brodskom i Virovitičkom, a prići ćemo i održavanju savjetovanja po pojedinim kotarima na koja će biti pozvani članovi kotarskih, općinskih a i predsjednici ili tajnici seoskih NOO-a.

Na kotaru Vinkovci neprijatelj vrši strahoviti teror, tako da su uslijed hapšenja nekih drugova iz općinskih NOO-a potpuno se raspala tri općinska NOO-a. Drugovima iz Kotarskog NOO-a stavljeno je u zadatak da ponovno formiraju općinske NOO-e na tome kotaru.

Pri obilasku po terenu ustanovilo se da pojedini okružni NOO-e pružaju vrlo slabu pomoć kotarskim i općinskim NOO-ima. To je uglavnom bilo iz razloga što su sami okružni NOO-i dosta slabi i što nisu imali dovoljan osjećaj odgovornosti u radu. To stanje se popravlja, jer su u pojedine okružne NOO-e uvršćeni ljudi, koji osjećaju mnogo više odgovornosti u radu.

Sastanci Oblasnog, okružnih i kotarskih NOO-a drže se redovito. Sastanci seoskih NOO-a na kojima treba da učestvuje čitavo selo drže se dosta neredovito, a u pojedinim kotarima se čak uopće i ne drže. Tajnicima okružnih NOO-a dane su upute u tom smislu i istaknuta je važnost tih masovnih sastanaka. No stanje se ipak vrlo sporo popravlja. Izgleda da je tome razlog u samim pojedinim seoskim NOO-ima koji prosto sabotiraju te sastanke, jer se boje kritike naroda. U posljednje vrijeme tajnici kotarskih i općinskih NOO-a organiziraju sami te seoske sastanke, i to naročito u onim selima gdje su u NOO-ima ljudi koji špekuliraju i u koje narod nema dovoljno povjerenja. Na tim sastancima vrši se čišćenje tih NOO-a. Narod smjenjuje takove ljude a na njihova mjesta izabiru se oni odaniji koji imaju više uticaja u narodu.

Sami NOO-i postaju politički rukovodioci naroda, no to kod njih ide vrlo sporo. Oni vrše mobilizaciju, drže sastanke, zborove, djele i raspačavaju propagandni materijal. NOO-i na neoslobođenom teritoriju još uvijek su dosta začahureni. Oni okupljaju oko sebe jedan izvjestan krug ljudi, a izvan toga kruga slabo djeluju.

Dana 21. XI o. g. održaće se Oblasna konferencija za biranje oblasnog NOO-a za Slavoniju. Za tu konferenciju vrše se već sada pripreme. Poslani su dopisi okružnim NOO-ima, a isto tako poduzete su mjere da bude prisutno što više pristaša i funkcionera HSS-a.

³ Izdanje Agitpropa CK KPH. U 1943. god. dobiva naziv Vjesnik Narodnooslobodilačke fronte.
⁴ Vidi »Grada«, knj. VII, dok. br. 169, objašnjenje 4, str. 495.
⁵ Vidi »Grada«, knj. VI, dok. br. 48. 142-148.

U Slavoniji je održana 26. rujna o. g. Oblasna konferencija pristaša i funkcionera HSS-a.⁶ Konferencija je dobro uspjela i većina učesnika potpisala je rezoluciju punim imenom, dočim su se ostali saglasili u potpunosti s rezolucijom, ali zbog svoje legalnosti nisu istu potpisali punim imenom. Do sada su održane tri kotarske konferencije pristaša HSS-a, i to za kotar Đakovo, Brod i Požegu. Na te konferencije došao je priličan broj nižih funkcionera HSS-a, dočim jedan dio viših funkcionera drži se još uvijek po strani. Oni pomažu Narodno-oslobodilačku borbu, ali ne onako kako bi oni to mogli. A neki od njih kao na primjer Kvaternik, Adam Jurić, Tuna Babić, Mijo Ipša još uvijek podržavaju vezu sa neprijateljem, odlaze u neprijateljska uporišta i zasupaju liniju čekanja. Mi nastojimo da sa svim tim funkcionerima HSS-a održavamo vezu, odlazimo k njima na sastanke, dajemo im »Slobodni Dom«⁷ i ostali materijal. Mi nastojimo da ih u bilo kom obliku angažujemo u Narodno-oslobodilačku borbu, a pojedince koji još špekuliraju i čekaju napadamo u »Glasu Slavonije«⁸.

Što se tiče krađa u Slavoniji na našem oslobođenom teritoriju, one se događaju obično prilikom upada neprijatelja na naš teritorij. Narod bježi iz sela, ostavlja hranu ili je vozi u šumu i tom prilikom trefi se koji slučaj krađe, no to sudovi kod pojedinih NOO-a obično lahko riješe. Većih slučajeva krađe imade vrlo rijetko.

Veze oslobođenog teritorija sa neprijateljskim uporištima vrlo su slabe. Jedino sela koja se nalaze oko samih uporišta nose u ta uporišta živežne namirnice. Isto tako nose se živežne namirnice u neprijateljska uporišta u onim krajevima gdje naša vojska i Narodno-oslobodilački odbori imaju slabu kontrolu, to jest gdje ne djeluju javno kao što je to slučaj u okolici Osijeka i Nove Gradiške.

Narodno-oslobodilački odbori još uvijek su dosta slabi u raskrinkavanju neprijateljskih špijuna i petokolonaša, kojih još uvijek ima u selima našeg oslobođenog teritorija. Tako je neprijatelj prilično dobro obaviješten o svim našim skupštinama zborovima kao i o kretanjima naše vojske. NOO-i upozorili su na budnost prema takvim izrodima no do danas nisu se pokazali neki naročiti rezultati.

Sudovi su formirani kod većine NOO-a na oslobođenom teritoriju. Oni rješavaju sve sporove koji nastaju između pojedinih ljudi u selima. Za sada oni svoju dužnost vrše zadovoljavajući.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Predsjednik:
Tadijanović, v. r.

Za Upravno-administrativni odsjek:
Vidović¹⁰ (Bucu)

Original u IHRPH Zgb.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K ZAVNOH, f. 2, sn 3.

⁶ Vidi »Grada«, knj. VII, dok. br. 158, str. 465-471.

⁷ Vidi dok. br. 40, objašnjenje 6.

⁸ Glasilo Narodnooslobodilačke fronte Slavonije. Pokrenut je na insistiranje Propagandnog odjela ZAVNOH-a da se pored vojnih pokrenu i listovi NOF oblasnog i okružnog karaktera. I (1943) — III (1945). Podnaslov od I (1943), br. 2: Glasilo Jedinstvene NOF za Slavoniju. (Izdavač 1943. i 1944: Agitprop Oblasnog komiteta KPH za Slavoniju; u 1945: Propagandno odjeljenje Oblasnog odbora za Slavoniju). List je izlazio sedmično petnaestodnevno i mjesečno; a u maju 1945. dvodnevno. Urednici su bili: Zorko Golub, Josip Cazi, Zdenko Has, Ivo Sarajčić i Nada Valentie.

⁹ Mišo
¹⁰ Gabro

27.X 1943.

Naredba Štaba VI korpusa NOV i POJ o reorganizaciji i popuni XII divizije i stavljanju XII NOU i Omladinske brigade »Joža Vlahović« pod neposrednu komandu Štaba VI korpusa.

1.) Naređenjem Glavnog Štaba N. O. V. i P. O. Hrvatske od 18. X 1943. izlaze iz sastava XII. Divizije VI. Korpusa N. O. V. i P. O. Jugoslavije sledeće jedinice: XII. Udarne Brigada¹ i Omladinska Brigada »Joža Vlahović«.²

2.) XII. Udarne Brigada stavlja se pod neposrednu komandu Štaba VI. Korpusa N. O. V. i P. O. Jugoslavije.

3.) U sastav XII. Divizije ulazi XVIII. Brigada. Brodska Brigada, koja time izlazi ispod komande Štaba istočne grupe N. O. P. Odreda i čehoslovačka Brigada »Jan Žiška«, koja izlazi ispod komande Zapadne grupe N. O. P. Odreda.

4.) Reorganizacija i popuna XII. Divizije izvršiće se 3. XI 1943. godine u Voćinu. U tu svrhu doći će istog dana do 12 sati Brodska brigada u Čerailje, čehoslovačka brigada u Macute i Bokane, a XVIII. Brigada u Voćin.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
Vlado Janić, v. r.

Komandant:
Petar Drapšin, v.r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIŠ, Slav* Brod, K 23/1, 259.

27.X 1943.

Izveštaj Kotarskog komiteta KPH Pakrac Okružnom komitetu KPH Nova Gradiška o političkoj i ekonomskoj situaciji na kotaru, organizacionom stanju i radu KP, SKOJ-a, USAOH-a, AFŽ-a i NOO-a, te radu Agitpropa i mobilizaciji za oktobar 1943. godine.

Dragi drugovi,

Šaljemo Vam redoviti mjesečni izvještaj za mjesec Oktobar 1943. i to:

1. Politička situacija: Raspoloženje masa prema NOB na oslobođenom teritoriju se opaža zamorenost, ali se ne popušta u borbi, i možemo slobodno reći da imademo 90% naroda čvrsto uz NOP., dok na neoslobođenom raspoloženje svaki dan više raste. Na tome teritoriju možemo si-

¹ Po izlasku iz sastava XII divizije ova brigada je početkom novembra 1943. godine otišla u Bosnu. Vidi dok. br. 140.

² Ova brigada je 20. X 1943. godine po naredbi Glavnog štaba NOV i POH krenula u Zumberak. Vidi dok. br. 140.

gurno računati sa 70—75%, ali još uvijek postoji strah od bande za punu suradnju i pomoć NOV, koji se strah svaki dan razvija i sve više dobivamo sigurnih pristalica, četničkih raspoloženja i simpatija ima na Općini br. I ča-glič i VI Batinjani, ali i to razni pojedinci nemadu nikoga za sobom, ali o ko-jima vodimo strogo računa tj. da se uhvate na konkretnim djelima, da se ih osudi a ujedno se među narodom toga kraja naročito propagira opasnost od te bande, i njihova sva nedjela koja su oni učinili na štetu našeg naroda a u zajednici sa okupatorom. Opaža se kod naroda a naročito kod onih 90% Sr-ba a kod Hrvata svih da se potpuno boje te bande, i tako možemo biti si-gurni da se ta banda neće ukorijeniti kod nas, ali jasno i mi moramo poja-čati naš politički rad u tome pravcu, što se tiče HSS-a nemože se opaziti ni-kakav rad te stranke, dok razni pojedinci ali se može otvoreno smatrati da su iste više pristalice ustaškog pokreta kao što se to i pokazalo dolaskom us-taša na vlast u Hrvatskoj, stoje neutralni, ali koji nemadu nikoga za sobom a niti oni mogu da nam nanesu kakove štete. Ali pored toga svega mi svaki dan tumačimo narodu koji su u dodiru sa istima kako oni nanose štetu Hr-vatskom narodu svojim stavom, a koji ga je već i napustio.

Naša Partija uživa pun ugled među narodom, dok pojedini članovi, ali i to kod pojedinaca nemadu ugleda ni poverenja, ali to je neznatan broj, koje proističe naročito iz skretanja i diktiranja naših članova koji još nisu dovolj-no poznavali Partijsku liniju i hteli su ići poprijeko u Komunizam.

2. P a r t i j a : Ukupan broj članova KP na našem kotaru iznosi 112 od toga 82 muška, 30 ženski, 96 srba, 7 hrvata, 6 čeha, 2 mađara, 1 talijan, 106 seljaka, 3 radnika, 1 obrtnik 1 intelektualka, 1 đak.

Partijske organizacije podeljene su na Kotarski i 6 Općinskih komi-teta, te 22 partijske jedinice.

Kotarski komitet (Biro) sastoji se od 3 člana, srbi seljaci, a plenum od 7 članova, muški, 5 srba, 2 hrvata, 5 seljaka, 1 radnik, 1 đak. Kotarski komi-tet je zadnje vreme reorganiziran i njegov rad do sada se još nemože ocijeniti tj. još se nije moglo zaključiti da li zadovoljava u svome radu pošto čla-novi nisu imali prilike da se pokažu sa svojim radom na konkret-nim zadacima, ali po izgledu da bi članovi kao pojedinci mogli zadovoljiti, dok smatramo da je potrebno da se BIRO pojača još sa dva člana ili bar sa jednim, tako da bi mogao donekle zadovoljiti kao Komitet. Politička i teoretska izgradnja članova KK. zaostaje kako bi to trebalo biti kod članova jednoga foruma koji treba da rukovodi sa toliko ras-prostranjenim organizacijama i masama, a u ovakvim situacijama, koje do-sta toj političkoj izgradnji i teoretskoj smeta i preopterećenost pojedinih članova, tako da se nemože redovito ni da proučava materijal kojega treba da proučimo.

Općinskih komiteta ima 6 sa ukupno 29 članova, 20 muških, 9 ženski, 26 srba, 2 hrvata, 1 Čeh, 25 seljaka, 2 radnika, 1 đak, 1 obrtnik. Pred mjesec dana izvršene su Općinske konferencije i izabrali novi općinski komitet, ali se je već nakon mjesec dana moralo pristupiti reorganiziranju tih tj. pojedi-nih komiteta, radi toga što pojedini članovi nijesu zadovoljavali na svojim dužnostima, koje nije proisticalo iz njihove nesposobnosti nego naročito iz njihove nediscipline, tj. vezanosti za kuću, a kod onih na neoslobođenom te-ritoriju još uvijek postoji neki strah od bande pa se skoro potpuno zanemari

rad. Općinski komiteti su vrlo slabo snalažljivi tako da svaku nastalu situaciju na svome terenu jako teško ili skoro nikako nemogu riješiti, na koje im se sve više ukazuje da je potrebno da oni sami svaku nastalu situaciju na svojoj općini rešavaju i da se osamostaljuju u radu. Ima izgleda da bi se mogli komiteti usposobiti, osim pojedinih članova, potrebno im je samo malo više političke i teoretske izgradnje, pošto je svega 3 — 4 članova Općinskih komiteta prošlo kroz niže kurseve. Pomoć Kotarskog Općinskim komitetima je dosta slaba, tako da na sastanke općinskih Komiteta vrlo slabo stigne po koji član KK. ali se nadamo da će taj nedostatak biti otklonjen reorganiziranjem KK. Općinski Komiteti održavaju redovito svakih deset dana sastanke po dnevnom redu, dok izobrazbene održava svaki sa svojom jedinicom po planu kako je to zadnje vreme postavljeno.

Partijske jedinice održavaju sastanke redovito svakih osam dana po dnevnom redu, a jedan izobrazbeni, dok svakih 14 dana održavaju se po najnovijem Općinske konferencije na kojoj prisustvuju svi članovi sa jedne Općine, ali pojedini izostanu, radi zaposlenosti radom u organizacijama. Prisustvuju svi članovi KP izuzev neznatnog broja, tj. svega 5—6 na čitavom kotaru koji se ne nalaze u nekoj Anti-fašističkoj organizaciji. Rad članova KP. još ni izdaleka ne zadovoljava, jer oni kao članovi Anti-fašističkih organizacija vrlo se slabo osjećaju u tim organizacijama, tako da pojedini saboteri koji su se uvukli u organizacije i to baš njihovom slabosti imaju rukovodeću ulogu. Takvi saboteri su obično oni koji znadu puno brbljati. Isti članovi vide nedostatke i sabotazu tih pojedinaca ali nisu u stanju to savladati, i iznose višim forumima koji imaju i drugih poslova a moraju se baviti i sa tim sitnim koje treba sami članovi čelije kao članovi tih organizacija da savladaju. Disciplina je dosta slaba a proističe iz slabe pol- svijesti, isto tako pojedinci vrlo slabo vole čitati, tj. izgovaraju se da nemadu vremena i da oni to nemogu savladati. Odanost NOB. i Partiji je dosta dobra. Pomoć općinskih komiteta je dosta, slaba tako da su članovi tj. jedinice u većini slučajeva radile sami na svoju ruku bez kontrole Opć. komiteta i njihove pomoći. Samo su se slale direktive i tražili izvještaji dok im se vrlo slabo pomagalo u razrađivanju iste i savjetovanju kako i na koji način da se izvrše pojedini zadaci, a koje opet proističe radi nepoznavanja dovoljno Partijske linije i dosta slabe pol. izgradnje samih Opć. komiteta. Proučavanje materijala se vrši planski kako su dobivene upute od OK. da svakih 14 dana održi se po jedna Općinska konferencija na koju dolaze svi članovi KP. sa jedne općine i jedan od članova KK. drži predavanje, npr. I. gl. historije² i proradi se sav tekući materijal. Nakon 14 dana se održava opet na isti način konferencija pa diskusija i ispit I gl. i predaje se II gl. i opet tekući materijal.

2. K a n d i d a t i: Na našem kotaru imade još 13 kandidata koji su primljeni po starom načinu, koji još uvijek redovito održavaju sastanke, i misli se da će se popraviti pojedine greške. Tako smo zaključili da se za deset dana sa istima prečisti tj. koji su za Partiju primiti ih a ostale raspustiti objašnjavajući im da kandidati više ne postoje.

¹ KPH Nova Gradiška.
² Odnosi se na »Historiju Svesavezne komunističke partije (boljševika)«

3. SKOJ: Na našem kotaru ima 122 Skojevca 35 muški, 87 ženski, 113 srba, 1 talijan, 4 hrvata, 3 čeha, 1 mađar. 117 seljaka, 3 radnika, 1 đak, 1 intelektualka, a podjeljeni su na kotarski i 6 općinskih Komiteta te na 34 grupe.

Kotarski Komitet sastoji se od 6 članova, 3 muška, 3 ženske, 5 srba, 1 Hrvat, 3 seljaka, 1 intelektualka, 1 đak, 1 radnik. Komitet se stalno reorganizira i još uvijek ne zadovoljava onako kako bi to trebalo. Svi članovi su svršili srednji Skojeovski kurs i ima izgleda da će uskoro svoj rad pokrenuti i da će moći po svom sastavu zadovoljiti svojoj dužnosti. Sastanke održavaju redovito svakih deset dana po dnevnom redu, proučavanje materijala je počelo planski kao i kod Partije i vjerujemo da će dosta pomoći i da će rad krenuti naprijed.

Općinskih Komiteta ima 6 sa ukupno 22 člana, 10 muška, 12 ženski, 19 srba, 2 hrvata, 1 Čeh, 21 seljak 1 radnik. Općinski Komiteti ni izdaleka ne zadovoljavaju sa svojim radom, tako da vrlo slabo obilaze aktive, a u koliko ih i obilaze, nikakove im pomoći ne daju, pošto se i oni sami vrlo slabo razlikuju od samih članova aktiva po političkoj i teoretskoj sposobnosti. Sastanke održavaju dosta neredovito i kad se održavaju dosta su slabi, tako da se samo ispita šta je tko radio i pročita se šta ima u buduću da se radi, dok se ništa konkretno ne postavlja i ne zadužuje. Izobrazbene sastanke do sad nisu skoro nikako održavali, dok je sad KK. Skoja napravio plan kao i kod KK-KPH za proučavanje materijala, i nadamo se da će se pokrenuti rad Skoja.

Skojevski aktivni, rade kao i ostala omladina u selu i skoro se ništa ne razlikuju od njih, u političkoj izgradnji dok svojim ponašanjem i ličnim primjerima, velika većina Skojevaca prednjači. Dešava se da ti Skojevari u raznim odborima često puta podleću raznim brbljavcima i saboterima koji se nalaze u istom odboru. Skojevari mirno i pristojno gledaju i neće sa takovima da se svađaju ali nemaju toliko političke sposobnosti da ih ubjede, pa to često našu omladinu dovodi na nizak položaj. Ali mi smatramo dok se malo ozbiljnije otpočne sa tim planskim proučavanjem materijala da će se naš Skoj politički uzdići i preuzeti potpuno rukovodeću ulogu kod omladine.

4. U S A O H : Kotarski odbor USAOH ima 6 članova, 3 muška, 3 ženske, 3 srbina, 3 hrvata, 5 seljaka 1 intelektualka. Kotarski odbor USAOH-a sa svojim radom nezadovoljava, a to je glavna krivica do KK-Skoja, jer im nije pruženo dovoljno pomoći. U zadnje vreme nešto je to stanje popravljeno tako da je ušlo u Kotarski odbor 2—3 jača Skojevca i nadamo se da će rad malo krenuti naprijed.

Općinskih odbora Usaoha ima 6 sa ukupno 22 člana, 10 drugova, 12 drugarica, 19 srba, 1 talijan, 1 čeh, 1 mađar, seljaci. Općinski odbori su vrlo slabi tako da nikako ne obilaze seoske organizacije i Odbore. Njihovi sastanci su bili samo onda kad ih je netko od Kotarskog tražio da održi sastanak, dok proučavanje materijala uopće nije postojalo.

Naš Kotar obuhvaća 44 sela i 6 zaselaka sa 41 organizacijom USAOH-a, koje broje 789 članova, 222 muška 567 ženski, 733 srba, 28 hrvata, 18 čeha, 1 talijan, 4 nijemca, 6 mađara,³ 780 seljaka, 6 radnika, 3 intelektualca. Omladina

³ Zbroj po nacionalnoj pripadnosti nije tačan.

je vrlo dobra i voljna za rad, ali je vrlo slabo rukovodstvo koje ju nemože **politički** uzdići a niti sam odbor održava sastanke, osim kad se sakupi sva omladina kojoj se čita nekoji materijal ili radio vijesti. Ako nema nikoga od **viših** rukovodstava ili NOO. taj sastanak prođe bez ikakove koristi, pošto omladina je vrlo slabo ..."

5. **Radne čete:** Na našem kotaru postoje radne čete na papiru dok od njihovog rada a naročito zadnje vreme ništa se ne vidi, niti šta rade kao radne čete a niti održavaju izobrazbene sastanke. Glavna krivica za neuspjeh radnih četa jest do samih omladinskih rukovodstava koja nisu prije osnivanja četa zainteresirala omladinu preko raznih društava, pjevačkih, dii. grupa, i dr. Drugo je krivica i do roditelja koji su branili omladini da ide kad se je zvalo nekuda na rad, a treće je krivica i do NOO., koji nisu pomogli omladinskim rukovodstvima koja su bila vrlo slaba da se radne čete učvrste. Tako će se sada početi sa raznim omladinskim sastancima i priredbama, te će se omladinu zainteresirati a posle će se pristupiti roditeljima i NOO. da i oni pomognu.

6. **Pioniri:** Na našem kotaru Pioniri rade samo u onim selima gdje postoje škole dok u ostalim selima djeca ništa ne rade i ako su vrlo voljna za rad. Glavni krivci za taj rad jesu roditelji koji nemadu povjerenje kad se djeca zovu u školu kad nema učitelja tj. kad netko od omladine hoće da uči djecu, jer nemadu poverenje u iste.

7. **N. O. O.:** Kotarski NOO. ima 28 članova plenum i to 24 muška, 4 ženske, 25 srba, 3 hrvata. Izvršni ima 4 člana. Kotarski NOO, sa svojim radom kao cjelina nezadovoljava, dok pojedini članovi dosta zadovoljavaju sa svojim radom. U izvršnom je podijeljen rad po odsjecima ali se ne radi po tim odsjecima tj. nema odgovornosti tako da se ne kontroliše rad pojedinih članova. Da bi rad izvršnog krenuo naprijed potrebno je da se nekoji članovi iz izvršnog izmijene i na njihovo mjesto postave drugi koji će biti odgovorniji i disciplinovaniji, a isto je potrebno da se pronade još jedan član za izvršni. Kotarski Komitet je uzeo u zadatak da tu stvar izvrši. Općinskih NOO. ima na oslobođenom 5 sa 37 članova, 27 muški, 10 ženski, 35 srba, 2 hrvata, seljaci. A na neoslobođenom ima 2 Opć. NOO-a, sa 9 članova, 8 muški, 1 ženska, 1 srbin, 3 hrvata, 1 talijan, 4 čeha, 7 seljaka, 1 radnik, 1 obrtnik. Općinski NOO. na oslobođenom teritoriju još ne zadovoljavaju, tako da se iz 4 Opć. NOO. mora promeniti po nekoji član iz izvršnog dok samo u jednom ima izgleda da će moći zadovoljiti. Ovaj zadatak da se popune Opć. NOO., tj. izmijene pojedini članovi, uzeo je u zadatak KK. i nadamo se da će po izmjeni tih pojedinih članova rad u Opć. NOO-ima krenuti malo naprijed. Naročito je potrebno da što veći broj Odbornika bar iz Kotarskog i Općinskih NOO-a prođe kroz odbornički kurs, tako da se nauče pravilnije rukovoditi, a onda će vjero vati no imati i bolju volju i više sposobnosti, te će ih se više moći i zaduživati i uzimati na odgovornost kao sposobnije.

Seoskih NOO-a, ima na oslobođenom teritoriju 34 i 4 poverenika sa ukupno 166 članova, 114 muški, 52 ženske, 147 srba, 17 hrvata, 2 talijana, svi

seljaci. Na neoslobođenom ima 13 i 1 poverenik, te jedan gradski NOO. sa ukupno 47 članova, 46 muški, 1 ženska, 14 srba, 16 hrvata, 9 čeha, 3 talijana, 2 nijemca 2 mađara, 1 Slovenac. Seoski NOO. još uvijek ni izdaleka ne zadovoljavaju kao politički rukovodioci NOF, dok na ekonomskom polju u većini zadovoljavaju, glavni razlog je kod Partije i vjerujemo ako uspijemo podići političku svijest Partije da će i NOO. zadovoljiti.

8. A. F. Ž.: Kotarski AOŽ ima plenum 15 članova a izvršni 6, sve **Srp-**kinje, seljanke. Sa svojim radom ne zadovoljavaju, što se tiče praktične sposobnosti i organizaciono bi mogle zadovoljiti, dok politički su vrlo slabe i iz toga proističe i njihovo nezadovoljavanje. Pojedini članovi se ne smatraju odgovorni i tako rad se vali samo na jednu ili dvije drugarice a one druge skoro se i ne pomiču, a to je sve zato što su politički vrlo slabe pa nijesu ni disciplinovane a ni odgovorne. Ali smatramo ako osposobimo članove KP a pošto su i one ti članovi da će krenuti malo i ta organizacija.

Općinskih AOŽ ima 5 na oslobođenom i jedan na neoslobođenom teritoriju, sa ukupno 51 članova, 48 srba. 3 hrvata. Općinski AOŽ. su vrlo slabi tako da se njihov rad skoro ne zapaža, sastanke održavaju dosta neredovno i to samo kad dobiju da rade, dok izobrazbene ako su i odi žale samo se to pročitao bez ikakove diskusije i skoro ništa se nije iskoristilo. Rijetko održavaju sastanke sa seoskim AOŽ.

Seoskih AOŽ ima 43 sa ukupno 207 članova, 182 Srpkinje, 7 hrvatica, 10 Čehinja, 6 talijanki, 2 mađarice. Seoski AOŽ rade kao odbor samo onda kad dobiju da nešto sakupe ili urade i si. samo u tim slučajevima se sakupljaju masovni sastanci žena. Na tim sastancima ako se nešto i pročita vrlo se slabo iskoristi, tj. ništa se ne tumači i tako žene sve gube volju i za sastanke. Ukupan broj organizovanih žena u AFZ. ima 2.178, 2040 srpkinja, 58 hrvatica, 23 mađarice, 33 talijanke, 24 Čehinje, žene su vrlo dobre Antifašistkinje ali su im slaba rukovodstva koja ih nemogu politički uzdići. Naročito drugarice sa neoslobođenog teritorija nijesu zadovoljne samo sa sakupljanjem hrane i dr. potrebstina, nego one hoće da nešto i saznaju šta se radi u svijetu i kod nas, a isto tako se politički uzdignu, a nema tko sa njima raditi.

9. Agit-prop Kulturno—prosvjetni rad: Agitacija i propaganda vrši se preko naše štampe, radio vijesti, letaka, novina, itd. i to pojedinačno i na masovnim sastancima koji se održavaju po svim selima u nekojima redovito svakih 8 dana a u nekojima u 14 dana. Pri svakom NOO. je zadužen po jedan član koji ima voditi računa o redovitom proučavanju materijala i naše štampe, isto tako da izveštava kakovi je uspjeh, ali to do danas još nije učinjeno. Na mitinzima koje održavaju članovi Kot. NOO. usmeno se vrši agitacija, ali to se radi samo u onim selima gdje se opazi neka sabotaža ili neka strana propaganda, ili se radi o nekim ekonomskim pitanjima, pa se ujedno čita i vrši usmena propaganda. Takovih mitinga po selima održano je zadnjih mjesec dana oko 20—25 na oslobođenom i oko 5—6 na neoslobođenom teritoriju. Isto tako je održan jedan Zbor za proslavu dvogodišnjice ustanka u Slavoniji, koji je uspio sa 100%. Na Zboru je prisustvovalo preko 1500 osoba, i istupali su govornici ispred svih Antifašističkih organizacija. Govori su popraćeni oduševljenim usklikima i pljeskom, a naročito je oduševljenje bilo kad se spominjao drug TITO, STALJIN, CRVENA ARMIJA,

NOV, i KP kao i druge organizacije i Saveznici. Opširan izvještaj o proslavi i govornicima smo Vam poslali. Zidne novine je izdao Opć. odbor Usaoha br. 1, i to samo jedan broj. Kulturne večeri još nijesu počete održavati, ali dalo se u zadatak omladini da što u kraćem vremenu otpočne sa istima. Analfabet-ski tečajevi su otpočeli u 3 sela sa ukupnim brojem polaznika 51 i to u seli-ma gdje postoje učitelji, škola je otvoreno 10 sa ukupnim brojem đaka koji idu u školu 433, a ima izgleda da će se uskoro otpočeti još sa nekoliko škola. Diletanske grupe kojih ima nekoliko počele su njih dvije vježbati razne ko-made za kulturne večeri. Domova imade vrlo mali broj, ali i oni služe samo za sastanke a nema omladinskog života vi njima kako bi to trebalo. Pjevačkih društava imade nekoliko ali vrlo slabo rade, nadamo se da će otpočeti bolje sa radom dok se malo privrši poljski posao.

10. Mobilizacija: Zadnjih mjesec dana dobrovoljno jemobili-sano sa našeg kotara 23, ukupno 16 muški, 4 ženske,⁵ 11 srba, 8 hrvata, 2 ma-đara, 2 talijana. Prešlo je na našu stranu 10 domobrana sa oružjem.

11. Vojno pitanje: Rad sa neprijateljskom vojskom, postoje samo neke male veze sa domobranima, dok organizovanog rada nemamo, po-što je velika špijunaža od strane gestapoa i ustaša. Svaki dan je hapšenje samo ako im se učini neko sumnjiv bio domobran ili civil, te tako se nesmiju civili usuditi ni stupati u vezu sa domobranima.

Partija u Vojno pozadinskim Ustanovama, ukupan broj Partijaca na našem Kotaru u Vojno pozadinskim ustanovama jest 70 od toga 67 muški, 3 ženske, 47 srba, 18 hrvata, 3 čeha, 2 mađara, 39 seljaka, 28 radnika, 2 inte-lektualca, 1 si. zvanje. Rad Partije u Vojno pozadinskim ustanovama je raz-ličit npr. u radionicama se odvija dosta dobro, pošto su većina radnici koji su najbolji komunisti, i disciplinovani, voljni a prilično i sposobni, tako da radionice prednjače u Part. radu. Isto tako i u Bolnicama zadovoljavaju, dok u stražama i relejnim stanicama dosta slabo, a naročito u Komandi straže Lipovac, gdje komesar straže i sekretar jedinice u opšte nije dostojan da bude član KP. S njime se vrlo teško radi i on ti uvijek stavlja neke izgovore da se to nemože šta Partija zahteva, a što je najžalosnije on kao član KP. nema poverenja u naše rukovodiocce tako kaže da se mnogi hrvati puštaju kao banditi a srbi ubijaju bez ispita i nevini. Isto tako je vrlo slaba Partijska jedinica u Relejnoj stanici Dereza Daruvarsko područje, koja održava vezu sa relejnom stanicom Batinjani a istu vezu nema po tri dana, dok imadu ugovoreno mjesto da se sastaju u Omanovcu i kurir iz Batinjana dolazi redovito a odavde nema ništa, te tako neka pošta pa makar ona bila i hitna stoji po par dana. Na toj stanici su sami seljani iz Dereze, pa se razgmize po selu te ih Komandir mora tražiti po selu, a to je opet slabost Partije. Komandir iste stanice i sekretar jedinice, jer vrlo dobar drug i voli našu Partiju, ali je pre-više mekan a oko njega su sve seljani pa ih nemože držati u disciplini. Dok ostale Partijske jedinice nemadu naročitih zapažanja.

⁵ Zbroj nije tačan.

S K O J : Na našem Kotaru u Vojno pozadinskim ustanovama ima Skojevske aktivne⁶ sa 104 člana SKOJ-a, 79 drugova, 25 drugarica, 90 srba, 13 hrvata, 1 jevrejka, 60 seljaka, 33 radnika, 3 đaka. Rad Skoja u tim ustanovama dosta je aktivan a naročito u Bolnicama gdje priređuju razne zabave i priredbe za naše ranjene drugove, a isto i u radionicama gdje se takmiče sa ostalim radnicima za izvršenje svoga plana.

12. Ekonomsko stanje među narodom:

Gradnja kuća se nastavlja i ima izgleda da će uskoro biti sve porodice zbrinute za zimu, u koliko neprijatelj ne bi nanio nove štete. Ishrana je podnošljiva i ako većina naroda nema masti ali ipak je narod zadovoljan, dok odjeća i obuća su glavni problemi koji će se vrlo teško riješiti bez neke pomoći izvan našeg kotara, a koje je najveći bremzer političkog rada, isto tako i veliki je problem za sol. Kotarski NOO. ima nešto kože sa kojom će obuti ali moguće 10—20% od svega bosog naroda, dok više nema sredstava.

13. Veza sa tržištem: Još iz skoro svih sela sa I. Općine po netko odlazi u Lipik a sa druge po netko u Pakrac kao i sa 5, i neoslobođenog teritorija, i vrlo je teško odbiti narod kad im se nimalo nemože izaći u susret, a koje banda može da iskoristi.

Dragi drugovi, u koliko Vas nešto interesira, tj. ako nešto nismo obuhvatili u ovom izvještaju, Vi nas obavestite pa ćemo Vam poslati naknadno.

Primitite naš Komunistički pozdrav,

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Za Kotarski Komitet:
Milan⁷- v. r.

Napomena: Redaktor je na dokumentu izvršio stilske i gramatičke korekcije.
Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 10 -I, CK, 30/834-837.

105

27. X 1943.

Izvještaj Kotarskog komiteta KPH Donji Miholjac Okružnom komitetu KPH Virovitica o političkim i ekonomskim prilikama na području KK, organizacionom stanju KP, SKOJ-a, USAOH-a, AFŽ-a i NOO-a, Le o mobilizaciji i radu s narodom na terenu u oktobru 1943. godine.

Politička situacija:

Dobar dio naroda s radošću gleda na konferenciju u Moskvi¹, kao i što London osuđuje kao izdajnika Dražu Mihajlovića. Peta kolona ubacuje

⁶ Broj nije naveden.

⁷ Prodanović

¹ U Moskvi je 19. X 1943. otpočela konferencija ministara vanjskih poslova SAD, Vel. Britanije i SSSR. Zaključeno je da se uspostavi nezavisna Austrija, demokratizira Italija ukinu sve fašističke organizacije u svijetu i kazne ratni zločinci. Poslije završene konferencije, 30. X, izdano je zajedničko Evanično saopćenje pod nazivom »Moskovska deklaracija«.

u narod da će biti reakcija po Podravini i da će (Kozaci) čudesa stvarati. Djelovanje jednog HSS-ovca (Kaladžić), (koji ima sina Ustašu), po izjavama prvaka HSS-a izdaje kako HSS tako i našu NOB (nije još točno ustanovljeno) o tome smo poduzeli mjere mi i HSS-ovci da točno ispitamo, u koliko bude istina oni će ga sami kazniti. Radinković² je uhapšen kad je išao u bolnicu u Osijek..³

Malo su zabrinuti što nema Radinkovića i što nema Cerića dolje da vrši mobilizaciju, jer vide da Hrvati idu u masama u NOV, te tako da im neće uspjeti stvoriti »Radića Brigadu«. Priključenje HSS-a poboljšalo je u mnogome situaciju na ovom kotaru, što dokazuje i pristup 69 Hrv. prije par dana u NOV. U srpskim selima pojavljuje se neki strah od priliva hrv. masa u NOV, te smo zaključili, više posvećivati pažnju srb. selima, te im prikazivati (AVNOJ i ZAVNOH te njihov nacionalni raspored unutar njih samih).

Vojnici koji su poslani na teren, rade na svoju ruku i bez da traže informacije od nas, te tako brljave i kočće nam politički rad. Poslali smo vam podatke koje su učinili na ovom kotaru. Isti koji su učinili u selu Marijancima od župnika itd. oduzeli su od jedne žene 2 odijela dječja i njene oplečke. Te brijavštine po svemu imaju i neke političke pozadine. To su moguće neke četničke podvale, jer se isključivo obaralo na HSS-ovce, s kojima smo baš u vreme počeli raditi, te se može vjerovati da je i to u mnogome zaustavljalo njihovo pristupanje u NOB.

Vojnici koji dolaze kućama u nekim slučajevima ne daju se legitimisati našim odbornicima, te bi bilo potrebno da se naglasi vojsci kad dolaze kućama da se imaju prijaviti kod NOO-a i time bi donekle bilo riješeno pitanje dezertera.

II. Organizaciono stanje:

a) PARTIJA: Članstvo P. se povećalo. U KK ušao je drug Učo⁴, i zadužen je po liniji NOO-a. Postoje 3 p. jedinice. Jedina P. jedinica od 3 člana unutar K. NOO-a. Učo je ispao iz te jedinice a primljen je jedan drug u KP i priključen na mjesto Uče, isti je drug i član K. NOO-a.

Druga P. jedinica djeluje unutar K. AFŽ-a, ima 5 članova. Treća P. jedinica je unutar mjesnog NOO-a od 3 člana koja je ovih dana sastavljena, to su Hrv. 2 selj, 1 trgovac. Date su im direktive i upute, kakva im je dužnost u NOO-ima i kako trebaju da sprovode zaključke koje zakluče na P. sastanku. Naročito im je objašnjeno koje su dužnosti NOO-a kao i koje KP i kakvu ulogu ima KP u današnjoj NOB. Dat im je materijal da ga proučavaju.

Ukupno KK imaju 3 P. jedinice, jedanaest članova, 6 drugova, 5 drugarica, 6 Hrv., 5 Srba, 6 seljaka, 3 radnika, 1 učiteljica i 1 trgovac.

Rješenjem drugova iz višeg foruma drug Siniša' odlazi I/XI na srednji P. kurs. Na sastanku KK riješeno je da drugarica Jovanka⁶ ide na 30/X na predavanje o teoretskoj izgradnji koje će preneti kako na KK tako i na P. jedinice.

² Jozo, funkcioner HSS-a iz sela Crnca.\ O njegovom djelovanju vidi »Građa«, knj. VII, dok. br. 26, str. 77.

³ Rečenica je u dokumentu potpuno nejasna.

⁴ Ivo Jelo vica

⁵ Janjašević

⁶ Cović

Skojevske grupe izuzev jednog sela sačinjavaju omladinke (Ženska omladi-

b) SKOJ: Organizaciono stanje SKOJ-a i USAOH-a nepromijenjeno, na). Njihov rad se sastoji u pomaganju NOV i prodiranje u druga sela. Politički još ne djeluju mnogo pošto nisu mnogo izgrađeni. Od materijala čitaju većinom samo na sastancima i pojedinačno. Pored toga što je drugarica Mara⁷ bila odsutna na kursu, pa Pero,⁸ rad nije tako mnogo napredovao. Sada ope drugarica Nevenka' nalazi se na kursu te je tako sam Pero iz Komiteta Skoja na terenu. Nakon toga što se s kursa povrati Nevenka i jedan skojevac formirat ćemo Komitet Skoja od 3 člana i nadamo se da će te grupe moći osposobljavati da mogu više politički djelovati. S terena je bila jedna omladinka na kursu ali joj majka neda da bude odsutna, tj. ne dozvoli joj da radi. To nas je sprečilo što nam je Komitet Skoja tako do sada bio slab.

Rad USAOH-a sastoji se u prikupljanju potrebnih stvari za NOV. Za omladinu stiže dovoljno materijala kao »Mladi Borac«,¹⁰ Mladi komunist«, »Pionir«¹² i dr.

NOO:

KNOO se proširio na 6 članova, na cijelom kotaru postoje 21 mjesni NOO s ukupno 77 članova. Da bi se imao bolji pregled i olakšan rad drugovima koji su po toj liniji zaduženi, zaključili smo na sastanku KK tako i KNOO u prisustvu druga iz O NOO-a¹³ (Gliše)¹⁴ da se formiraju općinski NOO-i koji bi oteretili mnogo da bi se lakše moglo dalje prodirati u druga sela. Postoje i dobre mogućnosti da se osnuju op. NOO-i, i to za 4 općine: Čađavica, Crnac, D. Viljevo i šljivoševci. Primljena je drugarica Mara iz K AFŽ-a u KNOO radi veze i potreba koje su potrebne u suradnji u nekom zajedničkom radu.

AFŽ:

Po toj liniji se malo pokrenulo, uhvaćene su veze s nekim selima. Dolaskom drugarice Jovanke i Rezike¹⁵ sa Okružne i Oblasne konferencije¹⁶ AFŽ-a dobile su direktive koje smo i mi KK prihvatili i zaključili, da se proširi K AFŽ sa dva člana bilo bi ih 6, da se formira 3 općinska odbora AFŽ i pošalje 6 drugarica na kurs, i da jedna drugarice uđe u KNOO što je i učinjeno. Do sada rade samo 2 drugarice aktivno iz K AFŽ-a dok druge 2 su skoro primljene u K AFŽ. Nisu još sposobne da mogu samostalno da rade. Imaju malu djecu, kuća je i drugi radovi jer su same u kući, obadve su Srпкиnje a u istom su selu, i kao takve ne mogu mnogo pomoći u radu po toj liniji. Formirat ćemo Komisiju koja će biti sastavljena iz članova NOO-a od AFŽ-a

7 Bila je zadužena za pitanje SKOJ-a na kotaru.

8 Pavlović

9 Stančić

10 List slavonske omladine od januara 1943. Podnaslov od br. 3: List Antifašističke omladine Slavonije.

11 Organ SKOJ-a za Hrvatsku.

12 List najmladih u Hrvatskoj. I (1942) — III (1944). Izdavač od III (1944), br. 16 ie Glavni odbor Ujedinjenog saveza antifašističke omladine Hrvatske. Izašlo brojeva: I (1942) 1-4; II (1943) 5-12; III (1944) 13-16. Numeracija neprekidna. Centralna tehnika CK KPH.

13 Privremeni oblasni NOO za Slavoniju.

14 Glišo Arbutina

15 Kovačić

16 Oblasna konferencija AFŽ-a za Slavoniju održana je u Voćinu od 19. — 22. IX 1943. godine.

i USAOH-a, kojoj će biti dužnost skupljanje i odašiljanje hrane itd. tako će se moći više posvetiti kako same izgradnje drugova tako i rad će mnogo bolje funkcionisati.

Drugovi, odlaskom druga Ive¹¹ na kurs a drugarica Jovanka išla je više puta na konferencije ,ostao je KK sa dva člana i nismo bili u mogućnosti da pružimo punu pomoć po toj liniji, a drugarica Jovanka i ako pozna mnogo bolje što koči taj rad po liniji AFŽ-a ne funkcionise, nije nam točno iznašala na sastancima KK i ako smo se uvijek po tom pitanju najviše zadržali.

AGIT-PROP:

Od 9/X do 26/X održali smo jedan miting, i to u selu 3/4 Hrv. i 1/4 Švaba.¹⁸ Na mitingu je bilo oko 150 do 180 osoba, govorio je drug Ivo i Šokac.” D tom selu je po prvi puta održan miting, a postoji dve političke struje: HSS i Radikali koji se kose između sebe te na drugo slabo misle, k tomu ima Švaba, pa se nisu smeli usuđivati da nešto reknu ili da nekog osuđuju. Da smo ipak nešto uspjeli, dokaz je to što je ovih dana stupilo u NOV 20 boraca i dovezli su 2 tovara žita i nešto novaca.

Materijal nam stiže redovno, kojeg odmah šaljemo u narod, jedino radio-vijesti u ovo zadnje vrijeme uopšte ne dobivamo, a nemamo radija, tako uvijek kasno saznamo za situacije koje su za nas ovdje i te kako važne.

Banda je u jedan mah ubacivala svoje letke koji su tako zakučasti da ih narod nije raspoznavao, bili su na izrezanom papiru kao List i Petokraka zvezda, sa njihovom propusnicom za predaju. U jednom selu banda je naredila da narod skida naš plakat, odgovor je bio — komu smeta neka ga i skida — banda im opsuje majčinu i ode, a naš plakat ostao je netaknut.

MOBILIZACIJA:

Od 8/X, tj. dobrovoljno stupilo je sa K.²⁰ D. Miholjac u NOV 85 boraca, i to 69 Hrv. 9 Srba, 5 Slovenkinja, 1 Slovenac, 1 Srpkinja. Otišlo je 7 Hrvata i 6 Srba na 10-dnevni rad — popravak kuća u neoslobođeni kraj, dočim bi se mnogo veći broj odazvao ali krstarenje bande je onemogućilo da ih se za to organizira.

Na neka sela koja su bliže Miholjca — banda pravi presije te im se preti na razne načine, neki odlaze u neprijateljsku vojsku. A ovi koji su otišli u NOV tražili su da ih se naoruža i da će oni mobilisati ostale po selima.

EKONOMSKE PRILIKE: su na ovom kotaru dobre. Skupljeno je dobrovoljno 300 metara žita, i očekujemo našu vojsku da čim prije odbavimo gore, jer se banda zalijeta. Baš danas dobili smo izvještaj da je banda došla u jedno srpsko selo, Kučance, i opljačkala mnogo marve kao i svinja i drugog samo još nemamo podatke što su sve opljačkali i kako su postupali, o tome ćemo vas izvijestiti.

¹⁷ Milan Posavac, sekretar KK.
¹⁸ Ime sela nije navedeno
¹⁹ Redakcija nije mogla ustanoviti o kome se radi
²⁰ Kotara

Vojne posade ima samo u Miholjcu, i to se je povećalo sa 425 na 800 većinom su SS i ustaše i nešto malo žandara. Od 19. X stalno krstare po selima po danu i noći. Dosta je jaka špijunaža pete kolone koju ćemo morati početi čistiti.

Drugovi nemojte svatiti ako i naidete na nekakve greške koje ja ne činim namjerno, već s tim što imam 3 raz. osnov. škole i što sam u životu najmanje piskaro.

Uz drugarski pozdrav

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Za Komitet:
šokac

Napomena: Na dokumentu su izvršene manje stilske i gramatičke korekcije.
Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 11/1, CK, 31/189-191.

106

28. X 1943.

Pismo Štaba II operativne zone NOV i POH Štabu VI korpusa NOV i POJ o uspješno izvršenim akcijama jedinica XXVIII divizije u Hrvatskom zagorju

Jedinice X. Divizije¹ i Brigada »Braće Radića« vode upornu borbu u Hrvatskom Zagorju.² Neprijatelj doduše ne reagira sa nekim naročitim snagama, ali se služi sa teškim tenkovima. Zlatar, Ivanec, Novi Marof, Ludbreg, Varaždinske Toplice i okolica još uvijek se nalaze u našim rukama. Jedinice X. Divizije, Brigada »Braće Radića« i Kalnički P. Odred u toku ovog mjeseca postigli su sjajne rezultate. Ne samo da je uhvaćen veliki ratni plijen koji nam je omogućio formiranje novih jedinica, nego je oslobođen i veliki teritorij sa 3 sreska mjesta. Pruge iz Zagreba prema sjeveru, t. j. Križevcima i Varaždinu izbačene su iz prometa. U tim borbama uzeo je učešća Zagrebački i Zagorski Odred, koji su sa svojom aktivnošću mnogo doprinjeli ovakvom stanju.

Prije dva dana neprijatelj je pokušao t. j. Nijemci da prodru u Zlatar, jedinice XVII. i Brigade »Braće Radića« razbile su ih i uništile im 2 tenka. U toku jučerašnjeg dana neprijatelj je krenuo sa jakim snagama iz Križevaca u pravcu Apatovca i Vojakovca, gdje su mu jedinice III. Bataljona, XXI. Brigade i I. Bataljona Kalničkog P. Odreda nanjele osjetne gubitke. Neprijatelj je imao namjeru spojiti se sa snagama, koje su kretale iz Varaždina prema Ludbregu i Var. Toplicama ali je u tome bio sprečen. Nakon—8-satne borbe neprijatelj se povukao u Križevce. Neprijateljske snage, koje su se kretale iz Varaždina prema Varaždinskim Toplicama i Ludbregu dočekao je II. bataljon Kalničkog P. Odreda i Varaždinska četa te su ga kod Šemovca i Kelemena

¹ Naredbom glavnog štaba NOV i POH od 17. X 1943. X divizija je dobila naziv XXVIII.
Vidi dok. br. 64.
² Vidi dok. br. 115.

potpuno razbile, zaplijenivši jedan p. mitraljez. Bjelovarski Odred izvršio je fingirani napad na Koprivnicu, odakle je neprijatelj odgovorio paklenskom vatrom minobacača i teških mitraljeza. Iz ovoga ćete videti da su naše jedinice na ovom sektoru prilično aktivne, te da su sazreli uslovi za proširenje našeg slobodnog teritorija u ovim krajevima. Mobilizacija dosta sporo napreduje, no ona se ipak odvija prilično povoljno. Jedinicama X. Divizije otpustili smo nešto novomobilisanih boraca i to: XXI. N. O. Brigadi 95 Zagoraca, a XVII. nešto preko 100. U koliko će se mobilizacija jače razmahati ovim jedinicama daćemo veći broj boraca.

Mnogo nas interesira kako stoje stvari kod vas. Molimo vas da nam javite o aktivnosti i uspjesima vaših jedinica u Slavoniji.³

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
M⁴ Belinić, v. r.

Komandant:
si. odsutan

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 11/1 — 115.

107

28. X 1943.

Izvještaj Štaba Istočne grupe NOP odreda Štabu VI korpusa NOV i POJ o napadu Brodske NO brigade na uporište Gorjane i Osječkog NOP odreda na Josipovac — Kravice.

Jedinice naše Brodske brigade noću između 26 i 27. o. mj. napale su neprijateljsko uporište Gorjane,¹ i fingirale napad na neprijateljsko uporište Kmdiju.

Neprijateljsko uporište Gorjani brojalo je oko 200 naoružanih njemačkih vojnika, naoružanih s dva teška mitraljeza, 4 puškomitraljeza, puškama i bombama. Utvrđeni su sa više bunkera, koji su se u glavnom nalazili na raskrsnici oko crkve.

Napad je izvršen sa dva bataljona, dok je III. bataljon bio u zasjedi prema neprijateljskom uporištu Đakovo.

Jedinice koje su napadale uz mali otpor stigle su do raskrsnice gdje se neprijatelj skoncentrisao i davao organizovand otpor. Borba se vodila oko 8 sati, za koje su vrijeme naši borci jurišali nekoliko puta i svaki put su bili odbijeni.

U isto vrijeme krenula je pomoć iz Đakova u 8 kamiona sa prikolicama i napala jedinice koje su bile u zasjedi. Naši borci osuli su vatru na kamione, i izvršili juriš na iste i tom prilikom zarobili 4 kamiona, jedan teški mitraljez i oko 7 pušaka. Dva kamiona su odmah spaljena, dok se ostala dva nisu mo-

3 Vidi dok. br. 140.
4 Marko

1 Vidi dok. br. 126.

gla zapaliti, pošto ih je neprijatelj obasipao mitraljeskom vatrom, kojom prilikom su se naši borci povukli. Neprijatelj je napadao i dalje, i tokom borbe soja se je odvijala utrošeno je mnogo municije, radi čega su se naše jedinice morale povući oko svojih 200 metara, odakle su dalje kao i prilikom povlačenja davale otpor neprijatelju.

U samom uporištu gdje se je neprijatelj skoncentrisao davao je žestoki jtpor, a pošto je bila noć nisu se mogli upotrebiti efikasno bacači da bi se istima razrušili neprijateljski bunker.

Kako je i dalje bio jak pritisak na naše zasjede iz neprijateljskog uporišta Đakova, a pošto je već i dan bio blizu nije se moglo ostati u uporištu do dana, nego se moralo nakon 8-satne borbe povući.

Za vrijeme borbe i nakon povlačenja naši gubici u ljudstvu bili su jedan mrtav i tri ranjena, dok je neprijatelj imao oko 30 mrtvih i više ranjenih. Gubitaka u naoružanju sa naše strane nije bilo, dok je na zasjedi zarobljen jedan teški mitraljez, 7 pušaka i 500 mitraljeskih i puščanih metaka. Municije je utrošeno: 3500 mitraljeskih i puščanih metaka, 4 lake mine i 12 protukolonskih metaka. Oštećena je također jedna puška Mauzer.

Iskustvo u ovoj akciji imali smo slijedeće: Neprijatelja koji je utvrđen, a da bi ga se likvidiralo potrebno je odpočeti sa akcijom u samu zoru, kako bi se borba produžila u toku dana, i da bi se na taj način po danu moglo upotrebiti teško oruđe.

Isto tako za vrijeme trajanja same akcije štabovi bataljona i komande četa pokazali su malo samoinicijative i bili su dosta spori, te su dozvolili neprijatelju, da se skoncentriše na jedno mjesto i daje organizovani otpor.

Iste noći jedinice našeg Osječkog N. O. P. Odreda izvršile su akciju na neprijateljsko uporište Josipovac — Kravice² (sekcija Osijek 1:100.000), gdje je nakon kratke borbe zapljeno slijedeće: 6 puškomitraljeza »Brno«, 84 puške Mauzer, 5 komada pištolja »Astra« kal. 9 mm., 3 Šmajsera, 4.000 komada mitraljeskih i puščanih metaka, 400 komada municije za Šmajsera, 333 šinjela, 549 kom. ljetnih i zimskih bluza, 747 kom. ljetnih i zimskih čakšira 310 pari starih i novih cipela, 333 para veša, 360 majica, 150 pulovera, 105 komada torbica, 135 komada peškira, 58 čaturica, 117 vojničkih porcija, 125 kapuljača, 200 komada navlaka za čebad, 289 komada opasača, 400 komada čebadi i ostalih drugih stvari manje vrednosti.

Zarobljeno je 187 neprijateljskih vojnika od kojih su trojica dobrovoljno ostali u našim redovima.

Za vrijeme ove akcije ispaljeno je 2.800 komada mitraljeskih i puščanih metaka.

Naši gubitci u ljudstvu i oružju bili su slijedeći: dva mrtva, dva ranjena, i jedan izgubljeni drug. Izgubljena je jedna puška Mauzer.

² Isto.

Neprijateljski gubitci bili su OKO 28 mrtvih i ranjenih, dok je na za sjedi prilikom borbe sa tenkovima i bornim kolima zapaljen jedan kamion

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Načelnik Štaba:
Nikola Krajšić, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 10/1, 264-265;

108

28. X 1943.

Izveštaj Komande Diljskog područja Odsjeku vojne vlasti u pozadini pri Štabu VI korpusa NOV i POJ o političkoj i vojnoj situaciji, akcijama partizanskih straža, o uspostavi i radu Komande mjesta Paučje, te o radu sekcija pri Komandi Diljskog područja u oktobru 1943. godine.

Dragi drugovi!

Dostavlja se izvještaj o radu svih jedinica i vojnih institucija Diljskog područja, za vrijeme od 7. do 27. X 1943.

I. OPCA VOJNA SITUACIJA:

U gore citiranom vremenu, neprijateljska vojska poduzimala je u više mahova upade na poluoslobođeni teritorij. Najagilnija banda u ovom pogledu bila je iz neprijateljskog uporišta čaglin. Ista ova banda upala je više puta u okolna sela, a u selu Ljeskovica, uhvatila je predsjednika NOO i istoga ubila. Isti taj dan također je uhvatila naša dva druga u ovom selu, koji su bili na bolovanju, te i njih streljala. Ista ova banda napadala je našu stražu kada je ova izvozila dasku sa pilane Ljeskovica.

U posljednje vrijeme stigao je jedan t. zv. »Vlasove Divizije«¹ u selo Podvinje, sjeverno od Broda, u neposrednoj blizini istoga. Ova banda pljačka po okolnim selima sve do čega dođe, kao: hranu, stoku pa čak i kokoši.

Na ovom području nalaze se naše operativne jedinice, i to: Brodska Brigada, Osječki i Diljski Odred. Ove naše jedinice likvidirale su neprijateljsko uporište Gašinci,² ali je isto selo opet banda zaposjela.

Na periferiji poluoslobođenog teritorija ovog područja nalazi se po pojedinim uporištima oko 10.000 neprijateljskih vojnika, računajući u ovaj broj i vojsku koja se nalazi u Brodu, u kojem samom ima oko 7.000.

¹ Radi se o I kozačkoj diviziji (narod ih je nazivao i »vlasovci«) koja je operirala oko oroda i Đakova. Vidi dok. br. 109 i 133.
² Napad je izvršen 10/11. X 1943; vidi dok. br. 126.

Dne 24. ov. mj. banda iz Našica (16. Ustaška bojna) krenula je u pravcu Ledenika, te iz istoga sela otvorila artiljerijsku vatru na selo Podgorje, u kojem se nalazila Brodska Brigada, te su tom prilikom 2 druga iz pomenute brigade poginula i 5 ranjena.

Narod ovdašnjih sela je odan našoj NOB, ali je usljed prošle neprijateljske ofanzive³ kao i ovih posljednjih upada prilično uplašen, te iz samoga straha ne odaziva se na saradnju, onako kako bi pod povoljnijim prilikama surađivao.

II. PARTIZANSKE STRAŽE:

1) Akcije:

Dne 9. X 43. partizanska straža Podgorje, zaplijenila je u selu Drenj. Slatinik 1 Mauzer pušku sa 100 kom. metaka.

Istoga dana partizanska straža Duboka, zaplijenila je u selu Milanlug 1 vojničko čebe, 1 čizme i 1 uvijače.

Dne 14. X 43. partizanska straža Podgorje, zaplijenila je u selu Podgorač 1 vojničko starije odijelo.

Dne 15. X 43. partizanska straža Gradac, zaplijenila je u selu Zoljani od ustaše 1 šivaću mašinu, 2 paketa eksera za potkivanje i raznog kovačkog alata.

Dne 20. X 43. straža Podgorje, zaplijenila je u selu Slatinik 1 vojničke hlače, 1 par cipela, 1 Mauzer pušku i 100 kom. metaka.

Dne 22. X 43. ista straža Podgorje zaplijenila je u selu Slatinik 1 Mauzer pušku sa 100 kom. metaka, 2 para vojničkog odijela i 1 čizme.

Dne 23. X 43. ista ova straža zaplijenila je u selu Slatinik 1 voj. šinjel, 1 par cipela, 1 voj. bluzu, 1 voj. deku, 1 Mauzer pušku, 2 fišeklje i 30 kom. metaka.

Dne 23. X 43. straža Crmošnjak prekopala je cestu kod Vukojevaca koja vodi za Našice i na željezničkoj pruži isjekla telefonske stupove u dužini jednog kilometra te poskidali žicu i čašice.

Dne 25. X 43. straža Podgorje zaplijenila je u selu Poljane 1 voj. odijelo, 1 par voj. cipela, 1 Francusku pušku, 130 kom. Mauzer metaka i 10 metaka za Francusku pušku, 1 par fišeklija i opasač.

Pored ovih akcija vojničke prirode, iste straže vršile su i akcije ekonomske prirode.

2. Opći rad:

Pored redovne dužnosti stražarčenja, patrolisanja, kontrole dodjeljenog sektora, paske na sumnjiva lica, hapšenje špijuna, petokolonaša i ostalih narodnih neprijatelja, ove straže kroz ovih dvadeset dana imale su naročiti zadatak izviđanje kretanja neprijateljske vojske, pošto je ista poduzimala kretanje u raznim pravcima i upade na oslobođeni odnosno poluoslobođeni teritorij.

³ Misli se im tzv. ofanzivu na Dilj, 25. IX 1943. Vidi »Grada«, knj. VII, dok. br. 159 i u »voj knjizi dok. br. 39, objašnjenje 6.

3) O b u k a :

U toku ovih dvadeset dana, vršena je obuka stražara u vršenju stražarske i opće vojničke dužnosti.

Disciplina i moral kod većine straža je dobar, dok kod nekih je još uvijek slab.

Stražari svoju dužnost vrše dosta dobro.

Straže se snabdjevaju sa obućom i odijelom same, osim bolničke straže i straže mjesta Paučja, kojima njihova redovna dužnost ne dozvoljava vršenje akcija, te su zbog toga ove dvije straže dosta slabo odjevene i obućene, dok su ostale straže prilično se sa odjećom i obućom snabdjele.

III. KOMANDA MJESTA:⁴

Rad ove Komande, sastojao se je kroz ovih dvadeset dana u organizaciji izgradnje po bandi popaljenog sela Paučje, te je u tom vremenu izgrađeno ili obnovljeno 5 kuća, a u izgradnji nalazi se 8 kuća. Nadalje ova Komanda rukovođila je sa svim poljskim radovima, kao što je branje i spremanje kukuruza te sijanje pšenice.

Nadalje ova Komanda vrši raspodjelu sljedovanja svim ustanovama mjesta u Paučju.

Pošto ova Komanda mjesta, kao novouspostavljena, nema nikakvih uputa za njen rad, kao i šta sve spada u djelokrug njene nadležnosti, to molimo da se ovo dostavi, kako bi ova institucija mogla što pravilnije i korisnije funkcionisati.

IV. GRAĐEVINSKA SEKCIJA:

Ova sekcija raspolaže sa 130 drugova radnika, od toga 15 cimermana, 1 kolar, 9 zidara i 14 stolara, koji su podijeljeni na 8 desetina.

U toku ovih dvadeset dana ova sekcija izgradila je 5 glavnih zgrada. Za smještaj ustanova, i 4 zgrade obnovila za smještaj nekih radionica.

U izgradnji je još par zgrada, Vojno-partizanska bolnica i bunker za smještaj krojačkog alata.

V. POŠTANSKO-TELEFONSKA SEKCIJA:

Ova sekcija raspolaže sa 7 relejnih stanica. Kuriri ovih stanica vršili su svoju dužnost tačno, na vrijeme i savjesno. Sva pošta je funkcionisala svojim redovnim i određenim tokom bez zastoja.

U ovih dvadeset dana izgrađena je telefonska linija do Štaba Osječkog Odreda Borovik, kao i linija do III. Ekonomskog sektora u Gracu.

Ljudstvo ove sekcije, u pogledu odjeće i obuće ne stoji do sada baš najbolje.

⁴ Paučje

VI. INDUSTRIJSKA SEKCIJA:

Pošto rad ove sekcije nije bio u dovoljnoj mjeri razrađen, a usljed nepovoljnih prilika na ovom području (česti upadi nepr. vojske) nema za sada mogućnosti istu proširiti, to smo ovu sekciju ukinuli. Mehanička i kovačka radionica, podpada pod kontrolu referenta Građevinske sekcije.

VII. SAOBRAĆAJNA SEKCIJA:

Pošto su sva motorna vozila predana Intendanturi Korpusa, te ovo područje raspolaže od prevoznih sredstava, jedino konjskim spregama — to se i ova sekcija ukida.

Nadzor nad spregama vodi Rukovaoc I. Ekonomskog sektora, preko komandira voznog parka.

VIII. REGISTRATORA:

Od prošlog izvještaja do danas primljeno 476 novaka, koji su svi došli dobrovoljno.

Nacionalni sastav: 312 Srba, 127 Hrvata, 3 Nijemca, 12 Ukrajinaca, 3 Muslimana, 6 Ceha, 4 Slovaka, 4 Slovenca, 2 Poljaka i 3 Mađara.

Socijalni sastav: 155 radnika, 290 seljaka, 14 intelektualaca i 17 oficira.

Ovi novaci raspoređeni su i to:

U XII. Diviziju 207, II. Korpus 13, Slag. I. Ek. sektora 56, Brodsku Brigadu 50, Građevinsku sekciju 12, Slagalište II. Ekonomskog sektora 1, Diljski Odred 49, Osječki Odred 61, Diver, grupu 1, Njemački Bataljon⁵ 2, stražu Paučje 1, O. K. Skoj-a Osijek 1, XVII. Brigadu 6, Vojno-sudskom istražitelju 1, Komandi Papučko-Krndijskog područja 2, Poštansko-telefonskoj sekciji 1, Bolnici br. VI. 7, Mađarski bataljon^{5a} 3, straža Paka 1, i straža Breznica 1.

IX. BOLNICA br. VI.

Zgrada same bolnice još nije u potpunosti izgrađena, no izgrađeno je jedno odeljenje sa 80 kreveta, dok tok izgradnje ostalih odeljenja napreduje ubrzanim tempom.

Uprava bolnice raspolaže samo sa jednim liječnikom, koji pored svoje redovne dužnosti u bolnici, vrši i 3 puta nedjeljno pregled drugova na ovom području izvan bolnice, a po potrebi stavlja se na službu i našim operativnim jedinicama, te također vrši pregled i civilnog stanovništva okolnih sela. Potreba za još jednim liječnikom je neophodna.

Udobnost bolesnika nije još najbolja, ali kada bolnica bude u potpunosti izgrađena, ovo će se znatno popraviti. Inače hrana je dobra.

⁵ Treba Njemačku četu »Ernst Thälmann«.
^{5a} »Sandor Petöfi«.

X. EKONOMIJA:

Glavni poslovi po ekonomskim sektorima jesu: branje kukuruza i sijanje pšenice.

Do sada je posijano oko 40 jutara pšenice i nabrano oko 75 m. kukuruza u klipu. Sjetva pšenice obavlja se pomoću sprega koje se mobilisu po okolnim selima.

Prilog: Pregled brojnog stanja i naoružanja i Socijalni i Nacionalni sastav.⁴

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Komandant:
Nik.⁷ Kokić, v. r

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 47/1, 519-523.

109

28. X 1943.

Izveštaj Kotarske oblasti u Brodu n/S. Velikoj župi Posavje i Župskoj redarstvenoj oblasti u Brodu n/S. o teroru i pljački kozačkih jedinica nad stanovništvom sela na području brodskog kotara.

U prilogu se dostavlja priepis izvješća občinskog poglavarstva u Oriovcu i Lužanima,¹ o zlodjelima, nasiljima i bezakonju, što su ih počinili divlja horda kozaka² u roku od 2 dana od njihovog dolaska.

Od dana njihova dolaska 24/X. o. g. na području ovoga kotara do danas t. j. 28/X toliko su zla nanijeli, da je upravo nemoguće napisati sve pojedinosti. Ovo je blijeda slika onoga što su počinili i što rade danomice, te se prikupljaju podaci, koji će se naknadno dostaviti.

Potpisanom dnevno dolaze deputacije sela kao i pojedinci, te se tuže na divlja nasilja, pljačku imovine, gotovog novca, silovanja a dogodio se jedan slučaj strijeljanja u Sibirju.

Ti divljaci su došli uglednom, čestitom i poštenom Hrvatu i čovjeku Miji Heraković star 70 g., htjeli ga opljačkati, ali se je on suprotstavio. Sutradan, t. j. 27/X. došli su po njega, odveli ga i strijeljali. Bilježnik občine molio je zapovjednika, kleknuo na koljena pred njega, plakao kao diete, ne bi li ga pustili, ali je taj divljak nasilnik to odbio i kao psa strijeljali su Herakovića i bacili u potok.

Oni su došli navodno da čiste teren od partizana, međutim je činjenica da po mirnim selima gdje su logorovani, pljačkaju, siluju žene, opijaju se, te im nije dosta što popiju, nego burad sa vinom i rakijom otvore da sve

⁶ Vidi u arhivu HIS, K 47/1 — 522-523.

⁷ Nikola

¹ Izveštaj Općinskog poglavarstva u Lužanima upućen KO 11 Slav. Brodu 28. X 1943. god. u kojem se govori o nanesej šteti i teroru nad stanovništvom sela, te o bjezanju ljudi ispred terora u Novu Gradišku i Slav. Brod; vidi u arhivu HIS, Slav. Brod, K 14/111, — 247.

² Odnosi se na I kozačku konjičku diviziju.

iscuri. Na taj način su mnoga domaćinstva podpuno uništili i osiromašili. Njihov pohod na partizane sastoji se u tome, da odu u obližnja sela sa kolima, pljačkaju svinje, konje, ovce, odjeću, vino i rakiju te dovuku u mjesto nastambe. Tako su divljački pohod napravili u selima Brodski Drenovac, Lovčići, Odvorci, Grabarje, Rastušje i Vranovci, gdje su pljačkali na desetke konja, svinja, živadi, vina i odjeće.

Strah kod naroda toliko je zavladao da mnogi bježe u šumu, a žene i djevojke iz onih mjesta gdje ove horde su nastanjene bježe po noći na spavanje u sigurnija sela. Ogorčenje kod naroda dostiglo je svoj vrhunac. Dnevno deputacije i pojedinci dolaze potpisanom i traže zaštitu i otvoreno traže me i zovu da organizirama narodni ustanak i otpor sa oružjem.

Čuju se javne izjave, da bi sretniji bili, da su došli partizani, a ima ih i takvih koji, produlji li se ovakav postupak, tražili bi zaštitu od partizana.

Potpisani je osobno išao zapovjednicima ,koji su njemački časnici, pa sam iz njihovog razgovora saznao da su izgubili svaku vlast nad njima, da ne smiju istupiti protiv njih iz razloga, što se boje da bi ih ovi divljaci poubijali. To je jedan zapovjednik izjavio logorniku Balenu i tom prilikom ponudio logorniku da će mu dati kozake samo da im dadne jednog časnika ustašu, pa neka ih vodi kud hoće. Držim da ovome ne treba komentara, a što je znak da je strašna situacija u tom pogledu kod te vojske, a posljedice te razularenosti snosi poštenu narod i plaća svojom imovinom i životom njihove neobuzdane zahtjeve i pohote. U tom pravcu sam intervenirao kod Zapov. Njemačke Divizije 187 i iznio pojedinačne slučajeve bezakonja i nasilja, te su se isti zgražali i za kose hvatali, tražio da ih se premjesti u sela, koja su u partizanskom području. Obećali su nešto učiniti, ali do danas nije izvršeno.

Obzirom na činjenicu da se ove horde svakim danom sve više šire sa svojinu nastambama na području kotara jer su već došli u selo Gromačnik, najavili su dolazak u selo Andrijevcu i Perkovicu 1.000 na broju — kao i nastavak njihovih bezakonja i nasilja, molite se žurno intervenirati kod Hrvatske Državne vlade, da se odmah uklone sa područja ovoga kotara, ako ne to, a onda da se pošalju u sela Paučje, Hrkanovce, Lapovce i dr. gdje su partizani, i u tim mjestima su glavnine partizana, odakle ugrožavaju sela kotara Brodskog i Đakovačkog.

Ne povuku li se iz mirnih sela, nedogledne će posljedice biti za državu i nacionalni ustaški pokret. Narod će se odmetnuti u šumu, tražit će zaštitu partizana i ostalih odmetnika, bježeće domobranci u šumu jer su mnogi njihovi roditelji postupkom divljaka ili opljačkani ili silovani.

Potpisani neće moći gledati nasilja koja se provode nad našim čestim narodom i organizirat će se uz pomoć naroda otpor protiv ovih nasilja na sramotu naših saveznika.

Za Dom spremni!

Kotarski predstojnik:
Stjepan Momčinović, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HŠ, Slav. Brod, K 14/111, 242-243.

29. X 1943.

Dopis Ministarstva oružanih snaga NDH zapovjedniku II zbornog područja u Brodu n/S. kojim se izražava sumnja da postoji centar obavještajne službe NOV za Slavoniju u Brodu, i to u okviru Zapovjedništva zbornog područja, pa se traži poduzimanje istrage.

Od Redastva oružanih snaga u Zagrebu primljen je dopis sljedećeg sadržaja:

»Koliko se moglo ustanoviti, po nekim znakovima izgleda, da je središte komunističke obavještajne službe za Slavoniju Brod n/S.

Poznata je činjenica, da komunisti dobijaju iz Broda velike količine raznovrsnog tvoriva, pa su tako nedavno dopremili u Voćin, prema izjavama samih komunista, zdravstvenog tvoriva U vrijednosti od 1,000.000 kuna.

Inače su partizani uvijek unapried obaviješteni o svim akcijama naših oružanih snaga. Tako je nedavno jedan častnik, koji se povratio iz partizanskog zarobi jeničtva, izjavio, da je jednog dana stanovništvu Voćina bilo naređeno od partizana, da napusti mjesto, jer će u 2 sata biti izvršeno bombardiranje od strane hrvatskog zrakoplovstva. Istoga dana u istinu je Voćin bio bombardiran.

Po svim ovim znakovima, izgleda, da viesti partizanima javlja netko iz Zapovjedništva zbora u Brodu n/S.«

Molim najnužnije povesti iztragu, koje bi osobe mogle biti umiešane u izdavanje vojničkih tajni, te svakog sumnjivog predložiti putem ovog odjela za premještaj.

O posliedku molim žurno izvješće.

Za Poglavnika i za Dom spremni!

PROČELNIK IZVJEŠTAJNOG ODJELA,
Glst. pukovnik (Verić)
Verić, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 10/III, 344.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO ORUŽANIH SNAGA
GLAVNI STOLŽER - IZVJEŠTAJNI ODJEL
Izv. br. 7074 tajno
U Zagrebu, dana 7. II. 1942.

7074
STROGO TAJNO
U RUKE ZAPOVJEDNIKA
5

PREDMET: Komunističke obavještajne službe u Slavoniji.-

ZAPOVJEDNIKU II. ZBORNOG PODRUČJA

Od Redarstva oružanih snaga u Zagrebu primljen je dopis spie-
dećeg sadržaja:

"Koliko se moglo ustanoviti, po nekim znakovima izgleda, da je središte komunističke obavještajne službe za Slavoniju Brod n/S. Poznata je činjenica, da komunisti dolijaju iz Broda velike količine raznovrsnog tvoriva, pa su tako nedavno dopremili u Voštin, prema izjavama samih komunista, zdravstvenog tvoriva u vrijedosti od 1.000.000 kuna.

Inače su partizani uvijek unaprijed obaviješteni o svim akcijama naših oružanih snaga. Tako je nedavno jedan šastnik, koji se povratio iz partizanskog zarobljeništva, izjavio, da je jednog dana stanovništvu Voština bilo naredjeno od partizana, da napusti mjesto, jer da će u 2 sata biti izvršeno bombardiranje od strane hrvatskog zrakoplovstva. Isto ga dana u istinu je Voštin bio bombardiran.

Po svim ovim znakovima, izgleda, da viesti partizanima javlja netko iz Zapovjedništva zbora u Brodu n/S."

Molim najžurnije povesti iztragu, koje bi osobe mogle biti umiješene u izdavanje vojničkih tajni, te svakog sumnjivog predložiti putem ovog odjela za promjštaj.

O posliedku molim žurnu izvješće.-

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI !

25/3
ZAPOVJEDNIŠTVO II. ZBORNOG PODRUČJA
GLAVNOSTOLŽERNI ODJEL
Glat. Br. 11146 taj.
U BRODU, dne 7. II. 1942. god.

PROČELNIK IZVJEŠTAJNOG ODJELA,
Glat.pukovnik/Veriš/:
[Signature]

MINISTARSTVU ORUŽANIH SNAGA - Izvješćajni odjel
glavnog stolžera.- Istovjetan dopis primljen je od Operativnog odjela
oružanih snaga pod Op.br.10.175/taj-43. i na isti je odgovoreno pod
ovdašnjim Glat.br.11105/taj od 2.XI.1943. s molbom radi znanja.-

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI !

ZAPOVJEDNIK
general Čanić
[Signature]

30. X 1943.

Uputstvo Oblasnog NOO-a za Slavoniju svim NOO-ima o poduzimanju kampanje za sabiranje odjevnih predmeta, gospodarskog inventara, stočnog fonda i drugog materijala, te o načinu sabiranja i raspodjele sakupljenog za postradale stanovništvo oslobođene teritorije u Slavoniji.

I. Sabirna akcija prvenstveno odjevnih predmeta

Dvije i pol godine borbe u Slavoniji imale su za posljedicu da nam je u mnogom Naša centralna oslobođena teritorija ostala gotovo gola i bosa da ljudi, žene i omladina ne mogu da dolaze na sastanke, jer nemaju što obući. Ta sela od prvoga dana priključila su se Narodno-oslobodilačkom pokretu. Na sve pokušaje neprijatelja da ih odvraća od puta borbe i slomi ova sela su odgovarala još čvršćijim zbijanjem, još većim odilaženjem u Narodno-oslobodilačku vojsku, još predanijim pomaganjem u hrani i ostalim potrebama za front.

Slijedeći načelo potpunog bojkota neprijateljskih gradova i tržišta, ona su već dvije godine otcijepljena i ne nabavljaju potrebne stvari a naročito ne nabavljaju odjevne predmete kojih doduše imade malo i teško se dobivaju, ali se ipak mogu dobiti.

Sve se ovo odrazilo na našoj pozadini, da je ona bez kuća, bez potrebnog gospodarskog inventara, bez tegleće marve i konačno bez posteljine i drugih odjevnih predmeta.

Pomoći koliko-toliko našoj pozadini u svim ovim stvarima nije samo pitanje socijalno, nego je i vrlo važno političko pitanje. Iz ovih sela u redovima naše vojske nalaze se hiljade boraca. Iz ovih sela u toku borbe izišlo je mnogo oprobanih i do kraja odanih rukovodioca vojnih i političkih. Sva neprijateljska propaganda koja ima cilj, da razbija i pokoleba našu pozadinu, ostat će prazno mlaćenje slame ako uspijemo, a mi moramo uspjeti koliko-toliko snabdjeti našu pozadinu.

Sve ovo govori o jednome, a to je: da se pitanje opskrbe centralnog oslobođenog teritorija ima shvatiti kao najvažnije pitanje u ovome trenutku. Ovo je pitanje lako rješivo ako se cijela stvar postavi ozbiljno i sa punom odgovornošću.

II. Što treba sabirati.

Nema artikla i predmeta koji je potreban u kućanstvu a da ne bi bio potreban svim našim pogorenim selima. Razumije se da zbog tehničkih razloga i razloga veće potrebe stanoviti predmeti i artikli biti će potrebni i njih treba prvenstveno sabirati. Prvo svega dolaze u obzir sve vrste odjevnih predmeta (muška, ženska i dječja odijela), a i rublje, posteljina — deke, jorgani, poploni, jastuci, plahte, jastučnice i .t. d.). Osobito su važne u seljačkom gospodarstvu stvari neophodno potrebne kao što su vreće, kotlovi, razno drugo posuđe, lanci, sita, festere, sjekire. Koliko bude moguće transportirati

treba također slati burad, kace, kante, škafce i t. d. Pored ovoga i zbog jesenske žetve, a i zbog obaveza koje imaju sela prema vojsci treba slati tegleću stoku, kola, orme, budake, motike, sjekire, krampove, pa zatim brnače i t. d. Također treba slati niz stvari, koje su na oko sitne, a koje su vrlo važne u seljačkom gospodarstvu: žica, čavli, konac, igle i t. d.

Razumije se u koliko je moguće treba organizirati mast, ulje, lcolomaz, itd. cipele, papuče, klompe itd.

III. Tko će vršiti sabirnu akciju,

Do sada je vladalo pogrešno mišljenje da naši narodno-oslobodilački odbori nisu u stanju posao ovakove vrste da izvrše. Na taj način unapred se svaki pokušaj odbijao kao nemoguć. Naše je uvjerenje a to je i činjenica da su naši okružni odbori sposobni da sve zadatke ovakove vrste mogu riješiti.

Našim Narodno-oslobodilačkim odborima kao organima jedinstvene Narodno-oslobodilačke fronte stoji na raspoloženju organizacija omladine i žena. Također će izići ususret vojna vlast u pozadini i naši odredi. U tom pogledu kao i uvijek između rukovodstva ovih tijela kao i naše vojske postignut je potpun sporazum i nema spornih pitanja. Ako takova saradnja i sporazum neće postojati na terenu, znači da ili su ljudi nesposobni ili su nedisciplinovani i neodgovorni. Biti neodgovoran po ovako važnom pitanju da zbog toga ne uspije sabirna akcija, znači doći na pozicije sabotaže što se razumije kažnjava najstrožim kaznama.

Također je potrebno likvidirati birokratski put i način rješavanja problema. Do sada se prakticalo da se naređenje preda drugoj organizaciji i da se misli da je na taj način posao završen. Polazeći od stanovišta da su NOO-i sposobni da savladaju ovakav posao, činimo odgovornim ne samo čovjeka zaduženog po socijalnom sektoru, već cio okružni NOO. Treba mobilisati sve snage, to jest napraviti konkretan plan i zadužiti sva rukovodstva omladine i žena, vidjeti gdje je potrebna vojna pomoć, zatražiti je i dobiti, a to znači, da sabirna akcija mora da uspije. Mi smo duboko uvjereni, ako se ovako postupi i konkretno prema sposobnosti svakog pojedinog čovjeka postavi zadatak, da će ova sabirna akcija sjajno uspjati.

IV. Pitanje konfiskacije.

Niz kotareva koji su u ravnici i nisu popljačkani u stanju su da na ovako važnu stvar, kao što je pomoć prvoborcima u ustanku saberu mnogo i mnogo.

Pored sabirne akcije, koja ima politički značaj i manifestacija je solidarnosti sveg našeg naroda u mnogome dolazi u obzir i konfiskacija imovine narodnih neprijatelja. U nizu sela postoji još uvijek ljudi koji su od prvoga dana pa do danas ne samo neprijateljski raspoloženi, nego aktivno rade i bore se protiv nas. Ona ničim nisu pomogla NOB već naprotiv u mnogome žive od napljačkane imovine. To se odnosi prvenstveno na niz švabskih sela u Podravini. Međutim pri tome naglašavamo ovu važnu stvar kako prilikom konfiskacije ne bi pali u grubu grešku. Treba strogo razlikovati porodicu

od porodice u selu i individualno postupati. Treba razlikovati one koji su neprijateljski raspoloženi i imadu sinove u okupatorskoj vojsci (ne odnosi se na domobrane) od onih koji nisu takovi. Ni u kom slučaju konfiskacija imovine od narodnih neprijatelja nije represalija prema njemačkom narodu u Hrvatskoj, već je konfiskacija imovine narodnih neprijatelja — fašista. Konkretno to znači, da u selu postoji neki krajsleuter-ortsleuter, organizator Hitlerjugenda itd, razumije se selo nema Narodno-oslobodilačkog odbora. U većini su takova sela pljačkala okolna sela. Treba izvršiti konfiskaciju ne nad čitavim selom, nego nad organizatorima dakle onima koji su poznati kao neprijatelji narodno-oslobodilačke vojske.

Sabirna akcija i konfiskacija imovine od narodnih neprijatelja biti će osnovica kojom ćemo pomoći našem centralnom oslobođenom teritoriju.

V. Sabirnu akciju shvatiti odgovorno i tako je provesti

Dosadašnja praksa nije pokazala, da su naši odgovorni rukovodioci prilično posvetili pažnju dobrom organizovanju ovakvih akcija. Kod sabirne akcije treba svakoga čovjeka ma iz koje on organizacije bio konkretno zadužiti zadatkom, kojega može savladati. Prema tome kada je i lično odgovoran da će taj zadatak ispuniti. Postoji mogućnost, da se kod sabirne akcije neke stvari počinju krasti. S obzirom na svrhu akcije krađa je velik zločin i bit će strogo kažnjavana. Međutim, važnije od toga je da se dobrom organizacijom onemogućiti krađu bilo koga predmeta, pa makar to na oko bila i najmanja sitnica. Naime, narod će dati a ako se ovako neodgovorno postupi kompromitovat će se u očima onih i koji daju i koji treba da prime sabirna akcija i cio naš politički aparat.

Sve stvari koje se dobiju sabirnom akcijom i konfiskacijom dopremit će se do Narodno-oslobodilačkih odbora. Podravski, Diljski i osječki okrug sve ove stvari dopremit će direktno do Oblasnog NOO-a. Razumije se da zato treba mobilisati spregu, da treba odrediti više sposobnih i poštenih pratioca, izvršiti tačan popis i zadužiti pratioce s pojedinim kolima. Također treba predvidjeti mjesta odmora i ishrane konja i ljudi. Okružni NOO, Psunj¹ treba da sve predmete sabere u svom centru i da sačeka odluku kuda će ih raspodijeliti.

VI. Koliko i do kada sabirati.

Radi orijentacije koliko nam je potrebno stvari i za koliki broj ljudi mi vam javljamo, da nam je potrebno za prvi mah stvari za oko 800 domaćinstava. Prema tome trebat će svaki okrug⁵ da se poštaru za po prilici 200 porodica. Svakako treba da postignete sabirnom akcijom i konfiskacijom taj broj. Mi očekujemo, da će svaki od okruga moći sabirati bar do 500 odijela, što za ljude, žene i djecu.

Sabirna akcija treba da započne već unaprijed pripremljena je za 5. idućeg mjeseca. Kroz sedam dana treba sabirati a poslije toga najkasnije do

¹ Odnosi se na Okružni NOO Nova Gradiška.

² Misli na virovitički osječki, brodski i novogradiški.

15. idućeg mjeseca ima se organizirati dovoz i već biti kod Oblasnog NOO-a sva ova konfiskovana imovina.

Dragi drugovi,

Iz svega vidite važnost ove sabirne akcije. Još jednom vam naglašavam da nam je potrebna sve i jedna sitnica, koja možda i nije navedena u ovom pismu, a prvenstveno treba sabrati odjevne predmete. U nikojem slučaju nemojte dozvoliti krađu. Bit će slučajeva, da je neki naš drug tamo na licu mjesta potreban za neku sitnicu, koja je sabrana, ali ne smije mu se dozvoliti da tu stvar uzme, jer bi se na taj način sabirna akcija kompromitovala. Treba organizirati dopremu tako, da se isključi svaka mogućnost krađe na putu.

O ovome smo obavijestili organizacije koje rukovode omladinom i ženama. Vi ih tamo na terenu pametno i do najveće moguće mjere angažujte u ovu sahimu akciju.

Pristupite ovoj stvari najozbiljnije i s punom odgovornosti. Mi Vas činimo odgovornim za uspjeh ove akcije.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Tajnik:
Vidović/ v. r.

Predsjednik:
Tadijanović,⁴ v.r.

Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 1/1, 12/13-15.

30. X 1943.

Izveštaj Štaba Zapadne grupe NOP odreda Štabu VI korpusa NOV i POJ o akcijama i stanju Posavskog, Daruvarskog i Bilogorskog NOP odreda krajem oktobra 1943. godine.

Dostavljamo Vam desetodnevni izvještaj za prošlih 10 dana o radu naših jedinica.

1) POSAVSKI ODRED:

Jedinice Posavskog Odreda nalazile su se u vremenu prošlih 10 dana na sektoru Psunja, Trokuta¹ i Banije (Sekcija: Pakrac — Kostajnica 1:100.000).

Jedinica Posavskog Odreda koja se nalazila na putu od Trokuta za Baniju sprovodila je ratnu spremu zajedno sa jednim bataljanom² XII. Udarne Brigade, a ista je potpadala pod neposrednu komandu pomenutog

3 Gabro
4 Mišo
1 Odnosi se na teritoriju između komunikacija Pakrac — Banova Jaruga — Novska — Okučani — Pakrac.
2 Prvim

bataljona. Jedinice koje su se nalazile na sektoru Trokuta i Psunja u vremenu ovih prošlih 10 dana nisu imali nekakvih vojničkih akcija.

Noću između 18. i 19. X o. g. jedna jedinica pomenutog Odreda izvršila je ekonomsku akciju u selu Roždaniku, t. j. od nekih ustaša koji su još i dalje u službi. Rekvirirana je imovina koja je slijedila za pomenute ustaše. Isto tako je izvršena ekonomska akcija u selu Nova Subooka i Kovačevou.

U ovim ekonomskim akcijama zaplijenjene su sledeće stvari: u Roždaniku 12 vreća pšenice, jedna vreća kukuruza, jedna graha, 40 kg soli, 5 komada rogate marve (goveda), jedna svinja, jedan par konja sa hamovima. U Staroj Subockoj, dva državna pastuha, u Kovačevcu jedna kola, jedan par volova, dva bicikla i šivaća mašina, jedna svinja i četiri uniforme žandarmerijske. Sve ove zaplijenjene stvari osim uniformi predane su u slagalište II. Ekonomskog sektora.

Jedinica koja se nalazila na Baniji, t. j. u pratnji ratnog materijala došla je na sektor Trokuta, a na njezino mesto otišla je druga jedinica koja je stavljena pod komandu XVIII. Brigade, a ista još do danas nije se vratila u sastav Odreda.

U ovome vremenu prošlih 10 dana sa jedinicama Posavskog odreda koje su se nalazile u mestu radilo se u vojničkom pogledu ratna služba, egzecir, časovi sa stražama i patrolama kao što su izdane direktive o vojnom radu od strane višeg Štaba.

U ovome vremenu održana su dva vojna i politička savjetovanja u pomenutom Odredu. Savjetovanja je održavao Štab Odreda sa nižim rukovodstvom. Poslije savjetovanja osjetilo se na rukovodiocima kao i na borcima da je korisno održati pomenuta savjetovanja i češće puta. U ovome vremenu održani su mitinzi u selu Donji Bogičevci, Gređani, Donji Čaglić i Jazavica. U selu Jazavici i Donjim Bogičevcima miting je uspio dosta dobro, dok u selu Gređanima i Donjem Čagliću sasvim slabo. Naročito u Gređanima koje selo do skoro bilo dosta naše, morale su ići patrole po kućama i sazivati miting kao po nekom najgorem banditskom selu. Na isti miting došlo je par drugova i drugarica koji su imali nekog od roda u partizanima, dok drugi nitko iz sela nije došao* već kad su spazili za naše patrole da ih kupe na miting oni su se posakrivali i pobjegli od kuća.

Po izdanoj okružnici štaba VI. Korpusa u svrhu puštanja drugova na odsustvo Posavski odred pustio 23 druga na određeno vrijeme svojim kućama, i to one kojima je bilo najpotrebnije. Veći broj drugova nije se mogao otpustiti pošto je ista jedinica u posljednje vrijeme vrlo okrnjena, te ista će morati u više puta da pušta na odsustvo u manjim grupama, a naročito prvi će se puštati oni kojima su kuće izgorele, i nema im tko da posije pšenicu. Podatke kao i imena od puštenih drugova ne možemo Vam dostaviti zajedno sa ovim izvještajem pošto nismo na vrijeme dobili od naših odreda.

U vremenu prošlih 10 dana u pomenutom Odredu nije se desilo ni jedno dezerterstvo. U istu jedinicu u ovome vremenu nije došlo t. j. prišlo novih boraca. 13 drugova je otpušteno njihovim kućama radi nesposobnosti. Otpuštanje je izvršeno po zahtjevu lekara, od kojih je većinom bilo djeca, a kod veći broj imali su bruh. 15 drugova pustili su štabovi bataljona na bolovanje pošto isti su bili dosta slabi i nisu se mogli kretati sa jedinicama.

Gubici pomenutog Odreda u ljudstvu jesu jedan komandir mrtav. Isti je ranjen sam od svog oružja i nakon 10 sati umro je u bolnici na Psunju.

Što se tiče drugih gubitaka u ljudstvu nije bilo, pošto isti Odred u vremenu ovih 10 dana nije imao nikakvih borbi sa neprijateljem.

Što se tiče morala u pomenutom odredu, moral je dobar. Disciplina je dosta dobra. Borbenost je vrlo dobra i odgovara u svakom pogledu. Odjeća i obuća je dosta slaba i veći broj drugova ne mogu vršiti dužnosti radi toga što su slabo obučeni i što su sasvim bos. Ishrana boraca vrši se po kućama. Ishrana je dobra. Što se tiče zdravlja u istom odredu još za sada je dosta dobro, bilo je par pojava bolesti koje su prešle u roku dva ili tri dana, a to je zbog prehlade.

2) DARUVARSKI ODRED:

U vremenu ovih prošlih 10 dana jedinice Daruvarskog odreda nalazile su se na sektoru Borci — Bijela, Sirač, Markovci, Gornja i Donja Vrijeska, Veliki Bastaji i Đulovac.

Jedan bataljon dao je 17. X o.g. osiguranje na cesti i pruži kod Doljana gdje su prolazili ranjeni drugovi iz X. Divizije,⁵ a sve ovo drugo vrijeme jedinice su sprovele u pomenutim selima, a sa jedinicama se radilo u vojničkom pogledu pješački egzercir, ratna služba i obuka nad puško-mitraljezom.

U vremenu ovih 10 dana održan je jedan sastanak sa rukovodstvom celog Daruvarskog odreda, sastanak je održan od strane štaba Odreda.

Dana 19. X o. g. neprijatelj je pokušao da upadne na sektor Daruvarskog odreda iz uporišta Daruvar. Neprijatelj je uspio da dođe u selo Markovac, pošto naših snaga nije bilo do samog sela. Jedinice Daruvarskog odreda upućene su iz sela Bijela na položaj više Markovca, dok je neprijatelj sigurno obavešten i odmah je pobjegao natrag u uporište. Neprijatelj za ovo vrijeme kad je bio ušao u selo uhvatio je jednoga druga sa puškom mauzer te istoga otjerao u ropstvo. Isti drug otišao je bez odobrenja svojih pretpostavljenih iz jedinice svojoj kući. Neprijatelj koji je panično bježao u Daruvar tukao je artiljerijom iz Daruvara i prilikom nailaska naših jedinica na položaj lakše je ranjen jedan drug od topovske granate. Isti je drug i dalje ostao u jedinici na dužnosti.

Dana 24. X o. g. jedinice Daruvarskog odreda izvršile su napad na neprijateljsko uporište Veliku Rašenicu u kome se nalazilo 70 neprijateljskih vojnika naoružanih sa jednom strojnicom a ostalo karabini. Na ovo uporište napadao je jedan bataljon Daruvarskog odreda dok je jedan bataljon bio u zasjedi. Bataljon koji je napadao uspio je da neprijatelja sjuri u jednu utvrđenu kuću kao i u podrum, a neprijatelj je iz same kuće davao jako žestok otpor, a najviše se branio sa ručnim bombama. Borba se vodila oko 4 sata, a zatim naše jedinice su se povukle pošto su iste vidjele da se zgrada ne bi mogla zauzeti bez teškog oružja. U ovoj borbi dobiveno je 4 karabina, 1000 metaka i 10 bombi. Ispaljeno je metaka za vrijeme borbe 800 komada i bačene su tri mine od lakog minobacača. U samoj akciji dobiveno je dosta razne spremne koje su ustaše opljačkale od okolnog srpskog stanovništva, a u kome se nalazi veći broj platna za veš. Dobiveno platno

³ Od 17. X 1943. imala naziv XXVIII divizija; vidi dok. br. 64.

odred je rasporedio u radionicu te se šije veš za drugove iz toga Odreda.

Za vreme vođenja borbe u pomenutom uporištu Daruvarski odred imao je jednog druga mrtvog, a tri lakše ranjena. Mrtvi drug sahranjen je u Gornjoj Vrijeskoj. Ranjeni drugovi upućeni su u bolnicu na Ljutoč.

Stanje u jedinicama Daruvarskog odreda:

Disciplina: Što se tiče same discipline nije na visini na kojoj bi trebalo. Moral drugova je dobar. Borbenost drugova isto je dobra. Zbog discipline može se reći da je slaba pošto se uvek drugovima govori kako moraju postupati za vrijeme akcije ili u nekim selima gdje još nisu često bile naše partizanske jedinice, i to još uvek nije dosta već i preko toga desi se po neki ispad te pojedinci još vape za pljačkom, i to u nekim sitnim stvarima koje mogu da strpaju u rance, torbice i u džepove. Ovo se nastoji otkloniti i ovakovi drugovi ukoravaju se pred strojem i ukazuju se svima drugim drugovima da se to ne bi više ponavljalo. Samovolje također je bilo, a to se isto ukazalo na velikoj grešci kao gore navedeni drug koji je samovoljno otišao iz svoje jedinice u Markovac te ga je neprijatelj zarobio zajedno sa puškom i sada se nalazi u Daruvaru.

ODJEĆA I OBUĆA: je dosta slaba. U istome Odredu može se još naći preko 50 drugova potpuno bosih, dok prvoga slaboga vremena biće ih još 10 ili 15.

Ishrana drugova vrši se po selima a kad su na odmoru onda sa kazana. Ishrana je dosta dobra. Zdravstveno stanje isto je dobro, pošto se do danas nije pojavio ni jedan veći slučaj bolesti.

Dezerterstva u pomenutom Odredu u prošlih 10 dana nije bilo. Novopridošlih drugova u jedinice došlo ih je 26. Iz jedinica je rashodovano jedan drug mrtav, 3 ranjena i jedan uhvaćen od strane bande. Isti Odred nema u vidu neke naročite akcije pošto su uporišta prejaka za njega, već ujedno će sačekivati neprijatelja po zasjedama.

3) BILOGORSKI ODRED:

Jedinice Bilogorskog odreda u vremenu prošlih 10 dana nalazile su se na sektoru Gakovo, Peratovica, špišić Bukovica i neki dijelovi u Podravini. Sa istim jedinicama radilo se nešto vojnički i politički aliu manjoj mjeri pošto su jedinice razvučene po celom sektoru jer je sektordosta veliki, a jedince su još za sada dosta male.

Dana 20. X o. g. jedinice Bilogorskog odreda izvršile su napad na neprijateljski voz na pruzi Bjelovar — Kloštar (Sekcija Bjelovar 1:100.000). Voz je bio praćen sa pancermom i dosta je ometao napad naših boraca. Posada koja se nalazila u panceru iznaša brojno 15 ustaša naoružanih sa jednim teškim i jednim puško-mitraljezom a ostalo karabini. U vozu je bio jedan ustaša, 3 žandara gestapovca, 3 njemca i 23 domobrana.

Na voz i pancernapadao je jedan bataljon Bilogorskog odreda. Voz je dignut sa minom koja je podmetnuta od strane diverzanata, a kada je isti dignut neprijatelj je odmah otvorio vatru iz pancera koji je išao za vozom. U putnički voz odmah posle eksplozije mine borci su uskočili i zarobili 3 gestapovca, 3 njemca i 23 domobrana, a s pancermom borba se vodila puna 4 sata i 30 minuta. Poslije te borbe borci su uspjeli zauzeti pancernpošto su us-

taše tako reći svi bili izranjavani i više se nisu mogli boriti te su ih naši borci prisilili svojom vatrom i uspjeli zarobiti zajedno sa pancerm. U pomenutoj borbi ubijeno je 18 neprijateljskih vojnika što ustaša, gestapovaca i Nijemaca, a zarobljeno 26. Sopstveni gubici dva druga lakše ranjena.

Ratni plijen: jedan teški mitraljez, jedan puško-mitraljez, jedan šmajser, 21 karabin, 20 bombi i 2.000 pušanih metaka, kao i odjeća i obuća sa mrtvih i zarobljenih.

Istoga dana II. bataljon Bilogorskog odreda imao je zadatak da dočeka voz na pruzi Bjelovar — Pisanica u Severinu. Isti bataljon nije uspio na svome zadatku radi toga što je neprijatelj pošao t. j. poduzeo reakciju sa manjom snagom zbog jedne diverzantske grupe koja je digla voz na pruzi kod Kokinca. Neprijatelj je išao u kamionima i bio je mnogo nadmoćniji od naših snaga. Naše jedinice otvorile su brzu paljbu na neprijateljske kamione te u vremenu paljbe uspjeli su upaliti sa metkom jedan neprijateljski kamion koji je potpunoma izgorio. Naše jedinice Bilogorskog odreda uslijed neprijateljske jake vatre morale su se povući. Za vrijeme borbe od 45 minuta ista jedinica imala je jednog mrtvog i dva lakše ranjena druga. Gubici neprijatelja po dobivenim podacima 20 mrtvih i veći broj ranjenih. Gubitaka u oružju nije bilo. Za ovo vreme borbe utrošeno je 580 metaka.

Naročitih promjena na sektoru Bilogorskog odreda u vremenu prošlih 10 dana nije bilo, jedino neprijateljska uporišta su se u većoj mjeri smanjila. U ovome vremenu neprijatelj nije pokušavao iz svojih uporišta napadati na sektor Bilogorskog odreda.

Stanje unutar jedinica: Borbenost drugova je vrlo dobra, moral drugova isto je dobar, disciplina nije još na visini, ali svakoga dana se popravlja. Vojno rukovodstvo Bilogorskog odreda nije naoružano sa vojničkim znanjem i dosta izostaju u tome što nisu mnogi od njih bili na vojnim kursovima i vrlo se muče radi toga, a uvidilo se na svemu rukovodstvu da imaju volje za rad i ispravljaju sve svoje nedostatke svakog dana bolje i bolje. Pitanje odjeće i obuće u istome odredu za sada je dobro. Do sada nema ni jednog bosog ili dosta slabo obučenog. Ishrana drugova vrši se po kućama, a ista je dosta dobra. Stanje u zdravstvenom pogledu je dosta dobro. Dezerterstva u istom Odredu do sada nije bilo, dok pojedini još samovoljno odu svojim kućama a za kraće vrijeme vrate se u svoju jedinicu. Novo pridošlih drugova za vreme ovih 10 dana nije bilo.

Daljnje namjere istoga Odreda jesu: zajedno sa diverzantima dizati vozove i praviti razne zasjede neprijatelju gdje to budu prilike odgovarale. Ovaj štab Grupe je u posljednje vrijeme skrenuo naročitu pažnju Bilogorskom odredu pošto isti drugovi imaju želju za daljnji napredak i jačaju se svakoga dana sa oružjem i ljudstvom.

Štab ove Grupe još do danas nije potpun ali imamo u vidu da će u skorije vreme biti potpun, a do danas pojačan je sa načelnikom štaba i Obavještajcem. Isto tako obećan je sekretar za štab Grupe od strane Oblasnog komiteta⁴ Partije, koji još do danas nije se javio u ovaj štab. Prilikom popunjavanja ovog štaba i svi članovi kada se uhvate svog posla moći će više obilaziti jedinice te istima pomagati na njihovom radu u kojem još danas zaostaju.

4 KPH za Slavoniju.

U vremenu ovih prošlih 10 dana mi smo osnovali Posavski bataljon i jednu četu⁵ koja će se većinom nalaziti oko Puške i Kraljeve Velike i raditi na prikupljanju Hrvata, četa u svom početku imat će 50 pušaka i 2 puško-mitraljeza. Bataljon koji je osnovan za Posavinu imat će oko 100 pušaka i 5 puško-mitraljeza. Oružje koje smo primili od Štaba XII Divizije, a koje je preveženo iz Banije rasporedili smo 100 pušaka Daruvarskom odredu, a 100 pušaka Posavskom odredu. Puškomitraljeze raspodjelili smo jedan za Bilogorski odred, dato je 50 pušaka za četu koja će se osnovati na sektoru Kraljeve Velike, Trebež, Lonja i Puška, a 50 pušaka dato je Novogradiškoj četi koja će prijeći u bataljon i operisati mjesto I. Posavskog Udarnog bataljona.

U vremenu idućih 10 dana imamo u vidu osnovati jednu četu u Bilo-gori koji će većinom sprovoditi svoje vrijeme u Podravini i prikupiti one podravce koji su izbjegli iz hrvatske vojske⁶ a još sada se nalaze kod svojih kuća.

Štab ove Grupe u vremenu idućih 10 dana nema nekih naročitih namjera za vršenje akcije, već jedno da izvrši reorganizaciju jedinica i popunu rukovodstva, a zatim u koliko se ukaže prilika neku diverziju izvršiti na prugama sa kojima neprijatelj vrši saobraćaj. Kod sviju naših jedinica pristupilo se izgradnji zimskih zgrada koje su već donekle i izgrađene t. j. Daruvarski odred i Bilogorski mogu već za nuždu da svoje ljude smjeste u svoje vlastite zgrade.

Služba veze:

Veza iz Štaba ove Grupe sa štabovima Odreda postoji kuririma, a u hitnim slučajevima i telefonima, pošto svaki odred je u neposrednoj blizini područja i u svako doba možemo se sporazumijeti telefonski.

Dato nam naređenje za formiranje vodova za vezu pri odredima nije još do danas ostvareno radi pomanjkanja takvih ljudi, a nastoji se u što kraće vrijeme da se isti uspostave.

)

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Komandant:
B.' Vuković, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija! u HIS, Slav. Brod, K 10/1, 167-270.

⁵ Odnosi se na Četu »Matija Gubec«.
⁶ Misli iz domobranstva.
⁷ BranV''

30. X 1943.

Izveštaj Komande Požeškog područja Odsjeku vojne vlasti u pozadini pri Štabu VI korpusa NOV i POJ o brojnom stanju i radu ustanova ovog područja u drugoj polovini oktobra 1943. godine.

Podnaša se gornjem naslovu sledeći vojni izveštaj:

1. Komada područja sa kuririma i kuhinjom

broji 16 drugova i 2 drugarice, od kojih je 3 kurira, 2 kuharice i ostalo komandno osoblje.

2. Relejna stanica Zvečevo

broji skupa sa komandnirom stanice drugom Stankom Jovakarićem 17 drugova i 1 drugaricu, drugarica kuha i pere veš za iste a drugovi raznašaju poštu po najnovijem rasporedu tačno i na vreme.

3. Relejna stanica Kamenska

broji skupa sa komandnirom stanice drugom Milanom Markovićem 7 drugova. Isti drugovi po najnovijem rasporedu o odpremi pošte istu raznose i kreću na određeno vreme.

4. Relejna stanica Šnjegavić

broji skupa sa komandnirom stanice drugom Jovanović Đurom 5 drugova. Ovi drugovi nose poštu za Kamensku na glavnu pošt. liniju a isto tako i za Babju goru.

5. Partizanska straža Klisa

broji skupa sa komandnirom straže drugom Malinić Stojanom 21 druga i 2 drugarice. Ova straža kontroliše cestu koja vodi od Tornja u pravcu Biškopaca i cestu koja vodi od Pasikovaca prema Oljasima. Održava vezu sa susjednim stražama. Akcije vrši prema naređenju ove komande.

6. Partizanska straža Kamenska

broji skupa sa komandnirom straže drugom Dušanom Knežević 19 drugova i 1 drugaricu. Ista straža kontroliše cestu koja vodi od Požege u pravcu Kamenske i cestu koja vodi od Pakraca u pravcu Kamenske. Održava vezu sa susjednim stražama. Ova straža osigurava mlin i pilanu koja se nalazi u istom mjestu.

7. Partizanska straža Snjegović

broji skupa sa komandnirom straže drugom Mihaljević Stevom 14 drugova i 2 drugarice. Ista straža kontroliše cestu koja vodi od N. Gradiške u pravcu Požege, održava vezu sa susjednim stražama. Ova straža kontroliše cestu koja vodi od Brestovca u pravcu Podvrškog. Ova straža je za ovih 15 dana izvršila 3 akcije i zarobila 4 kola kukuruza, 2 komada svinja i 1 kravu i jedno tele, koje je zadržala za vlastite potrebe.

8. Partizanska straža škrabutnik

broji skupa sa komandirom straže drugom Rađeud Lukom 24 druga i 2 drugarice. Ova straža kontroliše cestu koja vodi od Požege u pravcu Kapele. Ova straža nalazi se na poluoslobodenom teritoriju te joj je dosta težak rad usljed češćeg naleta bande.

Ista straža je dosta dobro naoružana.

Ova straža je za ovih 15 dana izvršila 4 akcije gdje je dobiveno 4 kom. goveda, 1 par konja, 5 komada svinja, 50 kg. graha i 80 klg. žita.

9. Partizanska straža pri V. P. B. II/I.

broji skupa sa komandirom straže drugom Plavšić Gavrom 14 drugova. Ova straža nalazi se pri samoj bolnici te daje stražu i patrole za osiguranje iste.

10. Partizanska straža pri Komandi područja

broji skupa sa komandirom straže drugom Filipović Markom 17 drugova. Ova straža sa 7 drugova daje stražu kod uhapšenika, 6 drugova kod Ambulante, 6 čuvaju domobrane koji rade na pruzi, a ostali 8 drugova daju stražu pri samoj komandi područja. Kad se potreba ukaže, isti idu i u akciju.

11. Vod — zavezu Pož. Područja

broji skupa sa komandirom 27 drugova. Isti drugovi rade na uspostavi telefonske linije i popravljaju iste.

12. Registratura Požeškog područja

broji 1 druga i 1 drugaricu. Drugarica je bolesna i nalazi se u bolnici a istu zamjenjuje drug koji je istek sada došao.

13. Agit-prop

broji 5 drugova i 1 drugaricu. Isti rade na umnažanju raznog materijala, pisanju parola i sve tehničke poslove.

14. Krojačka radionica

broji 7 drugova i 9 drugarica, koji rade posebno drugovi a posebno drugarice.

15. Postolarska radionica

broji 16 drugova i 1 drugaricu. Isti drugovi rade na popravljanju stare obuće i izradbi novih.

16. Mehanička radionica

broji 18 drugova i 3 drugarice. Ovi drugovi rade sve poslove oko popravka oružja i raznih stvari.

17. Opančarska radionica

broji 13 drugova. Isti drugovi rade na učinjanju kože i pravljenju opanaka za našu Vojsku.

18. B r i j a č n i c a

broji 2 druga, koji rade po svim ustanovama na ovome području.

19. R e m e n a r s k a r a d i o n i c a

broji 1 druga, koji radi na popravljanju hamova, pravi taške i slično.

20. S l a g a l i š t e I . E k o n o m s k o g s e k t o r a

broji 68 drugova i 15 drugarica. Ovi rade na raznim poslovima pri samome slagalištu.

21. S l a g a l i š t e I I . E k o n o m s k o g s e k t o r a

broji 33 druga. Isti drugovi rade na II. Ekonomskom sektoru pri sakupljanju i spremanju hrane.

¹

22. S l a g a l i š t e I I I . E k o n o m s k o g s e k t o r a

broji 10 drugova. Isti drugovi rade na III. Ekonomskom sektoru gdje sakupljaju i spremaju hranu.

23. R a d n a g r u p a p r a k o m a n d i p o d r u č j a

broji 277 drugova, koji rade na raznim radnjama i gradnjama.

24. R a d n a g r u p a K l i s a

broji 10 drugova i 2 drugarice. Ova radna grupa nalazi se u Klisi a rade na polju po selima gdje je narod otjeran a zemljište je ostalo zasijano.

Brojno stanje ljudstva je višak 27 drugova, a manjak je 4 drugarice po spisku, koji je prirastom novopridošlih.

Rad Komandanta područja u toku prošlih 15 dana je sledeći: Kako sam nastupio novu dužnost obišao sam sve ustanove pod komandom ovoga područja osim straže Škrabutnik. Održavao sam vojničke časove o vojnoj disciplini, stražarčenju i patroliranju. Kod istih straža pronašao sam više nedostataka, nedisciplinovanih, labavih i t. d. te sam izaslao vojnog instruktora koji će s vremena na vreme obići iste straže i održavati s njima vojničke časove i davati im upute za rad.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Komandant:
Milaković¹, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, 46/1, 503-506.

¹ Bogoljub

30. X 1943.

Izvještaj Kotarske oblasti Županja Velikoj župi Posavje u Brodu n/S. o političkim prilikama i teroru na području ove oblasti u drugoj polovini oktobra 1943. godine.

Predlaže se izvješće o političkoj situaciji za razdoblje od 15. listopada 1943. do 1. studenoga 1943.

- A) KOMUNIZAM: Stanje nepromjenjeno
- B) ŽIDOVI: Stanje nepromjenjeno
- C) SRPSTVO: Stanje nepromjenjeno
- D) SOCIJALNO PITANJE: Stanje nepromjenjeno
- E) KRIMINALITET:

Dana 19. listopada o. g. prolazila je jedna bojna 8, pješačke pukovnije kroz selo Pos. Podgajci u pravcu Brčkoga.¹ Oko 2600 partizana skrivenih po okolnim šumama izvršilo je nenadano napad na bojnu pa se je otvorila između domobrana i partizana ulična borba. Još za vrijeme borbe stiglo je domobranima pojačanje od 5. lovačke pukovnije iz Brčkoga. Prilikom okršaja palo je 11 domobrana koji su pokopani na rkt. groblju. U toj borbi palo je 300 — 400 partizana a bilo ih je veliki broj ranjenih. Partizani su prisilili mjestno stanovništvo da partizanske lješine kao i ranjenike prevezu u Vrbanj, Soljane i Drenovce.

Sljedećeg dana kružio je nad selom jedan zrakoplov koji je teško oštetio dvije kuće.

Dana 19. listopada o. g. u 7 sati na večer upali su nenadano partizani u selo Gunju pa su napali na odred domobrana u jačini od 400 pušaka. Partizana je moglo biti 2000 — 3000 vrlo dobro naoružani. Borba se vodila dobar dio noći, ali obzirom na nesrazmjernu snagu Gunja je konačno pala u ruke partizana. Prilikom borbe palo je oko 30 domobrana. Poginulo je 4 oružnika među njima zapovjednik Gašparević i oružnik Klaić. Dvojica oružnika su nestala dok ih je 9 pobjeglo pravodobno u Brčko. Prilikom borbe kod želj. postaje i kod mosta Gunja — Brčko nađeno je 30 partizanskih lješina.

Dana 20 i 21 listopada o. g. vršili su zrakoplovi bombardiranje Gunje pa su tom prilikom teško oštećene kuće Nikole Babijanskog, mlin Augustina Ulovec, skladište Badera a osim toga oštećena i rkt. crkva. Imade još mnoštvo oštećenih kuća ali ova oblast nema još podataka. Partizani su popalili kuće načelnika Josipa Matanovića, bivšeg načelnika Đure Bogutovca, kuću Vince Bogutovca, zgrade želj. postaje i pošte. Zgrada obč. poglavarstva nastradala je i od partizana i od naših bombardera.

Prilikom bombardiranja poginulo je 9 građanskih osoba zatim 2 partizana dok imade mnoštvo ranjenika.

¹ 19. X 1943. I i III vojvodanska brigada i Majevički i Bosutski NOPO i bosanske brigade napali su Brčko.

Dana 20. X o. g. upali su partizani u uredovnice obč. poglavarstva Gunja te su pokupili sve knjige i spise, koje su zatim spalili. Iz obč. blagajne uzeli su 6110 Kuna u gotovom i oko 40.000 Kuna u privremenim namirama i vrijednostnim papirima. Blagajničke knjige odneli su sa sobom, dok su priloge popalili.

Povodom bombardiranja partizani su se dana 21. X povukli iz Gunje u pravcu Drenovca i Račinovaca. Prije nego što su napustili Gunju partizani su porušili jedan dio mosta sa slavonske strane. Most se nalazi sada na opravku ali do danas nije sposoban za kolni promet.

Zelj. pruga na relaciji Vinkovci — Brčko bila je zatvorena usljed učestalih partizanskih napada ali je dne 28. X o. g. prošao oklopni vlak a iza njega su uslijedili vojnički transporti dok promet za građanske osobe do danas nije otvoren.

Ovih dana stigle su velike njemačke i kozačke vojničke snage koje vrše čišćenje na području ovoga kotara. Dok se njemački odredi ponašaju apsolutno korektno, dotle kozački odredi² čine nad mirnim i nevinim pučanstvom nasilja, pljačke, silovanja i t. d. Naše pučanstvo nema nigdje zaštite i ako danomice predstavnici vlasti i Ustaškog pokreta posreduju kod njemačkog zapovjedništva. Povodom gornje iznesenih činjenica ova se oblast obratila s molbom na Ministra Oružanih snaga kao i na Zapovjedništvo drugog domobranskog zbornog područja u Brodu n/S te je zamolila da se na lice mjesta izašalje nekoliko naših časnika sa znanjem njemačkoga, eventualno i ruskog jezika a kojima bi dužnost bila da naše pučanstvo uzme u zaštitu te da posreduju između njemačkih vojnih vlasti i našega naroda odnosno naših građanskih vlasti.

Čim se prikupe svi podaci o raznim nasiljima, biće predloženo detaljno izvješće.

ZA DOM SPREMNI!

Kotarski predstojnik:
(Mirko Gojsilović)

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 14/III, 256-257.

115

31. X 1943.

Izvještaj Štaba XXVIII divizije NOVJ štabovima VI korpusa NOV i POJ i II operativne zone NOVH o radu, djelovanju i akcijama podređenih jedinica u Hrvatskom zagorju u oktobru 1943. godine.

Dostavlja se operativni izvještaj naših jedinica u periodu od **10. X** do **31. x 1943.** godine, kao i brojno stanje i naoružanje, te socijalni i nacionalni sastav i izvadak iz knjige gubitaka. Redoviti desetodnevni izvještaj koji je trebao da bude 20. ov. mj. nismo poslali, jer su se za ovo čitavo

² Radi se o dijelovima I kozačke konjičke divizije.

vrijeme naše jedinice nalazile na sektoru u Hrvatskom zagorju, gdje nije bilo mogućnosti, jer su se jedinice stalno nalazile u akcijama i položajima, a osim toga bile su i raštrkane.

1. RAD NAŠIH JEDINICA, POKRETI I MANEVRI NEPRIJATELJA:

Poslije uspješno izvršene akcije na neprijateljsko uporište Ludbreg,¹ koju je izvela XVII. Udarne Brigada, naše su jedinice i dalje ostale na svojim položajima, kako bi se sredilo stanje u gornjoj Podravini, tj. učvrstila vlast, uspostavom Komande mjesta u Ludbregu, održavanjem mitinga u selima Podravine, izvršila mobilizacija itd. Brigadu »Braće Radić« koja je imala priličan broj izbačenih iz stroja na zasjedi prema Varaždinu, zamijenila je XVII. Udarne brigada. Neprijatelj je u tom vremenu pokušavao da ometa i prodre iz Varaždina do Ludbrega, ali mu to nije uspjelo jer je bio odbijen. Sa drugih strana, tj. iz drugih mjesta neprijatelj nije apsolutno ni pokušao da izađe, niti pak dobivao kakvo pojačanje. Od tada je nastalo silno komešanje u samom Varaždinu oko kojega se užurbano kopaju rovovi i izgrađuju spoljna utvrđenja.

Dana 6. ovog mj. jedinice naše Divizije i brigade »Braće Radića« krenula je na nove zadatke u Hrvatsko zagorje. Plan koji smo imali bio je osloboditi sresko mjesto Ivanec, sjeverno od Ivančice i isto tako sresko mjesto Zlatar, koje leži na južnim obroncima Ivančice. U dve noćne etape prebacili smo se na Ivančicu i bez mnogo zadržavanja napadnut je prvo Ivanec — brigada »Braće Radića«, dok je XVII. udarne Brigada bila u zasjedi prema Varaždinu. XXI. brigada kretala se južno od Kalnika i za sve vreme operacije u Zagorju držala položaje na glavnoj cesti Zagreb — Varaždin od Visokog do Bisaga. Na tom položaju vodila je dva dana borbu sa Nijemcima i ustašama koji nisu više ni nailazili, jer su bili dobro potučeni.

Kretanje neprijatelja za sve vreme operacija u Hrvatskom zagorju bilo je prilično i iz više strana. Najprije je neprijatelj izašao iz Varaždina prema Ivancu sa snagama oko 1.000 ustaša i domobrana koji su bili odbijeni. Poslije zauzeća Ivanca jedna motorizirana kolona sa 6 tenkova i nekoliko kamiona naišla je iz Rajha¹ preko Lepoglave i prvi dan 20. ovog mj. poslije podne bila je odbijena od Brigade »Braće Radića« ispred samog Ivanca. 21. ovog mj. u jutro uspjelo je toj koloni da uđe u Ivanec, preko sela, sa nekoliko tenkova gdje se zadržala svega 1 sat — uhapsila i povela sa sobom jednoga trgovca i popa, koji su bili pušteni posle dva dana. Ivanec je i dalje ostao u našim rukama.

Prilikom napada na neprijateljsko uporište Zlatar,² neprijatelj je od strane Zagreba nekoliko puta nadirao da probije naše zasjede, koje su na tom sektoru čuvala dva bataljona XVII. Udarne brigade, ali je uvek bio odbijen.

Posle povlačenja neprijatelja iz Zlatara, on je 26. ovog mj. pokušao sa jednom motorizovanom jedinicom, koja je brojila oko 40 kola, što tenkova, blindiranih automobila, automobila i motocikla sveukupno oko 500 Nije-

¹ Vidi dok. br. 5, 21, 24, 31 i 42.
^{1a} Radi se, o slovenačkom području koje je bilo okupirano od Nijemaca.
² Vidi dok. br. 86, 94 i 98.

maca i ustaša da ponovno uđe u Zlatar u kojem se nalazio samo II. bataljon XVII. Udarne Brigade. Uvidevši da su snage neprijatelja prilično jake i da je počeo sa opkoljavanjem, bataljon se u redu povukao i zaposjeo visove sjeverno od mjesta. Kada su neprijateljski tenkovi pošli dalje od mjesta, bili su dočekani mitraljeskom vatrom i vatrom iz protutenkovske puške. Jedan tenk od 15 tona onesposobljen je protivtenkovskom puškom, dok se drugi nije mogao izvući iz grabe u koju se povukao ispred naše vatre i tamo je zapaljen. Ovaj tenk je bio težak 25 tona i imao je naoružanje protivtenkovski top 47 mm i 3 mitraljeza.

Poslije toga nije se osjetilo nikakovo kretanje neprijatelja i naše su jedinice mirno rušile prugu Varaždin — Zagreb i za duže vreme onesposobile saobraćaj i vezu Varaždin sa Zagrebom. Također je onesposobljen saobraćaj Varaždin — Koprivnica. Neprijatelj je pojačao sve garnizone uzduž pruge Varaždin — Krapina: Bedekovčina, Zabok, Začretje i Krapina (sekcija Ptuj 1 : 100.000).

S obzirom da su jedinice bile stalno na položajima i vršile akcije i diverzije u Hrvatskom zagorju, nije im preostajalo vremena za vojničku izobrazbu, ali se ipak radilo koliko - toliko. Naročito XXI. brigada koja je bila više-manje bez pokreta. O nekom sistematskom radu — kursovima ne može se ovdje ni govoriti.

Stanje u štabovima Brigada je dosta dobro. To se vidi naročito u XXI. brigadi, gdje se od posljednje reorganizacije i smenjivanja komesara i još nekih drugova vidi priličan skok. Uvidjela se stvarno bolna tačka koja je tu brigadu kočila, a u kojoj se još uvijek pojavljuju posljedice. No one će dobrim radom ubrzo nestati. Štabovima Bataljona poklanja se također dosta pažnje i oni se već prilično osamostaljuju. Novi četvrti bataljoni su jednaki ostalim starim bataljonima. Jedino još niži komandni kadar četa nije se uzdigao. Sada kada se ima materijala i vojnih udžbenika osposobljavat će se i uzdizati baš taj kadar. To se ne odnosi toliko na XVII. Udarnu brigadu koliko na XXI. brigadu.

11. IZVEDENE AKCIJE:

12. X 1943. Toga dana neprijatelj je pokušao da se probije za Ludbreg iz Varaždina sa **4** tenka, jednom satnijom ustaša i jednom satnijom domobrana/ III. bataljon XVII. Udarne brigade koji se nalazio u Martijancu odbio je neprijatelja koji se povukao u paničnom bijegu. Zarobljeno je 10 domobrana sa puškama.

16. i 17. X 1943. Neprijatelj iz Bisaga pokušao prodrijeti naše zasjede kod Visokog, koje je položaje držala XXI. brigada. U oba dana bio je do nogu potučen i imao je preko **48** mrtih koji su ostali na bojnopolju, a među kojima je bio i jedan njemački oficir. Naše su ih jedinice tako razbile i proterale da je bilo slučaja gdje su se davili u rijeci i sami se ubijali. Sastav neprijatelja bio je gestapovci i ustaše.

3 Vidi dok. br. 52.

Naši gubici u toj borbi bili su 4 mrtva i 8 ranjenih drugova.

P l i j e n jedan p. m., 1 šmajser, 6 pušaka i 2 pištolja i 600 metaka.

Utrošeno je 7.000 metaka.

17. X 1943. Brigada »Braće Radića« napala je neprijateljsko uporište a sresko mjesto Ivanec⁴. U zasjedi prema Lepoglavi držala je Brigada »Braće Radića«, dok je sa strane Varaždina držala XVII. Udarne Brigada. Istoga dana neprijatelj je naišao iz Varaždina u jačini od oko 1.000 ustaša i domobrana, na zasjedi je bio odbijen⁵. Borba je trajala 5 sati i neprijatelj je imao 12 mrtvih, među kojima i jedan ustaški zapovjednik.

Naši gubici 2 mrtva i 3 ranjena druga.

22. X 1943. Jedan bataljon XVII. Udarne brigade pojačan sa još jednom četom izvršio je napad na sresko mjesto Zlatar u kome se nalazilo oko 250 neprijateljskih vojnika, ustaša, feldžandarmerije i žandara. Ostale snage, tj. II. bataljona (dva) iste brigade bili su u zasjedi prema Zagrebu dok su dve čete bile u rezervi. XXI. brigada jednim dijelom na glavnoj cesti Varaždin — Zagreb, a sa drugim prema Varaždinu. Brigada »Braće Radića« bila je u zasjedi prema Lepoglavi i Krapini. Napad je odpočeo u 4 sata 22. ov. mj. i trajao je do tri sata u jutro 23. ov. mj.

U prvom naletu zauzeta je sokolana u kojoj su bili gestapovci, te ih je 11 zarobljeno, dok ih je nekoliko ubijeno. Isto je tako u prvom naletu zauzeta i zgrada Franklin u kojoj su se nalazili žandari, kojih je bilo 21. Ostali su se povukli u Agrarnu štedionu, dječju školu i tabor, odakle su se krvavo branili i dva puta pokušavali kontranapad kako bi se probili i utekli, ali su bili svaki put odbijeni i uvijek sa nekoliko mrtvih. Preko dana pokušale su se jedinice privući nekoliko puta, kako bi se zgrade upalile, ali se nije moglo, jer je jedna zgrada branila drugu. Naročito je bio utvrđen tabor, koji je imao zacimentirane prozore i na njima puškarnice. Pokušavalo se palenjem okolnih zgrada, ali ni to nije pomoglo.

Kada je uveče pao mrak, izvršena je priprema jedne čete (III. čete II. bataljona) za juriš. Sam juriš izvršen je na jedan besprimjeren način, koji zavređuje svaku hvalu i poštovanje. Neprijatelj je i tu dao žilav otpor i za nepunih 15 minuta izbacio preko 100 komada ručnih bombi, tako da smo se nadali većim žrtvama od svega tri, koliko ih je u stvari bilo. Pošto nije bilo teškog oružja sa kojim bi se mogle likvidirati te zgrade, a u 23 časa kada je vršen posljednji juriš, neprijatelj je nadirao na zasjede, izdato je naređenje za povlačenje.

Preko čitavoga dana neprijatelj je nadirao na zasjede od Zlatar Bistrice cestom sa tenkovima i pješadijom, ali je uvijek bio odbijen uz žrtve.

Ratni plijen: u ovoj akciji zarobljeno je 44 neprijateljska vojnika. Zaplijenjeno je 1 teški mitraljez, 50 pušaka, 2.280 metaka, 16 bombi i nešto vojničke spremne.

⁴ Vidi dok. br. 72.
⁵ Isto kao 4.

Neprijatelj je imao preko 40 mrtvih i veći broj ranjenih. Naši gubici: 6 mrtvih i 18 ranjenih drugova. Smrću heroja pali su drugovi: Abalić Marko, komandir I. čete, rođen 1923. godine, Bačevac, Gradina, Virovitica, Hrvat, radnik, stupio u partizane, tj. zarobljen kao domobran u Pakracu, januara o. g. Neoženjen. Bio je pošten, odan, disciplinovan, borben i dobar rukovodilac.

Ranko Carić, sekretar bataljonskog komiteta Skoja, rođ. 1924. u Bos. Novom, Srbin, đak, stupio u partizane 20. II 1943. Bio je dobar borac, disciplinovan i dobar rukovodilac.

Dobrić Blagoje, vodnik 2. voda III. čete, rođen 5. IV 1923. u Jasenašu (Ivanovo Selo, Grubišno Polje). Stupio u partizane 10. IX 1942. godine. Bio je jedan od najboljih boraca I. bataljona XVII. Udarne brigade i kao rukovodioc vrlo sposoban. Svi ovi drugovi služili su primjerom u borbi, disciplinom i hrabrošću u svojim jedinicama i bili vrlo omiljeni među ostalim borcima.

Prilikom ove akcije naročito se istakao svojom hrabrošću drug Major Antun iz Pakraca, koji je sa svojim p. mitraljezom uništio 3 neprijateljska vojnika i omogućio našim drugovima da zarobe jedan teški mitraljez, pošto je potukao poslugu mitraljeza.

Kao kompletna jedinica istakla se u borbi III. četa II. bataljona, koja je vršila juriš na neprijatelja u utvrđenim zgradama pod kišom kuršuma i bombi, koje je neprijatelj bacao iz zgrada. Ova četa je pismeno pohvaljena od strane štaba naše Divizije.

Istrošeno je 10.900 metaka, 32 mine iz lakog i 12 mina iz teškog bacača, dok je iz topa ispaljeno 4 granate. Zaseda prema Zlatar — Bistrici fingirala je napad sa jednom četom na fabriku kože u Poznan ovcu u kojoj je rečeno da ima 170 njemaca. Posle napada nije se nitko odzivao i sa patrolama se ustanovilo da nema unutra nikoga, posle čega je ta četa ušla nesmetano u fabriku i izvukla 4 kola kože, koja je sprovedena za Kalnik.

26. X 1943. Dva dana poslije akcije neprijatelj je napustio uporište, pošto je prethodno dobio pomoć i izvukao sve što je mogao. Naše su jedinice posle toga ušle u Zlatar i ostale u njemu. 26. ov. mj. neprijatelj je sa oko 40 vozila od kojih 10 tenkova, 10 kamiona, ostalo tankete i blindirani automobili i motocikli, pošao iz Zagreba u Zlatar. Tamo se nalazio II. bataljon XVII. Udarne brigade, koji je prihvatio borbu, s neprijateljem koji je pošto poto htio da uđe u Zlatar. Pošto je bataljon držao položaj u samom mjestu, neprijatelj ga je počeo zaobilaziti sa tenkovima, a on je dotle već onesposobio jedan tenk i bio je primoran da se povuče i zauzme položaj na visovima sjeverno od mjesta. Neprijatelj je i dalje nadirao sa tenkovima prema našim položajima. Naši su borci odbili pješadiju i neprijatelj je uvidio da nema smisla ići naprijed sa tenkovima, te je zatim zaokretao da se vrati nazad i u tom slučaju, jedan je tenk malo zapao u grabu i neprijatelj je hteo da ga sa drugim izvuče, ali su ga ometali borci sa vatrom puškomitraljeza i ometali da može prikopčati drugi tenk. Za to vreme je tenk još dublje zapao i neprijatelj videći da ga ne može spasiti, udario je iz drugog tenka protivtenkovskim topom, te ga ostavio i povukao se. Tako je uspelo našim borcima onesposobiti i zapaliti. Taj tenk je bio talijanske marke od 25 tona sa naoružanjem protivtenkovskog topa 47 mm. i 3 mitraljeza. Gubici neprijate-

lja su bili dosta veliki, dok smo mi imali jednog mrtvog i dva nestala. Od te dvojice jedan je gestapovac zarobljen u Zlataru i sigurno je dezertirao, dok se za drugog ne zna. Neprijatelj se istu večer povukao iz Zlatara tako da su naše jedinice ponovno ušle u mjesto, koje je još i danas u našim rukama.

27. X 1943. Toga dana na večer sve jedinice rušile su prugu Zagreb — Varaždin, XVII. Udarne brigade je porušila 1.500 metara pruge, 3 km. t. t. veza i mostova na cesti Zlatar — Bistrica — Marija — Bistrica i most na cesti Zlatar — Bistrica — Lovrenčani, kao i most kod Mače i Zlatar — Bistrica — Zlatar, Zlatar — Lovrenčani. Isto tako jedan bataljon ove brigade osigurao je izvoz soli iz željezničke stanice Zlatar — Bistrica na kojoj je zapalio 18 vagona i zaplijenio 4 motocikla. Soli je izvezeno oko 3 vagona (60 kola).

U ovom periodu XVII. Udarne brigade porušila je ukupno 10 mostova na cestama i minirala 3 mosta na željezničkoj pruzi Varaždin — Lepoglava i definitivno dovršila i porušila glavni željeznički most na rijeci Bednji Zagreb — Varaždin iznad Novog Marofa.

XXI. brigada je porušila 5 km. željezničke pruge Zagreb — Novi Marof i oko 15 km. t. t. veze. Prekopala je cestu na nekoliko mjesta i na glavnoj cesti Zagreb — Varaždin minirala je most. Na cesti Gornja Rijeka — Viničino porušena su tri mosta. Zapaljen je i Bisag-grad, koji je služio neprijatelju kao utvrđenje na glavnoj cesti Zagreb — Varaždin.

Sve ove operacije i diverzije vršile su se u Hrvatskom zagorju, sekcija Ptuj 1 : 100.000.—

III. bataljon XXI. brigade koji se za to vreme nalazio na sektoru Sv. Petar Orehovec — Križevci, sekcija Čakovec 1 : 100.000, vodio je borbu sa mnogo nadmoćnijim neprijateljem 25. i 27. ov. mj. Dana 25. ov. mj. neprijatelj je pošavši iz Križevaca odbijen i natjeran u divlji bijeg prema Križevcima. Dana 27. ov. mj. neprijatelj je sa još većim snagama uspeo da prođe do sela Vojakovca, uslijed čega se ova jedinica morala povući na nove položaje oko Glogovnice.

Gubici neprijatelja su nepoznati, dok smo mi imali dva mrtva i 5 ranjenih drugova.

III. SLUŽBA VEZE:

Služba veze u našim brigadama funkcionisala je normalno. U zadnjim operacijama, bilo u akcijama na uporište ili u zasjedama, štabovi brigada povezani su bili telefonom sa bataljonima, a na mjestima i sa Štabom Divizije. U četama za vezu nedostaje kablova, inače bi ona još bolje funkcionisala. U Hrvatskom zagorju služili smo se i prevoznim sredstvima, autom, motorbiciklima i biciklima, jer smo ih imali na raspoloženju, a i saobraćajne linije kojih ima dosta, to su omogućavale. U narednim akcijama služićemo se također sa prevoznim sredstvima, kao i sa konjima. Vezu preko radio-stanica nismo održavali sa jedinicama, jer su jedne bile udaljene od dometa tih stanica, a druge su bile bliže i sa njima smo održavali vezu telefonima tako, da male radio-stanice uopšte nisu dolazile u obzir. S druge strane veza sa Štabom Zone, kao i sa štabom našeg Korpusa funkcionisala je normalno

svakoga dana, iako smo dosta kuburili sa akumulatorima koji se nisu imali gdje puniti, sem u Ivancu, i to vrlo sporo. U dane kada nije bila veza, bilo je zbog toga što smo bili na putu, ili su pak bili prazni akumulatori. Iz toga proizlazi da ne možemo udovoljiti u tolikoj mjeri naredbi našega Korpusa, za slanje depeša familijama naših boraca. No ipak smo do sada poslali nekoliko, a nastojaćemo da u buduće pošaljemo još više.

Dakle, veza telefonom možemo reći sve se više usavršava, jedino što su čete za vezu u velikoj oskudici sa kablovima, kojih imamo svega do 15 kim. i to jako otrcanih, a nismo bili do sada u mogućnosti da nabavimo. Osim toga referent za vezu naše Divizije se tek danas vratio sa Kursa iz Glavnog štaba Hrvatske, koga još nije završio, jer je kurs raspušten zbog ofanzive neprijatelja i on će detaljno da podnese izvještaj o stanju veze u našoj Diviziji.

IV. STEČENA ISKUSTVA:

Prije svega moramo reći da su naši borci i rukovodioci za ovih 20 dana stekli dosta iskustva u borbi sa neprijateljem, koji je nastupao sa svim mogućim oružjem: tenkovima, blindiranim automobilima, a da ne govorimo o avijaciji, koja nam je bila svakidašnji gost, jer smo bili na mjestima, do svega 30 kim. do Zagreba tako da je neki put falilo 10 minuta do mraka i oni su još bili nad nama. Činjenice su pokazale da ni teški neprijateljski tenkovi ne unose strah u redove naših boraca, kada se pješadija ne nalazi sa njima. Tenkovi su češće propušćani, a pješadija sačekana i odbijena i jasno je da su se i tenkovi tada morali povući.

Osim toga iskustvo je pokazalo da prilikom ulaska na ovakav jedan sektor gdje još teren nije prorešetan i gdje rade i funkcionišu normalno sve veze, putevi, t. t. veze itd. da njih treba prvenstveno rušiti, kako se ne bi neprijatelj međusobno dogovarao i koncentrisao snage protiv naših jedinica.

Jedno od najbogatijih iskustava koje se steklo prilikom napada na Zlatar, da se utvrđenja ne mogu osvajati bez teškog oruđa, a na takvim terenima, gdje su veća uporišta u neposrednoj blizini, nije se mogla držati ni blokada. Mi smo ovom prilikom imali topovsko odeljenje sa jednim topom od 65 mm. i svega 16 komada šrapnela, koje nisu ništa razorne i izgleda kao da čovjek pljune tamo gdje udari zrno, a za demoralizaciju kod ovako okorelog neprijatelja nema ni govora.

Na zasjedama pak pokazalo se da se samo brzim protuudarom neprijatelja demoralise i natera u bijeg. Samo pripuckavanje smjesta omogućava neprijatelju da sredi svoje redove i položaje i da onda on juriša. Zasjeda XXI. brigade svojim naglim jurišem kod Bisaga natjerala je Nijemce da su se davili u rijeci i sami ubijali. Osim toga pokazalo se da uvijek treba postaviti osmatrače daleko ispred zasjeda, kako bi bili blagovremeno obaviješteni o nastupanju neprijatelja i njegovom rasporedu.

V. NAŠE DALJNJE OPERATIVNE NAMJERE:

Naše su se brigade vratile iz Hrvatskog zagorja i sada se nalaze na reorganizaciji i odmoru. XVII. Udarne brigada nalazi se na sektoru prema Križevcima u selima: Apatovcu, V. Poganac i Mali Poganac. XXI. brigada

Rasinje, Subotica i Ljeskovac. Divizijska poljska bolnica nalazi se u Bolfanu sa osiguranjem XXI. brigade.

Poslije održanja savjetovanja i sređenja naših jedinica prići ćemo izvršavanju daljnjih zadataka, a to će po svoj prilici biti napad na Koprivnicu,⁶ kojom se likvidacijom oslobađa skoro čitava Gornja Podravina u kojoj je narod neobično privržen N. O. B. U samom uporištu Koprivnica ima oko 1.000 neprijateljskih vojnika u kojoj će nam se suprotstaviti možda svega 5 — 600 pušaka. Nemaju teškog oružja, sem teških mitraljeza i nekoliko bacača. Osim toga pomoć im je daleka, a gledaće se povući i Moslovačku brigadu za pojačanje zasjeda. Naše je mišljenje da će ta akcija uspjeti u koliko nas neprijatelj ne omete do tamo sa kakvom ofanzivom. U tu borbu angažirali bi čilavu XXI. brigadu da se i ona očeliči u akcijama tako većeg stila.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
Ivan A. Šibi, v. r.

Komandant:
Vinko Antić, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HŠ, Slav. Brod, K 11/1 — 242-246.

⁶ Napad na Koprivnicu izvršen je 6/7. novembra 1943.

Pregled brojnog stanja, socijalni i nacionalni sastav, te politička pripadnost jedinica XXVIII divizije NOVJ.

Jedinica i sastav	Brojno stanje	Socijalni sastav								Nacionalni sastav													Polit, pripadnost				Primjedba
		Radnika	Seljaka	Zanatlija	Namještenika	Vojno-police lice	Intelektualaca	Daka	Srba	Hrvata	Cehoslovaka	Muslimana	Bugara	Mađara	Slovaka	Nijemaca	Poljaka	Slovenaca	Holandana	Zidova	Rusa	Talijana	članova KP	Vanpartijskih komunista	Članova ost. partija	Bespartijaca	
Štab XXVIII divizije	54	12	33	4	3	—	2	—	39	12	i	i						i					9	20		25	
XVII udarna brigada	1248	142	977	76	17	2	33	i	932	276	2	12		7			2	8	2	5	i	i	358	313	3		574
XXI Brigada	ni6	108	898	75	8	3	24		875	223		i3	i		i	i	1	1					285	250			381
Ukupno:	2418	262	1908	155	28	5	59	i	1846	511	3	26	i	7	i	i	3	10	2	5	i	i	652	583	3		1180

Politkomesar:
Ivan A. šibi, v. r.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Komandant:
Vinko Antić, v. r.

Original u VII. Bgd.
Prepis u HIS, Slav. Brođ, K 8/1, 13/2.

31. X 1943.

Pregled brojnog stanja i naoružanja I artiljerijskog diviziona VI korpusa NOV i POJ.

Jedinica	Brojno stanje						N a o r u ž a n j e										M u n i c i j a										K o n j a	V o l o v a	K o i a			
	P o s p i s k u		U r a s h o d u		N a l i c u	P u š a k a					T o p o v a					Z a p u š k e					Z a t o p o v e											
	Muških	Ženskih	Muških	Ženskih		Muških	ženskih	Mašinskih smajsera	Mauzera 7,9 mm	Manliher	Protiv tenkovskih	Talijanskih	Francuskih	Haubica	Poljskih	Brdskih	Protukolskih	Pješačkih	Šmajser i Mauzer 7,9 mm	Manliher	Protivtenk.	Talijan.	Francus.	Haubica	Poljske	Brdske				Protiv kolskih	Pješačkih	
Štab Divizion a	5	i	—	—	5	i																										
Vod za vezu	4	—		i	—	3	—	2										100														
I. Brdska baterija	13	-		3	-	10	-	i	11		i				1			400	60						45					7	—	i
II. Polj. haub. baterija	31	i		1	—	30	i	23					i	i				1150					12	3						12	2	3
UKUPNO:	53	2		5	—	48	2	i	36		i		i	i	1			1650	60			12	3	45					19	2	4	

- 1) Razlika od prošlog brojnog stanja u sledećem:
u sastav Divizionu ušla I. brdska baterija.
- 2) Haub. baterija predala 2 teg. konja I Ekonom, sektoru Pož. područja.

Politkomesar:
Babenović Smajo, s. r.

Komandant:
(Potpis nečitak)

Original u VII, Bgd.
Prepis u HIS, Slav. Brod, K 4/1, 1/3.

31. X 1943.

Izvještaj Komande Papučko-krndijskog područja Odsjeku vojne vlasti u pozadini pri Štabu VI korpusa NOV i POJ o stanju, personalnim promjenama i aktivnosti Komande, radu partizanskih straža i komandi mjesta, te o brojnom stanju i radu svih podređenih ustanova ovog područja u oktobru 1943. godine.

Dostavlja se petnaesto-dnevni izvještaj o radu i stanju ustanova ove komande za razdoblje¹ u predmetu navedeno, a kako slijedi:

1) KOMANDA PAPUČKO-KRNDIJSKOG PODRUČJA. Brojno stanje same ustanove—komande ubrojivši i njeno pomoćno osoblje, drugove ROC-a^{la} i pom. osoblje u ROC-u, te obavještajne povjerenike pri ROC-u je 21 drug i 1 drugarica.

¹ Radi se o vremenu od 15. do 31. oktobra 1943.
la Kratica za Rajonski obavještajni centar. Pored Pokrajinskog obavještajnog centra (POC) kao ustanove civilne obavještajne službe u NOB za područje Slavonije postojali su i ROC-1, ustanove civilne obavještajne službe u svim vojnopozadinskim područjima na oslobođenoj teritoriji. Njihova zadaća bila je organiziranje obavještajne službe na svom području i suradnja sa obavještajnom službom operativnih jedinica.
Rad Rajonskog obavještajnog centra svodio se na svestran rad u borbi protiv okupatora i njegovih pomagača; dostavljanje raznih podataka i obavještenja o neprijatelju, hvatanju špijuna i dezertera, sprečavanju neprijateljske špijunaže i propagande, i uopće organiziranje sigurnosti naroda, ustanova i organa narodne vlasti na oslobođenom teritoriju.

Među drugovima — pomodnim osobljem — komande bilo je prekomande, tako da je drug Mile Smoljanić koji se nalazio u sanitet, odsjeku povratio se nazad a iz Komande mjesta Voćin prekomandovan je Mato Đurišić u ovu komandu i zadužen je za dužnosti pisara u ovoj komandi, a drugarica Danica Golob prekomandovana je k komandi mjesta u Orahovici u svojstvu pisarice.

Isto tako izvršena je dne 17 - X - 1943. primopredaja dužnosti od dosadanjeg pomoćnika područja druga Srečka Fišića novoprekomandovanom pomoćniku drugu Ivanu Mišković.

U ovom razdoblju rad se u glavnom usmjerio oko sređivanja rada u svim ustanovama i izvršenju prekomandi drugova u dotičnim ustanovama radi njihovog labavog vršenja dužnosti. Rad se obavljao i oko vršenja pregleda ustanova i raznovrsnog rada u kancelariji.

2) KOMANDA MJESTA VOĆIN. Brojno stanje ove ustanove je 6 drugova i 1 drugarica. U ovo brojno stanje uračunato je rukovodeće i pomoćno osoblje komande. Rad članova sastojao se u glavnom oko obavljanja kancelarijskog posla, obilasku podređenih ustanova i održavanju sastanaka sa drugovima iz pomenutih ustanova po polit, i vojnoj liniji.

Među pomoćnim osobljem bilo je promjene što je drug Đurišić Mato prekomandovan iz komande mjesta u ovu komandu i zadužen dužnosti pisara ove komande područja.

Drugarska svijest među drugovima u ovoj ustanovi je na dosta visokom nivou. Disciplina i moral je također dobro. Ishrana, odjeća i obuća je zadovoljavajuća.

3) KOMANDA MJESTA ORAHOVICA. Brojno stanje ove ustanove je 3 druga i 3 drugarice. U ovo brojno stanje uračunato je rukovodeće i pomoćno osoblje komande. Rad članova sastojao se u glavnom oko obavljanja kancelarijskog posla, obilaska podređenih ustanova i održavanju sastanaka sa drugovima iz pomenutih ustanova po polit, i vojnoj liniji.

Promjene među pomoćnim osobljem je bilo i to drugarica Golob Danica prekomandovana je iz komande Područja u svojstvu pisarice pri komandi mjesta u Orahovici.

Drugarska svijest među drugovima u ovoj ustanovi je na dosta visokom nivou. Disciplina i moral je također dobra. Ishrana, odjeća i obuća je zadovoljavajuća.

4) PARTIZANSKA STRAŽA K-DE PAPUCKO-KRNDIJSKOG PODRUČJA. Brojno stanje ove straže je 28 drugova i 3 drugarice. U ovo brojno stanje uračunati su drugovi stražari pri samoj ustanovi komande, pri ROC-u i kuriri obavještajnih povjerenika. Rad ovih stražara sastoji se u vršenju stražarske dužnosti kod navedenih ustanova, te čuvanju i sprovođenju hapšenika. Kuriri vrše u glavnom samo kurirsku dužnost.

Rad po polit, i vojnoj liniji još uvijek nije onakav kakav bi trebao da bude, jer se sa drugovima stražarima dosta malo radi po ovim linijama. Poslije izvršene reorganizacije u svim ustanovama ove komande rad po polit, liniji vidno ide na bolje, koji je ranije dosta slab bio. Po izgledu u najskorije vrijeme rad će se još i bolje da poboljša.

Drugarstvo, disciplina i moral je dosta dobro. Ishrana, odjeća i obuća je zadovoljavajuća.

5) PARTIZANSKA STRAŽA pri K-DI MJESTA VOCIN. Brojno šutnje drugova u ovoj straži je 6 i 2 drugarice. Rad drugova stražara ove straže sastoji se u glavnom oko vršenja stražarske dužnosti u mjestu i patroliranja te krstarenja po susjednim selima ove straže.

Moralno stanje ove straže u glavnom je dobro. I disciplina je također dobra. Drugarstvo je na dosta visokom stupnju. Ishrana i odjeća je zadovoljavajuća, a obuća je dosta slaba. Nastojati će se da se obuća u koliko to bude moguće i čim prije poboljša, tim prije što nastaju sve hladnija vremena.

6) PARTIZANSKA STRAŽA pri K-DI MJESTA ORAHOVICA. Brojno stanje ove straže je 22 druga i 2 drugarice. Rad drugova stražara pri ovoj straži u glavnom se sastoji u vršenju stražarske dužnosti u mjestu, krstarenju i patroliranju po susjednim mjestima straže, te održavanje sastanaka po vojnoj i polit, liniji. U prošlom 15-nevnom razdoblju postavljen je polit-delegat pri ovoj straži pa se očekuje uspješniji rad po polit, liniji.

Moralno stanje ove straže u glavnom je dobro. Disciplina je također dobra. Drugarstvo je na dosta visokom stupnju. Ishrana i odjeća je dobra, odjeća nije baš zadovoljavajuća, no za sada nema mogućnosti da se poboljša. Nastojati će se ako ikako bude moguće da se ovo popravi.

7) PARTIZANSKA STRAŽA HUM-VAROŠ. Brojno stanje ove straže je 16 drugova i 1 drugarica. Rad drugova stražara ove straže sastoji se u svakodnevnom krstarenju i patroliranju te obilasku susjednih sela bliže i dalje okolice. Postavljeni polit, delegat sa drugovima stražarima radi po polit, liniji i očekuju se povoljni rezultati ovoga rada.

Drugovi ove straže u ovom razdoblju izvršili su slijedeće akcije i konfiskacije: kod Lipohar Ivana izvršena je konfiskacija po prethodnom donošenju osude vojnog suda P. K. Područja i konfiskovano je i akumulator, te oduzeto 2 teške bombe, 100 kom. municije, 1 deka i 1 duplonka broj 12. Nadalje je izvršena akcija u Slad. Lugu i dobiveno je 4 bluže, 1 hlače, 1 šinjel, 1 ranac, 3 para cipela, a dignjeno je 1 gas-mask, 1 njemački karabin, 1 raket-pištolja i kutija raketa. Ovo je sve izvršeno kod ustaša i narodnih neprijatelja koji su odbjegli od svojih kuća u bandu.

8) PARTIZANSKA STRAŽA RIJENCI. Brojno stanje ove straže je 12 drugova i 1 drugarica. Rad drugova ove straže sastoji se u svakodnevnom krstarenjem i obilaskom susjednih sela bliže i dalje okolice. Rad po polit, liniji se poboljšava i kreće na bolje, ali još uvijek nema uspjeha koji bi trebao da bude. Vjeruje se da će se poboljšati i ovo stanje.

Drugovi ove straže po prethodnom donošenju presude po vojnom sudu ove komande izvršili su konfiskaciju od Brilaz Franje iz N. Bukovice i Krajačić Andrije iz Kozica te konfiskovali manju količinu hrane i 2 kom. konja. Ovo je zaprimljeno u I. ek. slagalištu ove komande.

Moralno stanje straže pod 7 i 9) u glavnom je dobro. Disciplina je također dobra. Drugarstvo je na dosta visokom stupnju. Ishrana i odjeća je dobra. Obuća je dosta slaba. Nastojati će se ako to bude moguće da se po mogućnosti i čim prije poboljša.

9) PARTIZANSKA STRAŽA GOR. MOTICINA. Brojno stanje je 10 drugova i 1 drugarica. Rad drugova stražara ove straže sastoji se u svakodnevnom obilasku i krstarenju no susjednim selima bliže i dalje okolice.

Stražari kad im to njihova dužnost dozvoli vrše vojničku obuku. I radu po polit, liniji malo se je više pristupilo u ovom razdoblju, pa se i kod ove straže očekuju bolji uspjesi.

Moralno stanje ove straže u glavnom je dobro. Disciplina nije zadovoljavajuća. Kod pojedinih drugova osjeća se aljkavost, pa će se nastojati da se ovo u što kraćem roku otkloni i da se posveti više pažnje vojničkom vaspitanju drugova u ovoj straži. Ishrana je dobra. Odjeća i obuća je donekle zadovoljavajuća.

10) PARTIZANSKA STRAŽA PUSINA. Brojno stanje je 14 drugova i 1 drugarica. Rad drugova stražara ove straže sastoji se u svakodnevnom obilasku susjednih sela dalje i bliže okolice te krstarenju po istima. Sa drugovima se održavaju politički i vojni časovi kada god to prilike dozvoljavaju. Ova straža preselila je svoje sjedište iz Pušine u Humljane dne 21 - X-1943. Razlog preseljenju je jer je pred izvjesno vrijeme likvidirano neprijateljsko uporište čačinci,' pa je potrebno da se imade što jasnije nadzor nad kretanjem stanovništva u tom selu. Humljani su najpodesnije mjesto u blizini Čačinaca odakle se može imati točan pregled o kretanju tamošnjeg stanovništva.

Ova straža izvršila je u ovom razdoblju konfiskacije po predhodnom donošenju osude vojnog suda ove komande, i akcije a kako slijedi: Noću između 15 i 16-X-1943. izvršena je akcija i rekvizirano od Hlavota Joze 2 kom. svinja, 1 krava, 1 junica, 50 vreća pšenice, 24 vreće zobi, 10 vreća krompira, 1 kola kukuruza, 10 akova rakije i još nešto sitnijih stvari.

Iste noći izvršena je konfiskacija imovine od Ivana Bušljeta ustaše iz čačinaca koji je pobjegao k bandi i konfiskovano je 3 krave, 3 prazna ormara, 2 kreveta, 1 perina, 2 jastuka i nešto ostalih stvari koje je on imao kod kuće svoje, a koje nije sa sobom odveo.

Nadalje između 17. na 18. izvršena je konfiskacija kod Volf Karla narodnog neprijatelja i konfiskovano je raznog alata koje je on posjedovao, a među ostalim 2 klupe stolarske, 2 stola, 1 klupa, 3 lotre i dr. Sa ovom konfiskacijom izvršena je još konfiskacija kod Česak Stjepana koji je pobjegao k bandi i konfiskovano 3 vreće pšenice, 1 ormar, 1 krevet, 5 stolica 1 ostalog nešto malo pokućstva. Zajedno sa ove dvije konfiskacije izvršena je konfiskacija Mile Bušljeta koji je pobjegao k bandi, a konfiskovano je 2 konja sa zapregom, 1 krava, 1 ždrijebe, 1 svinjče, 1 kola kukuruza, 21 vreća zobi, 12 akova vina i nekih drugih stvari. Kod istoga ovog nađene su stvari od ustaše Mile Bičanić i nekoga Vukelić, obojice iz Orahovice, koji su svoje stvari sakrili kod dotičnoga. I ove su sada konfiskovane u korist NO Vojske. Ovih posljednje dvojice bilo je 23 vreće pšenice i nešto posteljine. Nadalje je konfiskovano kod Povjer Mate 6 vreća pšenice, 1 svinjče, 1 otoman i još nekih sitnijih stvari od pokućstva, i od Franjt Karla 6 vreća pšenice, nešto brašna, i još neke druge stvari od pokućstva.

Dana 26 -X 43. izvršena je rekvizacija viškova pšenice od 6 seljaka iz Miljevaca i 2 druga iz Hercegovca te je dobiveno 2.118 kg pšenice. Od Martina Kraljek iz Miljevaca oduzet je fotoaparat, no nije uporabiv. Istoga dana na putu Pušina — Humljani nađeno je 95G kuna, za koje se sve do

dan danas nije mogao ustanoviti vlasnik. Novac je zaprimljen u blagajnu ove komande.

Ista straža dana 22. na 23. provezla je vršaći stroj iz čaćinaca u Humljane i predala ga N. O. O. na raspolaganje.

Jurlina Tomo iz Bukvika predao je razliku od 4.000 kuna koju je našao u kući kulturbandara šilinga iz čaćinaca. O ovome je ranije podnesen izvještaj. Novac je dostavljen po straži Pušina i zaprimljen u blagajnu ove komande. Nadalje je dana 28 -X-43. izvršena konfiskacija od Zubčić Ive, 2 čebeta, Šime Bušljeta 2 kom. svinja, 2 želj. odijela, 2 kaputa, 25 peškira, 3 jorgana, 1 čizme i još nešto sitnijih stvari od posteljine, šice Bušljeta, 6 jastuka, 2 perine i 3 plahte.

Dana 25. i 26. nađeno je u čaćincima 3 para vojničkih cipela, 2 ofenz. bombe i 120 kom. municije.

Odiijelo, obuća i oružje zadržano je za potrebe stražara, a posteljina i ostale stvari dopremljeno je u I ekonom, slagalište.

Nadalje drugovi iz ove straže izvršili su između 29. i 30. o. m. akciju u Miljevcima i dotjerali dva državna bika koji su se nalazili na ishrani kod seljaka. Seljani istoga sela sakupili su i predali spomenutoj straži 8.000 dobrovoljnih priloga. Novac je zaprimljen u blagajni ove komande.

Moralno stanje ove straže u glavnom je dobro. Disciplina i drugarstvo je dosta dobro. Ishrana obuća i odjeća je zadovoljavajuća.

11) PARTIZANSKA STRAŽA V. P. BOLNICE III/1. Brojno stanje je 11 drugova. Rad ove straže sastoji se u vršenju stražarske dužnosti i patroliranju svakodnevnom u pravcu: Kneževa voda — Sekulinci i obratno. Drugovi vježbaju pješadijski egzercir. Politički rad u stražama je zadovoljavajući.

Moralno stanje drugova u ovoj straži je dobro. Disciplina i drugarstvo je zadovoljavajuće. Ishrana je dobra. Obuća i odjeća je dosta slaba. Nastojati će se da se poboljša u koliko to bude moguće i da se to učini čim prije.

12) PARTIZANSKA STRAŽA V. P. BOLNICE III/2. Brojno stanje je 7 drugova. Rad drugova ove straže sastoji se u vršenju stražarske dužnosti i svakodnevnom patroliranju u pravcu V. P. Bolnice III/1 — Lom, Voćin i natrag. Sa stražom se održava svakodnevno zanimanje. Politički rad u straži je zadovoljavajući, a nastojati će se da se u svim ustanovama, a tako i u ovoj straži još i poboljša i da se politička svijest drugova podigne na viši stupanj.

Moralno stanje drugova ove straže je dobro. Disciplina i drugarstvo je zadovoljavajuće. Ishrana je dobra. Odjeća i obuća je dosta slaba, a nastojati će se da se i poboljša.

13) PARTIZANSKA STRAŽA V. P. BOLNICE III/3. Brojno stanje je 8 drugova. Rad drugova ove straže sastoji se u vršenju stražarske dužnosti i svakodnevnom patroliranju u pravcu Kneževe vode i Jankovca i natrag. Sa stražom se održava svakodnevno zanimanje. Politički rad u straži je zadovolj avaj ući.

Moralno stanje drugova ove straže je dobro. Disciplina i drugarstvo je zadovoljavajuće. Ishrana je dobra. Odjeća i obuća je dosta slaba, a nastojati će se da se i poboljša u koliko to bude moguće.

14) PARTIZANSKA STRAŽA V. P. BOLNICE III/4. Brojno stanje je 14 drugova. Rad drugova u ovoj straži sastoji se u vršenju stražarske dužnosti, vršenju pješač. egzecira i rada oko krećenja bolesničkih stanova. Sa stražom se održava obuka kada god to je moguće. Politički a i vojnički rad je dosta zaostao pa će se nastojati da se poboljša.

Moralno stanje drugova ove straže je dobro. Drugarstvo i disciplina je također zadovoljavajuće. Ishrana je dobra. Odjeća i obuća je dosta slaba, a nastojati će se da se i poboljša u koliko to bude moguće.

Među drugovima navedenih straža nije bilo pljačke niti samovolje, jer su već ranije na ovu nezdravu pojavu upozoreni i da će se za svaki slučaj prema zasluženju kazni dotični i kazniti.

15) SLAGALIŠTE I. EKONOM. SEKTORA. Brojno stanje drugova ovoga slagališta je 25. U ovo brojno stanje ubrojeni su svi drugovi slagališta t.j. rukovodeći, pomoćno osoblje slagališta i kuriri. Vozarska četa i gipari spadaju pod neposredni nadzor saobraćajne sekcije, koja je dužna da se brine za pravilan rad saobraćaja i prevoza. Rad drugova ovoga slagališta sastojao se u glavnom oko spremanja hrane u bunker koja je dobivena konfiskacijom i iz akcija, te obavljanju kancelarijskog posla.

16) Slagalište II EKONOM. SEKTORA. Brojno stanje drugova je 57 i 14 drugarica. U ovo brojno stanje ubrojeni su drugovi svi iz slagališta t. j. rukovodioci, pomoćno osoblje slagališta, kuriri i bunkeraši, osim vozarske grupe koja je ubrojena u saobraćajnu sekciju i spada pod nadzor iste. Rad drugova ovoga slagališta sastojao se u spremanju hrane u bunkere, popravljanju bunkera i obavljanju kancelarijskih poslova.

Drugovi ovoga slagališta izvršili su akciju u Cačincima u ovom razdoblju iz koje je dobiveno 1.527 kg. sjemena suncokreta, 3.400 kg krumpira, 250 kg. sode, 3 kom. svinja, 2 konja, 1 kola i izvjesna manja količina raznog sitnog pokućstva.

Moralno stanje drugova pod 15 i 16 je dobro. Disciplina je dobra. Drugarstvo je dosta dobro. Ishrana je dobra. Odjeća i obuća je zadovoljavajuća.

17) SLAGALIŠTE III EKONOM. SEKTORA, (pri komandi mjesta Voćin). Brojno stanje drugova ovoga slagališta je 32 i 6 drugarica, ubrojivši u ovaj broj drugove u slagalištu, pomoćno osoblje, rukovodioce i bunkeraše, osim vozarske grupe koja spada pod direktni nadzor saobraćajne sekcije. Rad ovoga slagališta sastojao se oko spremanja hrane u bunkere dobivene konfiskacijom i iz akcije.

Moralno stanje drugova ovog slagališta je dosta dobro. Hrana je dobra. Odjeća i obuća je zadovoljavajuća.

18) EKONOMSKE RADIONICE P. K. PODRUČJA. Brojno stanje drugova u ovim radionicama je 73 i 9 drugarica. Pod upravu ekonom, radionica spadaju 3 muške krojačke radionice i 3 ženske krojačke, u kojima se u glavnom prepravci vrše krpanje i izvjesna količina šiva se novoga, 3 postolarske radionice u kojima se isključivo vrše popravci i 1 opančarska u kojima se izrađuju novi opanci. 3 mesarske radionice u kojima se kolje stoka za potrebe pozadine i operativnih jedinica koje se nalaze na prolazu kroz ovo područje, 3 pekarske radionice u kojima se peče kruh za potrebe pozadinskih ustanova i operat. jedinica koje se povremeno nalaze na ovom pod-

ručju i 1 kožarska-centralna za ovo i diljsko područje. Izvještaje opširnije podnosi o ovom šef ekonom, radionica odnosno ekonomski odsjek ove komande Intendanturi VI Korpusa.

I izvještaje o stanju slagališta podnosi opširnije ekonomski odsjek ove komande na propisnim obrascima i sa obrazloženjem Intendanturi VI Korpusa.

Moral i disciplina kod drugova u ekonom, radionici je na dostojnoj visini i zadovoljavajuće. Samovolje nema. Pljačke nema niti se je moglo primjetiti da postaji pohlepa za istu. Ishrana je dobra. Odjeća i obuća je dosta slaba, pa će se nastojati u koliko to bude moguće da se i poboljša.

19) SNABDJEVNI fcENTAR. Brojno stanje je 5 drugova t. j. šef snabdj. centra, 3 snabdj. povjerenika i jedan drug — dijete koje se nalazi kod šefa na ispomaganju i radu najjednostavnijih i najlakših poslova. Rad drugova S. C. sastoji se isključivo oko prikupljanja raznih artikala potrebnih ovoj komandi i ostalim ustanovama i voj. formacijama. U ovom razdoblju nabavljeno je raznih stvari u vrijednosti 190.946 kuna. Trgovac odnosno isporučilac uvijek prilikom isporuke odnosno prodaje artikla daje propisan račun za isporučenu robu. Još se uvijek osjeća šverc no u mnogo manjem opsegu nego ranije, pa se vjeruje da će u najskorijem vremenu potpuno iščeznuti.

Drugarstvo, moral i disciplina među drugovima je dobro. Ishrana drugova nije na određenom mjestu, već se drugovi ishranjuju po raznim ustanovama gdje se i nalaze. Obuća i odjeća je zadovoljavajuća.

20) RADNA GRUPA P. K. PODRUČJA. Brojno stanje drugova ove grupe je 69 i 33 drugarice. Rad grupe odnosno drugova ove grupe sastojao se u glavnom oko sakupljanja još preostalog i nesabranog voća, dovršavanja drugih poljsko-gospodarskih poslova i ispomaganju porodicama drugova koji se nalaze u našim redovima a kod kuće im nema tko da obrađuje najpotrebnije poslove.

Sa drugovima se radi na njihovoj izgradnji i proučavanju materijala, kada god to prilike i rad dozvole, no još uvijek nije zadovoljavajući.

Moral i disciplina kod drugova je donekle zadovoljavajući. Drugarstvo je također zadovoljavajuće. Ishrana je dobra. U odjeći a naročito obući osjeća se dosta veliko pomanjkanje. Ovo se imade stalno u vidu i čim prije bude moguće nastojati će se da se ovo stanje poboljša, no za sada nema izgleda da će ovo u skoroj budućnosti se popraviti.

21) GRAĐEVNA SEKCIJA P. K. PODRUČJA. Brojno stanje iste je 316 drugova i 4 drugarice. Rad sekcije sastojao se na dovršenju gradnji nekih bunkera i gradnji novih koji su potrebni ustanovama ove komande. Pokraj ovih radova nalaze se još neke gradnje u toku. Mehan. radionica, komanda područja i još neke druge ustanove, koje su potrebne za ovu komandu odnosno drugove iste, jer nastaju sve hladnija vremena pa je potrebno sklonište za sve drugove da se čim prije dovrše, što se i nastoji da se učini.

Moral i disciplina kod drugova ove sekcije donekle je zadovoljavajući. Drugarstvo je donekle također dobro. Ishrana je zadovoljavajuća. Osjeća se dosta velika oskudica u odjeći i obući, pa će se nastojati koliko to bude moguće da se poboljša.

Nekoliku drugova koji su bili nesposobni otpušteni su sasma kući, po prethodno izvršenom lječničkom pregledu. Posao se za sada nešto bolje odvijao jer je dosadnji šef građevinske sekcije radi labavog vršenja svoje dužnosti smijenjen i na njegovo mjesto postavljen je drug Uroš Bukvić, pa se očekuje da će se rad sada bolje odvijati.

22) SAOBRAĆAJNA SEKCIJA. Brojno stanje drugova ove sekcije je 36. U ovo brojno stanje ubrojen je referent saobrać. sekcije, vozarska grupa i gipari sa I. ök. sektora te novoformirana radna grupa kažnjenih sa prisilnim radom. Rad ove sekcije sastojao se u ovom razdoblju oko prevoza raznih stvari od jednog do drugog sektora, te popisu brojčanog stanja stoke i prevoznih sredstava. Popis je i dovršen osim privatnika koji imaju stoku i prevozna sredstva.

Ova sekcija odnosno komanda raspolaže do sada sa 42 konja za vuču, 3 jahaća, 22 kola, 1 fijaker, 6 sedala i 31 bicikl.

Dosadnji referent ove sekcije smijenjen je sa dužnosti i na njegovo mjesto postavljen dosadnji polit, delegat vođa za vezu Juraj Kraljević. Na svakom ekonom, sektoru postavljen je po jedan odgovorni drug koji će voditi nadzor nad stokom i prevoznim sredstvima na pojedinom sektoru.

Drugarstvo, moral i disciplina među drugovima je dobro. Ishrana je dobra. Odjeća je donekle zadovoljavajuća, no obuća je dosta loša. Imade se ovo u vidu i nastojat će se da se i poboljša u koliko to bude moguće.

23) INDUSTRIJSKA SEKCIJA. Brojno stanje drugova ove sekcije je 44 i 1 drugarica. U brojno stanje uračunati su drugovi iz mehaničarske radionice, Kovačke radionice br. 1 u Drenovcu, broj 2 u G. Pištani, broj 3 u Duzluku i br. 4 u Voćinu. Rad drugova ovih radionica sastoji se oko izvršenja popravaka raznih motora i stavljanje u pogon istih, a u kovačkim radionicama rade se svi kovački poslovi koji su momentalno potrebni za naše ustanove, operat. jedinice i seljane dotičnog kraja.

Drugarstvo, moral i disciplina među drugovima ove sekcije je dobro. Ishrana je dobra. Odjeća i obuća je zadovoljavajuća.

24) POŠTANSKO TELEFONSKA SEKCIJA. Brojno stanje drugova ove sekcije je 35 i 2 drugarice. U brojno stanje ove sekcije ubrojen je vod za vezu, pošt. telef. referent i drugovi sa telefonske centrale. Rad voda za vezu sastojao se u ovom razdoblju oko spremanja potrebnog materijala i sprovođenja sporednih telef. linija na području ove komande. Referent pošt. telefon, sekcije Nikola Bosanac smijenjen je sa dužnosti i postavljen za stručnog radnika ove sekcije a na njegovo mjesto postavljen je drug Nikola Petrović. Rad referenta sastojao se oko nadziranja rada voda za vezu i relejnih stanica.

Moral i disciplina kod drugova ove sekcije donekle je zadovoljavajući. Drugarstvo je dosta dobro. Ishrana je također dobra. Odjeća i obuća nije potpuno zadovoljavajuća, pa ako bude mogućnosti nastojati će se da se poboljša.

Opširne izvještaje sekcije navedeno pod toč. 21, 22, 23 i 24 podnose izravno svakog 10 i 25 u mjesecu Tehničkom odsjeku Štaba VI korpusa.

Pod neposredni nadzor referenta ove sekcije spadaju još i 6 ovopodručnih relejnih stanica.

25) RELEJNA STANICA VOĆIN. Brojno stanje ove stanice je 11 drugova. Rad ove stanice sastoji se oko raznašanja službene i privatne pošte od Voćina do Sekulinaca u jednom pravcu Voćin — Zvečevo i Voćin — Gor. Borci.

Dosadašnji komandir rei. stanice smijenjen je sa dužnosti i na njegovo mjesto postavljen Dragan Subotić, zamj. kom. rei. stanice u Drenovcu.

Drugarstvo, moral i disciplina među drugovima je dosta dobro. Ishrana je dobra, a hrane se zajedno sa osobljem III ekonom, slagališta. Odjeća je donekle zadovoljavajuća, a obuća je vrlo slaba, pa je potrebno da se po mogućnosti čim prije poboljša.

26) RELEJNA STANICA SEKULINCI. Brojno stanje drugova u ovoj stanici je 8. Rad drugova ove stanice sastoji se oko raznašanja službene i privatne pošte u jednom pravcu Sekulinci — Voćin, a u drugom Sekulinci — SI. Drenovac.

Drugarstvo, moral i disciplina među drugovima je dobro. Ishrana je dobra. Odjeća i obuća donekle je zadovoljavajuća, a razmjerno na prama kurira u Voćinu, no u ovoj obući kada počne da pada kiša i snijeg neće se moći obavljati redovito određena dužnost, pa je potreba da se i na ovoj stanici poboljša obuća.

27) RELEJNA STANICA SL. DRENOVAC. Brojno stanje drugova u ovoj stanici je 6. Rad drugova ove stanice sastoji se oko raznašanja službene pošte u jednom pravcu Drenovac SI. — Sekulinci, u drugom Drenovac — Kokočak i u trećem Drenovac SI. — Zvečevo, kako je to određeno da se imade činiti od 25. o. m.

Drugarstvo, moral i disciplina među drugovima je dobro. Ishrana je dobra. Odjeća je donekle zadovoljavajuća, a obuća je dosta slaba. Nastojati će se da se poboljša ako bude mogućnosti.

28) RELEJNA STANICA KOKOČAK. Brojno stanje drugova u ovoj stanici je 8 i 1 drugarica. Rad drugova sastoji se oko raznašanja službene pošte u jednom pravcu Kokočak — SI. Drenovac i u drugom Kokočak — Duzluk.

Drugarstvo, moral i disciplina među drugovima je dobro. Ishrana je dobra. Odjeća je zadovoljavajuća, a obuća je dosta loša. Trebali bi da se poboljša, što će se i učiniti ako za to bude mogućnosti.

29) RELEJNA STANICA DUZLUK. Brojno stanje drugova u ovoj stanici je 8 i 1 drugarica. Rad drugova ove stanice sastoji se oko raznašanja službene i privatne pošte u jednom pravcu Duzluk — Kokočak, a u drugom Duzluk — Gazi je.

Drugarstvo, moral i disciplina među drugovima je dobro. Ishrana je dobra. Odjeća i obuća nije zadovoljavajuća. Nastojati će se da se poboljša u koliko to bude moguće.

Na ovoj stanici pofalio je novac u iznosu od 3.000 kuna. Krivac je sproveden u ROC da se sprovede istraga i po Vojnom sudu da se donese presuda o zasluženju kazni.

30) RELEJNA STANICA GAZIJE. Brojno stanje drugova u ovoj straži je 7. Rad ove stanice sastoji se oko raznošenja službene i privatne pošte u

jednom pravcu Gazije — Duzluk a u drugom Gazije — Gradac (granica diljskog područja).

Drugarstvo, moral i disciplina među drugovima je dobro. Ishrana je zadovoljavajuća. Odjeća i obuća je također zadovoljavajuća.

Preko referenta poštansko-telef. sekcije izdana je uputa svim područnim relej. stanicama kako se u buduće imade vršiti dužnost po postojećim uputama. Za sada u glavnom manjkaju lampaši (fenjeri) na svim stanicama, vage i na nekim .satovi i kožne torbe. Nastojati će se da se sve manjkavosti otklone i da se po mogućnosti čim prije nabave manjkajuće stvari.

31) REGISTRATURA. Brojno stanje je 4 druga i 3 drugarice. U ovo brojno stanje ubrojeno je i osoblje prolazne kuhinje koja se nalazi zajedno sa registraturom. Kroz ovo razdoblje preko registrature prošlo je 165 prolaznika, 5 novomobilisanih i 24 dobrovoljca.

Disciplina i moral osoblja registrature je na dostojnoj visini. Drugarstvo je također razvijeno. Ishrana je dobra i u dovoljnoj količini. Odjeća je skromna, no obuća je dosta slaba, pa bi trebalo da se poboljša, u koliko to bude moguće i učiniti će se.

32) AGIT-PROP. Brojno stanje drugova ove ustanove je 11, uračunavši ovdje i glazbenu sekciju. Rad u Agit-propu krenuti će na bolje jer je došao jedan drug koji će sa istim rukovoditi i sa više volje obavljati poslove u Agit-propu.

Drugarstvo, moral i disciplina među drugovima je dobro. Ishrana je dobra. Odjeća i obuća je zadovoljavajuća.

PROLAZNE KUHINJE. Prolazna kuhinja u Drenovcu nalazi se pri Registraturi, u Duzluku pri II ekonom, slagalištu i u Voćinu pri III ekonom, slagalištu. Na istima se prehranjuju u glavnom svi prolaznici koji se upućuju iz jednog u drugo mjesto.

Brojno stanje ljudstva svih pozadinskih ustanova ovoga područja je 899 drugova i 90 drugarica što čini ukupno 989. Dakle, od prošlog izvještaja manjak za 32. Ovaj manjak je uslijed toga što su nesposobni i bolesni pušteni svojim kućama, jer od njih nije NO Vojska imala nikakove koristi t. j. nijesu mogli raditi, a dotični su izrazili želje da bi išli svojim kućama, jer će im se kod kuće moći pružiti više njege.

Brojno stanje drugova u našim ustanovama je promjenljivo uslijed dolaska i odlaska iz operat. jedinica u pozadinu i obratno iz pozadine u operat. jedinice.

U prošlom izvještaju bilo je nešto više pušaka a razlog je tomu što nekoje ustanove nijesu točno iskazale brojno stanje oružja već su pogrešno izv. ostile, radi čega su upozorene da to u buduće ne čine.

Konfiskacije se obavljaju po predhodnom donošenju presude Vojnog suda ovog područja a izvršuju se sporazumno sa Narodno Oslobođilačkim odborima. Ako se učini eventualno kakova greška nastoji se odmah da se ispravi i da se u buduće ne dešavaju slični slučajevi.

Ukoliko se primijete neki nedostaci u ovom izvještaju, za koje se vjeruje da ih ima, drugarski se moli naslov, da greške priopći ovoj komandi koja će nastojati da ih ispravlja u budućim izvještajima.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Komandant:
Marinković³

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 49/1, 570-575.

119

31. X 1943.

Pismo Agitpropa Oblasnog komiteta KPH za Slavoniju aktivisti Agitpropa XXI NO brigade, kojim se traži da se pristupi organizaciji dopisništva po četama i bataljonima u ovoj brigadi.

Dragi druže"!

U cilju što bolje opreme »Glasa Slavonije« i »Kulturnih priloga«³, koji se štampaju u našoj tiskari, obraćamo se na tebe kao i na ostale aktiviste u vašoj jedinici i ostalim jedinicama vaše brigade* sa pozivom, da odmah po primitku ovog dopisa pristupite organizaciji dopisništva po četama i bataljonima. Dopisi treba da tretiraju pitanja iz vašeg života, rada i borbe, kako bi Slavonija bila obavještena o svemu što je u vezi sa borcima iz Slavonije i njenim jedinicama u kojima se oni nalaze, preko svog »Glasa Slavonije«.

Isto tako šaljite nam kulturne priloge (pjesme, recitacije, kazališne komade, članke i t. d.) za časopis »Kulturn. prilozi«.

Kako nemamo točnih obavještenja za mnoge drugove u kojima se oni jedinicama nalaze, molimo te obavesti drugove Čekića, Dokovića, Uzunovića, Devetaka, Stojanovića B. i Kostu Floršića, Knežević Mariju, Šel Đuru i sve ostale aktiviste i drugove borce, te sa njima zajedničkim snagama pristupite organizaciji dopisništva.

Polazemo velike nade u vas, stare borce, da ćete nas u našim zajedničkim naporima pomoći!

Pristupite radu sa lozinkom: »Svaka jedinica mora imati svog dopisnika!« »U svakom broju »Glasa Slavonije« i »Kulturnih priloga« mora se čuti glas boraca slavonskih jedinica!«

Primi naš borbeni pozdrav

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Šimić Rudolf, v. r.

Original u IHRPH, Zgb.
Mikrofilm u HIS, Slav. Brod, K CK, f. 7/24.

3 Marko

1 Pismo je upućeno Martinu Šimiću u II bataljon XXI NO brigade na položaj.

2 Vidi dok. br. 102, objašnjenje 8.

3 Broj posvećen dvogodišnjici narodnog ustanka u Slavoniji. Izdanje Agitpropa OK KPH za Slavoniju. Izašao oktobra 1943. god. na 28 stranica.

4 XXI NO brigade.

31. X 1943.

Izveštaj Kotarskog komiteta KPH Virovitica Okružnom komitetu KPH Virovitica o broju članova KP u kotarskim komitetima, općinskim komitetima i partijskim jedinicama u selima na području ovog komiteta.

Dragi drugovi!

Primili smo dopis od Vas u kojem nas tražite da Vam pošaljemo točan izvještaj koliko se na našem kotaru nalazi članova partije koliko u jedinicama, Opć. komitetima, kotarskim komitetima, kotarskom komitetu Skoja, kotarskim odborima Usaoh-a i Afežea, kao i vojnim ustanovama, a također i u Kotarskom i Općinskim NOO-ima, na našem teritoriju, što Vam šaljemo.

1.	K. K. Virovitica	članova 5
2.	Opći komitet šp. Bukovica	6
3.	Opć. komitet Suhopolje	7
4.	Opć. komitet Lukač	5
5.	Jedinica Kori ja	5
6.	St. Gradac	4
7.	Rogovac	5
8.	Lozan	5
9.	Vir. Golo brdo	5
10.	Turanovac	4.
11.	Dugo Selo	3
12.	Budrovac	S
13.	Trapinska	5
14.	Vodica	3
15.	Pčelić	3
16.	Budanica	4
17.	Levinovac	5
18.	Jasenaš	3
19.	Straža Bukova br. 1	8
20.	Bukova	3
21.	Kuriri i nabavi jači	5
Svega ukupno:		" 100 ¹ članova

Od toga 12 žena, 88 muškaraca.

Nacionalni sastav: 24 Srba, 72 Hrvata, 3 Mađara, 1 Nijemac. Socijalni sastav: 20 radnika, 80 seljaka od tih 80 seljaka 8 vojnika (Straža Bukova br. 1).

Uz naš drugarski i borbeni pozdrav

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Za Komitet:
Slavko'

Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 11/1, CK 31/80.

1 Zbroj nije tačan, treba 98.
2 Ivan Samboliček

Oktobar, 1943.

Proglas Oblasnog NOO-a za Slavoniju i Štaba VI korpusa NOV 3 POJ srpskom narodu u Slavoniji kojim ga pozivaju da istraje u borbi protiv pokušaja organiziranja četništva u Slavoniji.

SRPSKI NARODE U SLAVONIJI

Izdajnik i izrod nazovi major Janjić¹ još ne miruje. Jučer je govorio da je samo on Srbin i njegova bratija. Trubio je da se oni bore za spas Srpstva. Pozvao je srpski narod i borce naših brigada i odreda da dođu u njegovu tobože srpsku vojsku. Taj bijednik je propao, jer su se Srbi uvjerali, da se srpstvo ne spasava zajedno sa ustašama i Nijemcima i drugim srpskim krvopijama. Propala je majorčićevo podvala!

BRAĆO SRBI! Danas je Branković — Janjić skinuo masku. On šalje u naša sela vojsku dželata Hitlera, koja zarobljava našu braću u Posavini i silom ih goni u četnike. Ne vodi borbu za spas srpstva, nego ždere janjce i pije vino sa ustašama i Nijemcima. Ako vodi borbu vodi je protiv naše braće, sestara i sinova. Već su pale prve žrtve bratoubilačke borbe, koju je započeo Juda Janjić.

SINOVI I KĆERI SRPSKOG NARODA U SLAVONIJI

BRAĆO I SESTRE! Izrod Janjić podmeće prsa srpskog naroda pod bajonete srpskih sinova. S junačkim grudima najslobodoljubivijeg naroda, hoće četnici da zaklone Švabe od njihove zaslužene kazne. Ovo je nečuveno u istoriji srpskoga naroda. Bijedne vojskovođe hoće sa srpskim narodom da zaštite švapske ljudoždere. Janjić hoće na račun Hitlera da pali hrvatska sela i tim putem ostvari Hitlerov plan o međusobnom istrebljenju Srba i Hrvata. Mi se borimo protiv krvavih švabskih osvajača, protiv istrebitelja srpskog naroda, ustaša i protiv takovih sinjih kukavica Brankovića i izroda srpskog naroda kao što je Janjić. Srpski je narod išao u ovoj borbi sa svojom hrvatskom braćom i sa njom će ići do kraja. MI HOĆEMO BRATSTVO SRBA I HRVATA.

BRAĆO SRBI I SESTRE SRPKINJE! Tko su ti četnici. Tko su ti izdajnici i kako je moguća tako velika izdaja? Tko su ti koji hoće da za Judine srebrenjake prodaju budućnost srpskog naroda? Janjić je iz iste lopovske družine iz koje i Milan Nedić, Draža Mihajlović, Vorkapa i druge razne izdajice koje je Hitler kupio za vrijeme Jugoslavije. To su potomci staroga Brankovića, čiju lozu, evo, srpski narod nije još do sada uništio, ali će je brzo uništiti. Rame uz rame sa takovim oficirskim izrodima, stoje i razni političari braća Dragosavljević, Mimići i druge vjerne sluge bivših predsjednika vlada Milana Stojadinovića, Dragiše Cvetkovića i svih drugih lopova i podmitljivaca. Milan Stojadinović je prvi prokrčio put Hitleru u Jugoslaviju, Dragiša Cvetković je sklopio pakt o prijateljstvu s Hitlerom, a

¹ objašnjenje 3.

O djelovanju vođe četnika majora Dušana Janjića u Slavonskoj Posavini vidi dok. br. 59,

njihove vjerne pristalice Mimici, Dragosavljevići, Janjić i drugi pomažu ih danas. Kao kruna svih ovih razbojnika sja izdajnička izbjeglička bivša jugoslavenska vlada, u kojoj je krvnik Draža ministar.

SRBI I SRPKINJE SLAVONIJE! Dok s jedne strane stoji grupa Janjićevih bijednika, na drugoj strani imade najsvetlije likove vaših sinova i vaših kćeri. Vaši najbolji sinovi: junak Milan Stanivuković, Dušan Čalić, čedo Grbić (Kedacije), Slobodan Ilić (ćića), Mirko Bulović (Zet), Dako Puvač, Nikola Miljanović (Karaula), Jovo Bogdanović (Geco), Ivo Marinković, i još mnogi drugi već dvije godine neustrašivo stoje na čelu svog naroda i vode borbu protiv mrskih okupatora i njihovih domaćih pomagača. Vaše najbolje kćeri: Milica Ećimović, Ana Milaković, Dobrila Blanuša i mnoge druge žene — borci pokazale su put slavonskim ženama. Na tome putu dali su svoje mlade živote za slobodu svoga naroda naš junak Pajo Orozović (Brko), Nada Dragosavljević i mnogi drugi.

SRBI I SRPKINJE! U redovima naših slavnih brigada Narodnooslobodilačke Vojske, u redovima Partizanskih Odreda nalaze se vaši najbolji sinovi. To su nasljednici kosovskih junaka. To su djeca majke Jugovića, to su sestre Kosovke djevojke, to su nasljednici slavnih srpskih hajduka, to su nasljednici Karađorđa, Hajduk Veljka, Stevana Sindelića, Starine Novaka, i drugih ustanika. To su nasljednici stare srpske »Nevesinjske puške«, to su nasljednici albanskih i kajmakčalanskih junaka. U žilama partizana i u boraca Narodno-oslobodilačke Vojske teče junačka krv slavnih srpskih predaka. Sva historija srpskoga naroda puna je slave i viteštva, junaštva i samoprijegora, u borbi za slobodu.

Teško izdajnicima Brankovićima, Janjićima i Dragosavljevićima. Stići će ih kletva cara Lazara! Zgaziće ih srpska historija, ubiće ih puška partizanska! Grob im sprema mlado srpsko pokoljenje.

BRAĆO SRBI I SRPKINJE POSAVINE! I vi ste loza Nemanjića, ne strašite se švabetina i novih Brankovića! Bježite od izdajnika svojoj braći partizanima. Lučite se od četnika!

Gonite gubavca Janjića da vam ne zakuže sjeme i da vas ne oguba.

BRAĆO SRBI I SRPKINJE SLAVONIJE! Pomozimo našim Posavcima da se oslobode četničke kuge. Pomozimo posavskoj braći da unište 30 gubavaca koje je Janjić doveo iz Bosne. Još smjelije udrite po švabskim osvajačima i njihovim plaćenicima. Samo borbom odužićete se slavnim junacima u prošlosti i sadašnjosti, koji su pali u borbi za srpski opstanak. Ne strašite se švapskih, ustaških i četničkih galamdžija. Već su Poisi prešli Dnjeper. Napreduju naši Saveznici Engleska i Amerika. Zora slobode je na pragu. Stvar za koju se borimo pravedna je i pobjeda će biti naša.

»Udri vraga da ne ostane traga!«

(Njegoš)

Živjela junačka Narodno-oslobodilačka Vojska i Partizanski Odredi
nosioci narodne slobode!

Živjelo oružano bratstvo Srba i Hrvata u borbi protiv švapskih fašista,
ustaša i četnika!

Smrt švapskim fašističkim osvajačima!

Smrt potpaljivaču bratoubilačke borbe kugi Janjiću.
Smrt tridesetorici gubavaca, koji su sa Janjićem došli iz Bosne;
Slava palim junacima za narodno oslobođenje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

OBLASNI NARODNO-OSLOBODILACKI ODBOR ZA SLAVONIJU

ŠTAB VI. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
JUGOSLAVIJE

Oktobar 1943. god.

Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 3/1,CK 4/28-29.

122

1. XI 1943.

Izvještaj Štaba VI korpusa NOV i POJ pomoćniku načelnika Glavnog štaba NOV i POH o djelatnosti vojne vlasti u pozadini i intendanture, te o radu Sudskog, Sanitetskog i Tehničkog dosjeka.

Po prvi put podnosim redoviti izvještaj o radu II. Odjela Štaba VI. Korpusa NOV i PO Jugoslavije. Do sada nisam podnosio ovakav izvještaj jer sam smatrao da nije potreban pošto pojedini šefovi odsjeka podnose izvještaj o svom radu.

Kako II. Odjel ima pod svojom komandom 5 odsjeka, to ću podnositi izvještaj o radu pojedinih odsjeka po redu: Odsjek vojne vlasti u pozadini, Intendantura, Vojno-sudski odsjek, Sanitetski odsjek i Tehnički odsjek.

OTSJEK VOJNE VLASTI U POZADINI

Ovaj Odsjek ima pod svojom komandom vojnu pozadinu, t. j. Komande područja kojih ima 6.¹ Naša vojna pozadina još uvijek nije sređena kako bi to trebalo da bude i to iz slijedećih razloga:

1. — Komande područja kao takove nisu obuhvatile cjelokupnu teritoriju koja pada pod njih. Nisu ih obuhvatile niti vojnički niti politički, a niti ekonomski u dovoljnoj mjeri. To dolazi od tuda što pojedini drugovi u komandama područja nisu shvatili temeljito svoju dužnost, počeli su se uljuljkivati i birokracija je bila u punom razvoju. Isto tako komande područja nisu vodile dovoljno računa o uzdizanju novog kadra iako je bilo drugova koji se mogu uzdignuti na odgovarajuću dužnost. Onda je jasno da kada treba izvršiti neki zadatak, komande područja kukaju kako nema kadra.

¹ Odnosi se na slijedeća područja: Papučko-krndijsko, Psunjsko, Diljsko. Požeško, Daruvarsko i Bilogorsko.

2. — Iako su naše operativne jedinice stalno u ofanzivi i tako proširuju naš oslobođeni teritorij, ipak naša teritorija nije bila vojnički obuhvaćena t. j. partizanske straže nisu bile isturene dovoljno u pravcu neprijateljskih uporišta. Posljedica toga bila je da su pojedini predjeli Slavonije (Podravina) ostali bez kontrole s naše strane, a neprijatelj zbog svoje slabosti isto tako nije kontrolisao dotični teren.

3. — Komande područja općenito sve neodgovorno su se odnosile prema narednjima izdatim od viših štabova i nije bio rijedak slučaj da se je ista stvar morala nekoliko puta ponavljati.

4. — Komande područja nisu vršile dovoljne kontrole nad svojim podčinjenim organima tako, da su ti njihovi niži organi nešto zbog neznanja, a nešto zbog neodgovornog odnošenja prema svojim dužnostima bili izvedeni pred vojni sud i kažnjavani.

Ove probleme riješili smo na taj način što smo sa komandama područja, odnosno komandantom i pomoćnikom držali savjetovanje i posljednji put ukazali njihove greške i nedostatke i dah sva potrebna uputstva.

Da bismo vojnički obuhvatili i kontrolisali svu našu pozadinu, isturili smo partizanske straže u neposrednu blizinu neprijateljskih uporišta i postavili izvjestan broj novih straža. Nameće nam se pitanje kako da kontrolišemo pojas uz samu Dravu i mi ga momentalno ne možemo riješiti zato, jer nemamo potrebnog oružja. Kada dobijemo oružje, postaviti ćemo na sektor između Đurđevca i Podravske Slatine 4 do 5 partizanskih straža koje će imati za zadatak da kontrolišu taj teren i da politički rade s narodom tim prije jer je sav taj narod uz nas.

Šef ostsjeka vojne oblasti u pozadini zadovoljava, jedino što nema dovoljno čvrste ruke i što je u saobraćaju sa podređenim organima suviše blag. Inače obilazi područja i na licu mjesta daje uputstva.

I N T E N D A N T U R A

Intendantura kod nas na putu je da bude sređena onako, kako je to predviđeno prema naredbama Glavnog Štaba. Nikada do sada nije u Slavoniji pitanje intendanture bilo tako postavljeno, i jasno je da se sada nailazi na početničke poteškoće koje treba prebroditi, a to su: a) centralizirati cjelokupnu ishranu vojske i pozadine kao odjeću i obuču u jedne ruke, t.j. u Intendanturu Korpusa, b) Nije se do sada posvećivala pažnja intendantskom kadru čiji se nedostatak sada znatno osjeća i ne može se tako lako podići, c) Operativne jedinice nikako ne mogu da se naviknu ili se navikavaju vrlo sporo na to, da polažu računa o plijenu, o ishrani, odjeći i obući intendanturi Korpusa, već na uobičajeni način sami obavljaju te poslove. To su u glavnom najvažniji momenti s kojima se bavi naša intendantura pored svih ostalih poslova koje spadaju u njenu kompetenciju. Mi smo na putu da našu intendanturu podignemo na onaj stepen, na kojem ona treba da bude s obzirom na ekonomsko stanje Slavonije kako oslobođenom i poluoslobođenom tako i neoslobođenom teritoriju.

Radionice kojima upravlja naša intendantura dobro su sređene i one mogu da učine mnogo više nego što čine, ali im nedostaje potrebna količina sirovina i preparata za učinjanje kože i slično. Isto tako nedostaje potrebna

količina soli pomoću koje bi se mogla spremati hrana (meso). Isto tako problem koji još uvijek nije u potpunosti riješen u našoj intendanturi, to je nedovoljan broj prevoznih sredstava za pravovremen i uspješan transport hrane s jedne na drugu stranu.

Šef intendanture je vrlo dobar i odgovara svojoj dužnosti i dok si podigne potreban kadar, sama intendantura mnogo bolje će napredovati.

VOJNO SUDSKI OTSJJEK

Sve do prije nekoliko dana nismo imali šefa istoga odsjeka i prema tome i sam rad nije bio napredan. Organizacija vojnih sudova provedena je u svim komandama područja i isti sudovi dosta dobro rade, ali u operativnim jedinicama to nije sprovedeno i pored svih uputstava i opomena. To dolazi od tuda, što nije bilo nikoga tko bi kontrolisao rad vojnih sudova u operativnim jedinicama s jedne strane, a s druge strane operativne jedinice olako su se odnosile prema naređenjima koja se odnose na rad vojnih sudova u operativnim jedinicama.

Takvo stanje likvidirat ćemo u najkraćem roku i novopostavljeni šef sudskog odsjeka otišao je u operativne jedinice da sprovede organizaciju vojnih sudova i da dađe uputstva kao i potreban materijal za rad istih. Poslije toga vidjet ćemo kako će se operativne jedinice odnositi prema radu vojnih sudova. Kao dokaz neodgovornog odnošenja prema vojnim sudovima vidi se iz toga što još ni jedna operativna jedinica do danas nije podnijela izvještaj o radu njihovih vojnih sudova.

Svi vojni sudovi pri komandama područja imaju sudske istražitelje koji su se prilično dobro snašli na svojim dužnostima.

Autoritet vojnih sudova u narodu i u vojsci, odnosno u vojnoj pozadini je dosta dobar.

Kakav će biti šef sudskog odsjeka, to ćemo u najkraćem roku vidjeti.

SANITETSKI OTSJJEK

Rad Sanitetskog odsjeka sve do prije kratkog vremena, t. j. do dolaska k nama »Statuta o sanitetu« bio je organizovan prema vlastitom našem na-hođenju i prema našim lokalnim prilikama. Bolnice kojih ima kod nas priličan broj možemo reći da su vrlo dobre i da su drugovi u istima u glav-nom dobro smješteni. Naše bolnice imaju potrebnu količinu sanitetskog materijala, hrane i ostaloga, jedino što se je oskudijevalo u vešu i u sklo-ništima za ranjene drugove u slučaju neprijateljske ofanzive. Mi smo na putu da sve te nedostatke potpuno likvidiramo i da sredimo naš sanitet prema statutu Vrhovnog Štaba. Naše bolnice padale su u jednu grešku, a to je da se potpuno odvoje od komandi područja i da postoje neovisne od istih, što smo mi energično spriječili jer još nije situacija sazrela da se naše bolnice potpuno osamostale. Bolnice imaju dovoljan broj stručnog kadra.

Sanitet u operativnim jedinicama jeste u sređivanju prema uputstvi-ma statuta Vrhovnog štaba.

Postoji centralna apoteka koja ima dovoljno materijala za potrebe našeg saniteta. Isto tako proizvode se prvi zavoji i neke sitnije stvari. Us-postavljena je zubarska stanica kao i rendgenološka. Uspostavljena je tako-đer i limarska radionica koja će raditi specijalno za potrebe bolnica.

šef sanitetskog odsjeka stručno zadovoljava, jedino što je do sada volio da izbjegne kontrolu i da se bavi pisanjem naredaba, često puta i nepotrebnih.

Iste sekcije vrlo su mlade i još se nisu potpuno sredile.

TEHNIČKI OTSJEK

Tehnički odsjek sastoji se iz 4 sekcije i to: a) građevinska, b) saobraćajna, c) industrijska, d) poštansko telefonska.

Građevinska sekcija: Gradi se priličan broj nadzemnih gradnji, koje se dovršavaju i čim iste budu dovršene, težište rada prebacit ćemo na podzemne gradnje za hranu i ranjenike.

Saobraćajna sekcija: Uspostavom uskotračne željezničke pruge² u dužini 30 km. u mnogom je olakšan i poboljšan naš saobraćaj. Vlak koji saobraća na toj pruzi ide dva puta dnevno i prevozi materijal i prema potrebi vojsku. Međutim kod nas je teži problem puteva koji manje više idu svi preko slavonskih planina, a koji su u vrlo lošem stanju. Poduzeli smo sve mjere da se ti putovi poprave kako bi se olakšao transport. Oskudjevamo na prevoznim sredstvima, a od naroda ne smijemo i ne možemo stalno zahtijevati, jer su jesenji poslovi u jeku, a narod oslobođenoga kraja opljačkan je.

Industrijska sekcija: Ova sekcija bavi se u glavnom podizanjem potrebe mlinova i pilana koji još uvijek nemamo u dovoljnoj količini. Za kratko vrijeme bit će dovršeno nekoliko pilana i mlinova. Ova sekcija sređuje mehaničke radionice i na putu je da u centru oslobođene teritorije napravi veću mehaničku radionicu za krupnije popravke.

Poštansko telefonska sekcija: Sve komande područja kao i važnije ustanove pokopčane su telefonskom mrežom. Ima također dovoljan broj telefona, jedino što se prilikom podizanja linije učinila osnovna greška, a to je da se nije šuma dovoljno pročistila kuda prolazi linija tako da dolazi do čestih prekida usljed padanja lista, granja, i u slučaju nevremena naročito snijega, tanje drveće se savija i lomi žicu. Osim toga žica je suviše nategnuta i usljed zime steže se i puca.

šef sanitetskog odsjeka kao i šefovi sekcija zadovoljavaju na svojim dužnostima jedino što šefovima sekcija ne dostaje iskustvo u rukovanju sa poslom koga oni imaju.

Najveći problem Tehničkog odsjeka jeste radna snaga do koje se vrlo teško dolazi s obzirom na to da je istome odsjeku potreban veliki broj povjerljivih ljudi zbog karaktera rada.

Pošto je ovo prvi izvještaj, molimo vas da stavite vaše primjedbe na isti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

II. pomoćnik načelnika:
Krajačić,³ v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija/u HİS, Slav. Brod, K 42/1, 93-95.

2 Vidi dok. br. 92.
3 Josip

1. XI 1943.

**Izvod iz izvještaja političkog komesara XXVIII divizije NOVJ političkom komesaru VI korpusa NOV i POJ i II operativne zone NOVH
O političkom radu i stanju, radu s narodom na terenu, akcijama i kultumo-prosvjetnom radu u jedinicama ove divizije.**

I. OPĆI PREGLED: Jedinice naše divizije nalaze se sada, nakon putovanja po Hrv. Zagorju, na odmoru u selima oko Kalnika. Naš put po Hrv. Zagorju i sam uspjeh toga puta, smatrao se je jednim od najtežih i najdelikatnijih zadataka koji su pred nas postavljeni, i u vojničkom i političkom pogledu. Taj put, iako je bio skopčan sa dosta borbi i napora, nije ni iz daleka bio tako težak i naporan, kao što smo mi to očekivali poznavajući prilike po kojima je ondje živjela naša XII. Divizija i jedinica kalničkih jedinica kada su se kretale tim terenom. Politička situacija u svijetu, razmjerno male snage neprijatelja kojima ovdje momentano raspolaže, te izbacivanja iz upotrebe gotovo svih komunikacija na ovom sektoru, učinilo je naš život u Hrv. Zagorju posve snošljivim i omogućilo nam je da u potpunosti izvršimo pred nas postavljene vojničke zadatke.¹ Politički zadaci koji su bili pred nama nisu izvršeni onako potpuno kao vojnički zadaci, ali je ipak i u političkom pogledu bilo dosta uspjeha.²

Ako pogledamo naše jedinice sada i isporidimo ih s njima samima za vrijeme dok smo bili u Slavoniji, osjetićemo priličnu razliku u mnogo čemu. U prvom redu sada naše jedinice mnogo više pružaju sliku prave vojske i starih iskusnih ratnika. Tome je mnogo doprinijela činjenica da su naše jedinice ovdje mnogo bolje opremljene nego li su to bile u Slavoniji. Isto tako jedinice imaju sa sobom mnogo više borbenog iskustva nego li su to imale ondje. Također razlika se osjeća u disciplini, koja je ovdje čvršća nego li je bila u Slavoniji, što se očituje u vojničkom držanju prilikom susretaja sa starijima itd. No, bitna razlika leži svakako u tome što kod naših boraca nema više onoliko veselja i dobrog raspoloženja kao što je to bilo kada smo se nalazili u Slavoniji, žudnja za Slavonijom sve je jača i borci je svakodnevno ispoljavaju u svojim zapitkivanjima: »Kada ćemo nazad?«, i tome slično. Na pr. sada, kada smo se povratili iz Hrv. Zagorja na odmor na Kalnik, borci su pomislili da je to sada put za povratak i bili su spremni da daleko idu, iako vrlo umorni pjevali su i očito se primjećivalo da su dobro raspoloženi. Razlog toj velikoj čežnji za rodnim krajem može se pripisati velikoj privrženosti boraca rodnom kraju, lakšim uslovima života u njemu i boljem prijemu naroda. U Zagorju bilo je, naime, nekih sela gdje je narod naše borce dočekivao vrlo hladno, a to na njih, kao što se vidi, djeluje nepovoljno. Naravno, glavni je uzrok svemu tome slaba politička svijest naših boraca.

¹ O vojnim uspjesima slavonskih jedinica u Hrvatskom zagorju vidi operativni izvještaj u dok. br. 115.

² Slavonske jedinice su pošle u Hrvatsko zagorje sa zadatkom da prošire oslobođenu teritoriju i propagiraju kod tamošnjeg stanovništva ideju NOB-a, izvrše mobilizaciju i pomognu formiranju zagorskih jedinica.

Politički svariti te borce po današnjim našim uslovima i sa našim političkim kadrovima teško je. Pa ipak, većina tih drugova boraca u ničem ne manifestuje svoju čežnju za Slavonijom, osim u izražavanju žive želje za povratkom, i vrlo su dobri i hrabri kao drugovi i kao borci.

Promatrajući stanje u jedinicama s te strane vidjećemo da sve toni-je naročito nepovoljno, ali svakako treba da imademo u vidu da će bitiza-ista teško borce obuzdavati u njihovoj čežnji za Slavonijom, ako se naš boravak u ovim krajevima odviše produži.

Sa svoje strane mi smo dali direktive i upute za rad specijalnopo tom pitanju, svim našim mlađim rukovodiocima, u cilju da popravimotostanje. Naročito Srijemcima obraća se posebna pažnja i nastoji se što više ih obuhvatiti političkim radom i dobrim postupkom kako bi se što bolje i ugodnije osjećali.

U XVII. Udarnoj Brigadi, koja je za sve ovo vrijeme pretrpjela mnogo više gubitaka od XXI. Brigade, stanje je još uvijek zadovoljavajuće, čak vrlo dobro. Sam Štab Brigade dobro se snalazi u radu, a štabovi bataljona posve su zreli i odgovorni. Isto tako četne komande, pa i vodnici, delegati i desetari zadovoljavaju i vrlo su dobri što se očituje u svim akcijama i borbama na terenu te brigade. Mi smo sigurni da će XVII. Udar na Brigadu izvršiti svaki zadatak koji se izvršiti dade. Politički i kulturno-prosvjetni rad u toj brigadi je organiziran i uveden, tako da teče normalno i bez poteškoća. Sve to čini da ta brigada imade uvijek na raspolaganju dobrih rukovodioca, koliko god joj se oduzimalo i koliko god joj se u samim borbama izbacivalo iz stroja.

U XXI. Brigadi, stanje još uvijek nije zadovoljavajuće.

Osjeća se da je brigada naglo živnula i trgnula se, ali stari propusti i grijesi još uvijek dolaze do izražaja. Svakako stanje u brigadi mnogo se je popravilo i mi smo sigurni da ćemo brigadu posve urediti i srediti. Naročito se mnogo veća aktivnost osjeća u političkom i kulturno-prosvjetnom radu. Popunjavanje naših jedinica još uvijek je aktuelno pitanje i problem koji se pred nas postavlja. Mobilizirati, nama je teško, jer u koliko imade uslova za mobilizaciju, prirodno da ljudi ovoga kraja, kada već idu u jedinice N. O. Vojske, vole da idu u ovdašnje jedinice, to jest u Brigadu »Braće Radića«, Kalnički Part. Odred, Zagorski Odred itd., a ne mili im se ići u naše slavonske brigade, znajući da će te brigade jednom otići iz ovoga kraja. Brojno stanje naših brigada još uvijek se kreće između 900 — 1.000, jer smo ipak nešto novaka uspjeli mobilizirati na principu dobrovoljnosti, a osim toga smo u dva navrata dobili novih boraca, jednom iz Njemačke, bjegunaca sa prisilnog rada i jednom oko 90 domorodaca, od kojih je naravno nekoliko već uteklo. No svakako u daljnjim našim operacijama mi ćemo izgubiti još drugova, a ne vjerujem da ćemo ih moći nadoknaditi novim ljudstvom. Posebno poglavlje u svemu zauzimaju uslovi njege i života koje možemo da pružimo našim bolesnicima i ranjenicima. Ovdašnje bolnice ne mogu se uopće nazvati imenom bolnice i zaslužuju prije, svaki drugi naziv. Prije svega konspiracija u koliko se odnosi na bolnice, nepoznata je stvar i svatko znade gdje se te bolnice nalaze, jer su iste smještene naprosto u selu Ivancu i u nekim kljetima oko Ivanca.

Mi ćemo na odgovornom mjestu poduzeti sve korake da se co stanje ispravi.

Inače u svom sastavu imademo pokretnu divizijsku ambulantu, u kojoj momentano imademo 13 ranjenih i 7 bolesnih drugova, koji žive pod pristojnim uslovima i u pogledu liječničke njege i u pogledu ishrane. No takovu ambulantu ne može se pretrpati ranjenicima i bolesnicima, jer mi niti imademo dovoljno osoblja koje bi o njoj moglo da vodi brigu, a osim toga priličan je riziko voditi na ovom sektoru stalno uza se takovu ambulantu, imajući u vidu da bi moglo svakog časa doći i do borbe i do opasnosti da bolesni i ranjeni drugovi stradaju od neprijatelja, a to bi svakako bilo strašno.

Primili smo direktive za proslavu oktobarske revolucije. Mi smo te direktive razradili i poslali po jedinicama. Divizijski komitet raspisao je natjecanje uz proslavu tog Velikog Dana, u rušenju pruge, mostova i tt, veza, kako bi jedinice što savjesnije i sa više volje uništavale neprijateljske komunikacije. Osim toga naše će jedinice oktobarsku revoluciju proslaviti u krugu svojih boraca uz izvedbu programa koji će sadržajno biti sam u znaku proslave Velike Oktobarske Revolucije.

II. POLITIČKO STANJE I POLITIČKI RAD. — Naši su borci uvjereni u pobjedu i od neprijatelja ne osjećaju naročitog strahovanja. Tome je doprinijela prilična nemoć neprijatelja na ovom sektoru, za koji su naši borci znali da je najteži i od neprijatelja najbolje čuvan. Prateći redovito radio izvještaje, napredovanje Crvene Armije na Istočnom bojištu, te s druge strane spore akcije Engleza i Amerikanaca u Italiji, borci su naravno došli do zaključka da naši saveznici, Englezi i Amerikanci ne daju od sebe sve i to im ozbiljno zamjeraju. U isto vrijeme oni sa velikim oduševljenjem prate napredovanje Crvene Armije i sa svojim simpatijama apsolutno su na strani Sovjetskog Saveza. Ipak, kada su neki dan proletjeli preko nas preko stotinu teških engleskih četveromotoraca, vraćajući se sa bombardiranja Beča i Budimpešte, borci su bili oduševljeni i objašnjavali su narodu kako su to naši avioni. Također borci su uvjereni da će se Moskovskom konferencijom i naše pitanje raščistiti i optimistički gledaju u ishod te konferencije u čvrstoj nadi da će Draža³ i izbjeglička vlada izgubiti bitku. Naravno ne treba misliti, da su toliko politički zainteresirani svi naši borci, ali svakako ih imade dobar dio koji su zaista zainteresirani. Disciplina u našim jedinicama zadovoljava. Moral i borbenost također su na visini. To se očituje u svim borbama i akcijama.

POLITIČKI RAD. — Politički rad u ovom razdoblju bio je prije našega puta u Hrv. Zagorje vrlo živ, naročito u XVII Udarnoj Brigadi koja se je natjecala između svojih jedinica po raspisanom natječaju Oblasnog Komiteta SKOJ-a⁴ i koja je zaista to natjecanje dobro organizirala i postigla u vojničkom, političkom i kulturno-prosvjetnom pogledu zavidne rezultate. Nakon toga pošli smo na put u Hrv. Zagorje, a tu se zaista nije moglo organizirati i po planu politički raditi, nego je politički rad bio neredovit.

³ Mihalović, vođa četnika.
⁴ Za Slavoniju.

U XXI. Brigadi natjecanje nije bilo sprovedeno onako kako trebo i borci nisu uopće bli zainteresirani za rezultate i uspjehe tog natjecanja, jer ih nitko nije za to zainteresirao. Politički rad u toj brigadi mnogo je slabiji nego li u XVII. Udarnoj Brigadi, a to se jasno očituje i ogleda prilikom izvršavanja vojničkih zadataka, prilikom priređivanja mitinga, prilikom prolaza i utisaka po selima kroz koje obje brigade prolaze. Svuda i na svim poljima osjeća se koliko je XVII. Udarne brigada otiskočila od XXI. Brigade. Inače politički rad organiziran je planski i politički rukovodioci posjeduju štampan potrebit materijal koji sa svojim borcima razrađuju i proučavaju. Taj rad odvija se putem vodnih, četnih i bataljonskih sastanaka, te putem usmenih novina i mitinga na kojima uvijek prisustvuju i naši borci.

KULTURNO-PROSVJETNI RAD. — U XXI. Brigadi taj rad nije bio niti u povojima. Bolje rečeno taj rad uopće nije kod njih postojao. Njihov Agit-prop, odnosno drugovi koji su bili odgovorni za kulturno-prosvjetni rad nisu ni od koga, niti podrške niti pomoći, a sami komesari bataljona izjavljivali su im da za takove stvari nemaju ni vremena ni mogućnosti. Diletantske grupe, pjevački i recitativni horovi bili su za tu brigadu nepoznata stvar, dok se je u pogledu održavanja analfabetskih tečajeva nešto malo radilo. Sada je i taj rad pokrenut. Istina promatrajući njihove napore u tom pogledu vidimo da je to sve još u povojima i da borci treba prvo da se takvom radu priviknu i da se za njega zagriju. U tome radu svakako će se uspjeti, jer se mnogo nastoji podići ga.

U XVII. Udarnoj Brigadi kulturno-prosvjetni rad je na visini. Svaki bataljon i svaka četa imaju svoje horove, diletantske grupe itd., znadu da izvedu mnogo skečeva i u stanju su da prirede dosta dobre usmene novine i dosta dobar program na mitinzima. Taj rad tamo je uhvatio korjena, borci i rukovodioci zagrijani su za taj rad i uviđaju da im on mnogo koristi.

III. ISHRANA, ODJEĆA I OBUĆA. — Ishrana naših jedinica bila je za ovo vrijeme zadovoljavajuća, jer smo bili u prilikama da smo se mogli lako snalaziti na terenu, gdje smo redovito nailazili na državnu stoku, brašno itd. U tom pogledu nije bilo nikakvih neprilika i borci su u glavnom ishranom zadovoljni. Gdje kada ipak u kojem siromašnijem selu ishrana je bila slabija.

Odjeća i obuća u XVII. Udarnoj Brigadi posve je upotpunjena. U XXI. Brigadi imade još uvijek nešto bosih, ali to je razmjerno vrlo malen broj. Još jedna uspješna akcija i naša će Divizija biti kompletno obučena i odjevena. Velika većina boraca imade šinjele i dobru obuću.

Zdravlje boraca također je zadovoljavajuće. Imade pojedinačnih slučajeva nahlade, bio je jedan slučaj pjegavog tifusa i jedan slučaj upale slijepog crijeva. Veće zaraze nisu se pojavljivale. Kad god imade mogućnosti isparuje se odjeća i donje rublje. Ušljivost iako je imade snošljiva je i nije pretjerana.

IV. RAD I ZAPAŽANJA NA TERENU KRETANJA. — U Hrv. Zagorju, naročito u zlatarskoj i loborskoj općini gdje su boravile naše jedinice, opaža se da je narod hladan i neprijateljski raspoložen prema našoj vojsci. To

nije nikakvo čudo, ako se uzme u obzir da iz samoga Labora imade preko 40 aktivnih ustaša, a isto tako i iz Zlatara. Naši drugovi nisu do sada još uopće uspjeli da prodru u pomenute općine. Sada imadu međutim mogućnosti da rade u tim krajevima, jer se nekadanja neprijateljska uporišta još uvijek nalaze u našim rukama.

Na svom putovanju kroz Hrv. Zagorje mi smo se povezali sa partijskim jedinicama, kao i sa antifašističkim organizacijama na terenu, no ne možemo reći da smo od njih u pogledu organiziranja N. O. O-a, te ostalih anti fašističkih organizacija imali neke naročite pomoći. Obično i u većini slučajeva dešava se da je vrlo teško pronaći drugove sa terena, koji ili ne smatraju za potrebno da ti se jave, ili su pak toliko plašljivi da ih je u njihovoj konspiraciji nemoguće pronaći. Odbori pak, koje su naše jedinice po mogućnostima osnivale u pojedinim selima, nemaju nikakovu vrijednost i važnost, ako se ne povežu sa drugovima sa terena koji će ih stalno obilaziti i davati im podršku u radu i gurati ih da budu aktivni. Većim dijelom tu se radi o akcionim (tajnim) odborima, koji nisu po svom sastavu toliko odlučni i jaki da bi se čovjek mogao na njih osloniti da će samostalno nešto raditi. Mi smo izdali upute našim jedinicama da prilikom osnivanja takovih odbora uvijek iste povežu sa najbližom partijskom jedinicom, odnosno kotarskim ili okružnim komitetom. Naš rad na terenu sastojao se je u održavanju mitinga, osnivanju N. O. Odbora, čišćenju Pete kolone i objašnjavanju narodu ciljeva N. O. Borbe i slično. Na svom putu ostavljali smo tragove ispisanih parola, dijelili smo letke, naročito one koji su aktuelni za ove krajeve, to jest izjave Filipa Lakuša, Rezoluciju ZAVNOH-a⁵ i slično. Narod ovih krajeva vrlo je zaplašen i moglo se je primjetiti posve neupućen u našu borbu. Taj narod nije imao niti najosnovnijih pojmova o ciljevima naše borbe i u nekim krajevima bježao je pred nama kao što od prilike bježe Srbi pred ustašama. Tako je bilo u Loboru i okolnim selima. Karakteristična crta ovih krajeva jest ta da ljudi mrze svaku vlast, ali po svemu sudeći isto su tako spremni da svakoj vlasti služe. Vole da spletkare jedan protiv drugoga, tako da bi se moglo reći da se svaki od njih veseli tuđoj nesreći. Ako bi čovjek vjerovao njihovim izjavama mnogo puta bi uhapsio, pa i streljao nevinog čovjeka umjesto petokolonaša ili konfiscirao imovinu nekog poštenog čovjeka, a onu petokolonašku ostavio netaknutu. Najbolje se može simpatije toga kraja oko Zlatara ili Lobora zadobiti dijeljenjem, odnosno oduzimanjem od države nekih dobara. Tako na primjer naše su jedinice izvele 3 vagona državne soli sa stanice Zlatar — Bistrica, i narod je tada upravo oduševljeno pozdravljao tu akciju. Tu sol stavili smo na raspolaganje kotarskom komitetu da je izdji narodu, odnosno da je izveze u sela oslobođenog teritorija koji oskudjevaju sa solju.

Pete kolone imade dosta, ali još se teško ulazi u trag i to zbog toga što se od naroda nikako ne može dobiti vjerodostojnih informacija, a terenski radnici opet bi sve pobili bez dokaza, što mi nismo niti mogli a niti htjeli da činimo, jer bi nam to samo štetovalo. Ipak neke izrazite protunarodne ljude i petokolonaše mi smo likvidirali. U ovom razdoblju naše su jedinice održale niz uspješnih mitinga, ali je za to bilo čestih slučajeva da se miting

⁵ Vidi »Građa«, knj. VI, dok. br. 50, str. 152-160.

nije mogao održati zbog toga jer se ljudi uopće nisu odazivali. U takovim slučajevima naši su se drugovi razilazili po kućama i govorili narodu o ciljevima naše borbe i o ostalim aktuelnim stvarima.

Inače najbolji je narod ludbreškog kraja. Ovdje se našu vojsku dočekuje sa velikim simpatijama i taj je kraj u svakom pogledu odličan, te je i u pogledu mobilizacije dao najviše.

V. RAD ŠTABOVA. — Naš štab Divizije odlaskom druga zamjenika komandanta Radojice⁶ i odlaskom druga Makse,⁷ smanjio se je na svega 3 člana, to jest druga komandanta,⁸ načelnika⁹ štaba i mene. To je svakako odviše malen broj i biće teško obavljati sve poslove i na sve stizati. Mislimo da bi naš štab trebalo svakako popuniti, štab XVII. Udarne Brigade zadovoljava i mi smo sigurni da će u redu izvršiti svako naređenje i svaki zadatak koji se pred njih postavi. Novoga komesara XVII. Udarne Brigade nisam mogao još točno provjeriti, no on za sada na svom položaju zadovoljava, iako se ne može očekivati da će on uživati neki autoritet na pr. kod druga komandanta Demonje,¹⁰ pa i kod ostalih članova Štaba Brigade. Međutim, mislim da to neće dovesti do nekih naročitih nepovoljnih pojava, jer nema razloga za to.

Štabovi bataljona u toj brigadi također svi zadovoljavaju, a otskače svakako štab drugog bataljona sa komandantom Sužnjevićem i komesarom Delibegovićem, koji se potpuno izmijenio, okanio dosadašnjih grešaka i postao najbolji komesar bataljona u diviziji.

Štab XXI. Brigade, dolaskom novoga komesara i novoga zamj. komesara započeo je radom. Uspjesi toga rada još nisu toliko očigledni, ali se svakako osjeća mnogo veća aktivnost i živost u svim granama rada. Osatli članovi štaba brigade za sada zadovoljavaju i nema nikakvih potreba da se tamo za sada vrši kakova izmjena.

Štabovi bataljona u ovoj brigadi ne zadovoljavaju. Ti drugovi nisu dovoljno odgovorni, a ni umješni za funkcije koje vrše. Krivnja za to ne leži toliko na njima koliko na samom Štabu Brigade od kojih pomenuti štabovi nisu dobivali nikakove pomoći niti podrške. To stanje svakako će se izmijeniti, jer će se uopće toj brigadi posvećivati s naše strane mnogo pažnje.

VI. NAROČITE NAPOMENE. — Prije kratkog vremena nesrećnim slučajem loveći ribe sa bombom, neopreznim baratanjem poginuo je komesar III. Bataljona XVII. Udarne Brigade drug Boško Kljaić, koji je bio dobar rukovodioc, vrlo voljen od drugova i odličan borac. Mi smo gubitkom toga druga izgubili mnogo. U akciji na Zlatar pao je smrću herqja, drug Marko Abalić,¹¹ komandir I čete II. Bataljona XVII. Udarne Brigade, koji je bio najbolji komandir u našoj diviziji, toliko voljen od svojih boraca, da je nakon njegove smrti u četi zavládala velika žalost. Drug Abalić bio je u

⁶ Nenezić
⁷ Mane Trbojević
⁸ Vinko Antić
⁹ Gedeon Bogdanović
¹⁰ Nikola
U Vidi dok. br. 98.

borbi heroj, čovjek rijetke hrabrosti i sposobnosti rukovođenja četom. Kao drug bio je uzoran, a u svom radu nije nikada učinio niti najsitnije greške. Bio je član K. P. U partizane stupio je kao zarobljeni vojnik Gorskog Zdruga iz Pakraca, koji je dobrovoljno ostao u našim redovima. Po zanimanju bio je radnik, a po narodnosti Hrvat. Također u istoj akciji poginuo je i pročelnik bataljonskog rukovodstva SKOJ-a II. Bataljona XVII. Udarne Brigade, drug Ranko Carić, s kojim smo također izgubili vrlo mnogo.

Kult poštivanja palih boraca kod nas se sve više oplemenjuje i proširuje. Drugovi su nosili vjence na grob pokojnog komandira Marka Abalića i ostalih, koji su svi sahranjeni sa najvećim vojničkim počastima uz nadgrobne govore i paljbu počasnog plotuna svojih jedinica. Njihovi grobovi bili su na mnogim mjestima, kao na pr. u Ludbregu, Rasinji okićeni cvijećem koje je donio sam narod.

VII. FINANCIJE. — Budući da zbog odsustva intendanta divizije momentano nemamo pregleda nad stanjem u blagajni, tačno stanje vidjeće se iz samog izvještaja intentadnta divizije.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Polit, komesar:
Ivan A. Šibi, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 3/1, 407-413.

124

1. XI 1943.

Izvještaj Okružnog komiteta SKOJ-a Virovitica Okružnom komitetu KPH Virovitica o političkoj situaciji u okrugu, organizacionom stanju SKOJ-a, USAOH-a, radu s vojskom i o Agitpropu.

POLITIČKA SITUACIJA

Veliki politički događaji koji su se odigrali u posljednje vrijeme u svijetu, pobjeda Crvene armije i naše junačke NOV uvjetovale su takvo raspoloženje masa na našem okrugu da postoje velike mogućnosti za rad i okupljanje masa, napose hrvatskih masa u redove naše NOV. Svakim danom se očito ispoljavaju takovi događaji koji nam dokazuju da mase simpatišu NOB. Svakim danom dolazi na naš okrug sve više izbjeglica iz neprijateljske vojske, koji time dokazuju da su protiv fašizma. Iste izbjeglice je vrlo lako okupiti na razne dužnosti koje koriste NOB-i. Tako oni rado stupaju u udarne grupe, razbacuju letke, pišu parole i tako se postepeno aktiviziraju. Takovih ima najviše na Virovitičkom kotaru i Donjo-Miholjačkom, a na cijelom okrugu ih može biti do 2000. Stanje u gradovima je slijedeće: U Virovitici je narod ogorčen protiv vlasti, koja im neda dovoljno soli, petroleja i ostalog. Po noći teraju mirne građane Virovitice u bunkere da tamo zebu i paze na partizane, i to teraju ih u bunkere pod kaznom strijeljanjem ako napuste isti. To je stvorilo veliko nezadovoljstvo. Građani Virovi-

tice kupuju po dva radio-aparata. Jedan prijave vlasti koja im onda isključi kratki val, a na drugi slušaju emisije »Slobodne Jugoslavije« i Londona. U samome gradu dogodio se je jedan zanimljiv slučaj. Dva ustaše su se maskirali u partizane i došli jednom trgovcu da mu oduzmu novac. Ovaj kad ih je vidio istrčao je na ulicu vičući: »U pomoć, došli su pljačkaši, da mi odnesu novac!« Nato je došla policija koja je uhapsila ustaše, prepoznavši u njima ustaše. Iste ustaše su odmah streljali. Sa ovim gestom banda je imala priličan uspjeh, jer su mnogi ljudi pričali poslije toga, kako među ustašama ima i pljačkaša, ali takove ustaška vlast kažnjava. Međutim ima veliki broj ljudi, koji ne misle tako, nego kažu da bi trebalo sve ustaše postrijeljati.

Građani Virovitice na sav glas pričaju kako je njemači major (zapovjednik grada) sada veći od Pavelića, poglavnika NDH.

U Podravskoj Slatini ustaše traže vezu sa partizanima i obećavaju kako će donijeti sa sobom šmajsere i mitraljeze, ako mi pristanemo. A priča ju kako je dobro što su pali čačinci¹, jer je to bilo banditsko gnijezdo, koje je i njima »pojelo sve što bi ugrabilo«.

U Miholjcu postoji zastrašenost od gradskog predstojnika, ali mnogi ljudi bježe i bez veze dolaze u partizane.

U Grubišnom Polju sam logornik hvata vezu sa partizanima. Piše nekom partizanu Šalabazalom, kojega pozna već od prije. U pismu navodi da ne misli neku podlost i kaže da će garantirati sa cijelim gradom Grubišno Polje, šalabazalo se je bojao i nije ništa poduzeo.

Može se kazati da neprijatelj u posljednjih mjesec dana nije poduzeo nikakvog napadaja ili terora na stanovništvo i da nije bačeno nikakvih letaka. Jedino na općini Slatina bačeni su letci u kojim je stajalo i »Oj Hrvati, al' ćemo vas klati!« Taj letak nije imao efekta na stanovništvo oslobođenog teritorija, ali je imao na neoslobođenom teritoriju takav efekat da su mnogi mislili da je sve ispravno što u letku piše. Međutim, naši drugovi su tumačili sadržaj letka narodu i ukazali im na njegov opasni sadržaj. Poslije toga moglo bi se reći da letak uopće nije imao djelovanja.

Uopće u posljednje vrijeme neprijatelj djeluje nekako pritajeno. Cijeloga mjeseca nije poduzet ni jedan banditski upad na sela. Tako je narod jednog sela, predvođen jednom omladinskom udarnom grupom razrušio oko 4 km. pruge. Sutradan je došao »pancer« na mjesto gdje je pruga bila razrušena, a iza leđa mu diverzanti dignu prugu u zrak, tako da se je isti našao »zarobljen«. Banditi su pucali i bijesnih, ali kada su došli u selo nisu nikoga dirali, tek su dvojicu uhapsili, ali su i te pustili.

U selu Turanovcu su uhapsili preko stotinu ljudi, zbog suradnje sa partizanima. Ali su onda došli ljudi iz nekih okolnih njemačkih sela da intervenišu kod njemačkih vlasti u Virovitici, pa su odmah sve pustili kućama. Nijemci koji su intervenisali govorili su da nije potrebno navlačiti mržnju jednog naroda na drugi. Na virovitičkom kotaru dogodio se je takav događaj o kojem se tamo mnogo priča. Mađarski vojnici su prešli preko Drave i upali u sela Lanku, Leševo i druga, pljačkajući stanovništvo i vršeći teror. Narod je ogorčen na mađarske bandite, kako ih naziva. Među narodom se priča da je organizator tih napadaja neki Kovač, veleposjednik,

¹ Vidi dok. br. 21, 23 i 78.

Mađar, koji je pobjegao iz Hrvatske u Mađarsku, bio je član mađarskog bunda (tako oni nazivaju mađarske fašiste). Narod je ogorčen na njega i pričaju da on hoće na takav način da odnese svoj kapital u Mađarsku i prijete mu se: »Neće prevlačiti kapital iz naše zemlje«. Između tih mađarskih pljačkaša i jedne naše grupe došlo je do oružanog sukoba. Bacali su bombe jedni na druge. Narod promatra taj sukob sa veseljem i tvrdi da bi trebalo te mađarske bandite najuriti nazad iz Hrvatske.

Isto tako mađarske manjine se odnose prema svemu tome pozitivno, govoreći da oni nikako ne misle da je taj napadaj pravilan i da oni žele živjeti u najvećem bratstvu sa hrvatskim narodom.

Svuda na cijelom okrugu, a naročito na virovitičkom kotaru, osjeća se jak »šverc«. Iz Mađarske dolazi lađa natovarena šećerom, petrolejom, duhanom i onda nastane trgovina. Kilu šećera prodaju za 5 kila brašna, dvije kile soli za kilu masti, jednu šibicu 40 kuna itd. Narod protestuje protiv visokih cijena i grdi Pavelićevu državu, ali kupuje sve to, jer svi imaju dosta brašna. Na taj način im i nije tako loše, jer im je omogućena nabavka svega, pa makar i po visokoj cijeni.

Svuda po hrvatskim selima našega okruga postojala je nekad jaka organizacija HSS-a. Međutim, uslijed političke situacije hrvatske mase su sve više počele napuštati svoje vodstvo, koje je zauimalo dugo vremena stav čekanja. Naročito se osjeća pokret hrvatskih masa, dok vodstvo »spava« na kotaru Donji Miholjac. Mnogi ljudi čija se djeca nalaze u neprijateljskoj vojsci pozivaju svoje sinove da pobjegnu kućama ili pak da pobjegnu u partizane. Tako je jedan stariji čovjek išao u Zagreb da sinu, koji je prisilno u ustašama, saopći da pobjegne u partizane.

Skoro kod svih prvaka HSS-a nastao je preokret. Mnogi danas otvoreno govore da treba ići u partizane. Tako je Mara Matočec² rekla onim istim omladincima, kojima je nekad rekla da treba da idu u domobrane, da je već vrijeme da odu u partizane.

Mesarov¹ i dalje šuti. Zna se za njega da je održavao sastanak u Gradini sa nekim ljudima. U samoj toj Gradini se priča o nekoj organizaciji »Bijela zvijezda«. Izgleda da je to pokušaj da se osnuje Bijela garda.⁴ Na Slatinskom kotaru u Soplju je održao sastanak sa članovima HSS-a neki osmoškolac iz Slatine i na tome su sastanku govorili kako bi netko trebao od njih otići u partizane da izvidi kako je tamo. Drugovi iz KK KPH su im poslali materijala i pozvali ih na suradnju, ali su isti se razbjegli otišavši u neprijateljsku vojsku, a sam osmoškolac je izgleda otišao u Zagreb.

Sa srpskim stanovništvom na neoslobođenom teritoriju je u zadnje vrijeme prilično otežano raditi. Oni još uvijek nazivaju Hrvate banditima i tako se i odnose prema njima. Pojava dezertiranja iz partizana je veća u srpskim selima. Tako su neki Srbi iz Medinaca dezertirali, a onda su neki otišli u Slatinu ustaše, a nekima su Nijemci udarili žig na ruku i ti se nalaze u selu. Omladina iz tog sela priča kako ne bi nikada išli u partizane jer da su oni puni ušiju.

² Bila veza između lokalnih vođa HSS-a na tom terenu i Zagreba.

³ Martin Mesarov, prvak HSS-a na području kotara Virovitica.

⁴ Radi se o pristalicama politike dr Vlatka Mačeka koji su dezertirali iz Hrvatskog domobranstva i sakrivali se pred ustaškim vlastima, ali su djelovali protiv NOP-a.

Neprijatelj u zadnje vrijeme nije skoro nigdje načinio pokušaj ro-varenja na našem oslobođenom teritoriju. Jedino se je na slatinskom kota-ru na općini Ceralije, pojavilo svetopismaštvo. Ti pristalice govore da su-radnja sa partizanima znači i rad protiv boga, a da ustaše nisu krivi što su takovi, nego da su oni zavedeni i da treba za njih da se moli da bi se obratili. Zna se da oni dobivaju knjižice iz Slatine od nekog učitelja, a njemu nose u zamjenu mast. Taj pokret je obuhvatio srpsko stanovništvo više nego hrvatsko, čak su i neki pioniri imali knjižice koje su čitali. Međutim, kada je došla brigada i održala u tome smislu miting ljudima, onda su mnogi pobacali sv. knjižice (pioniri isto), ali još uvijek neki čitaju. Tako se 5 omladinki nikako ne daju odvići čitanja i kažu, da možda i nije sve skupa pametno, možda ih i varaju, ali one će i dalje čitati. Mi smo im odgovorili da oni mogu i čitati ako hoće, ali da ne smiju ništa govoriti protiv partizana i u korist ustaša.

Primjećeno je da je na oslobođenom teritoriju kod naroda nastala zasićenost i da mnogi govore, da li će se ovaj rat već svršiti j da li će se ikad povratiti ono stanje, kao za vrijeme Jugoslavije. Neki čak govore da se hoće sve svršiti pa makar ko pobijedio.

Na slatinskom kotaru na općini Drenovac nastalo je nezadovoljstvo naroda poslije akcije na čačince, jer narodu nije dano da ide u čačince niti mu je dijeljen plijen. Narod je u toku borbe mnogo osiromašio i ogolio, a iz tih za njih toliko strašnih čačinaca oni nisu dobili ništa. Naročito je nezadovoljstvo bilo kada su bile neke stvari podijeljene a svima nije da-vano.

Na grubišno-poljskom kotaru bio je zakazan zbor u Velikoj Perato-vici, na kojem će se krstiti djeca. Narod je došao iz velike udaljenosti vozeći u kolima djecu. Međutim, pop nije došao, a isto je Kotarski NOO počeo terati narod da ide u sjetvu (a toga dana je bila sv. Petka). Na to je narod nezadovoljan počeo pričati kako partizani govore da nisu protiv bo-ga, a rade ovakove stvari.

Utica j roditelja je još uvijek jak kako na oslobođenom tako i na neoslobođenom teritoriju. Stariji još uvijek govore da za »djecu nije poli-tika«, ili pak »Dosta da mi surađujemo, a naša djeca ne moraju«.

ORGANIZACIONO STANJE SKOJ-a:

U našem Komitetu nastala je promjena, i to tako da je drugarica Mara Smiljanić otišla na drugu dužnost, a da je drugarica Danica Gašpa-rević primljena u biro našega Komiteta odgovorna za rad USAOH-a. Prema tome sada se Okružni komitet sastoji od 5 članova (biro 4), 4 Srbina, 1 Hrvat, 2 intelektualca, 1 radnik, 1 seljak, 1 domaćica, 3 druga, 2 drugarice.

Kao glavni nedostatak našega komiteta jeste što on nije rukovodio iz centra, što su se drugovi upuštali u sitnice, odilazeći prodirati u poje-dina sela i što se je radilo neplanski. Zbog toga je odlučeno da će se ruko-voditi iz jednog centra, da će se sastanci komiteta održavati svakih 10 dana i da će se posvetiti velika pažnja učenju materijala, a naročito »Naprijed«.⁵ Odlučeno je da će se sve raditi po načinjenom planu kojega će načiniti svi

⁵ Organ KPH.

drugovi iz Komiteta okružnog, a pored toga pojačati dopisivanje sa kotarskim komitetima, s tim da će im se svi dostavljati pismeno, a pored toga još usmeno sa strane članova Okružnog komiteta i da će se na svaki dopis kotarskih komiteta odgovoriti dopisom.

Kotarski komitet SKOJ-a, Virovatica se sastoji od 3 člana, 3 druga, 2 Srbina, 1 Hrvat, 1 radnik, 2 seljaka.

Drugarica Ankica, član Komiteta, nije zadovoljila na radu te je smjenjena, drug Jozo Konečni, član Komiteta, je poginuo ovoga mjeseca, a u Komitet je primljen drug Horvatinović Mijo. Isti komitet je oslabljen i nije zadovoljio u radu. Drugovi se još ne snalaze, upuštaju se u sitnice. Uopće ne nastoje da osposobe općinski komitet, nemarni su u radu. Drug Nikola, koji je sekretar jedini zadovoljio. Iz tih razloga načinjene su izmjene i komitet je popunjen novim članom. Komitetu treba sa naše strane pružiti mnogo pomoći.

Kotarski komitet Slatina se sastoji od 4 člana, 4 drugarice, 4 Srbina, 1 radnik, 3 seljaka.

Drugarica Mara Kostelac je prebačena na rad kotara Grubišno Polje. Drugarica Drena je uzeta u Okružni odbor USAOH-a.

Svi članovi komiteta su dobri i rade, jedino što se svi skupa teško snalaze, to je najbolji komitet na okrugu i uz našu pomoć mogao bi potpuno zadovoljiti.

Kotarski komitet SKOJ-a Grubišno Polje se sastoji od 5 članova, 4 drugarice, 1 drug, 3 Hrvata, 2 Srbina, 1 intelektualac, 2 radnika, 2 seljaka.

Drugarica Olga (sekretar) je u bolnici. Drugarica Sofija odlazi na rad po USAOH-u na kotar Virovitica. Komitet je popunjen sa drugaricom Zlatom Rac, sekretar općinskog komiteta Cabuna, drugaricom Marom Dorontić.

Drug Miodrag je prebačen na rad na kotar Donji Miholjac.

Komitet je tek formiran. Drugovi su mladi i ne snalaze se.

Kotarski komitet SKOJ-a Donji Miholjac se sastoji od 4 člana, 3 druga, 1 drugarica, 2 Srbina, 2 Hrvata, 1 intelektualac, 3 seljaka.

Komitet je tek formiran i nije se pokazao još na radu.

Kotar Virovitica: Na kotaru postoji 5 općinskih komiteta SKOJ-a sa ukupno 16 članova, 12 drugarica, 9 Srba, 6 Hrvata, 1 Ceh, 3 đaka, 1 radnik, 12 seljaka. Svi općinski komiteti formirani su tako da ni jedan član nije pročelnik SKOJ-evske grupe, tj. komiteti su odvojeni od grupa, ali članovi Komiteta pripadaju nekoj SKOJ-evskoj grupi. Komiteti su tek formirani, jer su se prije formirani komiteti pokazali kao loši i još se nisu pokazali na radu.

Osim toga na jednoj općini postoje dva druga koji rade kao komitet, a na jednoj općini radi jedna drugarica. Prema tome na svim općinama imaju ili komiteti ili pak drugovi koji vrše dužnost komiteta, te je time rad znatno olakšan.

Na cijelom kotaru posotji 16 SKOJ-evskih grupa sa ukupno 76 članova, 40 srba, 32 Hrvata, 4 Ceha, 39 drugarica, 13 đaka, 62 seljaka,⁶...

⁶ Nedostaje dalje u originalu.

Pošto je gimnazija u Virovitici započela opet raditi, t^a su na gimnaziji 3 grupe. U samim grupama još nije izvršena nova podjela rada koja bi bila dovoljno elastična da bi rad tekao pravilno, nego još postoji krutost. Grupe ne rukovode omladinom.

K o t a r S l a t i n a : Na kotaru postoje tri općinska komiteta SKOJ-a sa ukupno 9 članova, 7 drugarica, 2 Hrvata, 6 Srba, 1 Mađar, 2 radnika, 7 seljaka. Ostala dva komiteta su se raspala. Postoje još dva druga koji rade na dvije općine. Dva komiteta su se raspala zato što su bili sastavljeni od pročelnika pojedinih grupa, koji nisu htjeli da odlaze od kuća i da dolaze na sastanke, pa su se onda zanemarili sastanci i tako su se raspali.

Na kotaru postoji 31 SKOJ-evska grupa, sa ukupno 149 članova, od toga 13 drugova, 17 Hrvata, 131 Srbin, 1 Mađar, 3 đaka, 2 radnika, 144 seljaka.

Neke od grupa zadovoljavaju u radu, dok su neke još slabe i u njima vlada još uvijek krutost.

K o t a r G . P o l j e : 2 općinska komiteta koji su postojali raspali su se, jer s njima nisu održavani sastanci. Na kotaru postoji 17 grupa, sa 112 članova. (Socijalni i nacionalni sastav drugovi nisu poslali). Grupe su slabe i uopće ne djeluju, kao grupe. Budući da su one uglavnom sve na oslobođenom teritoriju, to su se pretvorile potpuno u ostalu omladinu, u kojoj vlada već prilično mrtvilo i zamorenost. U zadnje vrijeme se je počelo raditi življe i grupe su se pokrenule, uveden je kao važan sektor, kulturno-prosvjetni rad.

K o t a r D o n j i M i h o l j a c : Postoji jedan općinski komitet SKOJ-a sastavljen od 3 člana, 3 drugarice, 2 Hrvata, 1 Srbin. Komitet je mlad, ali dobar. Na kotaru postoji 8 grupa sa 48 članova (nacionalni i socijalni sastav nije drug Milan zapisao). Grupe su mlade i još ne zadovoljavaju.

Po ovom je naš komitet zaključio podići općinske komitete, da bi ovi zadovoljili. Zatim prodreti u još neprodrta sela.

U. S. A. O. H.

Okružni odbor USAOH-a se sastoji od 4 člana, 3 drugarice, 3 Srbina, 1 Hrvat, 1 radnik, 2 seljaka, 1 kućanica.

Okružni odbor USAOH-a se sastoji od 4 člana, 3 drugarice, 3 Srbina,

K o t a r V i r o v i t i c a : Postoji kotarski odbor od 5 članova, 3 drugarice, 2 druga, 3 Srbina, 2 Hrvata, 1 radnik, 4 seljaka.

Kotarski odbor je slab i nije zadovoljio u radu. Općinski odbori su se raspali uslijed nedovoljne kontrole, a uopće se nisu pokazali na radu. Na kotaru postoji 42 odbora USAOH-a sa 717 članova, (210) pionira, 327 Hrvata, 36 Mađara, 4 Čeha, 9 Nijemaca, 1 Talijan, 103 Srbina, 297 drugarica. Rad ovih odbora se uglavnom sastoji u davanju pomoći, dok drugi odbori za okupljanje omladine nisu još formirani. Postoji svega 5 odbora za mobilizaciju, koji su vrlo slabo mobilisali. Postoji nekoliko udarnih grupa koje dosta rade, ali nad kojima nemamo pravoga pregleda. Jedna je takova udarna grupa razrušila 4 km pruge i prerezala sve bandere uz razrušenu prugu na tri mjesta. Oko tih grupa svakim danom se sve više omladine okuplja.

K o t a r S l a t i n a : Postoji kotarski odbor USAOH-a od 5 članova, 4 drugarice, 5 Srba, 1 radnik, 4 seljaka. Ovaj odbor pomalo djeluje. Postoji 31 odbor USAOH-a, sa 1106 članova, 943 Srbina, 44 Mađara, 18 Nijemaca, 84 Čeha, 17 Hrvata, 2 radnika, 3 đaka, ostalo seljaci. Omladina ovoga kotara na oslobođenom teritoriju plete čarape za partizane od vune koju su partizani zarobili. Stalno se otvaraju omladinski domovi. Omladina se okuplja i na čitanje. Dok na neoslobođenom teritoriju sve se svodi na sakupljanje pomoći ili pak čitanje naše štampe.

K o t a r G . P o l j e : Postoji kotarski odbor USAOH-a sa 4 člana, 3 drugarice, 2 Hrvata, 2 Srbina, 1 radnik, 3 seljaka. Kotarski odbor je tek formiran i nije se pokazao u radu. Postoji 29 odbora USAOH-a sa 920 članova (461 pionir), 347 Srba, 66 Hrvata, 30 Mađara, 16 Slovenaca, seljaci, 80 drugova.

Rad odbora je prilično oslabio. Sada se je pokrenuo i svodi se uglavnom na kulturno-prosvjetni rad i omladinske domove.

K o t a r D o n j i M i h o l j a c : Postoji kotarski odbor USAOH-a sa 5 članova, 3 drugarice, 3 Hrvata, 2 Srbina, 1 intelektualac, 4 seljaka. Odbor je tek formiran i nije se pokazao uspio na radu.

RAD SA VOJSKOM

Ovaj sektor je potpuno zanemaren, tako da naš komitet nema potpunog pregleda ni u bolnicama, ni u stražama, ni po mobilizaciji. To se je dogodilo iz tih razloga što je to novi sektor i što je često došlo do sukoba drugova koji su bili zaduženi za rad, pa su drugovi iz kotarskih komiteta pomalo zanemarili taj sektor neimajući pravoga pregleda, a sa naše strane nije im data nikakva pomoć, niti kakova uputstva sa kojima bi oni mogli pravilno postaviti red. Osim toga rad po bolnicama i stražama traži drugi oblik i drugu podjelu po sektorima. Drugovi su često bili u zabuni, dali da stvaraju grupe od samog osoblja ili od samih bolesnika. Zbog toga smo odlučili poslati kotarskim komitetima opširne upute za takav rad i dati im konkretne zadatke u tom pravcu.

Rad sa udarnim grupama je dosta slab. Grupice postoje na Virovitičkom kotaru, ali mi nemamo nad njima točnoga pregleda. Do toga je došlo iz tih razloga što smo mi počeli organizirati nekakove omladinske udarne grupe, drugovi iz Partije su počeli osnivati isto grupe, a isto tako su počeli B)snivati te grupe i neki N. O. O.-i. Međutim, nije bilo toliko mnogo ljudi koji bi htjeli stupati u takove grupe, pa se je dogodilo da su se svi drugovi ■bracali na iste udarnike zahtijevajući od njih da vrše akcije na različite ■tačine, a pri tome im se je i govorilo svakako. Tako se je dogodilo da je Bedna takova grupa izjavila da je ona SKOJ-evska grupa i nije htjela da ■>osluša neke starije drugove. Jasno je da drugovi iz kotarskih komiteta ni-Bu znali zauzeti pravilan stav prema svemu tome i da je došlo do sukoba, ■^a taj način se je izgubio pregled nad grupama, a nije se mogao postići ■ravi cilj, a to je mobilizacija. Zbog toga smo mi zauzeli slijedeći stav: Iprema dogovoru sa drugovima iz OK KPH) mi ćemo nastojati da što više Bmladinaca i vojnih bjegunaca idu u te udarne grupe, koja će biti pod voj-Bičkim zapovjedništvom odreda. Mi sa naše strane ćemo stvarati unutar

takovih grupa SKOJ-evske grupe, sa kojima ćemo rukovoditi, i nastojati da tako te udarne grupe izdignemo politički. Takove grupe će se osnivati i na slatinskom i donjo-miholjačkom kotaru, a oružje, do kojega je ovdje jako teško doći, nabaviće se preko Korpusa.⁷

Mobilizacija u toku mjesec dana sa našega okruga je vrlo slaba. Mobilisano je sa naše strane 135 omladinaca, i to najviše virovitički kotar 75.

AGIT — PROP

Po ovom pitanju je isto vrlo malo učinjeno sa naše strane. Omladina je svuda pisala parole, ali vrlo neorganizovano. Jedino je pisala organizovano omladina na kotaru Donji Miholjac, gdje su parole imale uspjeha. Tako su pisali na kućama ljudi koji su još zauzimali negativan stav prema NOB: »Zašto ne pomažeš NOV!«, a na kućama Nijemaca ili Mađara: »Živio Mađarski bataljon!« ili »živio njemački bataljon!«*

Održana su dva niža SKOJ-evska kursa i jedan srednji SKOJ-evski kurs. Kursevi su se pokazali kao neophodno potrebni, ali je nedostatak kurseva što se nije imalo dobrih predavača, koji bi znali unijeti života na kursu i stvarno mnogo dati kursistima. Tako se dogodilo da su oni koji su završili kurseve vratili se nazad u svoja sela da tamo opet budu mlitavi i mrtvi u radu, jedino s tom razlikom što su sada imali kurs.

Dopisnička služba je potpuno zatajila i u mjesec dana nismo primili ni jednog dobrog dopisa, doli nekoliko pjesama bez vrijednosti.

EVENTUALIJE

Sa naše strane su poduzete mjere za proslavu 7 novembra, a naša tehnika će ukrasiti dva zborna mjesta, i to u Pušini i Slanoj Vodi. Isto tako će na zborovima biti omladinski govornici ispred USAOH-a.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Komitet:
Josip Kruljac, v. r.

Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopiji u HIS, Slav. Brod, K 8/1, CK, 30/538-542.

⁷ VI korpusa NOV i POJ.
⁸ Postojala je Njemačka četa u NOV »Ernst Thälmann«
⁹ Godišnjica velike oktobarske revolucije.

2. XI 1943.

Izvještaj sa sastanka partijske organizacije Komande Požeškog područja o brojnom stanju članova KP, djelatnosti ustanova, te o političkom i ekonomskom radu na ovom području.

Prisutni: Sekretar Žugelj, Milaković, Šljubura, Labrović, šasić i Kralj. Ova jedinica ima 6 članova i ona se redovno sastaje svake nedjelje jedan put i ima jedan radni i jedan prosvetni sastanak. Na sastanku se prorađuje razvitak društva.

D N E V N I R E D

- 1) Izvještaj sekretara
- 2) Proslava
- 3) Vojni sektor
- 4) Ekonomski
- 5) Politička grana
6. R. O. C.
- 7) Razno.

1) Drug sekretar podnosi izvještaj sa plenuma Kotarskog komiteta K. P. H. za kotar Požega. On navodi, da je plenum konstatovao, da treba rad pospješiti u istočnom dijelu našega područja. Drug Žugelj iznosi, da su došla uputstva od Okružnog komiteta¹ kako treba raditi. Komanda područja ima, da osnuje biro u koji ulaze dva člana komande, i to pomoćnik i polit instruktor. Iz ostalih jedinica po grupama sekretar jedinice, koji će s ostalim održavati vezu.

2) Proslava. Drug Labrović iznosi da je dobio uputstva od sekretara Kotarskog komiteta druga Putnika² o proslavi 26 godišnjice Velike Ruske Revolucije. Zbor će se održati u blizini jednoga sela u Požeškoj kotlini. Zbor treba dobro organizovati. U subotu 6. XI treba organizovati paljenje kresova po svim brdima Požeške kotline, od Papuka do Škrabutnika. Također treba jedan govornik ispred komande područja, da govori u ime vojske. Za govornika je određen drug Žugelj.

3) Vojni sektor. Drug komandant iznosi da je on postupio po naredbi i da on pušta drugove radnike na odsustvo. Stražu iz Klise nije premjestio u Brđane zato, pošto čeka da dobije bolje oružje koje mu je obećano.

4) Ekonomski sektor. Drug šljubura iznosi, da je pekara dovršena. Magazin za suhomesnatu robu se dovršava. Mesnica još nije gotova, a također nije dovršena ni suhoputna stanica, uslijed pomanjkanja radne snage. Također ni bunker i nisu dovršeni. On traži da se odgovorni pozovu na odgovornost preko njihovih jedinica. A svu krivnju za ovaj nedovršeni posao snose referenti kao organizatori. Drug Šljubura iznosi, da je on bio na

¹ KPH Nova Gradiška.
² Ilija Rikanović

ekonomskoj konferenciji na kojoj je zaključeno, da se bolnice snabdiju dvopekom i salamom i to do 9. XI 43. Također iznosi, da je na toj konferenciji zaključeno, da se napravi 500 pari papuča i čarapa i da se preda intendanturi Korpusa za našu vojsku. Te da se nabave što veće količine krompira za zimu. Drug iznosi da Požeški odred oduzima brašno iz mlinova: Skenderovci i Vilić selo. Iznosi da je zaključeno da se poboljša hrana Štaba Korpusa. On iznosi da je zaključeno, da se osnuje nabavni centar, a šef toga centra mora biti član komande područja.

5) Politička grana. Konstatuje se da je rad po političkoj grani krenuo na bolje. Postavljen je komesar komandir i delegat za sve radne grupe. Jedan drug učitelj određen je da radi po prosvetnoj grani i to sa drugovima radnicima. On će predavati matematiku, geografiju itd. Drug Labrović iznosi da je bio na plenumu Kotarskog NOO-a na kojem je donešena odluka da se osnuju u svim istaknutim krajevima požeškog kotara javni ili tajni N. O. O-i. On je uzeo također sebi u zadatak da uspostavi dva odbora i to u Kaptolu i Vetovu. Naš Požeški Odred će dati osiguranje u istočnom kraju našega područja radi što uspješnijeg političkog rada na selu.

6) R. O. C.' Drug Kralj iznosi da on radi po njegovoj grani. Njemu se predlaže, da on po svojoj liniji radi u našim radionicama, slagalištima itd.

7) Razno. Onda se prosvjetni rad za petak na večer, tj. 5. ovoga mj. sa 6 sati na večer.

1) Partijska jedinica pri komandi područja ima 4 člana. Održala je jedan radni sastanak i jedan prosvjetni. Na ovom sastanku proučavano je: »Učenje o Partiji«. Ova jedinica također redovno se sastaje. Sastancima ove jedinice prisustvuje jedan stariji drug pošto u ovoj jedinici ima mladih drugova. Oni su svi zaduženi svaki po svojoj liniji do sada prilično dobro rade.

2.) Pri komandi. Ova jedinica broji 10 članova. Ona je u glavnom sastavljena od drugova referenata i komesara. Ova se jedinica redovno sastaje, održaje svake nedjelje jedan redovni i jedan prosvjetni sastanak. Na prosvjetnim sastancima drugovi su prorađivali »Nacionalno pitanje«, Učenje o Partiji i tekući materijal.

Agitprop. Partijska jedinica sastoji se od 4 člana. Ova se jedinica redovno sastaje 2 puta nedjeljno 1 radni i prosvjetni sastanak. Prorađiva se »12 Uslova* i »Nacionalno pitanje«⁵ i tekući materija. U ovu jedinicu na zadnjem sastanku sjednice Part, biroa, a na predlog druga Tratnika, sekretara ove jedinice, primljen je drug Radosavljević Tanasije.

Šusterska radiona. Ova jedinica ima 8 članova. Ova jedinica redovno se sastaje 2 puta nedjeljno, jedan radni i jedan prosvjetni sastanak. Na prosvjetnim sastancima prorađuje »Razvitak Društva« i tekući materijal. Svi ovi drugovi članovi Partije nastoje da u radioni teče rad što boljim tokom.

Šnajderska radiona. Ova jedinica ima 2 muška člana i 4 drugarice, oni također redovno održavaju svoje sastanke. Na sastancima se prorađuje »Razvitak Društva« i tekući materijal.

3 Rajonski obavještajni centar.

4 Brošura »Dvanaest uslova za boljševizaciju Partije«.

5 Brošura: J. B. Tito, »Nacionalno pitanje u Jugoslaviji u svjetlu NOB-e«.

Vojno partizanska bolnica 2 - 1. Ova jedinica ima 6 članova, Ona se redovno sastaje nedjeljno 2 puta jedan radni i jedan prosvjetni sastanak. Na prosvjetnim sastancima prorađuje se »Razvitak Društva«, »Nacionalno Pitanje« i tekući materijal. U ovoj našoj ustanovi ima još nekoliko drugova koji ranjeni leže u bolnici. Sa njima drugarica radi po bajtama. Sa njima drugarica razrađuje dužnosti članova Partije u N. O. V. U ovoj ustanovi ima grupa od 7 SKOJ-evaca. Također postoji diletantska sekcija.

Ambulanta. U ovoj našoj ustanovi ima jedna jedinica, koja broji 4 člana. Ova jedinica također se sastaje redovito 2 puta nedjeljno. Održaje jedan prosvjetni i jedan radni sastanak. Na ovim sastancima proučava se »Ustav SSSR-a«, »12 Uslova« i tekući materijal. U ovoj ustanovi komesar i drugarica upravnica nastoje da što više politički rade sa drugovima i drugaricama, koji se nalaze na oporavku.

Mehanička radiona. U mehaničkoj radioni naša jedinica broji 13 članova. Ova se jedinica sastaje redovno dva puta. »Održala je samo dva radna sastanka, a prosvjetni nije održan pošto su drugovi selili iz Zvečeva u svoju novu radionu. Ova jedinica održava kulturno-prosvjetni rad sa svim drugovima i drugaricama u radioni. Također ima jedna grupa SKOJ-evaca u ovoj radioni. Drugovi su raspodjelili rad da bi rad što bolje tekao.

Slagalište. Ova jedinica ima 4 člana od kojih je jedan bolestan mentalno se nalazi u bolnici, a ostali nisu se redovno sastajali, a razlog je tome što su drugovi članovi ove jedinice, odali po terenu, sakupljali hranu kao na primjer ušur i dobrovoljne priloge za N. O. V.

Komanda straže Kamenska. Ova jedinica ima 3 člana. Nije se redovno sastajala. Mi smo poslali za pomoćnika komandira straže prilično dobrog druga, koji će gledati po svaku cijenu da se rad u ovoj jedinici razvije.

Straža šnjegavić. U ovoj straži ima partijska jedinica sa 4 člana. Sada momentalno nam nije poznato kakvi materijal prorađuje i kako se sastaje.

Straža škrabutnik. U ovoj straži ima partijska jedinica koja je nedavno formirana, a sastoji se od 5 članova. Sad smo uputili jednog starijeg druga partijca, koji će povesti računa da se u ovoj jedinici partijski rad što bolje razvija.

Kovačnica. U ovoj radioni postoji novo formirana partijska jedinica koja se sastoji od 3 člana. Sa ovom jedinicom održava vezu i dolazi na njene sastanke komesar mehaničke radione drug Slavko Cvjetković.

U ovom našem području ima 14 partijskih jedinica sa ukupno 82 člana K. P.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Sekretar:
Potpis nečitljiv

Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 4/1, CK 7/106-7.

2. XI 1943.

Izvještaj Velike župe Baranja Ministarstvu unutrašnjih poslova NDH u Zagrebu ... o političkim prilikama i akcijama jedinica NOV na području ove velike župe. Traži se intervencija vojske kako bi se povratio poljuljani moral stanovništva i osigurala državna vlast na tom području.

Savezno sa izvješćem ove Velike župe od 22. listopada 1943. Prs. 3588

— 1943, čast je ovoj Velikoj župi izvestiti o daljnjim napadajima i pojavama komunističkih i partizanskih skupina na području Velike župe Baranja, a kako su te pojave i napadi izvješćeni od područnih kotarskih oblasti i oružničko krilnog zapovjedištva u Osieku u slijedećem:

Dana 1. listopada o. g. došla je manja grupa partizana u selo Brođanci, kotar Valpovo, te sobom odveli seljaka Kolarić Stjepana sa članovima obitelji, te su osim toga još odveli 3 stanovnika mjesta.

U noći od 2. na 3. listopada o. g. došlo je oko 50 partizana¹ u selo Ivanovci, kotar Valpovo, te su u tamošnjoj školi poderali slike Poglavnika te odnieli sav pisaci pribor, školu su izvana i iznutra izšarali komunističkim nadpisima i zabranili mjestnom učitelju da ih izbriše.

Dana 5. listopada o. g. napali su naoružani partizani² na željezničkoj postaji Vukosavljevica teretni vlak sa 40 vagona natovarenih životnim potrebama. Partizani su živežne namirnice odveli u Bilogoru, a sve vagone zapalili, koji su izgorjeli.

Dana 10. listopada o. g. pronađen je raspis Štaba brodske brigade od 9. X 1943. god. umnožen na pisačem stroju, u kojem je točno naređenje za likvidaciju uporišta sela Gašinci,³ kotar Đakovo. U tom naređenju opisan je plan i izvedba kako se ima zauzeti selo Gašince. Ovaj je letak vjerojatno izgubljen po partizanima prilikom napuštanja mjesta Gašinci poslije borbe i dolaska vojske.

U noći od 10. na 11. listopada o. g. izvršen je napad po partizanima na selo Gašince,⁴ kotar Đakovo, te je tom prilikom po partizanima odveden občinski bilježnik Stjepan Hajduković sa još devet osoba u šumu. Naknadnim izvidima ustanovljeno je, da je občinski bilježnik ubijen.

U noći od 13. na 14. listopada o. g. došla je nepoznata grupa partizana u selo Ivanovci, kotar Valpovo, tesu sobom odveli ustaškog čarkara Stjepana Kasapovića i domobrana Franju Ariauta, koji su se toga dana na dopustu kod svoje kuće nalazili.

Iste noći odnieli su partizani od Đoke Stankovića, vlasnika vršaće mašine iz Čepinskih Martinaca, kotar Valpovo 5.000 kg. pšenice.

Dana 13. listopada o. g. u 19 sati neutvrđen broj naoružanih partizana upao je u razdjel rizničke straže u selo Bielo Brdo, kotar Osiek, te su iz uredovnice odstranili nadstojnika Josipa Haničara, a pokusne rizničke

¹ Odnosi se na borce Osječkog NOP odreda.

² Akciju je izveo Bilogorski NOP odred.

³ Naredbu za napad na Gašince od 9. XI 1943. vidi u arhivu HIS, K 35/1 — 129-130.

⁴ Akciju su izveli Brodska NO brigada i Osječki NOP odred. Vidi dok. br. 140.

stražare Antu Alerić, Josipa Tomišić i Đuru Krpan odveli su partizani. Iste noći odveli su partizani iz istog sela oko 100 osoba⁵ u pravcu prema selu Koprivna, kotar Osiek.

Dana 14. listopada o. g. prilikom prevlačenja državne opreme iz rizničke straže u selu Bielo Brdo, kotar Osiek udaljio se je pokusni riznički stražar Filip Vasilj, koji je viđen dana 17. X o. g. među partizanima u selu Aljmaš-kotar Osiek.

Dana 14. listopada t. g. opljačkali su tri naoružana partizana obćinskog redara u Piškorevcima, kotar Đakovo, te su mu oduzeli samokres, kabanicu i bodež.

U noći 15. listopada o. g. neutvrđeni broj partizana došao je u selo Brođance, kotar Valpovo, te su uhitili obćinskog načelnika Tomu Ivoševića i odveli ga sobom u nepoznatom pravcu.

U >noći od 14. na 15. listopada o. g. rasturili su partizani u selu Rakitovica, kotar Donji Miholjac, komunističke letke, plakate i brošure, promičbene naravi. Pronađeni materijal je zaplijenjen.

Dana 15. listopada o. g. u 19 sati jedan dio oružničkog krstarećeg odjela iz Donjeg Miholjca, koji je bio u zasjedi kod sela Rakitovice, kotar Donji Miholjac, naišao je na grupu partizana, te je došlo do borbe. Usled brojčane premoćnosti partizana morali su se oružnici povući bez vlastitih gubitaka.

Dana 16. ov. mj. došla je grupa partizana u pučku školu u Miholjačke Martince, kotar Donji Miholjac, te su iz škole odneli razni pisaci materijal. Istoga dana u 21 sat neutvrđeni broj partizana došao je u selo Aljmaš, kotar Osiek, te su iz poštanske uredovnice odneli brzoglasni aparat, te otišli u nepoznatom pravcu.

Dana 17. listopada o. g. u 21 h. došla su tri naoružana partizana u selo Veliškovci, kotar Valpovo, te su od tamošnjeg stanovništva opljačkali razne životne potrebštine i otišli u nepoznatom pravcu.

Dana 17. listopada o. g. prilikom vršenja pretresa terena u okolini mjesta Donji Miholjac pronađeno je u udaljenosti od 2 km. od Donjeg Miholjca u polju u jednoj hrpi kukuruzovine 4 omotnice, čija se sadržina sastojala od raznih komunističkih promičbenih letaka.

Dana 17. listopada o. g. u 21 h. gošla je veća grupa naoružanih partizana u selo Aljmaš, kotar Osiek, te su prisilili tamošnje stanovništvo da saslušaju komunistički govor, te su zatim otišli u smjeru sela Bielo Brdo, kotar Osiek.

Dana 18. listopada o. g. oko 19 h. zapalili su partizani na postaji Dalj, kotar Osiek dva vagona slame, te nakon izvršenog djela pobjegli u nepoznatom pravcu.

Dana 18. listopada o. g. u noći došla je jedna grupa partizana u Hras-tin, kotar Osiek, te su iz stana Stjepana Oidi, postolara, odneli automatski samokres. Isti su bili naoružani i obučeni u razne uniforme.

U noći od 19. na 20. listopada o. g. četiri naoružana odmetnika upali su u selo Aljmaš, kotar Osiek, te su od pojedinih seljaka oduzeli lovačke puške.

5 Radi se o mobilizaciji.

Dana 19. listopada o. g. oko ponoći došlo je oko 10 naoružanih partizana na pustaru Seleš, kotar Osiek, gdje su sa pustare odveli ing. Capek Dragana, namještenika pustare, koji je inače pričuvni poručnik. Tom prilikom odnели su jednu vojničku i dvije lovačke puške, kojima su bili naoružani noćni čuvari. Nadalje su odnели 3 brzoglasa.

Dana 19. listopada o. g. u 19 sati u večer odnели su partizani Prodanović Stjepanu, obćinskom redaru iz Tenje, pušku.

Dana 20. listopada t. g. odveli su partizani u selu Aljmaš, kotar Osiek, pokusnog rizničkog stražara Antu Alerića u nepoznatom pravcu.

Dana 21. listopada o. g. izvjestila je obćinsko poglavarstvo u Tenji, kotar Osiek, da su vojni obveznici primili pismene pozive od strane partizana, da se prijave u vojsku. Ovom pozivu odazvalo se je oko 20 osoba, koje su otišle u partizansku vojsku.

U noći od 22. na 23. listopada o. g. porušili su partizani željeznički i kolni most na rieci Karašici između sela Rakitovice i Poreča, kotar Donji Miholjac.

U noći od 23. na 24. listopada t. g. mobilizirali su partizani i prisilno sobom odveli muškarce iz sela šljivoševci i Golinci od 15 do 45 godina. Odvedeno je oko 100 osoba, te su s njima krenuli prema Orahovici, kotar Našice.

U noći od 23. na 24. listopada o. g. veća grupa partizana došla je u selo Čadavicu, kotar Donji Miholjac, te su od seljaka Štaut Filipa opljačkali dva konja, kola, svu posteljinu i otišli u nepoznatom pravcu. Iste noći odveli su partizani sa naseobine čadavački Lug, kotar Donji Miholjac, seljaka Vinka šimića, te mu oduzeli konje i kola i posteljinu. To su sve odveli u šumu. Za sudbinu odvedenog ništa se ne zna.

U noći od 23. na 24. listopada o. g. neutvrđeni broj partizana došao je na pustaru državnog dobra Nelin dvor, kotar Donji Miholjac, te odveli 8 konja sa ormom i četiri kola.

U noći 23. listopada o. g. došlo je oko 100 naoružanih partizana⁶ u selo Drenje, kotar Đakovo, te su tamo sazvali pučanstvo i u školi održali komunistički govor.

U noći 24. listopada o. g. došla je grupa partizana u mjesto Đakovački Selci, kotar Đakovo, te su od šime Raka oduzeli 5 mtc. pšenice.

Dana 23. listopada o. g. u 7 h. u večer došlo je oko 40 partizana u selo Malu Kopanicu, kotar Đakovo, gdje su održali zbor. Kad su napustili selo, odveli su sobom Miru Petričević iz Osieka, koja se tamo nalazila.

U noći od 24. na 25. listopada o. g. odveli su partizani pripadnika njemačke policije Nemet Jozefa iz Laslova, kotar Osiek, koji se je nalazio na dopustu.

U noći od 24. na 25. listopada o. g. zapaljeno je u Vladislavcima i Hrastinu, kotar Osiek oko 30 vagona kudelje i 3 vagona stabljika lana, te 2 kamare slame.

U noći 26. listopada o. g. poslije 12 sati neutvrđeni broj naoružanih partizana⁷ izvršio je napad na njemačku radnu službu u selu Josipovcu, kotar

⁶ Odnosi se na dijelove Diljskog NOP odreda.

⁷ Odnosi se na Osječki NOP odred. Vidi dok. br. 107.

Valpovo. Radna služba u jačini od 190 mladića je prihvatila borbu, ali je nakon kraćeg vremena svladana i razoružana. Tom prilikom su partizani oduzeli 5 lahkih strojnica, 120 pušaka i veću količinu streljiva. Osim toga odneli su 1.000 pari cipela, 1.000 kompletnih odora i raznoga alata. Sa zarobljenim mladićima i sa oduzetim stvarima otišli su u smjeru sela Brođanci, kotar Valpovo. Broj zarobljenih mladića iznaša oko 180, te se za njihovu sudbinu ništa ne zna. Za vrijeme borbe poginula su od radne službe 2 mladića, a 5 je ranjeno. Nije poznato, da li su komunisti imali gubitaka. Istovremeno su partizani razorili prugu državne željeznice između postaje Osijek i Kravice, kotar Osijek, u duljini od 15 metara, te željezničku prugu SPŽ^{7a} između postaje Petrijevci i Josipovac, kotar Valpovo, u duljini od 15 metara. Prerezali su brzoglasne stubove, te raskopali državnu cestu, tako da ne bi vojska mogla stići u pomoć prigodom navale na Njemačku radnu službu.

U noći 26. listopada o. g. u 22 sata napala je skupina partizana koji su bili dobro naoružani, te na broju oko 1.500, vojničku posadu u selu Gorgani," kotar Đakovo. Borba je trajala do 6 h. u jutro, kad su se partizani povukli u nepoznatom pravcu. Od naše strane poginulo je 2 vojnika, dok su 3 ranjena, te jedna građanska osoba. Od komunista poginula je jedna osoba.

U noći 29. listopada o. g. pred zoru napala je jaka odmetnička skupina' selo Gašince, kotar Đakovo. Nakon borbe sa mjestnom posadom, koja je brojila 200 pripadnika njemačkih redarstvenika i 100 mještana, uspjele je partizanima zauzeti mjesto. Borba je trajala sve do 3 h. poslije podne. Partizani su po ulasku u mjesto Gašinci zapalili preko polovinu sela, koje je gorjelo čitav dan i noć. Gubitci njemačke policije iznašaju oko 100 ljudi, dok su gubitci partizana za sada nepoznati.

Svi ovi napried navedeni događaji i pojave pokazuju sve to veću snagu i jaču djelatnost partizana u ugroženim dielovima ove Velike župe, kao i neodgovidu potrebu, da se ovi napadi jednom likvidiraju brzom i jakom akcijom naših oružanih snaga, jer inače nije moguće uspostaviti javni red, mir i sigurnost u tim krajevima, uslied čega trpi u velike sve ne samo područno pučanstvo, koje živi u neprestanoj opasnosti i strahu, nego su time ugroženi i životni, državni i obći javni probitci, a da se i ne govori o tomu, koliko uslied ovakovih prilika strada ugled državnih i ostalih javnih vlasti, kao i samo države.

ZA DOM SPREMNI!

Zamjenik Velikog župana
Podžupan:
S. Rihtarić

Original u VII, Bgd.
Fotokopija! u HIS7 Slav. Brod, K 10/III, 253-255.

^{7a} Slavonsko-podravska željeznica.
⁸ Vidi dok. br. 107.
⁹ Akciju je izvela Brodska NO brigada i Osječki NOPO.

3. XI 1943.

Uputstvo Okružnog komiteta KPH Nova Gradiška Kotarskom komitetu KPH Slavonska Požega o radu na boljševiziranju Partije, teoretskom i političkom uzdizanju, te vođenju stroge kontrole prilikom primanja novih članova u redove KP.

Dragi drugovi!

U dosadašnjem radu svih naših partijskih foruma t. j. od KK partijskih ćelija vidili smo da u svim tim organizacijama fali ono najjasnije što se mora ne samo kod tih organizacija istaći, već i kod svakog partijca odnosno člana KP. S tim u vezi postavlja se pred nas da izdizemo naše kadrove, da ih osposobimo i da vodimo pravilnu politiku kadrova t. j. onakovu kako nas uči naša Partija odnosno kako nas uči teorija lenjinizma i naši vođe Staljin, Dimitrov itd.

Da bi smo to postigli, prvenstveno moramo u našim partijskim organizacijama sve do samih ćelija da učvrstimo, i to: disciplinu t. j. onu pravu gvozdenu disciplinu, zatim da naše partije teoretski izdignemo, gdje moramo upotrijebiti sve one mogućnosti za teoretsko izdizanje a to su niži partijski kursevi, pa zatim savjetovanja općinskih Komiteta sa svim članovima takove općine i s time ćemo postići ono što želimo, a to je da našu Partiju boljševiziramo, a s druge strane da od naših rukovodioca stvorimo i stvaramo sve nove i nove dobre Komuniste — boljševike.

Dakle, osnovno što se pred nas postavlja jeste boljševiziranje naše KP. Kako i na koji način da to postignemo potrebno je da svi rukovodioci u KP prvenstveno prouče referat druga Dimitrova sa VII Kongresa Kominterne 1935. g. Zatim da se bacimo na čvrsti i odlučni partijski rad sa našim opć. komitetima i partijskim jedinicama, a kod toga rada treba da polučimo najprije pravu i svjesnu partijsku disciplinu. Uporedo sa time treba da izdizemo teoretsku izgradnju među svima našim članovima kako kod samih KK, tako isto kod općinskih i zatim kod samih partijskih ćelija.

Već direktive koje su izdane svim kotarskim komitetima kako se ima i na koji način teoretski izdizati sve naše forume sve do partijskih ćelija, a tu je prvenstveno uzeta u obzir I. glava Historije SKP (b) te prema toj direktivi svi KK moraju prema istoj postupiti, t. j. organizovani početi sa teoretskom izgradnjom naših partijskih organizacija kao i samih foruma.

Drugo, svi KK organizovati će savjetovanja članova na jednoj općini na čelu sa općinskim komitetom, i to najmanje svakih 20 dana, ali u svakom slučaju svakoga mjeseca jedanput. Na takovim savjetovanjima radit će se odnosno prelaziti će se po svim uobičajenim sektorima rada, t. j. imaju se vući iz istih savjetovanja svi novi momenti koji iskrsavaju u samome radu naših općinskih komiteta kao i partijskih ćelija, a ujedno s time da im se može na tim savjetovanjima iznijeti svi momenti koji iskrsavaju na političkome polju o svim događajima današnjice. Svi KK će pristupiti t. j. organizovati takova savjetovanja na svome kotaru po općinama sa jednim planskim rasporedom, a po izradi takovog plana dostavit će isti raspored ovom O.K.

Svi članovi KK prići će odmah proučavanju gore pomenutog referata druga Dimitrova kao i »12 uslova za boljševiziranje Partije« te će iz istoga v ići sve potrebno za izdizanje novih kadrova, a ovaj O.K. će u tome dati svoju pomoć, te će prvenstveno organizovati uskoro niže partijske kurseve na koje treba uvijek da se šalju oni najbolji partijci, a imati na umu da isti drugovi to zasluže, kako bi se oni zaista mogli još bolje teoretski izdizati i kako bi se mogli sve što prije izdizati na rukovodeća mjesta.

Treće, KK će od sada voditi strogu kontrolu nad primanjem novih članova u redove naše KP. Tu treba posvetiti punu pažnju i držati se strogo svih dosadašnjih uputa i direktiva, a tu kontrolu treba ne samo na terenu već i u svim drugim vojnopozadinskim ustanovama, kako se ne bi dogodilo da se u Partiju uvlače razni elementi, kao što tih slučajeva ima do danas dosta. I tu treba pomno proučiti »12 uslova« gdje se jasno ističe tko može i koga se treba uvući u redove naše KP. Tu istu direktivu treba prenijeti, t. j. upoznati opć. komitete kao i sve sekretare partijskih ćelija, jer ako se gdje ispolji nebudnost u primanju novih članova, bit će za to odgovorni KK.

Tačkim radom i smjelim izdizanjem naših kadrova od najboljih komiteta mi ćemo uspjeti da očistimo sve one koji su se u naše redove uvukli i smatraju da je naša Partija njihova neka prćija, riješiti ćemo se svih oportunističkih elemenata, a s druge strane ozdravit ćemo odnosno postići ćemo zdravu Partiju, Partiju Lenjina i Staljina, Partiju smjelih boljševika. Tu treba uprijeti sve sile, dati od sebe sve ono što diše komunistički, da bi zaista uspjeli, a što moramo svakako postići, da našu Partiju boljševiziramo.

Sve ie to u vezi sa našim najnovijim direktivama sa događajima u svjetskoj politici sa stanjem u pojedinim zemljama, pokrajinama, oblastima okružim a, kotarevima, općinama pa i samim selima. Treba da kao komunisti gledamo unaprijed i da vidimo kako se brzo razvijaju događaji i da budemo svjesni da u nama leži velika odgovornost kao ljudi, rukovodioca i komunista koji danas stojimo na čelu sa našom slavnom Komunističkom partijom, na čelu narodnih masa koje treba da povedemo u odlučan boj za konačnu pobjedu t. j. za sve ono za što se mi kao komunisti sa našom Partijom borimo i dajemo sve od sebe, da bi zaista to i ostvarili.

Primate naš borbeni pozdrav

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Za komitet:
Todor¹

Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 9/1, CK 30/352-353.

4. XI 1943.

Naredba Štaba XII divizije NOV i POH podređenim jedinicama za napad na Viroviticu.

U neprijateljskom uporištu Virovitica nalazi se jedan konjički sklop jačine 400-450 ljudi, oko 120-150 Nijemaca, 40-50 ustaša i oko 70 policajaca, žandara itd. Svega oko 720 neprijateljskih vojnika.

Konjički sklop¹ naoružan je sa 7 teških mitraljeza, 12 puškomitraljeza, 3 laka bacača i ostalo puške. Ustaše su naoružane sa 15 teških mitraljeza i karabina. Policija i žandari naoružani su sa karabinima. Naoružanje Nijemaca nije poznato.

Smešteni su, i to: Konjički sklop u kasarni i bunkerima oko iste, Nijemci u domu i bunkerima oko istog, policija i žandarmerija u gradskom poglavarstvu i bunkerima oko njega i ustaše na željezničkoj stanici i u bunkerima oko nje.

U cilju likvidacije ovog neprijateljskog uporišta

N A R E Đ U J E M O

1) XVIII. BRIGADA:

Likvidaciju neprijateljskog uporišta Virovitica² izvršit će jedinice ove brigade, uz pripomoć postojeće veze u ovom garnizonu, i to na ovaj način:

- a) Bataljon A. pojačan sa jednom četom bataljona B. nastupa putem koji vodi sa kote 133 pored potoka Katinac, prelazi željezničku prugu i cestu u pravcu kote 122. ulazi u grad i jedan dio ovih snaga od- vaja se za likvidaciju vojničke kasarne, a drugi dio za likvidaciju njemačke posade u domu, kod crkve i gradske policije i žandara koji su smješteni u gradskom poglavarstvu. S ovim bataljonom poći će potreban broj naših ljudi iz samog garnizona, koji će slu- žiti kao vodiči i dati potrebna uputstva za što lakšu i bržu likvi- daciju.
- b) Bataljon B. sa jednom četom nastupa poljskim putem, koji vodi sa kote 160 pored Rastove vode u pravcu sela Kori ja gdje će se ova jedi- nica zadržati na samoj željezničkoj pruzi i sačekati dolazak oklop- nog voza i zaposesti isti nakon predaje domobrana, a potom sa oklopnim vozom krenuti u željezničku stanicu, te sa leđa napasti ustaške bunkere na stanici i samu stanicu. Jedno manje odelenje najhitnije ulazi u zgradu željezničke stanice i likvidira posadu teškog mitraljeza koji se nalazi na spratu. Isto tako ostaviti jed- no manje odelenje kao posadu oklopnog voza i u koliko bude mo- guće iz istog potpomoći likvidaciju željezničke stanice i bunkera. Jedna četa ovog bataljona nastupa poljskim putem koji vodi sa

¹ Drugi konjički sklop.

² O akciji na Viroviticu vidi dok. br. 140. 142 i 150.

Sv. Križa u pravcu željezničke stanice i napada bunkere kod stanice sa južne strane, jednovremeno kada budu napadnuti iz voza sa leđa. Ovoj četi dodjeljuje se poljski top 65 mm i 1 protivkolski top, koji će se kasnije dodeliti jedinicama koje likvidiraju poglavarstvo i Njemačku posadu u domu u koliko do tog vremena ovi objekti ne budu likvidirani.

- . ' Bataljon C. Ovaj bataljon (dve čete) nastupa preko Rezovačkih vinograda, prelazi prugu i cestu i produžuje u pravcu Požara — kota 113 i kod Brezika na željezničkoj pruzi Barč — Virovitica sačekuje dolazak drugog oklopnog voza ukrcava se u isti i produžuje na željeznički kolski most na Dravi, likvidira posade na istima, ruši mostove, a potom na cesti Barč — Virovitica postavlja zasjedu na liniji Krčevine kota 111 Kolac — Lukač sa zadatkom da spreče nadiranje neprijatelja sa pravca Barča u koliko bi naišao. Oklopnim vozom sa našom posadom kontrolisati prugu i isti zadržavati nakon patroliranja, u neposrednoj blizini ove zasede. Isturiti patrole do sela Gradina koje će kontrolisati sve puteve, koji vode sa mađarske granice u pravcu ovog sela i dalje za Viroviticu.

Ovom bataljonu dodjeljuje se jedna diverzantska grupa sa većom količinom eksploziva za rušenje mostova na Dravi. Ovu grupu diverzanata i eksploziv preuzeti u selu Jasenašu.

Ova brigada dobit će kao vodiče domobranske oficire iz neprijateljskog uporišta, koji će voditi jedinice na pojedine objekte u samom gradu i sa njima biti u punoj saglasnosti prilikom rasporeda jedinica koje su u napadu. Primiti od njih potrebne sugestije kao poznavaoca neprijateljskog rasporeda, ali komanda jedinica ima ostati u rukama svojih starešina.

2) CEHOSLOVACKA BRIGADA

- a) Bataljon A. i B. rasporediti u zasjedu na željezničkoj pruzi i cesti zapadno od sela špišić Bukovice na liniji: kota 131 (želj. pruga) — severozapadni deo sela špišić Bukovica, sa zadatkom da spreče eventualno nadiranje neprijatelja sa pravca Đurđevac — Pitomača u pomoć neprijateljskoj posadi u Virovitici. Ovim jedinicama dodeljuje se jedna diverzantska grupa za onesposobljenje željezničke pruge (rušenje izvršiti istočno od želj. stanice Vukosavljevića kod kote 144) i postavljanje nagaznih mina na cesti između sela Lozan i Šp. Bukovice. Protivtenkovske puške dodeliti ovim jedinicama za borbu protiv tenkova i oklopnih kola u koliko bi sa toga pravca naišli.
- c) Bataljon C. Sa jednom četom ovog bataljona zaposesti severni deo Zrinjske (Bubanj) sa zadatkom kontrolisati neprijateljsko uporište Velika Pisanica, sa isturenim tajnim patrolama do samog uporišta i sprečiti nadiranje neprijatelja u koliko bi sa toga pravca naišao. Sa jednom četom zaposešće ivicu šume na zapadnom delu sela Gornja Kovačica, sa zadatkom kontrole neprijateljskog uporišta Vel. Grđevac i svih puteva, koji vode sa tog pravca preko Velike Barne i Gornje Kovačice u pravcu špišić Bukovice i Virovitice.

Ove dve čete moraju međusobno biti tesno povezane putem patrola, i zajedničkom saradnjom sprečiti neprijatelja u njegovom nastupanju iz ovih dvaju uporišta. Blagovremeno o svim promenama obavještavati glavninu svojih snaga, kako bi se i njihovim angažovanjem neprijatelj sprečio u njegovom nastupanju.

Pored ovoga, četa koja je u zasedi kod sela Gor. Kovačice mora se povezati s Bilogorskim odredom kod Grubišnog Polja, i za slučaj nastupanja neprijatelja bilo iz kog uporišta na tom delu, ove jedinice zajedničkim dejstvom moraju ga spriječiti u njegovom nastupanju. Ni u kom slučaju ne smije se desiti da jedna jedinica ostaje pasivna i ako njena susjedna jedinica vodi borbu sa neprijateljem.

Jednu četu bataljona C. priključiti jedinicama XVIII. Brigade, koja će biti kao rezerva pri Štabu Divizije za vreme akcije.

3) ZAPADNA GRUPA ODREDA:

- a) Bilogorski odred
- b) Daruvarski odred
- c) Jedan bataljon

Brodске brigade. A. Bilogorski partizanski odred postavlja zasjedu prema Grubišnom Polju, na ivici šume sjeverno od samog uporišta na putu koji vodi za Malu Peratovicu. Jačim patrolama kontrolisat će Gornju Rašenicu i Ivanovo Selo. Tesnu vezu održavati sa štabom Grupe Odreda i sa jedinicama Daruvarskog partizanskog odreda kod Velikih i Malih Bastaja.

b) Daruvarski partiz. odred pojačan sa jednim bataljonom Brodske brigade postavlja zasjedu prema Daruvaru na liniji Borova Kosa — Sv. Ana — Maslenjača — Vel. Bastaji sa zadatkom da pod svaku cijenu spreče nadiranje neprijatelja sa toga pravca u pravcu Ivanovog Sela ili Bastaja, a odatle dalje prema napadnutom uporištu.

Jedna četa Daruvar, part, odreda zaposešće Vrbovačke vinograde, kao i put, koji vodi sa ciglane u pravcu kote 264 i za slučaj izlaska neprijatelja iz uporišta ima ga u stopu slijediti i neprestano vršiti napad sa leđa.

Ovoj zasjedi dodeljuju se 2 protivtenkovske puške, kao i grupa diverzanata, koja će minirati cestu na više mjesta uz samo uporište Daruvar, kao i cestu Končanica — Donji Daruvar.

Imati u vidu da se u Ivanovom selu nalazi manja neprijateljska posada,³ te zbog toga treba postaviti potrebna osiguranja sa leđa.

³ Odnosi se na dijelove 187. njemačke rezervne divizije.

Bilogorskim i Daruvarskim partiz. odredom i bataljonom Brodske Brigade, koji ulazi u sastav Daruvarskog Partiz. Odreda, neposredno rukovodi za vreme akcije Štab zapadne grupe odreda, kome se dodeljuje jedna radio-stanica za održavanje veze sa štabom Divizije.

4) BRODSKA BRIGADA:

Bataljon A. i B. Sa bataljonom A. i B. postavlja osiguranje prema neprijateljskom uporištu Slatina na liniji: istočni deo sela Sladojevaca na željezničkoj pruzi i cesti na spram koti 118, zatim kota 152 (Stražbenica) i sa manjim snagama u vinogradima severno od kote 253 (Brezik) nad samom Slatinom. Zasede moraju bezuvjetno biti međusobno tesno povezane i za slučaj izlaska neprijatelja iz uporišta zajedničkom suradnjom svih dijelova zasjeda tući ga.

Drugi prihvatni položaj ove zasjede je poljski put, koji vodi sa kote 112 — selo D. Meljani, pa na kotu 27.

Ovoj zasjedi dodjeljuje se jedna diverzantska grupa za miniranje ceste i rušenje željezničke pruge Sladojevci — Podr. Slatina što bliže samom uporištu. U koliko se u ovom uporištu ne bude nalazilo oklopnih vozova, rušenje pruge ne vršiti odmah, već samo postaviti mine, a rušenje izvršiti samo onda, ako bi koji voz pošao tom prugom. Ovoj zasjedi dodeljuje se 2 protivtenkovske puške i 1 protivtenkovski top.

Bataljon C. Ovaj bataljon ulazi u sastav Zapadne Grupe Odreda, odnosno u sastav Daruvarskog odreda, pod čijom će se komandom nalaziti za vreme ove akcije.

5) DIVERZANTSKI BATALJON:

Izvršit će raspored diverzantskih grupa uzimajući u obzir 8 spremnih diverzanata iz sastava diverzantske čete ove divizije sa 50 kg. eksploziva, i to ovako: Po jednu grupu dodeliti zasedama prema Slatini, Daruvaru i špišić Bukovici sa zadatkom rušenja pruge i miniranje cesta na tim sektorima. Jednu grupu za rušenje mostova na Dravi i za svaki oklopni voz po jednu diverzantsku grupu sa potrebnim količinama eksploziva, koji će ući u sastav jedinica koje zaposedaju oklopne vozove, sa zadatkom uništenja oklopnih vozova, kada to bude naređeno i demoliranje svih staničnih uređaja i skretnica na želj. stanici Virovitica.

I

6) POČETAK NAPADA:

Napad na uporište bit će 6. XI 1943. tačno u 18.30 časova, do kog vremena sve jedinice moraju biti na svojim mestima i jednovremeno otpočeti sa izvršavanjem svojih zadataka. Za zakašnjenje bilo koje jedinice koje su određene za napad bit će odgovorni vojni i politički rukovodioci u prvom redu Štab brigade.

7) ZNACI RASPOZNAVANJA:

Za noć 6/7. XI 1943. godine PAS — PAVELIĆ, a za dan
7. XI 1943. godine važe opšti znaci.

8) EVAKUACIJA RANJENIKA:

Za jedinice koje se nalaze pod komandom Zapadne grupe
odreda, preko Koreničana za bolnicu br. 3 za Brodsku brigadu
preko Gornjih Meljana za bolnicu na Papuku, a za jedinice XVIII.
i Cehoslovačke brigade za bolnicu na Bilo-gori — veza Bilogorsko
područje.

9) PREVIJALIŠTA:

Odrediće Štabovi brigada kao i Štab Zapadne Grupe odreda
svaka za sebe. Divizijsko previjalište sa kirurškom ekipom nalazit
će se u Prdačinovom mlinu na cesti Virovitica — Lončarica.

10) EVAKUACIJA PLIJENA:

i

Sav plijen evakuisat će se u slagalište Bilogorskog područja,
osim ratnog materijala oružja i municije, odjeće, obuće i ostale
vojničke spreme, koje će evakuisati intendant Divizije sa inten-
dantom XVIII. brigade u pravcu gdje mu se to bude izdalo nak.
nadno naređenje. Ostali plijen evakuisat će Intendatura Štaba VI
korpusa uz pripomoć zamjenika intendanta ove divizije i osoblja
Slagališta Bilogorskog područja.

Intendant divizije i njegov zamjenik kao i intendant XVIII.
brigade bit će odgovorni za pravilnu evakuaciju ratnog materijala
i ostale vojničke spreme za potrebe operativnih jedinica. Nakon
izvršene evakuacije ovog materijala u potpunosti, preći na eva-
kuaciju ostalog plijena i pripomoći Intendanturi Štaba Korpusa
u pravilnom i brzom evakuisanju ostalog plijena i uporišta. Za-
plijenjene kamione i ostala motorizovana sredstva upotrebiti u
prvom redu za evakuaciju ranjenika u koliko ih bude bilo, a potom
isključivo za evakuaciju ratnog materijala. Detaljnije upute izdat
će ovaj štab naknadno na licu mjesta nakon likvidacije uporišta.

Kontrolne patrole odredit će ovaj štab koje će hapsiti sva
nepozvana i neovlaštena lica, a koja se budu bavila sa izvlačenjem
ma kakvog materijala iz uporišta.

11) VEZE

Za što bolje održavanje veze dodeljuje se Zapadnoj grupi
odreda i Brodskoj Brigadi po jedna Radio-stanica za održavanje
veze sa ovim štabom, po ugovorenoj šifri koja će se dostaviti
kada i radio-stanica.

Štab XVIII. Brigade povezat će se sa ovim štabom telefon-
ski. Štab Cehoslovačke brigade slat će svoje kurire najbržim sred-
stvima (konjem ili biciklom).

Izvještaje slati svaka dva sata bez obzira, ako se ne dešava-ju nikakve promjene na njihovim sektorima, a u vanrednim slu-čajevima slati što češće.

Prve svoje izvještaje štabovi brigada i Zapadna grupa odre-da poslat će odmah nakon zaposedanja dodeljenih im položaja.

Pošto će se veza preko radio-stanica u toku noći 6/7. XI 1943. vrlo teško održavati, to će štab Zapadne grupe i Brodska brigada svoje izvještaje ako se preko radio-stanice ne bude mogla održavati veza slati kuririma uz potrebnu pratnju, u toku te noći.

12) MJESTO ŠTABOVA

Za vrijeme akcije štabovi će se nalaziti, i to: Štab Divizije u Prdačinovom mlinu na cesti Virovitica — Lončarica.

Štab XVIII. Brigade na pustari južno od Virovitice.

Štab Cehoslovačke brigade u Šp. Bukovici.

Štab Zapadne grupe odreda u južnom delu s. M. Bastaji.

Štab Brodske Brigade u zapadnom delu s. Sladojevcu.

13) POVLAČENJE:

Nakon likvidacije ovog uporištu jedinice će ostati što du-že u samom mestu i držati Viroviticu sve dotle dok nas neprija-telj ne bi primorao da je napustimo.

Naređenje za povlačenje izdaće se preko radio-stanice i pis-meno putem kurira. Bez naređenja ne smije se ni jedna jedinica povući sa svojih položaja.

14) PRAVAC POVLAČENJA:

Cehoslovačka Brigada Gakovo i Topolovica sa Štabom u Gakovu.

XVIII. Brigada Lončarica, M. i Vel. Dapčevica sa štabom u južnom delu sela Lončarice kod kote 225. Brodska brigada u čiji sastav ima da uđe i bataljon koji je dodijeljen Zapadnoj grupi odreda povući će se u Voćin.

Bilogorski odred u Vel. Peratovicu.

Daruvarski odred Koreničani i Potočani sa štabom u Koreniča-nima.

štab Divizije nalaziti će se u Bilogorskom Području, odnosno u M. Dapčevici.

NAPOMENA:

1) Za slučaj neprijateljskog jačeg nadiranja na ma koju zasjedu, i ova ne bude u stanju održati svoje položaje, ni pod koju cijenu ne smije dozvoliti probijanje neprijatelja, već manevrisanjem i menjanjem svojih po-ložaja ima se pod borbom povlačiti prema pravcu nastupanja neprijatelja, odnosno prema napadnutom uporištu Virovitica.

2) Ako bi neprijatelj u toku borbe u uporištu otkrio mesta zaseda pomoću avijacije ili patrola, ili ako je jednom bio odbijen, odmah menjati položaje zaseda, na već unapred predviđene druge položaje, bilo to bliže ili nešto dalje od uporišta prema kojem je zasjeda postavljena.

Ovdje u punoj mjeri koristiti iskustva, koja su stečena prilikom akcije na Pakrac.⁴

Svaka zaseda mora isturiti oko uporišta svoje tajne patrole sa informativcima i kontrolisati svaki pokret neprijatelja i blagovremeno obavješ-
tavati svoje jedinice. Budnost zaseda mora biti do najveće mjere. Ni pod koju cijenu ne smijemo dozvoliti da neprijatelj zaobilaznim manevrom do-
đe u pomoć napadnutom uporištu.

Sve zasjede moraju na mjestima gdje zaposjednu položaje preseći sve telefonske veze kao i prekopati ceste pozadi miniranog dela ceste i na-
valiti drveća i postaviti druge barikade na istu.

Sve domobrane, koji se predaju i koji budu zarobljeni, ne svlačiti niti izuvati, već sprovesti na mesto koje se bude naknadno odredilo, a na-
kon njihovog saslušanja skinut će se odjeća i obuća sa onih za koje ovaj štab bude naredio. Za svako ma i najmanje odstupanje od ovog naređenja bit će odgovorni vojni i politički rukovodioci u prvom redu štabova bri-
gade, a potom i drugi.

Ostale zarobljene neprijateljske vojnike (ustaše, žandare, Nijemce svla-
čiti tek nakon njihovog zaslušanja i odvajanja onih važnijih za koje bi se
mogla izvršiti zamjena, koje uputiti u ovaj štab sa potrebnom pratnjom.

Štab XVIII. brigade odredit će jednu patrolu otresitijih drugova sa
obaveštajnim oficirom koji će pohvatati sva lica navedena u priloženom
spisku i ista sprovesti u ovaj štab za koje će se tražiti i dobiti u zamjenu
naši zatvoreni drugovi i drugarice po raznim logorima i zatvorima. Ovo hap-
šenje izvršiti u dogovoru sa oficirima iz garnizona. Tako isto ne smije se
svlačiti niti izuvati niti jedan domobranski oficir, koji bude zarobljen ili
dobrovoljno pride našim jedinicama.

P r i l o g : Skica nepr. uporišta za XVIII. Brigadu.⁵

P o t v r d i t e p r i j e m o v e z a p o v e s t i .

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
Marijan Cvetković, v. r.

Komandant:
Mil.⁶ Stanivuković, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 23/1, 30-34.

⁴ O borbama za Pakrac vidi dok. br. 43, 52, 63 i 78.

⁵ Nije priložena.

⁶ Milan

4. XI 1943.

Uputstvo Štaba XII divizije NOV i POH političkim komesarima podređenih jedinica' o postupcima i političkim akcijama prilikom napada na uporište Viroviticu.

Što se više bliži slom fašizma i njegov potpuni poraz na Istočnom frontu, a i u ostalim dijelovima Evrope, to se više vrši diferencijacija u redovima neprijateljskih vojnika, koji stoje u službi okupatora. Sve češće se dešavaju slučajevi da čitave domobranske jedinice zajedno sa svojim oficirima prestaju da služe okupatoru i da prelaze u stranu NOV. Mogli bi reći da je takav postupak neprijateljskih jedinica i njihovih oficira posve normalna pojava koja će se po svoj prilici i ovdje kod nas u Slavoniji češće opetovati.

Naše jedinice već su imale jednu priliku da omoguće prelaz jednoj velikoj jedinici neprijateljske vojske na stranu partizana, i to prelaz artiljerijskog sklopa u Jalkovcu,² gdje je uz pomoć oficira a zaslugom i spretnošću jedinica koje su izvršavale taj zadatak uspjelo da se dobije 8 topova i mnogo druge ratne spremne i materijala.

Kao prije izvesnog vremena u Jalkovcu, tako je i sada u V.³ odlučila jedna grupa oficira domobranske vojske, da izvrši predaju svoga garnizona jedinicama naše divizije. Njihov garnizon treba da prema njihovom planu koji smo mi vojnički razradili pređe bez i jednog metka u naše ruke, a zajedno s njim i 2 oklopna voza, pomoću kojih bi se izvršila likvidacija još preostalih objekata u V. koji su branjeni od Nijemaca i ustaša.

Da bi se moglo sa uspjehom izvršiti ovaj zadatak,⁴ potrebno je da jedinice XVIII. Brigade, kojoj je palo u dio, da taj zadatak izvrši, najsavjesnije postupe po unapred predviđenom planu i da se potpuno oslone na informacije i predloge oficira, koji će im se staviti na raspolaganje. Za samo izvršenje tog zadatka potrebna je kod naših boraca najveća hladnokrvnost i promišljenost u svakom postupku da se ne bi jednom neopreznom gestom pokvarilo čitav plan. Treba da imamo pred očima primjer boraca Kalničkog Partizanskog Odreda, koji su ušli uz pomoć neprijateljskih znakova u Jalkovac⁵ i jednostavno preuzeli komandu nad topovima i tamo prisutnim domobranima, i ako se sve to odigravalo kilometar daleko od druge artiljerijske kasarne u kojem je bilo 20 topova. To znači da se naši borci moraju pripremiti da prvi dio plana to jest predaju domobranskog garnizona i oklopnih vozova izvrše po mogućnosti bez velike gužve. Drugi dio plana koji se sastoji od vojničke likvidacije željezničke stanice treba izvršiti energično i po mogućnosti što brže koristeći pri tom sva oružja i sredstva, koja stoje na raspolaganju.

¹ Odnosi se na jedinice koje su bile određene da izvrše napad na Viroviticu: XVIII, Brodsku i Čehoslovačku NO brigadu, te Zapadnu grupu NOP odreda; vidi u dok. br. 128.

² Artiljerijski divizion pod komandom bojnika Demetra Varde koji je pripremio predaju i prešao na stranu jedinica NOV prilikom akcije na Jalkovec; vidi »Grada«, kni. VI. dok. br. 139. str. 390-392.

³ Virovitici

⁴ Vidi dok. br. 128.

⁵ O borbi za Jalkovec vidi »Grada«, kni. VI. dok. br. 124, str. 355-356, dok. br. 139, str. 390-392, dok. br. 185, str. 508-509 i dok. br. 186, str. 510.

Posve je razumljivo kada se radi o jednoj akciji ovakvog stila, da je onda potrebno objasniti borcima da naš stav prema ovim domobranima i njihovim oficirima mora biti već unapred strogo određen. Niti jednog od tih domobranskih vojnika i oficira ne smije se svlačiti niti uzimati njegove stvari. Od njih mi oduzimamo samo oružje, koje će nam oni sami predati. Kako se u samom mjestu nalazi veći broj bandita, koji bi bili neophodno potrebni da dođu živi u naše ruke, to isto treba pripremiti borce da pod svaku cijenu sve zarobljene neprijatelje žive sprovedu do ovog štaba, koji treba od njih da sazna dragocjene nam podatke.

Uspješno izvođenje ove akcije imaće najveći vojnički i politički značaj, ne samo za Slavoniju, nego i za čitavunašu zemlju, jer pored toga što je to jedno veliko sresko mjesto, tu se radi o tome da jedna čitava domobranska jedinica pomogne naše borce u likvidaciji ustaša i Švaba što svakako predstavlja prvi slučaj ovakove vrsti.

Svi boroi i rukovodioci XVIII. Brigade moraju biti upoznati sa ogromnim značenjem njihovog zadatka kao i sa nužnošću, da se isti zadatak pod svaku cijenu izvrši. Isto tako treba borce pripremiti, da u slučaju, kad ne bi sve išlo po predviđenom planu, smiono pristupe vojničkoj likvidaciji čitavog neprijateljskog uporišta, jer i za to postoje povoljni uslovi s obzirom na slabost našeg neprijatelja.

Opća politička situacija je takova, da mi moramo nastojati da se što duže održimo u zaposjednutim uporištima i da ih napuštamo tek onda kada je to zbilja nužno potrebno uslijed pritiska neprijatelja na zasjede. U vezi s tim svi borci na zasjedama moraju biti načisto s time da upravo od njih ovisi uspješna likvidacija neprijatelja, kao i dalnje držanje samog uporišta. Da je to moguće, jasno nam govore iskustva naše X. Divizije, koja već tjednima drži Ludbreg, Varaždinske Toplice, Zlatar, Ivanec itd. i ima de tako komande mjesta. S obzirom na situaciju kod nas, naša divizija će morati gotovo stalno da bude na neoslobođenom teritoriju, i to baš većim dijelom u onim mjestima koja budu neprijatelju oteta.

Nesumnjivo je da će neprijatelj reagirati na ovu akciju i nastojati da pošalje uporištu pomoć naročito u vreme dok se bude još vodila u samom uporištu borba. Zbog toga treba objasniti borcima kako na zasjedama tako i u samom uporištu, da oni prvi treba da izdrže navale neprijatelja koje će biti žestoke, dok uporište ne padne, a onim drugima da nastoje završiti borbu čim prije kako bi mogli u slučaju potrebe pomoći zasjedama. I od jednih i od drugih veličina ovog pothvata zahtjeva sve potrebne žrtve, a od njihovih rukovodioca najveću vještinu i snalaženje u manevriranju sa svojom jedinicom.

Pored ostalog borcima treba skrenuti pažnju da je likvidacija tog uporišta za nas od velike važnosti zbog našeg ugleda, jer mi smo jednom napadali to uporište, ali nismo ga osvojili. Isto tako treba upozoriti borce na njihov odnos prema stanovništvu samoga mjesta, jer će taj odnos biti mje-

rilo po kojemu će ljudi, koji nisu tako reći nikada iz bliza vidili partizane, moći mjeriti opravdanost i veličinu naše borbe. Nikako se ne smije dozvoliti slučajeva pljačke i pijanstva jer će se takovi slučajevi kažnjavati najdrastičnijim kaznama.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
Marijan⁶

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 23/1 — 375.

130

4. XI 1943.

Naredba Štaba XXVIII divizije NOVJ podređenim jedinicama 7.a napad na Koprivnicu.

U ognju najveće bitke za narodnu slobodu približio se dan 26-godišnjice VELIKE OKTOBARSKE REVOLUCIJE. Cedo ove Revolucije bratskih naroda Sovjetskog Saveza nepobjediva Crvena Armija uoči 7. novembra o. g. priprema svojim i svim potlačenim narodima Evrope nove darove, nove pobjede. Prodirući sve dalje preko Dnjepra i na Krim, junačka Crvena Armija nesalomivom snagom ovoga časa uništava velike Hitlerove vojske, kojima spasa više nema.

Na taj način uništavanje fašističke gamadi u vatri svetog domovinskog rata, Crvena će Armija slaviti godišnjicu VELIKE OKTOBARSKE REVOLUCIJE.

Šta ćemo mi učiniti u čast godišnjice velikog oktobra? Kako će naša junačka Narodno-Oslobodilačka Vojska, najljepše manifestirati svoje bratstvo i ljubav prema Crvenoj Armiji i narodima Sovjetskog Saveza? Jedinice naše Narodno-Oslobodilačke Vojske i Partizanskih Odreda udarit će uoči godišnjice Velikog Oktobra još žešće po krvavom neprijatelju u njihovim uporištima i na položajima. U ljutoj borbi prokušane jedinice XXVIII. Divizije, brigade »Braće Radića«, II. Moslovačke brigade i naši Odredi uzvratit će dar Crvenoj Armiji i zadužit se našem napaćenom narodu time što će osloboditi grad KOPRIVNICU.¹ Od Krima do naše Koprivnice ubojito će oružje uništavati istog neprijatelja, a naši će borci kroz vatru i dim pružati desnicu herojskim borcima Crvene Armije. Koprivnica će biti najljepši dar bratskoj Crvenoj Armiji, a ujedno i našem narodu, koji s toliko nade i pouzdanja gleda u našu slavnu Narodno-Oslobodilačku Vojsku.

Uoči 7. novembra neka zaori pjesma naših topova, bacača, mitraljeza i pušaka, neka odjekuju uništavajuće bombe naših bombaša, neka se ruše neprijateljska utvrđenja u Koprivnici. Iz starog našeg grada Koprivnice, iz oslobođene Koprivnice neka odjekne pozdrav naših junaka bratskoj Crvenoj Armiji i narodima Sovjetskog Saveza, neka se čuje pozdrav našoj srpskoj,

⁶ Cvetković

¹ O akciji na Koprivnicu vidi dok. br. 148.

slovenskoj i makedonskoj braći! Neka zadrhšću krvavi okupatorski psi i svi njihovi pomagači u još neoslobođenim gradovima Varaždinu, Bjelovaru, Zagrebu i drugim uporištima, neka znaju da nije daleko dan kada ćemo i tamo doći!

Naredbom štaba II. Operativne Zone br. 797/43 likvidiraće se neprijateljsko uporište Koprivnica u kojem se nalazi sledeća posada:

Jedna koturaška bojna, jačine oko 500 boraca, naoružana sa 8 t. m., 28 p. m., Z. B. i 6 lakih bacača mina. Ona smještena u »Domoljubu«, 220 vojnika, u gimnaziji 1 satnija, u osnovnoj školi 1 satnija i štab bojne kod gradskog parka oko 100 vojnika.

Dve satnije ustaša na željezničkoj stanici i mlinu naoružani sa 4 p. m. Isti su smješteni, jedna satnija u maloj carinarnici (domaće ustaše) i druga satnija u glavnoj carinarnici do mlina i jedna desetina u mlinu od ove satnije.

Jedna satnija »gestapovaca« u jačini do 120 vojnika u hotelu »Križ« (Jelačićev trg), naoružani sa 1 t. m., i dva p. m.

Jedan Posadni sat rezervnih domobrana oko 60, razmještenih u uljarnici i seniku.

Padobranska škola u tvornici »Danica« u jačini oko 120, naoružani sa dva teška mitraljeza i 6 puškomitraljeza.

Jedna kvartir satnija Njemaca jačine 90 vojnika u »čardi« slabog morala.

žandarmerijska stanica jačine 20 žandara smještenih na Starčevićovom trgu i 60 koturaša na Dravskom mostu.

Naročitih utvrđenja neprijatelj nema, bunker i su građeni od zemlje i cigle. Teškog naoružanja neprijatelj nema, već ono što je gore navedeno.

Susjedni neprijateljski garnizoni imaju slijedeće posade, i to:

Varaždin — oko 4.000 vojnika sa 8 tenkova i 12 topova.

Križevci — oko 1.000 neprijateljskih vojnika.

Bjelovar — 1.500 žandara u školi na obuci, 600 Njemaca (rezervne Divizije) i jedna bojna domobrana, 4 haubice. Tenkovi nisu zapaženi.

Novigrad, 120 feldžandara,

Đurđevac, 80 faldžandara.

Trojstvo, 120 feldžandara.

Za likvidaciju ovog uporišta štab naše Divizije:

N A R E Đ U J E :

(Selekcije Čakovec, Đurđevac, Čazma i Bjelovar 1 : 100.000)

1. —XXI. BRIGADA:

a) bataljon: od svog mjesta boravka sela Subotice kreće cestom Subotica — Koprivnica do židovskog groblja, odakle se bataljon razdvaja u dvije kolone tako da jedna i pol četa napušta cestu i kreće severno preko Gostinje, prelazi put Ivanec — Koprivnica, dolje istočno prelazi prugu i ulazi istočno od mlina, carinarnice i uljane u ulicu Ivanjski put, dalje Ivanjskom ulicom zaobilazi navedena uporišta, opkoljava ih i pristupa likvidaciji istih. Druga

kolona ovog bataljona napušta cestu, prelazi selo Vinica, Dubrovački breg, cestu i prugu Koprivnica — Križevci, ulazi putem koji vodi od pruge u selo Brezanec, prelazi preko pruge Koprivnica — Novigrad i kroz selo Brezanec, prelazi cestu koja ulazi u Koprivnicu tako da sa jednom četom uđe sa leđa željezničkoj stanici i likvidira istu, kao i malu carinarnicu. Sa vodom pojačanim ove čete, posle prelaza ceste odvaja se od ove čete i pristupa likvidaciji bunkera sa leđa koji se nalaze uz prugu. Četa kod željezničke stanice dužna je uspostaviti vezu sa jedinicama koje napadaju mlin.

b) i c) bataljoni: sa svojih mjesta boravka krenuće preko K. 307 (rudnik uglja Glogovac), selo Bakovčica preko ceste i pruge Koprivnica — Novigrad, te istočno od mlina na potoku Koprivnica, desno od natpisa Koprivnica (Matuša mlin) na cestu Koprivnica — Bregi kod K. 135, odakle cestom u pravcu Koprivnice kroz selo Miklinovac, posle izlaza iz sela b) bataljon produžava kretanje levo od sajmišta do potoka Koprivnice odakle prelaze put iz Novigrada i kreću se dalje pored potoka ulicama u zgrade Domoljub, gdje sa svoje dvije čete kroz bašte opkoljava zgradu, kao i bunkere zapadno od iste i pristupa likvidaciji. Jedna četa ovog bataljona pre nastupanja ka ovoj zgradi odvaja se i kreće se ulicama tako da jednim svojim vodom likvidira munjaru, a sa drugim senjak, jugoistočno od munjare. Jedinica koja bude napala senjak uspostaviće vezu sa a) bataljonom.

c) bataljon: po izlazu iz sela Miklinovca nastupa preko sajmišta tako da se jednom četom pojačanom jednim vodom po prelazu sajmišta, kroz ulice prilazi Osnovnoj školi i likvidira je. Druga četa pojačana sa jednim vodom po prelazu sajmišta kreće u pravcu Frankopanske ulice, dalje u park i pristupa likvidaciji gimnazije i rovova ispred ove zgrade na Trgu Stjepana Radića. Ove dve kolone po zaobilasku objekta međusobno će se povezati, a isto tako uspostaviti vezu sa b) bataljonom. Jedinica koja napada gimnaziju obezbediće svoja leđa sa severne strane, kako ne bi bila iznenađena iz gestapovskih i žandarskih zgrada.

d) bataljon: sa svog mesta boravka krenuće istim pravcem, kao i b) i c) bataljon do sela Miklinovca, gdje se odvaja kod K. 135 i kreće poljskim putem severno od ovoga sela, koji vodi u pravcu gestapovske zgrade, odakle pred sam ulaz u Koprivnicu jedna četa nastupa u pravcu bolnice i prelazom kroz dvorište bolnice likvidira bunker s leđa na ulici ispred bolnice, prelazi kroz zgradu jugozapadno od Bolnice i sa ove strane jednim svojim dijelom iz zgrade pristupa Likvidaciji gestapovske tvrđave, a sa drugim svojim dijelom policijski stan u pravcu parka, nakon čega ovi dijelovi pristupaju likvidaciji štaba komande mesta severno od parka, a ujedno i uhvati vezu sa jedinicom koja napada Osnovnu školu. Druga četa produžava dalje putem tako da s jednim svojim dijelom prelazi kroz Prelošku ulicu i zaobilazi rov gestapovaca na raskrsnici severoistočno od gestapovskog uporišta, drugi dio snaga ove čete Herešinskim putem napada isti bunker i raskrsnicu tako, da po likvidaciji ove raskrsnice ova četa sa svojim jedinim vodom koji je išao kroz Prelošku ulicu kreće na suprotne zgrade od gestapovskog uporišta, zaposjesti kuće i pristupiti likvidaciji sa severne strane, dok će drugi već čistiti baštu, t. j. istočnu stranu zgrade, povezati se sa prvom četom i u zajednici likvidirati samu zgradu. Treća četa kreće ulicom Preloška ulica, Gibaničkom ulicom okolo Kaniške ulice. Dravske ulice i do-

lazom sa severne strane ući u bašte tako, da sa leđa likvidira žandarmerijsku stanicu, nekoliko ustaša u zgradi desno od žandarmerijske stanice, kao i rov na ulici Starčevića trg. Ova četa jednim svojim dijelom likvidiraće magazin sa municijom, lijevo od žandarmerijske stanice, računajući u pravcu njenog nastupanja. Ista će uhvatiti vezu sa jedinicom koja likvidira ges. tapovsku zgradu.

2.— XVII UDARNA BRIGADA:

Jedinice ove brigade imaju zadatak da unište neprijatelja koji bi pokušao izaći iz Bjelovara u pomoć Koprivnici. Brigada će rasporediti svoje bataljone tako, da zauzme položaje na liniji sela Rakitinca K. 260 — selo Lipovo brdo K. 252 i selo Ograde K. 215. Sve puteve kojima bi se mogao kretati neprijatelj i njegova motorizacija prekopati i zabarikadirati. Patrole treba odaslati ispred zasjeda kako bi se doznalo kretanje neprijatelja i kojim pravcem.

3.— SLUŽBA VEZE:

XXI. brigada uspostaviće telefonsku vezu sa štabovima bataljona, dok će vod za vezu štaba Divizije uspostaviti telefonsku vezu od Štaba Zone do Štaba XXI. brigade.

XVII. Udarne brigada koristiće divizijsku radio-stanicu koja će se nalaziti u selu Gornji Mosti, četa za vezu ove brigade uspostaviće telefonsku liniju sa štabom Bjelovarskog partizanskog Odreda, kod sela Borovljani do Divizijske radio-stanice u Gornjoj Mosti. Ova Divizijska radio-stanica bit će veza između XVII. Udarne brigade, Bjelovarskog Partizanskog Odreda sa Štabom Divizije, kod koga će se nalaziti radio-stanica II. Operativne Zone. Kod radio-stanice u Gornjoj Mosti XVII. Udarne brigade će za osiguranje ostaviti jednu desetinu.

Detaljan plan veze razradiće referent za vezu II. Operativne Zone, koja će se naknadno dostaviti.

4.— SANITETSKA SLUŽBA:

Divizijsko sanitetsko previjalište nalaziće se u selu Stari grad, gdje će XXI. brigada upućivati svoje ranjenike, a odavde će se dalje upućivati ranjenici preko Prkosa, Velikog Poganca za Ivanec.

Hirurška ekipa II. Operativne zone nalaziće se u selu Rasinji, koja će se urediti tako da može vršiti brze hirurške pothvate i ranjenici iz divizijskog sanitetskog previjališta, koje treba hiruršku pomoć upućivaće se u Rasinju.

5.— ISHRANA:

Intendanti jedinica preduzeće sve mjere da njihove jedinice na položajima dobivaju redovnu hranu iz okolnih sela.

Za jedinice u neprijateljskom uporištu Komanda će Kalničkog područja ispeći dovoljnu količinu hleba i skuhati meso kao i organizirati transport do uporišta.

6.— EVAKUACIJA ZAROBLJENIKA I PLIJENA:

Svi će se zarobljenici odmah upućivati u selo Radeljevo, i to vezane, gdje će ih preuzeti jedan član Komande Kalničkog područja. Zarobljenike sprovoditi sa spiskovima i najnužnijim osiguranjem kako se ne bi okrnjile jedinice u uporištu.

Naročitu pažnju treba posvetiti evakuaciji oružja i vojničke spreme, koje će izvršiti jedinice iz uporišta do sela Ribnjaka. Svu spremu i oružje preuzeće intendant naše Divizije, koju će odmah sortirati i učiniti spiskove.

Zarobljenici se ne smiju skidati prilikom zarobljavanja, a niti putem dok se sprovode, jer se time gubi u vremenu, već će se posle podeliti prvenstveno onoj jedinici koja napada uporište.

Evakuaciju svih ekonomskih dobara iz neprijateljskog uporišta organiziraće Komanda Kalničkog područja. Evakuacija će se vršiti samo u noći u koliko bi neprijateljska avijacija bila aktivna. U slučaju magle i kiše evakuacija se može vršiti i danju. Po zauzeću uporišta Komanda Područja postaviti će sigurne stražare ispred magazina, kao i slagališta.

7.— MJESTO ŠTABOVA:

Štab II. Operativne Zone i Štab XXVIII. Divizije nalaziće se u selu Vinica u blizini židovskog groblja.

Štab XXI. brigade: nalaziće se u selu Brezanec.

Štab XVII. Udarne brigade nalaziće se u selu Babotok, koji će održavati istu vezu sa selom Gornji Mosti, gdje će se nalaziti Divizijska radio-stanica i preko koje će slati sve izvještaje.

Druga Moslovačka brigada, koja će se nalaziti kod sela Donjana i Carevdara održavaće vezu sa XVII. Udarnom brigadom patrolama.

8.— VREME NAPADA:

Napad će se izvršiti noću 5/6^s ovog mj. u 24 časa. Sve jedinice do tog vremena moraju biti na svojim mjestima. Napad na uporište trajaće do njegove posljednje likvidacije. Sve jedinice ostatak će na svojim položajima do pismenog naređenja za povlačenje, koje će se dobiti od Štaba Divizije.

9.—ZNACI RASPOZNAVANJA:

Za sve vreme trajanja borbe za noć: Doziv: POBJEDA

Odziv: SLOBODA

Ugovoreni Doziv: Vinko, odziv: Ivan

Za dan: Poziv: Skinuti kapu levom rukom i mahati s njom.

Odgovor: desnu ruku dignuti u vis, a levu raširiti u stranu.

10.— VAŽNE NAPOMENE:

Naročitu pažnju će XXI. brigada pokloniti brzini i silini napada. Sve borbe treba upoznati, a naročito rukovodioce, koje se jedinice nalaze s leva

² Napad je izveden 7. novembra 1943.

i s desna, kao i to da trebaju imati vezu između sebe. Jedinice u uporištu čvrsto držati u rukama.

Naređenje za evakuaciju plijena treba u potpunosti izvršiti, jer će se u protivnom najstrožije kažnjavati sve one, koji budu ometali pravilnu evakuaciju, svlačili i oblačili po ulicama itd. Brigada će pripremiti potreban eksploziv i dobre minere za miniranje zgrada. Osim toga pripremiti motornu vatrogasnu špricu i dovoljnu količinu benzina da se mogu s njome paliti zgrade u kojoj se neprijatelj ne preda. Isto tako u Koprivnici u vatrogasnom domu nalazi se jedna motorna šprica. Brigada će sa sobom povesti topovsko odelenje kojega će prema potrebi upotrebiti.

Pitanju veze treba posvetiti najveću pažnju, jer će se u tim slučajevima pružiti potrebna pomoć samim jedinicama u uporištu, kao i na zasjedama. XVII. će brigada slati redovno svoje izvještaje preko radio-stanice, kao i sa konjima.

11.—Jedinice na zasjedama:

Kalnički Partizanski odred blokiraće sledeće ulice: Dravsku, Kanišku i Gibaničku i sa svoja dva bataljona napasti neprijateljsku posadu u Danici i Čardi i istu likvidirati. Teške mitraljeze sa jednim vodom postaviće kod Židovskog groblja tako, da može tući izlaz iz grada i letilište kod Danice u slučaju da bi neprijatelj pokušao da se spušta avionom na letilište. Sa jednim svojim bataljonom (Varaždinskim) fingiraće napad na Varaždin i držati položaje na Varaždin Bregu,

Bjelovarski Partizanski Odred: Ima zadatak da uništi neprijatelja koji bi pokušao da krene iz Novigrada. Sa dva bataljona zaposjestiće položaje kod Bregi i sela Borovljani. Putove i željezničku prugu ispred položaja zakopati će i uništiti, da je ne bi neprijatelj koristio. Sa jednim će bataljonom osiguravati divizijsko previjalište u Starom Gradu. Štab Bjelovarskog Odreda održavaće vezu sa XVII. Udarnom brigadom prema Bjelovaru.

Druga Moslovačka brigada ima za zadatak da uništi neprijatelja, koji bi pokušao da krene iz Križevaca. Brigada će zauzeti položaje kod sela Donjana K. 251, sela Grdak K. 250 sa bočnim osiguranjem prema Maloj Branjskoj na K. 224 sa linijom predstraže Male Sesvete K. 202. Pored toga sa jednom četom zaposjeće selo Mali Carevdar K. 224 i u slučaju nailaska neprijatelja istog će prepustiti do glavne zasede i tad udariti u bok i leđa neprijatelju. Patrolama će održavati vezu sa XVII. Udarnom brigadom.

12.—Brigada »Braće Radića«:

Ima zadatak da uništi neprijatelja, koji bi pokušao da krene iz Varaždina. Brigada će zauzeti sledeće položaje. Desnu obalu rijeke Bednje od Ludbrega do Bukovca. Sa jednim bataljonom i jednom četom i sa protivtenkovskom puškom zaposjeće položaje kod sela Sudovštine. U slučaju prodora neprijatelja, bataljon će se povući u pravcu Gornji Martijanec i napadati neprijatelja i njegov bok i pozadinu. Putove će prekopati na svim mestima i zabarikadirati na svim mjestima, koja su za to prikladna. Most

na rijeci Bednji kod Ludbrega minirati i u slučaju potrebe dignuti ga u zrak. Također pripremiti za paljenje mostove na rijeci Bednji kod sela Bukovca i Malog Bukovca.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
Ivan A. Šibi, v. r.

Komandant:
Vinko Antić, v.r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 31/1, 494-498.

131

4. XI 1943.

Izvještaj Zapovjedništva II zbornog područja Ministarstvu oružanih snaga NDH u Zagrebu ... o političkim prilikama, raspoloženju naroda, akcijama jedinica NOV, o problemima prehrane i prometa, te o stanju u vojsci i teroru kozaka nad stanovništvom.

I. — OBICA UNUTARNJA SITUACIJA

1) Raspoloženje naroda obzirom na unutarnju i vanjsku situaciju:

a) Hrvati: Kod Hrvata nisu nastupile bitne promjene u njihovom držanju prema događajima koji se zbivaju u samoj državi, kao i van njih granica.

I nadalje se osjećaju nedovoljno zaštićeni od djelatnosti pobunjenika. Razumljivo je, da ti teški događaji stvaraju zabrinutost i potištanost kod velike većine naroda. Jakost pobunjenika, te životne teškoće koje se nameću hrvatskom narodu uslijed rata, činbenici su koji to stanje u svakom pogledu još uvijek pogoršavaju.

Najveći dio našeg naroda t. j. seljački dio, uslijed dobrog uroda ove godine ne osjeća toliko teškoće rata i uslijed većeg opticaja novčanica kao i visoke cijene njegovih proizvoda došao je u mogućnost, da se oduži. Vjerojatno više među seljačkim narodom ne postoji dužnika. Unatoč svega toga taj dio naroda nije zadovoljan, jer pored gore navedenih činjenica on se tuži, da ne može doći do prave protuvriednosti za svoje proizvode, u koju on smatra jedino razne tvorničke i obrtne proizvode.

Ostali dio naroda, koji živi od plaća odnosno nadnica, još je u težem položaju, jer za svoja beriva nije u stanju da plaća strahovite cijene za životne namirnice od proizvođača. Aproximacija nije dorasla, niti je u stanju da obskrbi sve zanimane, pa su oni prisiljeni kupovati na crnoj burzi, a koja propisuje pretjerane cijene i nedostižne za novčane mogućnosti toga diela naroda.

Razumljivo je, da neprijateljska promičba iskorišćava u punoj mjeri to stanje i prikazuje ga u očima celoga naroda onako kako njoj ide u prilog.

Pored toga narod sa zaprepaštenjem gleda na nedjela koja čine postrojbe kozačke divizije.¹ Očekivalo se, da će te postrojbe učiniti neki red, međutim dogodilo se obratno i događa se eto, da narod vidi da je nemoćan, da se odupre tim nasiljima. Pita se u čudu da li je potrebno, da i mirna i do sada u svakom pogledu ispravna sela uznemiruju i tjeraju u šumu. Narod se zgraža i u čudu se pita, zašto se te postrojbe većinom kreću po mirnim i neugroženim mjestima, a ne idu u ona područja gdje se nalaze pobunjenici. Većina sela i mjesta nastanjena hrvatskim življem strahuju od dolaska tih kozačkih postrojbi, jer im se nadaju i ako u tim mjestima do sada nije bilo pobunjeničke djelatnosti. Narod se zgraža nad silovanjem, pljačkama i razbojstvom koja vrše pripadnici tih postrojbi u svim mjestima gdje se isti kreću. Narod ne razumije zašto se do danas nisu poduzeli koraci za spriječavanje tih zlodjela, unatoč mnogobrojnih pritužbi. Posliedice toga djelovanja mogu biti kobne u najskorijoj budućnosti.

Naša promičba ima slabog uticaja na narod, koji svojim očima vidi i na svojoj koži osjeća, da su liepe rieči daleko od stvarnosti. Približavanjem zime, narod je sve više zabrinut, jer ne može kupiti odiela, ne može doći do drva niti ugljena, promet je većinom u prekidu, a što je hrane spremio za zimu može mu svakog časa biti opljačkano, dom zapaljen, a on će sa obitelji ostati gol, bos i gladan pod vedrim nebom.

b) Pravoslavci: Sve ono što tišti i od čega pati hrvatski narod, Srbi izkorišćuju u svoje promičbene svrhe, govoreći da je to sve zlo posledica današnjeg državnog uređenja i novog poredka. Oni nisu nikada bili odani toj ideologiji i sada sve više uzimaju aktivnog učešća u rušenju istoga.

c) Židovi: U koliko ih ima, vesele se neuspjesima sila Osi i priželjkuju što brže — svršetak današnjeg stanja.

I

d) Narodne skupine:

Niemci: Niemci i ako stradavaju od partizana snose ovo strpljivo, vjerujući u pobjedu Njemačke.

Mađari: Pored svojih težnja za uspostavom velike Mađarske više naginju pobunjenicima, nego našoj državnoj vlasti.

Cesi: Su većinom na strani pobunjenika i ove aktivno pomažu.

2

Slavonija: Partizani imaju na sjevernim obroncima Slavanskog gorja nesumnjivu premoć. Danas nema u Slavoniji kotara, koji ne bi bio ugrožen od pobunjeničke djelatnosti, čije skupine stalno krstare po većini sela. Uz jedinice, koje djeluju već dulje vremena u Slavoniji, a to su: X. i XII. kom. divizija sa njihovim brigadama: XVII. i XXI. odnosno XII, XVI. i XVIII. i sada navodno XXV.,³ te uz Podravski, Posavski, Požeški, Bilogorski, Moslavački i Diljski odred, a postoji i rad novih postrojbi kao Brodska brigada, Omladinska brigada »Joža Vlahović«, Osječki odred, Češki, Mađar-

¹ Bila je to I kozačka konjička divizija, o njenim nedjelima vidi dok. br. 109 i 133.

² Odnosi se na područje južno od Save.

³ Odnosi se na Brodsku NO brigadu koja je osnovana 30. IX 1943. god. Vidi »Grada«, knj. VII, dok. br. 171, str. 498.

ski* i Njemački »bataljon«.⁵ Neprijatelj djeluje na sjever sve do Mađarske granice.

0 prilikama prehrane i prometa:

Stanje prehrane od posljednjeg izvješća nije se u mnogome promjenilo. Seljački živalj obskrbljen je većinom žitarskim proizvodima, dok pučanstvo u gradovima, naročito činovnici, namještenici i nadničari plaćaju još uvijek po uobičajenoj verižnoj trgovini, jer uz obične cijene po raznim konzumima i činovničkim zadrugama ne mogu dobiti sve proizvode.

Promet željeznički nastaje svakim danom nesigurniji, naročito cestovni. Sabotažne djelatnosti učestale su iz dana u dan, prekopavanjem cesta i postavljanjem barikada na pojedinim cestama koje vode u grad.

Stvarna šteta kod ovih sabotažnih djela je velika, naročito na željeznicama radi uništavanja lokomotiva, vagona i tračnica, što je danas obzirom na postojeće prilike nenadoknadivo.

Pobunjenici su se zadnje vrijeme okomili na glavnu prugu Brod — Sarajevo.

0 odnosima vojske sa ustaškim organizacijama i građanskim vlastima:

Korektni su.

0 odnosima savezničkih vojska, čiji se dijelovi nalaze na našem području:

Odnosi sa savezničkom Njemačkom — dobri su.

II. STANJE U VOJSCI

1. Raspoloženje duh i stega: Usled sve većih uspjeha komunista, kao i zgražanje kod razbojstva pripadnika kozačkih divizija, naročito kod pripadnika, odnosno obitelji pripadnika oružanih snaga, opaža se opadanje morala i tim više borbenog duha. Jedan od razloga je slaba oprema i naoružanje, i slaba prehrana obzirom na njemačke postrojbe. Ima dosta pričuvnika, koji su na postavama po dvie godine, dok u mjestima tih pričuvnika ima i mlađih godišta, koji na razne načine izbjegavaju služenje u domobranstvu, zatim briga za obitelji radi prehrane preko zime — nabavka ogrieva i hrane.

Zimska oprema pojedinim postrojbama na postavama neophodno je potrebna.

2.— Incidenti, neredi i izgredi: Od posljednjeg izvješća nije bilo. Događaju se pojedinačna pijanstva, a sve to u velikoj potištenosti bilo za obitelji, bilo za raznim neophodnim potrebama kod kuće.

⁴ Mađarski bataljon »Sandor Petöfi«.

⁵ Odnosi se na Njemačku četu »Ernst Thälmann«.

⁶ Isto kao 2.

3.— Uticaj strane promičbe: Neprijateljska promičba je u punoj djelatnosti. Izkorišćuju svaki trenutak za svoje mračne ciljeve, bilo kod prebjegavanja, bilo kod raznih masovnih napada, održavajući neukom seljaku razne priredbe, kao govore, mitinzi, zabave, gdje mora prisilno prisustvovati.

4.— Ponašanje častnika, dočastnika i domobrana: U glavnom u skladu sa postojećim propisima.

5.— Bještva:

- iz koturaške bojne II. z. p. 45 domobrana, iz Vinkovačke posade 8 dom. osoba. Naročito ima slučajeva ne vraćanja sa dopusta, radi prometnih veza;
- iz zdravstvene sati banjalučke dom. bolnice 2 domobrana,
- iz osnutka dokn. bitnice VIII. top. sklopa 6 domobrana,
- iz 4. lov. pukovnije 20 domobrana,
- iz 6. lov. pukovnije 1 narednik-đak i 9 domobrana,
- nestao zastavnik Vujković Tomislav, koji je pobjegao sa tečaja u Zagrebu od 187. njem. prič. divizije,
- iz koturaške bojne II. z. p. 45 domobrana,
- dz brodske posebne bojme 8 domobrana,
- iz brodske pomoćne sati 1 dočastnik i 55 domobrana,
- iz I. bojne 8. lov. pukovnije 6 domobrana,
- iz stožarne sat. i 8. lov. pukovnije 2 domobrana,
- iz protuoklopne sati 8. lov. pukovnije 2 domobrana.

Kako su neka područja pod vlašću komunista ne mogu se dati podrob-
niji podaci o bještva.

(

7

IV. OBCI ZAKLJUČAK:

Obzirom, da su pobunjenici zauzeli veći dio ovoga područja, a jer mi nismo poduzimali obsežnije protumjere uslied nedostatka snaga, ovo raz-
doblje je preteklo osim slučaja sa Brčkim* u glavnom mirno.

Obćenite prilike su u svakom pogledu loše i nepovoljne.

Posljedice kozačke djelatnosti još se ne mogu uočiti, ali u svakom slučaju bit će nepovoljni, po obćenite prilike.

Vanjska situacija, ima jaki odraz na naše unutarnje prilike i narod očekuje kakova će nastupiti djelatnost saveznika poslie moskovske konfe-
rencije⁹.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

ZAPOVJEDNIK
general Canić

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS. Slav. Brod, K 8/III, 652-657.

7 Odnosi se na prilike u Srbiji.
8 Radi se o zauzeću Brčkog od strane NOV.
9 O konferenciji vidi objašnjenje u dok. br. 105, bilješka 1.

5. XI 1943.

Dopis Ministarstva oružanih snaga NDH Ministarstvu unutrašnjih poslova u Zagrebu kojim se obavještava da u upravi Tvornice vagona, strojeva i mostova u Brodu n/S. ima nepouzdanog osoblja, koje štiti šef Župskog redarstva, pa se traži smjenjivanje postojećeg redarstvenog upravitelja u Brodu n/S.

Prema primljenim izvješćima podređenih mi činbenika, koji vrše neprimjetni nadzor nad radom ravnateljstva i činovnika tvornice vagona, strojeva i mostova u Brodu n/S ovo je osoblje u većoj ili manjoj mjeri nepouzdanano, ali se znade uvijek pokriti, jer uprava tvornice vagona u Brodu stoji u prijateljskim odnosima sa tamošnjim ravnateljem redarstva Dr. Vinek.

O stanju u brodskoj tvornici vagona poslano je od Pobočništva ministarstva oružanih snaga pod br. 462 taj od 26. X o. g. ministarstvu unutar-njih poslova izcrpno izvješće redarstva oružanih snaga, iz kojega se vidi nezgodno držanje i rad upravitelja župske redarstvene oblasti u Brodu n/S dr. — Vinek.

Ministarstvo oružanih snaga ima posebni i veliki interes, da tvornica vagona u Brodu nesmetano i uspješno radi, no kako među namješteničtvom i radničtvom tvornice ima dosta nepouzdanog osoblja, a prema primljenim izvješćima rad redarstvenog upravitelja Dr. Vinek otežava pobijanje razornih elemenata u tvornici vagona, to se umoljava Dr. Vinek premjestiti iz Broda i tamošnju upravu redarstva povjeriti jednom nadasve savjestnom i pouzdanom upravnom činovniku.

Umoljava se za saobćenje o učinjenom.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

P. n. MINISTRA I ZAPOVJEDNIKA
ORUŽANIH SNAGA

Pročelnik Podhvatnog odjela
General (Dragoj lov)
Dragoj lov, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 9/III — 76.

6. XI 1943

Zapisnik sjednice Kotarskog NOO-a Slavonski Brod o političkim prilikama na kotaru i broju NOO-a te o radu odsjeka ovog kotarskog NOO-a.

Sa sjednice izvršnog Kotarskog N. O. O. — održanog dne 6. **XI** 1943.

Politička situacija Brodskog kotara?

Narod Brodskog kotara i ako u zadnje vrijeme silno strada od strane okupatorskih razbojnika, prijanja sve više uz našu N. O. B. Pokazuje svakim danom sve veće simpatije naprama našoj N. O. V. i želeći da naša narodno-oslobodilačka borba što skorije dođe do konačnog cilja t. j. do pobjede nad okupatorom i njegovim slugama, ustašama i četnicima.

U ovim sudbonosnim danima, gdje Hrvatski narod proživljava najsudbonosnije dane, vodeći nadčovječju borbu protiv mnogostruko jačeg neprijatelja, narod Brodskog Kotara, i Hrvatski i Srpski, sve više uviđa da im nema spasa bez uzajamne bratske pomoći, te sve više ispoljavaju bratstvo i potrebu zajedničke borbe protiv zajedničkog neprijatelja. To bratstvo dolazi do izražaja naročito u selima: Poljanci, šušnjevcima, Korduševci, Ješevik, Zdenci i još u nekim selima zapadnog dijela kotara. A dolazi do izražaja na taj način što imaju zajednički N. O. O.-e i u njima surađuju i prikupljaju nove snage za što jači otpor protiv fašističkog okupatora.

U zajedničkoj borbi protiv zajedničkog i morskog neprijatelja, pokazala se bratska ljubav i u zajedničkim mukama i patnjama koja nam danomice nanaša krvnik našeg naroda, okrutni razbojnici koji pod raznim imenima uništavaju narodnu imovinu a i sam narod.

Naročito su se istakli ovi čerkezi, Kozaci, Rusi, a bolje rečeno Švabe i Švabski plaćenici u sledećim selima našeg kotara: U Andrijevcima obeščastili 9 djevojaka, a ubili 4 osobe. U St. Topolju usmrćeno je 11 osoba, u Nov. Topolju popalili su 12 kuća, u Podvinju su pljačkali i obeščastili ženske, u Gromačniku su ubili 3 brata, u Lovčiću su oterali debelih svinja i 13 konja, u Sibiinju su 3 čovjeka ubili, u Kaniži su ubili 8 ljudi, 35 kom. poljskih svinja, 150 gusaka i kokoša neustanovljeni broj. U Drenovcu su oterali 3. debelih svinja i 3 para konja, u međuvremenu se je jedan par konja vratio, u Bučju, 1 debelo krme. U Cigleniku su oterali 4 debelih svinja 1 par konja i kola i inače sve opljačkali do čega su došli. U šušnjevcima su oterali 5 debelih svinja, 3 kožuha, 1 novu budilicu, 25 kom. jaja, od jednoga 4.000 kn., a od druga 7.000 kn., od jednoga 25 1 rakije, dočim je toga dana mnogo rakije opljačkano i prolito osim navedenoga. Odnijeli su gusaka, pilića iz sela neustanovljeni broj. A kruna svega toga bila je, da su pijani fašistički razbojnici napastovali žene po selu. U Vrhovini su ubili 1 ženu i jednoga momka, a jednog 12 godišnjeg dječaka na više mjesta iz šmajsera teško ozlijedili. Od jednoga 73 g. starog djeda i njegove 70 g. babe koji nemaju nigdje nikoga na svijetu odvezli su brava, 25 1 rakije, 75 1 vina i veliku korpu grožđa. Od ubijenog momka oterali su 2 vola i kola. Iz Klokočevika oterali su 1 par konja i kola.

1 Odnosi se na I kozačku konjičku diviziju.

Narod sa strahom prati ova zvjerstva razularene fašističke rulje ali za sada slabo reagira na počinjena zvjerstva. Jedino što je St. Topolje odmah dalo 20 partizana po izbor momaka.

Konferencija sa prvacima H. S. S-a koja je održana, došlo je do suglasnosti, prema izjavama naših delegata Mataića i Magica nisu htjeli potpisati ništa s motivacijom da potpišu sami po sebi nisu ništa ako čovjek ne osjeća za borbu.

Ugledni H. S. S.-a iz Gor. Vrbe je rekao našim drugovima koji su ga posjetili da nije glavna krivica na prvacima H. S. S. što su pljačkaši nego je krivnja što do danas još nisu u našoj N. O. B.

U Gor. Vrbi, jedne noći došla je četnička banda i opljačkala 6 kuća, tako da u jutro ljudi nisu imali se u što obući. Odnijeli su dukate i sve do čega su došli a sve na račun naše N. O. V. i P. O.

U roku od 25 dana mobilizirano je oko 50 momaka većinom Hrvata.

Kotar Brod sačinjava 85 sela sa 49 N. O. O.-a, sa 220 odbornika, 167 Hrvata, 36 Srba, 15 Ukrajinaca i 2 Niemca, 52 radnika, 164 seljaka, 2 intelektualca i 2 slobodno zvanje.

Kotarski izvršni N. O. O. ima 6 članova: 4 Hrvata, 2 Srbina, 3 radnika, 3 seljaka.

Plenum sačinjava 9 članova: 6 Hrvata, 3 Srbina, 4 radnika, 5 seljaka. Općinskih N. O. O. ima 5 sa ukupno 20 odbornika. Imamo 1 novi N. O. O. a uslijed reorganizacije N. O. O. u Zdencima gdje su ranije postojala 2 N. O. O. t. j. 1 Hrvatki i 1 Srpski, to smo spojili i reorganizirali od ova dva i napravili 1 mješani tako imamo isti broj odbora.

Odbori kako kotarski tako općinski a i seoski dosta slabo rade. Naročito općinski. Seoski i općinski neredovito održavaju sastanke, a u kolikom drže ne šalju izvještaje.

b) Gospodarski odsjek.

Kotarska Prehrambena komisija koja je formirana pri kotarskom N. O. O.-u slabo djeluje, gotovo nikako.

Osnovane su i 3 prehrambene komisije po selima sa istim, a djeluju s rezultatom kao i kotarske.

Narod ne čini velike štete po šumama pošto su bile poduzete mjere od strane gospodarskog odsjeka.

Za pomoć u sjetvi našem oslobođenom teritoriju jako malo plugova je dano.

U blagajni kotarskog N. O. O. danas ima 194.715 kn., od toga se isplaćuje po poslovniku 50% Okružnog N. O. O.²

c) Socijalni odsjek.

N. P. utrošeno je za siromašne i oskudne porodice naših drugova 13.750 kn.

d) Zdravstveni odsjek.

Sakupljeno 3 paketa lijekova.

v Upućivati narod našem liečniku u Slobodnu Vlast na besplatan pregled i liečenje.

e) Prometni odsjek.

Popis vozila i vozećeg blaga nije uspio pošto narod misli da mi hoćemo rekvirirati.

f) Propagandni odsjek.

Sav propagandni material koji stiže raspačava se odmah, samo što ide dosta sporo putem veza.

Napomena: Dokument nije završen.
Original u HIS, Slav. Brod, K 16/1, 1/9.

134

7. XI 1943.

Uputstvo Štaba VI korpusa NOV i POJ političkim komesarima svih podređenih jedinica o potrebi podizanja političke svijesti boraca kako se ne bi pojavljivala dezterterstva iz jedinica NOV.

Iz dana u dan, sve više učestvuju dezterterstva u našim jedinicama. Većina od njih deztirtira ili u druge jedinice ili u svoj kraj. Česti su slučajevi da borci toliko zavole svoju jedinicu i u njoj se osećaju sigurni, tako da pri prekomandovanju pobjegnu iz nove jedinice ili natrag u svoju jedinicu ili kuda drugdje. Ima mnogo slučajeva da borci, osobito oni koji su mladi partizani, bježe u odrede svoga kraja, da bi bili bliže svojim selima i svojoj kući.

Oni ne bježe možda zato što ne vole borbu i što neće da se bore, nego prosto zato, jer se u drugim jedinicama ne osećaju sigurni i jer nemaju dovoljno političke svesti, koju bi trebali da imaju kao vojnici Narodnooslobodilačke Vojske.

Po tome treba da vode računa politkomesari u svom radu u jedinici. Potrebno je da se kod naših boraca razvije svest, da oni nisu partizani svoga kraja, da su oni vojnici velike Narodno-oslobodilačke Vojske Jugoslavije i da interesi njihovih sela i njihovih kuća, ovise o borbi Narodno^oslobodilačke Vojske Jugoslavije, kao celine, što dalje, mi sve više izraščujemo u pravu vojsku i zbog toga, interesi naše borbe, kao i interesi našeg naroda, pa i njih, zahtevaju da se borba vodi tamo, gde je to najvažnije. Njima treba da je jasno, da boreći se u Hrvatskom Zagorju ili u Bosni ili na Baniji, brane svoje selo i svoj dom. Naročito treba uočiti kolike je koristi i kolike su neocenjive usluge učinili narodu Slavonije, kao i razvitku naše vojske u Slavoniji, borba naše vojske u Bosni, Dalmaciji i Crnoj Gori. Njima treba da bude jasno, da je naša Narodno-oslobodilačka Vojska Jugoslavije, sastavljena od stotine hiljada vojnika, koji svaki imaju svoj dom i svoje selo i kada bi svaki od njih napustio svoju jedinicu i išao braniti dom, naša borba i naš narod, propali bi. Treba da im je jasno, da bi se samo fašisti i okupatori veselili tome, i da jedino oni od toga imaju koristi.

Razviti osjećanje kod svih boraca pravog vojnika, iskoreniti partizanski osećaj, to sada od nas traži naš narod, to sada od nas traži naša borba.

To je momentalno najvažniji zadatak koji se postavlja pred politkomesare i koga oni moraju temeljito izvršiti. Jasno je, da to zahteva mnogo političkog rada, sposobnosti i okretnosti naših drugova politkomesara, ali kako god su oni do sada izvršavali i ovaj zadatak, štabovi brigada trebaju svojim višim štabovima u političkom izveštaju (svakom), izneti koliko su napredovali po tom pitanju, a ovi će opet Štabu Korpusa.

I još jedanput ponavljamo politkomesarima Grupe Odreda i odreda da se više ne dogodi da pri prekomandi boraca u brigade, izabiraju slabe i da skidaju odela sa onih koji se prekomanduju. Ukoliko se to još ponovi, politkomesari iste jedinice biće pozvani na najstrožu odgovornost. Jasno je, da odredi imaju zadatak proširivanje oslobođenog teritorija i branjenje istoga, mobilizaciju i regrutovanje novih boraca za višu formu operativnih jedinica, za brigadu. Na žalost, kod nas se je ukorenilo nešto lokalnog patriotizma i ne smatraju da se njihov rad ceni po tome, sa koliko su novih boraca pojačali divizije, nego koliko su im jedinice jake. To je potpuno pogrešno. Mi znamo da su naši štabovi odreda, vrlo dobri i da imaju inicijativu i baš zato je dužnost politkomesara odreda i grupe odreda, da pravilno postavljaju to pitanje. Kod nekih štabova odreda uvrežilo se je i postao im je glavni cilj da se pretvore u brigadu, smatrajući da je rad u odredu manje vrijedan. To je potpuno neispravno i toga trebaju drugi da se reše. Mi idemo zatim, da naše brigade dobiju ratnu formaciju, a odredi treba da budu ti, koji će neprestano slati nove borce u brigade i pojačavati ih. Eto, po tome će se ceniti rad štabova odreda, koji je s jedne strane složeniji i teži nego u Brigadi.

Za sva zastranjivanja po tom pitanju, lično su odgovorni komesari Grupa i komesari odreda.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
Vlado Janić, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 23/1, 372-373.

135

7. XI 1943.

Izveštaj Štaba XII udarne brigade NOVH Štabu VI korpusa NOV i POJ o uspješno izvedenom prelasku boraca ove brigade preko Save u Bosnu za borbu protiv četnika.

I
Izveštavamo vas da smo izvršili prelaz preko Save¹ 5. o. mj. i to na slijedeći način:

Po dolasku na samu Savu našli smo 3 mala čamca i 1 malo veći tako da se ukupno moglo prebaciti 20 ljudi odjednom. Na obali smo našli jednu

¹ Po naredbi Glavnog štaba NOV i POH XII NOU brigada se 4. novembra prebacila s Dilja preko željezničke pruge i rijeke Save kod Dubočca u Bosnu sa zadatkom da pomogne bosanskim jedinicama u borbi za uništenje četnika na Motajici. Vidi historijat XII divizije u arhivu HIS, Slav. Brod. K 6/1, fascikl 12, str. 42.

deregliju koju smo gurali u Savu punih 5 sati, tako da se prva tura prevezla dereglijom oko 6 sati u jutro, te smo nastavili prebacivanje naše brigade kroz ceo dan do navečer, t. j. do 18h. i još nismo uspjeli prebaciti naše tovarne konje koji su ostali na slavonskoj strani i tamošnji seljaci su obećali da će pomoći drugu Stricu" da prebaci konje do Diljskog područja.

Po prelasku prvih naših jedinica na bosansku stranu³ došlo je do borbe sa nekom ustaškom »milicijom«, domobranima i Nijemcima koji su dolazili iz Dervente, ali smo uspjeli za kratko vrijeme da ih potisnemo sa dominirajućih položaja, te smo tako obezbedili prelaz naših ostalih snaga. Borba se vodila kroz ceo dan do kasno u večer.

U toj borbi naši su odbili nekoliko neprijateljskih juriša i nanijeli im gubitke koje cijenimo oko 40 bandita među kojima i jedan njemački oficir. Uspjeli smo jedan dio od potučenih svući i uzeti njihovo oružje, a isto zarobili smo 5 živih.

Zaplijenili smo 12 pušaka.

Naši gubici su: 6 mrtvih i 9 ranjenih drugova. Pored toga desio se nesretan slučaj na Savi, te se jedan čamac prevrnuo u kome je bilo 7 drugova od kojih su se 5 utopili, a 2 smo uspjeli spasiti. Sa utopljenima smo izgubili 1 puškomitraljez i 3 puške koje je potonulo na dno Save.

Organizacija čamaca od strane druga Strica je potpuno podbacila i on je podnašao lažne izvještaje o količini čamaca i ostalih prevoznih sredstava. Stoga je bilo za prevoz organizovano od njegove strane 1 čamac u koga je stalo 10 drugova i 2 čamca u koje je stalo po 5 drugova, a kompa kojom smo se prebacivali nalazila se na obali i mi smo je bacili u Savu i pomoću iste prebacivali vojsku. Sa bosanske strane smo također dobili 2 mala čamca, te smo tako pod borbom prebacivali cijeli dan našu brigadu.

Sada se nalazimo u selima: Nova Ves i Korovi. Odavle smo uputili naš jedan bataljon sa ranjenim drugovima u Prnjavor za bolnicu. Po dolasku u ove baze uhvatili smo vezu sa XIV. brigadom XI divizije I Bosanskog Korpusa koji su znali za naš dolazak te su oni organizovali čamce i kompe, ali kod Davora, t. j. oko 25 km. zapadno od mjesta gdje smo se mi prebacivali.

Od Štaba XI. divizije dobili smo jedan dopis u kome nam javljaju da po naređenju Vrhovnog štaba stavljamo se pod komandu XI. divizije. Mi smo tražili da bi se mogli sastati sa članovima štaba divizije da s njima razgovaramo o našem zadatku na ovom sektoru jer po njihovom dopisu vidimo da nisu upućeni u naš zadatak.

Situacija na ovom sektoru je slijedeća:

Ima tri četničke grupe, svaka je jaka oko 30 ljudi sa nekoliko puškomitraljeza i razbacani su, nisu zajedno pošto jedni su pljačkaši, a drugi opet vode borbu samo protiv Hrvata. Mi smo jednoga komandira te grupe pismeno pozvali na pregovore preko seljaka iz sela Korova, ali se isti nije htio odazvati te ćemo mi poduzeti mjere da ih očistimo.

2 Vasilije Kus
3 U Bosanskom Dubočcu.

Sinoć smo baš uspjeli uhvatiti 2 četnika iz grupe Petra Nedića. Isti sa nam dali neke podatke o toj bandi i isti tvrde da se Forkapa⁴ još uvijek nalazi u ovom kraju, ali da su jako slabi i svakog dana ih je sve manje.

Sa drugom Lazom je upućen iz štaba Korpusa neki kapetan Vuković koji se nalazio sa ovom četničkom bratijom na Motajici i nije mogao da prosperira, te je prije 15 dana pobjegao od kojih je došao preko V. K.⁵ Požege, do naših jedinica u Slavoniji. Isti je razgovarao sa drugom Zecom, te ga je isti drug preporučio Lazi kao dobrog druga i napomenuo da je Vuković preporučen od V. K. Požege kao dobar saradnik i član V. K. Od ovdašnjih seljaka mi smo saznali da se on nalazio među četnicima koji ga poznaju kao lošeg čovjeka i od ovih četnika koji su s njima gore u šumi. Postoji mogućnost da je isti Vuković agent »inteligens servisa«. Mi ćemo istoga uzeti na saslušanje pošto već o njemu imamo dovoljno materijala. Isti je u razgovoru sa nama kao i sa ostalim borcima branio četnike da oni neće da se bore protiv partizana, već kad naiđu partizani da se oni uklone.

Ne možemo nikako da uhvatimo vezu sa vama putem radija pošto su akumulatori od naše radio-stanice prazni. Mi čujemo vas, ali mi ne možemo ništa davati dok ne nađemo kiseline za akumulatore.

Uslovi za razvijanje Motajičkog Odreda su povoljni i mislimo da ćemo uspjeti za kratko vrijeme formirati odred sa oko 2-300 boraca. Sva ova sela su ogorčena na četnike jer su ih isti terorisali i pljačkali, te su im sad pod zadnje vrijeme nabili neki »danak« od 150 kuna mjesečno na svaku kuću.

Mi smo formirali jednu bosansku četvu od 40 boraca iz naše brigade i nešto što smo dobili iz ostalih jedinica iz Slavonije. Naoružali smo ih sa 3 puškomitraljeza, a isto tako ova XIV brigada ima jednu četvu za Motajički odred te ćemo to spojiti i formirati odred u sporazumu sa štabom XI divizije. Ovdje se može mobilisati jedino za prvi mah nemamo oružja dok ne budemo izvršili kakovu akciju ili ako dobijemo što od XI divizije.

Malo nam je teško kretati se ovdje pošto nemamo tovamih konja za naša teška oružja i komore te smo iste konje također tražili od XI divizije, te ne znamo još dali ćemo ih u opšte dobiti od njih, ali mi ćemo se snaći dok ne budemo našli kakove konje.

Naši borci su zadovoljni sa dolaskom u Bosnu, t. j. na ovaj sektor.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
I.⁶ Senjuk, v. r.

Komandant:
Antolović Josip, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod K 10/1, 274-275.

⁴ Nikola
⁵ Vojni komitet.
⁶ Ivan.

7. XI 1943.

Zapisnik i rezolucija Prve konferencije učitelja i profesora s oslobođenog teritorija Slavonije, održane u Voćinu 7. novembra 1943. godine.

Z A P I S N I K

prve konferencije učitelja, profesora i učiteljskih pripravnika s oslobođenog i neoslobođenog teritorija Slavonije, održane 7. XI 1943. u oslobođenom Voćinu. Konferenciji prisustvuje oko 120 učitelja i profesora sa oslobođene teritorije i oko 30 sa neoslobođenog teritorija.

Tok konferencije bio je slijedeći:

S v e č a n i d i o :

Pjevanje pjesme »Hej Slaveni«

Biranje predsjednika konferencije

1. Govor predstavnika NOO-a
2. " " Vojske
3. " " AF2-a
4. " " USAOH-a
5. " " KPH
6. Slanje pozdravnih brzojava drugu Titu, Nazoru i Ribaru.

R a d n i d i o :

1. Vojno-politička situacija — referat druga Tolje¹
2. Inteligencija i narod — referat druga Sarajčića²
3. Uloga učitelja i profesora — referat druga Čiče³
4. Diskusija.
5. Sastavljanje rezolucije, odnosno biranje odbora za sastav iste.

Z a b a v n i d i o :

Priredba KNOS-a.

Svečani dio konferencije počinje pjesmom »Hej Slaveni«.

Za predsjednika konferencije jednoglasno je izabran prema prijedlogu druga Čiče drug Jelovica Ivan.

Nakon par riječi, kojima je označio karakter te manifestacione konferencije drug Jelovica predaje riječ predstavniku Oblasnog NOO-a drugu Čaziju."

1. Drug Čazi ispred Oblasnog NOO-a pozdravlja prvu konferenciju učitelja i profesora na kojoj su se sastali ljudi iz naroda. Podvlači da je ta konferencija i da treba biti manifestacija svijesti, volje učitelja i profesora.

¹ Bogdan Crnobrnja
² Ivo
³ Slobodan Ilić
⁴ Josipu

Oni trebaju pomoći i uzdići svojim radom pravilnom razvitku omladine. Na taj način oni trebaju pridonositi svoj obol i udio za oslobođenje naših napačenih naroda. U daljnjem izlaganju drug Cazi ističe ulogu onih, koji su sa puškom u ruci omogućiti, da se nakon dvije godine borbi ova konferencija može održati. Također ističe ulogu Crvene armije, koja u današnjem vremenu uništava našeg zajedničkog neprijatelja — fašizam. Završavajući drug Cazi šalje pozdrav svim učiteljima i profesorima prisutnim na konferenciji, kao i onim koji nisu mogli prisustvovati jer se sa puškom u ruci bore u određenim dijelovima naše domovine.

2. Ispred Štaba VI. Korpusa NOVJ govori drug Prika.⁵ Pozdravlja prisutne u ime boraca koji već dvije godine vode borbu za oslobođenje naših naroda. Ističe ulogu učitelja u tom periodu. Naglašuje, da je velik broj postao danas iskusni rukovodioci nastali i izgradili se u krvavoj borbi juriša jući na bunkere. Sjeća se svjetlih primjera učitelja kao na pr. palog Tiho. mirovića, Popare i drugih. NOV i učitelji kao borci, rukovodioci ili prosvjetni radnici nastaviti će i ispuniti svoje velike zadatke, u vrijeme kada slavna Crvena armija lomi sve prepreke i kreće sigurnim korakom k pobjedi. Obraćajući se prisutnima poziva ih, da u srca mladih uliju gromku ljubav prema narodu, a strašnu mržnju prema neprijatelju. Poziva učitelje i profesore sa neoslobođene teritorije, da jave, kad se vrate svojim kućama, sve što su vidjeli i čuli na ovoj konferenciji. U daljnjem izlaganju poziva sve učitelje, da unište ono što je dovelo do sadašnjeg stanja, a čemu je mnogo pridonijela baš sama nepismenost. NOV će stvoriti takve uslove da će učitelji moći ispuniti pravilno svoje zadatke, stvoriti će slobodu. Završavajući, pozdravlja sve prisutne borbenim pozdravom.

3. Ispred Oblasnog AOŽ-a i svih antifašistkinja govori drugarica Maja.⁶ Nakon što je pozdravila sve prisutne prikazivajući ulogu inteligencije u NOB-i podvlači ulogu učiteljica prvoboraca, koje su pokazale puteve ostalim ženama. One su bile prve bolničarke, one su prve osnivale Narodno-oslobodilačke odbore, one su bile pioniri borbe. Ističući glavni nedostatak, a to je da u borbi nisu još sve žene, poziva prisutne, a posebice učiteljice, da prošire plamen Narodnog Ustanka. Obrazloživši potrebu saznanjem, koje se očituje kod svih žena, poziva sve učiteljice, da dođu tamo gdje im je mjesto t. j. u redove NOV. Na kraju šalje borbeni pozdrav svim ženama antifašistkinjama, svim prisutnim učiteljicama i učiteljima.

4. Drug Broco⁷ govori ispred Oblasnog Odbora USAOH-a. Ističe, da su plodovi ove dvogodišnje borbe omogućili saziv konferencije. U govoru je istakao ulogu učitelja omladine u NOB-i. U razgovoru istakao je potrebu sakupljanja novih omladinskih snaga u toj borbi. Poziva učitelje da posvete veliku pažnju našoj uzdanici — malim pionirima. Referat završava šaljući pozdrav prisutnim na konferenciji i našim borbenim parolama i poklicima Titu, našoj slavnoj omladini i t. d.

5. Ispred KP govorio je drug Čalić,⁸ istaknuvši ulogu Komunističke Partije predhodnice Narodno-oslobodilačke borbe. Ta Partija bacila je po-

⁵ Josip Krajačić

⁶ Komar

⁷ Ivica Rački

⁸ Dušan

četkom borbe u predborbene redove učitelje i profesore. Oni su odigrali odlučnu i značajnu ulogu u razvitku Narodnog Ustanka. Istakao je da učitelji trebaju, osim toga što se bore sa puškom u ruci, uložiti velike napore na polju borbe protiv neprosvječenosti. Na taj će se način t. j. borbom protiv neznanja sprečiti protunarodni uticaj na narodne slojeve. Tako će se ujedno onemogućiti podla rabota izdajnika sprskog naroda — četnika. Pozvao je učitelje i profesore, da pomognu sve antifašističke organizacije u njihovom nastojanju na polju širenja narodne prosvjete. Spomenuo je i podvukao je, da borba neće biti gotova onda kada neprijatelj bude na vojničkom polju pobijeđen, nego istom onda kada se onemogući svaki njegov podli uticaj na narod, širenjem prosvjete učitelji trebaju da stvore takav teren, da se neće moći povratiti takvi društveni poredak kao za vrijeme Jugoslavije. U daljnjem izlaganju rekao je također između ostalog, neka konferencija dade svim prisutnim nove snage i polet za daljnji uspješni rad.

6. Uzima riječ predsjednik konferencije drug Jelovica Ivan koji predlaže, da se upute pozdravni brzojavi drugu Titu, Ivanu Ribaru' i Vladimiru Nazoru¹⁰. Predlog se jednoglasno i sa oduševljenjem prima. Čita se tekst pozdravnih brzojava i on se također jednoglasno usvaja.

R a d n i d i o započinje predviđenim referatom.

1. Drug Tolja izlaže referat o vojno-političkoj situaciji u zemlji i u svijetu. Bacivši pogled nazad ističe sramotni sporazum, kojim je Jugoslavija trebala biti izvrgnuta na milost i nemilost okupatoru. Prije toga osvrnuo se je na prilike od formiranja Jugoslavije, a također i na uzroke koji su doveli do toga. Istaknuta su mjesta, u daljnjem razlaganju u kojima se govori o sramnom sporazumu Cvetković-Maček i o prilikama koji su nastali nakon okupacije domovine. Također je posvećena pažnja u razlaganju o stanju u Jugoslavenskoj vojsci, kada je započeo drugi imperijalistički rat i o razlozima koji su doveli do toga rata. Fašistički aparat stvoren je punom podrškom međunarodne reakcije, a trebao je biti uperen protiv zemljoradnika i seljaka Sovjetskog Saveza. Zatim je govorio o pretvaranju toga imperijalističkoga rata u Narodno-oslobodilački rat. Zatim je drug Tolja govorio o počecima Narodno-oslobodilačke Borbe, o razvitku te borbe, o poteškoćama koje su iskrsavale. Pažnja je posvećena izlaganju izdaje četnika i izbjegličke vlade. Tokom razlaganja govoreno je o plodovima Narodno-oslobodilačke Borbe posebno o stvaranju AVNOJ-a i ZAVNOH-a kao simbola čvrstog borbenog jedinstva naših naroda kao garanciji sretnije i bolje sutrašnjice. Osuđena je politika čekanja koju provodi izdajničko vodstvo HSS-a, kao i svi protunarodni gosti te stranke. Crvena armija koja snosi glavni teret na svojim leđima uništava svakodnevno fašističku ratnu mašinu njemačkog imperijalizma. Govoreno je također o otvaranju drugog fronta i utvrđeno je, da takav front još ne postoji. Završavajući svoj referat, govornik je spomenuo, da se konferencija održava u perspektivama, koje naslućuju brzi i skori svršetak borbe, perspektive koje nama predočuju našu potpunu pobjedu. Istakao je također da je mjesto inteligencije samo u redovima naroda u ovim časo-

⁹ Tada Ve bio predsjednik izvršnog odbora AVNOJ-a.
¹⁰ Tada bio predsjednik ZAVNOH-a.

vima domovinskog rata. Samo takva inteligencija može da se održi. Referat se završava poklicima SSSR-u, našim saveznicima, bratstvu Srba i Hrvata i obećanju, da se ne će dozvoliti povratak onima koji se nalaze izvan domovine, pa bilo to izbjegličkoj vladi ili kralju Petru.

Razvija se diskusija po prvoj točki. Drug Čiča govori o potrebi otvaranja drugog fronta i utvrđuje da takav front i pored borbi u Italiji ne postoji. Jedan drug s neoslobođenog teritorija iznosi prilike koje su nastale u kraju pored Save nakon dolaska čerkeških bandi". Nadopunjujući da drug Čiča oštro osuđiva Čerkeze. Drug Broco objašnjava planove neprijatelja, koji pokušava razbiti ugled Crvene armije u očima naroda. Drug Jelovica govori o stanju na Bilogori. U tome kraju narod se diže u ustanak. Pale su značajne riječi učitelja s neoslobođenog teritorija: »Pozivam sve učitelje i kažem ne bojte se. Ne bojimo se mada smo zapisani na crnoj listi (misli ustaškoj). Ustaše crkavaju. Njihova snaga će proći.« Tokom diskusije preuzima riječ učitelj Radosavljević Tanasije, koji govori o stanju u četničkim redovima i o njihovoj skoroj likvidaciji. On predlaže neke teze koje bi trebale ući u rezoluciju. Drug Cazi je rekao, da se u narodno-oslobodilačkom pokretu mogu, trebaju i moraju naći svi, bez razlike na vjersku, političku i socijalnu pripadnost. Oko platforme Narodno-oslobodilačke Borbe okupili su se Hrvati i Srbi u Hrvatskoj. U tu borbu trebaju ući svi, koji se nisu okaljali i koji nisu se ogriješili o narodni interes. Drug Jelovica potvrđuje mišljenje druga Cazija. Drug Tolja odgovara na neka pitanja postavljena od prisutnih na konferenciji. Govoreći o trojnoj konferenciji rekao je da su saveznici spremni ostvariti zajedničke ciljeve. Na konferenciji je postignuta potpuna suglasnost. Govoreći o otvaranju druge fronte rekao je, da će njeno otvaranje zavisiti o razvoju vojno-političke situacije u svijetu. Tom prilikom, pored toga što je govoreno o pojavi Čerkeza i o opstanku HSS-a, razjašnjavana je linija NOB-a i rečeno je, da ona ne spriječava prilaz svim ljudima. Kao primjer navedena je Slovenija. Drug Tolja također je ispravio negativno mišljenje druga učitelja Radosavljević Tanasija, koji je rekao, da se među četnicima nalazi 25% nacionalista.

Prekida se konferencija i prisutni odlaze na ručak. Poslije podne nastavlja se konferencija nakon što je u istoj prostoriji održan zbor na kome su prisustvovali mještani i organizacije Voćina kao i ostalih obližnjih sela.

2. O temi inteligencija i narod govori drug Sarajčić. Ističe kako je nastao pojam gospoda. Odgovor nalazi u historiji. Zatim iznosi ulogu inteligencije prije kapitalizma, za vrijeme rimskih patricija, za vrijeme kućnog odgoja. Spominje ulogu svećenstva u doba feudalizma. Dalje navodi, da je napredak tehnike usko skopčan sa porastom inteligencije, razvoj kapitalizma sa razvojem inteligencije. U doba kapitalizma inteligencija je sluga tog društvenog poretka. Inteligencija je izvrgnuta velikoj podložnosti i izrabljivanju kapitalizma. Inteligencija kao zastupnik kapitala u očima naroda dobiva onaj izgled kao što narod ima o onome, kojega ona služi. Tokom daljeg referiranja govori o ulozi inteligencije u sadašnjoj Narodno-oslobodilačkoj Borbi. Ističe da narod daje punu podršku onoj inteligenciji koja se nalazi

11 Radi se o teritoriji oko Slav. Broda gdje su čerkezi iz I čerkeske konjičke divizije vršili teror nad stanovništvom sela oko Save. Vidi dok. br. 133.

uz njega, t. j. pravoj narodnoj inteligenciji. Narodna inteligencija, a u kojoj zauzimaju prvo mjesto učitelji i profesori, postigla je velike zasluge u ovoj borbi.

Nakon toga referata razvija se diskusija. Drug s neoslobođenog teritorija iznosi, da učitelji trebaju uložiti sve napore za ostvarenje ciljeva naše borbe, jer će samo na taj način omogućiti si bolje uslove rada i života. Učitelji se ni kroz prošlost nisu odrekli naroda pa se neće ni u budućnosti odreći. Drug Tolja osuđuje onu inteligenciju, koja se ne nalazi u našim borbenim redovima. Drug Petrović Franjo, učitelj, rekao je, da narodna inteligencija živi u teškim uslovima, ali ipak mnogo boljim nego inteligencija, koja još uvijek služi neprijatelju. »Mi se borimo sa oduševljenjem«, rekao je isti drug, »ali imamo puno povjerenja u naše vodstvo, koje će nam osigurati pobjedu nad fašizmom.« Drug Stevo Desić rekao je između ostalog: »Naš je put jedino uz narod, a to je borba, na nama je, da uz narod dijelimo i dobro i zlo.« Zatim preuzima riječ drug profesor Lasta. Između ostalog rekao je, da je nauka bila uvijek u službi vladajućih klasa. I prikazao je razvitak odgoja kroz prošlost. Princip inteligencije ne sme biti u tome, kako će ona živjeti, nego u tome kako će uspjeti. Učitelji i profesori ne smiju se rukovoditi ličnim motivima, nego trebaju usmjeriti sve svoje znanje u korist ljudske zajednice. Put narodne inteligencije je samo kroz partizanske redove. Partizanski redovi to su najveća i najbolja škola za narodnu inteligenciju. Drug Lasta završio je slijedećim riječima: »Neka se udruži um i šaka i izrasti će plod, koji se zove — čovjek«. — (Buran aplauz).

Drug Čiča stupa u diskusiju, a budući je ona već zašla u temu o kojoj je on trebao govoriti stoga neće držati posebni referat. Tom je prilikom između ostalog rekao, da pokret učitelja u prošlosti nije isključivo bio staleški, nego je bio zainteresovan cijelim životom naroda. Taj pokret često istupa protiv svega onoga što škodi narodnim interesima. Učitelji iz bivših učiteljskih zadruga pokazali su se u ovoj borbi kao sposobni i puni znanja, i uspješno su stavili svoje osobine u službu naroda. Sjeća se pojedinih važnih događaja kada su učitelji manifestovali svoju svijest i utjecali na političko zbivanje. Također se sjeća svijetlih primjera učitelja koji su žrtvovali svoje živote na oltar narodnog oslobođenja. Na kraju izlaganja upućuje poziv onima koji se ne nalaze u redovima NOV, a oštro osuđuje one, koji su izdali narodne interese i bore se protiv naroda.

Drug Jelovica predlaže, da se stvori odbor za sastav rezolucije i predlaže sljedeće drugove: Sarajčić Ivana, Brkić Antuna, Dragila Peru i drugaricu Desić. Prijedlog se jednoglasno usvaja. Zatim drug Jelovica završuje konferenciju poručujući svoj inteligenciji, a da joj je mjesto ovdje gdje se i mi nalazimo. Naglašuje, da je mjesto inteligencije ondje kamo i narod ide. Inteligencija mora poći tim putem, da ne zasluži narodni prezir. Nikakvi razlozi ne smiju spriječiti inteligenciju da pođe tim putem. Ova konferencija rekao je drug Jelovica, neka bude pozdrav i poziv svim učiteljima i profesorima, da stupe zajedno sa našim narodom u oružanu borbu. Ova konferencija neka se pretvori u snažnu prijetnju onima, koji su se stavili u službu neprijatelja i koji su okaljali časno ime narodnih prosvetitelja. Drug završava poklicima Staljinu, Titu, AVNOJ-u i ZAVNOH-u.

DOVRŠENO

P. S. Rezolucija je pročitana dne 8. XI 1943. i bez primjedbe, a sa oduševljenjem je primljena, šezdeset od prisutnih je potpisalo rezoluciju, a ostali su se također saglasili s tekstom rezolucije, ali iz izvjesnih razloga njihova se imena ne mogu objaviti.

REZOLUCIJA

učitelja, profesora, i učiteljskih pripravnika Slavonije

UČITELJI, PROFESORI I UČITELJSKI PRIPRAVNICI SA OSLOBOĐENOG
I NEOSLOBOĐENOG TERITORIJA SLAVONIJE RAZMOTRIVŠI VOJNO-
-POLITICKU SITUACIJU KAO I ULOGU UČITELJA I PROFESORA U
NARODNO-OSLOBODILACKOJ BORBI NA SVOJOJ PRVOJ
KONFERENCIJI U VOCINU 7. XI 1943.

UTVRDILI SU:

Bivša Jugoslavija nije od svog postanka do raspada bila država, kojom je upravljao narod po svojoj volji i potrebama, nego su u njoj mnogi protunarodni režimi služeći se terorom godinama pljačkali i izrabljivali narod. Rukovođeni tim interesima priklanjali su se čas ovoj, čas onoj sili Evrope, dok nisu na posljetku iz straha pred vlastitim narodom paktom od 23. marta 1941. predali zemlju fašističkoj Njemačkoj na milost i nemilost.

Oslobođeni narod u spontanoj manifestaciji slobode osuđuje izdaju vlade državnog rukovodstva i rušeći sramni pakt traži oslon na SSSR i sve demokratske zemlje. Ponovnom izdajom petokolonaške klike i u državnoj upravi i u vojsci dolazi do rata, a radi izbjegavanja i oslanjanja saveza sa SSSR-om kratko vrijeme nakon toga do sloma Jugoslavije. Svi izrabljivački elementi, petokolonaška i plaćenička izdajnička klika nastavljaju gnjusnu politiku bilo služenjem okupatoru ili bijegom u London. Vojska, koja je ostala bez rukovodstva, narod, koji je ostao bez vođa podlegli su na kratko vrijeme nadmoćnijem neprijatelju.

Nečuvena zvjerstva, masovno ubijanje nevinih ljudi, pljačka i nasilje razbiješnjelog okupatora nad golorukim narodom sve je više prijetilo potpunim uništenjem svih naroda Jugoslavije. U tom krvavom zagrljaju fašističkog okupatora, gdje su narodni izrodi ustaše i četnici odigrali dželatsku ulogu, dočekao je naš narod poziv Komunističke Partije na oružanu borbu kao jedini spas i mogućnost u obrani golih života. Na taj poziv, a za slobodu svoga naroda digla se u borbu prava narodna inteligencija. Među tom su se inteligencijom u najvećem broju odazvali oni, koji su već od ranije bili najt jesni je povezani sa narodom i zajedno s njime podnosili sve terete i patnje, a to su učitelji i profesori. Sudjelujući aktivno u prvim borbenim redovima, oni su dali i davaju mnoge žrtve u borbi za slobodu.

Svjetla imena Ognjena Price,¹⁴ koji je u prvim danima okupacije streljan od fašističkih zvijeri, kragujevačkih profesora, koji su zajedno sa svojim đacima dali živote, te naših slavonskih učitelja prvoboraca Laze Tihomirovića iz Slat. Drenovca, Vladimira Tihomirovića iz Hadžićeva, Popare Uroša, komandanta XVIII. Brigade bit će i nadalje jedan putokaz u borbi narodnih učitelja i profesora.

Narodno-oslobodilačka Vojska prerasla je u ogromnu snagu pred kojom danas strepi pobješnjeli okupator i njegovi sluge Nedić i Pavelić. Ona je ujedno strah i trepet za jugoslavensku vladu, koja ne samo da je napustila narod u najtežim časovima, nego preko svog ministra vojske Draže Mihajlovića i njegovih četnika već dvije godine, organizujući bratoubilački rat, zabada nož u leđa NOV-e. Pred njom drhće i pokvarena gospodska klika unutar HSS-a, koja naizmjenice šurjuje s okupatorom, s jugoslavenskom izdajničkom vladom i ustaškim zlotvorima.

Zahvaljujući snazi NOV-e, u kojoj je skovano borbeno jedinstvo svih naroda Jugoslavije, stvorio je naš narod svoja prava politička predstavništva AVNOJ i ZAVNOH, jamstva, da se neće povratiti protudemokratski režimi protunarodnih klika.

Pod rukovodstvom slavne Komunističke Partije i mudrim vodstvom Vrhovnog komandanta druga Tita, a uz pomoć velikih saveznika SSSR-a i demokratskih snaga Engleske i Amerike, NOV kroči brzim koracima prema pobjedi nad fašizmom.

Svjesni svega toga narodni učitelji i profesori prisutni na ovoj konferenciji donose sljedeću:

REZOLUCIJU

1. Mi učesnici ove konferencije zavjetujemo se, da ćemo ustrajati u Narodno-oslobodilačkoj borbi do njezine konačne pobjede. Čuvat ćemo i razvijati stvoreno jedinstvo naših naroda i time onemogućiti prljavi rad svih narodnih izdajica u zemlji, kao i kralja Petra i njegove vlade.

Ujedno se obavezujemo, da ćemo povjerenu nam životnu snagu naroda, njegovu omladinu odgajati tako, da bude i sposobna i dostojna preuzeti tekovine stečene krvlju njenih otaca.

2. Pozivamo sve rodoljubive drugove i drugarice s neoslobođenog teritorija, da dokažu svoju ljubav prema narodu i stupe u Narodno-oslobodilačku Vojsku.

3. Jednodušno osuđujemo one drugove i drugarice, koji se bilo iz straha ili iz koristoljublja oglašuju pozivu i potrebama svoga naroda. Nikakvo zatezanje ni izgovori ne će biti dovoljno jaki, da opravdaju taj kukavički stav, koji se protivi herojskim naporima naših naroda.

4. Poručujemo svim izrodima, koji su svojim krvavim djelima okaljali častni poziv narodnih prosvetitelja, da će svojim životima platiti prolivenu nevinu narodnu krv.

Crnobmja Bogdan, učitelj; Dragila Petar, učitelj; Jelovica Ivan, učitelj; Lasta Petar, profesor; Ilić Slobodan, učitelj; Sarajčić Ivan, profesor;

¹⁴ Narodni heroj, bio je profesor i publicista, predratni aktivni član KPJ, od ustaške policije 9. jula 1941. god. streljan u Zagrebu.

Vicković Uroš, učitelj; Vajnaht Edo, učitelj; Brkić Antun, učitelj; Zrnić Petar, školski nadzornik; dr M. Kalmi, kateheta; Stjepan Ivezić, profesor; Kečanin Nikola, ak. kipar i profesor vještina; Krmpotić Ivan, učitelj; Marković Toma, učitelj; Antun Milošević, učitelj; Babić Suzana, učitelj; Buzadžić Aleksandar, učitelj; Banak Stjepan, učitelj; Grozdanović Milutin, učitelj; Brkić Maca, učitelj; Pavić Hortenzije, učitelj; Črnjeka Tiho-mir, učitelj; Šepa Bojana, učitelj; Jelovica Nada, učitelj; Kefelja Stjepan, učitelj; Tošić Ivan, učitelj; Petrović Franjo, učitelj; Capek Slavoljub, učitelj; Grca Josip, učitelj; šerhof M., učitelj; Vojvodić Dušan, učitelj; Savetić Ivo, učitelj; Sauter Antonija-Tatjana, učitelj; Sekulić Milena, učitelj; Maglajlić Hamdija, učitelj; Bubaš Katica, učitelj; Stambolija Bogdan, učitelj; Culić Ivan, učitelj; Vajnaht Borislava, učitelj; Stanisavljević Milava, učitelj; Ivan-čević Bogdan, učitelj; Vlastnik Josip, učitelj; Vorgić Pavao, učitelj; šmit Mijo, učitelj; Desić Stjepan, učitelj; Buzdum M., učitelj; Bobek J., učitelj; Minder Vjenceslav, učitelj; Hvala Paula, učitelj; Strainić Milica, učitelj; Stje-pan Lorković, učitelj; Rajić Radovan, učitelj; Kostelnik Janko, učitelj; Jakša N., učitelj;

Slijedi još oko devedeset potpisa učitelja i profesora, koji su prisustvovali konferenciji i saglasili se s rezolucijom, ali budući žive na neoslobode-nom teritoriju ili iz drugih razloga njihova se imena ne mogu objaviti javnosti.

Napomena: Dokument nije potpisan.
Original u IHRPH, Zgb.
Mikrofilm u HIS, Slav. Brod, K. V, f. 2/30-35.

137

8. XI 1943.

**Čestitka boraca i rukovodilaca XVII NOU brigade drugovima u
XXI NO brigadi na uspješno i hrabro izvedenoj akciji na Koprivnicu.**

Na postignutom uspjehu koji je jedan od najvećih uspjeha jedinica naše Divizije, borci i rukovodioci XVII Udarne Brigade NAJTOPLJE VAM CESTITAJŮ, ŠALJUĆI VAM SVOJE BORBENE POZDRAVE.

Vašom pobjedom Vi ste doprinijeli najljepši dar 26-godišnjice OKTO-BARSKE REVOLUCIJE, našem narodu i konačnom uništenju krvavog oku-patora i domaćih izdajica.

Brzom osvajanju tako velikog uporišta kao što je Koprivnica velik je vojnički uspjeh, koji će svima nama u budućim borbama davati snage i potstreka. Ujedno ta pobjeda zadaće još veći strah mrskom okupatoru i uvjeriće ga da za junačke jedinice Narodno-oslobodilačke vojske ne postoje nikakve prepreke i da će ih svuda stići naša osvetnička ruka.

Naša brigada koja osigurava od Bjelovara u mislima je sa Vama i veseli se Vašoj pobjedi.

Možete biti uvjereni da neprijatelj neće nikada prodrijeti naše redove.

378

DA ŽIVE JUNAČKI BORCI I RUKOVODIOCI XXI BRIGADE
ŽIVILA XXVIII DIVIZIJA
ŽIVILA BRIGADA BRACE RADICA
ŽIVILA II MOSLOVACKA BRIGADA
ŽIVIO KALNICKI PARTIZANSKI ODRED
ŽIVIO BJELOVARSKI PARTIZANSKI ODRED
DOLJE KRVAVI OKUPATOR I DOMAĆE IZDAJICE

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Borci i rukovodioci
XVII udarne brigade

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 32/1 — 125.

138

8. XI 1943.

Izvještaj Kotarskog NOO-a Pakrac Kotarskom komitetu KPH Pakrac o savjetovanju rukovodilaca NOO-a s područja kotara, na kojem su delegati izvijestili o političkoj situaciji na ovom terenu, o radu odsjeka pri KNOO-u, personalnim promjenama i o daljnjim smjernicama za rad ovog KNOO-a.

O održanom savjetovanju Kotarskog N. O. O. Kotara Pakrac 5. XI. 1943. sa sledećim dnevnim redom i to:

- 1) Politička situacija
- 2) Izvještaj odbornika sa diskusijom
- 3) Izvještaj delegata
- 4) Diskusija po izvještajima i smjernice za daljnji rad
- 5) Razno.

Na današnjem savjetovanju, prisustvovali su članovi plenuma, i općinski predstavnici, tajnici i seoski predstavnici NOO-a. Na istom savjetovanju bile su zastupljene sve općine, dočim 25 sela t. j. seoski predstavnika NOO-a, nije prisustvovalo. Isto tako 6 članova Kotarskog plenuma nije prisustvovalo, te na istom savjetovanju ukupan broj članova prisustvovalo je 41 član, dok gore navedeni broj nije prisustvovalo.

a) UPRAVNO-ADMINISTRATIVNI OTSJEK:

Na istome savjetovanju reorganizovan je Kotarski NOO, i pojačan nacionalni sastav, a tako isto i izvršni i to na taj način: U izvršnom ostali su i to: Andelić Milan (Galeb) predsednik, te Miličević Jovo tajnik, Ajman Ante blagajnik, te Remenar Ivan bilježnik iz Badljevine kao tajnik Kotarske organizacije HSS, i zadužen je po prosvjetnom otdjelu, zatim Prodanović Mile iz

Budića zamjenik predsjednika, te po reorganizaciji Culjić Ljubomir (Žiška) koji je bio blagajnik Kotarskog NOO-a, ušao je u plenum. Isto tako reorganizovan je ceo plenum te smo iz plenuma izbacili Prodanović Jelenu omladinku sa Bučja i Carević Anu omladinku iz Prgomelja, s tih razloga, radi nedolaska na plenum, te su na mjesto njih unišle dve drugarice ispred AFŽ. t. j. Stoja Kozlović iz Klise i Nevenka Prodanović sa Bučja, a tako isto pojačali smo isti plenum, te u isti unišao je Malinić Pero (Marljivi) iz Batinjana, te Gaćeša Marko iz Dereze i Veno (Gavran)..... iz Banovca. Ukupan broj sačinjava plenum Kotarskog NOO. 30 članova, od Lojih imade 25 drugova, i 5 drugarica, 25 Srba, 4 Hrvata i 1 Talijan, svi seljaci. Ukupan broj sela jest 48, te 5 zaselaka i 1 grad, od kojih imade 31 selo Srbsko i 4 zaselka, dok 17 sela Hrvatski, 1 zaselak i 1 grad.

Općinskih N. O. O.-a, imade 7, sa ukupno članova 46 od kojih su 35 drugova, 11 drugarica, 36 Srba, 5 Hrvata, 1 Talijan, 4 Ceha, 44 seljaka, 1 radnik i 1 obrtnik.

Seoskih N. O. O. imade 46, sa 5 poverenika, i 1 gradski, sa ukupno članova 216, od kojih su 163 druga, i 53 drugarice, 161 Srbin, 36 Hrvata, 5 Talijana, 9 Čeha, 2 Njemca, 2 Mađara i 1 Slovenac, svi seljaci.

Diskutovalo se po Upravno-administrativnom otdjelu.

Da je na seoskim NOO, slab politički rad, a tako isto i na općinskim N. O. O. te da se ne održavaju redovito seoski sastanci, da se imade reorganizovati seoski NOO. koji ne vrše svoju dužnost pravilno, a naročito da se imade smjeniti sa dužnosti seoski predsjednik sela Skenderovca, i Gornjeg Čaglića, jer da je isti predsjednik Čaglića rekao da je drug Ribar kao Pajo Sita, i da je dopustio da se žito vozi u banditska uporišta u Lipik 10 vreća, te da je isterao iz NOO. dvije drugarice. Isti je predsjednik Gornjeg Čaglića bio na savjetovanju, te je odmah razrešen dužnosti predsjednika, i otpušten svojoj kući. Zaključilo se da se isti imade mobilisati na prisilni rad od 2 mjeseca. Isto tako diskutovalo se je da je u selu Šumetlici velika nepismenost, a naročito da je nepismen i seoski predsjednik istog sela, da se narod buni usled krađe, t. j. da se ne osuđuje onaj koji ukrade na smrt, da narod sela Barice (Hrvatsko selo) nije zainteresovan prema našoj NOB, t. j. da u materijal slabo vjeruje, te da se narod tog sela veseli da će doći Čerkezi, te da seljani podcjenjuju AFŽ, i da Kotarski N. O. O. ne daje pomoći seoskim NOO-a, tako isto i općinskim u pogledu političkog rada.

Svi ovi nedostaci, dato je u dužnost Kotarskom N. O. O. da se imadu u najkraćem vremenu odstraniti, a isto da se imade reorganizovati općinski NOO. općine Popovci radi njihovih nesuglasica i to do 10. XI. 1943.

Što se tiče reorganizacije seoskih N. O. O. do danas je reorganizovano t. j. u roku od 1 mjesec dana i to: Predsjednik u selu Cikote, općine Jakovci, poverenik u zaselku Dolnja šumetlica i postavljeni su druga lica u istim selima, a tako isto i postavljen je seoski NOO u Kapetanovom Polju koji još nije bio uspostavljen. Što se tiče sastanaka održano je u roku od 14 dana 10 po Kotarskom N. O. O. i 21 po seoskim N. O. O. i jedan zbor u općini G. Rogolji. Općinski N. O. O. redovito održavaju sastanke. Straže se u nekim selima obdržavaju, dok u nekim ne, usled toga što krstari partizanska straža.

U roku od zadnjih mjesec dana, sa neoslobođenog teritorija mobilisan je 21 drug, dok sa područja oslobođenog teritorija nije za sad ništa mobilisano.

U Doljnoj Obreži nalazi se i peta Kolona, t. j. na neoslob. teritoriju.

b) PO GOSPODARSKOM OTSJEDU:

Diskutovalo se po gospodarskom odsjeku o narodnim potrebama i to:

Da se mobilise 40 pluga sa općine Batinjani i Omanovac za oranje na području Bučkog Kraja, i to u roku od 5 dana, sa čime se zadužuje predsjednik općine Batinjani. Tako isto da se mobilisu i stručni majstori koji će da prave klumpe sa čime se zadužuje predsjednik Kotarskog N. O. O. te da se imade rekvirirati svinja kako sa neoslobođenog teritorija tako i sa oslobođenog teritorija, i razdeliti onoj sirotinji koja ih nema. S ovim zadatkom se zadužuje Kotarski predsjednik Galeb. Isto tako zadužuju se općinski predsjednik Batinjani i Omanovac da najhitnije popišu sve narodne neprijatelje sa neosl. teritorija od kojih bi se moglo konfiskovati žito i marva za ove krajeve. Isto tako da se postave poverenici u veće mlinove, t. j. koji melju na ušur i da se popisuje žito i da se višak prebacuje ovamo za našu vojsku, sa čime se zadužuje član Kotarskog N. O. O. Culić Ljubomir. Da se konfiskuje žita za one koji nemaju, a tako isto i zapuštene zemlje, sa ovim zadatkom zadužuje se Kotarski predsjednik da to odmah učini. Općinski predsjednik Branežaca zadužuje se da podigne jednu mašinsku spravu za mljevenje špica iz Sirača a drugu iz Brekinjske i to u roku od 8 dana. Predsjednik općine Gornji Rogolji da odmah mobilise kovača iz Bobara. Gačeša Marko član Kotarskog NOO da podigne kovački alat iz Badljevine do 12. XI. 1943. Čalić Luka zadužuje se da podigne kolarski alat iz Sirača, a isto tako alat i kolarskog majstora iz Barice.

c) PROMETNI OTSJED:

Diskutovalo se po prometnom odsjeku o potrebama: i to:

Prevoz ranjenika se imade vršiti bezizgovorno. Konje i kola Kotarski NOO imade da nabavi za svoje vlastite svrhe. Sve općine imadu da šalju kurire redovno 2 puta u nedjelji direktno do Kotarskog NOO. Da se putevi oprave, gdje su potrgani.

d) ZDRAVSTVENI OTSJED:

Diskutovalo se po Zdravstvenom odsjeku o potrebama:

Da se imadu sakupljati novčani fondovi za nabavu lijekova, po Kotarskoj općinskoj i seoskim Z. S.¹ Ambulanta imade 5 u kojima se vrši ljekarski pregled za civilno stanovništvo. Nužnici još gdje nisu pokopani da se imadu pokopati, s tim se zadatkom zadužuje Kotarska Z. S. t. j. drug Mića iz Prgomelja. Na tifusnoj bolesti nalazi se jedna osoba u Grahovljanima, a u selu Grđevici 4 lica na gripi boluju.

¹ Zdravstvena služba.

e) SOCIJALNI OTSJED:

Diskutovalo se po socijalnom odsjeku o potrebama.

Da se imade otpočeti sabirna akcija odjevenih predmeta sa neoslob. teritorija, prvenstveno na dobrovoljnoj bazi, a u koliko se ne može na dobrovoljnoj bazi da se imade konfiskovati i to banditski dio koji se nalazi u banditskim redovima. Da se mobiliše radne snage sa neoslob. teritorija za napravu kuća, sa ovim zadatkom se zadužuje općinski predsjednik općine Batinjani. Kuće da se imadu najbržim radom sagrađivati. Za izgrađivanje kuća najteži su problemi crep, letve i majstori. Do danas je izgrađeno 166 kuća.

f) PROSVJETNI OTSJED:

Diskutovalo se po prosvetnom odsjeku:

Da imade mogućnosti, za otvorenje 6 školi, a da nema učiteljskih lica. Da bi se trebalo otpočeti sa održavanjem analfabetskim tečajevima za učenje nepismenih.

g) PROPAGANDNI OTSJED:

Diskutovalo se po propagandnom odsjeku: o potrebama.

Da se zaduži po jedno lice u svakom selu koje će da čita na sastancima sav dobiveni propagandni materijal, i da svaki puta izveštava više foruma koliko je na tom sastanku naroda prisustvovalo i kako je narod oduševljen prema prop, materijalu. Tako isto da se u većem dijelu dobivenog prop, materijala rasturjuje na neoslobođeni teritorij.

»

PRIMJEDBE:

- 1) Stavljaju se primjedbe svim članovima, za nedolazak na redovne sastanke.
- 2) Nedisciplina, spavanje članova.
- 3) Diskusija je bila živa.
- 4) Držati se pravila i direktiva.
- 5) Sve sabotere baciti s vlasti ili kazniti.
- 6) N. O. O. moraju da ulože svoju pomoć N. O. V.
- 7) Reorganizovati N. O. O. koji nisu zaslužni da budu u vlasti do 15. XI. 1943.

Predsjednik:
Anđelić

Tajnik:
Miličević Jovo

Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 10/I, CK, 30/841-843.

8. XI 1943.

Izvještaj Ministarstva unutrašnjih poslova NDH o djelovanju K i SKOJ-a u Osijeku. Navode se poimenično članovi SKOJ-a i USAOH-na Gimnaziji i Trgovačkoj akademiji u Osijeku.

U Osijeku je u posljednje vrijeme vrlo djelatna N. O. O. Imena pojedinih članova u odboru su nam nepoznata. Odbor skuplja u samom gradu mjesečni doprinose, te ih svakog mjeseca šalje okružnom komitetu N. O. O-a¹ koji se nalazi u Paučju. Novac se šalje preko Retfale teklićima, najčešće željeznici i drugim sredstvima.

Željeznička postaja Retfala ne nalazi se pod nikakvim nadzorom, te nisu potrebne nikakve propustnice. Kao tekliće upotrebljavaju gotovo listom ženske osobe, budući da se u Osijeku prilikom racija pregledavaju samo muškarci, dok se ženske obće ne zaustavlja.

Kao glavni teklić okružnog komiteta, djelatna je neka »tenkista«, čije pravo ime je nepoznato. Inače je isti iz Zagreba. Služio je u hrvatskom domobranstvu kao tenkovač, odakle je pobjegao u odori, te je baš zbog svoje odore dobio naziv »tenkista«. Odoru nosi samo kada se nalazi među partizanima, inače je preobučena u seljaka. Službu vrši po kotarevima Osijek i Đakovo.

Lični opis: Star je oko 24 godine, nižeg rasta, bradu brije, kosa plava, bez osobitih znakova. Kada je u seljačkom odijelu nosi šešir svjetlije boje, a u govoru se razabire da je Zagorac.

Djelatnost SKOJ-a je još djelatnija u Osijeku, a dieli se po pojedinim školama, te tako postoji na učiteljskoj školi, trgovačkoj akademiji, muškoj i ženskoj gimnaziji, te stručnoj produžnoj školi. Najdjelatniji su na trgovačkoj akademiji, zatim na učiteljskoj školi a najmanje na gimnazijama. SKOJ djeluje također među radničkom mladeži. Na svim školama postoje sekretari. SKOJ održava vezu sa sreskim komitetom SKOJ-a, koji se nalazi u Podgorju. Sekretarica sreskog SKOJ-a bila je Nada BOŽIĆ,² koja je uhvaćena u Osijeku, te se sada nalazi u uzama Redarstvene oblasti u Osijeku. SKOJ-evci su sakupljali među mladeži doprinose za narodno-oslobodilačku vojsku, a novac je slana preko željezničke postaje Kudrovci,³ preko koje se također i održavaju veze sa partizanima. Tekličku službu vršio je ILAKOVAC STJEPAN, koji je posjedovao propustnicu za Sikirevce. Isti je kasnije pobjegao u partizane.

Sljede popisi sumnjivih učenika zbog komunističke djelatnosti na Državnoj ženskoj realnoj gimnaziji:

Pripadnici SKOJ-a:

Stojanović Dušanka, pravoslavne vjereispovijesti, VIII. razred,
Dolušić Slava, rimokatolikinja, VIII. razred,
Župnik Marieta, rimokatolikinja, VII. razred,

¹ Postojao je Okružni komitet KPH Osijek i Okružni NOO Osijek.

² Bila je aktivan član SKOJ-a u Slav. Brodu, te član Mjesnog komiteta Slav. Brod 1943 god.

³ Pogrešno, treba Budrovci.

Dujmović Smilja, rimokatolikinja, VII. razred,
Kolić Dubravka, prielaznica, VI. razred,
Rakić Sofija, prielaznica, VI. razred,
Tatar Nada, prielaznica, VI. razred.

Pripadnice USAOH-a:

Dragović Nada, prielaznica, VIII. razred,
Mališević Mira, prielaznica, VIII. razred,
Ospanikova Olga, pravoslavna, VIII. razred,
Sever Milena, pravoslavna, VIII. razred,
Zubrinčić Vera, prielaznica, VII. razred,
Sever Natalija, pravoslavna, VIII. razred,
Čivić Stojanka, prielaznica, VII. razred,
Božić Vera, prielaznica, VI. razred,
Stojanović Dušanka, prielaznica, VI. razred,
Beranovski Tatjana, prielaznica, V. razred,
Milić Dora, prielaznica, V. razred,
Jovanović Mirjana, prielaznica, V. razred,
Nolobojlova Ksenija, prielaznica, V. razred,
Lončarević Jelena, prielaznica, V. razred,
Lončarević Jelena, evang., V. razred.

Budući da su pripadnice USOH-a⁴, za sada bezopasne, potrebno je da se nadalje pripazi na pripadnice SKOJ-a, jer je vjerojatno, da među gore navedenim učenicima, jedna između njih je sekretarica na Državnoj ženskoj realnoj gimnaziji.

Popis sumnjivih učenika na Državnoj muškoj realnoj gimnaziji:

Pripadnici SKOJ-a:

Bečka Franjo, Villa razred,
Mirković Krunoslav, Villa razred,
Rapoć Duro, Villa razred,
Drakulić Slavko, VHb razred,
Durić Petar, VHb razred,
Korda Dragutin, VIHb razred,
Milaković Đuro, VIHb razred,
Pletikapić Borislav, VIHb razred,
Stojković Dušan, VIHb razred,
Višnjih Milan, VIHb razred,
Vučinić Mihajlo, VHb razred,
Grünfeld Otto, VIHb razred.

⁴ Treba USAOH.

I-61 (i-34-471)
MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST
O D S J M K B./II.

Broj : V.T. 10573 - 15 - 1943.-

P R I M E T : Djelovanje N.O.O. i SKOJ-a u Osijeku.-

U Osijeku je u posljednje vrijeme vrlo djelatna N.O.O. Imena pojedinaca u odboru su nam nepoznata. Odbor skuplja u samom gradu mjesečne doprinose, te ih svakog mjeseca šalje okružnom komitetu N.O.O.-a koji se nalazi u Panju. Novac se šalje preko Retfale teklidima, najčešće željeznicom a i drugim sredstvima.

Željeznička postaja Retfala ne nalazi se pod nikakvim nadzorom, te nisu potrebne nikakve propustnice. Kao teklide upotrebljavaju gotovo listu ženske osobe, budući, da se u Osijeku prilikom racija pregledavaju samo muškarci, dok se ženske obde ne sastavljaju.

Kao glavni teklid okružnog komiteta, djelatnik je neki "tenkista", čije pravo ime je nepoznato. Inače je isti iz Zagreba. Služio je u hrvatskom domobranstvu kao tankovac, odakle je pobjegao u odori, te je ovaj zbog svoje odore dobio naziv "tenkista". Odoru nosi samo kada se nalazi među partizanima, inače je preobučen u seljaka. Službu vrši po kotarovima Osijek i Đakovo.

Lični opis : Star je oko 24 godine, niškog rasta, bradu brije, kosa plava, bez osobitih znakova. Kada je u seljačkom odijelu nosi besir svjetlije boje, a u govoru se razabire, da je Zagorac.

Djelatnost SKOJ-a je još djelatnija u Osijeku, a dieli se po pojedinim školama, te tako postoji na učiteljskoj školi, trgovačkoj akademiji, muškoj i ženskoj gimnaziji, te stručnoj produžnoj školi. Najdjelatniji su na trgovačkoj akademiji, zatim na učiteljskoj školi a najmanje na gimnazijama. SKOJ djeluje također među radniškom mladeži. Na svim školama postoje sekretari. SKOJ održava vezu sa sreskim komitetom SKOJ-a, koji se nalazi u Podgorju. Sekretarica sreskog SKOJ-a bila je Nada BOŽIĆ, koja je uhvaćena u Osijeku, te se sada nalazi u usama Narodne vlasti u Osijeku. SKOJ-ovci su sakupljali među mladeži doprinose za narodno-oslobodilačku vojsku, a novac je slao preko željezničke postaje Kuluševci, preko koje se također i održavaju veze sa partizanima. Tekličku službu vršio je ILAKOVAC STEFAN, koji je posjedovao propustnicu za Sikirevo. Isti je kasnije pobjegao u partizane.

Sljede popis sumnjivih učenika zbog komunističke djelatnosti na Državnoj ženskoj realnoj gimnaziji :

Pripadnice SKOJ-a :

Španović Ružanka, pravoslavne vjeroispovjesti VIII. razred.

Delašić Slava, rimokatolkinja VIII. razred.

Župnik Marieta, rimokatolkinja, VII. razred.

Dujmović Smilja, rimokatolkinja VII. razred.

Kolić Dubravka, prielaznica, VI. razred.

Rakić Sofija, prielaznica, VI. razred.

Čačar Nada, prielaznica, VI. razred.

Od gore navedenih đaka Milaković i Vučinić otišli su prije par dana među partizane, a Pletikapić bio je zatvoren radi sumnje komunizma oko 72 dana.

Popis sumnjivih učenika na Trgovačkoj akademiji:

Pripadnice SKOJ-a:

Anđa Ankerst, IV razred,
Stella Šiljeg, IVa razred.

Napomena: Dokument nije potpisan.
Original u SUP, Zgb.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 20/III, 19/442-443.

9. XI 1943.

Pismo VI korpusa NOV i POJ Štabu II operativne zone Hrvatske i Štabu XXVIII divizije NOVJ o uspjesima podređenih jedinica u borbama za Kravice, Gorjane, Gašince i Viroviticu, te prelasku XII NOU brigade u Bosnu i XVI omladinske NO brigade u Žumberak.

U Vašem dopisu od 28. X 1943. OP. br. 776/43 u kome nas izveštavate o radu naše XXVIII. Divizije* i Vaših jedinica interesirali ste se kako stoje stvari kod nas, a isto se tako interesujete o aktivnosti i uspjesima naših jedinica u Slavoniji.

Naša XII. Udar na Brigada koja se do sada nalazila u sastavu XII. Divizije prema naređenju G. š.² Hrvatske, prebacila se je 3/4 o. m. preko Save na Motajicu.³ Zadatak ove naše brigade je da očisti Motajicu od četnika i da u zajednici sa XI. Divizijom koja se nalazi oko Prnjavora vodi akcije i vrši čišćenje terena od četnika. Prilikom prelaza preko Save, neprijatelj koji je bio obaviješten o prelazu postavio je i na jednoj i na drugoj obali zasjedu. Uprkos te zasjede, a imajući vrlo malo čamaca i splavova, naše jedinice ipak su uspjele da se prebace nanijevši tom prilikom neprijatelju osjetne gubitke, (oko 60 mrtvih Nijemaca i ustaša). Naši gubici nisu bili veliki. Po svome prelasku u Bosnu, jedinice te brigade uputile su se prema Prnjavoru gdje će doći u vezu s jedinicama XI. Divizije.

Kao što Vam je poznato, naša Omladinska Brigada Jože Vlahovića upu tila se prema naređenju G. Š.-a na Žumberak.*

Kako su nam otišle sve naše starije jedinice, moralo se je reorganizovati XII. Divizija.⁵ U njezin sastav ušle su jedinice novoformirane Brodske Brigade⁶ i čehoslovačke Brigade »Jan žižka«.⁷

1 Krenula je na područje II operativne zone početkom septembra 1943.
2 Glavni štab NOV i PO.
3 Vidi dok. br. 135.
4 Omladinska NO brigada »Joža Vlahović« krenula je 20. oktobra 1943. god. u Žumberak.
5 Vidi dok. br. 103.
6 Brigada je formirana 30. septembra 1943. god. Naredbu vidi u »Gradi«, knj. VII, dok. br. 171, str. 498.
7 Formirana je 26. oktobra 1943. Naredbu vidi u dok. br. 101.

Po Sremu i oko Đakova i Broda haračile su tzv. čerkeske jedinice.⁸ U stvari, to su Nijemci i ustaše, a u tim jedinicama nalaze se i bivši crveno-armejci. Svojim divljaštvima, silovanjem, klanjem i paljenjem, naročito su se istakli u Sremu, gdje su samo u jednom mjestu objesili 23 Srbina i 3 Hrvata, dok su veliki broj naroda pokupili i otjerali u konc-logore. Borbenost tih jedinica je vrlo slaba. Naročita kolebljivost opaža se kod bivših crveno-armejaca. Do sada ih je na našu stranu prešlo 40 sa 3 laka njemačka mitraljeza, koji su obrazovali vod i pod komandom jednog svog oficira bore se protiv bandita i do sada su se pokazali vrlo dobri. Upućen im je jedan letak na ruskom i turskom jeziku, kao poziv bivšim crveno-armejcima. Nijemci su na mjestu objesili 14-toricu, a ostalima su pričali kako su to učinili partizani.

Jedinice naših Odreda pravilno se razvijaju i imali su velikih uspjeha u borbi protivu Nijemaca, a isto tako protiv ovih čerkeskih jedinica. Svojom aktivnošću naročito se ističu jedinice Istočne Grupe Odreda. Tako su noću 26/27. X o. g. jedinice osječkog N. O. P. Odreda izvršile napad na neprijateljski logor u selu Kravicama,⁹ koji se nalazi u neposrednoj blizini Osijeka (7—8 km.). Poslije kratke borbe neprijatelj je bio skršen, pa je u ruke naših boraca pao veliki ratni plijen, između ostalog 6 p. mitraljeza, 84 mauzer-puške, 5 pištolja, dosta municije, 3 šmajsera, 330 šinjela, 350 bluza, 360 čakšira, 390 ljetnih uniformi, 200 pari cipela, mnogo veša i drugog materijala.

Noću 26/27. oktobra o. g. jedinice Brodske Brigade izvršile napad na neprijateljsko uporište Gorjani,¹⁰ koje se nalazi kod Broda." U uporištu se nalazilo 200 mjem. vojnika. Neprijateljska posada bila je razbijena i bijegom se spasila iz uporišta, dok je na zasjedi uništeno nekoliko kamiona i zarobljen jedan t. mitraljez i priličan broj pušaka.

Noću između 28. i 29. o. m. jedinice Osječkog odreda i Brodske Brigade napale su na neprijateljsko uporište Gašince' kod Đakova. U tom uporištu nalazilo se 140 Gestapovaca i oko 80 domaćih ustaša. Poslije 12-satne borbe neprijatelj je bio likvidiran i do nogu potučen. Na bojnopolju ostalo je preko 140 neprijateljskih lešina, a naši borci zarobili su veliki ratni plijen. Između ostalog 3 njem. t. mitraljeza, 10 p. mitraljeza, 7 šmajsera, 130 karabina i preko 15.000 metaka.

Za to vrijeme jedinice naše Zapadne Grupe Odreda vršile su manje akcije, kao i akcije ekonomske prirode. Lijepih uspjeha imao je naročito Bilogorski N.O.P. Odred. Isti odred potpuno je uništio prugu Daruvar — Suhopolje, tako da ta pruga danas postoji samo na sekcijama.

Jedan od najvećih uspjeha, a bez pretjerivanja se može reći i najveći uspjeh u Slavoniji postigle su jedinice reorganizovane XII divizije. Noću 6/7 o. m. napale su neprijateljsko uporište Viroviticu¹³. Domobranska posada Konjičkog sklopa¹⁴ na čelu sa svojim zapovjednikom Mirkom Urbanom bez i jednoga ispaljenoga metka prešla je na stranu N.O.V. Posada je broji-

⁸ Radi se o Prvoj kozačkoj konjičkoj diviziji. O nedjelima vidi dok. br. 109 i 133.

⁹ Vidi dok. br. 107.

¹⁰ Isto.

¹¹ Đakova

¹² Vidi dok. br. 126.

¹³ Vidi dok. br. 128, 129 i 150.

¹⁴ Odnosi se na Drugi konjički sklop,

la preko 500 domobranaca sa 12 oficira i 22 podoficira. Sa sobom su prenijeli sve svoje naoružanje kao i jahaće konje sa sedlima i drugu ratnu spremu. Posada, koja se sastojala od feld-žandara i Nijemaca pružila je jak otpor, ali usprokos svega toga jedinice naše XVIII. brigade poslije 20-satne borbe uspjele su da uporište osvoje, a neprijatelja većim dijelom potuku, dok je jednom manjem dijelu pošlo za rukom da se bijegom spase. Panceri koji su se nalazili na stanici preko čitavog dana davali su otpor i nije ih se moglo zauzeti. Predveče im je pošlo za rukom da pobjegnu prema Slatini. Neprijatelj (Nijemci i ustaše) je pokušao da pomoću tenkova i bornih kola prodre od Podr. Slatine. Svi pokušaji neprijatelja ostali su uzaludni, pretrpjevši prethodno osjetne gubitke. U samom uporištu zarobljeno je preko 500 vojnika i ogroman ratni plijen, između ostalog 8 t. mitraljeza, 12 p. mitraljeza, 3 laka bacača sa 300 mina, 500.000 metaka mauzer, preko 100 jahaćih konja i sedala, dosta odijela i mnoge druge spreme. Grad Virovitica još se do danas nalazi u našim rukama.

Naročito je dobro došao Vaš napad na Koprivnicu¹⁵. Neprijateljske snage su tim akcijama bile podvojene tako da je neprijatelj bio ošamućen i nije znao na koju stranu da krene. Radi koordinacije akcija bilo bi potrebno da nas izvještavate o akcijama koje Vi u buduće kanite poduzimati.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

V. d. načelnika Štaba:
Radojica M. Nenezić, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HŠ, Slav. Brod, K 30/1, 333-334.

141

9. XI 1943.

Izvještaj Odsjeka vojne vlasti u pozadini pri Štabu VI korpusa NOV i POJ Odsjeku vojne vlasti u pozadini pri Glavnom štabu NOV i POH o političkom stanju i raspoloženju naroda, djelovanju petokolonaških elemenata, ekonomskom stanju, o radu komandi područja i mjesta u Slavoniji, te o djelovanju NOO-a i antifašističkih organizacija. U izvještaju se kritikuju propusti i daju sugestije kako da se stanje popravi.

1.—Političko stanje i raspoloženje stanovništva.
Aktivnost neprijatelja Narodno Oslobodilačke
Borbe (peta kolona).

Političko stanje u narodu na našoj oslobođenoj teritoriji je dobro. Narod voli našu borbu, odan joj je do kraja i daje od sebe maksimum na-

¹⁵ Akciju su izvele jedinice XXVIII divizije NOVJ i II operativne zone NOVH 6/7. novembra 1943. godine. Vidi dok. br. 130 i 148.

pora da bi se ovaj krvavi rat što prije dokrajčio. On poznaje ciljeve naše borbe i uvjeren je da se borimo za svete ideale slobode i bolji život čovjeka. Ali, dvogodišnji teški naponi u krvavoj i teškoj borbi, obol u krvi i imovini koji je narod oslobođenog teritorija dao na oltar oslobodilačke borbe iscrpio je njegove snage i njegovu energiju, te se tako kod naroda oslobođenog teritorija osjeća neka umornost i učmalost. Danas njega najviše interesuje konac rata i oslobođenje od krvave tiranije okupatora. Samo pogled u skoro oslobođenje može mu uliti novu snagu i energiju. Razvitak vojne situacije u svijetu i našoj zemlji, razbijanje njemačkih snaga na Istoku, Izbacivanje Italije, iz rata, uspjesi naše oslobodilačke vojske, to su činjenice koje su povoljno djelovale na naš narod, oslobođenog teritorija i trgle ga iz umornosti, oživile ga politički i dale mu poleta.

Kako je naša pozadina na centralnom dijelu oslobođenog teritorija teško stradala od neprijateljskih hordi, štab Korpusa pokrenuo je pitanje pomoći koju vojska mora pružiti pozadini i njenom učvršćivanju. U tom smislu izdata je naredba da se izvjestan dio naših partizana iz operativnih jedinica i pozadine pušta na odsustvo radi podizanja stambenih prostorija za svoje obitelji, te pruži pomoć kod jesenje sjetve. Ova mjera djelomično je sprovedena i ona će se u buduću sistematski sprovoditi. Ona je naišla kod boraca i naroda ina duboko razumijevanje i odobravanje — pohvaljujući brigu našeg štaba i rukovodioca, koji vode brigu o svome narodu centralnog dijela oslobođenog teritorija koji je teško stradao životima i imovinom, ali koji je još uvijek glavni oslonac naše borbe i naših vojnih snaga. Ova pomoć odnosi se najviše na bučki kraj koje je najteže postradao, ali koji nam je ipak najodaniji i najsigurniji.

Na neoslobođenom i poluoslobođenom teritoriju kao i na teritoriju koje neprijatelj često ugrožava, situacija je raznolika i promjenjiva. U zadnje vrijeme nastao je jaki priliv boraca Hrvata u naše jedinice. Osjeća se prosto raspadanje neprijateljske pozadine. Nalazimo se na najboljem putu da u skorom vremenu vidimo masovno dizanje hrvatskog naroda u borbu protiv okupatora. U pozadini neprijatelja nastao je pravi pakao, neprijatelj je obezglavljen i izgubio je svaki pregled tko mu je neprijatelj, a tko prijatelj. Kud god se kreće teren mu je nesiguran, te je nastao jaz između naroda i neprijateljskih oružanih snaga. Zbog toga su i stradala mnoga sela koja su bila spremna da i dalje služe okupatoru, ali okupator u svojoj obezglavljenosti nije mogao da to razabire.

Djelovanje petokolonskih elemenata na oslobođenom teritoriju vrlo je neznatno. Mjestimične pojave energično se suzbijaju. Djelovanje reakcionarnog vodstva HSS-a na oslobođenom teritoriju neznatno je i bezopasno. četničke tendencije tu i tamo javljaju se, ali one se na vrijeme raskrinkavaju, a gdje je potrebno i gdje prijeti veća opasnost, preduzimaju se i strože mjere. Protivno od toga, na neoslobođenim i poluoslobođenim teritorijama djelovanje petokolonska je jače. Neprijatelj dosta naivno — u domaćem stanovništvu pronalazi uz dobru plaću svoje špijune, koje organizuju lukavi i u tu svrhu školovani tipovi. Uspijevamo da takove neprijateljske špijunske mreže otkrivamo i energično čistimo. Djelovanje reakcionarnog vodstva HSS-a na neoslobođenom teritoriju jače je, organizovano

je i povezano. Pojedini ljudi iz tog vodstva iskorištavaju i onako oportunističku sklonost kod seljaka tumačeći im, kako je borba nepotrebna jer je to uzaludno prolijevanje krvi, paljenja domova i propasti familija, a konačno kako će doći Englezi i Amerikanci sa svojom vojskom i riješiti sudbinu malih naroda onako, kako to oni budu htjeli. Na taj način oni sputavaju oružanu borbu hrvatskog naroda, a pozadina njihovog rada očito je mračna i reakcionarna.

Što se tiče četničkih bandi iako su vojnički razbite i kao takve ne predstavljaju nikakvu opasnost, one još nisu dovoljno politički raskrinkane. Posavina još uvijek ostaje sektor koji predstavlja opasnost kao baza u kojoj nailaze na mjestimičnu podršku stanovništva. Za sada se oni nalaze kao vojnička formacija jedino u njemačkom uporištu Okučani od kuda zajedno sa Nijemcima i ustašama čine pohode na obližnja sela. Tim postupkom oni su se otvoreno stavili u službu neprijatelja naroda. Narod svojim očima gleda i osuđuje, a nama služi kao dobar argument pri raskrinkavanju tih bandi, koji sebe nazivaju osvetnicima za pokolj i progone koji su počinjeni nad srpskim narodom, a sami se nalaze među krivcima zločina i pomažu ih.

2. — E k o n o m s k o s t a n j e

Ekonomsko stanje na sektoru štaba VI. Korpusa zadovoljava. Komande područja vlastitim snagama sa raznih vakantnih zemljišta, te ekonomskim akcijama partizanskih straža sakupile su oko 130 vagona pšenice. Ta rezerva nalazi se u našim vojnim magazinima. Berba kukuruza još nije završena, pa prema tome pred područjima stoji briga o berbi kukuruza u koju svrhu su već izgrađene u šumama sušionice. Krumpira će se moći sakupiti u velikim količinama.

1. studena t. g. počela je kampanja sabiranja hrane na bazi dobrovoljnog davanja po narodu. Pouzdano se očekuje uspjeh ove sabirne akcije i povećanja naših zaliha žita.

Pojavljuje se oskudica masti, ali se nalazimo na najboljem putu da taj problem bude povoljno riješen, na taj način, što naše pojedine ustanove naročito ekonomska slagališta tove izvjestan broj svinja, a pokrenuta je i akcija prikupljanja masti preko naših antifašističkih organizacija na neoslobođenom teritoriju, jer je oslobođeni dio teritorija, naročito centralni dio po neprijatelju uništen i opljačkan.

Naše operativne jedinice još uvijek — u glavnom, ishranjuju se po selima. Iznimka se čini jedino tamo, gdje su sela od neprijatelja stradala i opljačkana.

Intendantura Korpusa uspješno rukovodi ekonomskom politikom našeg teritorija.

3. — R a d K o m a n d i p o d r u č j a

Analizirajući općenito stanje naših područja i njihov rad, dolazi se do zaključka da stanje nije loše, ali još uvijek ono nije zadovoljavajuće. Područja su činila propuste u slijedećem: 1/Red područja kao foruma nije bio

dovoljno planski. Mašina područja koja je sastavljena od rukovodećih drugova zaduženih poslom po raznim granama, nije dobro funkcionisala. Razlog je tome što glavni rukovodioci u području komadant, pomoćnik i zamjenik nisu znali da ispravno rukovode radom. Nemarno su se odnosili prema dodijeljenim drugovima referentima kao što su tehnički, industrijski, poštansko-telefonski i saobraćajni i pružali im slabu pomoć u radu. 2) Komande područja nisu vršile dovoljnu kontrolu i njihova rukovodeća, kontrolna i direktivna uloga nije se osjećala u punoj mjeri. To je bio i razlog da smo morali energično pokrenuti to pitanje koje je prouzročilo nemarno vršenje dužnosti i birokratisanje. Obrazovane su kontrolne komisije, koje su vršile pregled stanja u pojedinim područjima, sa širokim ovlastima, da na licu mjesta rješavaju sva pitanja, koja se pred njih postave u interesu ozdravljenja i poboljšanja stanja u područjima. Nekoliko rukovodećih drugova, naročito iz ekonomske grane, kažnjeni su do šest mjeseci prisilnog rada. 3/ Pri Komandama područja počele su se javljati pojave nemarnog i neodgovornog odnošenja prema postojećim i novo izdatim naredbama, površno su se naredbe čitale, slabo su se primjenjivale, a prenašale su se na ustanove čisto birokratski — ne vodeći računa o tome, da naredba bude sprovedena u život i da se njezino izvršenje kontroliše te da se područni organi upute kako i na koji način praktički naredbu imaju primjenjivati i provadati u život.

Obzirom na sve propuste pokazala se potreba da se sazove jedno hitno savjetovanje sa komandantima i pomoćnicima svih područja. To je i učinjeno dana 4. novembra 1943. Na tom savjetovanju u II. Odjelu štaba Korpusa pojedinačno je pretresano stanje u svim područjima, uočene sve greške i date direktive kako da se otklone. Na savjetovanju su potanko pretresena pitanja partizanskih straža, te je uočeno da one nisu bile dovoljno isturene neprijateljskim uporištima. Uočilo se i to da treba formirati nove partizanske straže da bi mogli temeljito i što bolje vojnički obuhvatiti oslobođeni teritorij, te da bi na taj način mogli uspješnije ugrožavati neprijatelja direktno u njegovoj bazi.

Određena su mjesta gdje bi se imale formirati nove partizanske straže, i u tu svrhu dodijeljeno je Komandama područja potrebno oružje. Ovim isturivanjem partizanskih straži bit će naš oslobođeni teritorij sigurniji, politički rad uspješniji a u ekonomskom pogledu donesti će dragocjene koristi oko suzbijanja šverca i trgovine našeg naroda sa neprijateljem i obratno.

Diljsko područje pokazalo je najviše spretnosti u svom radu.

Poslije ovog savjetovanja nadamo se da će se u našim područjima stanje znatno popraviti.

4. K o m a n d e m j e s t a .

Na našem teritoriju postoje dvije komande mjesta, i to na teritoriji komande Papučko-krndijskog područja u mjestima Vočinu i Orahovici. Komande mjesta su mlade i nisu se mogle dovoljno osamostaliti. Propusti su isti kao i kod Komandi područja. Komanda područja nije im pružila do-

voljnu pomoć i kontrolu. Kako su ove Komande mjesta male, njihovo je postavljanje od većeg političkog nego vojničkog značaja. Njima je dodijeljen i izvjestan dio sela i part, straža, koje kontrolišu preko svojih organa.

5. Partizanske straže.

Part, straže činile su do sada mnoge sitne greške u radu. Ove greške sastojale su se po najčešće u provođenju nužnih vojničkih mjera na svom sektoru — naročito obavljanja konfiskacija i vršenja sitnih ekonomskih akcija. Pojedini partizani i part, stražari nisu imali pravilan i taktičan nastup u saobraćaju sa narodom, opijali su se, nisu bili na dovoljnoj moralnoj visini itd. Sve ove pojave najenergičnije su suzbijane. Poteškoće su bile velike, jer su to bili najgori partizani i po svojoj borbenosti i po svojim moralnim i političkim kvalitetima, koje su operativne jedinice upućivale u pozadinu baš radi tih mana. Rukovodstvo u part, stražama nije bilo dovoljno jako, energično i politički svjesno, da bi znalo ovakve pojave suzbiti. Komande područja pak nisu poklonile stražama dovoljno pažnje i vršile dovoljnu kontrolu, te se takovo stanje prilično dugo zadržalo nesređeno. Međutim, pojačanim radom sa stražama, postavljanjem političkih delegata u straže, odabiranjem u straže drugova ranjenika i starih svjesnih boraca, stanje se je u stražama znatno popravilo.

Područja su činila još jednu grešku na taj način što su zapostavljala osnovne dužnosti part, straža, to jest kontrolisanje terena, suzbijanje petokolonaštva, špijunaže itd., a forsirale akcije vojničke prirode. Nekoje part, straže pokazale su se borbene, i one su uspješno provele vojničke akcije i došle do oružja, ali su time zapostavile svoje osnovne dužnosti na terenu. Ove greške ispravljene su i područjima su date direktive o osnovnim dužnostima part, straži.

Djelatnost masovnih Antifašističkih organizacija.

Na našem teritoriju postoje razne masovne antifašističke organizacije kao AFŽ, USAOH, Mladi pionir itd., koje djeluju politički na svojim sektorima, dižući narod u borbu protiv okupatora i izdajnika. Preko masovnih antifašističkih organizacija vrše se razne sabirne akcije i prikupljaju pomoći za našu Narodno-oslobodilačku vojsku. Njihova djelatnost je živa, ali još uvijek nije potpuna. Kada se ove naše antifašističke organizacije ojačaju i učvrste, one će biti od blagotvorne pomoći u vojničkom i političkom pogledu.

Djelatnost N. O. O.

Djelatnost NOO-a svodi se još uvijek na neku vrstu snabdjevača. Oni se nikako ne mogu afirmirati kao prava narodna vlast i ne umiju među narodom da si pribave potreban autoritet. Krivica je tome u glavnom na samim NOO-ima a dio krivice snose vojne vlasti, koje nisu dovoljno saradivale i pomagale NOO-e. Narod voli imati posla sa vojnim vlastima mimo

NOO-a. Tu je baš osnovna greška komandi područja koje su ovakove slučajeve podržavale te na taj način još više udaljavale narod od NOO-a. Ove činjenice smo uočili i po njima oštro udarili. U mnogim mjestima narod negoduje protiv NOO-a i ne voli ih. Krivica je to i raznih ljudi koji su se uvukli u NOO, a koji su u duši tuđi našoj borbi, te kojima je cilj da kompromituju civilnu vlast. Slične pojave hitno se odstranjuju raskrinkavanjem pred narodom i smenjivanjem.

Postavili smo pred komande područja zadatak da sa NOO-om uspostavimo najužu suradnju, da podižu njihov autoritet pred narodom i da im pružaju svu moguću pomoć u njihovom radu. Da bi ova pomoć bila što efikasnija, Štab Korpusa izdao je naređenje, da se pojedini drugovi iz operativnih jedinica, stari i oprobani borci, koji su inače oronuli, stave na raspoloženje okružnim NOO-ima, da bi oni mogli poboljšati kvalitet pojedinih NOO-a. Ova mjera provedena je u djelo i sistematski će se sprovoditi dalje.

Političko stanje u komandama područja.

Političko stanje u jedinicama, ustanovama i radnim grupama komandi područja dosta je loše. Razlozi su slab politički kadar i nedovoljna briga komandi područja u pronalaženju kadra. Nekoja područja odskočila su u tom pogledu kao na primjer Psunjsko i Diljsko, ali još uvijek ne tako, da bi zadovoljila.

U radionicama političko stanje zadovoljava. To se može jedino pripisati proleterskoj svijesti radnika zaposlenih u našim radionicama. Oni rade neumorno dan i noć i daju u radu skrajnje napore, svjesni da to čine za dobro i sreću naroda i svoje klase.

Nameće se prijeka potreba održavanja kurseva za političke delegate i političke komesare, kako se to običaje u ostalim područjima u drugim dijelovima naše zemlje. Ovakav jedan kurs mi bi organizovali na našem teritoriju pri jednoj komandi područja i pobrinuli se za potreban nastavni kadar. Stoga Vas molimo, da nam hitno pošaljete gradivo za održavanje kursa za polit, delegate i polit, komesare. Povećanjem političkog kadra riješili bi političko stanje u područjima, a s tim u vezi i mnoga ostala krupna pitanja, koja se postavljaju pred komande područja. Dovoljan bi nam bio bar po jedan primjerak gradiva za kurs, jer bi potreban broj dali umnožiti u našoj tehnici. Sugestija za održavanje ovakovih kurseva data je po naslovu rješenjem od 28. IX o. g. broj 116/43.

Prilažemo spisak' naoružanja i molimo da se ovaj izvještaj primi na znanje.

Prilog 1

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

II. pomoćnika načelnika:

I.' Krajačić, v. r.

Šef odsjeka:

Kosanović, v. r.

Original u VII, Bgd.

Fotokopija u HIS, Slav. Brod. K 11 /I — 72-75.

1 Spisak nije priložen

2 Ivan

3 Nikola

9. XI 1943.

Izvještaj Štaba čehoslovačke NO brigade »Jan žižka« Štabu XII divizije NOVH o radu i stanju unutar jedinica, te rasporedu i prvim akcijama ove novoformirane brigade.

Dostavlja se redoviti desetodnevni izvještaj naše Brigade od 27. X do 9. XI ov. mj. kao i brojno stanje, naoružanje i nacionalni-socijalni sastav.

1. RAD NAŠIH JEDINICA:

U periodu od 27.X do 9. XI naše jedinice nalazile su se na sektoru Bučje, Voćin i Bilo-gora. Za vrijeme boravka naših jedinica na Bučju radili smo na sređivanju jedinica pošto je ova Brigada istih dana formirana/ za vrijeme boravka na Bučju, naš II. bataljon po naređenju štaba XII. Divizije, bio je upućen u Daruvarski srez, radi sakupljanja hrane.

Ostala 2 bataljona za vrijeme boravka na Bučju radili su po vojnoj liniji, t.j. pešadijski egzecir, ratnu obuku kao i stražarsku službu. Svakog dana po gornjim točkama radilo se, četiri sata. 29. X bili smo izvješteni da je u Daruvar stigla jedna bojna ustaša, koja je imala namjeru da upada na naš oslobođeni teritorij, te prema tome sa naša sva tri bataljona postavili smo zasjedu na liniji Javornik. Međutim neprijatelj nije naišao, jedinice su se povukle u 12 sati.

Dana 30. X dobili smo naređenje od štaba XII Divizije da se sa našim jedinicama prebacimo za sela Macute, Cerali je. Ovu maršrutu napravili smo u dva maha, i to: prvi: bio je do Voćina jedan bataljon nalazio se u Voćinu, jedan u Kometniku (Zubić), a jedan u Jorgićima, 2. XI iz gore navedenih baza izvršili smo pokret u sela: Macute, Bokane i Ceralije, u istim selima ostali smo do 4. XI ov. mj. Za vrijeme boravka u tim selima drugovi su parili uniforme i čistili se od vaški uz to je topograf koji je odgovoran po topografskom radu održao jedan sastanak sa komandnim kadrom 2. bataljona. 4. XI dobili smo naređenje da se prebacimo na sektor Bilo-goru prva maršruta glasila je Đulovac G. Cjepidlake druga maršruta glasila je, Mala i Velika Dapčevica treća maršruta glasila je Gakovo, Topolovica. Ova baza bila je kao polazna tačka za zasjedu koju je postavljala naša Brigada, 7. XI ova Brigada dobila je zadatak da postavi zasjedu sjeverno, sjevero-istočno i sjevero-zapadno od špišić Bukovice. Ovu zasjedu sačinjavala su dva bataljona, dok naš drugi bataljon sa dve čete postavljao je zasjedu ispred Velike Pisanice i Velikog Grdevca, dok jedna četa bila je upućena za rezervu štabu XII Divizije. Zasjedu smo držali od 7. XI od 18 sati do 8. XI te na večer u 21 sat istog dana dobili smo naređenje od štaba XII Divizije, da se povučemo u pravcu Male i Velike Dapčevice i da osiguramo plijen koji je izvučen iz uporišta. Sa zasjede smo se povukli u 23 sata a u

određene baze stigli smo 8. XI gdje smo zaposjeli određene položaje, u određenim bazama ostali smo 8 i 9.

II. RAD NAŠIH ŠTABOVA

Štabovi bataljona u našoj brigadi dosad nezadovoljavaju, što se vidilo u marševima u postavljanju zasjede a i u borbi koju je vodio 2. bataljon, prilikom marša za Malu Dapčevicu.

štab 1. bataljona dosada nije zadovoljio kao štab. Komadant toga bataljona vojnički je sposoban i ima izgleda da će biti dobar rukovodilac, njegov zamjenik isto je mlad i ima mnogo volje za rad, nadamo se da će i od njega biti dobar rukovodilac.

Komandant 2. bataljona isto se nije snašao na svojoj dužnosti kao komandant i nema samo inicijative to se pokazalo prilikom našeg pokreta za Malu Dapčevicu gdje je dobio zadatak da stupi u borbu sa neprijateljem. Međutim on je izašao na jedan vijenac gdje je ostao osmatrajući dok je neprijatelj palio naša sela, ali nadamo se sa savjetovanjima da ćemo mi na njih natjerati sve što bude trebalo, pošto su stari borci t.j. poznati bombaši. Zamjenik komandanta 2. bataljona dosta je slab.

Komadant 3. bataljona još se nije snašao na svojoj dužnosti ali ima izgleda da će biti dobar rukovodilac. Zamjenik komandanta 2. bataljona nezadovoljava i mislimo da on neće ni zadovoljiti i smatramo da ćemo ga morati smijeniti, pošto on voli se opijati kao i dolaziti u kontakt sa žen-skima što vrlo loše utiče na borce.

Komandant 3. bataljona dosad je pokazao najbolje uspjehe u našoj brigadi, što se vidi da je već dva sastanka održao po vojnoj liniji sa nižim rukovodstvom svog bataljona, dok u ova dva bataljona nisu održali još ni jednog sastanka.

štab brigade isto nije održao ni jedno savjetovanje sa štabovima bataljona razlog je tome, što se ova brigada nanovo formirala i stalni marševi.

III. DISCIPLINA I MORAL:

Disciplina u našoj brigadi vrlo je slaba, što se očitovalo u marševima koje je vršila ova brigada. Naročito je disciplina slaba kod drugova Ceha, koji su ranije živili dosta raspušteno, smatramo da sa sastancima komandira, vodnika i desetara, ćemo uspjeti da to izvedemo na najviši stupanj.

Disciplina obična, borbena strojeva kao i o pozdravljanju, vrlo je slaba, dok moral nešto odskaka. To se vidilo u marševima i zasjedi, (špišić Bukovica) te borci i ako su bili noć i dan na položaju ipak su pjevali prilikom putovanja u određene baze. Samovolje ima dosta u našim jedinicama, dok pljačka nije se pokazalo još ni jedan slučaj.

IV. STANJE UNUTAR JEDINICA:

Za ovaj period vremena imali smo svega jednoga izbačenog iz stroja koji se je sam ranio, osim onih koji su dezertirali, a koje ćemo navesti u drugim točkama. Za ovaj period vremena dezertiralo je 25 iz Daruvarskog odreda, koji su odnijeli i svoja oružja uz sebe, dok Ceha i ostalih drugova dezertiralo je 27, od ovih 16 sa puškama, a za ovaj period pridošlo nam je 4 druga i 2 drugarice, drugovi su iz XII. i XVI. brigade, a upućeni su od štaba Divizije.

V. SLUŽBA VEZE:

Veza u našim jedinicama vrši se preko kurira, pošto stiže na vreme i nije se desilo još ni jedan slučaj da je zakasnila. Veza sa Štabom Divizije vrši se također preko kurira i dosad sva naređenja primili smo pravovremeno.

VI. IZVEDENE AKCIJE:

Za ovaj period vremena nismo imali nikakvih akcija, osim što je naš II. bataljon bio upućen po hranu u Daruvarski srez isti je dovezao 20 kola na putu ga nije ometao niko.

Pri pokretu u Malu Dapčevicu sukobili smo se sa neprijateljem, u vrh Velike Dapčevice. (Sekcija Bjelovar 1 : 100.000,). U toj borbi ubijena su 3 ustaše, dok je toliki broj ranjen i povlačili su se u paničnom bijegu. Mi gubitaka nismo imali nikakvih, a prilikom akcije na Viroviticu² imali smo zadatak postaviti zasjedu ispred špišić-Bukovice, tom prilikom neprijatelj je nadirao na naše položaje, na istu zasjedu naišlo je 15 domobranaca koji su bježali razoružani iz Virovitice. Od ovih 15 jedan je imao karabin i 370 metaka. U borbi sa ustašama ispaljeno je 350 metaka i dvije mine iz lakog bacača, borba je trajala 30 minuta.

VII. STEČENO ISKUSTVO:

Pošto ova brigada još dosad nije imala nikakvih borbi, te prema tome ne možemo ništa da navedemo.

VIII. RASPORED JEDINICA:

Za sada su naši bataljoni raspoređeni, i to: 1. bataljon nalazi se u Velikoj Dapčevici ispred Velike Peratovice, 2. bataljon sa 2 čete nalazi se u Maloj Dapčevici, a jedna četa od toga bataljona nalazi se uz štab Divizije, 3. bataljon nalazi se u Velikoj Dapčevici ispod Lončarice.

² Vidi dok. br. 140.

IX. DALJNJE OPERATIVNE NAMJERE:

Pošto sa svim akcijama rukovodi štab Divizije, to mi zasad nemamo predviđenih akcija. U Ivanovu Selu nalazi se oko 100 Gestapovaca, te smatramo da bi mi trebali to da likvidiramo.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
Potpis nečitak

Komandant:
Joka'

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 26/1, 342-343.

143

9. XI 1943.

Izveštaj Okružnog komiteta KPH Virovitica Oblasnom komitetu KPH za Slavoniju o političkoj situaciji, organizacionom stanju i radu KP, SKOJ-a, USAOH-a, AFŽ-a, NOO-a i o radu s vojskom i vojnom pozadinom na području ovog OK.

Politička situacija:

Moral i raspoloženje naroda prema Narodno-oslobodilačkom Pokretu je na priličnoj visini, to je uvjetovano razvojem političke situacije u svijetu i kod inas u zemlji. Isto tako zauzeće Virovitice od strane Narodno-oslobodilačke Vojske nesumnjivo je ostavio duboki kako politički tako i moralni efekat. No međutim mora se podvući da u nekim krajevima neoslobođenog teritorija kao n. pr. Slatinskog i D. Miholjačkog kotara vlada prilično veliki strah od upada bande u njihova sela. Ovo je naročito povećano u posljednje vrijeme jer je narod uplašen dolaska »čerkeza« o kojima se mnogo priča. Ovaj strah je tim više povećan što u ovim krajevima ne djeluje niti jedna naša vojna jedinica, tako da na mnogim mjestima pričaju seljaci da se ne bi bojali da ima bar jedan bataljon naše vojske.

Što se pak tiče srpskog dijela stanovništva, a koji se u glavnom nalazi na oslobođenom teritoriju, može se reći da kod njega u velikoj većini vlada neka kao zamorenost ili zasićenost, što se odražava u tome da na nekim mestima govore »da hoće da bude već jedanput to gotovo pa vladao ko mu drago«. No međutim mora se podvući još jedna činjenica a to je da u nekim srpskim selima D. miholjačkog kotara (Suhomlaka, Kućanci i Kapelna) vlada u poslednje vrijeme neki strah od toga što je u poslednje vrijeme naglo porastao priliv Hrvata u Narodno-oslobodilačku Vojsku sa njihovog kotara, tako da se govori »neće li nas oni možda prevariti«. Isto tako osjeća se ponegdje i preopterećenost kod Srba, što se ispoljava u tome da govore

3 Milan
1 Vidi dok. br. 128, 129, 140 i 150.

da su oni do sada dosta dali i da sada treba da dadu Hrvati, koji još do sada nisu u tolikoj mjeri učestvovali u NOB. Također se primjetilo u nekim srpskim selima (Lisičine, Kuzma) neka krilatica koja govori o tome kako Englezi snose u ovoj borbi protiv fašizma ne manje tereta nego Sovjetski Savez, što se tiče pitanja izbjegličke i izdajničke Jugoslavenske vlade, ona je u glavnom kod čitavog dijela srpskog naroda prilično, i ako ne dovoljno, raskrinkana, dok pitanje kralja Petra nije još jasno svim Srbima. Na zborovima prigodom proslave godišnjice Oktobarske Revolucije gotovo na svim zborovima raskrinkavalo se i kralja Petra. Narod je sa priličnim interesovanjem pratio govore, a na nekim se mjestima (Pušina) klicalo »Dolje izbjeglice«. Po svim ovim gore navedenim slučajevima poduzete su mjere da se pravilno rastumače pitanja koja su bila srpskom dijelu stanovništva nejasna. Isto tako riješenje problema golotinje i bosotinje na oslobođenom teritoriju postalo je danas političko pitanje, i tome se pitanju posvetila naročita pažnja.

Kod hrvatskog dijela stanovništva simpatije prema Narodno-oslobodilačkoj borbi svakim danom sve više i više rastu o čemu najbolje govori primjer 85 mobilisanih Hrvata sa D. Miholjačkog kotara, a koji su se dobrovoljno i po vlastitoj želji javili u partizane. Isto tako prvaci bivše stranke HSS-a svakim danom sve više prilaze u NOB. Tako je posljednjih dana došlo nekoliko takovih sa D. Miholjačkog kotara, među kojima Arenić žiga, Miličić Luka, Filaković Imro, dok je Radinković Jozo uhapšen i nalazi se u zatvoru u D. Miholjcu. Na Virovitičkom kotaru je drug Franjo Banak bio zakazao sastanak sa pristašama HSS-a za 7. novembra, a o kojemu nije obavijestio niti Okružni NOO, a niti je sam došao na isti sastanak tako da su ljudi koji su došli na tu konferenciju razišli se neobavljena posla. Što se tiče djelovanja reacionera iz HSS-a, o tome u posljednje vrijeme nemamo nikakvih podataka koji bi nešto konkretnije o tome govorili. Zna se jedino to da je neki Habijanec iz Rogovca navodno se sastao sa nekim studentima i da se je na tom sastanku govorilo o osnivanju neke »Bijeje garde«, no detaljnije o tome ne znamo ništa. Zna se i to da je Cerić održao neki sastanak sa Ipšom, Vinkovićem iz Korijske, Havličekom iz Čadavice, Mesarovim Martinom i još nekim u Virovitičkim vinogradima. O čemu se radilo na tom sastanku do danas još nemamo detaljnijih podataka, jedino se znade to da se je govorilo poslije tog sastanka o osnivanju neke HSS-ove vojske, koja bi bila u prijateljskim odnosima sa Narodno-oslobodilačkom Vojskom, a kojoj bi bio komandant Cerić. Isto tako zna se da je Cerić zabranio jednoj našoj udarnoj grupi iz Korijske svako djelovanje, obrazlažući to time da su ti ljudi iz te grupe bivši članovi HSS-a i da prema tome da se podvrgavaju partijskoj disciplini i da rade po uputstvima i direktivama koje će dobiti od vodstva HSS-a. Mi smo na ovo pravilno reagirali, s tim što smo odmah preko Kotarskog Komiteta objasnili da se nema pravo niki Cerići i njemu slični miješati u poslove naših udarnih grupa, te ujedno da osnivanje gore navedenih HSS-ovih vojnih jedinica znači razbijanje jedinstva našega naroda. No može se također konstatovati da ova Ceri-

2 Vidi dok. br. 124, bilješka 4.

ćeva rabota nije naišla ni kakvi značajniji odjek u hrvatskim masama, čak šta više mnogi govore da je Cerić obična budala. Matovina (iz Sladojevačkog Luga) je otišao u Zagreb i još se nije vratio.

Jedan od najvažnijih problema na našem okrugu su za sada domobranski dezertteri kojih ima bliže 2.000 na čitavom okrugu. Mi do sada, uz prkos naših nastojanja nismo uspjeli da ih sve skupimo i da sa njima svima, specijalno kao sa dezertterima, radimo. To je zato što su naši kotarski komiteti jednostrano shvatili način rada sa istima, tj. što su shvatili da je jedini oblik okupljanja tih dezerttera udarne grupe. To je dovelo do toga da su neke od tih grupa koje smo mi formirali kao i grupe koje su se same na svoj način formirale pretvorile prosto u neke pljačkaške skupine te su u nekim selima otimali od ljudi britve, sapune, civilna odijela, cipele i tome slično. To je zato što na teritoriji na kojemu djeluju te grupe nema nikakvih akcija koje bi mogle da vrše takove grupe, s obzirom na to da isti teritorij ne kontrolira banda, petokolonaša ili sličnih također nema, a kad se vrši akcija rušenja pruge ili ceste u tom poslu učestvuje sav narod, tako da stvarno za te grupe na ovakovom terenu nema posla. Mi smo poduzeli hitne mjere da se stane na kraj sa osnivanjem takovih grupa. Riješili smo da se na taj teritorij spusti jedan bataljon ili čitav Odred te da se putem mitinga počnu okupljati ti dezertteri, s tim više što u mnogim mjestima isti izjavljuju da bi oni išli u partizane ali da budu u blizini svojih kuća. Isto tako zaključili smo da se odmah počne sa održavanjem sastanaka sa svim tim dezertterima te da se na tim sastancima razrađuje razni politički i propagandni materijal. Pitanje domobranskih dezerttera na D. Miholjačkom kotaru je u glavnom riješeno s tim što su skoro svi javili se u partizane i nalaze se u novoformiranoj D. Miholjačkoj četi.

Na našem okrugu imade također nešto Ceha i to samo u nekih dva tri sela koji su također svi odani NO Pokretu, a nedavno su iz jednog sela (Pemijske) poručili da bi išli u partizane ali da po njih dođe jedna naša jedinica, da im tobože ne bi dirali porodicu.

Što se tiče držanja Nijemaca, moglo bi se reći da su oni u glavnom potpuno pasivni, osim možda vrlo rijetkih pojedinaca koji su voljni da sa nama sarađuju. Tamo gdje mi kontroliramo teritorij oni gledaju na naš Pokret kao na neko nužno zlo. Također ima takovih sela koja se nalaze na oslobođenom teritoriju a iz kojih ima gotovo svi koji su sposobni za vojsku u njemačkoj vojsci (Bokane, Macute, Čeralije), to njihove porodice drže stalno vezu sa njima i ujedno vrše špijunažu u korist bande.

Mađarske manjine također su nešto bliže NO Pokretu. No međutim ima i takvih slučajeva gdje govore (Slana Voda) da ovaj kraj po historijskom porijeklu pripada Mađarima, i da nema sile koja će srediti stanje u ovom kraju dok ne dođu Mađari.

Što se tiče utjecaja neprijateljske propagande, ona je može se reći vrlo slaba, jer narod u glavnom ne vjeruje više ničemu što banda piše. No u posljednje vrijeme banda pokušava da pomoću nekog svetopisamštva skreće narod sa puta svoga oslobođenja. To je naročito zahvatilo korijena u nekim selima Slatinskog kotara. No međutim i taj pokušaj doživljava polako ali sigurno svoj slom. Isto tako moglo bi se napomenuti da je banda

također primjenila novu taktiku u pogledu domobranskih dezertera, s tim što im obećava da se ne boje za to što su dezertirali, već da se vrate u domobrane i da će služiti vojsku u blizini svojih kuća. Ovoj njihovoj prevari nasjelo je oko 35 domobranskih dezertera i javili se u Slatinu u domobrane. Ovo je zato što mi nismo blagovremeno prišli istima tako da im rastumačimo prevaru bande.

Političko stanje u gradovima se je također u posljednje vrijeme poboljšalo u našu korist. No međutim uz prkos toga svega mi nismo uspjeli da prodremo u sve gradove. Organizaciono smo prodrli u D. Miholjac i u Viroviticu. U Grubišnom Polju i Slatini postoje također dobre veze i nadamo se da ćemo uskoro i organizaciono prodrijeti u iste.

Što se tiče bojkota tržišta, po tom pitanju još nije dovoljno učinjeno, jer narod iz obližnjih sela neoslobođenog teritorija oko banditskih uporišta još uvijek nosi razne živežne namirnice u uporišta.

Što se tiče saobraćaja i saobraćajnih puteva na našem okrugu, one su gotovo svuda pokidane. No po najnovijim vijestima smo saznali da je stiglo naređenje od njemačke komande u Hrvatskoj da se ima u toku do 24 ovog mjeseca da izgrade svi mostovi na liniji Našice — Virovitica koji moraju biti nosivosti preko 20 tona.

Banditska uporišta na našem okrugu postoje u mjestima: Grubišno Polje, Veliki Grđevac, Ivanovo Selo, Virovitica, Slatina, D. Miholjac, i po najnovijim vijestima Crnac.

Što se tiče špijunaže u korist neprijatelja na našem okrugu osjeća se naročito aktivna na oslobođenom teritoriju na Grubišno-Poljskom kotaru u selu Turčević Polju, na Slatinskom kotaru Macute, Bokane, Čeralije, no još nismo ušli u trag onima koji vrše špijunažu. Na D. Miholjačkom kotaru neki Haladić bivši pretsjednik mjesne organizacije HSS-a iz Rakitovice, nalazi se u službi kao špijun kotarskog predstojnika iz D. Miholjca. Isti je provalio na konferenciju pristaša HSS-a na D. Miholjcu. Narod kao i svi pristaše HSS-a sa ovog kotara traže odlučno da se isti likvidira.

Što se tiče mobilizacije na našem okrugu, to vam ne možemo dati tačne podatke s obzirom na to da ni mi nismo iste primili od kotarskih komiteta. Jedino znamo to da je na D. Miholjačkom kotaru mobilisano 85 drugova i drugarica od kojih 69 Hrvata, 9 Srba, 5 Slovenki i 2 Slovaka.

Na Grubišno-Poljskom kotaru banda je poslednjih dana pohvatala oko 80 drugova i drugarica od kojih su 40 pustili a ostale oterali navodno u Francusku na rad u tvornice.

Što se tiče uticaja KP, tj. direktnog uticaja na mase moglo bi se reći da po tom pitanju nije još dovoljno učinjeno. Naime, uticaj KP, postoji ali indirektan tj. linija Partije koja se provđa u život preko raznih antifašističkih i Narodno-oslobodilačkih organizacija ima prilično jak uticaj na mase dok s druge strane narodu još nije dovoljno objašnjeno da je to zapravo i linija KP.

Organizaciono stanje KP.

0. K. biro	5 članova	
Plenum 0. K.	1	”
K. K. Virovitica	5	”
3 općinska komiteta	18	”
17 part, jedinica	75	”
K. K. Gr. Polje	4	
2 općinska komiteta	10	”
11 part, jedinica	46	”
K. K. Slatina	4	”
2. općinska komiteta	8	”
11. part, jedinica	68	”
K. K. D. Miholjac	4	”
1. part, jedinica	15	” od toga tri člana u Kotarskom odboru AFŽ i 4 u NOO-u.
Okružni NOO, AFŽ, SKOJ	15 članova	
Bilogorski odred	48	”
Bilogorsko Područje	52	”
Diverzantska grupa	4	”
dva R. O. C-a	9	”
U k u p n o :	388 ³ članova KP bez Papučko Krn-	
	-----	đijskog Područja

0 nacionalnom i socijalnom sastavu te sastavu po spolu nemamo do sada još tačnih podataka te o tome ne možemo da vas izvijestimo.

Rad našeg Okružnog Komiteta još do danas nije onakav kakav bi trebao da bude. Nedostatak je u tome što još do sada ne djelujemo kao cjelina. Razlog je u tome što drugovi koji rade po NOO-u i AFŽ-u uslijed zaostalosti istih organizacija u radu te ih je uslijed toga rad u tim organizacijama toliko apsorbirao da su se pretvorili gotovo u obične članove tih organizacija. Inače unutar samoga Komiteta postoji raspodjela rada po sektorima, i drugovi zaduženi svaki po svom sektoru prilično su se snašli u radu. Komitet odnosno biro našeg Komiteta ne održava redovito sastanke kako je to zaključeno tj. svakih 7 dana. Razlog je tome bio, i ako ne dovoljan, što je uslijed ogromnih poslova kao na pr. sređivanje stanja u NOO-ima, AFŽ-u te partijskih organizacija sam rad nije dozvoljavao tako česte sastanke.

Što se tiče rada kotarskih komiteta o njima bi se moglo reći općenito da ni oni do danas nisu uspjeli još da postanu pravi rukovodioci čitavog pokreta na svome kotaru. Oni također ne djeluju kao cjelina i obično se izgube u sitnicama. Kod njih i ako postoji raspodjela po sektorima još nisu

3 Pogrešno zbrojeno: treba 391.

uspjeli da rad sav obuhvate s tim sektorima. Tako na pr. Kotarski komiteti Grubišno Polje i Slatina gotovo u opće ne poznaju stanje organizacije AFŽ-a, SKOJ-a i vojno-pozadinskih ustanova koje se nalaze pod njihovim rukovodstvom. Isto tako ti Komiteti ne prorađuju dovoljno direktivni i ostali propagandni materijal, kao ni same direktive koje dobivaju od višeg foruma. Po svim ovim pitanjima poduzeli smo potrebne mjere kako bi se prije svega sredili i učvrstili sami kotarski komiteti, te da kao takvi postanu pravi rukovodioci pokreta na svom kotaru. No međutim jedna od osnovnih prepreka po tome pitanju jeste problem sekretara kotarskih komiteta, jer ostali članovi KK bi donekle i zadovoljavali u koliko bi imali dobrog sekretara.

Rad općinskih komiteta je gotovo reći ispod kritike. Oni u glavnom postoje samo formalno. Neredovito se sastaju, ne djeluju kao rukovodstvo, raspodjela rada postoji samo formalno. No međutim postoje uslovi da se ti Komiteti poprave i da zadovolje svojim zadaćama. Osnovno je kod toga da su oni do sada primali vrlo slabu ili gotovo nikakvu pomoć od Kotarskih Komiteta, a sami su vrlo mladi i novoformirani te je jasno da kao takovi nisu mogli da zadovolje. Općinske partijske konferencije su izvršene na čitavom okrugu. Same konferencije pokazale su prilično uspjeha s tim što su se na tim konferencijama pročistila mnoga pitanja koja su članovima Partije bila nejasna. Isto tako na tim konferencijama članovi Partije su pokazali veliko interesovanje i vidjelo se da bi oni željeli mnogo toga da znaju. Također se pokazalo da je gotovo svim članovima partijskih ćelija nejasno organizaciono pitanje kako Partije tako i ostalih organizacija kao i to kako i na koji način i šta trebaju da rade partijske ćelije. Na mnogim konferencijama izrazili su želju da bi voljeli da se češće puta sastanu na ovakvim konferencijama.

Rad partijskih ćelija također je vrlo slab. Osnovni nedostatak u njihovom radu jeste prije svega što su na vrlo niskom stupnju teoretske izgradnje, kao i to da im još nije poznato kako i na koji način trebaju da rade.

što se tiče teoretske izobrazbe partijskog članstva, sada je u toku proučavanje I. glavne Historije SKP (b). Sam metod proučavanja je saglasan sa direktivnim pismom Oblasnog komiteta koje je poslano u vezi sa proučavanjem partijskog materijala. Rezultati dosadašnjeg proučavanja historije nisu pokazali zadovoljavajuće rezultate. Ispostavilo se naime da sem što je održano predavanje u opće nisu čitali sam materijal, tako da je diskusija po tom materijalu bila vrlo slaba. Još do sada nismo počeli sa održavanjem savjetovanja sa pojedinim općinskim organizacijama, no s tim ćemo početi u najskorije vrijeme.

Izveštaj o stanju kandidata vam ne možemo poslati radi toga što isti nismo primili od Kotarskih komiteta, no međutim važno je napomenuti još jednu stvar da su mnogi drugovi pa čak i Komiteti pogrešno shvatili pitanje kandidata po novome načinu, tj. neki su čak shvatili da u opće više ne postoje kandidati, a što je posljedica da nam ne šalju izvještaje o stanju kandidata.

SKOJ.

Na okrugu postoji Komitet SKOJ-a/ 4 Kotarska komiteta SKOJ-a, 9 općinskih komiteta i 72 SKOJ-evske grupe sa 413 SKOJ-evaca.

Rad Okružnog komiteta SKOJ-a je do sada bio dosta slab. Osnovni nedostatak u njegovome radu sastojao se u tome što nije djelovao iz jednog centra, što je obično dovodilo do toga da su se mnogi članovi Komiteta obično izgubili u sitnicama. Pomoć Partije ovom Komitetu nije bila onolika koliko je trebala da bude. Razlog je bio u tome što s jedne strane sam komitet SKOJ-a nije smatrao za potrebno da od našeg O. K.⁵ traži bilo kakove savjete, tj. što su neispravno shvatili svoju samostalnost. S druge pak strane sam naš O. K. uslijed svoje ranije malobrojnosti i opsežnosti posla nije dospio da ih češće obiđe. Međutim to se je stanje sada znatno popravilo. Inače sam O. K. SKOJ-a po svome sastavu za sada bi mogao da zadovolji.

Rad Kotarskih komiteta SKOJ-a je također dosta slab. I kod njih je također osnovni nedostatak to što još ne znaju kako i na koji način da obuhvate svu širinu rada sa omladinom. Također ne djeluju kao cjelina gube se obično u sitnicama i slabo proučavaju politički i propagandni materijal, kao i direktivni materijal. Pomoć O. K. SKOJ-a Kotarskim komitetima SKOJ-a bila je također nedovoljna i nekonkretna. Pomoć kotarskih komiteta KPH kotarskim komitetima SKOJ-a, također je bila vrlo slaba, s obzirom na to da ni sami komiteti Partije nisu bili u stanju prosto zato jer su nesposobni da im pruže neku jaču pomoć u njihovom radu.

Rad općinskih komiteta SKOJ-a gotovo je nikakav. Općinski komiteti SKOJ-a tako reći i ne postoje s obzirom na to da su isti komiteti formirani od pročelnika SKOJ-evskih grupa te po samome svome sastavu jasno je da nisu mogli djelovati kao neko više SKOJ-evsko rukovodstvo.

Rad SKOJ-evskih grupa je također dosta slab. Osnovni nedostatak im je također niski teoretski nivo kao i nepoznavanje samoga rada kojeg trebaju da svršavaju.

Da bi se ovakovo stanje otklonilo i popravilo, riješeno je da se i kod SKOJ-a kao i kod Partije praktikuje sa savjetovanjima.

Na našem okrugu postoji jedan okružni odbor USAOH-a, 4 kotarska odbora USAOH-a 102 seoska odbora USAOH-a sa ukupno 2.761 obuhvaćenom omladinom.

što se tiče rada odbora USAOH-a počem od okružnog pa do seoskih je u glavnom vrlo slab. Osnovni nedostatak je u tome što se nije do sada uspjelo okupiti omladinu po konkretnim pitanjima. Ovo se je naročito postavilo u toku proteklog mjeseca kod sjetve. U ovom poslu tako rekuć omladina organizirana preko USAOH-a nije u opće učestvovala. Saradnja USAOH-a sa NOO-ima je gotovo nikakova. Omladina još ne smatra Narodno-oslobodilačke odbore svojim odborima.

⁴ Odnosi se na Okružni komitet SKOJ-a Virovitica.
⁵ Okružni komitet KPH Virovitica.

NOO-i.

Na okrugu postoji Okružni NOO čiji se izvršni odbor sastoji od 8 članova. Nacionalni sastav ovoga odbora nije zadovoljavajući s tim razlogom što u njemu imade svega 3 Hrvata uz prkos nadpolovične većine hrvatskog naroda na okrugu.

Na okrugu imade također 4 Kotarska NOO-a, 9 općinskih NOO-a i 134 seoska NOO-a od ukupno svega oko 237 sela. Ima oko 100 neobuhvaćenih sela. Što se tiče razmještenosti NOO-a na oslobođenom te neoslobođenom kao i u srpskim te hrvatskim selima to nema točnih podataka isto tako nema točnih podataka koliko ima legalnih a koliko ilegalnih NOO-a. Isto tako također nemamo izvještaja u koliko i u kojima NOO-ima imade prvaka bivše HSS stranke.

Što se tiče rada samog okružnog NOO-a može se reći da on do danas nije još zadovoljavajući. Osnovni nedostatak u njegovom radu se sastoji u tome što drugovi odgovorni po pojedinim odsjecima unutar samog NOO-a nisu još uspjeli da obuhvate svaki svoj odsjek. Isto tako nedostatak im je i u tom što ne djeluju kao cjelina, tj. često puta se rasprše po terenu i tamo se susreću sa razno raznim problemima koje rješava svaki na svoju ruku. Usljed ovakovog rada kao nužna posljedica je i to što se izgube u sitnicama. Inače što se tiče pomoći Partije samom Okružnom NOO-u može se reći da je ona dosta dobra. Može se podvući jedna kao najslabija tačka u Okružnom NOO-u a to je Prop, odjel. Tu prije svega još nema jednog druga koji bi imao smisla i bio sposoban da organizira ovakovo jedno vrlo važno tijelo. Osim toga ljudi koji se nalaze i sada u Prop, odjelu su nesposobni i u opće po svom sastavu i svojim sposobnostima ne odgovaraju zadaćama koje se postavljaju pred Prop, odjel.

Što se tiče rada Kotarskih NOO-a on je također do danas nezadovoljavajući. Može se reći da jedan od najboljih NOO-a na našem okrugu je Virovitički NOO, no on još ni iz daleka nije onakav kakav bi trebao da bude. Osnovni nedostaci u radu kotarskih NOO-a jeste u tome što i oni također još nisu uspjeli da obuhvate svu širinu rada NOO-a na svome kotaru. Isto tako moglo bi se podvući i još jedna činjenica a to je da drugovi koji rade u tim Kotarskim NOO-ima su još premalo odgovorni za svoj rad i vrlo su spori u radu. Također i oni ne djeluju kao cjelina i gube se vrlo često u sitnicama. Pomoć Okružnog NOO-a kotarskim NOO-ima je po rezultatima vrlo slaba i ako Okružni NOO nastoji da im pomogne koliko god može. Razlog je u tome što ni sami drugovi iz Okružnog NOO-a često nisu u stanju da pruže neku jaču ili konkretniju pomoć kotarskim NOO-ima. Pomoć Kotarskih komiteta Kotarskim NOO-ima je također dosta slaba, također iz razloga što često puta ni sami Kotarski komiteti nisu u stanju da im pruže neku jaču pomoć.

Rad općinskih NOO-a je također dosta slab, i ako se može reći da od svih općinskih foruma jedino općinski NOO-i djeluju nešto bolje.

Kotarski NOO-i održavali su i ako ne redovito sastanke područnih im općinskih odbora jedan put mjesečno i ako ti sastanci nisu pokazali

neke vidnije rezultate s obzrom na to da su isti dosta šablonski i nekonkretno održavani.

Rad seoskih Narodno-oslobodilačkih odbora je također dosta slab. Osnovni nedostatak u njihovom radu je u tome što oni još nisu uspjeli da postanu pravi politički pretstavnici i rukovodioci svoga sela u Narodno-oslobodilačkom Pokretu. Masovne sastanke sela ne održavaju gotovo nikako, a ukoliko iste održavaju oni nisu onakvi kakvi treba da budu tj. da se na njima kritikuje rad NOO-a tj. da sam NOO podnese račun o svome radu pred čitavo selo. To je dovelo do toga da se u mnogim selima govori o NOO-ima da su oni gospoda i da je to ono isto kao što je bilo i za vrijeme Jugoslavije. Narod gleda na NOO-e kao i na svaku drugu vlast samo s tom razlikom što su možda NOO-i bolji nešto nego vlast za vrijeme Jugoslavije.

AFŽ.

Na okrugu postoji jedan Okružni odbor AFŽ-a, 4 kotarska odbora AFŽ-a, 3 općinska odbora i oko 93 seoska odbora AFŽ-a. Detaljnijih podataka o samoj ovoj organizaciji nemamo.

Rad Okružnog odbora AFŽ-a je dosta slab. Razlog je u tome što isti odbor nije gotovo ni postojao te je tek prije par dana formiran. Do sada zapravo nije se ni moglo vidjeti dali zadovoljava ili ne. Po svome sastavu pruža izvjesne garancije da će zadovoljiti. Osnovno što im je falilo u njihovom dosadašnjem radu bilo je to da nisu djelovali kao rukovodstvo te da su se vrlo često i gotovo isključivo gubile u sitnicama. Pomoć Partije ovoj organizaciji je također bila prilično dobra, što se tiče pomoći samog Oblasnog odbora AFŽ-a moglo bi se reći da ta pomoć nije bila dovoljna i da je bila prilično nekonkretna. Isto tako važno je napomenuti da je Oblasni odbor AFŽ-a vršio neke reorganizacije na Slatinskom kotaru bez da je u opće ne samo savjetovao se sa okružnim odborom AFŽ-a nego i čak nije ni obavijestio o tome.

Rad kotarskih odbora AFŽ-a je ispod svake kritike. U posljednje Vrijeme zavladała je gotovo čitava anarhija u tome pogledu. Gotovo svi kotarski odbori AFŽ-a sem D. Miholjačkog su se raspršili. Tek posljednjih dana uspjelo se da se po malo postavi na noge kotarski odbor AFŽ-a Grubiš-tto Polje i Virovitica, dok P. Slatina još uvijek stoji na dnevnom redu. Usljed ovakovog stanja stvari ne može se u opće govoriti o bilo kakvom radu istih odbora.

Što se tiče rada općinskih odbora AFŽ-a o tome se također ne može ništa reći s obzirom na to da uslijed toga što nisu funkcionirali kotarski odbori AFŽ-a ovi su se prosto raspali, te se sada radi na tome da se ponovo isti reorganiziraju.

Rad seoskih odbora AFŽ-a s obzirom na stanje kako je napred navedeno također je vrlo slab. No najosnovniji nedostatak u njihovom radu, Ukoliko se radilo, jeste u tome što se gotovo nikako ne radi politički sa benama. To iz dva razloga. Prvo radi toga što na dobrom dijelu okruga Sene sve ne znaju da čitaju i pišu. Drugo što ima takovih sela na okrugu gdje se žene još za vrijeme Jugoslavije nisu bavile se politikom, tako da

članovi naših kotarskih odbora AFŽ-a s obzirom na njihov vrlo niski teoretski nivo znanja nisu u stanju da diskutiraju o bilo kakvim problemima političkim ili bilo koje druge prirode sa tim ženama.

Rad sa voj s k o m .

a) Komanda Bilogorskog područja. Što se tiče rada same Komande Područja kao vojnog štaba može se reći da su kako njihovi međusobni odnosi tako i u rješavanju problema koji se pred njih postavljaju dosta pravilan. Politički se dosta malo i slabo radi među članstvom ustanova Komande Područja, i ako se u posljednje vrijeme u tome znatno uznapredovalo. Rješavanje ekonomskih problema od strane Područja je također prilično dobro i ako ne zadovoljavajuće. No može se podvući jedan od nedostataka a to je da je vojnička disciplina prilično slaba.

Što se tiče samog rada Partije u Području i u njenim ustanovama, o tome smo u organizacionom pitanju donijeli brojno stanje. Inače sa partijskom jedinicom Komande Područja rukovodi naš O. K., dok sa ostalim jedinicama u ustanovama ovoga područja rukovode Kotarski Komiteti Grubišno Polje i Virovitica, već prema tome gdje se pomenute ustanove nalaze. Odnos Komande Područja prema NOO-ima kao i prema narodu je pravilan.

b) Papučko-Krndijsko Područje. U ovom području izvrše, ne su u posljednje vrijeme neke reorganizacije, s tim što je smijenjen bivši Komandant i pomoćnik a na njihovo mjesto došli su za komandanta drug Čiča⁶ i za pomoćnika drug Aljoš⁷. Inače detaljnije o njihovom radu ne bi mogli ništa detaljnije reći s obzirom na to da su ovih dana došli, što se pak tiče bivšeg komandanta te pomoćnika kao i čitave komande Područja, moglo bi se reći da je bivši komandant bio u svome nastupu diktator i da je previše isticao svoj ja, tako da i sam odnos Područja prema narodu bio vrlo nepravilan, s tim što narod nije zvao Komandu Područja Područjem, već za sve što se je trebalo obraćati na Komandu Područja obraćalo se je na komandanta. No mislimo da će se ovom reorganizacijom stanje unutar područja popraviti, što se pak tiče političkog rada u samom području može se također reći da je isti bio vrlo slab. Što se tiče rada Partije unutar ovoga područja o tome nemamo dovoljno podataka. Znamo jedino to da smo po usmenim direktivama druga Teheka⁸ u ovom području bili formirali neki partijski biro pri Pomandi Područja koji je trebao da rukovodi radom Partije u ustanovama Područja koje nisu vezane sa terenom, i narodom, tj. sa slagalištima, bolnicama, stražom pri Komandi Područja i slično. Ali kada smo saznali da je ovo nepravilno poduzeli smo hitne mjere i ovo je stanje sređeno. Drug pomoćnik komandanta područja je ujedno član plenuma našeg O. K. te je ujedno odgovoran pred ovim Komitetom za rad Partije u Području, što se tiče odnosa ovoga područja prema NOO-ima može se reći da je dosta dobar i ako ne zadovoljavajući ali se stanje svakim danom poboljšava, što se tiče vojne discipline o tome ne bismo mogli ništa reći jer još ne poznajem dovoljno ovo Područje.

6 Slobodan Ilić
7 Aleksandar Jovanović
8 Antun Biber

c) Bilogorski Odred. Političko stanje u Odredu je dobro. U posljednje vreme nema dezertera. Nemamo za sada dovoljan pregled koliki se broj boraca osjeća simpatizerima KP. Nije zapažen nikakav jači uticaj HSS-a na borce Hrvate, a također nema nikakvih pojava četničkih nastrojenja.

Inače politički rad sa borcima prilično je slab. On se prilično redovno obavlja, ali su politički rukovodioci slabi tako da ne mogu sa dovoljno jasnoće objasniti partizanima sve političke događaje i probleme. Politički rad Odreda na terenu je minimalan. Osim nekoliko mitinga u selima Bjelovarskog O.K. Bilogorski Odred nije održao ni jedan miting, niti je u kojemu drugom obliku politički djelovalo među narodom. Ugled Odreda među narodom koji je nakon njegovih nedavnih vojničkih uspjeha znatno porastao, sada je naglo pao jer je Odred plijen iz sela Brezovice dijelio narodu u selu Gakovu i to na skroz nepravilan i nepravedan način, tako da su od tog pljena najviše dobili razni prijatelji pojedinih nižih rukovodioca Odreda, bez obzira na njihove potrebe.

Odnos štabske ćelije Štaba Odreda s ovim Okružnim Komitetom dosta je slab. Zadatke postavljene od ovog Okružnog Komiteta članovi te ćelije nisu sprovodili u život. Politički rad Odreda na terenu oni ne mogu da shvate kao jedan od svojih važnih zadataka, već im to izgleda kao neka pomoć Partijskim organizacijama na terenu, koju će oni učiniti u koliko im se zato pruži prilika, isto tako nekoliko puta skrenuli smo im pažnju da sav ratni plijen koji nije potreban vojsci predaju Okružnom NOO-u. Partija u Odredu kao organizacija još se ne osjeća. Članstvo je odano Partiji, ali je teoretski vrlo slabo i ne zna svoje zadatke tj. da oni kao članovi vode računa o svim zadacima i problemima unutar i van njihovog Odreda. Sastanke neredovito održavaju pogotovo teoretske. Sada se otpočelo sa proučavanjem Historije SKP(b). ćelija Štaba Odreda nije održala svoj sastanak više od 15 dana i ako smo mi u 2 navrata sazivali taj sastanak da bi uz ostale stvari naročito raspravili pitanje neizvršavanja donijetih zaključaka te ćelije.

Inače u vojničkom pogledu Odred kao cjelina napredovao je. Borci se redovno podučavaju u rukovanju svim vrstama oružja kojega Odred posjeduje i u ostalim ratnim vještinama. Borbenost boraca i rukovodioca je na zadovoljavajućoj visini.

Potrebno je učiniti izmjene u Štabu Odreda kako smo vam o tome već pisali tj. da se komesara zamijeni sa dosadašnjim njegovim zamjenikom, a za sekretara Partije postavi novo lice koje bi se više snalazilo u partijskom radu i u rukovodećoj ulozi Partije u Odredu. Navodno da takav drug itiože doći iz Daruvarskog Odreda, a ako ne onda računamo sa sadašnjim komesarom Bataljona u Bilogorskom Odredu.

Brojno stanje boraca nije nam točno poznato. Pred 15 dana bilo ih je oko 350.

Narednih dana održaćemo sjednicu ćelije štaba Odreda, bataljonskih biroa i nekoliko ćelija pa ćemo vas o svemu tome posebno izvjestiti.

Agitacija i propaganda.

O točnom broju održanih mitinga i zborova nemamo podataka. Jedino znamo da je sada prigodom proslave obljetnice Oktobarske Revolucije održano na našem okrugu pet zborova i to Gakovo, Jasenaš Novi Varoš, Pušina i Vočin. što se tiče ovih zborova može se reći da su oni u glavnom protekli prilično dobro. Na zborovima se u glavnom govorilo po uputama koje smo dobili od Oblasnog i Agit-propa. Na zborovima se ujedno po prvi puta istupalo i protiv kralja, koje je sa velikom pozornošću saslušano i nije se moglo pjamjetiti nekih negodovanja prema tome.

Isto tako što se tiče kurseva nižih partijskih na našem okrugu, po lom smo pitanju zaključili da se počne sa održavanjem istih i to još 15. XI.

Sada se na srednjem partijskom kursu nalaze dva druga (Balja⁹ i Siniša^{*0}).

Dopisništvo ješ uvijek nije zadovoljavajuće. Poduzete su potrebne mjere kako bi se isto popravilo.

Pisale su se također i parole, no međutim gdje, koje i kada o tom ne znamo ništa.

Primate drugarski pozdrav uz naš borbeni:

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Za komitet:

Napomena: Dokument nije potpisan.
Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 8 / 1. CK, 30/547-554.

144

9. XI 1943.

Izvještaj Ustaškog logora Našice Stožeru Velike župe Baranja u Osijeku o teroru njemačke vojske i pripadnika Njemačke narodne skupine u selima Poganovci i Budimci.

Naslov se izvješćuje, da je ovaj logor primio provjerene podatke, da je zaista dne 5. rujna 1943. došao u selo Poganovce, općine Budimci, jedan odred njemačkog oružništva sa kojim su odredom bili i pripadnici njemačke narodne skupine iz sela Krndije, kotar Đakovo, koji su zajednički pretraživali kuće i pri tome izvršili najobičniju pljačku.

Ovo oružništvo i seljaci sela Krndije, uzimali su od naroda konje, krave, svinje debele i mršave, ovce i sve do čega su došli a sve oduzeto vozili su u njemačko susjedno selo Krndiju.

9 Blagoje Gerdijan
10 Janjašević

Kasnije su isti dolazili u više navrata u selo Poganovce i vršili pljačku, ubijali su narod i odvodili sa sobom, tako da je u prošlom i pretprošlom mjesecu odvedeno oko 60 osoba koje se sada navodno nalaze u sabirnom logoru u Zemunu, a oko 15 osoba je po istima ubijeno, dok se je ostali narod zbog straha za izvjesno vrijeme razbježao koje kuda na sve strane, a kasnije se opet vraćao kućama. Također je potvrđena činjenica da su ženama turali pušćane cievi u usta i prisiljavali ih da im dadu novac, boli noževima i u dva slučaja silovali mlađe žene.

Stoji navod da se je jedan oružnik između njih koji je bio po narodnosti Hrvat ubio u Poganovcima jer navodno nije mogao gledati šta su sve ostali radili.

Tko je tim pothvatom rukovodio, ne može se točno ustanoviti, niti se imade još točnih podataka.

Slični slučajevi događaju se u selu Budimcima općine iste tako da su gore spomenuti jednoga dana prošlog mjeseca, došli u selo Budimce gdje su pucali i otjerali sa sobom 19 komada svinja vlasništvo Bojanić Cede iz Budimaca, zatim je dne 31. X 1943. došla u Budimce njemačka vojska SS postrojbe iz Osieka koja je odvela u logore oko 350 osoba, 18 osoba ubila, a 25 kuća, staja i štagljeva zapalila, te od mnogih oduzela hranu, konje, goveda i svinje, i druge namirnice i stvari koje su našli.

Dne 2. studenog o. g. došla je ponovo u selo Budimce jedna grupa njemačkog oružništva sa članovima njemačke narodne skupine iz sela Krndije koji su sa sobom iz sela Krndije odveli 13 ljudi za čiju se sudbinu još ni danas nezna, a misli se da su tamo poubijani u selu Krndiji ili na putu. Istoga dana u noći su ponovo došli u Budimce te su upalili jednu kuću u kojoj se nalazilo troje nejake djece čija je majka dva dana prije odvedena u logor po istim organima. U tom vremenu iz Podgorača stigla jedna njemačka patrola sa 4 kozaka koji su djecu izvadili iz goruće kuće i predali ih u drugu kuću, dok su prvi organi koji su to učinili pobjegli u selo Krndiju.

Dne 17. o. mj. u nedjelju ponovo su došli iz Krndije pripadnici njemačke skupine u odorama i civilnom odijelu, kao i nekoliko žena te su u koliko je do sada poznato ubili 6 osoba i dvije teško ranili. Između nekoji ubijenih prije toga dokazivali su domobranskim listovima da su odslužili vježbu u Hrvatskom domobranstvu. Zatim su toga dana otjerali 15 kola, 40 komada konja i ždrebad, nešto goveda te priličan broj debelih svinja te razne hrane i novca gdje su pronašli.

Narod u ovim selima je u velikom strahu te ne smije dulje čekati kod kuće i većinom bježi u Osiek i susjedna sela da se spasi ovome zlu.

Mnogi su otišli ovoga puta u šumu među partizane kada su vidjeli šta se sa njima zbiva.

Ovo se provada nad selom Poganovcima i Budimcima kako izgleda neka osveta, radi toga što su partizani prije dva mjeseca u selu Krndiji zapalili oko 30 kuća i opljačkali njihovo selo Krndiju.

Smatram da ovome nije krivo selo Budimci i Poganovci, jer oni nisu mogli spriječiti namjeru partizana.

"USTAS" Hrvatski "slobodilački pokret

LOGOR NAŠICE

Taj. Broj: 1202. /43.

Našice dne 9 studeni 1943.

Predmet: Neuredan postupak njemač.
oružništva u Budimcima.

Hrvatski Ustaški Stožer Livac - Baranja Osijek

Naslov se izvješćuje, da je ovaj logor primio provjerene podatke da je zaista dne 5. rujna 1943. došao u selo Poganovce, općine Budimci, jedan odred njemačkog oružništva sa kojim su određen bili i pripadnici njemačke narodne skupine iz sela Krndija, kod Dlake, koji su zajednički pretraživali kuće i pri tome izvršili najobičniju pljačku.

Ovo oružništvo i seljaci sela Krndija, uzimali su od naroda konje, krave, svinje debele, i mršave, ovce i sve do čega su došli a sve oduzeto vozili su u njemačko susjedno selo Krndiju.

Kasnije su isti dolazili u više navrata u selo Poganovce i vršili pljačku, ubijali su narod i odvodili sa sobom, tako da je u prošlom i pred prošlom mjesecu odvedeno oko 60 osoba koje se sada navodno nalaze u sabirnom logoru u "emunu", a oko 15 osoba je po istima ubiveno, dok se je ostali narod zbog straha za izvjestno vrijeme razbježao koje kuda na sve strane, a kasnije se opet vraćao kućama. Takođe je potvrđena činjenica da su njemački turali pušane cjevi u usta i prisiljavali ih da im dadu novac, boli noževima i u dva slučaja silovali mlađe žene.

Stoji navod da se je jedan oružnik između njih koji je bio po narodnosti Hrvat ubio u Poganovcima jer navodno nije mogao gladiati šta su sve ostali radili.

Tko je tim podvratom rukovodio nemože se točno ustanoviti, niti se imade još točni podataka.

Slični slučajevi događaju se u selu Budimcima općine iste, tako da su gore spomenuti jednoga dana prošlog mjeseca, došli u selo Budimce gdje su pucali i otjerali sa sobom 19 komada svinja Vlastništvo Bojanić Cede iz Budimaca, a tim je dne 31-X-1943. došla u Budimce njemačka vojska SS. postrojbe iz Osieka koja je odvela u logore oko 350 osoba, 18 osoba ubila a 25 kuća, staja i štali je zapalila. I od mnogih oduzela hranu, konje, goveda i svinje, i druge namirnice i stvari koje su našli.

Dne 2 studenog ov.g. došla je ponovno u selo Budimce jedna grupa njemačkog oružništva sa članovima njemačke narodne skupine iz sela Krndije koji su sa sobom za selo Krndiju odveli 13 ljudi za čiju se sudbinu još ni danas ne zna, a misli su da su tamo poubijani u selu Krndiji ili na putu. Istoga dana u noći su ponovno došli u Budimce te su upalili jednu kuću u kojoj se je nalazilo troje neke djece čija je majka dva dana prije odvedena u logor po istima organima. U tom je vremenu iz Podgorača stigla jedna njemačka patrola sa 4 kozaka koji su djecu izveli iz goruće kuće i predali ih u drugu kuću. Ok su prvi organi koji su to činili pobjegli u selo Krndiju.

Dne 7 ov.maj. u nedjelju ponovno su došli iz Krndije pripadnici njemačke skupine u odorama i civilnom odijelu, kao i neke žene te su u koliko je da sada poznato ubili 6 osoba i dvije teško ranili. Između nekih ubivenih prije toga dokazivali su domobranskim listovima da su odlučili vježbu u Hrvatskom domobranstvu. a tim su toga dana otjerali oko 15 kola, 40 komada konja i ždrebad, nešto goveda te priličan broj dečaka i svinja te razne hrane i novaca dje su pronašli.

Narod u ovim selima je u velikom strahu te ne smije dalje čekati kod kuće i većinom bježi u Osijek i susjedna sela da se spaš od ovoga zlu. Mnogi su otišli ovoga puta u šumu među partizane kada su vidjeli šta se sa njima zbiva.

Ovo se provadja nad selom Poganovcima i Budimcima kako izgleda neka osveta, radi toga što su partizani prije dva mjeseca u selu Krndiji zapalili oko 30 kuća i opljačkali njihovo selo Krndiju.

Smatram da ovome nije krivo selo Budimci i Poganovci, jer oni nisu mogli spriječiti namjeru partizana.

Mole se nadležne vlasti da se ovome zlu stane na kraj da se kod mjerodavnih, na mjerodavnom mjestu poradi da se to nezadovoljstvo spriječi, jer kako izgleda da njemačko oružništvo i njemač. narodna skupina iz sela Krndije to rade sami na svoju ruku bez ičijeg znanja i odobrenja.

Dostavlja se prednje na mjerodavnost.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

ZAMJ. LOGORNIKA,
(Matković)
Matković, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 8/III, 620-621.

145

10. XI 1943.

Izveštaj Štaba VI korpusa NOV i POJ Glavnom štabu NOV i POJ o političkom stanju na terenu, organiziranju novih i reorganiziranju starih operativnih jedinica, političkom radu u jedinicama, radu štabova, kulturno-prosjetnom radu i o raspoloženju naroda prema NOV.

I. OPĆI PREGLED.

Političko stanje na terenu našega Korpusa je sledeće:

Zbog promene političkog komesara Korpusa,¹ kao i zbog toga što jedno vreme nije bilo političkog komesara, a i zbog novog formiranja XII. Divizije, ovaj izveštaj je približan.

XII. i XVI. Brigada su po naređenju Glavnog Štaba, otišle izvan terena ovoga Korpusa i sa njima nemamo još čvrstu vezu.² XVIII. Brigadu, novoformiranu Brodsku³ i novoformiranu Češku Brigadu,⁴ uvrstili smo u XII. Diviziju, koja je u tom novom sastavu prekjuče formirana.

X. Divizija, koja ima u svom sastavu XVII. i XXI. Brigadu, nalazi se na sektoru II. Operativne Zone i djeluje u smislu naređenja Glavnog štaba.

Da bi popravili stanje u XXI. Brigadi, kao i da bi osposobili za uspešne borbe, smenili smo celi Štab, osim komandanta. Komesar, zamjenik komandanta i načelnik, pokazali su se nedostojni da budu u štabu Brigade, zbog svog nesolidnog života i konstatovali smo da je to najveći razlog, što je ta brigada stalno šepala. Vjerujemo da će se ta brigada postavljanjem novih drugova, mlađih, solidnijih i poletnijih, popraviti. Novi Komesar X. Divizije, koji je postavljen zbog promene u štabu Korpusa, obećava da će na svojoj dužnosti potpuno zadovoljiti.

¹ Početkom oktobra 1943. god. odlukom Glavnog štaba NOV i POH postavljen je za političkog komesara II (VI) korpusa Vlado Janić, bivši komesar X divizije NOVH.

² Dvanaesta NOU brigada je otišla u Bosnu u borbu protiv četnika na Motajici, a XVI omladinska »Joža Vlahović« na Žumberak. Vidi dok. br. 140.

³ Brodska NO brigada formirana je 30. IX 1943. god. Naredbu o formiranju vidi u »Gradi«, knj. VII, dok. br. 171, str. 498.

⁴ Formirana 26. oktobra 1943. god.; vidi dok. br. 101.

Novoformirane brigade Brodska i češka, takođe imaju uslova da se razviju u čvrste i jake jedinice. Češka Brigada, zbog pomešanog nacionalnog sastava čeha, Srba i Hrvata, nalazi se u porođajnim mukama, na sastanku sa politkomesarom te Brigade konstatovali smo, da se stanje pravilnim postavljanjem političkog rada, može i mora popraviti. Sve tri brigade, koje su sada u sastavu XII. Divizije, naučile su na samostalan rad i volile bi samostalno delovati, zbog toga smo na sastanku štabova brigada te Divizije, ukazali na tu činjenicu i konstatovali da se zbog toga treba u tim jedinicama naročito politički raditi.

Da bi se N. O. P. Odredima kojih imamo 6, moglo bolje i pravilnije rukovoditi, obrazovali smo Istočnu i Zapadnu Grupu N. O. P. Odreda.⁵ Štabovi grupa sastavljeni su od mladih i sposobnih rukovodioca, koji imaju i volje i znanja, kao i partizanskog iskustva. Partizanski odredi se vrlo lepo razvijaju i organizuju vrlo lepe i uspešne akcije, naročito odoskaču Osječki i Bilogorski odred. Pravilnim radom odreda moći ćemo popunjavati i jačati naše brigade, koje treba da dostignu pravu ratnu formaciju. Na sektoru Istočne Slavonije, posle nedavne neprijateljske ofanzive, neprijatelj ponovo opседа oslobođeni teritorij s delovima Vlasovljeve »Čerkeske« Divizije.⁶ Okupator zastrašuje narod baukom kozaka, a isti vrše strašne zločine po svim selima kuda prođu. Vešaju ljude, siluju devojčice i na taj način još više ogorčavaju hrvatsko stanovništvo.

Zbog takvih neprijateljskih pothvata, momentalno je zastala mobilizacija na našem sektoru, da bi, mi smo u to sigurni, postala još veća.

U komandama područja, izvršili smo djelomične reorganizacije rukovodioca i idemo zatim, da u komande područja postavimo dobre rukovodioce i stare borce iz naših jedinica. Na taj način podići ćemo ugled komandi područja u narodu i uništit ćemo birokratizam koji je počeo da se ukorjenjuje.

Da bi još više razneli i razbukitali plamen narodnog ustanka u Podravini i Posavini, formirali smo šest četa,⁷ koje su pod direktnom komandom štabova odreda i koje imaju zadatak da politički i vojnički deluju između Save i pruge Zagreb — Beograd, kao i između Drave i pruge Zagreb — Osijek. Te čete smo formirali uglavnom od tamošnjeg stanovništva, uvrstivši u njih po 15 starih oprobanih partizana i dajući im najbolje četno rukovodstvo.

Jednu takvu četu između Drave i Podravske Slatine, formirali smo uglavnom od bivših pristaša HSS-a, koji su masovno došli k nama, njih 80, i tražili da se bore u svom kraju. Karakteristično je da pristaše HSS-a počinju sve masovnije da dolaze u naše redove i da se uvrštavaju u našu vojsku. Hrvatski narod smatra partizane i Narodno-oslobodilačku Vojsku svojom vojskom i što dalje, sve ju više pomaže.

Na sektoru Posavine, četnici majora Janjića,⁸ ne samo da nisu polučili uspeh, nego su se u očima srpskih sela i posavskog naroda, kompromitovali. Narod uviđa njihove smicalice i smatra ih njemačkim slugama i izdajnicima. Javno se govori po selima, kako je okupatorska taktika, najprije pošalju u

⁵ Grupe su formirane 1. IX 1943; vidi »Grada«, knj. VII, dok. br. 82, str. 257.

⁶ Vidi dok. br. 109 i 133.

⁷ Vidi dok. br. 155.

⁸ Četnički komandant Dušan Janjić djelovao je s grupom četnika u okučanskoj Posavini.

selo Njemce, koji pohapse seljake i opljačkaju ih, a zatim dolazi Janjićeva banda i tobože ih spasava od logora. Sami četnici po selima ponašaju se kao zločinci, prolevaju rakiju, razbijaju kuće, a kad srpski narod pred njima beži, onda viču za njima »što bežite, na čelu su četnici«. U srpskim selima sve više ih izjednačuju sa ustašama.

Mi smo Štabu Zapadne Grupe N. O. P. Odreda, na čijem sektoru oni deluju, skrenuli pažnju da ih neprestano kontrolišu i čiste, a u isto vreme da ih putem mitinga i letaka politički još više raskrinkaju.

Mađarski bataljon i njemačka četa zbog slabog sastava boraca, a i rukovodioca, ne zadovoljavaju. S njima, a naročito sa njemačkom četom je vrlo teško, jer je sastavljena od starijih ljudi, a zarobljeni Njemci se vrlo slabo odazivaju i ne osećaju se najbolje. Mi smo tim jedinicama posvetili naročitu pažnju i nastojaćemo da ih popravimo, bilo reorganizacijom samih štabova, koji snose veliku krivicu, bilo popravljanjem njihovog odevnog stanja. Stavićemo ih direktno pod komandu Štaba XII. Divizije, tako da bi u lakšim zadacima mogli da prođu kroz vatru.

Sa domobranskim garnizonima, zbog sve povoljnije političke situacije, stupamo sve više u vezu, nadamo se da ćemo te veze moći iskoristiti za uspešne vojničke pothvate na uporištima.

II. POLITIČKI RAD I STANJE U JEDINICAMA

Pitanju kako vojnih, tako i političkih kadrova, posvetili smo naročitu pažnju. Stare i neelastične rukovodiocce gledaćemo smeniti, a naročito one koji nemaju uslova za razvijanje, a na njihovo mesto postavićemo mlade i poletne drugove i verujemo da će oni uz pravilnu pomoć, daleko više učiniti, a i sami se razviti.

Po pitanju Vlasovljeve Divizije, mi smo uputili komesarima Istočne Grupe N. O. P. Odreda dopis, kako i na koji način treba razbiti fašistički bauk čerkeza, putem letaka i mitinga kao i putem oružanih borbi s njima. Pokazalo se je, da su to obični beskičmenjaci, koji (uglavnom Njemci) haraće po selima, dok se sami Čerkezi predaju nama postepeno, donose oružje i po njihovom pričanju ta jedinica ako ostane duže na našem sektoru, doživeće krah. Istočna Grupa stavila si je u zadatak da se ubaci jedan letak manjeg formata u samu tu jedinicu i da im se objasni s kim se oni bore, protiv koga se bore i za koga se bore.

Da bi poboljšali stanje u našim bolnicama, čije su se uprave pomalo birokratizirale, odredili smo kontrolnu komisiju, koja će bolnice pregledati, na licu mesta napraviti red i podneti štabu ovoga Korpusa detaljan izveštaj, kako bi se mogle poduzeti pravilne političke mere u svrhu poboljšanja. Upravnici i komesari nisu vodili pravilnu politiku i njihov birokratizam štetio je našoj borbi, tako da s time treba jedanput temeljito raščistiti.

Samostalne čete, koje operiraju oko Save i Drave, dobile su detaljna uputstva kako da rade na organizovanju dezertera iz domobranskih jedinica u naše jedinice. Putem sastanaka sa predstavnicima i članovima HSS-a, a preko njih i sa tim dezserterima, oni će politički poraditi i na taj način uvući u svetu oružanu borbu protiv okupatora.

Naš narod voli svoju vojsku i pored toga, što mu fašisti često nanašaju udarce, stotine i hiljade sinova Slavonije je poginulo u toj borbi. Mi ćemo izraditi tekst za spomenice, posmrtnice, palim borcima, koje ćemo slati njihovim kućama. U toj posmrtnici jednim prikladnim tekstom objasnićemo zašto se vodi sveta borba u kojoj je isti drug poginuo, i koliko je sveta stvar narodnog oslobođenja za koju je on dao svoj život.

Osim toga održaćemo po svim selima parastose za pale borce, na koji ma će biti i sveštenik, gdje će naša vojska, odnosno naše jedinice aktivno učestvovati. Veliki parastos za ove borce u Slavoniji, održaćemo svečano ovih dana u zajednici sa Oblasnim NOO-om.'

Zadnju naredbu druga Tita, koja se odnosi na sve naše jedinice i štabove, popratili smo našom naredbom, u kojoj smo ukazali na konkretne nedostatke i greške i upozorili smo ih na značaj Titove naredbe i koliko drug Tito vodi računa o najmanjim sitnicama koje tište nas i naše borce. Titova naredba će se do kraja sprovesti u život.

Na sastanku štabova XII. Divizije, izneli smo sve mane i nedostatke pojedinih brigada i njihovih štabova i konkretno postavili kako treba raditi, da bi se stanje popravilo i zadovoljilo. Naš najnoviji politički stav prema dinastiji Karađorđevića, sa Kraljem Petrom na čelu konkretizovali smo kako ga treba politički iskoristiti, kako u hrvatskim selima, a kako u srpskim, kojima je još uvek delomično draga monarhija.

Ovih dana održaćemo savetovanje svih politkomesara posebno, a posebno savetovanja pomoćnika komandanata područja, na kojima ćemo pretesti sve stvari i postaviti konkretne zadatke u pogledu političkog rada.

III. ISHRANA, ODJEĆA, OBUĆA I ZDRAVLJE BORACA

Jedinice se hrane od dobrovoljnih priloga po selima, prema Naredbi Glavnog štaba. Ishrana naših boraca je vrlo dobra, jer narod vrlo rado daje svojoj vojsci. Kada jedinice idu na dalji put, snabdevaju se sa suhom hranom, koju dobivaju ili opet iz dobrovoljnih priloga ili djelomično od intendantura.

Iako odjevno stanje naših boraca nije najbolje, ipak podmiruje potrebe. Naprotiv sa obućom stojima vrlo slabo. Zbog toga ćemo uskladiti nekoliko naših akcija, da bi borce snabdeli sa potrebnom odjećom i obućom. U pogledu obuće i odeće, najbolje stoji Osječki odred i Brodska Brigada, koji su izvršili dve vrlo sjajne akcije.¹⁰ Pitanje obuće mislimo rešiti i na taj način, što pravimo opanke, odnosno patike, koje su podšivane sa sirovom kožom.

Zbog slabe obuće, a i zbog jesenjih dana, sve više ima prehlade i sve više drugovi oboljevaju. Kad rešimo u potpunosti pitanje odeće i obuće, poboljšat će se i zdravstveno stanje.

IV. KULTURNO-PROSVJETNI RAD.

Preko usmenih novina, kao i izdavanje zidnih, koji se daju i izdaju u svim bataljonima i brigadama, leži glavno težište kulturno-prosvetnog rada.

9 za Slavoniju.

¹⁰ Iste, koje su izvele 26/27. X 1943. na logor Kravice kod Osijeka. Vidi dok. br. 140 Brodska NO brigada i Osječki NOPO izveli su 29. X 1943. također vrlo uspješnu akciju na Gašrnec. Vidi dok. br. 140 i 150.

»Brigadiri« koje izdaju štabovi brigada, nisu na dovoljnoj visini i treba im posvetiti više pažnje. Nekog razvitka kod tih listova nije se zapazilo. Divizijske novine, kao i novine Korpusa, do danas nisu izdate, ali je povedeno računa da se u najskorije vreme izda jedan list od strane štaba Korpusa. Na taj način pred brigadnim listovima bio bi zadatak, da još više podignu interesovanje kod boraca za pisanje priča, pesama, novela, anegdota i t. d.

Nova klasa kursista u školi politkomesara počela je prekjučer radom, nakon što je prošla klasa uspešno završila kurs. To su mahom mladi drugovi, koji imaju neobično volje za rad. I na straži, i na odmoru, i na putu, oni uvek nešto čitaju i uče. Među njima ima takvih mladića, koji na prvi pogled obećavaju da će se razviti u vrlo dobre rukovodiocce.

Pri Štabu Korpusa, kao i pri štabovima divizija i brigada, kao i odreda održavaju se vojno-politički kursevi, koji svakodnevno izbacuju mlade kadrove.

V. RAD I ZAPAŽANJA U NARODU.

U svim selima bilo srpskim ili hrvatskim, narod nas prima sa oduševljenjem i ljubavlju. Hrvatski narod sve više se uvrštuje u naše borbene redove, srpski narod naročito u Posavini, sve više uviđa izdaju četnika i zavedeni se ponovo obraćaju na nas. U par letaka mi smo ostavili široke mogućnosti onima kojima su se momentalno dali zavesti od četnika, kao i onima koji su otišli u njihove redove, da se ponovo vrate u svoju pravu narodnu vojsku, koja nije okaljala obraz srpskog naroda. Predstavnici vojske su na mitinzima najradije primljeni i mi preko politkomesara u jedinicama, u zajednici sa antifašističkim organizacijama, stalno delujemo na terenu. Ne znamo tačan broj novodošlih boraca, ali znamo da je velik i da će se sve više povećavati, Samo u XVIII. Brigadu, došlo je prije 3 dana 140 novih boraca.

— ■ —

VI. RAD ŠTABOVA.

Štabovi brigada i odreda, uglavnom zadovoljavaju i sva naređenja koja se na njih prenose, izvršavaju savesno. Redovitim sastancima sa našim štabovima i rukovodiocima, prenašaju uputstva i direktive, dobivene od nas. Štabovi daju sve od sebe, da se moral u jedinicama održi na visini, osim nekoliko nesavesnih drugova i štabova, koje smo smenili i zamenili kako je napred rečeno, mladim i solidnijim rukovodiocima. Članovi naših štabova su mladi, hrabri i odani drugovi, sa kojima treba pri njihovom uzdizanju voditi pravilnu politiku i oni će zadovoljiti.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politički komesar:

Napomena: Dokument nije potpisan.
Original u VII. Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 11/1, 576-579.

10. XI 1943. ^

Pregled brojnog stanja, socijalnog i nacionalnog sastava, te politič-
ke pripadnosti jedinica XII divizije NOV Hrvatske početkom novembra
J943. godine.

Jedinica i sastav	Brojno stanje	Socijalni sastav								Nacionalni sastav								Politička pripadnost			
		Radnika	Seljaka	Zanatlija	Namještenika	Vojno-politič. lica	Intelektualaca	Đaka	Srba	Hrvata	Muslimana	Cehoslovaka	Nijemaca	Poljaka	Mađara	Ukrajınaca	Slovenaca	članova KP	Vanpart. komunista	članova ostalih partija	Bespartijaca
Štab Divi- zije, vod za vezu, bolnič. vod, agit- prop	59	5	32	6	4	3	8	i	31	26					i		i	20	18		21
XVIII. Brigada	1148	171	897	36	15		29		773	289	2		81		3			187	136		825
Brodsko- brigada	780	225	458	60	15	2	20		423	330	13						14	112	107	16	545
Čehoslov. brigada	588	70	375	125	9		7	2	201	69	1	298	7	i	7	4		94	117		377
Svega: 2575	471	1762	227	43	5	64	3		1428	714	16	298	88	i	11	4	15	413	378	16	1768

Polit, komesar:
Marijan Cvetković, v. r.

Komandant:
Mil.¹ Stanivuković, v. r.

Original u VII, Bgd.
Prepis u HIS, Slav. Brod, K 6/1, 8/11.

1 Milan

10. XI 1943.

Pohvala Štaba II operativne zone NOV i POH borcima XXVIII divizije NOVJ, naročito borcima XXI NO brigade za hrabrost i uspjehe u borbi za oslobođenje Koprivnice.

7. novembra 1943. godine prokušani borci XXVIII. Divizije N. O. V. oslobodili su stari hrvatski grad KOPRIVNICU. Osim ove Divizije u borbi uče stvovala je brigada »Braće Radića«, II. Moslavačka brigada, Kalnički i Bjelovarski P. Odredi.

Kroz punih 28 mjeseci neprijatelj je vršio ispade i pljačku iz uporišta Koprivnice, te je nanio našem narodu mnogo jada i tuge. Njemački fašisti, koji su se nalazili u Koprivnici uz pomoć ustaških razbojnika i domobrana-koturaša vršili su hapšenja i ubijstva sinova i kćeri našeg naroda u cijeloj Podravini. Oni su poubijali mnogo najboljih boraca našeg naroda. Srpski ži-Valj u okolici Koprivnice strepio je svakog časa neće li neprijatelj banuti u njihova sela i izvršiti nasilje. Mnoge kuće i više sela Srba i Hrvata popalili su njemački fašisti, ustaše i koturaši iz Koprivnice.

Borci i rukovodioci junačke XXI. brigade Hrvatske, prožeti mržnjom prema zločinima, koje je vršio neprijatelj u Podravini, krenuli su 6. novembra o. g. u pravcu Koprivnice, da učine kraj zvjerstvima neprijateljima našeg naroda. Da učine kraj bezgraničnim patnjama i mukama naroda u Podravini. Točno u 24 sata 6 novembra čuli su se prvi metci na neprijatelja u Koprivnici,¹ čuli su se koraci smjelih jurišača XXI. N. O. brigade, koji su se u tren oka probili u sam grad do neprijateljskih utvrđenja. Razvila se ljuta bitka, koja je trajala neprekidno punih 19 sati, kada je neprijatelj bio slomljen.

Junački borci XXI. N. O. brigade dostojno su osvetili zvjerstva, koje je učinio neprijatelj po Podravini iz Koprivnice. Oni su zarobili 400 neprijateljskih vojnika, a preko 100 ostalo ih je mrtvih na bojnopolju. Zaplijenili su oko 600 pušaka, 13 p. m., 6 t. mitraljeza, 4 laka bacača mina, 300.000 metaka, 7 vagona šećera, 20 vagona papira, 800 bicikla, 13 motocikla, 4 automobila, 4 kamiona, 200 vagona i jednu lokomotivu i mnogo druge razne ratne spremlje, koja se još uvijek prebrojava.

II

Za junačko držanje i upornu borbu boraca i rukovodioca XXI. N. O. Brigade Hrvatske — za oslobođenje grada Koprivnice — POHVALJUJEMO SVE BORCE I RUKOVODIOCE ZAJEDNO SA NJIHOVIM JUNAČKIM ŠTABOM BRIGADE, koji je savjesno rukovodio ovom borbom i zajedno sa svojim borcima donio slavu XXI. N. O. Brigadi Hrvatske, a slobodu građanima grada Koprivnice.

¹ o borbama za Koprivnicu vidi dok. br. 130 i 148.

Naročito ističemo hrabro držanje boraca I, III i IV bataljona XXI. brigade N. O. V. Hrvatske.

Junački borci ove brigade pokazali su ovom borbom da se znadu boriti ne samo po brdima i klancima, nego i u gradovima, kad je riječ o slobodi našeg naroda. Ova borba služiće za primjer našoj junačkoj Narodno-Oslobodilačkoj Vojski, koja će još čvršće kroz vatru i dim udarati po krvavom neprijatelju naših naroda i donijeti im toliko željenu slobodu.

III

Ovu Naredbu pročitati borcima pred strojem.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
Belinić Marko, v. r

Komandant:
Matetić Vlado, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HŠ, Slav. Brod, K 32/1, 89.

148

10. XI 1943.

Izveštaj Štaba XXI NO brigade Štabu XXVIII divizije NOVJ o uspješno izvedenoj akciji na Koprivnicu.

1. — Između 6. i 7. XI 1943. jedinice ove Brigade napale su neprijateljsko uporište Koprivnica.¹ U napadu je učestvovala cijela Brigada. Borba je trajala 20 sati, dok je uporište likvidirano. U uporištu se nalazilo: bojna koturaša; žandara, gestapovaca, nešto policije, ustaša i nešto njemaca. Akcija je počela sa zakašnjenjem od oko 5 minuta, kod nekih jedinica i 10 minuta, razlog tome što se pojedini vođači nisu momentalno snašli prelazeći kroz bašče. Borba se razvijala dosta brzo. Jedinice koje su napadale koturaše za nepunih 8 sati likvidirale su neprijatelja. Banda se nije predala sve dotle dok nisu počeli topovi razbijati objekte. U prvim naletima, jurišima i plotunima potpomognuti minobacačima za nepunih dva sata svi su bunkerli likvidirani. Već kako sam naveo banda se povukla u zgrade odakle se branila. Uz pomoć topova i automatskih oruđa uspelo se bandu prisiliti na predaju i neke razbiti koji su se razbjegli — slučaj je kod gestapovaca.

2. — Od ratnog plijena sada se nalazi u Brigadi 3 teška mitraljeza švarcloze, 6 puškomitraljeza »Zbrojovka«, 1 njemački puškomitraljez, 27 pušaka, 10 pištolja, 7 šmajsera i askerica, 300 komada bombi, 3 laka bacača, dok municije nije uzimano čisto malo. Ostali ratni plijen kao oružje, oprema, šećer i papir koji je zarobljen na stanici, motorkotači i kotači stavljeni su na raspolaganje intendantu Divizije. Koliko znamo da je u akciji zarobljeno 8

¹ Naredbu za napad vidi u dok. br. 130.

teških mitraljeza raznog sistema, 4 laka mitraljeza raznog sistema, 12 »Zbrojovki«, pušaka je bilo oko 400. Zarobljeno je oko 400 gestapovaca i koturaša, koliko kojih ne znamo. Oko 10 oficira, činove tačno ne znamo.

3. — Neprijatelj je izgubio oko 60 mrtvih, a toliko i ranjenih.

4. — U ovoj borbi imali smo 20 mrtvih, od kojih je jedan komesar čete, jedan vojnik, dva delegata, 5 desetara, a ostalo borci. 54 ranjena, među kojima su 3 komandira, komesar IV. bataljona i jedan komesar čete. Od ranjenih drugova nalazi se u jedinici i Brigadnom previjalištu oko 20. Individualne podatke o poginulima i ranjenim dobićete naknadno.

5. — Nijedan ranjen drug nije naknadno umro od rana.

6. — Nijedan drug nije poginuo nekim naročitim herojstvom, koga bi se moglo proglasiti kao heroja.

7. — Akcija se izvela po planu. Nedostaci u akciji zapaženi su:

Sve jedinice nisu na vrijeme napale objekte a što je prouzrokovalo više mrtvih i ranjenih. U akciji još uvijek nisu bili rukovodioci na svojim mjestima, štabovi bataljona pretvarali se u komandire i vodnike. Oduzimali inicijativu i rukovodeću ulogu nižim rukovodiocima. Štabovi bataljona da su rukovodili kao štabovi vjerojatno da bi se uporište prije likvidiralo. Teško oružje vrlo dobro je iskorišćeno, samo je išlo jako sporo od objekta do objekta, a to je sve zato što štabovi se pretvaraju u niže rukvodioce, a kao štab ne rukovode. Niži rukovodioci u samim napadima i jurišima kao rukovodioci slabo se osjećaju, pretvore se u borce. Primjećivalo se da pojedini borci, a i neki od rukovodioca čim se nešto zarobi puno se oko toga zabavljaju, a važan zadatak napuštaju. To su bili rijetki slučajevi, ali ipak ih je bilo.

8. — Topovske municije utrošeno je 6 granata, mina za teški bacač utrošeno je 28 komada, za laki bacač utrošeno 15 mina, puščane municije utrošeno je 25.000. Municije je zaplijenjeno preko 100.000. U jedinicama se zadržalo oko 10.000, dok je sve ostalo otišlo na mjesto evakuacije. Izgubljenog i pokvarenog oružja nismo imali, jedino što su puške poginulih i teško-ranjenih drugova otišle u plijen.

9. — Stečena iskustva: U ovoj akciji primjetilo se da su pojedini članovi štabova bataljona slabo obilazili jedinice. Slučaj je bio kod II. bataljona koji duže vrijeme nije imao veze sa svojim jedinicama. Tako da taj bataljon nije izvršio svoj zadatak u potpunosti kao ostali bataljoni. Isto tako prilikom evakuacije plijena mnogo drugova iz streljačkog stroja ode sa pljenom, a tako i sa ranjenicima. Mnogo bi zgodnije bilo kad bi se određivalo uz štab neke rezerve koje bi evakuisale ranjenike i plijen.

U ovoj akciji utrošeno je mnogo municije, a tako isto bilo je mnogo ranjenika, uzrok tome bio je samo to što se neorganizovano napali pojedini

objekti i svakako kao neorganizovani ne osvoje se, jedino se utroši mnogo municije i izbaciti vojnika iz stroja. Mislimo u buduće da u akcijama samo prvim naletom treba dati jake plotune, onda prestati sa vatrom uočiti neprijateljske položaje, tek onda organizirati i skoncentrisati i svaki napad i juriš treba na planu organizirano sa svim dobro raspolagajućim oružjem napasti. Na taj način mnogo se manje troši municije, manje izbačenih iz stroja i prije se likvidira uporište.

Spisak poginulih i ranjenih dostavićemo naknadno.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Polit, komesar:	Komandant:
SI. od.	Dako S. Puač, v.r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HŠ, Slav. Brod, K 34/1/ 369-370.

149

10. XI 1943.

Izvještaj Štaba XVIII NO brigade Štabu XII divizije NOV Hrvatske o stanju i rasporedu jedinica Brigade, te izvedenim akcijama od 27. X do 10. XI 1943. godine.

1.— Situacija na sektoru brigade:

Između 27 — 31. X kretala se 2 bataljona brigade sektorom Trokuta,¹ dok je III. bataljon bio u Baniji². Bataljon u Baniji bio je jedanput napadnut od brojčano i tehnički nadmoćnog neprijatelja i odstupio bez gubitaka. U Trokutu pošla je banda protiv položaja Posavskog odreda kod sela Korita. Borba se produžila, pa je jedan naš vod pritekao u pomoć. Nakon pojačanja kog je banda dobila, naši borci bili su prisiljeni odstupiti. 31. X. Osiguravan je prelaz transporta iz Banije preko ceste i pruge kod Lipovljana. Niti na tom mjestu, a niti tokom kasnijih pokreta za Voćin nisu naše jedinice bile smetane od neprijatelja.

5. XI izvršila je brigada pokret za Levinovac — Pivnice, a 6. XI u pravcu uporišta Virovitica.

2.— Rad štabova:

Rad štabova bio je u ovom razdoblju dobar, ispočetka se svodio u glavnom na rukovođenje pokreta jedinica, a po dolasku u Voćin vršena su savjetovanja sa svim štabovima, a štabovi bataljona držali su savjetovanje sa četama. Vršene su opsežne pripreme za akciju na Viroviticu.³ U pogledu voj-

¹ Odnosi se na teritoriju između komunikacija: Pakrac — Banova Jaruga — Novska — Okučani — Pakrac.
² Osamnaesta NO brigada nije bila u Baniji, radilo se samo o osiguranju transporta u Slavonij.
³ O borbama za Viroviticu vidi dok. br. 128, 129, 140 i 150.

ne izobrazbe koristi se svako od drugog rada slobodno vrijeme. U tom radu pomažu bivši domobranski oficiri, koji su u našim bataljonima razmješteni kao vojni instruktori. Kvalitet članova štabova bataljona solidan je.

3. — D i s c i p l i n a i m o r a l :

Disciplina kod boraca u svim svojim vidovima razvijena je do zavidnog stupnja. Borbenost je zadovoljavajuća, a moral nepokolebiv. Naređenja se izvršavaju na vrijeme, tek u posljednje vrijeme komandant I. bataljona često se odnosi neodgovorno prema tome. želja za pljačkom i samovoljnim oduzimanjem bilo kakovih stvari izgleda da je sasvim iščezla. Međusobno pozdravljanje boraca, kao i pozdravljanje starješina vrši se.

4. — S t a n j e u j e d i n i c a m a :

Izbačenih iz stroja bilo je 32 od toga 8 mrtvih i 24 ranjena.

U brigadu došlo je 130 novih drugova. Gubitaka oružja nije bilo. Dobitak u oružju 4 teška mitraljeza (Švarcloze), 10 puško-mitraljeza, 22 šmajsera, 300 karabina.

Municije je utrošeno 8.000, a u brigadu dobiveno 20.000 Ostatak zarobljenog oružja i municije predan je drugim brigadama i Slagalištu.

5. — S l u ž b a v e z e :

Služba veze solidno funkcioniše. Veza sa bataljonima održava se telefonom i kuririma. Veza za vrijeme borbe između bataljona i ovog štaba bila je redovita i uredna, jedino četa I. bataljona na stanovito vrijeme bila je bez veze, ali je tokom borbe uspostavljena. Opća ocjena službe veze u brigadi je dobra.

6. — I z v e d e n e a k c i j e :

Dana 6. XI izvršila je naša brigada napad na Viroviticu. Uz pomoć veze iz Garnizona' bez otpora je osvojena domobranska vojarna i oko 250 domobrana. Ostali domobrani koji su bili na raznim položajima predavali su se tokom idućeg dana. Još u toku noći naše jedinice su prodrle u Gradsko poglavarstvo i zarobile nekoliko policajaca i Nijemaca, ali su se morale povući radi jakog pritiska i napadaja bombama koje je banda iz II. sprata neprekidno izbacivala.

U toku noći, naše su jedinice zašle na željezničku stanicu i nakon evakuacije materijala stanica je zapaljena. Uništeno je eksplozivom 4 lokomotive i nekoliko skretnica na stanici. U toj akciji izgubljeno je 24 ranjena i 8 mrtvih. Neprijateljski gubici nisu utvrđeni.

Dobitak u ratnom materijalu je slijedeći: 10 teških mitraljeza, 3 laka mitraljeza, 10 puško-mitraljeza ispravnih i 3 neispravna, 600 raznih pušaka od toga preko 400 mauzera. Municije 500.000, vojničkog odijela i obuće oko 500 pari, 630 mina za laki bacač i ostale sitne opreme, kao i mnogo živežnih namirnica.

Akciju na samo mjesto izvodili su I i III. bataljon, dok je II. bio u zasjedi prema Mađarskoj. Na taj bataljon naišla je banda na odstupanju i tu se razvila žestoka borba u kojoj su naši borci pobili i zarobili živih 10 ustaša i Nijemaca.

Svi bataljoni izuzev tu četu I. bataljona pristupili su i izvršili zadatak prema primljenim uputstvima. U borbi su se snalazili kako borci tako i rukovodioci dobro.

7. — S t e č e n a i s k u s t v a :

Pred našom upornošću neprijatelj se demoralise i redovno bježi. Kod blokade pojedinih objekata treba težiti da se blokiraju i pod vatrom drže svi otvori koji mogu poslužiti kao izlaz jer je primjećeno da banda uvijek i gotovo u cijelosti pobjegne.

Upotreba artiljerije bila je u ovoj akciji minimalna radi osobitosti neprijateljskog obrambenog sistema prema kojem bi to bilo u našem okviru mogućnosti neefikasno.

8. — R a s p o r e d i s t a n j e b r i g a d e :

Momentalno je brigada raspoređena na sektoru Removac — Jasenaš — Rezovac. Stanje u odjeći i obući dobro. Golotinja i bosotinja potpuno su likvidirani.

Ishrana zadovoljava. Zdravstveno stanje dobro. Svega nekoliko slučajeva prehlade. Epidemičnih bolesti nema.

9. — U cilju popunjavanja brigade potrebno je omogućiti da brigada izvrši mobilizaciju i dobije najmanje 200 novih boraca, a iza toga da krene u veće i složenije akcije. Prošla akcija je pokazala da je naše brojno stanje nedovoljno da obuhvatimo tako opsežan prostor i rad koji tokom akcije iskrsava.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
Milan Tomić, v. r.

Komandant:
Marinković,⁴ v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 38/1, 215-216.

10. XI 1943.

Izveštaj Štaba Brodske NO brigade Štabu XII divizije NOVJ o stanju u Brigadi i njenom operativnom sektoru, izvedenim akcijama na Gašince i Viroviticu, i o radu štabova i podređenih jedinica u prvoj dekadi novembra 1943. godine.

I. Opšta situacija na sektoru Brigade.

Na sektoru oko Đakova su uporišta koja drže Švabe, Gestapovci a u zadnje vreme čerkezi.

Čerkezi su stigli prije 8 dana na sektor Đakovačkog sreza. Neprijatelj se u tom sektoru povukao u uporišta te se ne zaleće u našu slobodnu teritoriju i ne vrši veći teror nad našim narodom.

Dolaskom Čerkeza na sektor Đakovačkog kotara počeli su ponovni upadi u našu teritoriju i naša sela, te pljačkanje i paljenje naših oslobođenih i poluoslobođenih sela.

Zadnjih nekoliko dana naša Brigada prebacila se na sektor Slatina, tj. u Podravinu.

Na tom sektoru nema većih uporišta, a jedino je Slatina. Posada ovoga uporišta rede upada u naš oslobođeni teritorij, većinom se povukla u uporište te se u istom samo pripremaju za obranu.

Do sada na našem sektoru nema nikakove veće koncentracije neprijatelja, te prema tome nema ni izgleda da bi neprijatelj pravio kakovu veću ofenzivu.

II. Rad štabova i podređenih jedinica:

1. članovi Štaba ove brigade zadovoljavaju na svojoj dužnosti, te zajednički rešavaju im sve postavljene zadatke.

Jedino članovi Štaba brigade su malo posvetili pažnju svojoj vojnoj izobrazbi. Svega u međuvremenu od 10 dana održana 2 sastanka na kojima se proučava jedinačna obuka, te naoružanje (puškama).

2. Štabovi bataljona također se pridržavaju vojnopešadijskih priručnika te se sa istih služe te donekle obučavaju sebe, a istovremeno i borce.

Obuka štabova bataljona kao i boraca vrši se prvo teoretski i proba praktično da se ustanovi koliko je tko naučio i šta je zapamtio.

Sav vojni rad vrši se po programu, i to tako da su članovi štaba Brigade međusobno podijelili pojedine vojne predmete i smatraju se odgovorni za predavanje istih. Ipak se vojnom radu jedinice rukovodioca nije posvetilo pažnje i ako se je to moglo učiniti.

III. Disciplina i moral jedinica:

1. Disciplina naših jedinica je dosta dobra. To se vidi u tom što naši borci kao i rukovodioci dosta tačno izvršavaju naređenja svojih pretpostavljenih.

1 Odnosi se na dijelove Prve konjičke kozačke divizije.
2 Podravska Slatina

Borci pozdravljaju svoje starešine, dobro se ponašaju u stroju i za vreme borbe. Do sada se još borci međusobno ne pozdravljaju kako to zahteva Naredba Vrhovnog štaba.

2. Moral naših boraca jeste na visini. Oni su spremni da izvrše svaki zadatak koji se postavlja pred njih. Naročito su se pokazali u poslednje 2 akcije i kao vrlo dobri i visokog morala u akciji na Gašince³ i ako su imali dosta izbačenih drugova iz stroja oni su dalje čvrstom voljom jurišali na krvavog neprijatelja sve dotle dok ga nisu uništili.

U zasjedi kod 'Slatine' su bili napadnuti od tenkova, bornih kola te pešadije a istovremeno nenadano je upao među njih oklopni voz.

Ovdje su se također junački poneli, te s visokim moralom i voljom odbijali napad za napadom, na jednoj strani borili su se s tenkovima dok su se s leđa branili od oklopnog voza.

Drugovi su ostali na položaju sve dok nisu dobili naređenje za povlačenje i posle menjanja položaja su čvrstom voljom zasjeli nov položaj.

IV. Stanje unutar jedinica:

U ovome periodu od 10 dana našoj brigadi izbačeno je iz stroja 14 mrtvih drugova i 25 ranjenih.

Novo pridošlih drugova boraca je bilo 65.

Naoružanje naše brigade u ovome periodu povećalo se za 5 teških mitraljeza, 5 puškomitraljeza, 160 pušaka. Gubitaka u oružju nismo imali, dok je utrošak municije oko 10.000 (hiljada) metaka.

V. Služba veze:

Veza između štabova održava se kuririma koji nemaju na raspolaganju nikakvih prevoznih sredstava niti konja.

Formirali smo četvu za vezu koja ima samo kablove bez telefona te nema Radio-stanicu, konja za jahanje i drugog potrebnog materijala.

Ista četa nije učestvovala još ni u jednoj borbi.

Veza u borbi između jedinica održala se vrlo slabo. I to zato što su kuriri slabe borbenosti te se isti kukavički ponašali i sporo se prebacivali noseći izvještaj, te su svi izveštaji većinom kasno stizali.

Iste smo zaključili da smenimo, već po Naredbi Vrhovnog štaba da se kuriri imaju smenjivati svaki nedelju dana.

Veza u samoj borbi Radio-stanicom održavala se vrlo slabo te su često primani krivi telegrami ili nisu uopšte primani.

VI. Izvedene akcije

Dana 29. X 1943. u 5 sati ujutro naša brigada uz pomoć Osječkog odreda napala je neprij. uporište Gašinci.

U napadu učestvovao je I i II bataljon naše Brigade dok je III. bataljon držao položaje prema Đakovu.

³ Vidi dok. br. 126 i 140.

⁴ Brigada je učestvovala u akciji na Viroviticu kao osiguranje ostalim jedinicama.

Uz borbu koja je trajala 12 sati neprijatelj je bio savladan tj. nateran u bijeg u kojem je bio pobijen.

Zasjeda je vodila borbu te neprijatelja odbila u Đakovo, odakle ju je tukla artiljerija te je ista promenila svoje položaje, tj. povukla se nešto nazad. Zarobljeno je 126 pušaka, 3 teška mitraljeza, 8 puškomitraljeza, 5 šmajsera, oko 40 bombi, dosta opreme i drugog ratnog materijala. Neprijatelj je imao 120 mrtvih gestapovaca, zarobljenika nije bilo.

Naši gubitci: 8 mrtvih, 18 ranjenih, oko 5 oštećenih pušaka, utrošeno 3.000 metaka. U toj borbi naročito se istakla I. četa I. bataljona koja je izvršila posljednji juriš na neprijatelja.

U akciji na neprijateljsko uporište Virovitica⁵ naša brigada sa 2 bataljona držala je položaj prema Slatini dok je s jednim bataljonom držala položaje prema Daruvaru.

Naše jedinice zaposjele su položaj 6. XI 1943. u 7 časova te odmah primile borbu sa ustašama koji su prolazili kroz selo Sladojevce i u istom selu se zadržali te napadali naše kurire te posle zasjedu sleđa.

Iste je naša zasjeda rasterala ubivši 4 ustaše, dok smo mi imali jednog mrtvog.

Pošto je neprijatelj saznao za naše položaje mi smo se odmah prebacili na nove, i to između Dolnjih Meljana i Sladojevaca gde smo odmah po prebacivanju opet primili borbu koju smo vodili ceo dan.

Istog dana u 2 sata po podne bili smo napadnuti od tenkova, bornih kola, kamiona i pešadije, a istovremeno napao nas je pancir s leđa tj. od Virovitice.

Naš III. bataljon i jedna četa I. bataljona vodili su borbu sa neprijateljem dok su druge 2 čete I. bataljona bile prisiljene da se pod vatrom sa brisanog prostora prebace preko pruge u Brdo.

Borba se vodila sve do same noći kada smo se povukli i sredili svoje jedinice i prebacili na nove položaje, i to: između Cabune i Bistrice.

Na ovim položajima bili smo sve do naređenja za povlačenje.

Neprijatelj na istima nije naišao te nismo vodili borbu.

U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 36 mrtvih te više ranjenih, te oštećena jedna borna kola. Zarobili smo 8 pušaka i 300 metaka.

Naši gubitci su 6 mrtvih, 7 ranjenih, te 6.000 ispaljenih metaka, 6 mina, 12 protiv-tenkovskih metaka.

U ovoj akciji ponovno se istakla I. četa I. bataljona koja je vodila borbu na jednoj strani sa tenkovima a na drugoj strani branila se od pance-
ra koji ih je napadao. Ista je ostala na položaju sve dok nije dobila naređenje za povlačenje.

Naređenje za povlačenje sa položaja dobili smo u 14 časova 8. XI 1943, a povlačenje naših jedinica izvršili smo istog dana u 16 časova.

⁵ O borbama za Viroviticu vidi dok. br. 129 i 140.

VII. Stečeno iskustvo

U ovim borbama naše jedinice stekle su veliko borbeno iskustvo, t. j. boriti se sa najkrvavijim neprijateljem Gestapovcima, ustašama, pa tenkovi, ma, bornim kolima i drugim.

Sada su oni već spremni da prime borbu već i sa ovako opremljenim jedinicama.

Dokazalo se i to da kada se drži zasjeda na cesti ili pruži da je potrebno pokidati komunikacije, kako ispred sebe tako i iza leđa jer se to već par puta krvavo osvetilo našim borcima.

Te da valja uvijek kada neprijatelj ispipa položaje koje drže naše jedinice iste brzo menjati.

VIII. Rad jedinica i njihovo stanje:

Jedinice naše Brigade raspoređene su na odmor, i to:

I. bataljon selo Đulavec, II. bataljon Pivnice, III. bataljon Pčelić, s tim da osiguraju našu teritoriju u svojini pravcima.

Stanje je odjeće u brigadi vrlo dobro. Bosih nema. Jedino borci imaju mali broj partizanki,⁶ većinom nose domobranske i druge.

Drugovima bi bilo potrebno da se ispare, pokrpaju, operu i iščiste od vaški.

Operativne zadatke očekujemo.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Polit, komesar:
Potpis nečitljiv

Komandant:
Jergović Ivan, v. r.

Original u VII, Bgd.
Prepis u HIS, Slav. Brod, K 9/1, 1/10.

⁶ Radi se o kapama.

Pregled brojnog stanja i naoružanja Istočne grupe NOP odreda početkom novembra 1943. godine.

J e d i n i c a		Brojno stanje						N a o r u ž a n j e																	
		Po U Na spisku rashodu licu						P u š a k a										Teških mitr.		Puško-mitraljeza					
		Muških	Ženskih	Muških	Ženskih	Muških	Ženskih	Mašinskih šmajsera	Mauzera 7,9 mm	Manliher.	Ruskih	Francuskih	Razne vojničke	Civilnih	Švarcloze	Njemački	Fiat	Breda	Laki mitr.	Tenkovski	Z. B. Brno	Belgijski	Talijanski	šoša	Njemački
Štab Istočne Grupe Partizanskih Odreda VI. Korpusa NOVJ		28	i	i		27	1	3	17	12															
O D R E D I	Štab Požeškog N. O. P. Odreda	269	34	53	4	216	30	5	157	22									2		3			2	
	Štab Osječkog N. O. P. Odreda	669	60	90	7	579	53	14	376	129					i				5	2	5	1		1	2
	Štab Diljskog N. O. P. Odreda	331	34	70	2	261	32	4	64	154	13	1	7	i					2			2	2		1
U k u p n o :		1297	129	214	13	1083	116	26	614	317	13	1	7		ii				9	2	8	3	2	3	3

Haubica	Poljskih	Brdskih	Protivokolskih	I Pješackih	Lakih	Teških	Revolvera	M u n i c i j a															Za revolvare	Bombi		Konja	Sedala	Mula	Samara	Eksploziva					
								Za puške					Za teške mitraljeze					Za puško-mitraljeze						Za topove							Ofanzivnih	Defanzivnih			
							3	105	360															50	9	12									
	i						9	6985	660						700		150	1750				490		5	30	26	10	5							
							39	13215	5049					2500	2050	950	3000	3510			800	150		372	77	81	22	10		i					
							19	2140	9250	155	230	90	15		1000		143		570	600	200			241	22	48	14			i					
	i						70	22445	15319	155	230	90	15	2500	3750	950	3293	5260	570	600	1000	640		5	663	138	167	46	20		2				

Politički komesar:
S * Domankušić, v. r.

Komandant:
Miljanović Savo, v. r.

Original u Vi I, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 7/1, 1-2.

1 Stjepan

10. XI 1943.

Pismo Štaba Zapadne grupe NOP odreda Štabu Posavskog NOPO, kojim se javlja da je promet na željezničkoj pruzi Banova Jaruga — Pakrac opet uspostavljen i da treba poduzeti akcije za rušenje pruge, kako bi se spriječilo izvlačenje hrane za potrebe NDH.

Dragi drugovi!

Štab Korpusa t. j. Načelnik Štaba' preko telefona naredio je da se odmah poduzmu potrebne mjere za rušenje pruge Banova Jaruga — Pakrac. Prema njihovim obaveštenjima vagoni su spremni za saobraćaj koji treba da odmah otpočne, jer je pruga skoro opet posve uspostavljena ili popravljena. Uspostavljanjem toga prometa nada se banda izvesti tom prugom oko 200 vagona hrane. Te ogromne količine hrane jedini su razlog zbog koga banda tako uporno s jedne strane brani rušenje, a s druge strane neprestano vrši sve da ukloni tragove naših diverzanata.

Odmah po primitku ovoga naređenja poduzmite sve potrebne korake da se pruga o kojoj je riječ sruši na nekoliko mjesta i to tako da se njezino popravljnje ne može lagano obaviti. Ovakovo rušenje pruge obavljajte neprestano tako da banda nikada ne dođe više u mogućnost da izveze ma i samo jedan vagon tom prugom.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Načelnik Štaba:
Mijo Pešut, s. r.

Original u VII, Bgd.
Prepis u HIS, Slav. Brod, K 11/I, 3/17.

10. XI 1943.

Izveštaj Kotarskog komiteta KPH Grubišno Polje Okružnom komitetu KPH Virovitica o ppoličkim prilikama, organizacionom stanju i radu KP, SKOJ-a i drugih društveno-političkih organizacija, te o radu i brojnom stanju NOO-a. U izveštaju se kritikuju objektivni i subjektivni propusti u radu ovog KK.

Politička situacija.

U oslobođenim selima narod je u velikoj većini odan N. O. B. pomaže ju u svim oblicima. Primjećuje se popustljivost u samom pomaganju, u glavnom radi iscrpljenosti i radi nepravilnog raspoređivanja tereta sa strane N. O. O.-a i neizvršavanja dobivenih naređenja pojedinih ljudi u selu, a protiv kojih N. O. O. ništa ne preduzima. Osjeća se nekakva uljuljanost i uvjerenje

da banda više neće moći mnogo napraviti i hranu slabo spremaju. Ima trzavica u pojedinim selima radi razdiobe robe, koja je dijeljena od strane odreda. Ne primjećuje se rad izdajni. iz H. S. S. osim u Vel. Miletincu gdje Ibša' ima političkog utjecaja na narod koji radi po njegovim uputama i nije još prišao N. O. B. iskreno, nego radi samo ono što mora. U Turčević Polju osjeća se rad koji se sastoji u sabotiranju a potiče u glavnom od Ilije čak-maka i Stanka Milanovića, koji imaju vezu sa Ibšom, a isti su bili S. D. S.-ovci. U Mal. Jasenovači osjeća se također sabotiranje ali sa strane ljudi koji bi htjeli lično se okoristiti. Ima nekoliko bogatih koji ne bi htjeli ići na dužnosti, nego žele biti u odboru kako bi se mogli što više okoristiti. Primjećuje se u više sela da se Srbi osjećaju nekako zapostavljeni a govore kako se samo Hrvati spominju i kako će oni opet nadvladati, i raditi što hoće. To je kod pojedinaca. Banda je upala 6. XI u Vel. Dabčevicu i otjerala je iz Brđana i Mal. Peratovice 4 čovjeka sa oranja koja je naknadno pustila. Otjerala je 1 par konja i 1 par volova, zapalila 2 kuće u Lončarici. U neoslobođenim selima osjeća se naglo previranje i prilazi se sa simpatijama na stranu N. O. B. Ustaške i okupatorske vlasti izgubile su svaki utjecaj kod naroda. Utjecaj izdajnika iz HSS-a ne osjeća se nigdje niti u Grubišnom Polju gdje je Smolčić' bivši načelnik prije bio aktivan. U svim neoslobodenim selima imamo utjecaj. Banda je vršila mobilizaciju hapšenjem, pokupila 85 ljudi iz sela Ivanovo Selo, Rašenica, Trojeglava, Grub. Polja, Poljani, Orlovac, Mali Zdenci i Vel. Barni. Pustila ih je oko 35, ostalo je sve otpremljeno u Bjelovar. Mobilizirana su od 1908. — 26. godišta. Veći dio naroda kod kupljenja se razbježao i sakrio od bande i kasnije se vratio kućama. Velika Jasenovača, Grbavac i Zrinjska su većinom mađarska sela i Mađari govore neka dođe Mađarski bataljon pa će ići u partizane. Ima dosta sposobnih za vojsku. Imade u neoslobodenim selima u zadnje vrijeme nešto vojničkih dezertera domobrana koji se nisu odazvali pozivu u banditsku vojsku. Češka manjina je sva uz N. O. B., ali teško odlaze u NOV. Zadnjih mjesec dana mobilizirano je oko 10 ljudi.

Organizaciono stanje K. P.

Kotarski komitet sastavljen je od 5 članova, 3 selj., 2 radnika, 4 srb., 1 njem., 5 muškaraca.

2 Općin. Komiteta sa 10 članova, 9 selj., 1 radn., 9 srb., 1 mađar., 8 mušk., 2 žene.

Sveukupno ima članova K. P. 61, od toga 45 muškaraca, 16 žena, 55 srba, 4 mađara, 1 Hrvat, 1 njem., 57 seljaka, 4 radnika.

Sam kotarski komitet je dosta slab, kao cjelina neuspjeva da obuhvati sav rad.

Općinski komiteti su novi, uopće još ne djeluju kao samostalni. Treba im mnogo pomoći.

Seoske jedinice ne održavaju redovite sastanke. Većina sekretara nisu uopće prolazili nikakvih kurseva. članstvo je odano i voljno raditi samo im manjka izgradnja.

¹ Mijo, bivši vođa HSS-a na kotara Daruvar.
² Mile.

S K O J

Postoji kotarski komitet u kojemu nikada nema stalan broj članova radi čestih izmjena. Sada rade u istom samo dva člana, i uopće ne može zadovoljiti jerbo su članovi nesposobni, ne znaju se snalaziti. Novi su članovi. Treba ozbiljno postaviti sređenje istoga.

Postoje 2. Općinska komiteta sastavljena od pročelnika grupe koji se ne sastaju redovito, niti ne rukovode. Krivnja je kotarskog komiteta SKOJ-a koji im ne posvećuje skoro nikakove pažnje.

Ima 18 skojevskih grupa sa ukupno 104 člana od toga 88 ženskih, 16 muškaraca, 80 srba, 12 hrvata, 4 slovenca, 3 čeha i 5 mađara.

Iste grupe rade kao i komiteti, rade slabo, treba im pomoći.

U vojno pozadinskim ustanovama ima 6 grupa sa ukupno 39 članova, od toga 26 muških, 13 ženskih, 29 srba, 9 hrvata, 1 čeh, 31 seljak, 7 radnika, 1 đak. Iste jedinice do pred kratko vrijeme stvorene su jerbo prije nije u opće rađeno po skoju u vojnopozadinskim ustanovama.

U S A O H

Kotarski odbor ne radi stalno, ima samo dva člana koji rade i u opće ne rukovodi tako stoji i sa dva općinska odbora. Seoskih odbora imade 28 sa 940 članova od toga 540 pionira i 400 ostale omladine većinom ženske. Omladinskih domova imade 2.

A. F. Ž.

1. kotarski odbor sa 6 članova sada je nanovo formiran i rad se razvija dobro.

2. Opštinska odbora od 21 člana sa plenumom također su obnovljeni i rade dobro. 20 seoskih odbora na oslobođenoj teritoriji su ponovo izabrani i počeli dobro raditi. U 8 neoslobođenih sela imadu vezu sa ženama i rad je počeo punom parom, žene dolaze više na sastanke.

N. O. O.

Kotarski NOO je sada izmijenjen sa tri druga Nikola Knežević, Dušan Bukvić i švec Ivan smatra se da će odbor dati više od sebe nego prijašnji. Nije još dovoljno aktivan kako bi mogao da bude, treba im pružiti pomoć kao novim odbornicima.

Postoje 2 opštinska NOO-a sa 14 članova koji su također u zadnje vreme izmjenjeni i nadopunjeni sa novim drugovima, odbori su se snašli prilično, treba im mnogo pomoći.

Ima 25 seoskih NOO-a u oslobođenim selima u kojima su vršene u zadnje vreme izmene odbornika koji nezadovoljavaju. U neoslobođenim selima imadu 4 odbora dok u svim ostalim selima imadu veze.

V O J S K A

U neprijateljskoj vojsci nemamo čvrstih veza, ali je uspijevamo uhvatiti sa pojedincima koji odmah idu u partizane.

A G I T A C I J A I P R O P A G A N D A

Materijal se šalje redovito, u zadnje vreme dobiva se u dovoljnoj količini, ali ga organizacije ne iskorištavaju. U neoslobođenim selima dijeli se razbacivanjem i davanjem pojedincima. Mitinzi nisu održavani nigdje radi pomanjkanja potrebnih drugova zato. Kulturno prosvetni odbori postoje po svim selima oslobođenim, ali nisu došli do svog izražaja.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Za Komitet:
Potpis nečitljiv

Napomena: Izvršene su manje stilske korekcije.
Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 11 /I, CK, 31/107-108.

154

10. XI 1943.

Izveštaj Ministarstva unutrašnjih poslova NDH u Zagrebu o političkoj aktivnosti KP u Slavonskoj Požegi, aktivnosti NOV u okolini, raspoloženju naroda i pojedinaca, te o lokaciji i snazi jedinica i ustanova NOV oko Slavonske Požege.

Djelatnost partizana u Požegi i okolici još je uvijek vrlo jaka. U samo' me mjestu u posljednje vrijeme iza kako su prilike nešto sređene, djelomično je smanjena i to uglavnom ustmena prormčba. Letaka i novina još uvijek imade u velikom broju. Gdje se izdavaju te stvari nije još poznato, ali je sigurno, da u samoj Požegi imaju svoju tiskaru.

U par izvješća smo napomenuli i upozorili na komunističku djelatnost u vojnim krugovima" Požege. Nedavno je u selu Lipa, občina Vanjska Požega, održan partizanski sastanak na kome je gornje potvrđeno. Jedan je naime govornik izjavio, da će oni u Požegu ući, ali za sada još ne, već tek onda, kada od osoba iz kasarne dobiju obavijesti. Na mig tih ljudi oni će navaliti, a to će značiti pad Požege, ali bez velikih žrtava po partizane.

U samome mjestu nalazi se mnogo partizanskih simpatizera i to na svim mjestima. Mnogi su tihi, ali se mnogi ne ustručavaju niti svoje mišljenje javno izraziti.

Jedan od glavnih partizanskih suradnika u Požegi bio je dr Ciraki', koji je nedavno bio zatvoren u Zagrebu, ali je nakon desetak dana pušten na slobodu. On je poznati komunista još iz vremena Jugoslavije, te se već tada kandidirao na komunističkoj listi. Prema nekim podacima sada je bio predsjednik NOO za Požegu.

Izraziti komunista u Požegi je i neki poštari KIRAŠIĆ, koji čak prisustvuje i partizanskim sastancima, te je s njima u stalnoj vezi.

1 U Slav. Požegi postojao je i aktivno radio ilegalni vojni komitet u kasarni od početka 1942. godine. Detaljnije o njegovom formiranju i djelovanju vidi u »Zborniku«, br. 1, Slav. Brod, HIS,

2 Dr Ciraki Leon bio je član prvog NOO-a u Slav. Požegi 1942. godine.

Pred dva mjeseca bio je uhapšen u Požegi neki Pero Baričevac, jači komunista, koji je odpremljen u Zagreb. Koliko je bilo poznato osuđen je na logor, ali se prema nekim podacima sada nalazi u Zagrebu u bolnici. Prema tome se vidi, da njihovi i najgori ljudi uvijek nađu iz najtežih situacija izlaza.

U Požegi su svi Cesi partizanski simpatizeri. Među njima se ne može naći niti jedna iznimka.

U državnim uredima imaju svugdje po kojeg čovjeka, tako da su posve upućeni u djelatnost hrvatskih vlasti.

Najnezgodnije je šta obćine daju propustnice seljacima iz okoline Požege, koji sve šta čuju i vide dojavljuju partizanima.

U okolini Požege partizanska djelatnost osjeća se u prvom redu u progonima onih osoba, koje su ustaški raspoložene, i koje imaju nekoga u ustašama. Primjerice, 8. listopada o. g., opljačkali su trgovinu trgovca Radičevića u selu Mihaljevci, tri i pol kilometra od Požege, a njega odvukli u šumu, i vjerojatno ubili, a s razloga što mu je sin tabornik Ustaške mladeži.

U okolini Požege gdje se ne osjeća djelatnost hrvatskih oružanih snaga, skoro svi su partizani, ali ima nekoliko osoba, koje su izraziti organizatori komunizma.

U mjestu Biškupcu je jedan od izrazitih partizanskih radnika Bačo PLATERNIK, inače Ceh, zanimanjem stolar, kome je brat kao četnik ubijen, a i on je bio poradi neke nekadanje četničke djelatnosti uhapšen, ali na nepoznati način se dočepao slobode.

U selu Kaptol održavaju vezu s partizanima dva brata Čeha, po imenu Perutka. Obojica služe kao partizanski obavještajci.

Osobito djelatni komunista je Đuro KNEŽEVIĆ, također na službi u Kutjevu na imanju baruna Turkovića. Za vrijeme Jugoslavije bio je otpušten iz državne službe radi komunizma. Bio je suradnik Židova, a s vremenom se približio HSS, te je postao desna ruka narodnog zastupnika Tanajca. I danas s njim surađuje, te svaki 15 dana dolazi u Požegu po upute.

Partizanski štab nalazi se u selu Perenci, kod Požege. U selu Zvečevo, imaju magazine i bolnice. Okolna sela Brđani, Rasna, Koprivna, Oljasi i Svrsgaće su sto posto partizanska.

16. listopada pobjegao je od partizana jedan zarobljenik, koji je izjavio, da u Požeškoj gori imade oko 13.000 partizana. Među njima da se nalazi i nekih 6 Engleza.³ Izjavio je, da se 10. listopada o. g. spustilo padobranom 2 Engleza, koji znadu nešto hrvatski i to u polju kod Žigerovaca, a odatle su krenuli u obćinu Vilić.

Istih dana pobjegao je u partizane jedan domobran, koji je pričao da imaju partizani u gorama oko Požege 10 brigada, koje broje oko 10.000 ljudi.* Od tih 7 brigada je određeno za borbe, dok su trima povjerena rušenja pruga i napadi na vlakove. U Psunju veli da imaju bolnice i magazine, gdje dovažaju sve žito, svu hranu i stoku, te odjeću.

³ Radi se o članovima engleske misije koji su se padobranima spustili na Požeško područje.
⁴ Podatak je netačan i preuveličan. U to vrijeme na teritoriji Požeške kotline djelovao je Požeški NOPO i Novogradiška četa.

U posljednje vne me počeli su partizani iz okolice slati pojedinim osobama pozive da se povrate na svoja imanja sa kojih su bili svojevremeno pobjegli.

Dostavljamo u priepisu jedan takav poziv⁵ odaslan Jani ŠOJIĆ.
Zagreb, dne 10. studenoga 1943.

Napomena: Dokument nije potpisan.
Original u SUP, Zgb.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 20/III, 18/163-164.

155

11. XI 1943.

**Izvještaj Štaba Istočne grupe NOP odreda Štabu VI korpusa NOV
I POJ o formiranju samostalnih operativnih četa na sektorima djelovanja Istočne grupe NOP odreda.**

Prema naređenju od 4. XI 1943. broj 258/43. mi smo postupili t. j. formirati samostalne čete koje će operirati južno od pruge Beograd — Zagreb i sjeverno od pruge Zagreb — Osiek i to: Diljski N. O. P. Odred formirao je jednu četu na Sektoru Sl. Brod, Vinkovci, Županja, Osječki N. O. P. Odred formirao je dve grupe koje će operisati na Sektoru sjeveroistočno od Osijeka i Vukovara izvršili popunu t. j. dali 15 drugova za novo formiranu Podravsku četu koja će operisati na Sektoru Podravine, i to: Podravska Slatina, Donji Miholjac, Valpovo, Požeški N. O. P. Odred formirao je jednu četu od 45 drugova koja operiše južno od Kapele do Nove Gradiške na Sektoru Posavine sve uzduž leve obale Save.

Komande tih četa odnosno tih grupa pismeno su upoznati sa zadatkom koji je postavljen pred njih od strane ovoga štaba.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Politkomesar:
Sl. odsutan

Komandant:
Miljanović Savo, v.r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 11 /I — 283.

⁵ Nije priložen.

11. XI 1943.

**Izvještaj Štaba Posavskog NOP odreda Štabu Zapadne grupe
NOP odreda o uspješno izvedenoj akciji na željeznički transport kod
Novske.**

Po predviđenom planu Štaba ovoga odreda kao i suglasnosti sa diverzantskom četom, krenuli smo na diverziju voza na pruzi Lipovljani — Novska. Sa dve čete zaposjeli smo prugu između Lipovljana i Stare Subocke. Položaj je bio zaposjednut u 17 časova sa Četom »Matije Gubec«, osigurali smo cestu od Banove Jaruge, a sa jednom četom osigurali smo cestu od Novske, t. j. da onemoguće prilaz bande.

Dana 10. XI kako smo gore naveli da smo zaposjeli prugu, vlak je naišao u 19.15 časova od Banove Jaruge spram Novskoj, isti je naletio na minu i bio je zaustavljen. Otvorit je jedan manji plotun na voz te je izvršen juriš, voz je bio dug oko 80 vagona od tih je bilo 25 vagona nafte, 3 vagona sijena, 3 vagona krumpira, te 3 vagona drva i oko pola vagona brašna, ostalo su bili prazni vagoni. Od svega gore navedenog plijena izvučeno je oko 70 vreća brašna koje je predano u III Ekonomsko slagalište, zarobljen je jedan švajc-aparat, 3 sanduka raznog alata iste stvari predane su III Ekonomskom slagalištu.

Gore navedene cisterne isprobijane su pušćanim metcima te su zapaljene, sijeno je razvučeno po svim vagonima te tako celi transport od ukupnog broja 80 vagona je u potpunosti izgorio. Vatra je bila strašna koju je davala goreća nafta, voz je u potpunosti uništen.

U istom transportu zarobljeno je 9 željezničara, jedan domobran u civilu koji je išao na odsustvo.

Pri samome napadu na voz bilo je predviđeno čim mina eksplodira da se udari jedan plotun, u istom plotunu izbačeno je 314 metaka.

Na našoj strani nije bilo gubitaka ni u mrtvim ni u ranjenim.

Neprijatelj iz Novske iz pancera sa pruge bacao je iz topova i bacača ali nije naneo nikakove štete.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu! ! !

Polit, komesar:
Rafo **M.** Marković, v. r.

Komandant:
Sreten Žarković

Original u VII Rgd.
Fotokopija u HŠ, Slav. Brod, K 3/1 — 385.

1 Formirana oktobra 1943. god. i djelovala u selima Posavine oko Novske; vidi dok. br. 112.

11. XI 1943.

Izveštaj Ministarstva Hrvatskog domobranstva NDH Ministarstvu oružanih snaga u Zagrebu o radu Vojnog komiteta u virovitičkom garnizonu, prelasku domobranskih oficira i vojnika na stranu NOV i o stanju u Virovitici neposredno pred napad NOV na grad.

Po zapoviedi Glavara stožera obišao sam danas zrakoplovom Viroviticu i našao sljedeće stanje:

Prema izkazu očevidaca, posada u Virovitici napadnuta je 6. studenog t. g. oko 19.30 sati na večer." Vojarna je zauzeta bez borbe i po svemu se vidi da je po sriedi jedna izdajica.' Još pinije jedno 6 nedelja prebjegao je partizanima konjanički nadporučnik Cerić Mato. On je bio upravitelj državnog imanja u Čalištu i Novom Marofu. Prema dobivenim podacima, nadporučnik Cerić, na veliko je zloupotrebljavao svoj položaj i bogatio se. Sazidao je u kratko vrijeme neku veliku kuću i kupio imanje. Kada je osjetio da se njegovim malverzacijama ušlo u trag, prebjegao je zajedno sa ženom i djetetom partizanima. Onanie je počeo rovariti protiv sklopa. Izgleda da mu je glavni pomagač bio nadporučnik Urban Miroslav. Pošto novo određeni zapovjednik sklopa podpukovnik Bona Bunić još i danas nije stigao, ja sam prigodom moga posljednjeg obilazka odredio da ga zamjenjuje bojnik Pintarić Vjekoslav, koji je određen za zapovjednika I. konjaničkog sklopa u Travniku.

Nekoliko dana prije napada partizana, bojnik Pintarić se je razbolio i operiran je u bolnici u Virovitici, gdje i sada leži. Zamjenjivao ga je u dužnosti pričuveni konjički satnik Barić dr Stanko. Satnik dr. Barić vriedio je, kao dobar častnik i bio je za hrabrost u Bosni odlikovan. Međutim, u Virovitici bila je njegova supruga navodno izrazita komunistkinja, koja je već dva puta zbog komunizma bila obtuživana.

Nadporučnik Cerić, izgleda bio je s njom i sa nadporučnikom Urbanom u stalnom kontaktu i oni izgleda nagovorili su veći dio častnika da se predaju partizanima.

Izdaja je bila na taj način organizirana, da je nadporučnik Urban doveo partizane u vojarnu, išao je sa njima od bunkera do bunkera i razoružavao je domobrane. Navodno su se ostali častnici, sa malim iznimkama, dali odmah razoružati i to samo oni, koji su bih u vojarni, dok se je na primjer poručnik Kišpatić kod munjare borio do drugoga dana. Posada u Terezinom Polju od 60 ljudi, ostala je netaknuta.

Nadporučnik Urban dao je osedlati sve jahaće konje, zapregnuti kola i sam je sa nadporučnikom Cerićem pojašio i odveo sklop u šumu.

Prema izkazu jednog odbjeglog vojnika, domobrani odvedeni su u šumu i tu je nadporučnik Urban održao govor i kazao da su slobodni u komunističkoj državi. Zatim je pozvao sve domobrane, da se izjasne koji su za njega i komunizam, a koji hoće kući. Navodno na stranu nadporučnika

¹ Naredbu o napadu vidi u dok. br. 128.

² Radi se o aktivnosti Vojnog komiteta u virovitičkom garnizonu, koji je pripremio predaju oficira i domobrana.

Urbana nije stupio ni jedan domobran i komesar je na to posebno obratio se na nadporučnika Urbana i rekao mu: »što si ti meni pričao da su vojnici uz tebe a nikoga nema«. Vojnici su na to svučeni i otpušteni kućama. Od partizana odvedeno je 13 častnika, 30 dočastnika i 700³ domobrana sa cjelokupnim oružjem i spremom. U posadi ostao je jedan častnički namjestnik, 3 dočastnika i 30 domobrana, a 60 domobrana sa nekoliko dočastnika ostalo je na Terezinom Polju.

Ostala posada: oružnici i njemački vojnici, borili su se i dočekali su dolazak pojačanja. Nijemci primili su borbu u starome gradu u sredini grada. Kako sam ja sa svojim izvještajem o obilasku Virovitice br. 759/taj. — 43. predložio bio, da se vojarna napusti i stari grad zaposjedne od ciele posade, držim da je to učinjeno, da bi se posada sa lakoćom odbranila.

Da nije bilo izdaje, partizani vjerojatno ne bi mogli bili zauzeti niti vojarnu.

Prema izkazu njemačkog majora Wankea, častnici su dan ranije baš tražili od njega, da se brane u vojarni i zaklinjali se da će vojarnu braniti, kako izgleda baš na poticaj glavnih izdajnika.

Partizani odnieli su svu spremu, 80 konja i 250 svinja.

7. XI prije odlaska, zapalili su partizani zgradu stožera u vojarni, koja je podpuno izgorila. Druge zgrade ostale su oštećene ali nisu izgorile. Od skladišta sprema izgorio je samo jedan dio krova.

U skladištima ostalo je još: 2 vagona graha, 2 vagona žita, 4 vagona zobi, skoro sve sieno, drva i ugljen, 1 vagon luka, nekoliko vagona krumpira i nekoliko kaca kupusa. Njemački major Wanke naredio je da se sve preda Gradskom poglavarstvu u Virovitici, koje će dalje snabdijevati sve dielove u Virovitici.

U postupku bojnika Pintarića, mišljenja se razilaze. Dok major Wanke tvrdi da je bojnič Pintarić morao znati o pripremljenom izdajstvu, njegov pobočnik tvrdi da je bojnič Pintarić apsolutno nedužan.

Kod moga posljednjeg obilazka, tražio je major Wanke od mene da se nekoji častnici žurno iz Virovitice premjeste, među njima trebao je biti premješten i nadporučnik Urban. Bojnič Pintarić molio je da nadporučnik Urban ostane, a po njegovoj želji major Wanke s time se je složio. Sve ostale častnike ja sam odmah i ne čekajući rješenje Minorsa⁴ premjestio.

Kako su njemačka pojačanja, koja su bila upućena u Viroviticu iz Osieka, opet povučena, to je u Virovitici ostala samo mala njemačka posada, zaostalih 37 vojnika iz sklopa i oružništvo. Posada je pojačana jednom ustaškom sati.

Budući se u Virovitici nalaze još ogromne količine hrane, navodno oko 250 vagona brašna, ogromne količine krumpira, žita i t. d., bilo bi od velike važnosti da se u Viroviticu žurno pošalju pojačanja jer se ova posada od jačeg neprijateljskog napada ne može održati.

³ Pet stotina.

⁴ Ministarstvo oružanih snaga NDH.

Posada žurno treba streljiva, a naročito ručne bombe. Ovo nadzorništvo odredilo je i predložilo jednog častnika, koji će se žurno uputiti u Viroviticu, da prikupi ostatke sklopa. Prema dobivenim podacima neki ustaše zagrozili su se da će ubiti bojnika Pintarića, koji leži u bolnici, jer da je kriv za izdaju. Zapoviedio sam da se bojnik Pintarić prvim zrakoplovom preveze u Zagreb u bolnicu i da se tu provede istraga.

Napominjem da je kod napada na Viroviticu zapaljena i također i željeznička postaja.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Nadzornik, pukovnik:
Stimaković, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 10/III, 514-515.

158

12. XI 1943.

Izvještaj Štaba XXVIII divizije Štabu VI korpusa NOV i POJ i Štabu II operativne zone NOV i POH o izvedenoj akciji XXI NO brigade i drugih jedinica na grad Koprivnicu.

Dana 6. ovog mj. u 24 časa jedinice naše Divizije", brigade »Braće Radića«, II. Moslovačke brigade, Kalnički i Bjelovarski Odred izvršili su akciju na neprijateljsko uporište Koprivnicu' u kome se nalazila: jedna bojna koturaša jačine oko 500, naoružani sa 6 t. m., 28 p. m. Dve satnije ustaša, jedna satnija gestapovaca u jačini 120, posadni sat, rezervnih domobrana oko 60, padobranska škola u tvornici Danica u jačini oko 120, jedna Kvar tir satnija Nijemaca u jačini 90 u Čardi i oko 20 žandara.

U napadu je učestvovala kompletna XXI. brigada³ u samome gradu, dok je Danicu i Čardu napadao Kalnički Partizanski Odred Borba je otpočela sa 5 minuta zakašnjenja i trajala je do 8 sati na večer dana 7. ov. mj. u samome gradu, dok se neprijatelj u Čardi i Danici držao i 3. ov. mj. do 9 sati do večer kada mu je uspjelo probiti se i pobjeći u pravcu mađarske granice. Borba u gradu razvijala se dosta brzo i jedinice, koje su napadale koturaše za nepunih 8 sati likvidirale su neprijatelja, koji se nije htio **pre-** dati sve dotle, dok nisu topovi počeli razbijati objekte. U prvim naletima, jurišima i plotunima, potpomognutim minobacačima za nepuna dva sata svi bunker bili su likvidirani, posle čega se neprijatelj povukao u zgrade odakle se grčevito branio. Uz pomoć topova i automatskih oružja, uspjelo se neprijatelja sa jurišem osvojiti, dok su se u jurišu razbježali gestapovci, a ustaše su se povukle u Danicu. Kako je stanica nešto odvojena od samoga grada, ustaše su nekoliko puta pokušavale kontrajurišem. To isto su činili gestapovci, kojima su nanešeni osetni gubici.

1 Dvadesetprva (XXI) i Sedamnaesta (XVII) udarna brigada.
2 Naredbu za napad na Koprivnicu vidi u dok. br. 130.
3 Vidi dok. br. 148.

APPROXIMATE DATE OF BIRTH: 19-11-10

Položaj

U napadu je učestvovala kompletna XII. brigada u samome gradu, dok je Danicu i Čardu napadalo Kalnički Partizanski Odred. Borba je otpočela za 5 minuta zakašnjenja i trajala je do 8 sati na večer dana 7. ov. m.j. u samome gradu, dok se neprijatelj u Čardi i Danici držao 1 8 ov. m.j. do 9 sati na večer kada mu je uspjelo probiti se i pobjeći u pravcu Mađarske granice. Borba u gradu razvijala se dosta brzo i jedinice, koje su napadale koturaše za nepunih 8 sati likvidirale su neprijatelja, koji se nije htio predati sve dotle, dok nisu topovi počeli razbijati objekte. U prvim naletima, jurišima i plutunima, potpomognutim minobacačima za nepuna dva sata svi bunkeri bili su likvidirani, posle čega se neprijatelj povukao u zgrade odakle se grčevito branio. Uz pomoć topova i automatskih oružja, uspjelo se neprijetelja u sa jurišom osvojiti, dok su se u jurišu razbježali gestapovci, a ustaše su se povukle u Danicu. Kako je stanica nešto odvojena od samoga grada, ustaše su nekoliko puta pokušavale kontrajurišem. To isto su činili gestapovci, kojima su nanešeni osetni gubitci. Ratni plijen: zarobljeno je oko 300 koturaša, gestapovaca, ustaša i nešto od posadnog sata.

Gubitci: neprijatelj je izgubio oko 60 mrtvih i još veći broj ranjenih vojnika. Naši gubitci: bili su 20 mrtvih i 54 ranjena druga. Među mrtvim drugovima nalazi se jedan komesar čete, jedna vodnik, dva delegata, 5 desetara, ostale borci, a sedju ranjenika 3 komandira čete, 1 komesar čete, oko 20 drugova ranjenih od ovog broja nalazi se u brigadnom prelijaštu 1 za koji dan biti će opet u stroju.

U borbi su se istakli I. III i IV. bataljona brigade, koji su hrabro jurišali na pojedine zgrade u centru grada, čija je najveća zasluga, da je uporište tako brzo likvidirano.

Topovske municije utrošeno je 6 granata. Mina za teški bacač 28, dok je za laki bacač utrošeno 15 mina. Puščane municije utrošeno je 25.000.-

Ratni plijen: zarobljeno je oko 380 koturaša, gestapovaca, ustaša i nešto od posadnog sata.

Zaplijenjeno je: 6 teški mitraljeza, 18 p. m., 3 laka bacača, 605 pušaka, 7 šmajsera, 10 pištolja, oko 300.000 metaka, 954 bombe, 620 mina za laki bacač, 475 kg. eksploziva, 2 kamiona, 2 automobila, 4 motorcikla, 600 bicikla. Na stanici je nađena: jedna lokomotiva i preko 200 vagona. Što se tiče ostalog plijena, koji je bio ogroman, Komanda će Kalničkog područja podnijeti izvještaj jer je ona to evakuisala. Među tim plijenom nađeno je na stanici 15 vagona novinskog papira, dva i pol vagona soli, 7 vagona šećera. Zaplijenjeno je oko 1.000 pari vojničkog odijela.

Gubitci: neprijatelj je izgubio oko 60 mrtvih i još veći broj ranjenih vojnika. Naši gubitci: bili su 20 mrtvih i 54 ranjena druga. Među mrtvim drugovima nalazi se jedan komesar čete, jedan vodnik, dva delegata, 5 desetera, ostalo borci, a među ranjenima 3 komandira čete, 1 komesar čete, oko 20 drugova ranjenih od ovoga broja nalazi se u brigadnom previjalištu i za koji dan bit će opet u stroju.

Nijedan drug nije naknadno umro od rana.

Naročitim herojstvom nije pao ni jedan drug, ali svi pali drugovi dobro su se držali.

U borbi su se istakli I, III i IV bataljon brigade, koji su hrabro jurišali na pojedine zgrade u centru grada, čija je najveća zasluga, da je uporište tako brzo likvidirano.

Akcija je izvedena po planu, jedino se može reći da sve jedinice nisu jednovremeno napale, već sa malim zakašnjenjem od 10 minuta, a što je prouzrokovalo više mrtvih i ranjenih. Rukovodioci bataljona nisu bili na svojim mjestima i pretvarali se u komandire i vodnike i time oduzimah inicijativu i rukovodeću ulogu nižem kadru. Teško oružje vrlo je dobro iskorišteno, samo je išlo jako sporo od objekta do objekta, što je uzrok da su to još mladi i neiskusni artiljerci, kojima je prva akcija ovakovoga stila. Što se tiče nižih rukovodilaca u samim napadima i jurišima pretvarali su se u obične borce.

Topovske municije utrošeno je 6 granata. Mina za teški bacač 28, dok je za laki bacač utrošeno 15 mina. Puščane municije utrošeno je 25.000. —

STEČENA ISKUSTVA: u ovoj akciji primijetilo se da pojedini štabovi bataljona slabo obilaze svoje jedinice. Slučaj je kod II. bataljona, koji duže vremena nije imao veze sa svojim jedinicama, tako da taj bataljon nije izvršio svoj zadatak u potpunosti kao ostali. Isto tako prilikom evakuacije plijena mnogo drugova iz streljačkog stroja ode sa plijenom, a i sa ranjenim drugovima tako, da se jedinice razvodne. Isto tako utrošilo se mnogo municije nego što bi se to trebalo. No to pripisujemo ovoj brigadi zato jer je ona još mlada⁴ i nije vršila nikad akcija ovakovoga stila i smatramo da će se ti nedostatci izbjeći.

Za vrijeme akcije na Koprivnicu prvoga dana zasjede su mirovale i nitko nije nailazio. Neprijatelj je potpuno bio iznenađen i okolna uporišta su tek drugoga dana doznali da je bio napad. Posle toga neprijatelj je izašao

⁴ Formirana je 17. V 1943. god.; vidi »Grada«, knj. V, dok. br. 129, str. 296-297.

iz Varaždina 8 ovog mj., ali je bio odbijen od brigade »Braće Radića«. Od Križevaca je također odbijen. Od strane Bjelovara i Novigrada neprijatelj se nije pojavljivao sve do 9. ov. mj., kada je u jačini od oko 800 Nijemaca i ustaša izašao sa naoružanjem od 4 topa i nekoliko bacača u pravcu sela Kapele, gdje je bio I. bataljon XVII. Udarne brigade. Borba je bila dosta teška, i to od 11 u jutro do 4,30 poslije podne kada se odbilo neprijatelja, koji se povukao ponovno u Bjelovar. Ovaj bataljon u toj borbi imao je osjetljive gubitke, i to: 5 mrtvih i 12 ranjenih drugova. Svi ovi gubici najeteta su najviše od artiljerije i minobacača. Neprijatelj je imao 15 — 20 mrtvih, dok je imao veliki broj ranjenih. Četiri mrtva Nijemca nađeni su na bojn timer polju, jer ih nisu mogli izvuci, a jedan je zarobljen. Neprijatelj se povlačio pod artiljerijskom vatrom i mobilisao je sva kola u selu, sa kojima je prevezio svoje gubitke — mrtve i ranjene. Zaplijenjeno je: 4 puške i postolje teškog bacača.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
si. odsutan

Komandant:
Vinko Antić, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HİS, Slav. Brod, K 11/1, 147-148.

159

12. XI 1943.

Pismo Vojnog komiteta požeškog garnizona Kotarskom komitetu KPH Slavonska Požega kojim ga obavještava o svom radu, o osnutku još jednog vojn timer komiteta u garnizonu i o raspoloženju građanstva u Slav. Požegi povodom dolaska Čerkeza u grad.

Dragi drugovi!

Sto se tiče rada vojn timer komiteta je sljedeće:

Članstvo vojn timer komiteta¹ Asto je ikao i prije, listi se sastoji iz četiri člana. Osnovan je još jedan komitet na Glatesu,¹ tako da bi meni bio lakši rad. Inače održavamo jednu vezu, tako da postoji drugar koji je član i jednog i drugog komiteta tako da znamo rad.

Sto se tiče vojnih izvještaja šaljem timer sve na obaveštajni centar V. Materijal k.oji prikupimo isto šaljem timer gore. Samo neki materijal je odposlat i na S. K.,³ koji nije potvrđen. Za timer molim svaki materijal koji primite izvolite potvrditi, radi evidencije, da li materijal dolazi na određeno mjesto ili ne.

¹ Neposredno poslije objavljivanja proglasa CK KPJ 1941. god. u požeškoj kasarni je formiran prvi V^ojni odbor, koji je brojao sedam članova. Detaljno o formiranju i djelovanju Vojnog komiteta vidi: M. Gajić, »Ilegalni vojni komitet u požeškoj kasarni«, Zbornik, br. 1, Slav. Brod, HİS, 1963, str. 9SM08.

² To je bilo glavno tehničko skladište koje se nalazilo nedaleko od kasarne u Slav. Požegi.

³ Sreski komitet.

što se tiče sastanaka iste redovito održavamo, i to sedmično jedan put, jer smo svi zaposleni te nemamo vremena a materijal koji dolazi u partijsku jedinicu u Požegi redovito proučavamo.

Što se tiče organizacije u samoj vojsci je dosta dobra naročito su se sada vojnici probudili prilikom dolaska Čerkeza,⁴ jer vide da su im Njemci doveli jednu Hordu koja će ih da pokolje i da popali njihove domove, te su svjesni svega toga te su se sada probudili iza sna. Što se tiče samih Čerkeza do sada nisu nikakvih gluposti pravili u samom gradu, ali u gradu je tako naelektrisano da bi na svaku njihovu glupost došla reakcija. Jer i oni građani koji su se lupali u prsa da su oni Ustaše i ništa više uvidjeli su što im je donio taj Hitler te su tako razočarani, da su i oni protivu njih.

Pisali ste drugarici Sonjuški^{4a} da vam nabavi jedno dobro odijelo po prvom kuriru, dobićete ga. Ako vam treba i šinjel to Vam mogu nabaviti, a za cipele to sasvim teško ide.

Dragi druže Putniče,⁵ ja sam nekoliko puta pisao na drugara Ranka⁶ da mi napravi nekoliko pisama gdje poziva pojedine na rad i pripomoć N. O. B. a ujedno sam mu nekoliko puta i usmeno govorio, za to te molim da mi ti pošalješ nekoliko pisama u tom smislu gdje ih pozivate na rad i potpomaganje N. O. B. te im prikazati uspjehe naše, te Crvene Armije. Vjerujem da ne ćete zaboraviti to te mi poslati odmah.

Uz drugarski pozdrav

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Za Komitet
Srečko⁷

Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 10/1, CK 31 10.

160

13. XI 1943.

Izvještaj Komande Diljskog područja Oblasnom odsjeku vojne vlasti u pozadini pri Štabu VI korpusa NOV i POJ o političkim prilikama na terenu, o akcijama i radu partizanskih straža, te o stanju i radu Građevinske i Poštansko-telefonske sekcije i Registrature Područja. Izvještaju je priložen pregled brojnog stanja, naoružanja, kao i socijalni i nacionalni sastav straža i ustanova Diljskog područja.

Dragi drugovi!

Dostavlja se izvještaj o radu svih jedinica i vojnih institucija diljskog područja, za vrijeme od 28. X do 12. XI 1943.

⁴ Radi se o I kozačkoj konjičkoj diviziji.
^{4a} Urednih nije mogao ustanoviti prezime.
⁵ Ilija Rikanović
⁶ Ranko Zec
⁷ Urednik nije mogao ustanoviti prezime.

I. OPĆA VOJNA SITUACIJA:

Za vrijeme proteklih 15 dana neprijatelj je skoncentrisao okolo ovoga područja Oko 3 divizije vojske, sastavljene od pretežnog broja ruskih zarobljenika,¹ a među koje je ubacito, prema dobivenim informacijama, 30% Njemaca. Ova vojska skoncentrisana je i razmještena po selima duž željezničke pruge Brod — Andrijevci, te duž ceste Đakovo — Našice. Primjećeno je, da ove trupe kreću od Našica u pravcu sjevera, te na kamionima voze pontonske čamce, no ali njihov broj je uvijek skoro jednak, jer uvijek pridolaze nove trupe.

Ova vojska čini po okolnim selima nečuvena zverstva: ubija, vješa, pali kuće i pljačka, te siluje ženske.¹ Između ostalih sela najviše su stradala Novo Topolje i Hrkanovci, koja su 75 — 85% spaljena, te više osoba ubijeno. Također su stradala sela Staro Topolje, Trnava, Bračevci, Potnjani i Budimci, gdje je više kuća popaljeno i mnogo seoskog stanovništva pobijeno ili obješeno.

Svakodnevno pridolaze u manjem broju pojedini ruski zarobljenici i dobrovoljno stupaju s oružjem u ruci u naše redove. Dosada ih je prebjeglo iz ove njemačke vojske oko 60, te su stupili u Osječki i Diljski odred.

Usljed nagomilavanja ove neprijateljske vojske, ofanziva bila je u izgledu sigurna, pa je ovo područje dana 6. o. mj. evakuisalo radne grupe, kao i sve druge osobe, koje nisu neophodno u Paučju³ potrebne, no do sada ova vojska još nije prodirala na oslobođeni teritorij. Kako je još uvijek situacija nejasna i namjere ove vojske nepoznate, to je ovo područje prestalo sa manje važnim i odložnim poslovima, pa se obavlja samo najnužnije radove. Bolesnici, kao i osoblje bolnice, također je evakuisano, te se do danas još nije povratilo na ovo područje.

Prilikom evakuacije pojedini rukovodioci nekih ustanova, nisu bili na dostojnoj visini rukovodioca s time što nisu vodili dovoljno brige oko smještaja discipline i morala kod počinjenog osoblja, te su svi takovi smjenjeni ili premješteni.

II. PARTIZANSKE STRAŽE:

1) Akcije:

Usljed izvanrednih prilika na ovome području, nije stražama bilo moguće vršiti nikakve akcije, nego su se iste ograničile jedino na izviđanje i obezbjeđenje teritorije,

2) Opći rad:

Pored izviđanja ove straže su vršile i redovnu svoju dužnost, kao: stražarenje, kontroliranje dodjeljenog sektora, pazile na kretanje sumnjivih lica, hapšenje petokolonaša, špijuna i ostalih narodnih neprijatelja.

¹ Radi se o I kozačkoj konjičkoj diviziji.

² O nedjelima ovih jedinica vidi dok. br. 109 i 133.

³ U Paučju su se nalazile gotovo sve operativne i vojno-pozadmske ustanove.

3) O b u k a :

U toku prošlih 15 dana, uslijed pomenute koncentracije neprijateljske vojske i pripremnoga stanja na ovome području, vojnička obuka nije vršena.

Inače su partizanske straže u vojničkom pogledu na dostojnoj visini, dok politički slabo su obrazovane.

Moral i disciplina je prosječno dobra. Stražari svoju dužnost vrše dobro. Borbenost stražara je prilično dobra.

Kontrolu nad radom partizanskih straža vrši vojni instruktor, a kada prilike dozvoljavaju, i sam komandant područja. Isto tako vrše se povremeno i savjetovanja sa komandirima i pomoćnicima svih partizanskih straža.

Predviđeni razmještaj straža po pojedinim selima na poluoslobodnom teritoriju za sada nije moguće izvršiti, pošto je mjesta u koja je trebalo razmjestiti naše straže, zaposjela jaka neprijateljska vojska, čim se ukaže za ovo mogućnost, t. j. kada ova vojska napusti ta mjesta, odmah će se ovo izvršiti.

III. KOMANDA MJESTA:³¹¹

Smjenjen je i stavljen na raspoloženje komandi područja, pomoćnik komandanta mjesta drug Spasoje Dolinić iz razloga što isti nije bio na svojoj visini, prilikom evakuacije sela Paučja, te nije vodio dovoljno računa o ljudstvu iz radnih grupa. Na njegovo mjesto postavljen je drug Milan Milovanović, dosadnji politički instruktor u Komandi područja.

Inače sam rad Komande mjesta, sastojao se u ovih 15 dana u evakuaciji, smještaju raznih grupa, te nužnih poslova oko podizanja stambenih zgrada u mjestu Paučju.

1

IV. GRAĐEVINSKA SEKCIJA:

Ova sekcija broji 136 drugova, radnika, stalno uposlenih, kod iste. Od Loga 16 cimermana, 1 kolar, 11 zidara, 12 stolara, 6 strojobravara, 2 automehaničara, 1 šofer, 2 limara i 2 električara.

U proteklih 16 dana po ovoj sekciji obnovljene su 2 zgrade i izgrađen 1 bunker za krojačku radionicu.

Gradnje u toku: Obnavlja se zgrada bivše škole. Gradi se vojno-partizanska bolnica, na kojoj je uposleno 72 druga. Gradi se zgrada za vod za vezu i 1 veća zgrada za konjušniou.

U ovom vremenu ova sekcija nije dobivala pomoć u radnoj snazi od N. O. O., jer uslijed koncentracije neprijateljske vojske nije moguće dobivati ljudstvo iz okolnih sela. Ova neprijateljska koncentracija inače je ometala i ometa sav rad na ovom području.

Po potrebi službe postavljen je za referenta građevinske sekcije, drug Bude Milosavljević, dok je dosadašnji referent ove sekcije drug Radelj Drago, postavljen za referenta poštansko-telefonske sekcije.

V. POŠTANSKO-TELEFONSKA SEKCIJA:

Ova sekcija raspolaže sa 7 relejnih stanica sa ukupno 59 kurira, te pri istoj postoji vod za vezu sa ukupno 45 drugova.

Rad voda za vezu sastojao se u čišćenju telefonske linije od centrale Paučja do Krndije i prebacivanju telefonske linije na stupove i izolatore, koja je žica do sada bila postavljena po drveću bez izolatora.

Uslijed naletanja neprijateljske vojske bio je poremećen rad t. j. i sada je još uvijek na relejnim stanicama Budimci, Bračevci i Hrkanovci, dok je na ostalim relejnim stanicama rad funkcionisao i funkcionise normalno.

Pošto se je u posljednje vrijeme uspostavilo da referent ove sekcije, drug Mladen Jaćimović ne zadovoljava na svojoj dužnosti, to je isti smjenjen, te je za referenta ove sekcije postavljen drug Radelj Drago dosadanji referent građevinske sekcije.

VI. REGISTRATURA:

Od prošlog izvještaja od danas primljeno je 107 novaka, koji su svi došli dobrovoljno i 2 stara druga, koja su preko ove registrature prekomandovani.

Nacionalni sastav: 40 Srba, 59 Hrvata, 1 Slovenac, 2 Mađara, 6 Ukrajinaca, 1 Rus.

Socijalni sastav: 3 intelektualca, 54 seljaka i 52 radnika.

Ovi novaci raspoređeni su i to: 37 Štabu brodske brigade, 2 II Korpusu/ 39 Slagalištu I. ekonomskog sektora, 2 vojnom sudu, 2 bolnici br. VI, 2 građevinskoj sekciji, 2 kupatilu Breznica, 11 diljskom području, 1 oblasnom NOO Odjel za kadrove, 1 straži Čenkovo, 1 registraturi požeškog područja, 1 komandi mjesta Paučje, 1 straži Crmošnjak, 7 osječkom odredu.

VII. BOLNICA br. VI:

Cjelokupno osoblje, kao i bolesnici, kako je već napred napomenuto, evakuisani su još 6. o. mj., pa ovo područje od uprave ove bolnice nije moglo primiti izvještaj o radu iste.

VIII. EKONOMIJA:

U toku prošlih 16 dana obavljani su poslovi: sjetva pšenice, sječenje kukuruzovine, i drugi sitni radovi.

Sjetva pšenice nije dogotovljena uslijed ometanja odnosno koncentrisanja neprijateljske vojske po okolnim selima, pa se nije moglo mobilizirati potrebna zaprega za obavljanje ovog posla.

Prilog: Pregled brojnog stanja, naoružanja i socijalni — nacionalni sastav.⁵

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Komandant:
Nik.“ Kokić, v. r.

⁴ Treba: VI korpusu NOV i POJ.
⁵ Slijedi iza dokumenta.
O Nikola

Brojno stanje i naoružanje jedinica i ustanova Diljskog područja

JEDINICA	Brojno stanje						Naoružanje								Municije										Bombe		Konja	Sedala			
	Po spisku		U ras.		Na licu		Pušaka								Zapuške										Za revolver	Ofanzivne			Defanzivne		
	Muških	Ženskih	Muških	Ženskih	Muških	Ženskih	Maš.	šmajsera	Mauzera	Manlihera	Talijan.	Francus.	Raznih vojničkih	Civilnih	Revolvera	Za šmajsera	Mauzer	Manliher	Talijan.	Francus.	Razne ojničke	Civilne									
Komanda područ.	13	3	—	—	13	3	2	5	2	—	—	i	—	5	240	245	65	—	—	—	—	14	—	—	—	—	43	2	i	2	2
Komanda mjesta	9	2	2	—	7	2	—	4	—	—	—	—	—	3	—	165	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43	—	6	—	—	—
Straža Paučje	20	2	—	—	20	2	—	7	7	—	2	2	—	—	—	350	200	—	20	32	—	—	—	—	—	—	2	5	—	—	—
Straža pri Komandi	9	1	—	—	9	1	—	4	5	—	—	—	—	—	—	350	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—
Sibokovac	19	2	1	—	18	2	—	6	10	—	1	1	1	—	—	270	245	—	40	20	4	—	—	—	—	—	5	2	—	—	—
Ivanovci	15	3	1	—	14	3	—	8	6	—	1	1	3	1	—	394	190	—	6	40	6	—	—	—	—	5	6	4	2	2	—
Podgorje	13	3	—	—	13	3	—	4	—	—	1	—	4	—	—	1000	—	—	10	—	15	—	—	—	—	7	4	4	—	—	—
Gradac	16	2	—	—	16	2	—	6	5	—	1	1	3	—	—	350	300	—	45	100	12	—	—	—	—	3	5	—	—	—	—
Breznica	17	2	—	—	17	2	—	12	—	—	—	1	2	—	—	600	—	—	—	10	6	—	—	—	—	5	4	—	—	—	—
” Duboka	16	2	—	—	16	2	—	7	1	—	4	1	—	1	—	500	200	—	100	20	—	—	—	—	—	6	2	5	—	—	—
” Dilj	15	2	2	—	x3	2	—	5	4	—	—	1	1	—	2	—	310	225	—	16	10	—	—	—	—	13	4	5	—	—	—
” Ceremoš.	16	2	—	—	16	2	—	8	4	—	1	3	5	1	—	536	124	—	—	26	—	—	—	—	—	6	3	3	1	—	—
Slag. I ek. sek.	124	33	—	—	124	33	—	4	—	—	—	6	—	—	—	200	—	—	—	—	60	—	—	—	—	3	4	6	—	—	—
Slag. II ek. sek.	27	10	—	—	27	10	—	2	1	—	1	—	1	—	—	80	50	—	9	—	8	—	—	—	—	1	2	6	—	—	—
Slag. III ek. sek.	52	i5	7	4	45	11	—	1	1	—	—	—	—	—	—	50	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vojno sud. isljed.	22	4	—	—	22	4	—	8	5	—	—	1	2	2	—	400	240	—	—	8	10	—	—	—	—	15	2	3	1	1	—
Grad. sekcija	188	10	10	—	178	10	—	4	2	—	—	—	1	2	—	135	45	—	—	—	10	—	—	—	—	7	2	1	—	—	—
Pošt. telef. sekc.	100	4	2	—	98	4	—	4	15	—	3	2	12	4	—	220	315	—	35	20	99	—	—	—	—	25	20	7	—	—	—
Registratura ⁷	5	1	—	—	5	1	—	4	—	—	—	—	—	1	—	130	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	1	—	—	—
ROC Brod	4	—	1	—	3	—	1	2	—	—	—	—	—	3	64	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	i	1	1	1	—
ROC Đakovo	8	—	—	—	8	—	—	4	i	i	—	—	—	3	—	200	30	50	—	—	—	—	—	—	—	25	1	4	—	—	—
Svega:	708	103	26	4	682	99	3	109	69	i	15	14	42	- 28	304	6565	246450	265	292	254	—	—	—	—	—	213	73	69	19	4	—

KOMANDANT:
Nikola Kokić

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIŠ, Slav. Brod, K 47/1, 526-530.

⁷ U tabeli ispred rubrike Registratura stoji rubrika Uprava bolnice, ali nikakvi podaci nisu navedeni.

Nacionalni i socijalni sastav jedinica i ustanova Diljskog područja

JEDINICA	Narodnost							Socijalni sastav							Vojna naobrazba					Rod vojske			Brojno stanje					Ukupno	Služilo vojsku	Nije služilo	Muških	Ženskih	
	Srba	Hrvata	Rusa	Slovenaca	Nijemaca	Jevreja	Muslimana	Intelekt.	Radnika	Sejaka	Sl. prof.	Privat. namješten.	Đaka	Žandara	Oficira akt.	Oficira rezer.	Podoficir. akt.	Podoficir. rezer.	Kaplara	Pješaka	Mitraljezaca	Artiljeraca	Konjanika	Vazduhopl.	Inženjera	Mornara	Šofera						Telefonista
Komanda dilj. područja	8	7	—	—	—	i	—	—	5	4	—	6	i	—	—	—	—	2	2	6	2	2	—	—	—	—	—	16	10	6	13	i	
Komanda mjesta	7	4	—	—	—	—	—	i	5	4	i	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	—	—	—	i	—	—	11	6	5	9	2	
Straža Paučje	19	1	—	—	—	i	i	i	3	17	i	—	—	—	—	i	—	—	li	—	2	—	—	—	—	—	—	22	13	9	20	2	
Straža pri Kom. područja	8	2	—	—	—	—	—	—	i	9	—	—	—	—	—	—	—	—	1	6	—	i	—	i	—	—	—	10	8	2	y	1	
Straža Sibokovac	17	4	—	—	—	—	—	—	5	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	3	—	—	—	—	—	—	21	11	10	19	2	
” Ivanovoi	14	4	—	—	—	—	—	—	3	15	—	—	—	—	—	—	—	—	2	5	—	1	—	i	—	—	—	18	7	11	15	3	
Podgorje	13	3	—	—	—	—	—	—	2	14	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	—	—	—	—	—	—	—	16	4	12	13	3	
" Gradac	18	—	—	—	—	—	—	—	1	17	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—	1	—	—	—	—	—	—	18	11	7	16	2	
” Breznica	19	—	—	—	—	—	—	—	1	18	—	—	—	—	—	—	1	—	5	i	—	i	—	—	—	—	—	19	7	12	17	2	
” Duboka	15	3	—	—	—	—	—	—	4	14	—	—	—	—	—	—	—	2	4	—	2	—	—	—	—	—	—	18	6	12	16	2	
” Dilj	i4	3	—	—	—	—	—	—	3	14	—	—	—	—	—	—	—	2	7	—	1	i	1	—	—	—	—	17	10	7	15	2	
Straža Ceremošnjak	14	4	—	—	—	—	—	—	2	16	—	—	—	—	—	—	1	—	3	—	2	i	—	—	—	—	—	18	6	12	16	2	
Slag. I ek. sek.	94	63	—	—	—	—	—	—	17	135	5	—	—	—	—	—	3	4	39	13	24	15	—	—	—	—	—	157	91	66	124	33	
Slag. II ek. sek.	24	13	—	—	—	—	—	—	14	23	—	—	i	—	—	—	1	—	10	7	—	1	—	—	—	—	—	37	18	19	27	10	
Slag. III ek. sek.	49	21	i	i	—	—	—	—	20	45	1	—	—	—	—	—	5	2	29	2	—	—	2	2	—	—	1	67	36	31	52	15	
Vojno sud. isljed.	14	10	—	—	—	i	i	i	10	15	—	—	—	—	—	—	4	3	8	—	3	—	—	—	—	—	—	26	13	13	22	4	
Grad. sekcija	151	47	—	—	—	—	—	—	2	97	98	1	—	—	—	—	8	9	81	9	13	4	3	—	—	—	—	198	110	86	188	10	
Post. telef. sek.	86	18	—	—	—	—	—	—	1	85	3	15	—	—	—	—	—	3	23	—	7	i	1	—	—	—	—	104	32	72	100	4	
Bolnica	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Registratura	4	2	—	—	—	—	—	1	—	4	1	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	6	3	3	5	1	
ROC Brod — Županja	—	4	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	—	i	—	—	—	2	—	i	—	—	—	—	—	—	4	3	1	4	—	
ROC Đakovo — Vinkovci	0	3	—	—	—	—	—	—	1	5	1	—	—	i	—	i	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	8	7	1	8	—	
Svega	588	216	i	i	—	3	2	9	280	487	26	6	2	i	—	i	2	25	31	273	17	66	36	10	8	i	—	1	811	412	399	708	103

13. XI 1943.

Izvještaj Kotarske oblasti Županja Župskoj redarstvenoj oblasti u Brodu n/S. ... o političkoj situaciji i aktivnosti NOV u selima oko Županje u prvoj polovini novembra 1943. godine.

Predlaže se izvješće o političkoj situaciji za razdoblje od 1. studenoga do 15. studenog 1943.

- A) KOMUNIZAM: Stanje nepromjenjeno
- B) ŽIDOV: Stanje nepromjenjeno
- C) SRPSTVO: Stanje nepromjenjeno
- D) SOCIJALNO PITANJE: Stanje nepromjenjeno
- E) KRIMINALITET:

BABINA GREDA: Noću 4. studenoga o. g. oko 23 sata, došla je jedna grupa od 15 naoružanih partizana iz šume Merolino, upala u zadružnu mljekaru sela Babina Greda, pregledali zadružne knjige, i od blagajnika oduzeli Svu gotovinu od 534.138 kuna, izdavši blagajniku potvrdu na oduzetu svotu. Madalje su iz mljekare odnели još i samokres kal. 6.35, 70 klg. eksera, 50 klg. putra, 30 klg. masla i 1 klupko špage.

U ovoj grupi partizana bio je partizan Stjepan Verić, bivši ustaški pobočnik iz Babine Grede, i Martin Kadić, bivši ustaški vojničar iz Gundinaca, kotara Županja.

Noću 7. studenoga o. g. oko 23.30 sati upala je u selo Babinu Gredu jedna grupa partizana oko 20 koja je došla iz šume Merolino, te su opljačkali trgovce Josipa Muhvića t. j. odnели su mu sljedeće stvari: 50 klg. šećera, 400 kutija žigica, 3 omota koncept papira, 2 klg. šunegli, 1 turpiju, 10 klg. novinskog papira i 1 klg. kvasca, koje su mu oduzete stvari sve odmah platili. Ovom prilikom oružnička obhodnja iz Babine Grede upustila se u borbu sa partizanima pucajući iz pušaka na iste dok su partizani sa strojnicom pucali na oružničku obhodnju kojih je bilo 5 oružnika. Oružnicima je uspjelo teško raniti jednog partizana ali su partizani istog odnели sa sobom t. j. našli su na kraj isela jedna kola i natovarili ga i odvezli.

GUNDINCI: Dne 6. studenoga o. g. oko 7 sati na večer došlo je u Gundince oko 40 — 50 partizana naoružani sa raznim vojničkim oružjem koji su postrojeni u povorki pjevali ulicama razne pjesme kličući Staljinu i Titu. Među tim partizanima bilo je 12 — 15 Rusa Kozaka koji su prošlih dana prolazili sa njemačkom vojskom odnosno pod njemačkim zapovjedništvom i od istog se odvojili i priključili k partizanima. Došavši u selo pred crkvu jedna grupa se odvojila i razišla po selu od kuće do kuće pozivajući seljake na »miting« koji će oni održati u katoličkom domu, a prije toga prisilili katoličkog župnika da im ustupi dvoranu katoličkog doma i da im dadne svjetlo što je ovaj morao i dati. Na partizanski sastanak došlo je oko 60 — 70 osoba većinom mladeži neki iz znatiželje a većinom iz straha. Sastanak je otvorio jedan partizan naglasivši da su oni došli u Gundince da kažu narodu tko su partizani i što oni žele da ostvare, a zatim je predao rieč jednom partizanu naglasivši da će govoriti drug »Šaban«.« Prvi govornik »Šaban«

pozdravio je prisutne i go von i o prilikama u bivšoj Jugoslaviji, njezinom razpadu, okupaciji od strane Njemačke, uspostavi Nezavisne Državne Hrvatske i t. d.

Među ostalim govornicima govorio je i jedan Rus Kozak koji se priključio partizanima a govorio je na ruskom jeziku tako da ga prisutni nisu mogli niti razumjeti.

Po dovršenom zborovanju partizani su se razišli po selu i po kućama pisali razne svoje natpise koje su natpise vlasnici kuća u zoru zbrisali sa svojih kuća.

Od poznatih partizana primjećeni su Martin Kadić, kbr. 76, Stjepan Kokanović, kbr. 317 i Donat Užarević kbr. 169 iz Gundinaca, Stjepan Verić iz Babine Grede, te dvojica poznatih po viđenju iz Beravaca ali se njihova imena nisu mogla doznati.

Opširan izvještaj o ovom podnešen je nadpisu pod ovooblastni taj. broj 652/43.

Povodom ovoga djelovanja partizana u Gundincima, preduzete su od strane Njemačkih oružanih snaga na području občine Gundinci akcije za istraživanje njihovog djelovanja, njihovih veza sa domaćim žiteljstvom, te je u tu svrhu dne 11. XI o. g. u ranu zoru bilo zaposjednuto cjelo selo od strane Njemačke vojske. Pozvani su bili svi muškarci od 16 — 60 godina na prijavak u školu gdje su logorovani, a dotle su vojnički odjeli Kozaka obavljali po kućama premetačinu, te su prigodom te premetačine oduzimali narodu razne stvari, odjevne predmete, dragocjenosti, i sve drugo što im se svidjelo tako da je narod uslied toga postao jako ogorčen.

Kod ove premetačine nisu ništa mogli pronaći.

Osumnjičili su zbog veze sa partizanima nekoliko osoba i sobom odveli, a polazeći iz sela zapalili su iz nepoznatih uzroka stan zadruga Lučić kbr. 150 iz Gundinaca.

Opširan izvještaj po ovoj stvari podniet je danas nadpisu pod ovooblastni Tajno broj 651/43.

SIKIREVCI: Dne 31. listopada o. g. oko 11 sati u noći upala je jedna grupa od 10 partizana u selo Sikirevce i opljačkalo trgovca Stjepana Vrdoljak, odnevši mu iz trgovine razne robe u vrijednosti od 2.691 kunu koju su robu odmah platili trgovcu. Poslie toga su partizani rekvirirali 5 kola seljačkih i natovarili raznog materijala koji je ostao od bivše II. radne bojne i sve to odvezli u pravcu mjesta Gundinaca. Kola su se vratila oko 2 sata u noći. Partizani su došli iz šume Meroline. Prošlog mjeseca listopada vršena je akcija čišćenja od Njemačko-Kozačkih jedinica, ali su se partizani sklonili tada u šumu »Paučje« a kada je akcija prošla oni su se ponovno povratili u šumu Merolino odakle sada vrše upade u Sikirevce i ostala mjesta.

Dne 11. studenog o. g. oko 4 sata ujutro došlo je oko 14 naoružanih partizana na željezničku postaju u Sikirevce i tamo zaustavila vlak koji polazi iz Slav. Samca te su skinuli vojnička odijela sa 5 domobrana nalazeći se u vlaku, od koji su dvojica bili novaci a trojica pričuvnici.

SLAV. SAMAC: U noći od 5. na 6. studenoga oko 24 sata upala je u mjesto Kruševica jedna mala grupa odmetnika naoružana puškama i tražila je po trgovinama baterije a kada iste nisu našli oduzeli su od seljaka Pavla Jankovića jednu lovačku pušku i odniali ju sobom. Odmetnici su se iz sela udaljili oko 2 sata po ponoći.

U toku prošlog mjeseca listopada vršile su Njemačko-Kozačke jedinice čišćenje po cijelom kotaru Županja i tom zgodom očistile sva sela koja su partizani — odmetnici držali u svojim rukama. Prigodom obavljanja akcije čišćenja od strane tih jedinica počinili su Kozaci bezbrojna nasilja nad pučanstvom i pljačke kako je to posebnim izvješćima napisu dostavljeno.

Usljed tih izvršenih nasilja i pljačke narod je dosta ogorčen i utučen. Tom prilikom iz mnogih mjesta odvedeni su pojedini obćinari a mnogi su odmah i streljani od strane Kozaka bez stvarnih dokaza.

Ova oblast preko područnih obćina prikuplja sve podatke o ovim nasiljima i štetama koje su počinile te kozačke jedinice te će čim se svi podatci prikupe iste nadpisu dostaviti.

Poslije ove izvršene akcije čišćenja za sada je obćenito stanje u području kotara dosta dobro iako se kako se to iz napried iznetog vidi da se odmetnici ponovno u manjim grupama pojavljuju i upadaju u pojedina sela i vrše pljačku.

U toku je organiziranje narodno odbrambenih samozaštitnih jedinica koje organiziranje vrši ovdašnji Ustaški logor u suradnji sa ovdašnjim Zapovjedništvom Njemačkog oružništva, tako da će te samozaštitne jedinice biti snabdjevene sa oružjem a biće im dužnost da čuvaju sela od upada i pljačke odmetnika. O ovome će se podnieti opširnije izvješće naknadno.

ZA DOM SPREMNI!

Kotarski predstojnik:
Mirko Gojsilović, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 14/III, 279-280.

162

13.XI 1943.

Pismo komandanta slavonskih četnika' iz Okučana Urošu Drenoviću kojim traži pojačanje za borbu protiv NOV.

Bratu Urošu Drenoviću,

Izdržavamo teške borbe sa partizanima, a i početak je težak. Narod je zaveden i sada ga obraćamo na pravi put.

Hrane ima dovoljno, ali nam treba pojačanje, pa bi nam mogao da uputiš 200 — 3000 ljudi za izvesno kratko vreme.

Kod Tebe je oskudica za hranu, a ja želim da se i to organizuje vezivanjem naših snaga gde god ih ima.

Odgovori po ovom četniku koji donese ovo pismo.

Sv. B. z. K. i. *o²*

Kndt
Vazduhoplovni major
Dušan J. Janić

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod* K 3/II, 374.

1 Za vrijeme NOR-a u Slavoniji nije postojalo organizirano oružano četništvo, iako je okupator ubacio na ovaj teren četničke grupe i agente iz Srbije i Bosne; vidi dok. br. 59, objašnjenje 3.
2 »S verom u Boga za kralja i otadžbinu« — geslo četnika.

14. XI 1943.

Naredba Štaba VI korpusa NOV i POJ drugom pomoćniku načelnika' Štaba Korpusa o postupcima za mobilizaciju domobranskih dezertera, sprečavanju crne berze i o kontroli svih lica koja se kreću po oslobođenoj teritoriji. Ujedno se izvještava o formiranju Osječkog i Brodskog područja i postavljanju rukovodećeg kadra u tim područjima.

Za daljnji rad štaba ovoga Korpusa potrebno je da se izvrše neke zadaće. Zato će II. pomoćnik načelnika Štaba da se postara da se zadaci, koji će biti dolje izloženi, u potpunosti i što prije izvrše.

1. — Mobilizacija: U našim operativnim jedinicama osjeća se velika potreba za novim borcima. Još veća potreba osjeća se za radnom snagom vojne vlasti u pozadini. Konstatovano je da u Slavoniji na poluoslobođenom teritoriju živi oko 20.000 vojnih bjegunaca. To su ljudi koji mrze ustaški režim i koji su u velikoj većini naši simpatizeri. Oni izjavljuju da su radi stupiti u Narodno-oslobodilačku Vojsku, ako im se omogući da se bore u blizini svojih sela. Zahvaljujući slabom političkom radu mi još do danas nismo uspjeli da te ljude mobilišemo u Narodno-oslobodilačku vojsku. Odsjek Vojne Vlasti u Pozadini dužan je što prije prikupiti podatke o odbjelim domobranima i postarati se za mobilizaciju istih.

2. — U našim selima naročito na poluoslobođenom teritoriju sve se više opažaju ljudi koji se bave švercom. Isto tako primijećeno je da po našim poluoslobođenim, pa čak i oslobođenim selima švrljaju razni neprijateljski elementi. To dolazi uglavnom otuda što se još ni do danas nije sprovelo u djelo naređenje o kontrolisanju svih lica koja se kreću po našem teritoriju. Potrebno je da se svim partizanskim stražama odredi sektor na kome će one djelovati i za koje će biti apsolutno odgovorne. Kotarski KK dat će potreban broj drugova koji će politički raditi kako sa samom stražom tako i sa narodom sela koja dotična straža kontroliše. Najenergичnije se mora suzbiti švercovanje, naročito sa živežnim namirnicama, a sva lica koja švrljaju bez propisanih propusnica hapsiti i sprovesti Komandama Područja na daljnji postupak. Skicu razrađenog plana po ovom pitanju poslaće II. pomoćnik ovome Štabu.

3. — Radi što bolje kontrole i lakšeg rada ukazala se potreba za formiranje još jednoga Područja na sektoru Dii. Sadašnje Diljsko područje' ostat će i dalje u čitavom svom sastavu, samo s tom razlikom, što će se od sada zvati Osječko područje. Zadatak ovoga područja je da prodire što dalje prema Osijeku.

Po ukazanoj potrebi formira se Brodsko Područje. Zadatak ovog Područja je da sa svojim stražama prodire što bliže k Brodu kao i u pravcu Vinkovaca. Ovo Područje zbog terena na kom se nalazi ne može kod

¹ Josip Krajačić Prika

² Diljsko područje formirano je početkom februara 1943. god.

sebe imati nikakvih slagališta sa hranom i drugim, nego će svu hranu slati na Dilj ili Krndiju, gdje su već za to spremjeni magazini.

Za komandanta Brodskog područja imenuje se drug Sužnjević Nikola, dosadašnji komandant II. bataljona XVII. udarne brigade, za pomoćnika komandanta imenuje se drug Slavko Vitas, član Agitprop-komisije XVII. udarne brigade. Zamjenika komandanta Područja predložit će II pomoćnik načelnika Štaba drug Prika.³ Područje ima da otpočne s radom najdalje do 1. XII 1943, a Komanda područja nalazit će se u selu Borojevcima.

4. — U našim stražama nalazi se dobar dio drugova koji uopšte nije prošao kroz borbu, a mladi su i sposobni za operativne jedinice. Na drugoj strani imaš pojavu da u operativnim jedinicama ima priličan broj ranjenih drugova i drugova koji ne mogu podnositi napore. Potrebno je da se odmah drugovi, koji su mladi i sposobni odvoje i pošalju u operativne jedinice, dok će se stariji drugovi i drugovi koji su uslijed rana onesposobljeni, postavljati u partizanske straže. Ovo pitanje se mora temeljito riješiti kako i ovoga puta ne bi ostalo samo mrtvo slovo na papiru.

O učinjenom izvjestit će se ovaj štab.

5. — Po ukazanoj potrebi drug Ćorković Dušan, dosadašnji zamjenik komandanta XVIII. brigade N. O. V. H., dodjeljuje se odsjeku Vojne vlasti u Pozadini.

6. — Primijećeno je da drugovi koji rade na kopanju bunkera žive u vrlo slabim uvjetima. Ishrana im je vrlo slaba, a o odjeći i obući da ne i ne govorimo. Kako su to drugovi sa naše oslobođene teritorije gotovo u većini slučajeva njihovi sinovi i kćeri bore se u našim brigadama, dok njihova imanja propadaju. Dosad se pokazalo malo uvidavnosti prema tim drugovima. Potrebno je da se tim drugovima poboljša hrana, a od plijena koje naše jedinice zarobe u raznim akcijama da se njihovim familijama pruži osjetna pomoć.

7. — Utvrdilo se da na Dilju ima veliki broj drugova koji nisu ni sa čim zaposleni. Na drugoj strani kod nas vlada velika oskudica za radnom snagom. Drug II pomoćnik načelnika Štaba organizovat će kontrolu nad svim tim ljudima i sve te razne badavadžije dovesti i zaposliti kod Tehničkog odsjeka.

8. — Drug Mato (dosadašnji intendant Bilogorskog područja) postavlja se za zamjenika komandanta Bilogorskog područja a dosadašnji zamjenik komandanta drug Crnja, stavlja se na raspoloženje Psunjskom okružnom N. O. O-u.⁴

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Po naređenju komandanta
v. d. načelnika Štaba:
Radojica Nenezić, v. r.

Original u VII, Bgd.
Prepis u HIS, Slav. Brod, K 4/1, 2/2.

³ Isto. kao 1.

⁴ Prema dokumentu — Izvještaj Komande Bilogorskog područja od 30. XI 1943. štabu VI korpusa, K 46/1, fk. 366 — stoji: »Naređenjem štaba VI korpusa NOV i POJ dosadašnji zamjenik drug Kuprešanin Đuro imao je da preda dužnost sadašnjem intendantu ovog područja drugu Puhanidu, međutim stiglo je u Komandu telefonsko naređenje da se primopredaja ne izvrši do daljnjeg naređenja, pa se nije ni izvršila.«

14. XI 1943.

Obavijest Intendanture VI korpusa NOV i POJ štabovima divizija, grupama odreda, komandama područja i svim upravama bolnica da se ukida Intendantura pri Sanitetskom odsjeku.

Odlukom II Odjela Štaba VI korpusa ukida 'se Intendantura pri Sanitetskom odsjeku. Intendanturu Sanitetskog odsjeka preuzima Intendantura VI Korpusa, a intendant Saniteta prelazi u Intendanturu VI Korpusa, gde će vršiti dužnost intendanta svih bolnica.

Svi artikli koji su do sada upućivani u Sanitetski odsjek za ranjene drugove treba slati u Intendanturu VI Korpusa, koja će prema naredbi Glavnog Štaba NOV i POH br. 32 do 21. XII 1942. godine iste artikle raspodjeliti na sva naša bolnička odjeljenja.

O tome obavijestiti sve naše jedinice i drugove koji su zainteresovani po toj stvari, kako bi izbjegli nepotrebno prebacivanje raznog materijala u Sanitetski odsjek i nepotrebnu prepisku koja bi nastala sa neznanjem drugova kuda i na koga imaju slati pojedine artikle.

Sva uputstva u vezi dosadašnje intendanture Saniteta dobit će zainteresovani drugovi od intendanta Saniteta preko Intendanture VI Korpusa.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Drugi pomoćnik načelnika:
službeno otsutan

šef Intendanture:
Rade Pavlović, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 23/1, 433.

14. XI 1943.

Dopis Štaba VI korpusa NOV i POJ podređenim jedinicama o odluci da se pristupi izdavanju vojno-političkog lista, pa se pozivaju borci i rukovodioci na suradnju.

Rukovodstvo našeg VI. Korpusa odlučilo je da se pristupi izdanju jednog vojno-političkog lista u kome bi sarađivali borci i rukovodioci svih naših vojnih, borbenih i pozadinskih jedinica. List treba da bude s jedne strane ogledalo borbe, života i rada naših jedinica, a s druge strane mu je zadatak da podigne vojničko znanje i majstorstvo naših rukovodioca i boraca, kao i da poveća i razvija njihovo političko znanje. List treba ujedno da obrađuje i pitanja koja spadaju u nadležnost vojnih vlasti u pozadini, te pitanja koja se postavljaju u odnosu tih vlasti sa civilnim stanovništvom.

Zato treba prema tim zadacima slati i svoje priloge i članke. Članci vojne prirode treba da obrađuju pojedina pitanja iz vojne znanosti i vojne

vještine, kao i spise i taktičku upotrebu pojedinih vrsti i oružja kako samostalno tako i u saradnji s drugim jedinicama. Razna pitanja iz borbene taktike u šumi na polju, u naseljenom mjestu, pitanja napada i odbrane kretanja obezbjeđenja itd. U tim borbama treba iznijeti naše iskustvo iz borbe proširujući ih tako na sve naše jedinice. Isto tako treba ukazivati na počinjene greške analizirajući ih i kritikujući ih i tako upoznavajući široki krug boraca i rukovodioca. Sprečimo ponavljanje takovih grešaka. Treba pisati o raznim političkim pitanjima naše narodno-oslobodilačke borbe, a pri tome naročito paziti na aktuelne parole, objašnjavati ih i ukazivati na koji način možemo najviše doprinijeti za njihovo ostvarivanje. Obratiti naročito pažnju na raskrinkavanje naših neprijatelja ukazivajući na svaki neprijateljski rad, a naročito na rad onih skrivenih neprijatelja koji ne rade otvoreno nego prikriveno pod raznim maskama nastojeći da ometaju i škode narodno-oslobodilačkoj borbi. Isto tako u tim člancima treba ukazivati na svako skretanje s linije narodno-oslobodilačke borbe, čuvajući njenu čistoću, kako u raznim pismenim i usmenim izlaganjima tako i protivu svakoga skretanja s linije narodno-oslobodilačke borbe u njenom praktičnom sprovođenju. Pored toga treba slati članke o izvršenim akcijama naših jedinica, koji treba da sadrže popis operacija i rezultat, a po mogućstvu i analizu tih operacija. Imajući u vidu te zadatke i ciljeve našeg lista, pozivamo sve borce i rukovodioce našega lista, kako borbenih, tako i vojničkih vlasti u pozadini da nam šalju svoje dopise kako bi list bio što bolje snabdjeven prilogima i tako odgovorio svome zadatku.

To je dužnost svih naših boraca i rukovodioca, a u prvom redu ratnih dopisnika.

Dopise trebaslati na naslov Štabu VI. Korpusa za ratnog dopisnika.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Ratni dopisnik:
Štaba VI. Korpusa N. O. V. i POJ
potpis nečitljiv

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod* K 2/1, 530.

14. XI 1943.

Izvještaj Komande Bilogorskog područja Štabu VI korpusa NOV i POJ o političkoj situaciji u Području, o radu s narodom na terenu, osnivanju novih partizanskih straža, izgradnji bolnice, radu ekonomskih slagališta i radnih grupa.

Dostavlja se 15 dnevni izvještaj pomoćnika komandanta Bilogorskog Područja. —

OPĆA POLITIČKA SITUACIJA U PODRUČJU

Pad Virovitice¹ i Rašenice imao je veliki utisak na narod. Narod sve više dolazi do spoznaje da se više nijedan grad mi uporište ne može održati pred naletom Narodno Oslobodilačke Vojske, pa bilo kako utvrđeno. Kada je Banda čula za pad Virovitice i Rašenice napustila je Veliki Grđevac a prema nepotpunim podacima i Veliku Pisanicu. Naše se područje stalno proširuje. Uspostavljena je straža u šandrovou prema samom Bjelovaru. Onaj kraj je bogat i stalno je narod odlazio u Bjelovar noseći razne namirnice bandi. Sad kad je tamo uspostavljena straža narod ne odlazi više u uporište. Imade dosta domobrana koji su dezertirali i sada se nalaze kod svojih kuća. Mi smo dozvolili da oni pristupe u stražu i zavole pušku i borbu a kasnije ćemo ih lako prekomandovati. Velika većina se slaže stom zabranom odlazanja u uporišta dok onima koji su do sada odlazili k bandi i održavali veze s njom jasno da se ne slažu s tom zabranom. Sela koja se nalaze blizu Velike Pisanice su vrlo stradala i danas svakodnevno stradavaju jer banda vrlo često upada i ubija i kolje nevini i nenaoružani narod. Sav narod nalazi se danas u šumama a gol i bos jer ne smiju u svoje domove i ako su im posve popaljeni. Pad Velike Pisanice učinio bi veliki preokret na tome djelu našeg Područja jer banda Velike Pisanice je najaktivnija i stalno upada i pljačka po selima miran narod. Banda u Pitomača se razbjegla i predala oružje u ruke našoj straži iz Bačkovice. Domaći ustaše kojih je bilo 60 pobjegli su ispred Pavelićeve mobilizacije jer su se bojali da ne bi išli na front. Većina ih je sada razoružana jer je predala oružje udarnim grupama i našoj straži dok su neki još prije pobjegli ma našu stranu, Srce našeg teritorija ugrožava banda iz Grubišnog Polja, pa narod tih sela mora biti stalno na oprezu. Stanje u tim selima je vrlo povoljno. Taj narod je mnogo stradavao ali je dao sve za svoju vojsku. I posljednju koricu kruha daje ako je to potrebno. Osim malih iznimaka narod voli svoju vojsku i sav je sretan kad se koja jedinica nalazi u njihovom mjestu. Osjeća se u nekoliko navrata i to u vrlo malim slučajevima izvesno oponiranje prema svemu što je stvorio Narodno Oslobodilački Pokret. Ta pojava pokazuje se više kod Srpskog naroda dijela našeg naroda. Ne slušaju NOO i prema njihovom naređenju se odnose kao da to za njih ništa ne važi. Te pojave se događaju baš u onim mjestima koja su najmanje do sada stradala i koja su takoreći cijela. Te se pojave za sada događaju u vrlo malom broju ali pokazuju da pojedini dijelovi još uvijek nisu prišli borbi i ako je taj teritorij

¹ O borbama za Viroviticu vidi dok. br. 128, 129, 140 i 150.

već godinu dana slobodan. Opća politička situacija na našem davno oslobođenom teritoriju je dobra, jer osim tih nekoliko slučajeva narod je slo-
žan i jedinstven, ako je u pitanju naša vojska i tekovine naše dosadašnje
borbe. To se najbolje vidi po tome što je kod nas takoreći sve u Narodno
oslobodilačkoj Vojsci. Imade sela gde u celom selu imade samo 3 sposobna
druga (muškarca) dok je sve ostalo u vojsci (slučaj Malog Grđevca). Međutim
u krajevima koji su tek nedavno oslobođeni imade još dosta drugova koji
se nalaze kod svojih kuća i ako su sposobni da uzmu pušku u ruku da se
bore. Ta sela sada mnogo daju i težište sada prebacujemo na njih. Stanje
kod novooslobođenih sela je vrlo dobro jer oni do sada takoreći nisu ništa
ni osetili. Daju rado sve od sebe i pomažu sa radom koliko je to god pot-
rebno. U posljednje vrijeme nastoji se da se što više proдре u Podravinu
koja je zapravo vojnički potpuno oslobođena ali nije politički. Danju i
noću u grupama i pojedinačno prolaze partizani skroz do same Drave a i
prelaze preko Drave gdje također imade našeg teritorija (Križnica, ali se
još uvijek mali broj javlja u naše redove iako imade samo u Virovitičkom
kotaru oko 1.500 samo vojnih bjegunaca. Oni rado sve daju i pomažu ma-
terijalno našu vojsku ali aktivno se još ne bore. Dolaze drugovi omladina
svakodnevno iz Podravine u Partizane ali pojedinačno u malim grupama.
Neki Narodno-Oslobodilački Odbori predlažu za mobilizaciju i to tako da
ni jedna kuća ne bi ništa trpila u gospodarskom pogledu. Oni su ostavili
u kući uvijek nekoga druga koji je sposoban da radi. Broj tih ljudi je pri-
ličan koje oni predlažu za mobilizaciju. Oni traže u ime sela da se ti dru-
govi dignu sa vojskom. To nikako nisu naši simpatizeri od kojih bi mi
mogli imati poteškoća u jedinicama, već simpatizeri i pomagači današnje
borbe. Njima se je samo teško krenuti od svojih kuća, jer danas žive vrlo
dobro. Svega imaju dosta iz vojske su pobjegli, mi ih ne tjeramo, kad naiđe
banda pobjegnu u polja i šume a kad banda ode vraćaju se svojim kućama.
Veliki broj iz tih sela se danas već nalazi u našim redovima i oni sami da
se njih mobiliše. Kažem oni dolaze pojedinačno stalno u partizane ali njih
ima toliko da je to vrlo mali broj. O istome molimo Vas da nam dadete
neke upute što da po tome pitanju poduzmemo. HSS pojačava svoj rad
a naročito Martin Mesarov bivši zastupnik HSS-a za kotar Viroviticu. On
imade izvestan uži krug ljudi sa kojima on radi i nastoji što više pasivizirati
Hrvatske mase ali mu to nikako ne polazi za rukom. Najjači dio naroda a
to je omladina nije zatrovana tim najnovijim špekulacijama bivšeg zastup-
nika. Ona nije ni prije bila organizirana pod njihovim vodstvom a nije ni
danas. Omladina prilazi našoj borbi i nju neće moći oni zaustaviti. Jasno
je da nije nekoga teško nagovarati da ne ide u našu vojsku, jer kod kuće
je ugodnije a naročito bivše domobrane koji su tek nedavno bacili pušku
iz ruku, ali kada naši drugovi prolaze selima, onda im je žao što i oni ne
nose pušku i ne bore se na našoj strani, naročito kada u sela dođu drugovi
iz njihovog sela i kad pričaju kako se kod nas bori i živi. U Podravini se
stvari sve više kristaliziraju i narod sve više voli našu vojsku i pomaže ju.

RAD I STANJE U NARODU

Kako je već gore izneseno općenito stanje u narodu je dobro. Istina
narod je go i bos a dolazi zima a mnogi nemaju pravi krov nad glavom kao
što je to slučaj u Brzaji i Bačkovici ali oni strpljivo podnose sve jer vjeru-

ju da ni to neće tako dugo trajati. Oni govore kad smo progurali i proživili ove dvije i po godine, kad je bilo mnogo teže valjda ćemo i ovo dalje. Sa narodom se stalno održavaju sastanci i priređuju se zborovi i zabave kako bi narod na momenat zaboravio sve patnje i muke. NOO-i rade sve bolje a ukoliko griješe i ne mogu nešto da riješe onda uvijek nailaze na pomoć Komande Područja koje im svagdje gdje god je to potrebno pomaže. Stotine plugova dolazi iz Podravine i ore i sije po našoj Bilogori što mnogo djeluje na ovaj narod kad vidi da ima drugova koji prevaljuju desetke kilometara da pomognu nešto i time doprinesu današnjoj borbi. Da nije bilo neprestanih kiša u posljednje vrijeme već bi bilo sve posijano a danas je posijano već oko 600 (šest stotina) jutara, što se tiče sabiranja hrane sada je uglavnom malo zastalo uslijed ovih akcija na neprijateljska uporišta ali do sada neprestano se izvlači žito iz Podravine. Mogućnosti za daljnje izvlačenje su velike i sa izvlačenjem će se i dalje nastaviti.

Dana 7. novembra 1943. održana je svečana proslava Oktobarske revolucije u Gakovu i Jasenašu. Na proslavi u Gakovu sudjelovalo je mnoštvo ljudi iz okolnih sela i iz Podravine. Narod je bio oduševljen zborom kao i nastupom kazališne grupe »AUGUST CESAREC« koja je prvi puta nastupila u BILO-GORI. Drugovi su svojim nastupom osvojili gledaoce i nastalo je burno odobravanje i pljeskanje. Poslije programa nastalo je narodno veselje i narod se tek drugi dan vratio svojim kućama. U Jasenašu je zbor slabo uspio radi same akcije na Viroviticu.

Dana 13. XI 1943. održan je zbor u selu Miletincu na kojem je također nastupila kazališna trupa »AUGUST CESAREC«. Na zboru je govorio pomoćnik komandanta Bilogorskog Područja. Predsednik Okružnog NOO-a Virovitica Glišo Arbutina, Nikola Hundrić i Mijo Ipša, bivši narodni zastupnik za kotar Daruvar i drug iz Okružnog u ime omladine. Mijo Ipša je govorio zapravo o samoj kazališnoj grupi dok je obilazio da se izjasni potpuno što on misli. On je rekao da treba da svi do sada pomažu ovu našu Narodno Oslobodilačku Borbu ali drukčije ni nije mogao reći. Narod je bio vrlo zadovoljan samim zborom kao i nastupom kazališne grupe te je za vrijeme govora stalno klicao NOV. i narodno oslobodilačkom pokretu.

RAD I STANJE U USTANOVAMA KOMANDE PODRUČJA

S T R A Ž E

Osnovane su tri nove straže i to »Relejna stanica u Šandrovcu« dobila je pojačanje i pretvorena u stražu, pošto je ono vrlo veliki sektor kojega treba stalno kontrolisati, jer je narod odlazio u sam Bjelovar i tamo odvozio hranu i stoku a ujedno i špijunirao u korist neprijatelja. Isto tako osnovana je straža u Maloj Barni gde je do sada bila samo Relejna stanica a isto tako osnovana je nova straža u Podravini u selu V u k o s a v l j e v i c a . Straža iz Vukosavljevice moći će kontrolisati cijelu Podravinu od Virovitice do Kozarevca.

Politički rad u stražama se malo poboljšao. Redovito im se šalje politički materijal koji oni imaju uvijek točno proučavaju o čemu vodi brigu drug pomoćnik komandanta i politički instruktor. Obilasci straža se vrše

redovito i sve grešku koje su se dogodile odmah na mjestu se ispravljaju. Kod nas je u stražama političko lice zamjenik komandira i on je odgovoran za politički rad u njegovoj straži. Dali je to ispravno ili nije? Treba li da postoji uz zamjenika komandira još i delegat politički ili ne? Održavaju se redoviti sastanci i to 2 puta tjedno obvezatno na kojem se prorađuje materijal. Osim toga kad god ima malo vremena uvijek se nešto čita. Danas straže već vrlo malo griješe prilikom raznih konfiskacija i rekvizicija i u mjestima se vojnički ponašaju što se vidi po tome da gde smo postavili stražu samo mjesec dana političko stanje se sto postotno poboljšalo. (Veliki Miletinac i šandrovac gde sami hoće da idu u partizane ali da budu na straži u svome selu, što ćemo im mi i dozvoliti a kasnije ćemo ih lako premestiti gde to bude potrebno).

BOLNICE

Bolnice su sada u stanju preseljenja i gradnje. Potrebno je u najkraće vrijeme podići 7 zgrada u kojima će bolesnici moći ugodno sprovesti svoje liječenje. Pomanjkanje radnika je jedini razlog da bolnice do danas još nisu izgrađene. Mi imademo vrlo mali broj radnika a da bi mogli udovoljiti svim potrebama i zadacima koji se pred nas postavljaju. Mi smo zatražili od Okružnog NOO-a da nam mobiliše izvestan broj ljudi na 20 dana za rad i to iz Podravine ali kako izgleda neće biti ništa od te mobilizacije. Mi ćemo morati i to odmah pristupiti mobilizaciji na oslobođenom teritoriju kako bi riješili pitanje radnika. Općenito stanje naših bolnica je dobro. Bolesnici se ni našto ne žale i dobro su zadovoljni kako sa hranom tako i sa postupkom. U posljednje vrijeme i drugarica komesar bolnice obilazi bolesnike ali prije je to činila vrlo retko i pri tom se držala tako da su se i bolesnici žalili na nju. Ona je vrlo nervozna pošto je bolesna.

Politički se radi dosta. Zamjenik komesara redovito i stalno sada obilazi bolesnike i čita im vijesti, brošure kao i ostali materijal.

Dana 13. XI 1943. posjetila je kazališna grupa »AUGUST CESAREC« i naše bolnice. Dala je dvije predstave i to u bolnici u Turčević Polju i u Dabčevici. Drugovi bolesnici bili su oduševljeni pjevanjem i prikazivanjem ove grupe.

RADIONICE

Radionice su sve ovo vrijeme od posljednjeg izvještaja vrlo malo radile pošto su se selile i bile skoro stalno na izvlačenju, materijala iz Virovitice. Radionice dolaze za sada na zajedničke sastanke sa radnim vodom koji se održava svake nedjelje jedanput i to subotom naveče: Kao i sve ostale ustanove tako i radionice dobivaju redovito materijal kao i radio vijesti. Stanje u radonicama dosta dobro.

RADNE GRUPE

Radne grupe su raspoređene na tri mjesta, i to u Bačkovici, Dabčevici i Turčević Polju. Sve grupe čine jednu četu kojom u političkom pogledu rukovodi politički komesar čete. Svaka grupa ima svog delegata koji je odgovoran za rad u svom vodu. Radne grupe stoje sada dobro. Imamo malo

radnika ali ovo što imamo je dobro zadovoljno i rade sa puno volje i požrtvovnosti. U radnom vodu u Turčević Polju osnovano je pjevačko društvo kao i diletantske sekcije. Svake subote redovito a često i 3 do 4 puta tjedno održavaju se zajednički sastanci na kojima se nešto proučava i radi. U Bačkovici je svakog dana naveče sastanak na kojem se drugovi dogovaraju o svom sutrašnjem poslu, pročitaju najnovije vijesti i koji odlomak iz brošure a zatim uz pjesmu se razidu na spavanje. Dvije trećine i više smo uspjeli obići a vjerujemo da ćemo i ostalo moći obići u najskorije vrijeme. Općenito stanje u radnim grupama je dobro.

SLAGALIŠTA

Imademo 3 slagališta i to u Lončarici, Turčević Polju i Bačkovici. Slagališta održavaju redovito sastanke svake nedelje poslije podne na koje po mogućnosti dolazi i zamjenik komandanta ili intendant Područja. Sav materijal politički koji dobijemo šaljem redovito njima na proučavanje. Drugovi su uvek o svemu obavješteni. Slagališta rade dosta dobro jer smo za rukovaoce uzeli mlađe ljude koji su željni posla i koji posao svršavaju sa puno odgovornosti. Pitanje obuke i u slagalištima je donekle riješeno. Rad se razvija dobro pošto se stalno vodi kontrola nad svima što je poduzeti i što je učinjeno.

AGIT-PROP

Rad Agit-Propa se sastoji uglavnom u izrađivanju slika za sve ustanove i pisanje parola, i umnožavanje onoga materijala koji nam ne dođe u dovoljnoj količini. Ujedno organiziraju zborove i rade sa pjevačkim društvom radnog voda u Turčević Polju.

RAD KOMANDE PODRUČJA KAO FORUMA

Pri Komandi Područja vrše se redoviti sastanci na kojima se pretrese cio rad koji je učinjen i kojega treba poduzeti. Sastanak se održava svake nedelje jedanput ali o svakom i najmanjem poslu mi se stalno savjetujemo kad god se nađemo na okupu. Kontrolu nad radom ostalih rukovodioca vršimo stalno i sve neispravnosti rješavamo odmah kako se ne bi neispravnosti nagomilale što bi imali za posljedicu izvođenje pred sud. Od trojice uvijek se 2 nalaze stalno na terenu osim ako prilike zahtevaju da budemo svi na okupu. Odnos pojedinih članova je vojnički i drugarski. Do nekih nesporazuma nikad nije došlo a iako dođe do nečega onda to rješavamo na drugarski način.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

POMOĆNIK KOMANDANTA:
Štef Banak

Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 4/1, CK, 7/50-53.

14. XI 1943.

Izveštaj Komande Psunjskog područja Odsjeku vojne vlasti u pozadini pri Štabu VI korpusa NOV i POJ o radu članova Komande, partizanskih straža i relejnih stanica, bolnice i radionica ovog područja.

Broj članova Komande:

Svi članovi ove Komande izvršuju svoje predviđene zadatke tako i naređenja koja dobivaju. Savjetovanje održavamo svakog tjedna redovito. Imamo zakazani dan kad se sastajemo.

Na savjetovanju pretresamo sva pitanja, onda što predviđamo da je najpotrebnije to se radi. Prema tome dajemo i zadatke. Na ovome savjetovanju dali smo sledeće zadatke, i to:

KOMANDANT: da uspostavi nove straže, da napiše naredbu za komandire, komesare straža novih i zamjenike komandira, da održi savjetovanje sa svima komandirima, t.j. novim i starim, da dobavi oružje iz Korpusa i promeni u bolnici kako je to naređeno u Korpusu na savjetovanju i da podijeli sela na sektore straža.

POMOĆNIK: Da pregleda radionice i prečisti jer u njima ima prljavština, da mobilise radnike i savjetovanje održi sa komesarima istraža. Tehniku da podijeli sa Okružnim N.O.O. Nova Gradiška pošto je skupa do sada bila, za usput da obiđe bolnicu.

ZAMJENIK KOMANDANTA: Da obiđe II. ekonomski sektor, slagalište, magazine, S.P.S.¹ da ode u sud i da ode u Širince kod Komande straže i da pregleda bunker i pilanu u Rogoljima.

INTENDANT: Nastavio je dalje skupljanje hrane po selima Jamardce, Brezine i Gaj. Do sada je skupio oko 6 vagona krompira, i to u četiri sela. Sad nastavlja dalje samo kupi krompir, grah i luk itd., a pšenicu nije još počeo kupiti dok ne dođe drug Vratarić iz Banije. On je otišao po vreće i rekao da se ne kupi dok on ne dođe dok ne donese vreće pa će se odmah prebacivati preko. Biti će teško prebacivati iz onih sela preko pruge Banova Jaruga — Lipik — Pakrac, pošto banda popravlja prugu i utvrđuje se u Kukunjevcu na stanici, a teško da se neće utvrditi skroz duž pruge i uspostaviti saobraćaj. Izgleda da ona hoće da iskoristi momenat da ona pokupi hranu iz onih sela. Kad bi se moglo dodati pomoć Posavskom odredu da se ova pruga opet uništi i razoruža da bi mogli mi iskoristiti priliku da izvučemo žito. Sam Antunovac daje dva vagona pšenice. Ima mogućnosti da bi dala i druga sela mnogo žita a i druge hrane. Povedite računa ako se ikako može da nam izidete u susret.

¹ Suhoputne stanice

INDUSTRIJSKI REFERENT: Dobio je zadatak da dovrši kupatila, osvetle-
nje kod područja, da popravi gater i popravi mlin u bolnici. Inače drugi
kao i radionica mehaničarska rade punom parom samo im je tjesna zgrada
u kojoj rade, moraćemo je produžiti.

GRAĐEVINSKI REFERENT: Stara se za rad da sve bude gotovo na vreme
i u redu, dobio je zadatak da uspostavi peći kod sp. a, dovrši zatvor i ku-
ruzane.

POŠTANSKI REFERENT: Od prošlog savjetovanja malo se je popravio,
izgleda da je djelovalo savjetovanje na njega. Izvršio je svoja naređenja, a
sada je dobio nova da izda naređenje komandiru stanice Kraljeva Velika
da povuče relejnu stanicu iz Trebeža samo da ostavi četiri druga najbolja
sa komandirrom, i to u civilu pošto na toj stanici ne može biti veći broj
ljudi. Banda stalno nailazi i razganja ih. Zato smo odlučili samo da ostanu
ta četvorica koji će održavati vezu preko a ostale da povuče u Kraljevu
Veliku i da uspostavi Komandu straže pošto u samoj Kraljevoj Velikoj
ima oko 20 pušaka. Zato smo odlučili da uspostavimo relejnu stanicu od
6 kurira sa komandirrom, a ostalo osoblje iz Trebeža što će se povući
iz Kraljeve Velike da se uspostavi komanda straže. Komandir te straže biće
Stipo Kotarski.

INFORMATIVNI OFICIR: Povezao je dobro veze u svim uporištima, dobi-
Va redovito izveštaj o kretanju bande. Isto i iz samih uporišta. Išao je na
savjetovanje u Voćin i dobio nove direktive. Izgleda da će još bolje ići služba
njegova.

SAOBRAĆAJNI REFERENT: Isto na njega je djelovalo i on se popravio,
mobilisao je 10 kola iz sela od Posavine na pet dana. Onda će druga da
dođu na smenu i to: pet kola raspodijelio u Rijeku² u I. sektor a pet kola
u II. sektor. Putove popravlja i pruga se radi tako da ćemo moći motor
prebaciti pa ćemo se prugom služiti.

ŠEF SNABDJEVNOG CENTRA: Isti drug je dobar i dobro je dobio veze u
trgovinama. Obećao mu je jedan trgovac 50 metara soli, petriola oko 60
lit. i drugih raznih stvari. Da ima novaca mogao bi da nabavi stvari, a taj
trgovac kaže da bi on dao cjeli vagon soli ako mi hoćemo, samo se boji
da ne bi mogao više ni on dobiti.

BOLNICA: Upravnica bolnice bila je na savjetovanju i podnijela stanje
bolnice. Kaže da je stanje u bolnici dobro i da je zadovoljna sa nama i
da imadu sve što im treba u bolnici da nizašto ne oskudijevaju samo imali
Su malo krompira, ali sada se vozii u bolnicu krompir. Ta bolnica ima če-
tiri odelenja, tri rade odelenja, a jedno još ne radi, a spremno je, sve ima
ispostavljeno i pripremljeno za 60 bolesnika. Svi bolesnici imaju za slučaj
«ofanzive sklonište u bunkerima, jedino oskudijevaju na obući i odjeći, dali
Smo im sada 20 pari cokula i 10 pari klompi.

PARTIZANSKE STRAŽE: Ima ih osam, i to: Dve kod bolnice, jedna pri području, pet na sektorima. Sada je napravljen raspored za pet straža, tri koje smo predložili na savjetovanju u Korpusu, tj. Šumetlica, Benkovac i Kozarice, a još dve nismo predvidili da su potrebne, i to: u Rajčićima i Kraljeva Velika. Za ove dve straže imamo oružje, i to: ..³ gore za Kraljevu Veliku što su glomazne te relejne stanice pa ćemo uspostaviti jednu Komandu straže dole u Kraljevoj Velikoj, a za Rajčiće oduzećemo od svake straže po jednu pušku tako da ćemo sakupiti deset pušaka i uspostaviti stražu u Rajčićima, pošto bi nam ostao taj veliki prostor između Kozarica i Benkovca tako da ne bi mogli tačno kontrolisati Rajiće i cestu prema Novskoj, a i samu Novsku. Ovako ta straža imaće dobar pregled Rajić-Novska i biće dobro povezate sve straže, tako da neće doći nitko da ubaci špijunažu u naš oslobođeni teritorij. Mislim da ćete se i vi s tim predlogom slagati samo molim Vas da nam pošaljete te puške što prije da bi mogli uspostaviti straže.

RELEJNE STANICE: I njih smo reorganizirali, izmjenjali komandire i neke kurire pa mislimo da će od sada bolje funkcionirati i ta služba, pošto smo za ovo vreme sve stanice obišli i održali sastanke sa njima. Samo je teško do obuke za kurire, nije zgodno da im pravimo cokule, teško je vršiti kurirsku dužnost u lošoj obući pa bi Vas molili da nam izidete u susret da nam odobrite cipele koje se izrađuju u našim radionicama da obujemo bar kurire.

RADIONICE: Od svih radionica je najbolja šusterska radionica u Oikočkoj Rijeci. Ona dnevno izbacuje 20 do 30 pari novih cipela, i to sve ide za Intendanturu Korpusa. Rade se sada i cokule. Ima jedan drug šuster u toj radionici koji dnevno sam izrađuje tri para cipela, kome bi trebalo dati pohvalu, a čak i neku nagradu. Radionica šnajderska više Rijeke u Psunju dosta loše radi. Počele su neke svade i mržnje između drugova i drugarica zato je i drug pomoćnik komandanta otišao da pročisti te radionice, šusterska radionica u II. ekonomskom sektoru počela je malo da bolje radi. Pravi se nešto i cipela, veći dio prave se cokule. U III. ekonomskom sektoru postoji samo kožara.

Sud i Registratura su preseljeni ovamo sad ćemo moći više voditi kontrolu nad samim radom. Mislimo da ćemo i tu bolje zadovoljiti od sada.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Komandant:
Potpis nečitak

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIŠ, Slav. Brod, K 49/1, 303-304.

3 Nečitko u dokumentu.

14. XI 1943.

Izvještaj Komande Daruvarskog područja Odsjeku vojne vlasti u pozadini pri Štabu VI korpusa NOV i POJ o radu Komande, partizanskih straža i relejnih stanica, stanju bolnice, radu obavještajne i informativne službe, radionica, o ekonomskom stanju i političkom raspoloženju naroda na ovom području. Navodi se da je formiran i Mobilni centar za Jevreje.

RAD ČLANOVA KOMANDE

Rad članova Komande u vremenu od 1. do 15. XI 1943. god. odvijao se je normalno. Dana 4. XI o. g. održano je savjetovanje svih komandanata i pomoćnika naših područja pri štabu VI korpusa NOV i POJ u II Odjelu. Na tom savjetovanju bio je prisutan sam komandant ovog Područja, budući drug pomoćnik bio je službeno odsutan u donjim selima kotara Daruvara i usled smetnje bande koja je onih dana izlazila iz uporišta Daruvar van u sela nije se mogao na vrijeme povratiti da bi stigao na rečeno savjetovanje. Na savjetovanju je iznešen rad Komande Područja općenito po svim granama d ustanovama. Nakon izveštaja o radu pojedinih Komandi Područja primljene su nove direktive o daljnjem radu u Komandama Područja. Direktive su prenesene u djelo po svim ustanovama ove Komande tako da se rad članova Komande osjeća iz dana u dan sve više.

Rad referenata ove Komande mnogo se proširuje obzirom na date zadatke od strane samoga Tehničkog odsjeka, budući potrebe maše vojske iziskuju više rada kod pojedinih referenata. Referent građevne sekcije koja imade najteže zadatke imao je u minulom roku dosta poteškoća baš i uslijed samoga nevremena, a inače i uslijed same sjetve. Rad oko gradnji zgrada zastao je uslijed pomanjkanja stručnih radnika kao i samog alata. Banda je nekoliko dana izlazila i prodirala u sela, a iz kojih je zadnjih dana dolazilo najviše radnika pa se isti nisu odazvali na poziv Komande kao i uput N.O.O.-a. Baš u samom mjestu Dežanovac iz koga su dolazili najbolji stručni radnici nailaskom bande u to selo bili su pohapšeni neki članovi Odbora tako da su se sada posle ljudi poplašili i nakon što su odbornici pušteni ljudi se sada boje sami ići na rad i zatražuju da ih se digne sa vojskom da ako bi opet slučajno banda naišla da se njihove familije mogu izgovoriti odnosno imati tobož pokriće. Doznali smo da je banda neke ljude ovih dana streljala u Daruvaru koje je pohapsila. Ova komanda je dala Pokretnoj straži br. 6 da u dogovoru sa N. O. O.-rima mobiliše ljude na rad kao i da iste doprati, do Komande tako da ljudi ne bi na putu imali nepritike što se to jednom prilikom dogodilo.

Rad referenta za vezu također iz dana u dan sve više proširuje se i nadopunjuje. Drug referent trsi se da datim naređenjima Tehničkog Odsjeka u potpunosti udovoljava tako da rad te sekcije funkcionise pravilno.

Rad referenta industrije odvija se normalno. Sam drug referent mnogo se interesuje i obilazi naše pilane, mlinove, radionice i nastoji da pokaže traženi uspjeh.

Referent saobraćaja interesuje se da bi njegova sekcija imala tačne podatke to se u više navrata nalazi na terenu.

Ostali članovi ove Komande pokazuju mnogo interesa u svom radu.

PARTIZANSKE STRAŽE

Ova komanda osim partizanske straže V. P. Bolnice i straže kod Područja imade još 6 vanjskih partizanskih straža. Ovih dana formirane su dve straže, i to jedna pokretna partizanska straža za donja sela kotara Daruvar i partizanska straža za sela općine Vel. Bastaji koja kontroliše teren od Bastaja cestom prema Daruvaru.

Stanje općenito u svim partizanskim stražama nije zadovoljavajuće kako bi to trebalo da bude, jer osjeća se pomanjkanje vojnog kao i političkog rada samih rukovodećih t.j. u užem smislu same Komande straže. Ova Komanda je ponovo pristupila reorganizaciji u pojedinim komandama straža baš samih komandira tako da bi se ipak jednom postigao željeni uspjeh naročito u vojničkom pogledu. Baš u zadnje vrijeme opazio se prilaz drugova iz operativnih jedinica u pojedine straže navodno kao bolesni ili otpušteni iz bolnica i operativnih jedinica, a to sve bez znanja Komande područja. Ova će Komanda prema naređenju štaba VI korpusa NOV i POJ, II odjela najstriktnije postupiti i tako pridošle drugove sve uputiti u operativne jedinice, a iz operativne jedinice, tražiti drugove koji su bili ranjeni i nesposobni za operativne jedinice.

Obuća i odjeća u stražama je također slaba, a pogotovo sada kada su nastala hladnija vremena sa kišom i snjegom.

Ova komanda nastoji da se takovo stanje čim prije i što više popravi.

Ishrana kao i zdravstveno stanje u stražama još za sada dosta je dobro jedino u komandi straže Đulovac dva druga su se u tamošnjem selu zarazili triperom kod nekih ženskih koje su bile u logoru a sada se nalaze kod kuće. Njihova imena dostavljena su upravi V. P. Bolnice i uprava u sporazumu sa Sanitetskim odsjekom izvršit će ovih dana preglede svih ženskih toga sela koje su došle iz logora, da bi se ta zaraza čim prije spriječila da se ne bi dalje u našu sredinu raširila.

Od strane ove Komande upozorene su sve ustanove a naročito Komande partizanskih straža da paze da se ovakovi slučajevi ne bi više pojavljivali.

Relejne stanice

Ova Komanda imade 6 relejnih stanica. Stanje relejnih stanica popravlja se. Drug referent za vezu vodi nadzor nad radom relejnih stanica o kretanju pošte i vod za vezu stalno preko svih nadzornika linija kontroliše ispravnost linija, što se tiče discipline kurira, ista se popravila, dužnost vrše dobro, jedino su zadnjih dana kao nedisciplinovani pokazali se kuriri relejne stanice br. 5 koja je nova stanica i skoro formirana. Kuriri iste promijenuti su i kažnjeni za neposluh koji su u toj stanici pokazali.

Stanje obuće i odjeće popravlja se, budući je ova Komanda posvetila naročitu pažnju kuririma relejnih stanica da oni budu svi obučeni i obučeni.

Ishrana i zdravstveno stanje za sada je dobro.

Sam referent za vezu pokazuje prilično interesovanje na svojoj dužnosti i vodi brigu da što prije uspostavi što više telefonskih veza, jedino pokazala mu se oskudica u materijalu za uspostavu novih veza.

MOBIL CENTAR

Prema naređenju štaba VI korpusa NOV i POJ, II odjel ova Komanda je osnovala Mobil-centar u selu Koturić za Jevreje koji se budu upućivali u naše operativne jedinice nakon izvršenog komisijskog pregleda. Međutim, do danas nije se niti jedan jevrej prijavio u tom mobil-centru a komatidir izveštava da postoji neka komisija u S. Grabovcu koja iste jevreje kako stižu upućuje i raspoređuje odmah, to isti i ne dolaze u mobil-centar.

Moli se obavijestiti ovu Komandu kako da postupi, da li da se drugovi povuku iz toga sela koje je ova Komanda poslala tamo. Jer nema svrhe da ti drugovi bez potrebe budu tamo.

BOLNICE

Pod komandu ovoga područja potpada Vojno P. Bolnica br. IV sa 4 odeljenja.¹

Stanje te bolnice je za sada donekle sređeno. Hrana bolesnika i ranjenika je poboljšana. Također je bolnica snabdjevena sa dovoljno rezervne suhe hrane.

Ovih dana izvršena kontrola od strane štaba VI korpusa i Sanitetskog odsjeka. Ta kontrola komisija obišla je sva odeljenja. Od strane ove Komande bio je prisutan i drug zamjenik komandanta, to je tom prilikom konstatovane nedostatke zabilježio i izneo na sastanku članova ove Komande i ti nedostaci u koliko se odnose na samu Komandu bit će otklonjeni.

OBAVJEŠTAJNA I INFORMATIVNA SLUŽBA

I
Obavještajna i informativna služba na teritoriju ovoga Područja razvija se normalno. Od neprijateljskih uporišta imademo Daruvar i Končanicu.

Banda je u zadnje vrijeme učestala u pljački obližnjih sela oko uporišta. Inače je vršila ihapšenja, a u samom nastupu u pojedina mjestu ubijeno je nekoliko ljudi u Doljanima, Dežanovcu i u Siraču. To su sve činili ustaše iz Daruvara kojih imade jedna bojna.

Izlaskom u sela pljačkaju živežne namirnice i stočnu hranu, a i inače se narod tuži na pljačku.

Obaveštajna služba radi punom parom, tako da se baš toliko sada neosjeća petokolonaša i tih drugih domaćih izroda.

¹ Nalazila se na Papuku.

RADIONICE

Radionice ove Komande rade punom parom. Naročito šusterska budući su i potrebe obuće najvažnije i najveće. Ostale radionice također rade i rad se odvija normalno obzirom na raspoložuci materijal i potrebe.

Pekara je sagrađena nova i sada mnogo radi na pečenju dvopeka.

Mlinovi rade stalno bez prestanka.

Pilane također rade, budući se ukazala velika potreba daske radi dovršavanja i izgrađivanja novih zgrada i bunkera za spremanje žita zašto je potrebno mnogo daske.

EKONOMSKO STANJE

Stanje zaliha u magazinima jeste slijedeće: pšenice 127.134 kg, zob 5.876 kg, ječma 89 kg, graha 1.197 kg, krumpira 16.838,50 kg, soli 146,42 kg, brašna 1.148,17 kg, masti 23,73 kg, kukuruza 1.650 kg, dvopeka 350 kg.

Hrani se oko 18 komada većih svinja u jednom svinjcu za debljanje radi masti.

Slagališta ekonomskih sektora upozorena su na propisno vođenje novih knjiga. Inače ekonomsko stanje popravljalo se. Jedino sada je otežčano sakupljanje i prevoz žita u magazine, budući je banda nekoliko puta izlazila u sela i po noći pa se narod boji voziti po noći žito. Nastoji se da se što više žita dopremi i spremi u naše magazine.

POLITIČKO STANJE

Političko stanje kod naroda na Području ove Komande popravljalo se, tim više što banda izlazi van iz uporišta i vrši pljačke i ubistva te narod sam priča o tim izgređima, ali ipak ne gubi morala, a naročito sada kada je narod čuo da su ove dve akcije ovako uspješno izvršene osobito Virovitica' koja je kao uporište i utočište njemaca ranije bilo. Tako narod vidi sposobnost i moć svoje Narodno-oslobodilačke vojske.

četničke propagande ne osjeća se na sektoru ovoga Područja, dok na sektoru Psunjskog područja na granici sa Daruvarskim dolje oko sela Toranj, Gaj-Kukunjevac obaviješteni smo da se provlači neka grupa dezertera iz operativnih jedinica iz tih sela koji noću upadaju u sela i pokazuju potpuno četničko nastrojenje. U toj grupi navodno nalazi se ineki Milošević Stanko »Čekić« koji je ranije bio komandir neke gerilske grupe, a i sada se nalazi sa nekom grupom. O tom bi trebalo povesti računa i tu grupu čim prije pohapsiti i uzeti u postupak.

Pristaša H.S.S.-a imade veći broj, Konferencija sa istima na ovom kotaru je bila već nekoliko puta, ali još konačno neko pozitivno rješenje nije doneseno.

2 O borbama za Viroviticu vidi dok br. 128, 129, 140, 149 i 150.

PERSPEKTIVE

Mobilizacija ljudstva za našu N.O. Vojsku. Politički rad pojačati. Izvršiti sve zadatke koji su postavljeni pred Komandu područja. U narodu pobuditi političku kao i vojničku svijest da bi ga što više pridobio za našu vojsku. Izgraditi i pomoći u izgradnji naših postradalih sela. Snabdjeti obućom i odjećom naše radne grupe naročito bunkeraške.

Prilog: spisak brojnog stanja i naoružanja.³

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Komandant:
Potpis nečitljiv

Original u VII, Bgd.
Prepis u HIS, Slav. Brod, K 12/1, 9/7

{

169

15. XI 1943.

Naredba Štaba XII divizije NOV Hrvatske podređenim jedinicama da se borci poštansko-telefonske struke upute u Poštansko-telefonsku sekciju VI korpusa NOVJ radi osnivanja pošta na oslobođenom području Slavonije, a istovremeno se traže i borci štamparske struke koji će raditi u štamparijama za NOV.

Štab VI. Korpusa NOV i POJ naređenjem A. br. 261/43. naredio je slijedeće:

»Na našem oslobođenom teritoriju osnovati će se pošte, te je za tu službu potreban izvestan broj ljudstva. Provjerite u vašim jedinicama i ustanovama, da li ima drugova koji su služili u poštansko-telefonskim ustanovama za vreme Jugoslavije, te u koliko imade takvih u vašim jedinicama, odmah iste uputite u II. Odjel ovoga štaba, da se prijave šefu poštansk o - t e l e f o n s k e s e k c i j e .

Postupite po prednjem naređenju Štaba Korpusa. Sve takve drugove uputite sa karakteristikama neposredno u štab Korpusa II. Odjel, a ovom štabu podnesite pismeni izvještaj do 17. ov. mj. u kome navesti koliko ste drugova ili drugarica uputili i njihova imena. D o s t a v i t i i n e g a t i v a n i z v j e š t a j .

Aktom VI Korpusa A. Br. 284/43 dostavljeno je slijedeće:

»U posljednjim akcijama zaplenjeno je nekoliko štamparija. Sada ćemo biti u mogućnosti da izdajemo knjige za vojničku izobrazbu, koju ćemo štampati na štampariju. Naređujemo vam da odmah po prijemu ovog dopisa pošaljete u ovaj Štab sve tipografe, tipografske mašiniste i slagare,

³ Nije priložen.

ŠTAB XI. DIVIZIJE.
VAR. DNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE.
HRVATSKE
BR. 292/93
DAH. 15. XI. 1943

MIN. VOJ. 23. XI. 43
STAB VI. KORPUSA NOV
STAB BROSKE BRIGADE NOV HRVATSKE
STAB CENOSLOVANSKE BRIGADE NOV HRV.

Stabu XVIII. Brigade NOV Hrvatske
Stabu Brodske Brigade NOV Hrvatske
Stabu Čehoslovačke Brigade NOV Hrv.

Stab VI. Korpusa NOV i POJ naredjenjem A.br.261/43 naredio je slijedeće:
"Na našem oslobođenom teritoriju osnovati će se pošte, te je sa tu službu potreban izvestan broj ljudstva. Proverite u vašim jedinicama i ustanovama, da li ima drugova koji su služili u poštansko-telefonskim ustanovama za vreme Jugoslavije, te u koliko imate takovih u vašim jedinicama, odmah iste uputite u II. Odjel ovoga Staba, da se prijave Šefu poštansko-telefonske sekcije."

Postupite po prednjem naredjenju Staba Korpusa. Sve takve drugove uputite sa karakteristikama neposredno u Stab Korpusa II. Odjel, a ovom Stabu podnesite pismeni izveštaj do 17. ov. m. j. u kome navesti koliko ste drugova ili drugarica uputili i njihova imena. Dostaviti i negativan izveštaj.

Aktom VI. Korpusa A.Br.284/43 dostavljeno je slijedeće:
"U posljednjim akcijama zaplenjeno je nekoliko štamparija. Sada ćemo biti u mogućnosti da izdajemo knjige za vojničku izobrazbu, koju ćemo štampati na štampariju. Naredjujemo vam da odmah po prijemu ovog dopisa pošaljete u ovaj Stab sve tipografe, tipografske mašinstice i siročare, koji će biti upotrebljeni za naše tiskare. Iz ovoga se izuzimaju vojni i politički rukovodioci, koji ostaju i dalje na svojim dosadašnjim položajima, bez obzira na zvanje."

Dostavljajući prednje naredjujemo vam da po prednjem naredjenju Staba Korpusa najsvjesnije postupite. Tražene drugove u koliko ih imate pošaljite sa karakteristikama neposredno na Relejni stanicu Zvečava odakle da se preko telefona jave Stabu Korpusa od koga će primiti dalju maršrutu. Ovaj Stab pismeno izvestiti do 17. ov. m. j. da li je po ovom naredjenju postupljeno, i u izveštaju navesti imena drugova, koji su upućeni u Korpus kao i imena onih drugova, koji su zadržani u Brigadi zbog toga što su vojni ili politički rukovodioci. Kod ovih poslednjih navesti i kakvu dužnost vrše.

Zbog velike udaljenosti Brigada od Staba ove divizije naredjeno je da se drugovi po prvom i drugom naredjenju upute neposredno za Korpus, da bi se na taj način sprečilo nepotrebno lutanje drugova po ovoj kiši i blatu. Nemojte zato dozvoliti da ovaj Stab dodje zbog toga do odgovornosti. Zajedno sa gornjim izveštajima štabovi brigada izvestice ovaj Stab da li se u vašim jedinicama nalaze slijedeći drugovi:

- 1.) Miloš Filipović rodom iz sela Mali Prokop (Moslavina)
 - 2.) Bertoljd Cerkovski, rođen 7.X.1914.
- Podneti i negativni izveštaji.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU !

Načelnik štaba:
[Signature]

'(coji će biti upotrebljeni za naše tiskare. Iz ovoga se izuzimaju vojni i politički rukovodioci, koji ostaju i dalje na svojim dosadašnjim položajima, bez obzira na zvanje.«

Dostavljajući prednje naređujemo vam da po prednjem naređenju štaba Korpusa najsavjesnije postupite. Tražene drugove ukoliko ih imate pošaljite sa karakteristikama neposredno na Relejni stanicu Zvečevo odakle da se preko telefona jave štabu Korpusa od koga će primiti dalju maršrutu. Ovaj štab pismeno izvestiti do 17. ov. mj. da li je po ovom naređenju postupljeno, i u izveštaju navesti imena drugova, koji su upućeni u Korpus kao i imena onih drugova, koji su zaduženi u Brigadi zbog toga što su vojni ili politički rukovodioci. Kod ovih poslednjih navesti i kakvu dužnost vrše.

Zbog velike udaljenosti Brigada od štaba ove divizije naređeno je da se drugovi po prvom i drugom naređenju upute neposredno za Korpus, da bi se na taj način sprečilo nepotrebno lutanje drugova po ovoj kiši i blatu. Nemojte zato dozvoliti da ovaj štab dođe zbog toga do odgovornosti.

Zajedno sa gornjim izveštajima štabovi brigada izvijestit će ovaj Štab da li se u vašim jedinicama nalaze slijedeći drugovi:

- 1.) Miloš Filipović, rodom iz sela Mali Prokop (Moslavina)
- 2.) Bertoljd Čerkovski, rođen 7. X 1914.

P o d n i j e t i d n e g a t i v n i i z v e š t a j .

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Načelnik štaba:
Franc Inkret

Original u VII, Bgd.
fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 23/1, 445.

170

15. XI 1943.

Izveštaj Štaba Posavskog NOP odreda Štabu Zapadne grupe NOP odreda o političkom radu i stanju svojih jedinica u vremenu od 30. X do 15. XI 1943. godine.

OPCI DIO

I. bataljon. Jedinice ovog bataljona nalazile su se uglavnom na sektoru Trokuta¹, dok je I četa ovog bataljona bila na sektoru Psunja za vrijeme proslave Oktobarske revolucije. Ova II četa koja je ostala na sektoru Tro-

¹ Odnosi se na teritoriju između komunikacija Pakrac — Banova Jaruga — Novska — Okučani — Pakrac.

kuta davala ie uglavnom osiguranje kantomana. Prilikom upada bande u selo Korita ovaj bataljon vodio je borbu sa bandom oko 2 i pol sata. U ovoj borbi bataljon bio je u prvim momentima potisnuo bandu, kojoj je došlo brzo pojačanje i bataljon je prisiljen da se povuče. U ovoj borbi bila su dva druga lakše ranjena, dok je jedan ranjen uhvaćen. II četa ovog bataljona zajedno sa II bataljonom izvršila je napad na voz, koji na pruži Zagreb — Novska, koji je potpuno uništen. Prisustvovao je ovaj bataljon na proslavi 26 godišnjice oktobarske revolucije u Brezovcu. Napravio je još par manjih ekonomskih akcija.

Vojnički i politički rad do sada je dosta zadovoljio, što se vidi po tome, što su svi zadaci bili vojni ili politički izvršeni dosta dobro.

Rukovodioci dobro izvršavaju naređenja, u situacijama snalaze se dosta dobro, što se vidi, naročito u borbama.

Po svom kretanju po sektoru Trokuta zapaža se mnogo nedostataka, kako kod N.O.O. isto tako i kod naroda, ali samo pojedinaca, koji uopće neće da pomažu našoj vojsci, a naročito u organizaciji kola².

II. bataljon. Jedinice ovog bataljona u ovom vremenskom razmaku kretale su se po sektoru Trokuta, te na službeni put za prebacivanje materijala u Baniju. Prva četa ovog bataljona nalazila se u Baniji, dok druga na sektoru Trokuta. Snage ovog bataljona vodile su borbu u Baniji, koja je bila kratka ali oštra. U istoj borbi poginuo je sekretar I čete, koji je sahranjen u selu Svinjoima. Dana 11. XI I četa ovog bataljona vršila je napad na vlak. Dana 12. XI o. g. jedinice ovog bataljona nalazile su se u zasjedi na pruži Poljana — Banova Jaruga i sačekale vlak. Vlak je uništen. Istoga dana snage ovog bataljona izvršile su diverziju na pruži Poljana — Kukunjevac. Uspjelo je da su sami borci porušili jedan i pol kilometar pruge. Ocjena rada u jedinicama jest na dobrom stupnju. Iako su borci mladi i neiskusni, ipak prate dobro sve događaje i sastanke koji se održavaju po četama.

Rukovodioci u jedinicama po vojnom pitanju snalaze se dobro. Po red toga što su mladi i neiskusni, ipak prilično vrše svoju dužnost. Samo neki, i to na pr. desetar Guskić Joco pokazao se je neispravan i nedisciplinovan te će se smjeniti. Politički rukovodioci, polit, komesari četa dobro se snalaze, dok polit, delegati i sekretari jedinica, ne znaju da se snađu u svome radu, pošto su još mladi i neiskusni. Za sam rad i rukovođenje ocjena se uglavnom donosi dobra. Politički komesari četa nastoje da im rad bude što bolji i napredniji. U našim jedinicama zapažene su greške po kretanju na selima. Na pr. kako se je desio slučaj u selu Brezovcu, kako se je napio komandant I bataljona, pokazalo se je među narodom a tako i među odborom nezadovoljstvo. Odbor istoga sela ne prima vojsku kao prije. Isto tako zapažene su greške na samome terenu po selima. Na pr. u selu Koritima pronašao se letak prilepljen na kući Vase Vujića »Hrvati u partizanskim redovima«. Letak je predan obav. oficiru Posavskog Odreda. Potrebno je što više raskrinkavati četnike i ostale razne neprijateljske elemente, da se ovakovi slučajevi ne događaju.

² Misli se u organizaciji prevoza kolima.

Novogradiška četa.

U ovoj četi održana su dva sastanka, pet mitinga, četiri omladinska i jedan masovni sastanak. Ova jedinica kretala se po selima oslobođene i neoslobođene teritorije. U istom kretanju izvršena je jedna ekonomska akcija u selu Kovačevcu, te hapšenje u Lađevcima i Bodegrajima. Tu su državne zasjede na drumu između Rajića i Medara, gdje nije ništa naišlo.

Vojni i politički rad u ovoj jedinici u ovom razdoblju bio je slab, većinom su bili mitinzi i gore navedene akcije. Rukovodioci ove čete snalaze se dobro. Nastojanje za poboljšanje rada u ovoj četi samog polit, komesara je uglavnom da se rad popravlja.

Ova jedinica prilikom svojih pokreta dobro se odnosi u svim selima, te nigdje nisu činili samovolje. Mitinzi održani u navedenim selima potpuno su uspjeli i narod je oduševljen, kad vidi svoju pravu narodnu vojsku. Masovni sastanak u selu Vrbovijanima slabo je uspio, pošto u samom selu nema N.O.O.-a i nemoguće ga je izabrati.

Četa⁵ u Hrvatskoj Posavini, kretala se kroz sela Kraljeva Velika — Plesmo — Lonja — Piljanice, držeći u tim selima mitinge. Sudjelovala je u akciji na voz kod Lipovljana. Jedna desetina koja je upućena 2. X na sektor Posavine uspjeli su dobrovoljno mobilisati ondašnje Hrvate u borbu, tako da je sada u najkraćem vremenu porasla na 60 ljudi. Osjeća se kod rukovođenja te čete stanovitih nedostataka, što ćemo nastojati riješiti. Upravo sada polazim da obidem tu jedinicu i ispravim te nedostatke. Detaljniji izvještaj o radu te čete ne mogu podnijeti, jer mi nije stigao izvještaj od polit komesara. Budući da je neprijatelj već par dana sa svojim snagama zaposjeo prugu kod Lipovljana, radi nedavne akcije na voz.

Budući da je pijanstvom i istupima u pijanom stanju krnjio ugled N.O. Vojske, upućen je u Štab grupe, komandant I bataljona Dostičić Petar. Osim toga pokazao je aljkavost u radu.

Naše akcije u Lipovljanima i kod Poljane na voz ne samo da su učvrstile povjerenje u rukovodioce, da znadu organizovati dobro akciju, uveliko su i podigli moral borcima. Neprijatelju je nanešena golema šteta, budući da mu je ne samo obustavljen promet na tom sektoru barem 10 dana, već i nanesena ogromna šteta.

Njemci u nemoćnom bijesu obilaze hrvatska sela i pljačkaju.

Borba koju je vodio I bataljon u selu Koritima sa ustašama učvrstila je naše borce u jedinicama.

Jedan partizan iz sela Kozarice dezertirao je već 5 puta iz jedinice. Kod zadnjeg pokušaja dezerterstva je uhvaćen.

Budući da su ovakovi slučajevi dezerterstva učestali, baš kod partizana iz sela Kozarica (bilo je slučajeva pa su dvojica bacili puške, kad je nailazila banda) bit ćemo prisiljeni da ga stavimo pred vojni sud ovog Štaba, te da ga primjera radi poslije političke pripreme streljamo pred jedinicama.

³ Odnosi se na četu »Matija Gubec«, koja je formirana u jesen 1943. god, a djelovala je na području sela oko Novske.

četnička rulja Janjića ograničila se je na ovom sektoru na političko djelovanje po selima oko Okučana naročito ona u Posavini. Jedan iz njihovih redova, koji je dopremljen iz Srbije, a rodom je inače iz Srpske šagovine, pobjegao je k nama iz Janjićeve kancelarije. Mislimo napisati jedan letak upućen četnicima, da ga on potpiše. U letku bi pozvali četnike da napuste Janjića, prikazujući im ispravnost naše borbe. Nastojat ćemo da prođe sa našim jedinicama, kroz njihova sela naklonjena, s tim da govori na mitingu.

Pri pokušaju da drže miting u Cagama, narod se je razbjegao ispred njih, tako da su mitingu prisustvovali par staraca i tri žene.

Novogradiškoj četi dodijelili smo I četu I bataljona na kampanji i akcijama protiv četnika.

Radi njihovog zaletavanja u sela na cesti odredili smo I bataljon čitav za postavljanje zasjeda četnicima, dok je II bataljon na sektoru Trokuta.

STANJE U JEDINICAMA I ČETA I BATALJONA

Do sada je pokazalo dosta dobar uspjeh, prilikom primanja dužnosti novog komesara, što se vidi u tome da ova jedinica izvršava. Politički rad pokazuje se nešto bolje, nego prijašnje stanje. Održana su dva četna sastanka na kojima se osim proučavanja materijala iznosila kritika u raznim pitanjima u pogledu nedostataka koji su zapaženi. Isto tako prema planu Štaba Korpusa je rađeno i prorađen je slijedeći materijal: Učvršćenje N.O.O. (Vjesnik, br. 7), Zadaci i rad N.O.O.-a (Vjesnik, br. 3), Dokazivani su najnoviji događaji u zemlji i u svjetu.

Održana su isto tako dva vodna sastanka na kojima su prorađivani materijal i iznesem su svi nedostaci.

Borbenost i moral u ovoj četi jeste na vrlo dobroj visini izuzev pojedina, koji su do sada bili malo slabi u borbi dok se sada stanje popravilo. Drugovi izvršavaju svoja naređenja.

Ova četa pokazala se dosta dobra baš u borbi kod Korita a isto tako i u ostalim akcijama.

II ČETA I BATALJONA

Ova četa je na istom stupnju kao i I. Polit, rad je normalan i pokazuje sve više i više uspjeha. Održana su dva četna sastanka, na kojima je razjašnjavana situacija u svijetu a naročito su podvučeni uspjesi Crvene Armije, a isto tako i uspjesi naše N.O.V. Samo stanje se discipline nešto poboljšalo, baš od onoga momenta kada sam održao savjetovanje, svih polit, rukovodioca.

Održan je jedan vodni sastanak na kojima su pretrešem svi nedostaci, zatim proučavanje materijala. Moral je nepokolebljiv i dobar. Napori marševa ne čine neraspoloženje izuzev posljednjih dana, dosta se marširalo.

Naređenje Vrhovnog štaba je sprovedeno u djelo (u pogledu ishrane i t. d.). Stanje u jedincama u svakom pogledu dosta dobro zadovoljava, a isto tako naređenja se sprovode u delo. Drugovi partizani kritikuju se međusobno u pogledu nedostataka, koji bi štetili celini.

Polit, komesar bataljona održao je sastanak sa II četom ovog bataljona na kome su prikazani nedostaci zatim proradili brošuru 4 i 5 ofanziva na Jugoslaviju. Isto tako bio sam održao savjetovanje svih polit, rukovodioca i dao im uputstva za daljnji rad.

II BATALJON

U ovom bataljonu stanje je sada mnogo bolje nego što je bilo prije. Brojno stanje u bataljonu je 135, dok imade samo jednog političkog delegata, te je tako sam rad polit, komesarima vrlo otežan. U četama su održani četni sastanci. Svaki polit, komesar čete održao je po 4 četna sastanka. I četa do sada je obradila slijedeći materijal: K.P.J. u N.O.B. i N.O.V. i P.O., te postanak, ciljevi i zadaci N.O.V. Narodno oslobodilački odbori i AVNOJ. Jačajmo naše Narodno oslobodilačke odbore. Učvršćujmo naše N.O.O.-e, te zadatci i rad N.O.O.-a. Ovako je obrađen materijal i u II četi.

NOVOGRADIŠKA CETA

Stanje u ovoj jedinici dosta se dobro popravlja, jer pridolazi novo ljudstvo, te će se uskoro stvoriti pravi bataljon.

POLITIČKI RAD

Prema planu rađeno je dalje, i u I te II bataljonu, te Novogradiškoj četi. Zadaci i rad N.O.O.-a Ponovljena je Partija o N.O.O. i drugovima su prikazana pitanja u vezi s tim. Zatim brošuru Ciljevi i smisao N.O. Borbe. U Posavskoj četi⁴ rađene su slijedeće brošure: »Vojni slom Jugoslavije«, Komunistička partija u N.O. borbi. Kontrolisano je kako se radi. Rad se dosta dobro pokreće, održano je savjetovanje sa polit, komesarima četa i bataljona, a u vezi sa uspješnim radom prema planu. Drugovi pokazuju interesovanje za teme. Smatram da će se postići dobri rezultati u radu.

KULTURNO-PROSVJETNI RAD

U II bataljonu organizovana je diletantska grupa, koja je uvježbala nekoje komade: Tri gluha, Gospodin kod slikara, Iz logora.

Ti komadi daju se po selima prigodom mitinga.

Isto tako organizovan je analfabetski tečaj. Uče čitati 3 druga. Drugovi pokazuju mnogo razumijevanja za kultumo-prosvjetne priredbe. U I bataljonu organizovano je skupno pjevanje partizanskih pjesama. Pozorišni

⁴ Isto kao 3.

komadi se uče. U ostalim jedinicama počelo se je sa organizovanjem dile-
tantskim grupa.

RAD U NARODU

Održani su mitinzi u selima Bairu, Livađanima, Subotskoj na oslobo-
đenoj teritoriji. Izneseni su važni politički i vojnički događaji u svijetu i
raskrinkavana rabota četnika i Londonske vlade Kr. Petra.

Sa omladinom su održani sastanci u D. Raiću, Trnakovcu, Smrtiću
i Ratkovcu. Raskrinkavane su namjere četničkih bandi i govoreno o ulozi
omladine u N.O. Borbi.

Održan je miting u selu Vrbovljanima, prisutno oko 25 ljudi i slabo
primljen. Narod je pod terorom četnika i ograđuje se od partizana. Održan
je miting u selu Kleniku. Miting je dobro primljen.

Četa u Hrv. Posavini održala je zajedno sa polit, radnicima onoga
kraja vrlo uspjele mitinge u selima: Plesmo, Sigeci, Piljenice i Kraljeva
Velika, prisutna su bila čitava sela. U Plesmu i Piljenicama nosio je narod
partizane na rukama poslije mitinga.

Jedinice su sudjelovale na proslavi 26-godišnjice oktobra na zboro-
vima u Brezovcu i Širincima. Govorili su ispred vojske rukovodioci.

RAD ŠTABOVA

Drugovi iz štaba II bataljona održali su savjetovanje sa rukovodio-
cima u jedinicama. Rad se odvija u punoj suglasnosti drugova.

Štab I bataljona u zadnje vrijeme smjenjivanjem komandanta bata-
ljona uočeni su svi nedostaci. Ukazivanjem ovih nedostataka stanje se
mnogo poboljšalo, tako da su mnogi nedostaci otklonjeni kod pojedinih
članova.

Rad štaba Odreda sastojao se u stvaranju planova za vojnu i politič-
ku djelatnost na našem sektoru. Zamjenik komandanta nije izvršio zada-
tak koji je pred njega postavio ovaj štab, nego je na svoju ruku bezus-
pješno pokušavao nešto, te tako samo zamorio jedinice i stvorio nezgodno raspo-
loženje u jedinicama. Na zadnjem štabskom sastanku drug je upozoren
na nedostatak i grešku. Održana su savjetovanja sa vojnim i političkim ru-
kovodiocima četa i bataljona. Proučavana su naređenja i kontrolisano nji-
hovo sprovođenje u stvarnost.

OPĆE NAPOMENE

Zdravlje drugova je donekle dobro, no ozbiljno ugroženo hladnijim
danim buduću da su jedinice još uvijek dosta bose i gole. Obulo se je i
obuklo oko 20 drugova, akcijom na zadnja dva voza. Organizovana je pri
ovom Odredu ambulanta u kojoj imade 8 lakše bolesnih drugova i da ne
bi pretrpali bolnicu. Organizuju se šusterska i šnajderska radionica.

Obavještajna služba, nakon savjetovanja ušla je u tok rada.
Informativna služba zadovoljava, informacije su točne i na vrijeme.

ZAKLJUČAK

U svim jedinicama održat ću savjetovanje sa polit, rukovodiocima.
Posvetit ću više brige četi u Posavini, da bi dobio uvid u sve nedostatke i
gledao ih ispraviti, kako bi se od čete stvorila dobra, vojnička svjesna i
disciplinovana jedinica, budući da je jezgro za uvlačenje ondašnjeg pu-
čanstva u N. O. Borbu.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Polit, komesar:

Napomena: Dokument nije potpisan.
Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HİS, Slav. Brod, K 3/1, 630-633.

171

15. XI 1943.

**Izveštaj o akcijama Diverzantskog bataljona VI korpusa NOV i
POJ u oktobru i početkom novembra 1943. godine.**

U vremenu od 20. oktobra 1943. god. do 15. novembra¹ 1943. god.,
kao i one prije tog vremena za koje nije dostavljen izveštaj.

2. X 1943. g. Izbačen je sa šina voz između Sabinja i St. Slatnika.
Uništena lokomotiva i štitna kola. Promet obustavljen 17 sati.

5. X 1943. g. Zapaljena je željeznička stanica Podgajci.

10. X 1943. g. Zapaljena je željeznička stanica Crnkovci.

12. X 1943. g. Između Broda i Slobodnice dignut je u vazduh vlak na
mostu. Most je oštećen a lokomotivi su odbijeni cilindri. Promet obustav-
ljen 11 sati.

13. X 1943. g. Dignut je u zrak voz između stanica Deanovac i Širinac
na pruzi Zagreb — Beograd. Izbačena je iz tračnica lokomotiva i 5 vagona.

Kod Širinaca na pruzi Zagreb — Beograd dignut je u vazduh vlak.
Lokomotiva i 5 vagona su oštećeni i bačeni u grabu.

15. X 1943. g. Srušen je pancir između stanica D. Miholjac i Belišće.
Točnijih podataka nema.

16. X 1943. g. Na pruzi Zagreb — Beograd kog Vrbovca dignut je u
zrak željeznički most dug 16 m. u zajednici sa jedinicama Moslavačkog
N.O.P.O.

¹ Podaci su dani za razdoblje od 2. X do 4. XI 1943.

Između Repušnice i Kutine dignut je u vazduh voz. Uništena je lokomotiva i 2 vagona, dok ih je više oštećeno. Promet obustavljen 4 dana.

19. X 1943. g. Na pruzi Bjelovar — Kloštar, dignut je voz u zrak kod tunela. Njega je pratio jedan pancir. Dijelovi Bilogorskog N.O.P. uništili su potpuno oba vlaka'. Ubijena su: 2 njemca, 9 feldžandara i 12 ustaša.

20. X 1943. g. U zajednici s XII. Udarnom Brigadom³ izvršena je diverzija pruge Zagreb — Beograd između St. Petrovog sela i Bilog Briga. Pruga je bila minirana na 49 mjesta.

Presječena je pruga na 2 mjesta kod Andrijevac.

22. X 1943. g. Dignut je u vazduh most na cesti Zagreb — Beograd, dug 25 m. Ujedno je prekinuta pruga između Broda i Slobodnice.

Oštećen je željeznički most na rijeci Zelini dug 8 m. Presječena je pruga Zagreb — Beograd u mjestu Ostrna i kod Soša na 8 mjesta.

23. X 1943. g. Srušen je željezni most na cesti D. Miholjac — Đurđenovac, dug 40 m.

24. X 1943. g. U s. Trnjani, na putu Brod — Vinkovci, bačena su u vazduh 2 mosta, i to 1 dug 12, a 1 dug 15 m.

Kod s. Paulovac, na pruzi Bjelovar — Kloštar, dignut je u zrak osobni vlak. Isti je potpuno uništen. U vlaku je bilo švercerskog materijala i živežnih namirnica. Zarobljen je ustaški pukovnik Narcis Jesznski, šefsvukupnog oružništva.

26. X 1943. g. Dignut je u zrak mješoviti voz na pruzi Zagreb — Beograd, između stanica Prečec — Ivanić Grad. Oštećena je lokomotiva i nekoliko vagona.

Miniran je rezervoar u Popovači. Isti je uništen kao i cijevi.

27. X 1943. g. Polupana su srca na stanici Vukosavljevica.

28. X 1943. g. Dignut je u vazduh most dug 15 m, na pruzi špišićBukovica — Virovitica.

29. X 1943. g. Na putu Lipik — Poljana, u s. Kunjevcu⁴, srušen je most dug 12 m., a na pruzi Lipik — Kunjevac, most dug 14 m.

30. X 1943. g. Srušen je most dug 12 m. na putu Virovitica — Pitomača, kod špišić Bukovice.

4. XI 1943. g. Dignut je u vazduh pancir kod Rešetara na pruzi Zagreb — Beograd. Uništena je lokomotiva i 2 vagona. Pruga je presječena na 4 mjesta.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Polit, komesar:	Šef operativnog odsjeka:	Komandant: ⁵ Petar Drapšin

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, KJ 42/rj 97.

2 Vidi dok. br. 112.
3 Vidi dok. br. 90.
4 Treba: Kunkunjevcu.
5 štaba VI korpusa NOV i POJ.

15. XI 1943.

**Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera Hrvatskog domobranstva
o borbama kod Grubišnog Polja i Virovitice protiv jedinica NOV.**

CN
A/ SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

<

Podr. Daruvara: 13. XI naše čete upućene iz Daruvara prema Virovitici savladale su jake neprijateljske otpore i zauzele sjeverozapadni dio s. Lončarica (12 km s. izt. od Grubišnog Polja). Daljnjim razviđanjem ustanovljene su jake partizanske snage¹ (navodno oko 3.000) na području 3-7 km s. z. od Lončarice. Zbog očite premoći neprijatelja, naše čete su 13. XI u večer povučene u Grubišno Polje. Vlastiti gubitci: 1 mrtav i 8 ranjenih, dok su partizani imali veće gubitke.

Podr. Virovitice: Zračnim razviđanjem 13. XI utvrđeno je da se naše i njemačke postrojbe u Virovitici drže još samo u starom gradu (sada gimnazija).² Unutar zgrade nalazi se i naš zrakoplov koji je 12. XI odletio za Viroviticu. Neprijatelj³ oko vojarne i u okolini Virovitice je napadnut bombama i strojničkom vatrom.

187. njemačka rezervna divizija javlja, da je 14. XI u jutro njemačko radarstveno pojačanje iz Osijeka nakon što je slomilo jak neprijateljski odpor kod s. Lukač (5 km s. s. izt. od Virovitice) ušlo u Viroviticu. Neprijatelj se povukao u smjeru želj. postaje snažno progonjen od naših četa. 23 barake gore. Navodno ima neprijatelj preko 150 mrtvih.* Gubitci redarstva: 3 mrtva i 17 ranjenih, a od posade u Virovitici: 6 mrtvih i 12 ranjenih.

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik:
(Helbich)
u. z. glavnostožerni podpukovnik:
(Marković/
Marković, v. r.

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u HIS, Slav. Brod, K 9/III, MNO 3/768-769.

¹ Broj je preuveličan, radi se o Bilogorskom NOP odredu koji je osiguravao jedinice XII divizije u akciji na Viroviticu.

² Vidi dok. br. 128, 129, 140, 149 i 150.

³ Radi se o jedinicama XII divizije NOVH.

⁴ Broj je preuveličan; u oba napada na Viroviticu bilo je 16 poginulih i 53 ranjena borca.

⁵ Izostavljeni dio odnosi se na područje gdje nisu djelovale jedinice iz Slavonije.

REGISTAR LIČNIH IMENA

A

Abalić Marko, — 298, 327, 328
Ajman Ante — 379
Aladenić Josip — 121
Alerić Antun — 340, 341
Alić Stjepan — 249
Anđelić Milan — 379, 381, 382
Ankerst Anda — 385
Antić Vinko — 17, 18, 77, 89, 224, 244, 301, 302, 327, 360, 438
Antolović Josip — 20, 370
Arbutina Glišo — 452
Arch Antun — 93
Arenić Ziga — 397
Ariaut Franjo — 339
Artuković Leo — 184

B

Babenović Smajo — 303
Babić Suzana — 378
Babić Tuna — 259
Babijanski Nikola — 293
Bajović Petar — 159
Bakarić Vladimir — 185
Balenović Duka — 188
Baler Konrad — 239
Banak Franjo — 152, 397
Banak Stjepan — 378, 454
Banko Ivan — 119
Banović Đuro — 163
Baričevac Pero — 431
Barić dr Stanko — 434
Bartolović Ivica — 93
Bartolović Marko — 93
Bauernfreud Michael — 239
Bečka Franjo — 384
Belinić Marko — 272, 416
Beranovski Tatjana — 384
Berger Adam — 239, 241
Berger Franz — 239
Berger Josef — 239
Berus Anka — 44, 45

Biber Antun — 44, 405
Bičanić Mile — 307
Bjegojević Branko — 54, 155
Blanuša Dobrila — 317
Bobek J. — 378
Bobinac Jure — 184
Bogdanović Gedeon — 317, 327
Bogutovac Đuro — 293
Bogutovac Vinco — 293
Bojanić Cedo — 408
Bosanac Krsto — 252
Bosanac Nikola — 311
Božić Nada — 383
Božić Vera — 384
Bradač Milan — 59
Brkić Antun — 375, 378
Brkić Dušan — 44, 99, 142, 151
Brkić Maca — 378
Brlaz Franjo — 306
Broz Josip Tito — 140, 142, 152, 166, 265, 371, 373, 375, 377, 412, 443
Buban Milan — 74
Bubaš Katica — 378
Budišavljević Bude — 93
Buković Ćiro — 44, 100
Bukvić Dušan — 429
Bukvić Jovan — 254
Bulović Mirko — 65, 193, 248, 317
Bunić Bono — 434
Bušljeta Ivan — 307
Bušljeta Mile — 307
Bušljeta Šime — 308
Buzadžić Aleksandar — 378
Buzdum M. — 378

C

Capek Dragan — 341
Carević Ana — 380
Carić Ranko — 298, 328
Cazi Josip — 259, 371, 372, 374
Cerić Mato — 434
Cesaree August — 56

Ciraki dr Leon — 430
Crljak Ivan — 162
Crnobrnja Bogdan — 76, 371, 373, 374, 375, 377
Culjić Ljubomir — 380, 381
Cvetković Dragiša — 114, 316
Cvetković Marijan — 72, 113, 211, 214, 243, 351, 354, 414
Cvjetković Slavko — 338

Č

Čakmak Ilija — 428
Čalić dr Dušan — 44, 100, 197, 317, 372
Čalić Luka — 381
Čanić Matija — 363
Čapek Slavoljub — 378
Čekić Đuro — 218
Čenkovski Bertoljd — 463
Češak Stjepan — 307
Čivić Stojanka — 384
Čović Jovanka — 102, 103
Črnjeka Tihomir — 378
Čulić Ivan — 378

Ć

Ćorković Dušan — 447

D

Dabić Andrija — 78
Degenhardt, njem. časnik — 147
Delač Milan — 78
Demonja Nikola — 74, 252, 327
Desić Stevo — 375, 378
Divić Stojan — 99, 176, 193
Dobrić Blagoje — 298
Doležal Antun — 257
Dolinić Spasoje — 441
Dolušić Slava — 383
Domankušić Stjepan — 78, 193, 426
Dorontić Mara — 332
Dostičić Petar — 465
Dragila Pero — 375, 377
Dragojlov, general — 67, 147, 364
Dragosavljević Nada — 54, 317
Dragović Nada — 384
Drakulić Slavko — 384
Drapšin Petar — 11, 44, 97, 175, 194, 203, 204, 205, 206, 221, 257, 260, 470
Drenović Uroš — 445
Dujmović Smilja — 384
Durić Petar — 384

Đ

Đermić Đuro — 93
Đurišić Mato — 305

E

Eiler Anton — 240
Eiler Antun — 239
Eiler Josef — 240
Eiler Magdalena — 239
Ećimović Milica — 317
Elicker dr Jakob — 171
Eng Mathias — 33
Eškutić Ante — 119

F

Faubel Ludvig — 239
Filaković Imro — 397
Filipović Marko — 291
Filipović Miloš — 463
Filipović Pejo — 93
Fischer Peter — 239
Fišić Srećko — 27, 28, 305
Floršić Košta — 314
Franjić Luka — 93
Franjt Karlo — 307
Fumić Pavao — 27
Funarić Muhajlo — 54

G

Gaćeša Marko — 380, 381
Garaj Otto — 78
Gašparević Danica — 331
Genslmayef dr Rudolf — 33
Gerdijan Blagoje — 28, 29, 407
Gerentscher Albert — 42
Gerentscher Josef — 42
Gojsilović Mirko — 44, 294, 445
Golob Danica — 305
Golub Zorko — 259
Gošnjak Ivan — 185
Grbić Čedo — 193, 317
Grca Josip — 378
Gregorić dr Pavle — 151
Grlica Ivan — 119
Grozdanović Milutin — 378
Grünfeld Otto — 384
Guskić Joco — 464

H

Hajduković Stjepan — 339
Handal Stef — 46
Haničar Josip — 339
Hanzl Josef — 257

Hariš Ivan — 251
Has Zdenko — 259
Hebel Hans — 30
Hebrang Andrija — 99, 142, 153
Hefer dr Stjepan — 127
Hemmerling Skreptschuch Ste-
fan — 150
Heraković Mijo — 278
Hilkene Philipp — 42
Hingelbaum Adam — 239
Hingelbaum Hans — 240
Hitler Adolf — 142, 316, 439
Hlavota Jozo — 307
Hlišić Jozo — 54
Hodak Ante — 118
Holzschuh Fritz — 39
Horvat Juraj — 118
Horvatinović Mijo — 332
Huber Filipp — 33
Humel Antun — 118
Humel Stjepan — 118
Humljan Jula — 218
Hundrić Nikola — 115, 452
Hvala Paula — 378

I

Ibler dr Stanko — 82
Ilakovac Stjepan — 383
Ilić lobodan — 317, 371, 374, 375,
377, 405
Ilik dr, dopukovnik — 64
Inkret Franc — 463
Ipša Mijo — 116, 259, 397, 428, 452
Iser Đuro — 191
Ivančević Bogdan — 378
Ivezić Stjepan — 378
Ivić Ivan — 249, 250
Ivošević Tomo — 340

J

Jačimović Mladen — 442
Jakša N. — 378
Jakšić Nikola — 100
Janić Vlado — 17, 44, 154, 160, 175,
194, 204, 205, 206, 217, 221
260, 368, 409
Janković Pa vie — 444
Janković Terezija — 93
Janjašević Siniša — 102, 407
Janjić Dušan — 55, 180, 200, 201,
316, 317, 410, 445, 466
Jasmin Jan — 256
Jelovica Ivan — 371, 373, 374,
375, 377
Jelovica Nada — 38
Jerenić Mileta — 124
Jergović Ivan — 78, 424

Jerković Mate — 43, 427
Jesznskiy Narcis — 470
Joka Milan — 194, 396
Jovanović Aleksandar — 257, 405
Jovanović Mirjana — 384
Jungić Đorđe — 79
Jurčić Mato — 98
Jurić Adam — 259
Jurić Ilija — 248, 249, 250
Jurić Stjepan — 249
Jurlina Tomo — 308

K

Kadić Martin — 443, 444
Kalajković Adam — 240
Kalajković Petar — 240
Kalmi dr M. — 378
Kalorina Mile — 227
Karađorđević Petar — 26, 28, 212,
377, 397, 412
Karoly Franjo — 118
Karolj Geri — 190
Kasapović Stjepan — 339
Kassal Georg — 239
Kassal Josef — 239
Kassal Ludvig — 239
Kećanin Nikola — 378
Kefelja Stjepan — 378
Kikić Hasan — 56
Kirschig Johan — 239
Klan Dragutin — 25
Klarić Mato — 93
Kljaić Boško — 327
Knežević Đuro — 218, 431
Knežević Marija — 314
Knežević Nikola — 163, 429
Knežević Rade — 92, 113
Kokanović Stjepan — 444
Kokić Nikola — 278, 442, 443b
Kolarić Stjepan — 339
Kolić Dubravka — 384
Komar Maja — 372
Konečni Jozo — 332
Korajev Fabijan — 121
Korda Dragutin — 384
Kosanović Nikola — 48, 392
Kosijer Ilija — 156
Kostelac Mara — 332
Kostelnik Janko — 378
Košutić August — 127
Kotarski Stipo — 456
Kovač Andrija — 118
Kovač Vendei — 119
Kovač Vjekoslav — 120
Kozlović Stoja — 380
Krajačić Andrija — 306
Krajačić Emica — 78
Krajačić Ivan — 11, 242, 392

- Krajačić Josip — 70, 317, 372, 446, 447

Krajšić Nikola — 274

Kraljek Martin — 307

Kraljević Juraj — 311

Krehan Franz — 33

Kribemik N. — 93

Križaj Bartol — 119

Križaj Ivan — 119

Krmpotić Ivan — 378

Krpan Đuro — 340

Krpan Stjepan — 93

Kruljac Josip — 335

Krvarić Camilo — 150

Kulenović dr Džaferbeg — 171

Kurjaković Ilija — 249

Kus Vasilije — 369

Kühn Adam — 239

Kühn Andreas — 239

Kühn Berta — 239

L

Lasta Petar — 375, 377

Latinović Jovo — 227

Lauer Antun — 239

Lež Artur — 74

Lipert Johan — 239

Lipohar Ivan — 306

Lončarević Jelena — 384

Lorković Stjepan — 378

Lozica Ivan — 56

M

Mačko Stjepan — 93

Maček dr Vlatko — 114, 116, 225, 330

Maglajlić Hamdija — 378

Magovac Božidar — 101, 142

Magušić Marko — 121

Majetić Mato — 249, 250

Major Antun — 298

Majstorović Stjepan — 249, 250

Malinić Pero — 380

Mališević Mira — 384

Mandarić Simo — 231

Mandić dr Nikola — 170

Mandić Vaso — 227

Marbač Josef — 41

Marinković Ivo — 317

Marinković Jovo — 420

Marinković Marko — 314

Marjanović Vaso — 227

Marković Rafo — 433

Marković Simo — 231

Marković Toma — 378

Markus Josef — 239

Marman Josef — 240

Maroševac Luka — 93

Matanović Josip — 293

Matetić Vlado — 108, 416

Matić Marko — 249, 250

Matočec Mara — 330

Matovina Pero — 127

Mazanek Josip — 78

Mazur Mišo — 134, 139

Meleh Marijan — 78

Merkus Georg — 239

Mesarov Martin — 127, 330. 451

Mihailović Draža — 55, 141, 143, 151, 152, 156, 316, 317, 324, 377

Milaković Ana — 317

Milaković Bogoljub — 292

Milaković Đuro — 384, 385

Milaković Jovo — 98

Milaković Stanko — 428

Milaković Velimir — 119

Miličević Jovo — 379, 382

Milčić Luka — 397

Milić Dora — 384

Milojević Todor — 344

Milosavljević Bude — 441

Milošević Antun — 378

Milošević Stanko — 461

Milovanović Milan — 441

Miljanović Nikola — 317

Miljanović Savo — 65, 248, 426, 432

Miljević Marijan — 249

Minder Vjenceslav — 378

Mirković Krunoslav — 384

Miškina Pavle — 56

Mišković Ivan — 305

Momčilović Đorđe — 92

Momčinović Stjepan — 279

Muhvić Josip — 443

Musler Georg — 239

Mühlberg Adam — 240

Mühlberg Andreas — 240

Mühlberg Anton — 240

Mühlberg Georg — 239

Mühlberg Nikolaus — 240

Mühlberg Peter — 239

Mühlberg Viktor — 239

N

Navratil Fridrih — 170

Nazor Vladimir — 56, 371, 373

Nedić Milan — 151, 316, 377

Nedić Petar — 370

Neferanović Ilija — 249, 250

Nemčić Živka — 100

Nemec Mirko — 48

Nemet Jozef — 341

Nenezić Radojica — 327, 387, 447

Nolobojlova Ksenija — 384
Nožarić Đuro — 155

O

Obrić Mirko — 164
Obrtlik Martin — 78
Ochs Joseph — 93
Očevčić Pavao — 249
Odmorek Ana — 93
Oelschläger Stefan — 41
Oidi Stjepan — 340
Orozović Paio — 48, 98. 179, 229,
230, 317
Orth Karl — 37
Ospanikova Olga 384
Ostrihon Mato — 93

P

Panjićanin Stanko — 93
Panjićanin Stjepan — 93
Parsche dr Friedrich — 30
Paus Franz — 240
Paus Georg — 239
Pavelić Ante, — 55, 140, 143, 171,
230, 339, 377
Pavić Hortenzije — 378
Pavlović Franjo — 136
Pavlović Rade — 11, 76, 448
Pelzer Josef — 239
Pešut Mijo — 155, 427
Petričević Mira — 341
Petrović Franjo — 375, 378
Petrović Martin — 93
Petrović Nikola — 311
Pfeifer Magdalena — 120
Pintarić Vjekoslav — 434, 435, 436
Planićak Petar — 93
Playšić Gavro — 291
Pleše Ivan — 119
Pleština Stjepan — 184
Pleternik Bačo — 431
Pletikapić Borislav — 384, 385
Pocrnić Ivan — 78
Podunavac Bogdanka — 49
Popara Uroš — 372, 377
Popović Milo — 100, 169
Popović Pajo — 120
Posavac Milan — 101, 103
Posavac Stjepan — 119
Povjer Mato — 307
Prem Gustav — 119
Priča Ognjen — 377
Prilika Đuro — 188
Prodanović Jelena — 380
Prodanović Mile — 379
Prodanović Nevenka — 380
Prodanović Stjepan — 341
Prokupac Draža — 84
Psotka Anton — 240

Psotka Filip — 239
Puač Dako — 317, 418
Puškarić Mile — 239

R

Rac Zlata — 332
Rački Ivica — 372, 374
Radelj Drago — 441, 442
Radević Luka — 291
Radić Antun — 115, 116
Radić dr Stjepan — 115, 116
Radinković Jozo — 127, 397
Radosavljević Tanasija — 337, 374
Rajić Radovan — 378
Rak Šime — 341
Rakić Sofija — 384
Ranković Aleksandar — 166, 195
Rapoč Đuro — 384
Reif Johan — 239
Reif Liza — 239
Reiter Adam — 240
Remenar Ivan — 379
Ribar dr Ivan — 371, 373
Rihtarić S. — 123, 342
Rikanović Ilija — 336, 439
Roata Mario — 143
Rukavina Ivo — 105
Rupčić Ruža — 78

S

Salopek Johan — 100
Samardžić Danica — 54
Samboliček Ivan — 315
Sarajčić Ivo — 259, 371, 374, 375,
377
Sauter Antonija — Tatjana — 378
Savetić Ivo — 378
Schaffer Josef — 33
Schierholz Andreas — 239
Schierholz Stefan — 240
Schindel Anton — 42
Schneider Adam — 92
Schindle 1 Anton — 42
Schnur Karl — 239
Schweiger Antun — 239
Sekulić Milena — 378
Senjuk Ivan — 370
Serdar Štefica — 78
Sertić Franjo — 28
Sever Milena — 384
Sever Natalija — 384
Sirović Hinko — 118
Skender Đuro — 54
Smiljanić Mara — 331
Smolčić Mile — 127 428
Smoljanić Mile — 305
Solar Milan — 159, 160
Speiser Ferdinand — 122
Stambolija Bogdan — 378

Stančić Nevenka — 102

Stanisavljević Mileva — 378

Stanivuković Milan — 86, 211, 243, 317, 351, 414

Stanković Đoko — 339

Stanojević Savo — 136

Stixel Anton — 239, 241

Stixel Mijo — 240

Stixel Petar — 239

Stojadinović Milan — 316

Stojanović Dušanka — 383, 384

Stojković Dušan — 384

Strainić Milica — 378

Stürmer Josef — 240

Stürmer Peter — 239

Subotić Dragan — 312

Sužnjavić Nikola — 447

Svatek Ana — 184

š

šašić Jefto — 100, 153

Šel Đuro — 314

Šepa Bojana — 378

šerhof M. — 378

šibi Ivan — 89, 224, 244, 301, 302, 327, 360

Šiljeg Stela — 385

Šimić Martin — 314

Šimić Rudolf — 314

šimić Vinko — 341

Šmit Mijo — 378

Šnur Ivan — 201

Šojić Jana — 432

Štaut Filip — 341

Šteher Ivan — 120

Štir Ivan — 127, 128

Švajberić Mijo — 93

Švajsmut Josip — 122

Švec Ivan — 429

T

Tadijanović Mišo — 259, 284

Tatar Nada — 384

Teodorović Teodor — 121

Tihomirović Lazo — 372, 377

Tihomirović Vladimir — 377

Tomašević Marko — 249

Tomić Milan — 420

Tomišić Josip — 340

Tonković Antun — 249

Tošić Ivan — 378

Toth dr Dragutin — 171

Trbojević Mane — 327

Trevizan Stjepan — 119

U

Ulovec Augustin — 293

Urban Miroslav — 434, 435

Užarević Donat — 444

V

Vajnaht Borislava — 378

Vajnaht Edo — 378

Valentić Nada — 259

Varda Demetar — 59

Veber Norbert — 443

Verić, pukovnik — 280

Verić Stjepan — 443, 444

Vicković Uroš — 378

Vidović Gabro — 259, 284

Vinek, dr • — 364

Visarionović Josif Štaljin — 265, 375, 443

Višnjih Milan — 384

Vitas Slavko — 447

Vitić Luka — 94

Vittorio Ambrosio — 143

Vlastnik Josip — 378

Vojacek Josip — 152, 194, 256

Vojvodić Dušan — 378

Voif Karlo — 307

Vorgić Pavao — 378

Vorkapa Nikola — 316, 370

Vostrel Agneza — 27

Vrdoljak Stjepan — 444

Vučetić Mitar — 124

Vučinić Mihajlo — 384, 385

Vujičić Mijo — 93

Vujić Vaso — 464

Vujković Tomislav — 363

Vukić Ljubomir — 51, 52

Vukmanović Petra — 124

Vuković Branko — 176, 235, 237, 289

W

Wagner Alojzija — 240

Wagner Michael — 93

Weber Adam — 239

Weber Hans — 239

Weber Josef — 240

Weihand Adolf — 240

Z

Zalogaj Mato — 118

Zec Ranko — 439

Zlatic Savo — 44

Zmajić Josip — 100

Zrnić Petar — 378

Zubčić Ivo — 308

ž

Zarković dr Gruzica — 79

Zarković Šreten — 433

Živković Milovan — 93

Žubrinić Vera — 378

Zujović Šreten — 166

Župnik Marieta — 383

'8

REGISTAR GEOGRAFSKIH POJMOVA

A

Adolfovac — 138
Adžamovci — 238, 253
Aljmaš — 135, 340, 341
Andrijaševci — 42, 173, 174
Antin — 41
Antunovac — 110, 134, 455
Apatovac — 76, 271, 300
Apševci — 173

B

Babina Greda — 443, 444
Babja gora — 13
Babotok — 358
Bačkovica — 123, 160, 162, 450, 451, 453, 454
Bačin-Dol — 253
Badlješina — 110, 112, 379, 381
Bair — 158, 227, 468
Bakovčica — 356
Balkan — 144, 200
Banija — 154, 202, 228, 284, 285, 367, 418, 455, 464
Banova Jaruga — 95, 98, 112, 146, 147, 154, 156, 176, 177, 183, 192, 201, 227, 228, 284, 418, 427, 433, 455, 463, 464
Banovci — 173
Barč — 124, 183, 203, 216, 346
Bare (pustara) — 201
Barice — 380, 381
Batinjani — 380, 381, 382
Bazije — 124, 216
Beč — 324
Bedekovčina — 296
Bedenička — 162, 202
Beketinci — 58
Bektež — 19, 45
B.elec — 221, 223
Belišće — 245, 469
Beničanci — 121
Benkovac — 457

Beograd — 64, 78, 97, 154, 176, 192, 199, 200, 201, 216, 219, 226, 231, 243, 246, 410 432, 469, 470
Beravci — 444
Berkasovo — 42
Berlin — 30, 36
Bijela — 79, 112, 177, 181, 207, 229, 286
Bijela Stijena — 112, 218, 220
Bijelo Brdo — 120, 135, 136, 339
Bili Brig — 243, 470
Bilo-gora — 10, 14, 17, 27, 49, 71, 72, 89, 120, 132, 162, 203, 230, 289, 339, 349, 374, 452
Bisag — 222, 295, 296
Bisag-grad — 299, 300
Bistrica — 63, 119, 423
Biškupci — 290, 431
Biskupi — 222
Bjelajci — 220
Bjelovar — 14, 15, 58, 106, 132, 162, 179, 202, 203, 216, 287, 288, 355, 357, 359, 378, 428 438, 450, 452, 470
Bobare — 112, 220, 381
Bocanjevci — 121
Bodegraj — 231, 465
Bokane — 86, 260, 398, 399
Bolfan — 301
Borci — 112, 177, 181, 207, 286
Borkovec — 223
Borojevci — 447
Borova — 118
Borova Kosa — 347
Borovac — 218, 231, 232
Borovik — 64, 276
Borovij ani — 357, 359
Borovo — 39, 56, 147, 148
Bosanski Dubočac — 369
Bosanski Novi — 298
Bosna — 13, 55, 189, 199, 200, 260, 317, 367, 368, 370, 409, 434, 445
Bračevci — 440, 442

- Branešci — 112, 177, 381
 Brčko — 67, 190, 293, 294, 363
 Brđani — 336, 431
 Bregi — 356, 359
 Brekinjska — 381
 Brestovac — 290
 Brezanec — 356, 358
 Brezik — 346,
 Brezine — 157, 455
 Brezinski lug — 110
 Brezovac — 155, 158, 176, 220, 464, 468
 Brezovica — 406
 Brodski Drenovac — 279, 365
 Brodski Slatinik — 247
 Brodski Stupnik — 247
 Brodski Varoš — 78, 247
 Brodsko Brdo — 188, 246
 Brođanci — 120, 122, 339, 340, 342
 Brusnik — 112
 Brzaja — 123, 124, 451
 Bučje — 64, 100, 111, 178, 201, 207, 220, 234, 235, 241, 365, 380, 381
 Budanica — 118, 315
 Budići — 55, 380
 Budimci — 407, 408, 440
 Budimpešta — 324
 Budrovac — 315
 Budrovci — 120, 246, 247, 383
 Bujavica — 112, 155, 227, 228
 Bukova — 159, 161, 315
 Bukovac — 359, 360
 Bukovlje — 188
 Bukvik — 308
 Bušetina — 120
- C**
- Cabuna — 63, 66, 423
 Cage — 466
 Carevdar — 14, 15, 358
 Ceremošnjak — 275
 Cerje Tužno — 197
 Cerna — 41, 42, 173
 Cernik — 238
 Ciglenik — 365
 Cikocka Rijeka — 241, 456, 457
 Cikote — 380
 Cjeplake — 160
 Crnac — 399
 Crna Gora — 367
 Crni Potok — 188
- Č**
- Čačinci — 33, 58, 59, 65, 66, 71, 72, 100, 101, 122, 149, 190, 199, 201, 207, 208, 209, 216, 307, 308, 309, 329, 331
 Čadavac — 124
 čadavački Lug — 341
 Čadavica — 58, 104, 122, 341
 Čaglin — 84, 274
 Čalište — 434
 Čaprginci — 110, 232
 Čazma — 58
 Čečavac — 207, 211
 čehoslovačka — 55
 Čenkovo — 55
 Čepin — 136, 201
 Čepinski Martinci — 339
 Česma — 215
 Čovac — 181, 231
 Črnkovci — 469
- Č**
- Čeralije — 86, 128, 207, 253, 260, 398, 399
- D**
- Dalmacija — 21, 39, 71, 101, 125, 143, 367
 Dalj — 134, 136, 137, 340
 Daruvar — 48, 49, 54, 96, 111, 146, 167, 179, 184, 198, 201, 209, 210, 217, 229, 286, 287, 347, 348, 386, 423, 458, 459, 460, 471
 Daruvarska kotlina — 91, 201
 Daruvarski Batinjani — 178
 Davor — 369
 Deanovac — 469
 Dereza — 266
 Derventa — 369
 Detkovac — 119, 123
 Dežanovac — 110, 458, 460
 Dilj — 13, 58, 60, 82, 97, 100, 203, 207, 275, 368
 Dnjepar — 225
 Dobra Voda — 19
 Dobrovac — 98, 110, 178
 Dobrović — 103
 Dolci — 216
 Doljani — 178, 229, 460
 Donja Batina — 221, 222
 Donjani — 358, 359
 Donja Obrež — 381
 Donia Rijeka — 17
 Donja Šumetlica — 380
 Donja Vrijeska — 286
 Donji Andrijevc — 84, 279, 365, 440, 470
 Donji Bogićevci — 232, 285
 Donji Borci — 229
 Donji Cagliò — 285
 Donji Grahovljani — 233

Donji Meljani — 26, 28, 119, 348, 423
 Donji Miholjac — 30, 64, 66, 104, 122, 128, 190, 270, 271, 329, 340, 397, 399- 432, 469, 470
 Donji Rajić — 218
 Donji Uljanik — 227
 Dopsin — 137
 Dragalić — 146
 Dragović — 109
 Dravia (rijeka) — 66, 104, 107, 135, 183, 225, 319, 329, 346, 348, 410, 411, 451
 Drenovci — 94, 293, 294
 Drenje — 121, 149, 204, 341
 Drenjski Slatinik — 122, 149, 275
 Dubočac — 368
 Duboka — 85, 275
 Dubravački breg — 356
 Dubovac — 180, 231
 Dugo Selo — 96, 192, 315
 Duzluk — 97, 311, 312, 313

D

Đakovac — 160, 161
 Đakovačka Breznica — 202
 Đakovačka Satnica — 149
 Đakovački Selci — 341
 Đakovo — 30, 58, 60, 64, 65, 84, 121, 123, 149, 202, 203, 272, 273, 276, 386, 410, 422, 440
 Đeletovci — 173
 Đulovac — 23, 48, 50, 54, 58, 59, 71, 72, 86, 199, 207, 213, 286, 459
 Đurčić — 128
 Đurđenovac — 56, 59, 120, 122, 216, 470
 Đurđevac — 58, 319, 346, 355
 Đurići — 93, 132

E

Erdut — 123, 137
 Ernestinovo — 134, 137
 Evropa — 53, 54, 142, 189, 225, 249, 352, 354, 376

F

Feričanci — 59, 64, 122, 216
 Filipovac — 110

G

Gačićšte — 119
 Gaj — 110, 178, 227, 455, 461
 Gakovo — 230, 287, 350, 406? 407, 452
 Garešnica — 216

Gašinci — 149, 274, 339, 342, 385, 386, 412, 421, 422
 Gazije — 85, 312, 313
 Glogovac — 14, 15, 16, 106, 356
 Glogovica (rijeka) — 187, 188
 Glogovnica — 299
 Gložde — 201
 Goleši — 110
 Golinci — 122, 341
 Golo Brdo — 315
 Golubinjak — 177
 Gorica — 232
 Gorjani — 149, 272, 342, 385, 386
 Gornja Batina — 221
 Gornja Kovačica — 346, 347
 Gornja Motičina — 306
 Gornja Pištana — 311
 Gornja Podravina — 301
 Gornja Rašenica — 347
 Gornja Rijeka — 299
 Gornja Topola (Ober Windhorst) — 42
 Gornja Vrba — 366
 Gornja Vrijeska — 286, 287
 Gornje Kusonje — 132
 Gornji Borci — 47, 54, 312
 Gornji Čaglic — 112, 380
 Gornji Daruvar — 181, 227
 Gornji Martijanec — 76, 359
 Gornji Meljani — 349
 Gornji Mosti — 357, 358
 Gornji Rahić — 93
 Gornji Rogolji — 380, 381
 Gornji Sredani — 110
 Gorski Kotar — 71
 Gostinje — 355
 Grabarje — 279
 Grabišćani — 15
 Gradac — 13, 64, 275, 276, 313
 Gradina — 120, 123, 127, 330, 346
 Gradište — 85, 207
 Grahovljani — 112, 178, 182, 381
 Granice — 64
 Grbavac — 428
 Grdak — 359
 Grdevica — 381
 Greda — 197
 Gredani — 180, 231, 285
 Gromačnik — 77, 78, 219, 245, 247, 279, 365
 Grubišno Polje — 54, 127, 163, 203, 329, 347, 399, 428, 450, 471
 Gundinci — 443, 444
 Gunja — 293, 294
 Gunjavci — 253

H

Hercegovac — 58, 307
 Hrastin — 137, 340, 341
 Hrastovac — 220

Hrastovsko — 76	K
Hrašćina — 222	
Hrkanovci — 279, 440, 442	Kabal — 14
Hrnjevac — 45	Kairo — 141
Hrvatska — 15, 34, 134, 137, 141, 143, 145, 152, 153, 251, 261, 283, 330	Kalnik — 14, 17, 44, 89, 146, 223, 295, 298, 322
Hrvatsko primorje — 21, 71, 101, 140, 143	Kamenska — 213, 241, 290, 338
Hrvatsko zagorje — 14, 17, 108, 221, 244, 251, 271, 294, 295, 296, 299, 300, 322, 324, 325, 326, 367	Kaniža — 365
Hum-Varoš — 306	Kapelna — 396
Humljani — 307, 308	Kaptol — 337, 431
I	Kašljevac — 186
	Kelemen — 271
Ilača — 42, 174	Kindrovo — 188
Ilij ina Greda — 220	Kip — 110, 213
Indija — 30	Klisa — 97, 110, 182, 213, 290, 292, 336
Istra — 21, 140, 143, 225	Klokočevik — 66, 244, 365
Italija — 35, 39, 53, 71, 101, 136, 139, 140, 142, 143, 189, 225, 324, 330	Kloštar — 14, 15, 162, 179, 203, 287, 470
Ivančani — 14	Kneginec — 146
Ivančica — 295	Kneževе vode — 308
Ivanec — 222, 223, 271, 300, 323, 353, 355, 357	Kokinac — 288
Ivanić-Grad — 96, 470	Kokočak — 312
Ivankovo — 41, 174, 192, 193	Kolac — 54, 346
Ivanovci — 121, 339	Kometnik — 86
Ivanovo Selo — 128, 347, 399, 428	Komin — 222
Ivanjska — 58	Komletinci — 42, 173
Ivanjski Bok — 220	Končanica — 49, 347, 460
J	Konjiščina — 222
	Koprivna — 137, 340, 431
Jadran — 140	Koprivnica — 14, 15, 58, 87, 88, 89, 106, 107, 272, 296, 301, 355, 356, 357, 378, 387, 415, 416, 436, 437
Jakopovac — 14	Kordun — 125
Jalkovec — 59, 352	Korduševci — 365
Jamarice — 455	Koreničani — 349, 350
Jankovac — 308	Korija — 119, 315, 345
Jankovci — 173, 174	Korita — 155, 418, 464, 466
Japaga — 112, 146	Koritna — 121, 174
Jarmina — 172	Korovi — 369
Jasenaš — 159, 160, 298, 315, 346, 407, 420, 452	Kosovac — 180
Jasenovac — 227	Kostreši — 220
Javornik — 177	Koška — 119
Javorovica — 54	Koturic — 460
Jazavica — 285	Kovačevac — 112, 285, 465
Jeliman — 118	Kozarevac — 452
Ješevik — 365	Kozarice — 155, 177, 457, 465
Josipovac — 272, 273, 341	Kozica — 306
Jovanovac — 134, 138	Kraguj — 112
Jugoslavija — 16, 21, 54, 114, 140, 141, 144, 145, 153, 186, 201, 205, 316, 331, 373, 376, 404, 430, 431, 444	Kraljeva Velika — 176, 220, 289, 456, 547, 465, 468
Jurketinci — 197	Kraljevec — 222
	Krapina — 222, 296, 297
	Kravnice — 272, 273, 386, 412
	Kričke — 220
	Križ — 96
	Križevci — 14, 15, 58, 114, 216, 271, 299, 300, 355, 356, 359, 438
	Križnica — 451

Krdija — 64, 65, 86, 112, 119, 149,
182, 233, 272, 407, 408, 409, 442

Krstovi — 64

Kršinci — 64

Kučanci — 121, 270, 396

Kukunjevac — 98, 154, 155, 177, 178,
227, 455, 461, 464, 470

Kula — 18, 19, 20, 85, 239

Kusonje — 111

Kutina — 59, 228, 470

Kutjevo — 16, 18, 20, 45, 85, 207, 431

Kuzma — 397

L

Ladislav — 14, 15

Lađevac — 231, 465

Lanka — 329

Lapovci — 279

Laslovo — 138, 341

Lasovac — 186

Laze — 173

Ledenik — 198, 275

Lenjingrad — 53

Lepoglava — 197, 295, 297, 299

Leševo — 329

Levinovac — 86, 120, 315, 418

Lika — 55, 99, 100, 125

Lipa — 430

Lipik — 98, 109, 110, 112, 113, 146,
176, 183, 184, 217, 228, 231, 232,
380, 455, 470

Lipovljani — 220, 227, 418, 433, 465

Lipovo brdo — 357

Lisićine — 397

Livadani — 468

Lobor — 222, 326

Lom — 308

Lončariće — 55, 349, 350, 428, 454,
471

London — 140, 141, 143, 144, 376

Londžica — 64, 84

Lonja — 289

Lonja (rijeka) — 200, 465

Lovčić — 279, 365

Lovrećani — 222, 299

Lovska — 157

Lozan — 120, 315

Ludbreg — 14, 16, 17, 58, 66, 73, 76,
87, 88, 89, 106, 107, 108, 295,
296, 328, 353, 359, 360

Lukač — 118, 119, 346, 471

LJ

Ljeskovac — 301

Ljeskovača — 274

Ljutoč — 287

M

Macute — 86, 260, 398, 399

Maće — 222, 299

Mađarska — 66, 124, 128, 137, 201, 216
330, 361, 362, 420

Mandićevac — 122, 201, 204

Mala Barna — 452

Mala Branjska — 359

Mala Dapčevića — 160, 350

Mala Jasenovača — 428

Mala Kopanica — 341

Mala Peratovica — 347, 428

Mala Rasinja — 14

Mala Rijeka — 17

Mala Trešnjevica — 162

Male Sesvete — 359

Mali Bastaji — 347, 350

Mali Bukovac — 360

Mali Carevdar — 359

Mali Grđevac — 451

Mali Javornik — 233

Mali Poganac — 300

Mali Prokop — 463

Mali Zdenci — 428

Marija Bistrica — 299

Marino Selo — 177

Markovac — 229, 286, 287

Markušica — 41

Martijanec — 76, 146, 296

Maslenjača — 347

Medari — 465

Medinci — 26, 119, 127, 330

Medimurje — 107

Meljani — 63

Meminska — 220

Merolino — 443, 444

Mihaljevci — 431

Miholjački Martinci — 340

Mihovljan — 222

Mikanovci — 173

Mikleuš — 122

Miklinovac — 356

Milan-Lug — 275

Milisavci — 110, 231, 232

Miljanovac — 111

Miljevci — 307, 308

Mirkovci — 173

Moslavina — 14, 89, 104, 463

Motajica — 13, 200, 368, 370, 385, 409

N

Našice — 54, 59, 60, 64, 66, 82, 84,
198, 247, 440

Našička Breznica — 121

Negoslavci — 39

Nelin dvor (pustara) — 341

Nijemci — 41, 173

Nova Bukovica — 306	
Nova Gradiška — 60, 64, 94, 100, 115, 167, 176, 180 184, 200, 216, 219, 238, 243, 259, 278, 290, 432	
Nova Kopela Batrina — 219, 238, 243, 291, 432	
Nova Subocka — 285	
Nova Ves — 369	
Novi Dalj — 147	
Novi Golubovec — 222	
Novi Grabovac — 110, 158, 220	
Novi Jankovci — 39	
Novi Marof — 58, 271, 299, 434	
Novi Varoš — 407	
Novigrad — 355, 356, 438	
Novo Selo (Neudorf) — 172, 173	
Novo Topolje — 365, 440	
Novoselec — 96, 215	
Novska — 98, 99, 100, 110, 112, 147, 154, 177, 181, 201, 210, 216, 227, 229, 231, 284, 418, 433, 457, 463, 464, 465	
NJ	
Njemačka — 53, 137, 323, 361, 362, 376, 444	
Nježić — 97	
O	
Obrenkovac — 73	
Obrež — 112, 182, 233	
Odvorci — 279	
Ograde — 357	
Okrugljača — 120	
Okučani — 98, 110, 112, 146, 154, 168, 176, 177, 180, 200, 201, 210, 218, 227, 229, 231, 232, 233, 284, 418, 445, 463, 464, 465	
Oljasi — 290, 431	
Omanovac — 109, 266, 381	
Opatovac — 253	
Orahovica — 22, 27, 61, 65, 85, 307, 341	
Oriovčić — 188	
Orlovac — 428	
Orljavac — 207, 211	
Orolik — 173	
Osijek — 13, 30, 33, 37, 58, 59, 64, 65, 72, 100, 104, 134, 135, 138, 139, 147, 148, 150, 199, 200, 247, 259, 341, 383, 386, 407, 408, 410, 412, 432, 435, 466	
Ostrna — 470	
Otok — 41	
	P
	Pačetin — 39
	Paklenica — 99
	Pakra (rijeka) — 109
	Pakrac — 72, 96, 108, 109, 110, 113, 146, 147, 156, 167, 176, 177, 178, 182, 184, 201, 203, 204, 207, 208, 209, 210, 212, 213, 217, 229, 232, 233, 234, 284, 290, 298, 351, 418, 427, 455, 463
	Pakrački Batinjani — 98, 112, 178, 182, 233, 266
	Pakrani — 112, 229
	Papuk — 54, 71, 97, 207, 336, 349, 460
	Pasikovci — 290
	Paučje — 41, 64, 65, 82, 84, 122, 174, 276, 279, 383, 440, 442
	Paulovac — 470
	Pčelić — 118, 161, 215, 216, 315
	Pece — 222, 223
	Pepelana — 118, 119, 161
	Peratovica — 287
	Perenci — 431
	Petrijevci — 39
	Petrovaradin — 32
	Pij anovo brdo — 111
	Piljenice — 465
	Piškorevci — 340
	Pitomača — 179, 203, 230, 346, 450, 470
	Pivnice — 86, 120, 418
	Plaški — 145, 151
	Plavi most — 205, 227, 228
	Plesmo — 465
	Pleternica — 84, 246, 247
	Plitvička jezera — 139
	Podgorac — 84, 118, 275, 408
	Podgorje — 64, 275, 383
	Podgrađe — 173
	Podravina — 17, 60, 64, 72, 88, 123, 152, 153, 160, 163, 179, 183, 199, 230, 282, 287, 289, 295, 319, 410, 421, 432, 451, 452, 453
	Podravska Slatina — 26, 28, 60, 66, 122, 128, 215, 319, 329, 330, 331, 348, 387, 399, 410, 421, 422, 423, 432
	Podravski Podgajci — 201
	Podvinje — 64, 188, 365
	Podvinjsko Bukovije — 188
	Podvrško — 207, 211, 253, 290
	Poganovci — 120, 407, 408
	Pokuplje — 151
	Poljana — 177, 178, 210, 227, 275, 428, 464, 470
	Poljanci — 365
	Popovača — 59, 470
	Poreč — 341

Posavina — 13, 68, 181, 199, 200, 289, 316, 317, 410, 413, 415, 432, 433, 456, 465, 466, 468
Posavski Podgrjci — 93, 293
Potnjani — 64, 440
Potočani — 350
Poznanovec — 298
Požeška kotlina — 13, 211, 241, 336
Požeška gora — 431
Prandanovci — 64, 215
Prečec — 470
Prekopakra — 109, 213
Prgomelji — 381
Privina Glava — 42
Privlaka — 173, 248, 249
Prkos — 357
Prkovci — 173
Prnjavor — 369, 385
Psunj — 97, 176, 202, 207, 284, 285, 431, 457, 463
Punitovci — 121
Puška — 289
Pušina — 28, 307, 308, 335, 397, 407

R

Raćinovci — 294
Radeljevo — 358
Radikovci — 122
Radoboj — 222
Rađenovci — 231
Rajčici — 231, 457
Ra'jić — 210, 216, 218, 231, 457, 465, 468
Rakitinec — 357
Rakitovica — 121, 340, 341, 399
Rasinica — 17
Rasinja — 328
Rasna — 431
Rastušje — 64
Rašaška — 220
Rašenica — 128
Ratkovac — 176, 468
Ravna gora — 49, 54, 233
Razbojište — 64
Removac — 160, 420
Repušnica — 216, 470
Rešetari — 216, 238 253, 470
Retfala — 134, 138, 383
Retkovci — 173
Rezovac — 420
Rezovački Vinogr. di — 346
Ribnjak — 17, 35, 73, 77, 81
Rijenci — 132, 306
Rim — 140
Risek — 222
Rodni Potok — 161
Rogolji — 455
Rogovac — 315, 397

Rokovci — 42, 173
Rozmajerovac — 84
Roždanik — 218, 285
Rusija — 223

S

Sarajevo — 33, 191, 362
Sarvaš — 134, 138
Sava — 13, 68, 200, 220, 221, 225, 374, 385, 410, 411, 432
Sekulinci — 29, 308, 312
Selce — 121
Seleš (pustara) — 341
Selnice — 223
Selnik — 76
Semeljci — 122
Senkovac — 119
Sesvete — 96
Severin — 288
Šibenik — 162
Sibinj — 78, 219, 245, 247, 248, 278, 365, 468, 469
Sigetac — 468
Sikirevci — 59, 383, 444
Sirač — 111, 112, 229, 286, 381, 460
Siskovci — 173
Skenderovci — 337, 380
Sladoievački Lug — 306
Sladojevci — 59, 63, 215, 216, 348, 350, 423
Slana Voda — 335, 398
Slatinski Drenovac — 28, 55, 311, 312, 313, 377
Slavonija — 7, 16, 53, 54, 66, 71, 72, 77, 92, 99, 114, 125, 132, 151, 152, 153, 155, 157, 160, 161, 168, 176, 178, 185, 189, 194, 197, 198, 200, 203, 225, 234, 250, 257, 259, 265, 272, 281, 314, 316, 319, 322, 323, 352, 353, 361, 370, 371, 376, 385, 386, 387, 412, 418, 446, 462
Slavonska Posavina — 168
Slavonska Požega — 19, 45, 63, 167, 246, 247, 290, 291, 430, 431, 438, 439
Slavonski Brod — 32, 56, 60, 64, 66, 78, 84, 92, 100, 114, 187, 188, 189, 191, 198, 200, 214, 215, 216, 219, 220, 246, 247, 248, 280, 293, 362364, 365, 374, 383, 386, 410, 432, 440, 446, 469, 470
Slavonski Šamac — 42, 444
Slobodna Vlast — 366
Slobodnica — 470
Sloboština — 55
Slovenija — 21, 141, 374
Smrtići — 176, 468

Soljani — 293
Sopje — 330
Spačva — 67
Split — 21
Srbija — 141, 168, 201, 445
Sredice — 14
Srednji Borci — 47
Sr.emska Mitrovica — 174
Srijem — 62, 128, 190, 212, 386
Srpska Šagovina — 466
Stara Gradiška — 181
Stara Subocka — 227, 232, 285, 433
Stari Grabovac — 460
Stari Grad — 357
Stari Gradac — 120, 315
Stari Perkovci — 279
Stari Slatinik — 468
Staro Petrovo Selo — 60, 64, 216, 238, 243, 470
Staro Topolje — 365, 366, 440
Stražeman — 46
Strizivojna — 174
Subotica — 355
Subotska — 468
Subotski grad — 110
Suha Mlaka — 396
Suhopolje — 72, 128, 159, 161, 386
Suhopoljska Borova — 119, 120
Susine — 59
Sveti Ilija — 119
Sveti Ivan Zabno — 14, 15, 16, 58, 59, 106
Sveti Petar Orehovac — 299
Svibokovac — 85
Svibovec — 15, 146
Svinjica — 220
Svrzigaće — 431

Š

Šandrovac — 162, 450, 453
Šemovac — 107, 271
Šid — 41
Širinač — 469
Širinci — 155, 468
Škrabutnik — 291, 292, 336, 338
šljivoševci — 341
Šnjegavić — 207, 253, 290, 338
Španovica — 177, 178, 184, 209, 233
Spišić-Bukovica — 120, 121, 160, 287, 346, 348, 350, 470
Štefanec — 66
Šumetlica — 112, 380, 457
šušnjari — 55
šušnjevci — 365

T

Tenje — 134, 138, 150, 341
Terezino Polje — 434, 435
Tikvenjak — 222

Tomica — 187
Topolovica — 350
Toranj — 112, 178, 182, 290, 461
Tovamik — 41, 174, 434
Trapinska — 119, 161, 315
Trebež — 289, 456
Trenkovo — 58, 60, 62, 63
Trnakovac — 110, 468
Trnava — 118, 176, 440
Trnjani — 470
Trojeglava — 146, 201, 428
Trojstvo — 355
Tromeđa — 64, 84
Trpinja — 39, 41
Turanovac — 118, 315, 329
Turčević-Polje — 399, 428, 453, 454
Turčin — 146
Turnašica — 187
Tuzla — 189

U

Uljanik — 157

V

Valpovo — 60, 64, 190, 432
Varaždin — 58, 66, 73, 87, 88, 89, 138, 146, 271, 295, 296, 299, 355, 438
Varaždin-Breg — 359
Varaždinske Toplice — 14, 15, 16, 58, 88, 106, 107, 146, 271, 353
Velika — 63, 246
Velika Bama — 346, 428
Volika Dapčevica — 350, 428
Velika Jasenovača — 428
Velika Kopanica — 121
Velika Peratovica — 331, 350
Velika Pisanica — 124, 163, 288, 346, 450
Velika Rašenica — 286
Velika Trešnjevica — 162
Veliki Bastaji — 48, 286, 347, 459
Veliki Grđevac — 128, 346, 399, 450
Veliki Miletinac — 160, 162, 428, 453
Veliki Poganac — 14, 15, 76, 77, 300, 357
Veliko Nabrđe — 122
Veliko Trgovišće — 222
Veliškovci — 340
Venje — 45
Vetovo — 337
Vilić-Selo — 337
Vinica — 356
Vinično — 222, 299
Vinkovci — 30, 40, 41, 67, 147, 171, 172, 173, 174, 192, 200, 247, 248, 294, 432, 446

Virovitica — 30, 48, 58, 60, 66, 72, 100, 119,120, 121, 124,127, 128, 134,159, 179, 183,197, 199, 203,215, 216, 230,298, 328, 329,348, 349, 350,352, 385, 386,387, 399, 418,419, 421, 422, 423, 434,435, 436, 450,452, 453, 461,470, 471	Z
Virovitički vinogradi — 397	Zabok — 296
Visoko — 295, 296	Začretje — 296
Viškovci — 121	Zagorje — 197
Vladislavci — 137, 341	Zagreb — 14, 16, 33, 34, 36, 58, 59, 64, 74, 78, 89, 97, 107, 118, 127, 154, 171, 176, 184, 192, 198, 199, 200, 201, 216, 218, 219, 226, 231, 243, 246,247,248,251, 271, 280, 295, 296,297,298,299, 330, 355, 360, 363,364,377,383, 410, 430, 431, 432,434,436,464, 469, 470
Voćin — 26, 82, 86, 99, 101, 120, 127, 153, 163, 260, 280, 308, 311, 312, 350, 371, 374, 376, 407, 418, 419	Zaile — 447
Vodica — 315	Zapolje — 238, 239, 243
Vođinci — 174	Završje — 243
Vojakovac — 76, 271	Zdenci — 216, 365, 366
Voloder — 216	Zdenkovac — 84
Vranovci — 279	Zelčin — 121
Vrbanja — 41, 67, 293	Zemun — 30, 34, 174
Vrbova — 238, 243	Zlatar — 221, 251, 252, 271, 295, 297, 299, 300, 326, 327, 353
Vrbovački vinogradi — 111, 347	Zlatar-Bistrica — 297, 298
Vrbovec — 216	Zoljani — 275
Vrbovljani — 181, 231, 232, 465, 468	Zrinjska — 74, 162, 346, 428
Vrhovina — 365	Zvečevo — 12, 49, 55, 202, 241, 290, 312, 338, 431
Vrpolje — 174, 216	
Vučjak — 241	Ž
Vučjak Čečavački — 46, 55	Žigerovci — 431
Vučkovići — 223	Živčani — 60, 82, 84
Vukaska Glavica — 79	Žlebina (pustara) — 183
Vukojevci — 64, 275	Zumberak — 200, 211, 212, 260, 385, 409
Vukosavljevica — 119, 120, 160, 187, 197, 230, 339, 346, 452, 470	Županja — 200, 432, 443
Vukovar — 42, 93, 171, 432	
Vukušinac — 14	
W	
VVašington — 140, 143, 144	

REGISTAR PREDMETNIH POJMOVA

A	Antifašističko	vijeće	narodnog	oslo-
	bođenja Jugoslavije (AVNOJ) —			
<i>Agitacija i propaganda</i>	141,	144,	156, 186, 212, 225, 373,	
četnička — 128, 156, 416	375,	377		
u NOB-u — 28, 89, 10, 132, 158,	<i>Atlantska povelja</i> — 213			
213, 253, 254, 260, 265, 291, 313,				
325, 328, 335, 337, 407, 430, 453				B
ustaška — 123, 127, 281				
<i>Akcije NOV</i>	<i>i PO — 8,</i>	14, 15, 16, 17,	<i>Bataljoni u NOVJ:</i>	
18, 22, 23, 29, 36,	39, 60,	63, 64,	<i>Bilogorskog NOP odreda</i>	
65, 71, 73, 74, 76,	77, 79,	81, 82,	<i>Drugi (II) — 288</i>	
84, 86, 87, 88, 89,	92, 95, 98, 100,		<i>Brodske brigade</i>	
106, 118, 132, 134,	135, 138, 156,		<i>Drugi (III) — 188</i>	
169, 176, 177, 179,	183, 189, 192,		<i>Prvi (I) — 187, 188</i>	
197, 201, 204, 207,	208, 209, 214,		<i>Treći (III) 61, 188</i>	
215, 219, 226, 229,	230, 231, 234,		<i>Čehoslovačke brigade »Jan žižka«</i>	
239, 243, 244, 245,	246, 251, 275,		<i>Drugi (II) — 181, 393, 394, 395</i>	
276, 280, 284, 285,	290, 294, 295,		<i>Prvi (I) — 394</i>	
296, 298, 306, 308,	309, 322, 325,		<i>Treći (III) — 394</i>	
327, 334, 339, 351,	353, 360, 378,		<i>Čehoslovački — 55, 152, 193, 256,</i>	
385, 386, 393, 395,	412, 417, 418,		257	
419, 420, 422, 423,	427, 430, 433,		<i>Daruvarskog NOP odreda</i>	
436, 437, 439, 443,	464		<i>Drugi (II) — 98, 177, 178, 182</i>	
<i>Amerikanci</i> — 324, 389			<i>Prvi (I) — 98, 178, 179</i>	
<i>Antifašistička fronta žena</i> — 25, 27,			<i>Diljskog NOP odreda</i>	
28, 29, 48, 81, 102, 103, 126,			<i>Drugi (II) 61, 64, 245, 246</i>	
129, 131, 132, 194, 195, 197, 226,			<i>Prvi (I) — 64</i>	
255, 260, 265, 267, 269, 380, 391,			<i>Treći (III) — 64</i>	
396, 401, 404, 429			<i>Diverzantski — 97, 200, 201, 203,</i>	
<i>Antifašistički odbor žena (AOŽ)</i>			206, 216, 219, 250,	
<i>Kotarski AOŽ</i>			<i>Štab — 97</i>	
Donji Miholjac — 268, 404			<i>Dvadeset prve (XX) brigade</i>	
Grubišno Polje — 404, 429			<i>Četvrti (IV) — 416, 437</i>	
Nova Gradiška — 255			<i>Drugi (II) — 15, 76, 297, 314,</i>	
Pakrac — 195, 265			437	
Podravska Slatina — 27, 404			<i>Prvi (I) — 416, 437</i>	
Virovitica — 131, 404			<i>Treći (III) — 271, 299, 416, 437</i>	
<i>Oblasni AOŽ za Slavoniju</i> — 132			<i>Dvanaeste (XII) udarne brigade</i>	
372, 404			<i>Četvrti (IV) — 21, 23, 24, 238,</i>	
Oblasna konferencija — 269			253	
<i>Okružni AOŽ</i>			<i>Drugi (II) — 21, 23, 24, 238</i>	
Virovitica — 131, 132, 195, 400,			<i>Prvi (I) — 19, 20, 21, 23, 24, 85</i>	
404			<i>Treći (III) — 19, 20, 21, 23, 24,</i>	
			25, 85	

Mađarski »Sándor Petöfi« — 26, 62, 128, 151, 190, 277, 335, 362, 411,, 428	<i>Bombardiranje sela</i> — 15
Osamnaeste (XVIII) brigade	<i>Brigade u NOVJ:</i>
Drugi (II) — 420, 422, 424	»Braća Radić« (Kalnička) — 14, 17, 66, 73, 76, 77, 88, 89, 106, 107, 197, 222, 223, 271, 295, 323, 354, 359, 415, 436, 438
Prvi (I) — 84, 420, 422, 423, 424	Štab — 223
Treći (III) — 420, 422, 423, 424	Brodsko — 13, 61, 62, 63, 65, 99. 101, 108, 193,197, 201,202,203, 214, 219, 245,246, 247,260,272, 275, 277, 339,347, 348,349,350, 352, 361, 385,386, 409,410,412, 414, 442
Osječkog (Podravskog) NOP od- reda	Štab — 187, 188, 215, 348, 350, 421
Drugi (II) — 63, 133	Čehoslovačka »Jan žižka« — 43, 44, 55, 90, 91, 99, 101, 108, 109, 111, 112, 115,176, 181,182,183, 184, 193, 194,201, 202,203,205, 228, 233, 234,236, 237,256,257, 260, 346, 349,350, 352,361,385, 394, 395, 409, 410, 417
Prvi (I) — 133	Štab — 112, 182, 194, 233, 350, 393
Treći (III) — 133, 246, 272	Četrnaesta [(XIV) bosanska] — 369
Posavski udarni — 43, 44, 108, 109, 110, 112, 176, 180, 181, 182, 231, 232, 233, 234, 236, 237, 256, 289	Druga (II) moslavačka — 301, 354, 358, 359, 415, 436
Posavskog NOP odreda	Dvadeset prva (XXI) — 14, 15, 17, 73, 77, 106, 107, 202, 222, 224. 244, 272, 295,296, 297,300,301, 302, 314, 323,325, 327,355,357, 358, 361, 378,409, 415,416,436
Drugi (II) — 154, 155, 156, 158, 228, 464, 466, 467, 468	Štab — 15, 76, 223, 323, 327, 409, 415, 416
Prvi (I) — 154, 156, 158, 159, 177, 227, 228, 468	Dvanaesta (XII) udarna — 18, 20, 22, 23, 25, 83, 804, 85, 90, 109, 110, 111,112, 113,120,161, 184, 200, 202,205, 211,212,213, 214, 219, 232,238, 241,243,253, 256, 260, 361,368, 369,385,395, 409, 470
Požeškog NOP odreda	Štab — 18, 23, 25, 109, 112, 238, 368
Drugi (II) — 63	Osamnaesta (XVIII) — 71, 84, 85, 110, 112, 120,184, 201,202,203, 205, 208, 210,211, 212,214,241, 243, 257, 260,285, 345,346,347, 349, 350, 352,353, 361,387,409, 413, 414, 418,420, 422,424,447
Prvi (I) — 45	Štab — 110, 111, 112, 350, 351, 418
Proleterski — 220	Prva (I) vojvođanska — 293
Sedamnaeste (XVII) udarne bri- gade	Sedamnaesta (XVII) udarna — 14,15,16,17, 73, 77, 87, 89, 90,106, 107, 146, 221, 224, 244, 251, 252, 271, 272, 277, 295, 296, 297, 300,
Drugi (II) — 73, 74, 244, 252, 296, 297, 298, 327, 328, 446	
Prvi (I) — 73, 74, 252/298, 438	
Treći (III) — 14, 73, 74, 146, 252, 296	
Šesnaeste (XVI) omladinske	
»Joža Vlahović«	
Četvrti (IV) — 208	
<i>Bijela garda</i> — 330, 397	
<i>Bijela zvijezda</i> — 330	
<i>Bojne (domobranske):</i>	
Brodsko posadna — 363	
Druga (II) koturaška — 363	
Prva (I) 8. lovačke pukovnije — 363	
Željeznička — 209	
<i>Bojne (ustaške):</i>	
Jedanaesta (XI) — 177	
Osamnaesta (XVIII) — 82, 84, 100	
Petnaesta (XV) — 26, 119, 127	
Šesnaesta (XVI) — 82, 84, 100, 274	
<i>Bolnice u NOB</i> — 11, 25, 27, 49, 69, 80, 84, 92, 111, 160, 164, 177, 180, 227,230,266, 268,276,277, 286, 287,291,308, 309,323,332, 334, 337,338,349, 411,431,440, 441, 442, 443a, 448, 450, 453, 455, 456, 457, 458, 459, 460	

302, 323, 324, 325, 327, 357, 358, 465, 466, 467
359, 361, 378, 379, 409, 437, 446
Štab — 73, 76, 77, 222, 223, 224, 190, 277, 335, 362, 411
251, 252, 327
Šesnaesta (XVI) omladinska
»Joža Vlahović« — 54, 83, 109,
111, 112, 113, 120,
202, 205, 208, 211,
260, 385, 395, 409
Štab — 111, 112, 113, 161, 214
Treća (III) vojvodanska — 293
»Brigadir« v. Štampa
Brošure:
»Dvanaest uslova za boljševizaci-
ju Partije« — 337, 338
»Historija Svesavezne komunis-
tičke partije (boljševika)« —
45, 132, 166, 167, 255, 262, 343,
344, 401, 406
»Komunistička partija u NOB« —
156, 157, 186
»Nacionalno pitanje u Jugoslaviji
u svjetlu NOB« — 337, 338
»Opća vojna obuka« — 132
»Plitvička rezolucija« — 132, 258
»Ratna služba« — 132
»Razvitak društva« — 45, 338
»Stvaranje NOV i partizanskih
odreda« — 157
»Učenje o Partiji« — 24, 186, 337
»Vojni slom Jugoslavije« — 156
C
Crvena armija — 16, 21, 53, 67, 101,
103, 128, 139, 140,
265, 324, 328, 354,
439, 466
Crveni križ — 79
C
Česi — 55, 90, 152, 168, 247, 255, 261,
263, 264, 265, 277,
361, 380, 394, 395,
431
Čete u NOVJ:
bolničarske — 80
Brodsko — 200
diverzantske — 113, 154, 348, 433
Donjomiholjačka — 398
Lonjska — 200
»Matija Gubec« — 289, 433, 465,
467, 468, 469
Novogradiška — 43, 110, 156, 158,
159, 177, 200, 227, 234, 278, 289,
302, 323, 324, 325, 327, 357, 358, 465, 466, 467
409, 437, 446
»Ernst Thälmann« —
190, 277, 335, 362, 411
pionirske — 106
Podravska — 432
regrutne — 23, 46, 61, 245
Varždinska — 271
Vinogoracka udarna — 41
za vezu — 18, 105, 113, 162, 422
Županjska — 200
Četnici — 13, 21, 26, 43, 68, 115, 141,
143, 152, 153, 156, 158, 168, 180,
181, 183, 186, 200, 217, 225, 231,
232, 248, 253, 261, 316, 317, 365,
366, 368, 370, 373, 376, 385, 388,
389, 409, 410, 411, 413, 431, 445,
464, 466
D
Dalmatinci — 94
Dezerterstvo — 155, 177, 214, 245,
246, 285, 287, 299, 367, 398, 399,
411, 428, 446, 450, 461
Dilettantske grupe — 70, 253, 266,
325, 467, 468
Diverzije — 15, 36, 41, 42, 63, 65, 72,
78, 89, 99, 113, 128, 161, 191,
201, 203, 207, 226, 231, 232, 238,
243, 250, 289, 296, 299, 348, 362,
398, 427, 431, 433, 464, 465, 470
diverzantske grupe — 78, 226,
232, 277
Divizije:
NOVJ
Deseta (X), Dvadeset osma
(XXVIII) — 13, 14, 15, 17, 66,
67, 89, 105, 106, 107, 128, 146,
151, 153, 160, 185, 200, 203, 206,
219, 221, 244, 272, 286, 294, 300,
302, 322, 325, 353, 354, 355, 358,
361, 385, 387, 409, 415
Štab — 15, 17, 74, 76, 87, 89,
332, 333, 397, 221, 222, 223, 224, 302, 327,
398, 410, 429
834, 357, 385, 416, 436
Dvanaesta (XII) — 13, 65, 71, 72,
82, 83, 86, 105, 146, 151, 153, 184,
194, 200, 201, 202, 203, 205, 206,
207, 208, 212, 219, 228, 243, 257,
260, 277, 289, 298, 322, 352, 361,
386, 410, 411, 412, 414, 436, 462,
471
Štab — 18, 65, 71, 77, 82, 105,
108, 109, 111, 156, 194, 207, 208,
209, 212, 214, 238, 243, 299, 345,
347, 350, 351, 352, 353, 393, 395,
396, 414, 421, 463

Jedanaesta (XI) bosanska — 369, 370, 385,
Prva (I) proleterska — 153, 220, 233, 234
njemačke:
 Prince Eugen — 37, 38
 Prva (I) kozačka konjička — 274, 278, 294, 361, 374, 410, 411, 421, 439, 440
 Sto osamdeset sedma (187) rezervna — 18, 82, 84, 100, 279, 347, 363, 471
Divizionij u NOV
 Prvi (I) artiljerijski — 175, 206, 302, 353
Domobranci — 45, 55, 56, 58, 59, 60, 73, 77, 78, 87, 88, 95, 96, 99, 101, 107, 110, 126, 133, 134, 137, 139, 147, 166, 179, 181, 183, 197, 198, 199, 214, 215, 218, 226, 230, 231, 244, 245, 247, 266, 279, 283, 287, 293, 295, 297, 298, 330, 339, 345, 351, 352, 353, 355, 363, 369, 387, 395, 415, 419, 428, 431, 434, 435, 436, 444, 446, 450, 471
Drugo domobransko zbornu podruće — 280, 294, 360
Prvo domobransko zbornu podruće — 197
Drugi front — 143, 152, 374
»Dvanaest uslova za boljševizaciju
 Partije — V. Brošure
E
Ekonomski sektori:
 Drugi (II) 50, 277, 285, 292, 309, 443a
 Prvi (I) — 47, 160, 163, 247, 277, 292, 311, 442, 443a
 Treći (III) — 162, 163, 227, 276, 292, 309, 443a
Englezi — 20, 324, 389, 397
Evakuacije:
 plijena — 88, 111, 223, 349, 358, 359, 381, 417
 ranjenika — 111, 349, 358
F
Fašizam — 53, 55, 56, 114, 139, 140, 142, 143, 144, 145, 167, 217, 224, 352, 367, 372, 375, 377, 397, 412
Gestapovci — 14, 58, 73, 87, 124, 162, 201, 204, 230, 266, 287, 288, 296, 297, 299, 355, 386, 396, 416, 417, 421, 424, 436, 437
Gimnazije:
 u Osijeku — 38, 384
 u Slav. Brodu — 56
 u Virovitici — 333
»Glas Slavonije» — v. Stampa
 Glavni štab NOV i PO Hrvatske — 17, 44, 67, 75, 77, 87, 89, 99, 104, 105, 107, 152, 153, 185, 199, 200, 201, 202, 211, 220, 260, 300, 318, 319, 368, 385, 409, 412, 448
Diverzantska sekcija — 250, 251
Intendantura — 7, 8, 11
Sanitetski odsjek — 79
 Gradsko poglavarstvo u Virovitici — 435
H
 Hrvatska seljačka stranka — 136, 415, 458, 460
 Hercegovci — 93
»Historija
 partije (boljševika) — V. Brošure
Hrvati — 26, 27, 29, 39, 45, 55, 72, 74, 90, 93, 102, 115, 116, 127, 129, 130, 131, 134, 137, 138, 140, 141, 143, 144, 145, 148, 150, 151, 152, 153, 157, 158, 169, 177, 186, 189, 200, 212, 225, 254, 255, 256, 261, 263, 264, 266, 267, 277, 278, 289, 315, 316, 328, 330, 331, 332, 333, 334, 360, 365, 366, 369, 374, 380, 386, 388, 396, 397, 399, 403, 406, 408, 410, 415, 428, 429, 442, 451, 465
 Hrvatska gospodarska zadruga — 118, 119
 Hrvatska seljačka stranka (HSS) — 21, 26, 50, 55, 67, 103, 114, 115, 116, 117, 120, 127, 140, 143, 152, 155, 225, 253, 257, 259, 261, 330, 366, 373, 374, 377, 379, 388, 397, 399, 403, 406, 410, 411, 428, 431, 451, 461
Izvršni odbor — 117, 140
Konferencija HSS u Voćinu — 26, 50, 67, 99, 117, 120, 127, 153, 259
 Rezolucija — 99, 101, 153, 259
 Seljačka zaštita — 114

/		
<i>Istočni front</i> — 26, 53, 56, 67, 115, 324, 352		Mjesni komiteti (MK): Čepin — 136 Dalj — 136 Slavonski Brod — 383
<i>Izbjeglice</i> — 33, 36, 39, 41, 149		Oblasni komitet KPH za Slavoniju — 44, 99, 100, 114, 117, 126, 166, 194, 224, 288, 396, 401 Agitprop — 253, 259, 314
J		Okružni komiteti (OK): Bjelovar — 186, 406 Nova Gradiška — 45, 165, 167, 254, 255, 260, 336, 443 Osijek — 44, 100, 383 Virovitica — 25, 27, 28, 29, 101, 126, 129, 162, 164, 267, 315, 334, 396, 400, 402, 427
<i>Jugoslavenska izbjeglička vlada u Londonu</i> — 127, 128, 141, 143, 144, 152, 168, 186, 225, 317, 324, 373, 374, 377, 468		Općinski komiteti: Bukovica — 315 Lukač — 315 Podsreće — 255 Spišić-Bukovica — 315
K		Organizaciono stanje KP — 20, 21, 25, 26, 45, 90, 101, 102, 126, 129, 185, 254, 260, 267, 268, 396, 400, 427, 428
<i>Kampanje za NOV:</i> za sakupljanje hrane — 10, 50, 92, 102, 103, 104, 120, 125, 131, 132, 196, 265, 281, 282, 283, 284, 334, 338, 382, 389, 393, 455 za sakupljanje narodne pomoći — 94, 132, 383, 391		Povjerenstvo CK KPH za Slavon-sku i Zagrebačku oblast — 44, 224
<i>Kazalište narodnog oslobođenja Slavonije (KNOS)</i> — 452, 453		<i>Komunistička partija Jugoslavije (KPJ)</i> — 141, 143, 151, 152, 261, 372, 377
<i>Komande mjesta:</i> Ludbreg — 295 Orahovica — 305, 306, 308, 390, 391 Paučje — 274, 276, 441, 442 Voćin — 163, 305, 306, 390, 391		Centralni komitet (CK) — 195, 438
<i>Komunistička partija Hrvatske (KPH)</i> — 22, 24, 26, 54, 74, 90, 91, 102, 103, 115, 117, 126, 128, 129, 130, 132, 133, 165, 166, 167, 170, 185, 186, 194, 195, 196, 226, 256, 262, 263, 265, 266, 315, 328, 334, 338, 343, 344, 376, 383, 396, 399, 401, 403, 404, 405, 406, 427, 430	<i>„Komunistička partija u NOB“ — V. Brošure</i>	<i>Konferencija (I) učitelja i profesora</i> — 371, 376 <i>Rezolucija</i> — 371, 376 <i>Konfiskacija</i> — 11, 68, 162, 282, 283, 284, 306, 307, 308, 391
Centralni komitet (CK) — 10, 20, 44, 99 Agitprop — 168, 258	<i>Korpusi u NOVJ:</i>	Drugi (II) NOV i POH (kasnije VI NOV i POJ) — 12, 24, 44, 54, 57, 58, 75, 97, 104, 132, 151, 153, 155, 157, 175, 185, 193, 199, 202, 206, 212, 215, 219, 220, 257, 277, 300, 322, 335, 367, 409, 413, 442, 448, 455, 457, 463 štab — 11, 12, 13, 14, 43, 44, 60, 61, 62, 67, 77, 79, 86, 87, 98, 104, 105, 106, 108, 153, 154, 160, 175, 176, 193, 199, 203, 204, 207, 209, 214, 226, 234, 241, 242, 243, 244, 247, 256, 260, 271, 272, 274, 284, 285, 294, 299, 316, 318, 337, 368, 370, 372, 385, 388, 392, 409,
Kotarski komiteti (KK): Daruvar — 165, 167 Donji Miholjac — 101 129, 267, 400 Grubišno Polje — 129, 133, 400, 401, 405, 427 Novska — 165, 167 Pakrac — 165, 167, 260, 262, 379 Podravska Slatina — 25, 29, 129, 133, 330, 400, 401 Slavonska Požega — 165, 167, 254, 336, 343, 438 Virovitica — 129, 315, 400, 405		

411, 413, 427, 432, 436, 446, 448, 449, 450, 458, 459, 460, 462, 463, 466	Vukovar — 61 Županja — 294, 443, 445
Odsjeci:	<i>Kotarske oblasti:</i>
Artiljerijski — 175	Brod n/S. — 278
Intendantura — 7, 10, 11, 47, 81, 86, 11, 277, 310, 318, 319, 337 349, 389, 448, 457	Osijek — 147, 148
Operativni — 106	Pskrsc — 184
Sanitetski — 79, 80, 318, 320, 321	Slavonska Požega — 239, 240, 241
Centralna apotka — 320	Vinkovci — 192, 248, 249
Kirurška ekipa — 80, 81	Virovitica — 120
Rendgenološka stanica - 320	Županja — 92, 293, 443, 445
Zubarska stanica — 320	<i>Kozaci</i> — 278, 365, 374, 396, 408, 410, 411, 421, 438, 439, 443, 444, 445
Sudski — 318, 320	<i>»Kulturni prilozi« v. Stampa</i>
Tehnički — 163, 164, 241, 242, 311, 318, 321	<i>Kursevi (tečajevi):</i>
Vojnoinformativni — 57, 5, 291, 220	analfabetski — 196, 266, 325, 382, 467
Sekcije	intendantski — 7, 8, 11
Poštansko-telefonska — 462	niži partijski — 22, 24, 27, 129, 262, 343, 344, 407
Prvi (I) — 369	niži skojevski — 335
Šesti (VI) v. Drugi (II) NOV i POH	podoficirski — 61, 245
<i>Kotari:</i>	prve pomoći — 80
Brčko — 93	srednji partijski — 129, 167, 268, 407
Daruvar — 48, 50, 116, 168, 181, 393, 395, 428, 452, 458, 459	srednji skojevski — 263, 335
Donji Miholjac — 101, 102, 103, 104, 121, 122, 127, 132, 268, 328, 330, 332, 333, 334, 335, 340, 341, 396, 397, 398, 399	veterinarski — 12, 160
Đakovo — 61, 120, 121, 122, 259, 279, 339, 340, 341, 342, 383, 407	viši partijski — 25
Grubišno Polje — 74, 127, 331, 332, 333, 334	Vojni — 76
Ludbreg — 17	za higijeničare — 81
Našice — 118, 120, 121, 122, 341	za političke delegate — 392
Nova Gradiška — 115, 123, 168	za političke komesare — 163, 392
Osijek — 61, 120, 123, 134, 137, 138, 139, 339, 340, 341, 383	za suzbijanje zaraznih bolesti — 80
Pakrac — 68, 195, 260, 262, 263, 267, 379	za vojne niže rukovodioce — 46
Podravska Slatina — 26, 27, 103, 119, 120, 127, 128, 132, 330, 331, 333, 334, 335, 396, 398, 399, 404.	<i>L</i>
Slavonska Požega — 45, 115, 168, 195, 259, 337	<i>i.</i>
Slavonski Brod — 259, 278, 279, 365, 366	<i>Leci</i> — 136, 328, 329, 340, 411, 430
Valdovo — 120, 121, 122, 339, 340, 342	<i>Legije (domobranske):</i>
Vinkovci — 41, 61, 258, 330	Devetsto trideset deveta (939) hr-vatska — 84, 100
Virovitica — 25, 118, 119, 120, 121, 127, 128, 130, 132, 315, 328, 329, 330, 332, 333, 334, 335, 397, 451	<i>Legionari</i> — 60, 87, 88, 244
	<i>Logori</i> (koncentracioni) — 107, 135, 180, 408
	u Staroj Gradiški — 93
	u Zemunu (sabirni) — 408
	<i>M</i>
	<i>Madari</i> — 28, 45, 55, 102, 107, 128, 129, 131, 190, 255, 261, 263, 265, 266, 277, 315, 329, 330, 333, 334, 335, 361, 380, 398, 428, 429, 442
	<i>Mitinzii</i> — 22, 26, 28, 45, 46, 47, 89, 101, 103, 122, 132, 158, 162, 163, 178, 186, 212, 213, 227, 229, 253, 265, 285, 295, 325, 326, 331, 341,

363, 398, 407, 411, 413, 443, 465, 466, 467, 468
»Mladi borac« — v. Štampa
»Mladi komunist« — v. Štampa
Mobilizacija za NOV — 26, 28, 51, 54, 55, 56, 65, 76, 77, 88, 99, 102, 103, 107, 108, 116, 128, 130, 131, 133, 168, 183, 186, 197, 200, 225, 231, 249, 251, 258, 260, 266, 268, 272, 278, 282, 295, 313, 322, 323, 327, 334, 335, 340, 341, 366, 368, 399, 410, 428, 446, 450, 451, 462, 465
Mobilni centar za Jevreje — 458, 460
Moskovska konferencija — 267, 324. 363, 374
Muslimani — 103, 189, 277

N

»Nacionalno pitanje u Jugoslaviji u svjetlu NOB-e« — v. Brošure
»Naprijed« — V. štampa
Narodni zajam — 23, 103

Narodnooslobodilačka borba (NOB)
— 17, 21, 22, 25, 54, 67, 68, 71, 94, 103, 114, 115, 116, 117, 127, 128, 132, 144, 151, 152, 155, 157, 158, 205, 217, 225, 259, 260, 262, 274, 282, 301, 322, 326, 335, 353, 366, 372, 373, 374, 377, 380, 397, 427, 428, 439, 449, 452, 468, 469
Narodnooslobodilačka vojska (NOV)
— 10, 17, 21, 26, 29, 39, 50, 53, 54, 55, 56, 57, 59, 60, 66, 67, 68, 71, 75, 88, 95, 104, 123, 124, 125, 126, 132, 134, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 148, 151, 152, 156, 157, 161, 163, 184, 186, 200, 202, 212, 213, 217, 220, 224, 226, 241, 242, 253, 259, 261, 266, 269, 280, 281, 283, 307, 313, 317, 323, 328, 352, 354, 365, 367, 372, 375, 377, 378, 383, 386, 391, 396, 409, 410, 416, 428, 434, 445, 446, 450, 451, 452, 461, 462, 465, 466, 471
Narodnooslobodilački fond (NOF) — 10, 11, 75
Narodnooslobodilački front (NOF)
— 139, 140, 141, 143, 225, 259, 265, 282
Narodnooslobodilački odbori (NOO)
— 10, 11, 25, 28, 60, 68, 70, 92, 94, 100, 101, 102, 103, 116, 117, 126, 127, 129, 131, 133, 145, 151, 154, 158, 159, 161, 162, 163, 186,

199, 212, 227, 242, 257, 259, 260, 264, 265, 267, 268, 274, 281, 282, 283, 308, 313, 326, 334, 337, 365, 372, 379, 380, 382, 383, 387, 391, 392, 396, 402, 403, 404, 405, 427, 429, 441, 450, 451, 452, 458, 464, 465
Gradski narodnooslobodilački odbor (GNOO) Pakrac — 265
Kotarski NOO:
Daruvar — 48, 217
Donji Miholjac — 102, 103, 131, 268
Grubišno Polje — 131, 331, 429
Nova Gradiška — 94, 255
Pakrac — 267, 379, 380, 381
Podravska Slatina — 26, 27, 28, 131
Slavonska Požega — 337
Slavonski Brod — 365
Virovitica — 131, 403
Oblasni NOO za Slavoniju — 12, 24, 92, 125, 126, 152, 159, 160, 166, 281, 283, 284, 316, 318, 371, 412, 442
Gospodarski odsjek — 92
Oblasna konferencija — 258
Upravno-administrativni odsjek — 257
Zdravstvena sekcija — 81
Okružni NOO:
Nova Gradiška — 151, 257, 258, 283, 447, 455
Osijek — 151, 257, 258, 383
Slavonski Brod — 151, 257, 258, 366
Virovitica — 128, 131, 151, 160, 163, 257, 258, 397, 400, 403, 452, 453
Općinski NOO:
Popovci — 380
Seoski NOO:
Bair — 155
Dragalić — 94
Kapetanovo Polje — 380
Narodnooslobodilački partizanski odredi (NOPO) — v. Odredi
Narodnooslobodilački pokret (NOP)
— 25, 93, 114, 115, 143, 145, 148, 151, 155, 212, 260, 281, 330, 374, 396, 398, 404, 450, 452
»Nedjeljni pregled« — V. štampa
Nesavisna Država Hrvatska (NDH)
— 29, 39, 77, 135, 137, 170, 171, 179, 427, 444
Ministarstva NDH:

'6

237, 284, 286, 289, 347, 248, 350, 411, 427, 433	Lobor — 325
Kalnički — 17, 18, 66, 74, 271, 323, 352, 359, 415, 436	Omanovac — 381
Majevički — 293	Podravska Slatina — 329
Moslavački — 361, 469	Privlaka — 248
Motajički — 370	Račinovci — 93
Osječki (prije Podravski) — 13,	Rajić — 218
60, 61, 62, 63, 64, 101, 118, 133	Retfala — 138
151, 201, 204, 246, 247, 272, 273,	Slatinski Drenovac — 331
274, 277, 339, 341, 361, 386, 410,	Slavonska Požega Vanjska —
412, 422, 425, 432, 440	430
Štab — 62, 97, 276	Soljani — 92
Podravski — v. Osječki NOPO	Tenje — 138
Posavski — 43, 99, 108, 109, 110,	Veliki Grđevac —74
147, 151, 155,158,176,181,182,	Vilić-Selo — 431
183, 201, 205,216,218,226,227,	Vrbanja — 93
228, 229, 234,236,284,285,286,	Zlatar — 325
289, 361, 418,427,433,455,464	
Štab — 112,154,155,158,228,	<i>Osječka poglavarstva:</i>
234, 285, 463,468	Bijelo Brdo — 148
Požeški — 13, 45, 46, 60, 61, 62, 63.	Dalj — 148
64, 65, 97, 151, 211, 243, 245,	Gunja — 294
246, 247, 254, 256, 337, 361, 425,	Lužani — 278
431, 432	Oriovac — 278
Štab — 245	Sarvaš — 138
Zagorski — 108, 271, 323	Tenje — 341
Zagrebački — 271	
<i>Ofanzive (operacije)</i>	<i>Operativne zone (OPZ)</i>
na Dilj — 60, 63, 64, 65, 71, 72, 82,	Druga (II) — 16, 77, 88, 106, 200,
84, 100, 274	322, 358, 385, 409
<i>Okupator</i> — 54, 55, 56, 57, 115, 123,	Štab — 14, 45, 106, 271, 294,
124, 127, 141,143,144,145,151,	299, 355, 385, 415, 436
152, 167, 225,261,352,355,365,	
367, 373, 376,377,388,391,411,	<i>Oružnička postaja Rajić</i> — 218
445	
<i>Omladina</i> — 22, 23, 46, 53, 54, 56, 57,	<i>Oslobođeni teritorij</i> — 8, 9, 11, 25,
92, 127, 158, 178, 186, 252, 264,	27, 28, 49, 50, 51, 60, 67, 68, 70,
266, 269, 281,282,284,330,333,	71, 81, 88, 89, 101, 115, 127, 131,
334, 335, 372,377,402,429451,	140, 151, 154, 161, 162, 163, 179,
452, 468	199, 207, 212, 231, 233, 235, 241,
Omladinske udarne grupe — 334	259, 260, 263, 264, 265, 272, 273,
Omladinski domovi — 131, 266.	275, 281, 283, 319, 321, 326, 329.
334, 429	331, 333, 366, 368, 371, 376, 381,
	387, 388, 389, 390, 393, 398, 399,
	403, 410, 427, 429, 430, 440. 446.
	447, 451, 453, 457, 462, 465, 468
	<i>Ozna</i> — 76
	P
<i>“Opća vojna obuka” — V. Brošure</i>	<i>Paljenje sela</i> — 14, 17, 55, 82, 84, 124,
<i>Općine:</i>	125, 201, 218, 276, 365, 386, 394,
Batinjani — 261, 381	408, 415, 421, 428, 440, 450
Budimci — 407	<i>Partizani</i> — 22, 26, 45, 56, 66, 83, 93,
Čaglić — 261	116, 119, 120, 121, 122, 123, 125,
Čepin — 122	127, 128, 132, 135, 136, 137, 138,
Cerali je — 331	139, 146, 147, 148, 150, 155, 157,
Daruvar — 217	159, 160, 161, 170, 172, 184, 192,
Gundinci — 444	198, 199, 218, 241, 280, 285, 298,
Hrastin — 137	328, 329, 331, 334, 341, 342, 353.
Kula — 239	361, 366, 367, 370, 383, 388, 391

397,398,406,408, 410,428,429, 430,431,432,434, 435,443,444, 445, 451, 453,465, 467,468,471, 473, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000

Partizanske straže — 11, 47, 48, 68, 69, 133, 159,160, 161,199,266, 274, 290, 291,304, 306,319,389, 390,391,439,440, 441,446,447, 450, 452, 455, 457, 458

Petokolonaši — 88, 89, 259, 271, 275, 387,391, 398, 440, 460,

»Pionir« — v. Štampa

Pioniri — 92, 130, 264, 331, 333, 372, 391

»Plitvička rezolucija« — v. Brošure

Pljačka — 10, 17, 60, 71, 72, 115, 121, 125,283, 294, 329, 366, 389, 407, 408, 411, 415, 421, 460, 465

Poljaci — 102, 277

Poštanski ured u Ivanovu — 193

»Proleter« — V. Štampa

Pukovnije (domobranske):

Četvrta (4) gorska — 201

Četvrta (4) lovačka — 363

Osma (8) gorska — 201

Osma (8) lovačka — 363

Osma (8) pješačka — 293

Peta (5) lovačka — 293

Šesta (6) lovačka — 363

R

Radionice u NOB:

centralna — 10, 69

kovačka — 277, 311, 338

kožarska — 8, 310, 457

krojačka — 7, 8, 10, 69, 287, 291, 309, 337, 441, 457, 468

limarske (za potrebe VP bolnica) — 320

mehaničke — 70, 81, 277, 291, 310, 311, 321, 338, 456

mesarske — 309

mlinovi — 9, 50, 321, 337, 456, 45S 460

opančarske — 291, 309

pekarske — 50, 309, 336, 460,

pilane — 321, 455, 458, 460,

postolarske — 7, 8, 10, 69, 291, 309, 337, 459, 460, 468

remenarske — 292

sanitetske — 80

Radio--stanice:

»Slobodna Jugoslavija« — 196, 200,329

Rajonski obavještajni centar (ROC)

— 304, 305, 306, 312, 337, 400

Raspoloženje, borbenost i moral

boraca NOV — 16, 20, 24, 26, 45, 50, 83

Ratna služba — v. Brošure

Ratni gubici NOV — 15, 16, 156, 208, 210, 228, 232, 234, 248, 273, 288, 297, 298, 369, 385, 419, 423, 437

Ratni plijen NOV — 15, 16, 58, 59, 63,64, 73, 74, 76, 77, 78, 81, 83, 84, 86, 87, 106, 107, 154, 161, 181, 201,204,208, 210,215,219, 230, 234,246,247, 271,272,273, 285, 288,297,369, 386,387,415, 416, 419,433,435, 437,440

Ratni vojni sud — 242

Ravnateljstvo državnih željeznica

NDH — 192

Ravnateljstvo pošta, brzjava i br-zoglasa NDH — 192

»Razvitak društva« — v. Brošure

Rekvizicija — 11, 68, 285, 307, 313, 444

Relejne stanice — 11, 12, 48, 49, 70, 133, 159,160,161, 163,164,167, 220, 266,276,290, 311,312,313, 442, 452,455,456, 457,458,459, 460, 463

Rusi — 317, 442,

S

Sabotaža — 56, 132, 191, 217, 282, 362

Savez komunističke omladine Jugo-

slavije (SKOJ) — 20, 23, 24, 25, 27, 29, 46, 54, 90, 91, 101, 102, 103, 126,129,130, 161,186,255, 260, 263,267,269, 338,383,385, 396, 401,402,427, 429

Grupe (skojevske) — 335

Kotarski komiteti (KK SKOJ-a):

Daruvar — 167

Donji Miholjac — 102, 130, 332

Grubišno Polje — 130, 332

Nova Gradiška — 255

Osijek — 383

Podravska Slatina — 130, 332

Vinkovci — 169

Virovitica — 130, 332

Oblasni komitet SKOJ za Slavo-niju — 53, 57, 129, 130, 324

Okružni komiteti (OK SKOJ):

Osijek — 277

Virovitica — 328, 331, 400, 402

Organizaciono stanje SKOJ-a — 185, 269, 328

Saveznici — 26, 53, 94, 101, 128, 140, 141, 142, 145, 152, 156, 213, 224, 225, 279, 317, 363, 374, 377

Sjetva — 125, 126, 331, 388, 402, 442, 458

Slaveni — 55, 116

«Slobodni dom» — V. *Stampa*

Slovaci — 55, 90, 93, 152, 190, 277, 399

Slovinci — 93, 103, 265, 277, 334, 380, 399, 429, 442,

Sovjetski Savez — 94, 116, 141, 143, 145, 156, 224, 225, 354, 373, 374, 376, 377, 397

Srbi — 26, 27, 39, 45, 55, 72, 74, 93, 102, 103, 116, 129, 130, 131, 134, 137, 140, 141, 143, 144, 145, 148, 150, 151, 152, 153, 158, 168, 169, 171, 186, 189, 225, 254, 255, 256, 261, 263, 264, 265, 266, 268, 269, 277, 286, 293, 298, 315, 316, 317, 326, 331, 332, 333, 334, 361, 366, 374, 380, 386, 389, 396, 397, 399, 403, 410, 411, 415, 428, 429, 442

Sremci — 212, 323

«Srpska riječ» — v. *Stampa*

«Stvaranje NOV i partizanskih odreda» — V. *Brošure*

Suhoputne stanice — 49, 336, 455

S

Skole — 266, 382

oficirske — 76

za politkomesare — 413

Spijunaža — 89, 266, 391, 398, 399, 457

Stampa:

»Brigadir« — 22, 254, 413

»Glas Slavonije« — 314

»Kulturni prilozi« — 212, 314

»Mladi borac« — 269

»Mladi komunist« — 161, 269

»Naprijed« — 24, 114, 115, 166, 168, 331

»Nedjeljni pregled« — 131

»Pionir« — 269

»Proleter« — 166

»Slobodni dom« — 101, 116, 117, 127, 168, 212, 259

»Srpska riječ« — 212

»Vjesnik« — 168, 212, 258, 466

Talijani — 261, 263, 264, 265, 266, 333, 380

Taoci — 136

Tečajeви — v. *kursevi*

Teror — 14, 41, 55, 107, 115, 123, 124, 136, 137, 152, 218, 258, 278, 279, 360, 361, 365, 366, 374, 376, 386, 407, 410, 440, 468

Tjeranje na rad u inostranstvo — 135, 399

Treći (III) Reich — 30

Trgovacka akademija u Osijeku — 383, 385

»Trkut« — 98, 112, 154, 155, 177, 201, 227, 228, 231, 234, 284, 285, 417, 418, 463, 464, 466

Tvornica vagona, strojeva i mostova u Brodu n/S. — 364

U

»Učenje o Partiji« — v. *Brošure*

Ujedinjene grupe:

bombaške — 222

Posavskog NOPO — 43

s benzinskim flašama — 222

Valpovačka — 61

Vinkovačka — 61

Vukovarska — 61

Ujedinjeni savez antifasističke omladine Hrvatske (USAOH) — 25, 27, 48, 57, 81, 102, 130, 172, 226, 260, 263, 267, 269, 328, 333, 335, 383, 384, 391, 396, 429

Kotarski odbori:

Donji Miholjac — 334

Grubišno Polje — 429

Pakrac — 263

Oblasni odbor USAOH za Slavoniju — 372

Okrružni odbori:

Virovitica — 130, 332, 333, 402

Ukrajinci — 90, 277, 366

Ustase — 14, 15, 17, 20, 39, 42, 58, 59, 60, 64, 77, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 98, 100, 108, 110, 114, 115, 120, 122, 127, 134, 135, 136, 139, 140, 141, 143, 150, 154, 161, 162, 171, 177, 178, 181, 183, 197, 207, 209, 215, 217, 218, 225, 227, 244, 247, 261, 266, 271, 275, 285, 286, 287, 288, 295, 296, 297, 306, 307, 316, 331, 343, 353, 357, 365, 376, 386, 387, 389, 393, 395, 411, 415, 416,

420, 423, 424, 436, 437, 438, 439, 450, 460, 465, 470

Ustaški agenti — 134, 139

Ustaški logor Našice — 407

Ustaški pokret — 135, 139, 250, 261, 279, 294

Ustaški tabori:

Dalj — 136

Hrastin — 137

Laslovo — 138

V

Velike župe:

Baranja — 118, 120, 123, 127, 147, 339, 342, 407,

Livac-Zapolje — 120, 241

Posavje — 92, 120, 278, 293

»Vjesnik« — v. Stampa

Vojna vlast u pozadini pri Glavnom štabu NOV i POH — 387

Vojna vlast u pozadini pri štabu 11 (VI) korpusa NOV i POJ — 47

48, 67, 159, 160, 164, 266, 267, 282, 290, 304, 313, 318, 387, 429, 439, 446, 447, 455, 458

Vojna područja:

Bilogorsko — 9, 10, 11, 124, 133, 160, 161, 162, 164, 318, 349, 350, 400, 405, 447, 452

Komanda — 70, 123, 124, 133, 159, 160, 162, 163, 450

Brodsko — 446, 447

Daruvarsko — 9, 49, 70, 161, 162, 163, 181, 266, 318, 460, 461

Komanda — 47, 48, 50, 51, 70, 161, 458, 459, 460, 461

Diljsko — 9, 11, 64, 207, 310, 313, 318, 369, 390, 392, 442, 443, 446

Komanda — 274, 439, 443a

Osječko — 446

Papučko-krndijsko — 8, 10, 11, 133, 310, 318, 390, 400, 405

Komanda — 133, 277, 304

Požeško — 9, 62, 69, 154, 256, 291, 318, 431, 442,

Komanda — 70, 290, 336

Psunisko — 8, 68, 70, 164, 177, 180, 318, 392, 461

Komanda — 177, 455

Vojna područja van Slavonije:

Banijsko — 220

Kalničko — 357, 358, 437

Kordunaško — 220

Moslavačko — 95, 96

Vrhovni komiteti:

u Slavonskoj Požegi — 370, 430, 438

u Virovitici — 134, 419, 434

»Vojni slom Jugoslavije« — v. Brošure

Vrhovni štab NOV i POJ — 11, 94, 152, 202, 251, 320, 369, 422, 467

Vršidba — 8, 26, 28

Vukovarska kudjeljara — 121

W

Wehrmacht — 149, 171, 172, 174

Waffen SS — 37, 38

Z

Zakupno dobro okružnog ureda u Zagrebu — 120

Zasjede — 14, 15, 16, 18, 26, 65, 74, 87, 88, 98, 110, 111, 119, 138, 154, 156, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 183, 204, 209, 210, 211, 221, 223, 227, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 243, 247, 251, 273, 295, 297, 300, 340, 346, 347, 350, 351, 353, 359, 385, 393, 394, 395, 422, 464, 466

Zdrugovi:

domobranski:

Četvrti (IV) gorski — 95, 96, 108, 146, 178, 184, 209

Treći (III) lovački — 190

ustaški:

Drugi (II) stajaći — 64

Poglavnikov tjelesni (PTZ) — 66, 88, 148

Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske (ZAVNOH) — 25, 100, 139, 140, 141, 142, 144, 145, 151, 152, 153, 186, 212, 373, 375, 377

Poslovnik — 258

Rezolucija II zasjedanja — 142,

Ž

Žetva — 10, 125, 126, 151

Židovi — 189, 267, 293, 361, 431, 443, 460

Župske redarstvene oblasti:

Brod n/S. — 198, 199, 278, 364, 443

Osijek — 136, 147, 383

S A D R Ž A J

	Strana
Izveštaj Intendanture II korpusa NOV i PO Hrvatske Glavnoj intendanturi o radu, stanju i problemima — osnivanju pokretnih radionica, prehrambenih komisija, izgradnji sušionica za voće i kukuruz, osnivanju snabdjevnih centara i održavanju prvog intendantskog kursa, te o stanju zaliha živežnih namirnica u svim vojnopozadinskim područjima u Slavoniji —	7
Uputstvo Štaba II korpusa NOV i PO Hrvatske podređenim jedinicama za uspostavu veterinarske službe u jedinicama i ustanovama Korpusa i o povećanju brige za konje — — — — — — — — — —	12
Naredba Štaba II korpusa NOV i PO Hrvatske štabu Istočne grupe NOP odreda o rasporedu u nove baze i daljnjem djelovanju jedinica — —	13
Izveštaj X divizije NOVH Štabu II korpusa NOV i POH i Štabu II operativne zone o izvedenim akcijama na području Moslavine i Hrvatskog zagorja	14
Naredba Štaba X divizije NOVH štabovima podređenih jedinica za napad na uporište Ludbreg — — — — — — — — — —	17
Izveštaj Štaba XII NOU brigade štabu XII divizije NOVH o borbi za Kutjevo	18
Izveštaj partijskog sekretara XII NOU brigade Centralnom komitetu KP Hrvatske o političkoj svijesti boraca, organizacionom stanju KP i SKOJ-a te partijsko-političkoj aktivnosti u Brigadi — — — — — — — — — —	20
Izveštaj Kotarskog komiteta KPH Podravska Slatina Okružnom komitetu KPH Virovitica o političkom stanju na kotaru, organizacionom pitanju KP, SKOJ-a, AFŽ-a, NOO-a i o organiziranju proslave dvogodišnjice ustanka u tom kraju — — — — — — — — — —	25
Izveštaj Glavnog ureda za narodno gospodarstvo Njemačke narodne skupine o pogoršanim ekonomskim i političkim prilikama Skupine u NDH u septembru 1943. god. Navodi se da su uzroci takvog stanja velika poskupljenja robe, cvjetanje crne burze, prometne teškoće, fluktuacija novca i pojačano djelovanje jedinica NOV. Sve to demoralizira članstvo Skupine, ruši standard radnika i namještenika i slabi odnose između vlasti NDH i Skupine — — — — — — — — — —	29
Izveštaj Ureda za financije Njemačke narodne skupine zaseptembar 1943. godine o rezultatima plaćanja doprinosa i novčanim problemima, povećanju cijena robe, isplaćivanju izvanrednog dodatka, te o teškoćama za smještaj izbjeglica — — — — — — — — — —	33

Izveštaj zemaljskog vođe Njemačke momčadi u Osijeku o djelatnosti u septembru 1943. godine, formiranju mjesnih zaštita, rasporedu pripadnika Njemačke narodne skupine za front,, gubicima Skupine na frontu i demoralizaciji zbog djelovanja NOV — — — — —	37
Izveštaj okružnog vođe Njemačke narodne skupine Okruga Sava — Dunav o političkom, ekonomskom i vojnom stanju na okrugu u septembru 1943. godine. Navodi se da Srbi oko Vinkovaca odlaze uNOV,Hrvati su nezadovoljni stanjem u NDH. Skupina je demoralizirana, a ima i slučajeva da pojedinci surađuju s NOV. Općem pogoršanju stanja na okrugu pridonijele su učestale akcije i propaganda NOV — — — — —	39
Dopis Štaba II korpusa NOV i PO Hrvatske ŠtabuZapadne grupe NOPO kojim se pohvaljuju borci Posavskog NOPO za uspješno političko i vojničko djelovanje protiv četnika — — — — —	43
Naredba Štaba II korpusa NOV i PO Hrvatske kojom se Posavski batalion i čehoslovačka NO brigada »Jan žižka« stavljaju pod komandu Štaba Zapadne grupe NOPO — — — — —	43
Pismo člana CK KPH Anke Berus Oblasnom komitetu KPH za Slavoniju koijm ga upoznaje s odlukom CK KPH o reorganizaciji Komiteta i formiranju Povjerenstva CK KPH za slavonsku i zagrebačku oblast pod koje Oblasni komitet sada potpada — — — — —	44
Izveštaj zamjenika politkomesara Požeškog NOPO Okružnom komitetu KPH Nova Gradiška o radu partijske organizacije i radu s narodom u pozadini	45
Izveštaj Komande Daruvarskog područja Odsjeku vojne vlasti u pozadini pri Štabu II korpusa NOV i POH o radu podređenih ustanova i partizanskih straža, te o političkom stanju na području Komande — — — — —	47
Proglas Oblasnog komiteta SKOJ-a za Slavoniju omladini Slavonije povodom proslave dvogodišnjice narodnog ustanka. U proglasu se ističu njene zasluge i herojstvo u oslobodilačkom ratu i poziv da i dalje istraje na tom putu — — — — —	53
Izveštaj Vojnoinformativnog odsjeka Štaba II korpusa NOV i PO Hrvatske o vojnim uspjesima jedinica Korpusa u septembru 1943. godine —	57
Izveštaj Štaba Istočne grupe NOP odreda Štabu II korpusa NOV i PO Hrvatske o akcijama i stanju jedinica u drugoj polovini septembra 1943. godine — — — — —	60
Izveštaj Zapovjedništva Glavnog stožera Hrvatskog domobranstva o napadu jedinica NOV na Ludbreg i čačince — — — — —	66
Izveštaj Štaba II korpusa NOV i POH Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o političkim prilikama i radu na oslobođenoj teritoriji, u vojnopozadinskim ustanovama, bolnicama, radionicama i komandama područja u Slavoniji — — — — —	67
Pismo Štaba XII divizije borcima i rukovodiocima Divizije u kojem im čestita na vojničkim i političkim uspjesima — proširenju slobodne teritorije poslije uspješnih akcija na Đulovec i čačince — — — — —	71
Izveštaj Štaba XVII NOU brigade Štabu X divizije NOV Hrvatske o uspješno izvedenoj akciji i dobivenom ratnom plijenu u Ludbregu — — — — —	73

	Strana
Tablica sljedovanja hrane za Narodnooslobodilačku vojska II korpusa NOV i POH sastavljena prema naredbi Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od oktobra 1943. godine — — — — —	75
Naredba Štaba X divizije NOV Hrvatske štabovima XVII NOU i XXI NO brigade za razmještaj na nove sektore i podjelu zaplijenjenog oružja	76
Izvještaj Štaba Diljskog NOPO Štabu II korpusa NOV i PO Hrvatske o akciji na skladište municije u Gromačniku — — — — —	77
Dopis zapovjednika 4. gorskog zdruga II korpusu NOV i PO Hrvatske o načinu, vremenu i mjestu razmjene zarobljenika — — — — —	78
Izvještaj Sanitetskog odsjeka Štaba II korpusa NOV i POH Sanitetskom odsjeku Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske o organizaciji i aktivnosti Sanitetskog odsjeka za septembar 1943. godine — — — — —	79
Izvještaj Štaba XII divizije NOVH Štabu II korpusa NOV i PO Hrvatske o radu, stanju i izvedenim akcijama, te o rasporedu podređenih jedinica —	82
Izvještaj Štaba X divizije NOVH Štabu II korpusa NOV i PO Hrvatske o uspješno izvedenoj akciji XVII NOU brigade na uporište Ludbreg —	87
Izvještaj partijskog sekretara čehoslovačke brigade NOV »Jan žižka z Trocnova« sekretaru Zapadne grupe NOP odreda o radu i organizacionom stanju Brigade — — — — —	90
Dopis Oblasnog NOO-a za Slavoniju svim okružnim NOO-ima u Slavoniji za akciju sakupljanja i spremanja voća za bolnice — — — — —	92
Dopis Kotarske oblasti Županja Velikoj župi Posavje u Brodu n/S. kojim se javlja da su na području kotarske oblasti formirani NOO-i u selima, a navodi i poimeničan popis članova NOO-a — — — — —	92
Pismo Kotarskog NOO-a Nova Gradiška Seoskom NOO-u Dragalić kojim se traži da se povede kampanja za sakupljanje narodne pomoći u vidu zajma i drugih predmeta potrebnih za NOV — — — — —	94
Izvještaj informativnog oficira Moslavačkog područja Štabu II korpusa NOV i PO Hrvatske o organiziranju napada na vojni transport koji polazi iz Zagreba za Daruvar. Navodi se da su podatke za ovu akciju sakupili domobanski oficiri koji surađuju sa NOV — — — — —	95
Naredba Štaba II korpusa NOV i PO Hrvatske Štabu I diverzantskog bataljona da uz suradnju Istočne grupe NOP odreda ruši sve komunikacije na glavnoj željezničkoj pruzi Beograd — Zagreb — — — — —	97
Izvještaj Štaba Zapadne grupe NOPO Štabu II korpusa NOV i PO Hrvatske o akciji na selo Kukunjevac i pogibiji zamjenika komandanta Daruvarskog odreda — — — — —	98
Pismo Oblasnog komiteta KPH za Slavoniju Anki Berus, članu CK KPH, o političkoj situaciji u Slavoniji — — — — —	99
Izvještaj Kotarskog komiteta KPH Donji Miholjac Okružnom komitetu KPH Virovitica o političkim i ekonomskim prilikama, organizacionom stanju KP, SKOJ-a i NOO-a, te drugih antifašističkih organizacija na području kotara — — — — —	101
Izvještaj Štaba II korpusa NOV i PO Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o organizaciji informativne službe u jedinicama Korpusa — — — — —	104

	Strana
Pismo Štaba II operativne zone NOV i PO Hrvatske Štabu II korpusa NOV i POH o uspjesima X divizije na području II operativne zone — — —	106
Naredba Štaba XII divizije NOV Hrvatske štabovima podređenih jedinica za napad na Pakrac — — — — — — — — —	108
Uputstvo Oblasnog komiteta KPH za Slavoniju političkim radnicima na terenu 0 potrebi i načinu pridobijanja pristaša HSS-a za narodnooslobodilački pokret. U uputstvu se navode objektivne i subjektivne teškoće koje koče zbližavanje pristalica HSS-a i NOP-a, te tako štete razvoju NOB-a — —	114
Izvještaj podžupana Velike župe Baranja Ministarstvu unutrašnjih poslova NDH u Zagrebu... o nesigurnim političkim i ekonomskim prilikama uslijed djelovanja jedinica NOV i POH na području župe. Traži oružanu intervenciju za saniranje prilika — — — — — — — — —	118
Izvještaj dopisnika Komande Bilogorskog područja o teroru nad stanovništvom selâ Bačkovice i Brzaj e — — — — — — — — —	j23
Proglas Oblasnog narodnooslobodilačkog odbora za Slavoniju narodu Slavonije da svu hranu sakupi, sagradi spremišta u kojima bi čuvali tu hranu za potrebe Narodnooslobodilačke vojske i za narod pasivnih krajeva, da obradi zemlju i obavisjetvu — — — — — — — — —	125
Izvještaj Okružnog komiteta KPH Virovitica Oblasnom komitetu KPH za Slavoniju o političkoj situaciji, organizacionom stanju KP, SKOJ-a, NOO-a 1AFŽ-a, o brojnom stanju KP u vojsci i u komandama područja, te o radu s domobranima — — — — — — — — —	126
Izvještaj ustaškog agenta Ravnateljstvu za javni red i sigurnost NDH u Zagrebu o nesigurnim političkim prilikama na području velikog broja općina osječkog kotara zbog djelovanja jedinica NOV u septembru 1943. godine. Navodi da je potrebna oružana pomoć za normaliziranje postojećih prilika, a u protivnom izražava bojazan za daljnji opstanak ustaške vlasti na tom području — — — — — — — — —	134
Proglas Drugog zasjedanja ZAVNOH-a narodima Hrvatske, kojim ih upoznaje o uspješnim borbama antifašističkog fronta u Evropi i našoj zemlji i poziva da svi stupe u redove NOV i istraju do konačnog uništenja fašizma —	139
Rezolucija Drugog zasjedanja ZAVNOH-a — — — — — — — — —	142
Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera Hrvatskog domobranstva o napadu jedinica XII divizije NOV Hrvatske na Pakrac — — — — — — — — —	146
Dopis Kotarske oblasti u Osijeku Velikoj župi Baranja i Župskoj redarstvenoj oblasti u Osijeku kojim se traži da se naredba njemačke komande za osiguranje željezničke pruge Osijek — Vinkovci izvrši s time da se posiječe sve raslinje s obje strane pruge u roku od 2 do 3 dana. Za neizvršenje naredbe stanovništvo selâ uz prugui nadležni za taj posao snositće odgovornost — — — — — — — — —	147
Izvještaj okružnog vođe Njemačke narodne skupine Okruga Donja Drava o pogoršanom stanju pripadnika Skupine i obustavi rada mnogih mjesnih skupina uslijed djelovanja NOV, neefikasnoj zaštiti od strane njemačke vojske, stavu Hrvata i Srba prema Skupini i njihovoj suradnji s NOP-om	

	Strana
Izvodi iz diskusija vijećnika iz Slavonije na Drugom zasjedanju ZAVNOH-a održanom 14. i 15. oktobra 1943. godine u Plaškom (druga radna sjednica) —	151
Naredba Štaba II korpusa NOV i POH štabovima poređenih jedinica o upućivanju tri stotine boraca u sastav novoformirane I proleterske divizije	153
Izveštaj Štaba Posavskog NOPO Štabu II korpusa NOV i PO Hrvatske o stanju, akcijama i političkom radu podređenih jedinica, te o radu s narodom na terenu za prvu polovinu oktobra 1943. godine — — — —	154
Izveštaj Komande Bilogorskog područja Odsjeku vojne vlasti u pozadini pri Štabu II korpusa NOV i POH o radu Komande, partizanskih straža, relearnih stanica i registrature, o političkom stanju na terenu, te ekonomskom i sanitetskom stanju na ovom području — — — —	159
Uputstvo Okružnog komiteta KPH Nova Gradiška svim kotarskim komitetima o potrebi intenzivnijeg rada u komitetima KP, vojnim komitetima, o potrebi podizanja političke svijesti putem partijske štampe i o koordinaciji rada svih organizacija za rješenje problema na svom području — —	165
Izveštaj Njemačke komande u Vinkovcima o političkim prilikama u vinkovačkom okrugu u vremenu od 15. IX do 15. X 1943. godine. Navodi se da su glavni faktori koji su uvjetovali nesigurno stanje, demoralizaciju i dezorijentiranost stanovništva vinkovačke okoline prema Nijemcima: djelatnost NOV, opće stanje na frontu, teško ekonomsko stanje, crna berza i propaganda KP i NOV. Izveštaj navodi brojno stanje i djelokrug rada KK SKOJ-a Vinkovci, a podvlači da je potrebno provesti stroge sankcije da bi se osigurala glavna željeznička pruga od sabotažnih akcija NOV — —	169
Naredba Štaba VI korpusa NOV i PO Jugoslavije Štabu I artiljerijskog divizionu VI korpusa NOV i POJ o formiranju divizona — — —	175
Izveštaj štaba Zapadne grupe NOPO štabu VI korpusa NOV i POJ o radu stanju i akcijama podređenih jedinica početkom oktobra 1943. godine —	176
Izveštaj Kotarske oblasti Pakrac Ministarstvu unutrašnjih poslova NDH u Zagrebu... o napadu jedinica NOV na Pakrac — — — —	184
Naredba Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske o promjeni naziva II korpusa NOV i POH u VI korpus NOV i POJ i X divizije NOVH u XXVIII diviziju NOVJ	185
Izveštaj partijskog sekretara Bilogorskog NOP odreda o organizacionom stanju KP i SKOJ-a, te o političkom radu u jedinicama i na terenu —	185
Naredba Štaba Brodske NO brigade podređenim jedinicama za napad na protivavionsku bateriju u predgrađu Slavonskog Broda — —	187
Izveštaj Zapovjedništva II zbornog područja u Brodu n/Savi Ministarstvu oružanih snaga NDH ... o nesigurnoj političkoj situaciji na području, raspoloženju naroda i narodnih manjina, o akcijama NOV i formiranju njemačke i mađarske jedinice NOV u Slavoniji — — — —	189
Izveštaj Ravnateljstva Državnih željeznica NDH Ministarstvu prometa u Zagrebu o nesigurnosti i ometanju saobraćaja na glavnoj željezničkoj pruzi Zagreb — Beograd zbog akcija jedinica NOV i traži se oružana pomoć za osiguranje i vršenje popravaka na pruzi — — — —	192

	Strana
Izveštaj Vojnoinformativnog odsjeka Štaba VI korpusa NOV i POJ o akcijama na glavne komunikacije Zagreb — Beograd i o uništenju protivavionske baterije u Slavonskom Brodu — — — — — — — — — —	219
Naredba Štaba VI korpusa NOV i POJ o upućivanju boraca u sastav Prve proleterske divizije — — — — — — — — — —	220
Naredba Štaba XXVIII divizije NOVJ podređenim jedinicama za napad na Zlatar u Hrvatskom zagorju — — — — — — — — — —	221
Pismo Povjerenstva CK KPH za Slavoniju i Zagrebačku oblast Oblasnom komitetu KPH za Slavoniju o proslavi 26-godišnjice oktobarske revolucije, uspjesima Saveznika protiv fašizma i posebno o uspjesima NOV u našoj zemlji. U pismu se poručuje i svim partijskim organizacijama da uz učešće naroda pomognu NOV na rušenju komunikacija i tako ubrzaju propast fašizma — — — — — — — — — —	224
Izveštaj Štaba Zapadne grupe NOPO Štabu VI korpusa NOV i POJ o akcijama podređenih jedinica u prvoj polovini oktobra 1943. godine — — — — — — — — — —	226
Pregled brojnog stanja naoružanja i municije jedinica Zapadne grupe NOP odreda u oktobru 1943. godine — — — — — — — — — —	236
Izveštaj Štaba XII NOU brigade Štabu XII divizije NOVH o rušenju željezničke pruge i ceste na relaciji Nova Gradiška — Nova Kapela — — — — — — — — — —	238
Žalba pripadnika Njemačke narodne skupine sela Kula — Josephsfeld Kotarskoj oblasti Slavonska Požega na odluku o predaji određene količine kukuruza za otkup — — — — — — — — — —	239
Naredba Tehničkog odsjeka Štaba VI korpusa NOV i POJ o uspostavi željeznickog saobraćaja na uskotračnoj pruzi Zvečevo — Cikočka Rijeka isključivo za potrebe NOV i naroda oslobođenog područja — — — — — — — — — —	241
Izveštaj Štaba XII divizije NOV i POH Štabu VI korpusa NOV i POJ o rezultatima diverzije koju su izvršile jedinice Divizije na glavnoj željezničkoj pruzi Zagreb — Beograd između Nove Gradiške i Kapele Batrine — — — — — — — — — —	243
Pohvala Štaba XXVIII divizije NOVJ borcima i rukovodiocima NOU brigade za hrabrost i požrtvovanje prilikom akcije na Zlatar u Hrvatskom zagorju — — — — — — — — — —	244
Izveštaj Štaba Istočne grupe NOP odreda Štabu VI korpusa NOV i POJ o radu i stanju podređenih jedinica, te o izvedenim akcijama od 13. do 23. oktobra 1943. — — — — — — — — — —	244
Zapisnik Kotarske oblasti Vinkovci dostavljen Ministarstvu unutrašnjih poslova NDH u Zagrebu a sastavljen na temelju pritužbe stanovnika sela Privlake zbog pljačke njemačke vojske u ovom selu. Traži se odšteta za učinjenu štetu i zaštita od samovolje vojske — — — — — — — — — —	248
Izveštaj šefa Diverzantske sekcije Glavnog štaba NOV i POH o rezultatima diverzantskih akcija u Slavoniji od 1. VI do 15. X 1943. godine — — — — — — — — — —	250
Pismo Štaba XVII NOU brigade borcima i rukovodiocima u kojem se iznose uspjesi, ali i žrtve koje su podnijeli borci ove brigade u borbi za oslobođenje Zlatara u Hrvatskom zagorju — — — — — — — — — —	251

	Strana
Izveštaj Agitpropa XII NOU brigade Agitpropu Oblasnog komiteta KPH za Slavoniju o kulturno-prosvjetnom radu na terenu i u jedinicama ove brigade — — — — — — — — — —	253
Izveštaj Kotarskog komiteta KPH Slav. Požega Okružnom komitetu KPH Nova Gradiška o organizacionom stanju i radu Kotarskog komiteta —	254
Naredba Štaba VI korpusa NOV i POJ o formiranju Cehoslovačke NO brigade »Jan žižka iz Trocnova« — — — — — — — — — —	256
Izvjštaj Upravno-administrativnog odsjeka Oblasnog NOO-a za Slavoniju o brojnom stanju, radu, uspjesima i teškoćama NOO-a na području Slavonije	237
Naredba Štaba VI korpusa NOV i POJ o reorganizaciji i popuni XII divizije i stavljanju XII NOU i Omladinske brigade »Joža Vlahović« pod neposrednu komandu Štaba VI korpusa — — — — — — — — — —	260
Izveštaj Kotarskog komiteta KPH Pakrac Okružnom komitetu KPH Nova Gradiška o političkoj i ekonomskoj situaciji na kotaru, organizacionom stanju i radu KP, SKOJ-a, USAOH-a, AFŽ-a i NOO-a, te radu Agitpropa i mobilizaciji za oktobar 1943. godine — — — — — — — — — —	260
Izveštaj Kotarskog komiteta KPH Donji Miholjac Okružnom komitetu KPH Virovitica o političkim i ekonomskim prilikama na području KK, organizacionom stanju KP, SKOJ-a, USAOH-a, AFŽ-a i NOO-a, te o mobilizaciji i radu s narodom na terenu u oktobru 1943. godine — — — — — — — — — —	267
Pismo Štaba II operativne zone NOV i POH štabu VI korpusa NOV i POJ o uspješno izvršenim akcijama jedinica XXVIII divizije u Hrvatskom gagorju	271
Izveštaj Štaba Istočne grupe NOP odreda Štabu VI korpusa NOV i POJ o napadu Brodske NO brigade na uporište Gorjane i Osječkog NOP odreda na Josipovac — Kravice — — — — — — — — — —	272
Izveštaj Komande Diljskog područja Odsjeku vojne vlasti upozadini pri Štabu VI korpusa NOV i POJ o političkoj i vojnoj situaciji, akcijama partizanskih straža, o uspostavi i radu Komande mjesta Paučje, te o radu sekcija pri Komandi Diljskog područja u oktobru 1943. godine — — — — — — — — — —	274
Izveštaj Kotarske oblasti u Brodu n/S. Velikoj župi Posavje i Župskoj redarstvenoj oblasti u Brodu n/S. o teroru i pljački kozačkih jedinica nad stanovništvom sela na području brodskog kotara — — — — — — — — — —	278
Dopis Ministarstva oružanih snaga NDH zapovjedniku II zbornog područja u Brodu n/S kojim se izražava sumnja da postoji centar obavještajne službe NOV za Slavoniju u Brodu i to u okviru Zapovjedništva zbornog područja pa se traži poduzimanje istrage — — — — — — — — — —	280
Uputstvo Oblasnog NOO-a za Slavoniju svim NOO-ima o poduzimanju kampanje za sabiranje odjevnih predmeta, gospodarskog inventara, stočnog fonda i drugog materijala, te o načinu sabiranja i raspodjele sakupljenog za postradalo stanovništvo oslobođene teritorije u Slavoniji — — — — — — — — — —	281
Izveštaj Štaba Zapadne grupe NOP odreda Štabu VI korpusa NOV i POJ o akcijama i stanju Posavskog, Daruvarskog i Bilogorskog NOP odreda krajem oktobra 1943. godine — — — — — — — — — —	284

	Strana
Izvještaj Komande Požeškog područja Odsjeku vojne vlasti u pozadini pri Štabu VI korpusa NOV i POJ o brojnom stanju i radu ustanova ovog područja u drugoj polovini oktobra 1943. godine — — — — —	—290
Izvještaj Kotarske oblasti Županja Velikoj župi Posavje u Brodu n/S. o političkim prilikama i teror u na području ove oblasti u drugoj polovini oktobra 1943. godine — — — — —	—293
Izvještaj Štaba XXVIII divizije NOVJ štabovima VI korpusa NOV i POJ i II operativne zone NOVH o radu, djelovanju i akcijama podređenih jedinica u Hrvatskom zagorju u oktobru 1943.godine — — — — —	—294
Pregled brojnog stanja socijalni i nacionalni sastav te politička pripadnost jedinica XXVIII divizije NOVJ — — — — —	302
Pregled brojnog stanja i naoružanja I artiljerijskog divizionu VI korpusa NOV i POJ — — — — —	—303
Izvještaj Komande Papučko-krndijskog područja Odsjeku vojne vlasti u pozadini pri Štabu VI korpusa NOV i POJ o stanju, personalnim promjenama i aktivnosti Komande, radu partizanskih straža i komandi mjesta, te o brojnom stanju i radu svih podređenih ustanova ovog područja u oktobru 1943. godine — — — — —	—304
Pismo Agitpropa Oblasnog komiteta KPH za Slavoniju aktivisti Agitpropa XXI NO brigade, kojim se traži da se pristupi organizaciji dopisništva po četama i bataljonima u ovoj brigadi — — — — —	—314
Izvještaj Kotarskog komiteta KPH Virovitica Okružnom komitetu KPH Virovitica o broju članova KP u kotarskim komitetima, općinskim komitetima i partijskim jedinicama u selima na području ovog komiteta — — — — —	—315
Proglas Oblasnog NOO-a za Slavoniju i Štaba VI korpusa NOV i POJ srpskom narodu u Slavoniji kojim ga pozivaju da istraje u borbi protiv pokušaja organiziranja četništva u Slavoniji — — — — —	—316
Izvještaj Štaba VI korpusa NOV i POJ pomoćniku načelnika Glavnog štaba NOV i POH o djelatnosti vojne vlasti u pozadini i intendanture, te o radu Sudskog, Sanitetskog i Tehničkog odsjeka — — — — —	—318
Izvod iz izvještaja političkog komesara XXVIII divizije NOVJ političkom komesaru VI korpusa NOV i POJ i II operativne zone NOVH o političkom radu i stanju, radu s narodom na terenu, akcijama i kulturno-prosvjetnom radu u jedinicama ove divizije — — — — —	—322
Izvještaj Okružnog komiteta SKOJ-a Virovitica Okružnom komitetu KPH Virovitica o političkoj situaciji u okrugu, organizacionom stanju SKO-a, USAOH-a, radu s vojskom i o Agitpropu — — — — —	328
Izvještaj sa sastanka partijske organizacije Komande Požeškog područja o brojnom stanju članova KP, djelatnosti ustanova te o političkom i ekonomskom radu na ovom području — — — — —	—336
Izvještaj Velike župe Baranja Ministarstvu unutrašnjih poslova NDH u Zagrebu ... o političkim prilikama i akcijama jedinica NOV na području ove velike župe. Traži se intervencija vojske kako bi se povratio poljuljani moral stanovništva i osigurala državna vlast na tom području — — — — —	—339

	Strana
Uputstvo Okružnog komiteta KPH Nova Gradiška Kotarskom komitetu KPH Slavonska Požega o radu na boljševiziranju Partije, teor.etskom i političkom uzdizanju, te vođenju stroge kontrole prilikom primanja novih članova u redove KP — — — — — — — — — —	1343
Naredba Štaba XII divizije NOV i POH podređenim jedinicama za napad na Viroviticu — — — — — — — — — —	345
Uputstvo Štaba XII divizije NOV i POH političkim komesarima podređenih jedinica o postupcima i političkim akcijama prilikom napada na uporište Viroviticu — — — — — — — — — —	2^2
Naredba Štaba XXVIII divizije NOVJ podređenim jedinicama za napad na Koprivnicu — — — — — — — — — —	354
Izvještaj Zapovjedništva II zbornog područja Ministarstvu oružanih snaga NDH u Zagrebu... o političkim prilikama, raspoloženju naroda, akcijama jedinica NOV, o problemima prehrane i prometa, te o stanju u vojsci i terorizmu kozaka nad stanovništvom — — — — — — — — — —	360
Dopis Ministarstva oružanih snaga NDH Ministarstvu unutrašnjih poslova u Zagrebu kojim se obavještava da u upravi Tvornice vagona strojeva i mostova u Brodu n. S. ima nepouzdanog osoblja, koje štiti šef Župskog redarstva, pa se traži smjenjivanje postojećeg redarstvenog upravitelja u Brodu n. S. — — — — — — — — — —	364
Zapisnik sjednice Kotarskog NOO-a Slavonski Brod o političkim prilikama na kotaru i broju NOO-a te o radu odsjeka ovog kotarskog NOO-a — — — — — — — — — —	365
Uputstvo štaba VI korpusa NOV i POJ političkim komesarima svih podređenih jedinica o potrebi podizanja političke svijesti boraca kako se ne bi pojavljivala dezerterstva iz jedinica NOV — — — — — — — — — —	367
Izvještaj Štaba XII udarne brigade NOVH Štabu VI korpusa NOV i POJ o uspješno izvedenom prelasku boraca ove brigade preko Save u Bosnu za borbu protiv četnika — — — — — — — — — —	368
Zapisnik i rezolucija Prve konferencije učitelja i profesora s oslobođenog teritorija Slavonije, održane u Voćinu 7. novembra 1943. godine — — — — — — — — — —	371
Čestitka boraca i rukovodilaca XVII NOU brigade drugovima u XXI NO brigadi na uspješno i hrabro izvedenoj akciji na Koprivnicu — — — — — — — — — —	378
Izvještaj Kotarskog NOO-a Pakrac Kotarskom komitetu KPH Pakrac o savjetovanju rukovodilaca NOO-a s područja kotara, na kojem su delegati izvijestili o političkoj situaciji na ovom terenu, o radu odsjeka pri KNOO-u, personalnim promjenama i o daljnjim smjernicama za rad ovog KNOO-a — — — — — — — — — —	379
Izvještaj Ministarstva unutrašnjih poslova NDH o djelovanju KP i SKOJ-a u Osijeku. Navode se poimenično članovi SKOJ-a i USAOH-a na Gimnaziji i Trgovačkoj akademiji u Osijeku — — — — — — — — — —	383
Pismo VI korpusa NOV i POJ Štabu II operativne zone Hrvatske i štabu XXVIII divizije NOVJ o uspjesima podređenih jedinica u borbama za Kravice, Gorjane, Gašince i Viroviticu, te prelasku XII NOU brigade u Bosnu i XVI omladinske NO brigade u Žumberak — — — — — — — — — —	385

Izveštaj Odsjeka vojne vlasti u pozadini pri Štabu VI korpusa NOV i POJ Odsjeku vojne vlasti u pozadini pri Glavnom štabu NOV i POH o političkom stanju i raspoloženju naroda, djelovrnu petokolonaških elemenata, ekonomskom stanju, o radu komandi područja i miestâ u Slavoniji, te o djelovanju NOO-a i antifašističkih organizacija. U izvještaju se kritikuju propusti i daju sugestije kako da se stanje popravi	— — — —	387
Izveštaj Štaba Čehoslovačke NO brigade »Jan žižka« Štabu XII divizije NOVH o radu i stanju unutar jedinica te rasporedu i prvim akcijama ove novostvorene brigade	— — — —	393
Izveštaj Okružnog komiteta KPH Virovitica Oblasnom komitetu KPH za Slavoniju o političkoj situaciji, organizacionom stanju i radu KP, SKOJ-a, USAOH-a, AFŽ-a, NOO-a i o radu s vojskom i vojnom pozadinom na području ovog OK	— — — —	396
Izveštaj Ustaškog logora Našice Stožeru Velike župe Baranja u Osijeku o terorizmu njemačke vojske i pripadnika Njemačke narodne skupine u selima Poganovci i Budimci	— — — —	407
Izveštaj Štaba VI korpusa NOV i POJ Glavnom štabu NOV i POH o političkom stanju na terenu, organiziranju novih i reorganiziranju starih operativnih jedinica, političkom radu u jedinicama, radu štr.bova, kulturno-prosvjetnom radu i o raspoloženju naroda prema NOV	— — — —	409
Pregled brojnog stanja, socijalnog i nacionalnog sastava, te političke pripadnosti jedinica XII divizije NOV Hrvatske početkom novembra 1943. godine		414
Pohvala Štaba II operativne zone NOV i POH borcima XXVIII divizije NOVJ, naročito borcima XXI NO brigade za hrabrost i uspjehe u borbi za oslobođenje Koprivnice	— — — —	415
Izveštaj Štaba XXI NO brigade Štabu XXVIII divizije NOVJ o uspješno izvedenoj akciji na Koprivnicu	— — — —	416
Izveštaj Štaba XVIII NO brigade Štabu XII divizije NOV Hrvatske o stanju i rasporedu jedinica Brigade te izvedenim akcijama od 27. X do 10. XI 1943. godine	— — — —	418
Izveštaj Štaba Brodske NO brigade Štabu XII divizije NOVJ o stanju u Brigadi i njenom operativnom sektoru, izvedenim akcijama na Gašince i Viroviticu, i o radu štabova i podređenih jedinica u prvoj dekadi novembra 1943. godine	— — — —	421
Pregled brojnog stanja i naoružanja Istočne grupe NOP odreda početkom novembra 1943. godine	— — — —	425
Pismo Štaba Zapadne grupe NOP odreda Štabu Posavskog NOPO, kojim se javlja da je promet na željezničkoj pruzi Banova Jaruga — Pakrac opet uspostavljen i da treba poduzeti akcije za rušenje pruge, kako bi se spriječilo izvlačenje hrane za potrebe NDH	— — — —	427
Izveštaj Kotarskog komiteta KPH Grubišno Polje Okružnom komitetu KPH Virovitica o političkim prilikama, organizacionom stanju i radu KP, SKOJ-a i drugih društveno-političkih organizacija, te o radu i brojnom stanju NOO-a. U izvještaju se kritikuju objektivni i subjektivni propusti u radu ovog KK	— — — —	427

	Strana
Izveštaj Ministarstva unutrašnjih poslova NDH u Zagrebu o političkoj aktivnosti KP u Slavonskoj Požegi, aktivnosti NOV u okolini, raspoloženju naroda i pojedinaca, te o lokaciji i snazi jedinica i ustanova NOV oko Slavonske Požege — — — — — — — — — —	430
Izveštaj Štaba Istočne grupe NOP odreda štabu VI korpusa NOV i POJ o formiranju samostalnih operativnih četa na sektorima djelovanja Istočne grupe NOP — — — — — — — — — —	432
Izveštaj Štaba Posavskog NOP odreda Štabu Zapadne grupe NOP odreda o uspješno izvedenoj akciji na željeznički transport kod Novske — — — — — — — — — —	433
Izveštaj Ministarstva Hrvatskog domobranstva NDH Ministarstvu oružanih snaga u Zagrebu o radu Vojnog komiteta u virovitičkom garnizonu, prelasku domobranskih oficira i vojnika na stranu NOV i o stanju u Virovitici neposredno pred napad NOV na grad — — — — — — — — — —	434
Izveštaj Štaba XXVIII divizije Štabu VI korpusa NOV i POJ i Štabu II operativne zone NOV i POH o izvedenoj akciji XXI NO brigade i drugih jedinica na grad Koprivnicu — — — — — — — — — —	436
Pismo Vojnog komiteta požeškog garnizona Kotarskom komitetu KPH Slavonska Požega kojim ga obavještava o svom radu, o osnutku još jednog vojnog komiteta u garnizonu i o raspoloženju građanstva u Slav. Požegi povodom dolaska Čerkeza u grad — — — — — — — — — —	438
Izveštaj Komande Diljskog područja Oblasnom odsjeku vojne vlasti u pozadini pri Štabu VI korpusa NOV i POJ o političkim prilikama na terenu, o akcijama i radu partizanskih straža, te o stanju i radu Građevinske i Poštansko-telefonske sekcije i Registrature Područja. Izveštaju je priložen pregled brojnog stanja, naoružanja, kao i socijalni i nacionalni sastav straža i ustanova Diljskog područja — — — — — — — — — —	439
Izveštaj Kotarske oblasti Županja Župskoj redarstvenoj oblasti u Brodu n/S. ... o političkoj situaciji i aktivnosti NOV u selima oko Županje u prvoj polovini novembra 1943. godine — — — — — — — — — —	443
Pismo komandanta slavonskih četnika iz Okučana Urošu Drenoviću kojim traži pojačanje za borbu protiv NOV — — — — — — — — — —	445
Naredba Štaba VI korpusa NOV i POJ drugom pomoćniku načelnika Štaba Korpusa o postupcima za mobilizaciju domobranskih dezertera, sprečavanju crne berze i o kontroli svih lica koja se kreću po oslobođenoj teritoriji. Ujedno se izvještava o formiranju Osječkog i Brodskog područja i postavljanju rukovodećeg kadra u tim područjima — — — — — — — — — —	446
Obavijest Intendanture VI korpusa NOV i POJ štabovima divizije, grupama odreda, komandama područja i svim upravama bolnica da se ukida Intendantura pri Sanitetskom odsjeku — — — — — — — — — —	448
Dopis Štaba VI korpusa NOV i POJ podređenim jedinicama o odluci da se pristupi izdavanju vojno-političkog lista, pa se pozivaju borci i rukovodioci na suradnju — — — — — — — — — —	448
Izveštaj Komande Bilogorskog područja Štabu VI korpusa NOV i POJ o političkoj situaciji u Području, o radu s narodom na terenu osnivanju novih partizanskih straža, izgradnji bolnice, radu ekonomskih slagališta i radnih grupa — — — — — — — — — —	450

	Strana
Izveštaj Komande Psunjskog područja Odsjeku vojne vlasti u pozadini pri Stabu VI korpusa NOV i POJ o radu članova Komande, partizanskih straža i relejnih stanica, bolnice i radionica ovog područja — — —	455
Izveštaj Komande Daruvarskog područja Odsjeku vojne vlasti u pozadini pri Stabu VI korpusa NOV i POJ o radu Komande, partizanskih straža i relejnih stanica, stanju bolnice, radu obavještajne i informativne službe, radionica, o ekonomskom stanju i političkom raspoloženju naroda na ovom području. Navodi se da je formiran i Mobilni centar za Jevreje —	458
Naredba Štaba XII divizije NOV Hrvatske podređenim jedinicama da se borci poštansko-telefonske struke upute u Poštansko-telefonsku sekciju VI korpusa NOVJ radi osnivanja pošta na oslobođenom području Slavonije, a istovremeno se traže i borci štamparske struke koji će raditi u štamparijama za NOV — — — — — — — — —	462
Izveštaj Štaba Posavskog NOP odreda štabu Zapadne grupe NOP odreda o političkom radu i stanju svojih jedinica u vremenu od 30. X do 15. XI 1943. godine — — — — — — — — —	463
Izveštaj o akcijama Diverzantskog bataljona VI korpusa NOV i POJ u oktobru i početkom novembra 1943. godine — — — — — — — — —	469
Izveštaj Zapovjedništva Glavnog stožera Hrvatskog domobranstva o borbama kod Grubišnog Polja i Virovitice protiv jedinica NOV — — — — — — — — —	471
Registar ličnih imena — — — — — — — — —	473
Registar geografskih pojmova — — — — — — — — —	479
Registar predmetnih pojmova — — — — — — — — —	489

Rad na ovoj knjizi završen je sredinom 1972, a rukopis predan u štampu
1. VII 1973. godine. Knjiga je štampana u 1.000 primjeraka.

Grafička oprema

Ivan Seitz

Tehnički urednik

Milan Vranešević

Lektor

Slavica Ilić

Tisak — Štamparsko poduzeće »Plamen«, Slav. Brod